

PROPERTY OF
University of
Michigan
Libraries
1817
ARTES SCIENTIA VERITAS

KARLA HAVLÍČKA

BOROVSKÉHO

POLITICKÉ SPISY.

K VYDÁNÍ UPRAVIL

DR. ZDENĚK V. TOBOLKA.

DÍL II.

»NÁRODNÍ NOVINY.«

(1848—1850.)

ČÁST 2.

V PRAZE.

NÁKLADEM JANA LAICHTERA NA KRÁL. VINOHRADECH.

1902.

Knihtiskárna Dra. Edv. Grégra v Praze.

ÚVOD.

Druhý díl »Politických spisů Karla Havlíčka Borovského« obsahuje stati z Národních Novin, jich Večerního listu a některé články ze »Šotka«. Jako přídavek připojeny jsou politické řeči Havlíčkovy.

První číslo Národních Novin vyšlo dne 5. dubna r. 1848., poslední číslo (17. v roce 1850) dne 18. ledna r. 1850.

Karel Havlíček byl duší Národních Novin. Stal se jejich zakladatelem v době, kdy byla slíbena svoboda národům rakouským a pracoval v nich až do té chvíle, kdy vracela se reakce a Národní Noviny byly zastaveny. Založiti Národní Noviny měl proto snahu, aby mínění jeho strany v Čechách mohlo býti volně a bezohledně hájeno, a zvláště, aby mohlo býti volně bráněno proti směru politiky vládní. Zakládal Národní Noviny a to téměř bez peněz, a zakládal je ne jako list malý, nýbrž jako list, který by důstojně representoval smýšlení většiny národa českého. Havlíček při kroku svém našel podpory svého přítele hr. Vojtěcha Deyma (d. II. S. 1.), který mu slíbil finančně na Národní Noviny přispívati, a to nejen tím, že by zaplatil

kauci, kdyby jí bylo potřebí, ale i že by zaplatil ztráty peněžité, kdyby se podnik Havlíčkův nezdařil.

Národní Noviny Havlíček vydával jako denník ve velkém foliu. Z počátku vycházely »každodenně o 10. hod. ráno vyjma pondělí«, od 3. října r. 1849 vycházely denně (tedy i v pondělí) »v 1 hodinu s poledne«, od 4. října r. 1849 o 12. hodině, od 6. prosince r. 1849 »každodenně o půl 12. hodině s poledne«, od 18. května r. 1849 vedle hlavního ranního listu dostávali čtenáři také večerní list Národních Novin, který byl vydáván o 6. hodině večerní. Havlíček v Národních Novinách z 18. května r. 1849 (Č. 116. S. 461) sděloval o tomto kroku veřejnosti:

»Od dnešního dne budeme Národní Noviny dle příkladu jiných velkých novin též dvakrát denně vydávati, totiž ranní list a večerní list. Poněvadž totiž všechny pošty dostáváme v Praze ráno a brzy po polednách, stává se, že zdejší večer vycházející časopisy již toho samého dne mohou tyto zprávy podati v krátkosti, které my teprva druhý den podáváme, čímž se Pražským odbíratelům našich novin znamenitá ujma děje, tak že buď musejí ještě jiné večer vycházející listy kupovati, aneb až do rána na tyto zprávy čekati, což za nynějších dob, kde se tak důležité věci dějí, zajisté velmi nepříjemné jest.

Tento večerní list našich novin bude se půlarchem v malé čtvrtce ve dvou sloupcích v naší expedici o 6 hod. k večeru vydávati každodenně (vyjímajíc neděli), kdežto si jej pp. předplatitelé naši na poukázání svých dosavádních předplatních lístků odebírati mohou bezplatně.

Jednotlivé číslo bude se po 2 kr. v. č. prodávati·

Venkovským našim pp. odbíratelům bude tento večerní list tím prospěšný, že bude obsahovati krátký přehled všech nejnovějších událostí a spolu též zábavné malé článečky: tak že hned, jak noviny po poště přijdou, více čtenářů se poděliti může.
Ostatně nechceme nic více o zřízení této přílohy dokládati, poněvadž ji bez toho brzy každý uvidí a nejlépe se přesvědčí.

Redakce.«

Vydávání Večerního listu neosvědčilo se tou měrou, jak si Havlíček přál. Proto již dne 7. srpna r. 1849 (Národní Noviny Č. 171. S. 679.) vydávání večerního listu zastavil a rozhodnutí své takto odůvodnil:

»Čtenářové naši musili již po nějaký čas pozorovati, že se nám často již nedostává dosti politických zpráv na vyplnění ranního čísla, tak že přinuceni jsme jinými obšírnými články je doplňovati. Kromě toho, poněvadž se na tento čas bujný běh událostí znamenitě ztenčuje, mizí i potřeba vícekrát za den časopisy vydávat, tím více, poněvadž beztoho všichni naši venkovští páni odbíratelé Večerní List teprva vždy s budoucím ranním dostávají: z těchto příčin tedy od nynějška přestaneme s vydáváním svého Večerního Listu a budeme raději místo něho také v pondělí číslo Národních Novin vydávati, tak že je od nynějška páni předplatitelé venkovští každodenně dostávati budou.«

Národní Noviny vycházely pravidelně, jak bylo udáno, a jen několikráte politické události jich pravidelný chod zastavily. Bouře svatodušní, vypuklé dne 12. června r. 1848. zabránily tomu, že celý týden po svatém Duchu nemohlo vyjíti číslo Národních Novin

(Viz díl II. S. 50.), v r. 1849. za stavu obležení to bylo, kdy Havlíčkovi pro článek »Šlechta a Slované« bylo dne 9. června r. 1849 sděleno, že po čas obležení se zapovídá vydávati Národní Noviny. Havlíček učinil ve Vídni kroky, aby zákaz byl odvolán, a dosáhl, že dne 26. června r. 1849 Národní Noviny mohly zase vyjíti (Díl II. S. 595.). Později, když otevřeně vystupoval obranami pro myšlénky Fr. Palackého, vyslovené v článku »O centralisaci a národní rovnoprávnosti v Rakousku« (Viz díl II. 854) byl přípisem zemského vojenského velitele, dat. 9. ledna roku 1850 napomenut pro tendenci svých článků (Viz díl II. S. 902), a když o několik dní později, dne 15. ledna r. 1850 uveřejnil článek »Vládní kroky« (díl II. S. 916), byly výměrem, doručeným Havlíčkovi dne 19. ledna r. 1850 Národní Noviny zastaveny. Zemský vojenský velitel považoval za nutné v době výminečného stavu »vkročiti účinkům listů těchto, hrozícím veškerému blahobytu, v cestu a vycházení Národních Novin na čas trvajícího stavu výminečného zastaviti.«

Havlíček byl vlastním řídícím duchem Národních Novin, ale po celou dobu jich vycházení neměl za list formální zodpovědnost. Jako zodpovědný redaktor byl na listě uveden od 5. dubna r. 1848 až do 8. července r. 1848, pak od 20. září r. 1848 až do zastavení Národních Novin. Od 9. července r. 1848 (čís. 73.) jmenován byl jako »odpovědný prozatímní redaktor Václav Bolemír Nebeský (1818—1882 viz díl I. S. IX. a 155.), a když tento se odebral jako poslanec na sněm říšský, zodpovědné prozatimní redaktorství převzal Jan Slavomír Tomíček (1806—1866), který jako žurnalista osvědčil se již před r. 1848 v redakci Čechoslava, Světozora,

Pražských Novin a r. 1848 po Koubkovi na čas svěřenu měl stolici českého jazyka na universitě Pražské. Od 20. září r. 1848 až do 31. března r. 1849 vedle odpovědného redaktora K. Havlíčka byl uváděn v čele novin i spoluredaktor dr. Vilém Gábler (1821—1897). Havlíček tuto změnu ve vedení svého časopisu ohlásil na prvním místě Národních Novin dne 20. září r. 1848. Č. 138. S. 539 takto:

»Poněvadž v tomto měsíci říšský sněm jenom čtyry veřejné schůzky držeti bude, aby výbor konstituční zatím pilněji mohl vypracovat návrh konstituce, a aby se již brzy k rokování o konstituci přistoupiti mohlo: odebral jsem se na dovolenou do Prahy, abych zatím svému obyčejnému povolání — redakci těchto novin — nějaký čas věnoval. Doufám, že za tento čas s pomocí přítele svého dra V. Gáblera, jenž hlavní vedení zahraničné politiky nyní přejímá, mnohé důležitosti nynějšího času přiměřené a potřebné změny ve zřízení Národních Novin do života uvedeme, tak aby čtenářstvo naše o pravém stavu všech záležitostí jak domácích tak i zahraničných vždy pravdivé a lehce srozumitelné vědomosti nabývalo.

K. Havlíček.«

Jako vydavatel a nakladatel Národních Novin byl od 5. dubna r. 1848 až do 31. března r. 1849 uváděn hr. Vojtěch Deym (Díl II. S. 1.), od 1. dubna r. 1849 až do konce r. 1849 jména vydavatelova na Národních Novinách vůbec nebývalo. Teprvé dne 2. ledna r. 1850 jako odpovědný vydavatel a redaktor byl vytištěn Karel Havlíček.

Národní Noviny vedle ranního listu a listu večerního v době svého vycházení měly některé přílohy,

které rozměr časopisu zvětšovaly. Byly to vedle samostatné přílohy Šotka, o němž čtenář nalezne poučení v tomto druhém díle v článku 206. (Str. 974), stálá rubrika »Hlasatel«; bylo to něco podobného, čemu dnes říkáme insertní část časopisu. Zaváděje »Hlasatele« oznámil tento nový oddíl Národních Novin Havlíček zároveň s některými podmínkami, týkajícími se odebírání listu a s některými poznámkami o směru Národních Novin dne 25. června r. 1848. Č. 59 a 60 (Str. 240) takto:

»Oznamujeme váženému obecenstvu, že dle ustanovení sl. poštovního ouřadu přijímá se nyní na naše Národní Noviny při rozesílce po poštách jenom půlletní předplacení, a sice: půlletně po poště 7 zl. 54 kr. stř. bez obálky.

Jak s obálkou bude, posud oznámiti nemůžeme, radíme jen veškerým P. T. odbíratelům, aby se jenom bez obálky předplatili, poněvadž nyní noviny i bez obálky rozesílány budou c. kr. poštám.

Každá c. kr. pošta přijímá předplacení, a novinárna naše, pakli by komu libo bylo, naznačený svrchu peníz 7 zl. 54 kr. stříbra jí franko zaslati, obstará též zásilku po poště.

V naší novinárně v Praze 195-I. v Královské lázni přijímá se pro každého, kdo sobě noviny sám vybírati bude, předplacení čtvrtletní, a sice 3 zl. 30 kr. stř.

Co se zameškaných čísel skrze povstání Pražské týče, litujeme velice, že je již v tomto tak krátkém čtvrtletí nemůžeme nahraditi docela pro překážky v tiskárně, která není příliš veliká; v budoucím půlletí ale nejen tolik, nýbrž i více svým P. T. odbíratelům nahradíme; a poněvadž té naděje jsme, že naši dosa-

vádní předplatitelé i na budoucí půlletí našimi předplatiteli zůstanou, nestane se nikomu křivda.

Ostatně zůstanou naše Národní Noviny, co se obsahu a smýšlení týče, vždy při tom, co jsme v čísle 53.,[1]) jakožto své zásady postavili. Poněvadž ale nyní nepochybně mnozí protivně smýšlející Národní Noviny leckde zrazovati a jiná protivenství jim v cestu klásti budou: žádáme zas s druhé strany s námi stejně smýšlející a přátele své, aby k rozšíření našich novin tam, kde ještě známy nejsou, všemožně se přičinili. Jen tak smýšlení naše zvítězí nad protivnou stranou. Jednání sněmu budeme podávati co nejrychleji.

Ostatně budeme od července také přijímati pode jménem »Hlasatel« rozličná ouřední neb privátní ohlášení, jakož i články netýkající se potřeb všeobecných a jen jednotlivým k libosti, za která se ale inseratní plat, a sice za nejmenší ohlášení 20 kr. stř., pak ale dle velikosti místa, které by ohlášení v novinách zajalo, 40 kr. — 1 zl. — 1 zl. 20 kr. — 1 zl. 40 kr. — 2 zl. stř. atd. odváděti musí. Kdo by jedno ohlášení několikrát po sobě opakovati chtěl, zaplatí za každýkrát polovici platu prvního ohlášení.

Také budeme od půlleta podávati v Národních Novinách obilní ceny, jiné hospodářské zprávy a ouřední oznámení buď celá neb z méně důležitých aspoň smysl krátký.«

Vnější rozdělení látky jednotlivého čísla Národních Novin bylo dosti rozmanité. Vedle článků samostatných, většinou krátkých, shledáváme se v Národních

---

[1]) Viz díl II. S. 45.

Novinách s rubrikami: z Moravy, z Vídně, Jihoslované, Poláci, se zprávami z různých cizích zemí, kde všude poučení se dává většinou o politickém hnutí mezi národy slovanskými i neslovanskými, s rubrikou »Šosovské staré archivy«, kde vtipně tepou se přežitky předbřeznového života. Pod čarou vedle poučení o nepolitických otázkách byly zařazovány zprávy o důležitých novinkách literárních, v části Rozmanitosti a Domácí zprávy zachycovala redakce pestrost těch událostí, které čtenář, zajímající se o veřejné hnutí, chce vědět, a které patří přece jen do záležitostí drobných. Zvláště Havlíček jako redaktor novin vycházejících v Praze, musil přihlížeti k událostem pražským a věnoval jim větší místo pod záhlavím »Z Prahy«. A ve všech těch rubrikách měl snahu vždy poučit, nesháněl se po sensaci a otiskoval jen to, co pro občana, zajímajícího se o politický a veřejný život, mělo význam. Havlíčkovy Národní Noviny průměrnému čtenáři našich dnů zdály by se mdlé a málo pestré, celá řada dnešního čtenářstva list tak redigovaný jako byly redigovány Národní Noviny s neuspokojením by odkládala. Národní Noviny, nepřinášely ani agitačně vášnivých článků politických a neotiskovaly ani zpráv o úmrtích, sporech řešených před soudy, o neštěstích a vraždách, o slavnostech, zprávy osobní a p. a p. a otiskovaly za to ku př., a to mnohdy doslovně, přes to, že to byly od 6. června r. 1848 noviny opposiční (viz díl II. S. 44.), dlouhé výklady a odůvodnění všeho toho, co ministrové podnikali, z té snahy, aby čtenáři v politických otázkách jediné Národní Noviny stačily úplně a informovaly věrně a dle pravdy o předsevzetích i stran nepřátelských.

Kdybychom srovnali Národní Noviny s Pražskými Novinami v době, kdy Havlíček je redigoval, shledali bychom patrný rozdíl. Rozdíl ten určovala doba, kdy oba tyto listy byly vydávány, a jak často vycházely. Pražské Noviny redigoval Havlíček spíše jako časopis, vyhýbající se za doby absolutismu samostatnému soudu o současných záležitostech úzce politických a redigoval je více jako revui — na Národních Novinách pozorujeme, že jest to list, který vychází denně a musí hned od případu k případu tlumočiti mínění redakce o té nebo oné události politické. Chvat denního života, příběh politický stíhající příběh a nutnost rychle zaujati v listě stanovisko, to asi jsou nejdůležitější příčiny také té okolnosti, proč řada článků Havlíčkových z Národních Novin má menší cenu nežli stati z Pražských Novin. Podobnými práce Havlíčkovy článkům z Pražských Novin zůstaly na dále v tom, že byly věcné, úsečně psané a že více působily na rozum nežli na cit. A jako v Pražských Novinách tak i v Národních Novinách Havlíček bránil se tomu, aby podléhal náladám mass a dle jich chvilkového rozmaru a chuti řídil svůj časopis. Tuto jeho vlastnost jako redaktora velice dobře charakterisuje stručné provolání »K venkovským obcím!«, otištěné v Národních Novinách dne 1. června r. 1848. Č. 47. S. 188.

»K venkovským obcím!

Přátelé! uvažte důležitost času a nezasílejte k redakci Národních Novin nic, leda věci potřebné a důležité. Zapřete sebe sami; kdyby každý jen o sobě čísti chtěl v novinách, jak málo by se mohlo věcem potřebným pro celou zem místa obětovati. Nyní ale,

kdežto sněm zemský přede dveřmi máme, žádá svědomí naše, abychom raději o celou zem dbali, než o zvláštní záležitosti, a na tom státi musíme, třeba bychom někoho sem tam urazili.

Jmenovitě strany Frankfurtu již nic nepřijímáme, přesvědčeni jsouce, že poctivý Čech žádný nevolil.

Redakce.«

Jaké názory o úkolu novin Havlíček měl, pověděli jsme v úvodu k dílu I. S. VI. Při Národních Novinách mínění své o této věci nezměnil. Vytýkaje zvláště účel Národních Novin napsal: »My chceme poučiti, svobodě cestu rovnati, o zvelebení národu českého se přičiňovati, a proto jsou články úvodní, poučné, zvláště ale vedení politiky slovanské hlavní naše péče« (Díl II. S. 252.). Na jiném místě Národní Noviny prohlásil za noviny, jichž úkolem jest působiti, »aby politické smýšlení své strany vysvětlovaly a rozšiřovaly, proti nepříznivcům bránily, zásady protivných a nepřátelských stran vyvracovaly a pro svou stranu vždy více myslí získaly« (Díl II. S. 873.). Tuto nejdůležitější stránku svých novin měl Havlíček na starosti sám; sám psával si obrany a polemiky, a úvodní články, až na několik málo, pocházejí vesměs z jeho péra.

Národní Noviny byly list pokrokový, jehož heslem bylo »Směle ku předu«, list nezávislý na všechny strany, jehož cesty určoval prospěch národa. Havlíček Národními Novinami nechtěl ani na píď odchýliti se od cesty pravdy a poctivosti. Hesla doby jeho, hesla svobody, rovnosti a národnosti byla i Národním Novinám hesly vůdčími. »Národní Noviny, tak přál si Havlíček, budou vždy svobodu a sice v nejširším

smyslu a co nejvíce možná vyhledávati« (Díl II. S. 138). Ale on také dobře věděl, že svoboda bez vzdělanosti jest nemožná. Pro vzdělávání lidu pracoval, vzdělávání lidu věnoval svůj časopis, odsuzuje všechno dráždění lidu, ohlupování jeho pověrou, káraje všechnu nesvědomitost politickou, radikální mnohomluvnost, demagogii i »demokracii sprostoty« a všechnu novinářskou vypočítavost, jíž nejde tak o věc, jako o to, aby nepozbyla předplatitelů (Díl II. S. 253.). Noviny Havlíčkovy byly list demokratický, hlásaly rovnost a rovnoprávnost, a byly list opposiční. Dne 30. května r. 1848. poprvé Havlíček ukazoval na tu možnost, že Národní Noviny budou nuceny státi se listem opposičním, (Díl II. S. 36.) a dne 6. června r. 1848 již vyplněno bylo, co týden před tím jako pravděpodobnost bylo označeno: Národní Noviny byly časopisem opposičním (Díl II. S. 44.). Ale list opposiční nepředstavoval si Havlíček jako list, který musí haniti všechno, co vláda činí, již proto, že to pochází od vlády, nýbrž hanĕl u svých nepřátel jen to, co hany jako špatné zasluhovalo a nezdráhal se i pochváliti věc dobrou, byť byla provedena od vlády.

A chvále nebo haně, doporučuje nebo zavrhuje řídil se vždy zásadami, které postavil v čelo svého listu (Díl II. S. 1.), jež později rozvedl (Díl II. 0. 45.) a zvláště vyložil (Díl II. S. 66.), a k nimž dodatkem jako bod hlavní stal se Palackého článek »O centralisaci a národní rovnoprávnosti v Rakousku (Viz díl II. S. 854.).

Havlíček noviny své řídil účelně. Nedával do listu svého zpráv, jen aby list vyplnil, nýbrž vždy hleděl na to, aby tím, co bylo otištěno, zároveň poučil. Ne-

lekal se přiznati, jestliže neměl dosti látky pro svůj časopis. Otevřeně sdělil, že Večerní List zastavuje pro nedostatek materiálu, a když pro list hlavní neměl dosti zpráv a článků politických a k přítomnosti se vztahujících, nerozpakoval se v prázdných sloupcích tisknouti třeba i delší překlady a výňatky z Pavla Skály ze Zhoře, z Pestalozziho, Gogola, V. Huga a j., a j.

Časopisů, jichž užívalo se v redakci Národních Novin, jest dlouhá řada. Zvláště to byly vedle listů v Praze vycházejících a listů vídeňských: Postęp, Gazeta Narodowa, Kmet. in rukodelske novice, Slaw. Centralblätter, Týdenník, Saborske Novine, Slovenski Jug, Journal des Débats, Novine Srbske, Agramer Zeitung, Pester Zeitung, Grenzboten, Holom. Noviny, Zgoda, Deutsche Allg. Zeitung, Noviny Slovenské a j. a j. Bohužel dnes nemožno jest nám pověděti, pokud Havlíček zpráv z novin jmenovaných užíval přímo a pokud měl je z druhé ruky. Z kterého časopisu co bylo přejato, jest v Národních Novinách proti Pražským Novinám poznamenáno, kterou cestou však se to stalo, uvedeno není.

Spolupracovníků měly Národní Noviny, jakož jest při denním listu věc samozřejmá, velice mnoho. Vedle stálých redaktorů, o nichž jsme již výše pověděli, náleželi mezi častější přispívatele: Fr. Palacký, V. V. Tomek, dr. F. A. Brauner, K. Slavoj Amerling, Fr. Doucha, Dr. K. Tomíček, V. Vondra, Ferd. Kop, F. Mikšíček, Lud. Štúr, Vilém Dušan, Václav H. Kokořínský, Fr. Rittersberg, P. A. Trojan, J. Henzl, dr. J. Melichar, Ant. Skřivan, Jan J. Lambl, Adolf Bradka, J. Benoni, J. Host. Hušek, Emanuel Miškovský, Jos.

Ehrenberger, dr. Jan Novotný, Jan V. Krouský, Mat. Havelka a j. a j. Havlíček vážil si velice svých přispívatelů a rád získával nové.

Také *čtenářů* Národní Noviny měly jistě mnoho, třeba že počet *předplatitelů* nebyl dle měřítka nynější doby příliš veliký. Nemáme o počtu předplatitelů přesné zprávy, ale Havlíček sám vyzrazuje, že ku konci května r. 1848 měly Národní Noviny asi 1050 odběratelů (Díl II. S. 37.) a ku konci června r. 1848 asi 1200 odběratelů (Díl II. S. 57.).

Ze stručného náčrtku našeho jest viděti, že jako redakce Pražských Novin, tak i redakce Národních Novin Havlíček hleděl si se vší opravdovostí a zaujatostí a že věnoval jí své nejkrajnější síly. Když vrátil se ku konci května r. 1848 z agitační cesty pro sjezd slovanský (Viz díl II. S. 26.), sám o sobě napsal čtenářstvu svému (Národní Noviny dne 28. května r. 1848. Č. 45. S. 180.):

»Navrátiv se právě z delší cesty své po krajích slovanských mocnářství našeho, mohu opět veškerou sílu svou věnovat redakci Národních Novin, jakožto nejmilejšímu povolání svému v tomto předůležitém čase.

K. H. Borovský.«

* * *

Co se v tomto druhém dílu Politických spisů Havlíčkových vydává, bylo až na »Politické řeči« (Díl II. S. 1010) otištěno v Národních Novinách, listu hlavním a večerním a v příloze jejich Šotku. Výběr článků ze Šotka seskupen jest zde pod jedním záhlavím (Viz díl II. S. 974.), z večerního listu Národních Novin vyňaty jsou jen články 124. (Přehled evropských záleži-

tostí) (Díl II. S. 560) a 127. (O poměrech v Uhrách) (Díl II. S. 569.). Ostatní články jsou vesměs z hlavního listu Národních Novin. Odkud vzaty »Politické řeči«, poznamenáno jest ve zvláštním úvodu k nim.

V tomto dílu vydává se vše, co označil K. Havlíček jako své značkami H. B., Redaktor, H. Borovský anebo co dle zmínek z jiných článků jistě jest práce Havlíčkova. Vynechány jsou v tomto vydání referáty o zasedání říšského sněmu Havlíčkem psané, a sice jsou vynechány potud, pokud podávaly jen průběh jednání bez soudu pisatelova o událostech. Články situační z říšského sněmu však nalezne čtenář v tomto vydání.

Jako při dílu prvém tak i při dílu druhém platí o způsobu tohoto vydání vše, co jsem uvedl v dílu I. na str. XI. Mohu jen dodati, pokud se týče vysvětlivek a úvodů vydavatelových, že jsou stručnější a to proto, že články tohoto dílu nutno je čísti za sebou bez vynechání některých, a pak i proto, že odporučuje se čtenáři tohoto dílu, aby o spletitých a pestrých událostech r. 1848 a 1849 poučil se v některé knize samostatné. Stačí ku př. J. J. Toužimského populární kniha: »Na úsvitě nové doby«. Vylíčení, třeba stručné, příběhů v r. 1848 a 1849 v Čechách nemohlo býti předmětem tohoto vydání.

* * *

V první polovici r. 1851 vydal Havlíček výbor svých článků z Národních Novin. Nesl název: Duch Národních Novin, spis, obsahující úvodní články z Národních Novin roků 1848, 1849, 1850, sepsaných od Karla Havlíčka Borov-

ského, redaktora těchto novin. V Hoře Kutné 1851. 8°. [V]-281 S. »Duch« nesl věnování: »Statečnému muži, Panu Dru Františkovi Palackému, dějepisci českého národu, věrnému hajiteli svobody a práva, věnuje tento spis na znamení hluboké své úcty a upřímné oddanosti vydavatel.« a začínal tímto úvodem:

»Račtež, Vysoce vážený Pane, věnování tohoto spisu mého přijmouti s tou samou srdečností, s kterou Vám jej věnuje nelíčená úcta moje k zásluhám Vašim o probuzení a zvelebení našeho milého národu, úcta moje k té věrné a neunavné statečnosti Vaší, s kterou již od mladistvých let bojujete duchem svým o lepší budoucnost naší vlasti.

Příčinu k vydání tohoto spisu zavdala mi z mnohých stran projevená žádost, míti v menší knize pohromadě hlavnější zásady a myšlénky pěstované v památných letech 1848, 1849 a 1850 v Národních Novinách. Neobsahuje tedy přítomný spis žádné nově sepsané věci, nýbrž jest jenom sbírka některých mých článků uveřejněných toho času v Národních Novinách. Při výboru těchto článků byl zřetel můj obrácen hlavně k tomu, abych do přítomného spisu přijal jen články, jejichžto obsah jakýmkoli způsobem ještě nyní může zajímati čtenářstvo; buďto že se o uskutečnění zásad v nich projevených posud jedná, buďto že jsou věrný odlesk doby té, která je zrodila, buďto aby se tímto Duchem Národních Novin docílil jistý systematický celek všelikých myšlének hýbajících věčně československým národem.

Jenom čtyry články z Narodních Novin ode mne nesepsané připojil jsem také do obsahu své knihy.

Především Vašnostin spis o federaci rakouské,[1] kterýžto považoval jsem co základní myšlénku Národních Novin, a který posud ještě považuji za společný náš prapor: pročež také doufám, že mně opětně uveřejnění jeho při této příležitosti neráčíte za zlé pokládati. Ostatně jsem přibral spisek: Die Deutschen Hegemonen[2] od jistého Poláka (praví se Klaczky) sepsaný a ode mne přeložený, vyslovující velmi trefně hlubiny srdce slovanského; pak řeč Victora Hugo[3] při zahájení sjezdu pokoje r. 1849, a konečně báseň,[4] která se mi zdála velmi příhodně spis ukončovati.

Dlouho jsem byl na rozpacích, mám-li ve svých článcích při tomto druhém otištění některé změny učiniti, kterých nyní po opětném přehlížení tu i tam potřebu a prospěšnost nahlížím.

Že jsem toho konečně neučinil, nýbrž všechno otisknouti dal tak doslovně, jak bylo svého času v Národních Novinách, příčina toho jest následující: Mnozí, kteří se nyní při všeobecné politické reakci obyčejně z nechvalitebných ohledů velice změnili ve svém smýšlení, vytýkali mi nejednou, jakobych se byl nyní, co zde v Kutné Hoře »Slovana« vydávám, velice byl uchýlil od zásad pěstovaných ode mne v Národních Novinách. Těmto tedy chtěl jsem spolu přítomným spisem v slabou jejich paměť vštípiti, že duch Národních Novin v roku 1848—1850 nebyl v celku žádný jiný, než jest nyní duch Slovana, a jestli nyní skutečně veliká již jest mezera mezi mnou a těmito protivníky mými, že pří-

[1]) Viz díl II. S. 854.
[2]) Viz díl II. S. 498.
[3]) Viz díl II. S. 679.
[4]) Viz díl II. S. 927.

čina toho není mé přílišné napřed kráčení, nýbrž jejich přílišné nazpátek couvání. Aby tedy ti a takoví v některých snad sebe nepatrnějších změnách mých článků nemohli najíti vítanou záminku k tvrzení, že jsem změnil nyní r. 1851 to, co sepsáno bylo několik let dříve: ponechal jsem raději články beze všeliké změny.

Psáno v Kutné Hoře dne 4. května 1851.

K. Havlíček.«

Duch obsahoval 81 článků. Jsou to ve vydání přítomném články: 5., 9., 19., 22., 29., 32., 33., 40., 45., 46., 48., 50., 67., 70., 75., 76., 82., 89., 90., 92., 95., 97., 98., 100., 101., 102., 104., 107., 110., 113., 114., 115., 123., 125., 126., 128., 129., 130., 132., 133., 134., 146., 148., 149., 150., 151., 152., 154., 157., 158., 159., 160., 161., 162., 163., 166., 167., 168., 170., 171., 173., 174., 175., 176., 177., 178., 180., 181., 182., 184., 186., 188., 189., 191., 195., 196., 198., 200., 201., 203., 204. U každého z uvedených článků jest v tomto vydání poznamenáno, že otištěn jest také v Duchu Národních Novin.

Duch Národních Novin vyšel znovu r. 1898 v Jilemnici ve dvou vydáních, velkém a malém. My při citování drželi jsme se vydání původního z r. 1851.

* * *

Výbor článků K. Havlíčka z Národních Novin byl v době novější vydán p. Karlem Tůmou. Jeho vydání nese titul: Vybrané spisy Karla Havlíčka Borovského. Pořádá Karel Tůma. Díl prvý. V Hoře Kutné 1886. Druhé vydání tohoto díla vyšlo bez roku, III. rozmnožené vydání r. 1896.

K vydání p. K. Tůmy jsem při svém vydání nepřihlížel a nikde ho necituji. Činím tak proto, že cíl, jejž p. K. Tůma si postavil, nebyl vybrati vše charakteristické z Havlíčka a ukázati jej celého, jak ve skutečnosti byl, nýbrž byl to cíl politicky agitační: zdůrazniti některé zásady a myšlenky Havlíčkovy, pokud jich držitelnost a správnost pořadatel v době vydání uznal. Touto okolností lze vysvětliti, že p. K. Tůma nepojal do své edice ani všechny články, jež Havlíček otiskl v Duchu Národních Novin, že měnil názvy některých článků, jak původně zněly, že vynechával odstavce v některých statích a že dokonce z dvou nebo tří odstavců různých článků tvořil článek nový.

* * *

Na konec tohoto díla třeba mi vzpomenouti laskavé pomoci a přátelských rad pp. dra L. Quise, K. Nováčka a J. Neděli.

V Praze 31. ledna 1902.

Dr. Zdeněk V. Tobolka.

OBSAH.

OPRAVY:

Str. 13. Při hlavě: »Naše politika« vynech závorky.
Str. 148. Poznámku [1]) dej do závorek.
Str. 370. Hlavu »Proti ministerstvu« opatř závorkami.
Str. 750. Při hlavě »Slovanská nářečí ve školách« vypusť závorky.

Menší chyby tisku opraví si jistě čtenář sám.

---

100. PRODÁVÁNÍ NOVIN.

(Národní Noviny z 6. dubna 1849. Č. 82. S. 325 = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 75.)

Dne 13. března r. 1849 vydán byl v Olomouci jako provedení § 5. císařského patentu z 4. března r. 1849, zákon o tisku. V zákoně tom dle § 19. byl zakázán podomní obchod s tištěnými spisy, vyvolávání, rozdávání, dražení a přilepování jich na veřejné ulici.

H. B. — Od dnešního dne jest v Praze prodávání novin a časopisů zapovězeno následkem nově vydaného zákona o tisku.

Nám sice neškodí toto nové ustanovení v ničem, poněvadž beztoho jsme nedávali své noviny roznášet a na ulicích prodávat. Tím více tedy můžeme nestranně úsudek svůj o tom pronésti, totiž že pokládáme toto ustanovení za zcela zbytečné a surové obmezování svobody vůbec. Když roznášení a prodávání všelikého zboží dovoleno jest, proč ne prodávání tištěných spisů? A k tomu se škodí mnohým chudobným lidem, kteří se od počátku svobody tisku tímto novým způsobem bez škody jiných poctivě živili jako roznášeči a prodavači časopisů, kdežto s několika groši kapitálu mohli dosti výživný obchod vésti, poněvadž hned po vyprodání zase mohli nové zboží nakoupiti!

Nevíme skutečně, z jakých ohledů ministerstvo tuto věc do zákonu přijalo, leda snad, že tím chtělo zameziti rozšíření malých, dráždících časopisků. Platné mu to bude k jeho záměrům velmi málo, neboť si nyní jistě ty časopisy, které se dříve na ulici prodávaly, zřídí množství expedic v tabáčních trafikách, krámkách atd., a budou se prodávati jako posud, jenom že chudí lidé, kteří je dříve bez krámku na ulicích prodávali, o výživu přijdou.

Musí se vůbec každá vláda liberální držeti té hlavní zásady, že proti zlým oučinkům tisku se má působiti opět tiskem, a když by třeba některý přepjatý časopis lid škodlivým způsobem dráždil, však rozumnější noviny beztoho zas tyto věci vysvětlí a pravou cestu lidu povědí. Pouhými zákazy a obmezováním se ale nic nedocílí, leč tajné, tím škodlivější dráždění. Jenom s pravou pravdou ven, ta si sama cestu proklestí tak proti přepjatostem dráždičů, jako proti reakci neliberálního ministerstva!

101. SJEZD BISKUPSKÝ.

(Národní Noviny z 7. dubna r. 1849. Č. 83. S. 329 = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 75—76.)

Ministr vnitřních záležitostí hr. František Stadion sezval katolické biskupy korunních zemí k poradě do Vídně na třetí neděli po velikonocích (29. dubna 1849), aby s nimi jako oprávněnými zástupci katolických zájmů porokoval o budoucím zřízení katolické církve.

H. B. — Král lev — jak bájka praví — svolal kdysi, když přestal vládnout absolutně a byl udělil konstituci, všechny kočky na poradu, aby ustanovily, čeho zapotřebí jest pro budoucí časné i věčné blaho myší. Co tomu myši řekly, protestovaly-li, aneb nemohly a nesměly-li protestovat, o tom bájka nic nepraví.

Ale naše ministerstvo svolalo všecky naše biskupy dohromady, aby se poradili o budoucích opravách katolické církve! Jsme přesvědčeni, že ministerstvo neobmýšlí potřebné a pravé nábožnosti užitečné opravy v naší katolické církvi zavésti, sice by se neptalo na to biskupů. Pan ministr vnitřních záležitostí, hrabě Stadion, kterého jakožto velmi zkušeného a praktického muže známe, musí také dobře vědět, jakého způsobu jsou naši nynější biskupové. To nejsou biskupové ze starých věků naší církve, kdežto sám věřící horlivý

lid volil za biskupy nejzkušenější, nejhorlivější, nejzasloužilejší, nejmravnější muže ze své církve, kdežto biskup nebyl hrdý magnat, skvějící se jako pyšný páv mezi ubohým houtkem věřících, kdežto biskup byl pravý otec a rádce svých osad, ku kterému se ve všem důležitém utíkaly, kdežto biskupové byli — jak chtěl Kristus — praví pastýřové, ale ne nájemníci.

To všechno je za našich časů zcela jinak. Biskupové jsou nyní obyčejně mladší synové aristokratických rodin, a nejvíce takoví, kteří se dle mínění rodiny své ani do vojska nehodí, a kterým pak se skrze známosti a svazky jejich rodin brzy dostane nějaký výnosný kanonikát a pak biskupství. Co se kanonikátů, jmenovitě holomouckých týče, říká se obyčejně, že od šlechty fundovány jsou; a nechejme to třeba platit, ačkoli jest jisto, že také mnoho jiných, velmi plebejských peněz a statků se přimíchalo. Ale jak k tomu přijdou pak diecése, že se z těchto pánů kanovníků holomouckých tak často jako ze stromovní školky obsazují biskupství? Srovnává se to s duchem víry křesťanské, aby se biskupové rodili z jiné krve než ostatní věřící jejich bratři? Srovnává se to s velkým oučelem důstojnosti biskupské, aby se považovaly biskupství za nějaké pensionáty pro starou schudlou šlechtu? zvláště k tomu takovou, která se kromě svého šlechtického původu nemůže jinými znamenitými schopnostmi neb zásluhami vykázati?

Pravda ovšem, že jsou též i nešlechticové biskupy, ale i tu bývaly cesty vedoucí k biskupství zcela jiné, než by se srovnávaly s účelem pravé katolické víry!

Přesvědčeni jsme, že pan ministr Stadion tak dobře, jako kdo jiný tyto okolnosti zná; jest-li tedy svolává biskupstvo k tomu účeli, aby se na radu jeho nějaké času a potřebám přiměřené opravy staly, musíme pochybovati o upřímném oumyslu ministerstva. Neboť kdyby ministerstvo ty světské vady naší církve, které každý pravý ale svobodomyslný její přítel zná, skutečně odstraniti chtělo, neptalo by se na to biskupů.

102. VÁLKA UHERSKÁ A SLOVANÉ.

(Národní Noviny z 12. dubna r. 1849. Č. 86. S. 341. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 76—78.)

Dne 5. dubna r. 1849 zvítězili Maďaři za pomoci dobrovolnických sborů, zvláště polských, nad gen. Windischgrätzem u Hátvána. Vídeňské noviny Presse, přinášejíce první zprávy ještě dosti neurčité o výsledku této srážky, radily, aby ministerstvo válku rychle v Uhřích ukončilo, a šťastný konec předpovídaly, jestliže vedle rozmnožení vojska nastane i změna ve velitelství. Presse uváděla pověst, že zbrojmistr baron Welden převezme prý velitelství armády v Uhrách a že polní podmaršalek Wohlgemuth bude dosazen na jeho místo, a na konec zapřisáhala ministerstvo, »aby se žádnými ohledy, nech si jsou jakékoli, nedalo zdržeti, to činiti, co se pro blaho země za nevyhnutelné uznává«. Stať z Presse otiskl v překladu Havlíček v Národních Novinách dne 12. dubna r. 1849. Č. 86. S. 341.

H. B. — V Praze dne 11. dubna. Skoro všechny hlasy ozývají se již buď zjevně neb aspoň dost srozumitelně proti tomu talentu, s kterým kníže Windischgrätz vede vojnu uherskou. Článek předcházející, výňatek to doslovný z konservativních a nepochybně i ministerských novin »Presse«, dokazuje nám, že i ta strana, které býval onen kvapně oslavený kníže hlavní podporou, nahlíží, že by jiné vedení vojska v Uhřích nanejvýš potřebné bylo.

Co si máme mysliti o ministerstvu, které si rádo nechá říkati *silné* ministerstvo, a přece si netroufá vložiti svou sílu na váhu proti pochybným vůdcovským schopnostem generála? Bojí se snad toto silné ministerstvo, aby si o tento bombardující ořech zuby nevylomilo?

Avšak nejsou to věci k žertu, nýbrž k pláči! My máme konstituční vládu, která dle osobní slabosti k jednomu aristokratovi nechává hynout nejčelnější vojsko, naše bratry? Taktikou v Uhřích až posud zachovávanou obětovalo se polovic vojska našeho nemocem; drahého koňstva, bolestná to pro finance rubrika, vyhynulo bez počtu, a co utrpěla ubohá země tím, že se některé krajiny již několikrát z ruky do ruky dostaly! Nic nedíme o záhubných následcích pro celou zem, o nebezpečenství, které se na nemaďarské národy v Uhřích uvaluje!

A to všechno ze zdvořilosti ku knížeti, kterému se nechtělo a nechce dát na srozuměnou: »Pane! může být, že jsi dobrý komandant jízdného pluku, může také být, že bys dovedl bombardovat ještě více měst než Prahu a Vídeň — ale neukazuješ žádných schopností k vůdcovství velikého vojska!«

Pravda jest ovšem, že mnozí volali v první zlosti po rozpuštění sněmu a ostatních nepřátelských outokách vlády naší proti svobodě: *Eljen Košut!* Avšak při chladné krvi nebude tak ani jeden Slovan volati. Košut dokázal nám vždycky, že by, dojda k moci, opět tak utiskoval Slovany, jako dříve, že nezná jinou než maďarskou svobodu, která jest vždy spojena s otroctvím Slovanů, tak jako byla spojena republikánská svoboda šlechty polské s nejkrutějším otroctvím sedláků. Není

každý demokrat a přítel svobody, který se za něho vydává, a třeba nám nyní Košut v ouzkostech hory, doly sliboval, víme dobře, že by tak málo neb ještě míň slovo držel, než naše vláda. Rozdíl jest jenom ten, že by Košut po vítězství celého maďarského národu proti nám použiti mohl, kdežto naše vláda, budeme-li moudří, ani jednoho národu míti nebude, na který by se, utiskujíc naše svobody, opírati mohla. Proto držíme vládu naši aspoň za méně nám nebezpečnou než Maďary, byťby jinak zrovna tolik víry zasluhovala.

My jsme přesvědčeni, že Maďary jinak důkladně přemoci nelze, než upřímnou pomocí Slovanů, a Slovanům sluší nyní, když se již vláda naše několikrát objevila ve své pravé podobě, za včasu se o to postarati, aby si svoje věci zařídili, neboť až budou Maďaři poraženi, mohla by vláda naše zapomenout na vděčnost. A protož budiž od nynějška politika Slovanů: »Z ručky do ručky! A nic na ouvěrek!« Až posud má jen kníže Windischgrätz tu smutnou zásluhu, že vláda musí s Jihoslovany a se Slováky trochu šetrněji nakládati; neboť jsme přesvědčeni, že by se Chorvátům a Srbům byla zpívala ta samá píseň jako nám, kdyby byl Košut nevyhrával.

Nyní ale jest věru přece této dobroty knížete Windischgrätze přes příliš, a jest čas, aby Jelačić uchopil veslo a učinil konec vojně a spolu slovanskému útisku.

103. (WINDISCHGRÄTZ A SLOVANÉ.)

(Národní Noviny z 13. dubna r. 1849. Č. 87. S. 345.)

— Noviny Pešťanské přinášejí ve své ouřední části následující článek:

»Ve mnohých zahraničných novinách ozývají se v nejnovějším čase hlasy, projevující obávání strany budoucího zřízení země uherské, podpírajíce se při tom o § 71. ústavní listiny, ve kterém se rovné právo všech národností i všech užívaných řečí ve všech občanských i ouředních záležitostech přiměřenými institucemi zaručuje. Tyto sem tam se ozývající, neurčité, obávání budící pochybnosti, které jsou tak naznačeny, jakoby pocházely z trudné duše milionů věrných, nyní ale opovržených slovanských občanů, objevují se jakožto pouhé pokusy, sestřediti panslavistické choutky o nadvládu, kdežto právě nyní o to se jedná, by jiná strana, která vše opanovati chtěla, pokořena a v meze zákona i rozumu přivedena byla, i by též dobrotivý dar moudrého mocnáře, rovné právo všech národností s odhodlaností v blahočinnou skutečnost byl uveden. Tito hlásatelé nového učení, snažíce se, by záměrů svých co nejdříve dosáhli, poukazují nyní již i na jednotlivé fakta, které vydávají za nešťastné omyly, a kterými dokazovati se snaží, že se takto opět jednota Rakouska podkopává, jako ku př. ouřadování král. komissarů, jejich ouřední prohlašování a jednání zvláštně v krajích slovanských, a jak prý se takto právě Slovákům, kteří k dosažení rovného práva pro svou národnost, císařským slovem jim přislíbeného, ve zbrani povstali, trpké příkoří děje. Písař článku ví z hodnověrného pramenu, že ne-

byla posud strany toho žádná žaloba k vládě zanešena, která by se opírala o podobné faktum, a nestane se to ani budoucně, neb král. komissarům jesti uloženo, aby jednali ve smyslu rovnoprávnosti všem národnostem od císaře zaručené, i aby dle toho v každé stolici i v každé obci brali hlavní ohled na národnost, ku které náleží většina obyvatelstva.

Toto zákonní ustanovení odjímá svrchu uvedenému a na mnoha místech se objevujícímu obávání všechen základ, i nezbyde z něj nic, nežli bezdůvodné výrazy ouzkosti a pouhá strašidla; anebo se schovávají za těmito pochybnostmi, nemýlíme-li se, panslavistické choutky, čekajíce příhodné doby, které by pak, byvše sesíleny a příhodnou dobou podporovany, vyslovme to směle, záhubný požár revoluce z nynějšího rejdiště jen na jiné, avšak mnohem rozsáhlejší a požáru přístupnější pole přenesli. Všeliká nadvláda té neb oné národnosti vede nás o krok blíže k separatismu, nyní tak nenáviděnému, tento však vede k přepychu, jehož přirozeným následkem jest choutka k nadvládání nad slabším. — Smutné a žalostné následky takového jednání národů okazuje nám doba nynější v barvách hrozných a navždy snad to národy od takového jednání odvrátí. — Sjednoťme se tedy po tolika smutných zkušenostech ke krásnému a šlechetnému oučelu, i přiložme ruku k nové stavbě a pracujme sjednocenými silami na zbudování nového sjednoceného Rakouska v prospěch všech národů, a pak umlknou samy od sebe svrchu uvedené obávání, neb budou vyvráceny opáčným stavem věcí! Důvěra podporuje jednotu, nedůvěra však rozdrobuje. To ať všickni ti na mysli své pilně uváží, kteří v těchto těžkých dobách chtějí buditi vědomí národů, i myslí, že mohou mluviti za národy.«

H. B. — Článek tento je tím důležitější, že v Pešťanských novinách pod rubrikou Amtliches vytištěn jest. Tak tedy používá kníže Windischgrätz moci od JMC. jemu svěřené, že jsa nástrojem maďarské šlechtické strany takovýmto málo zakrytým způsobem Slo-

vany uráží. Jak může Slovanům ten vytýkat separatismus, panslavismus, který se zbraní v ruce musí bojovat právě proti maďarskému separatismu. Slované ještě nikde skutkem neukázali ten směr, který Maďary vede, jest to tedy špatná zásluha knížete Windischgrätze na outraty Slovanů špatně ukrytými narážkami, okrašlovati maďarství. Celý článek nese na čele patrnou známku, že od některého jezovitského maďarského šlechtice buď sepsán neb vnuknut jest. Však každý skrytý v něm jed pozná sám po bedlivém přečtení!

---

104. POROTNÍ SOUD

nad redaktorem Nár. Novin pro článek: »Výklad oktrojované ústavy od 4. března« v č. 62. Nár. Novin.

(Národní Noviny z 14. a 15. dubna r. 1849. Č. 88 a 89. S. 349 až 350. 353 až 355 = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 78—100.)

Pro článek »Výklad oktrojované ústavy od 4. března« (Viz díl II. S. 363—369) byl K. Havlíček soudně stíhán. Dne 17. března r. 1849 obdržel tento soudní přípis:

N. N. 18. března 1849
č. 66. str. 261.

Od c. k. zemského práva co soudu ve věcech tisku.

Pánu K. HAVLÍČKOVI,
redaktoru národních novin

N. E. 129 ve v. t.

Pánu K. Havlíčkovi, redaktorovi národních novin, se na základ §u 7. prozatímního nařízení proti zlému užívání tisku nařizuje, aby od c. k. pána prokuratora zemštího zanešenou žalobu stranu do těch novin číslo 62 vtištěného výkladu oktrojované ústavy od 4. března v těchto novinách náležitě oznámil.

Roskoschny.

Od c. k. zemského práva co soudu ve věcech tisku.

V Praze dne 16. března r. 1849. Anger.

Havlíček otiskl v Národních Novinách z 18. března r. 1849. Č. 66. S. 261 tento přípis a dodal:

Z jiného nám též zároveň doručeného — a podle rovnoprávnosti bohužel německého dopisu se dovídáme, že s ohledem na § 12. prozatimního zákonu o tisku přijata jest od soudu žaloba. Paragraf tento zní:

»§ 12. Kdoby v tištěném spisu, buď tupením nebo jinačím nepravým neb ošklebným vypisováním hleděl ústavu rakouského císařství uvésti v opovržení, aneb proti ní popuditi, dopustí se provinění, které má trestáno býti prostým neb tuhým vězením (arrestem) na čtrnáct dní až tři měsíce, a při velmi stižných okolnostech až na jeden rok.«

Žádostivi jsme, kterak asi císařský pan prokurátor dokáže, že jsme se článkem tím (výklad oktrojované konstituce č. 62) proti tomuto 12. § prohřešili. Ostatně sepsán jest tento článek od samého redaktora, který též odpovědnost na sobě má.

Havlíček před porotním soudem chtěl míti původně za svého zástupce dra F. L. Riegra, ale poněvadž podle nového řádu tehdy vydaného nesměl býti zástupcem obviněného nikdo jiný, leda zemský advokát aneb kdo složil appellatorní zkoušku, a dr. F. L. Rieger těmto podmínkám nevyhovoval, rozhodl se Havlíček, že ze bude zastupovati sám. V pátek dne 6. dubna r. 1849 v Národních Novinách Č. 82. S. 325 oznámil Havlíček, že veřejné přelíčení bude se konati dne 13. dubna r. 1849 v Lázni Svatováclavské.

Počátek soudu v 9 hod. ve Václavské lázni dne 13. dubna 1849.

Předseda Rozkošný, vicepresident appelačního soudu: Jednati se bude o českém žalobním spisu proti českému obžalovanému. Hlasníku, vyvolejte osobu obžalovaného a předmět žaloby.

Hlasník: Pan Karel Havlíček.

(Karel Havlíček vstoupí po schodech do ohrady a usadí se na stolici obžalovaného. Proti němu sedí žalobník, prokurátor císařský dr. Ambros.)

Předseda: Budou se čísti jména pp. porotníků. Čtěte, pane zapisateli, dejte přinésti osudí, kam se budou klásti jména na stejné lístky zapsaná pořádkem tím, jak budou voláni. Arlt, dr. lékařství. Mašek Václ., revident. Vočadlo, docent. Fortner Ludvík, stříbrník. Mařák, domácí pán. Kober, sládek. Mužik, dr. práv. Hoffmann Jiljí, kupec. Nečas, amanuensis. Želnický, tesařský mistr. Abt Jan, truhlář. Oppelt Josef, kupec. Baumann František, soukromný písař. Bayer František, kupec. Klier František, doktor práv. Haehnl Jan, kupec. Kraus Vilém, dr. lékařství. Ferles Václav, dřevní obchodník. Vaňka, sládek. Wehle Herrmann, dr. lékařství. Milde Karel, sklenář. Schöbl, perníkář. Meissner Jan, kupec. Schulz Antonín, přikrejvač. Hetzner Bedřich, kupec. Karásek Jan, zahradník. Pichl, dr. lékařství. Buržik, dr. lékařství. Hasche (mladší), kupec. Wehle Bohumil, obchodník. Fuchs Josef (starší), koželuh. Brosche Karel, kupec. Kovařovitz, dr. lékařství. Greis Peter, domácí pán. Jindřich Jan, sládek. Schvertasek, fabrikant. Dudek Antonín, kupec. Michalek Ferd., mydlář. Mucha, dr. práv. Müller, umělecký malíř. Bergmann Josef (starší), kupec. Konrad Ed., dr. práv. Pospíšil, knihotiskař. Wellner, dr. práv. Rott Eustach, kupec.

Přítomní nebyli: Mužík, Klier, Wehle a Konrad, kteří se předběžně omluvili.

Při jmenu Fortner strhnul se úsměch v obecenstvu.

Předseda volá porotce a strany do postranního pokoje, aby se vykonalo právo zamítací a srovnala dnešní porota. Všichni odejdou. Za chvíli navracují se a vybraných 12 porotců a 1 náhradník zasedají na svá místa předsedovi po levici, kdežto ostatních 28 zasedne po pravici, vybraným porotcům naproti.

Předseda čte jména vybraných porotců v tom pořádku, jak byli vybráni: Pp. Pichl, Vaňka, Nečas, Abt, Vočadlo, Jindřich, Hofman, Buršík, Müller, Milde, Árlt, Brože. Náhradník: p. Pospíšil.

Předseda: Prohlašuji veřejné jednání za započaté. Připomínám, že je zde nový zákon o jednání porotním při přestupcích tiskových, dle kterého se tichost a pořádnost ukládá za neodbytelnou povinnost posluchačstva. Já mám jakožto předseda právo i povinnost od zákonu na sebe vloženou, abych bděl nad zachováním náležité slušnosti; zákon mi poroučí, abych nezbedy ze síně dal odstraniti a trestati, kterýžto trest i na 3 dni se rozšířiti může. Kdyby však posluchačstvo tak bouřlivě sobě počínalo, že by nebylo možná, jednání dále vésti, mám právo, dáti všechny odstraniti. To pravím jen proto, aby věděli, že zákon tak poroučí, chovám ale doufání, že poctivý smysl a vzdělání posluchačstva nedopustí, abych toho prostředku užíti musil. — Nyní žádám pana obžalovaného, aby udal své jméno a příjmění, leta, stav i obydlí.

Obžalovaný: Jmenuji se Karel Havlíček, 28 let stár, redaktor Nár. Novin, spisovatel, obydlí č. 339 na Starém městě.

Předseda: Teď se obrátím na vás, páni porotci.

Zákon poroučí, abych vás vzal pod přísahu; žádám vás, abyste při tom, co se mluvit a jednat bude, pozorni byli, potom odstoupíte do sněmovny k zvláštní poradě, do kterých ale žádných spisů mimo tištěného nevezmete. Předříkám vám vzorec č. formuli přísežní:

»Slibujete a přísaháte před Bohem a lidmi, že budete se svédomitou pozorlivostí zkoumati důkazy, které budou pronešeny proti obviněnému, že neopominete ničehož uvážiti, co by mohlo obžalovanému ku prospěchu nebo na škodu býti, že nebudete před svým výrokem ohledně předmětu jednání tohoto s nikým se umlouvati, že nebudete poslouchati hlasu ani přízně nebo nepřízně, ani radosti z cizí škody nebo bázně, nýbrž že rozhodnete o všech důkazech, které pro obžalovaného nebo proti němu uvedeny budou, s pevností, muži poctivému a svobodnému příslušnou, a to dle svého svědomí a vnitřního přesvědčení.«

Při následujícím na to jmenovitém vyvolávání promluvil každý přísežný s rukou pozdviženou takto »Na to přísahám, tak mi dopomáhej Bůh!«

Poslední čtyři, jsouce rození Němci, s nemalou obtíží tato slova vyřkli.

Předseda: Abychom se dověděli, o čem se jedná, přečte se spis žalobní.

Písař čte následující spis žalobní:

Slavný soude ve věcech tisku!

V čísle 62. národních novin roku běžiciho jest vitištěn článek pod nápisem »Výklad oktroyované ústavy od 4. března.« Ten výklad ale by se lépe jmenoval kritika a sice tupicí kritika, proto že spisovateli nezaleželo na tom, vysvětlit ustavu od 4. března

ze všech stran, ale pouze jenom strany vyzdvihnouti, ktere se mu zdají chibne, a sice ne na vědecký spusob, ktery skouší *važně*, mnohem vice *žertem* a *posměchem*, s kterim on čtenaře nepřesvědčí, ale jenom hledi ústavu rakouskeho cisařství do opovrzení uvesti.

On pravi o základních právech »že jsou pouhý ouhoř, který se všude vykrouti.«

Že ustava vyjmenuje více korunních zemí má byt pouze skrze ono »divide et impera«. Ale narodní noviny předce vždicki zastávali foederaci? — Zdá se tedi byt inkonsequentní od p. skládatele hledat v tom zlý oumysl. Potom piše článek: »Velike dílo sjednocení mocnařství má prý tato konstytuce vykonati — ale celni hranice mezi námi a Uhry pomine dle §. 7, *až bude možna!*« Ovšem, až válka Uherska bude dokončena.

Čľanek se obáva, že se rozmnožeji Nemci tak, »že ostatní narodove budou míti čest byti přivěskem.« Ale, nemužou i taki tak dobře Slovane, Vlachove, Uhři a t. d. se všudi v císarstvi, kde jich bude víc, se spojit a úřad a školu žádat? Není svoboda dle libosti se stěhovati v konstitučnem státu potřebna a dúležita?

Praví članek »Kdo zná Stadionuv návrh obecniho zřizeni, a ví, že tento návrh nyni bude uveden, ten lehko nahlídne, že cela, tato hlava jsou pouhá, málo platná slova.« Teď ale, každy ví, že članek v tóm docela falěšne prorokoval.

V zemských zaležitostech pravi článek že »ponechavají zemi jenom« orbu, staveni, chude ústavy a »*foršpan*« — jest věru až satyra na samostatnost.«

Proč? p. spisovatel ovšem stoji na hledišti' foederace. Dale on praví, že zemim bude ponechán rožeň, kdežto pečene ve Vidní se sni.« To jest pouhy obraz, ale ne důkaz.

Clanek se posmiva, že »všichní tak rozloční narodove se musi obleci do jedne černožlute livereje.« To jest, kdo chce byt rakušanem budiš rakušanem, a to podpiše každy, kdo chce míti jedno a pevne Rakousko. Pro narodnost a vlast při tom neni žadne nebebpečenstvi pro to že každemu národu jest národnost a reč svá ujištěna. Posmívá se článek, že se volejí poslance na 10 a 5 let »že by bylo věru lépe, volit na celý život, aby se mohlo pak vladnout zcela absolutně« Ale to ví každi, že k. př. anglicky parlament trva 7 let, a žadny nedrží Anglickou vládu za absolutní. Praví článek, »že bude stát zemský sněm k ministerstvu, »jako chlapec k učiteli.« Praví konečne, že »máme vlastně neodpovědnou vladu, to jest absolutní, a že konstituce jest jenom konstituce podle jmena, a že její požehnaní teprva uvidíme.«

A na ten spusob tupí članek celou ústavu, jako věc dohotovenou, a přece pravi, že »nejduležitejsí věci jsou zanechane za lubem.« A to s přičiny »aby se nestala cela rána jednou, a aby se s menši bolesti svobodě jedno péro po druhem vytrhalo. »Zde članek zas prorokuje a tupi a hani dřive než věc přisla.«

Dle protokolu od 23. března r. b. přiznal se pan Karel Havliček, Redaktor národních novin, 28 let stář, co spisovatele tohoto článku. On se dale přiznal, že on ten članek k tomu sepsal, aby při slávě konstituce dne 12. března, lide již tu novou ústavu měli v po-

hrdě a aby malokdo k slavnosti šel a ministerstvo na ten spůsob vidělo, co národ o ústavě myslí.

Tedy pan Havliček, který dle §. 20 zak. v věcech tisku od 18. května 1848 co skládatel jest odpovědní, proti §. 12 toho samého zákona v tištěném spisu tupením a oušklebným vypisováním hleděl ustavu rakouskeho císařství v opovržení úvéstí a proto spisy, předběžneho dne 24. března dokončeneho, vyšetrovaní, které c. k. zastupítelstvu statu ve věcech tisku dne 25. března doručení byli, v příloze *A* slavnemu soudu ve věcech tisku v času 8. dnih t. j. 31. března r. b. se odevzdávají s prosbou: den veřejneho a oustneho jednání ustanoviti a odsouditi pana Karla Havlička co vinneho proti članku 12. z. v. v. t. k trestu prosteho vežení na čtrnact dní a ke všem outratam tohoto jednání.

C. K. Zastupitelstvo státu ve věcech tisku.

V Praze dne 30. března 1849.

Havlíček: Žádám o slovo.

Předseda: Dříve se musí přečíst článek, na který se žaloba vztahuje.

K. Havlíček (vytáhna zákon čte): § 42 řádu jednacího praví, nežádal-li obžalovaný již před tím o slovo, mají se číst potřebné listiny. Já ale žádám o slovo.

Předseda dovoluje.

K. Havl.: P. prokurátor uvádí ve své žalobě, jako bych se já v předběžném vyšetřování byl přiznal, že jsem chtěl ústavu oktrojovanou v »pohrdu« uvésti, žádám tedy, aby se z protokolu přečtlo p. prokurátorovi ono místo ad 2. b.

Písař čte ono místo, ve kterém K. H. v předběžném vyšetřování na otázku, z jakého ohledu onen článek sepsal, odpověděl: »Ministerstvo vypsalo pro oktrojovanou ústavu slavnost, já však obával jsem se, že lid z neznámosti této konstituce bude překvapen a že bude slavnost slaviti, a že pak ministerstvo tyto slavnosti bude sobě vykládati, jakoby lid s ústavou spokojen byl.

Karel Havlíček: Z toho viděti jest, že pan prokurátor smysl mého vyjádření překroutil — já o pohrdě nic nemluvil.

Předseda: Pan státní zástupce slyšel, jak pan Havlíček, odvolávaje se na protokol tvrdí, že jste smysl jeho slov skroutil. Budete mít později příležitost ospravedlniti se. Nyní se bude čísti článek:

Písař čte:

Nyní následovalo čtení článku: »Výklad oktrojované ústavy od 4. března«, jenž otištěn jest v tomto vydání v díle II. S. 363—369.

Předseda: Pane státní zástupce máte slovo.

Prokurátor: Když v protokolu není slovo o pohrdě, tím více je jí v článku samém. Pan K. H. chce docíliti, aby nešli lidé k slavnosti za oktroj. ústavu nařízené, žádá tedy, aby se nelíbila, co se mi ale nelíbí, to mám v pohrdě (úsměch v obecenstvu). Zákon kritiku dovoluje a trpí, ale také si jí přeje, jen že chce, aby byla vážná a vědecká, největší nepřítel zákonů je oušklebný spůsob zákony vykládati, zákon ústavy vysvětlovati bylo by zvláště nyní užitečné, poněvadž sněm podle posledního §. má ústavu opravovati a zlepšovati. Takové ale úšklebné výrazy, co

pan K. H. užívá, jako jsou ty o ouhoři, o kluku nebo chlapci a učiteli — to nejsou vědecké důkazy. Proti důkazům vědeckým vláda nic nenamítá; kde dává p. K. H. důkazy, o těch místech v žalobě nic nepodotýkám. Ale pan K. H. nechce nic vysvětlit, on chce jen, aby se lidé smáli, a čemu se smějú, to mám pak v neváženosti. Pan K. H. praví, že se mohou Němci rozplemenit, poněvadž všude, kam jich několik přijde, žádati mohou o ouřad. Ale což Slovanů není nejvíce v celém Rakousku? Což Slované nemohou to samé tak dobře udělat, jako Němci? A pak, že Slovanům je národnost nejsvětější, a že ji sprostý člověk nade všecko staví. Ovšem že je každému národnost nejsvětější, ale vždyť my máme všichni národnost pojištěnou! Pan K. H. praví, že si každý vymyslet může víru svou doma jakou chce, — ale veřejně ji vykonávat, to je přece něco jiného; pamatujme jen na slova básníkova, že jako každý člověk při dešti vidí svou duhu, tak že má každý své přesvědčení. Konečně chce pan K. H. ústavu i tím v opovržení uvést, že o židech nikoliv kriticky, nýbrž velmi směšně mluví. Pro tyto příčiny je žaloba zadána.

Předseda k obžalovanému: Slyšel jste žalobu, že jste hleděl tupením a oušklebným vypisováním v potupu uvésti ústavu rakouského mocnářství. Můžete nyní na to odpovídat, ale mluvte bez náruživosti a spůsobem zákonu příslušným.

Karel Havlíček: Myslím, že mne pan prokurátor žaluje na základu §. 12. o tisku, jenž zní: Wer in einer Druckschrift durch Schmähungen oder andere unwahre und höhnische Darstellungen atd. Uvádím paragraf německy, poněvadž je český překlad špatný.

Na základě tohoto paragrafu nyní odpovídám. Pan prokurátor by byl tedy vlastně měl dokázat, že jsem já svým článkem to učinil, co se v tom par. zapovídá. Zdá se mi ale, že pan prokurátor podal spíše nějakou literární kritiku mého článku, která by se lépe do novin hodila, ne ale před soud. Pan prokurátor praví, že jsem chtěl podati kritiku, a sice tupicí kritiku, ne ale vážně na vědecký spůsob, ale žertem a posměchem. Zdá se mi, že p. prokurátor při tom měl na zřeteli starý censurní patent od r. 1810, v kterém se dovoluje vědecké a vážné posuzování (ačkoliv ani to pravda nebylo). Ale v novém zákonu nic nenalezáme předepsáno, jakým spůsobem se posuzovati má, a pan prokurátor bude moci sotva uvésti zákon, který by při posuzování humor, vtipy, žerty, porovnání, ba třeba i satyru zakazoval, jen když se to s pravdou srovnává. — Pan prokurátor mne viní, že jsem podal tupicí kritiku; smí-li se ale vůbec kritika podati, tedy i v tom obsaženo jest povolení, pohaněti to, co hany zasluhuje. Aneb snad jsem směl podati kritiku bez hany? Toť by bylo podobno onomu malíři, který svého přítele o nestranné posouzení své malby žádal, při tom však podotknul, že již jednoho, který mu ji pohaněl, po schodech vyhodil. Pan prokurátor dal se, jak se mi zdá, zavésti pouze titulem: »Výklad«; ovšem článek můj není výklad celé ústavy, která je zde (ukazujíc noviny) na třech stranách hustě vytištěna, tak že by mi k ouplnému výkladu ani foliant nevystačil. Oučel můj byl, vytknouti jen chybné stránky této konstituce, neboť jest známo, že ta nejlepší konstituce jediným článkem se může v nejhorší proměniti; ku př. kdybych do nejlepší konstituce vsadil: do sněmu

smí být volen jen ten, kdo 200.000 zl. stř. jmění má. Budu tedy hledět na základě č. 12. dokázati, že jsem ve svém článku ústavu oktrojovanou spravedlivě haněl a neuvedl žádnou nepravdu.

Pan prokurátor praví, že jsem potupil základní práva, pravě o nich, že jsou jako ouhoř. Ouhoř ale není žádná potupa, nýbrž jen přirovnání, s kterým jsem chtěl vyobraziti, že základní práva teprva vydáním pozdějších zákonů pravého smyslu nabudou, ku př. nový zákon o tisku, ten mohl být dobrý nebo špatný, a kdyby byl ještě horší nežli nynější, ještě by se hodil do základních práv. Proto jsem je přirovnal s ouhořem. Já jsem redaktor populárních novin, mezi mým čtenářstvem je největší část takových, kteří neštudovali, proto nemohu psát všecko vědecky, nýbrž srozumitelně, aby pouhý [rozum všechno pochopil, proto musím užívati ve svých novinách přirovnání a obrazů, jedná se jen o to, aby byly pravdivé, totiž aby podaly čtenáři ten význam, který ve věci leží.

Pan prokurátor mne viní z nedůslednosti, že hledám ve vyjmenování více korunních zemí »Divide et impera«, kdežto přece jsou Národní Noviny orgán foederace. Foederace, kterou Nár. Nov. zastávají, má zcela jiný smysl. Každý národ přeje sobě samostatnost, a proto zapotřebí jest, mají-li rakouští národové spokojeně žíti, aby nalezli ve svazku rakouském každý pro sebe tolik samostatnosti, kolik možná jest bez ujmy celku a trvání mocnářství.

To se národům má popřáti, aby nemuseli toužit tak po odtržení jako Maďaři, Italiani a Poláci. Takovou foederaci zastávají Nár. Nov., ne ale aby se říše roztrhala na malé kusy, na atomy, které se nemohou pro

slabost ve svých právech proti vládě hájit. My máme sami na sobě nejkrásnější příklad o tom. Když první kníže z rodiny Habsburské nastoupil korunu českou, musel od sebe dát revers, že byl svobodně vyvolen a že nenastoupil právem dědickým. Tenkrát byla koruna česká jedno z nejslavnějších mocnářství. Každý nástupce trůnu musel při nastoupení trůnu přísahati, že chce korunu rozmnožovat a zvelebovati, ne pak zmenšovati: nyní ale po 200 letech vidíme následky té zásady »divide et impera«. Císařská rodina se zvelebovala, ale z koruny české zůstaly jen dvě malé německé provincie. To jest divide et impera.

P. prokurator mi vytýká, že jsem pravil, že celní hranice mezi námi a Uhry přestanou, až bude možná, a dokládá: »ovšem, až bude válka uherská ukončená«. — Já sice nenahlížím, jak tato věc patří před soud. Poněvadž mne ale p. prokurátor na jiném místě také viní, z prorokování, ačkoliv ani prorokování není zákonem zapovězeno, a jest pouhá škoda redaktorova, jestli ve svých novinách falešné proroctví rozšiřuje, přece musím tuto poznamenati, že sám p. prokurátor prorokuje a k tomu falešně. Já mohu sám p. prokurátorovi dva pády jmenovati, ve kterých i po ukončení uher. války přece hranice nepominou: předně, kdyby Košut vyhrál, čehož si nepřeju; za druhé, kdyby vláda přinucena byla, s aristokratickou konservativní stranou úmluvu uzavříti. Ministerstvo uvádí za příčinu rozpuštění sněmu jednotu říše rakouské. Tu si přejí všichni občané rakouští. Ale ministerstvo neučinilo pro ni ani to, co bylo možné, Chorvátsko, kde není žádná vojna, nepřipojilo, a dadouc jim privilegie, zrušilo samo svou vlastní konstitucí.

Dále mne p. prokurátor viní, že se obávám rozmnožení Němců, a že pak ostatní národové budou míti čest, být přívěskem, a myslí, že také Slované, Vlachové, Uhři se mohou všude stěhovati a spojiti, o ouřad a školu žádati, a že jest svoboda dle libosti se stěhovati v konstitučním státu potřebná a důležitá. Já nejsem proti svobodnému stěhování, ale jen pod dvěma výminkama: předně že se nemá nikdo stěhovat tam, leč kde ho dobrovolně přijmou, a druhé že se má ve své nové vlasti chovati tak, jak jest tam obyčej. Zajisté jest to pro každou zem věc důležitá, když se tam přistěhují umělci němečtí, nebo kteříkoliv jiní, ale když chtějí v zemi život a štěstí najíti, a dobrovolně vlast svou opustiti, ať se přizpůsobí obyčejům nové své vlasti. Za krátký čas se mohou jazyku tomu přiučiti, nemohou ale slušně žádati, aby k vůli nim se jejich jazyk ve školy a v ouřady zaváděl. Kdybych já s několika jinými krajany ku př. do Francouz se vystěhoval, nepochybně tam budu přijat; ale to mi ani napadnouti nemůže, aby se tam k vůli nám několika zaváděly české školy a ouřady. Já jsem tedy proti svobodnému stěhování jen proto, poněvadž § 4. našich oktrojovaných základních práv praví, že i ti kmenové, kteří jsou v menšině, mají všude míti rovnoprávnost. To jest věc, která se ani provésti dokonale nedá. Ministerstvo to ale činí ne z lásky k Němcům, ale pro pohodlnost, poněvadž již němčina je do ouřadů uvedena, a ačkoli jsou čtyry pětiny občanů rakouských proti neobmezenému stěhování. — Pan prokurátor mne viní, že jsem strany návrhu Stadionova falešně prorokoval, ačkoliv jsem již podotknul, že není zákonu, který by falešné prorokování zakazoval. Já jsem měl důstatečné

příčiny k takové důmince, poněvadž p. ministr Stadion ještě, když jsem byl na sněmu, podal poslancům svůj návrh obecního řádu k posouzení, který, ačkoliv měl na čele: »Základ svobodného státu je svobodná obec,« přece podával ještě méně svobody, nežli měli za starodávna. Poněvadž ale p. hrabě Stadion jest ministrem vnitřních záležitostí, mohl jsem dobře mysliti, že takový řád proveden bude.

Dále p. prokurátor mne viní z toho, co jsem napsal o zemských záležitostech, že jsem pravil, že bude zemím ponechán rožeň, kdežto pečeně ve Vídni se sní, a dokládá, že to jest pouhý obraz, ne ale důkaz. Proti tomu musím namítnouti, že žádným zákonem není nařízeno podávati důkazy, já jsem jen povinnen noviny vydávati. Ale jestli jsem podal špatný důkaz, je to má vlastní škoda, a nenahlížím, proč by mne pan prokurátor strany toho obžaloval; můj špatný důkaz jest tedy jen k prospěchu ministerstva, a ne jemu nebezpečný. Já ale mohu podati dobrý důkaz. V oktrojované ústavě ponechává se zemím vzdělávání země, veřejné stavby a dobročinné ústavy. To ale jsou věci, které též každé obci přináleží, ba i jednotlivcům; každá obec vzdělává zem; kdo staví za své peníze, staví podle své vůle, a o dobročinné ústavy se stará ten, který je založil. V tom tedy nenacházím nic, co by bylo přiměřeno důstojnosti samostatné země. To, co v druhém punktu uvedeno jest, totiž: »bližší nařízení v mezech říšských zákonů o obecních, církevních a školních záležitostech a o přípřeži,« skutečně souhlasí s mým obrazem o rožni a o pečeni; neboť každý ví, že tyto věci na říšském sněmu ustanoveny budou, a zemím se jen obtížné provedení ponechá.

Tak ku př. víme dobře, že naše malé školy budou potřebovati velikého nákladu, aby zadost učinily požadavkům konstituční země; tedy placení učitelů zůstane nám, ale zřízení škol zůstane říši.

Pan prokurátor praví, že se posmívám, že se národové budou muset obléci do jedné černožluté liveraje, a on myslí, že to podpíše, kdo chce míti pevné a jedno Rakousko, poněvadž pro národnost a vlast při tom není žádné nebezpečenství a každému národu jest národnost a řeč pojištěna. — Ačkoliv mají mocnářové velikou moc, přec jest pravda, co pravil Ježíš: Dejte císaři, co jest císařovo, a co jest Božího, Bohu. Ale národové jsou Boží, a ne císařovi. A kdyby se císař a panovník sebe více snažil, přece nepřemění národ v jiný národ podle své libosti a svého pohodlí. Příklad toho máme na císaři Josefu, který též chtěl, ačkoliv snad z dobrého oumyslu, národy rakouské přetvořiti na Němce, ale nedosáhl oučele svého. My zůstaneme vždy Češi, jako Maďarové, Italiani, a nebudeme nikdy Rakušané, nýbrž jen občané rakouské říše, tak jako bychom, kdybychom byli uposlechli za onoho času hlasu ministerského a byli volili do Frankfurtu a následkem toho byli přistoupili k německé říši, přece nebyli proto Němci, nýbrž jenom občané německé říše. Poukazuji p. prokurátora na to, co ukazuje skutečnost, že se žádný národ rakouský sám nejmenuje Rakušanem, vyjma obyvatele jediné provincie rakouské. Ani německý Štýřan ani Tyrolan nejmenuje se ještě sám Rakušanem, nýbrž posud Štýřanem, Tyrolanem. Ovšem obyvatel mnohých mohútných a slavných říší, ku př. anglické a francouzské, s chloubou sebe tak jmenuje, k tomu ale náleží zásluha a sláva

historická a svobodné zřízení země; pak třeba i Němec na břehách Rýna z této příčiny sebe rád nazývá Francouzem, ačkoliv ním není. S radostí bude sebe každý nazývat občanem rakouské říše, když to bude čest, posud ale člověk nemá proč a zač býti vlastencem rakouským: my posud nevidíme pro sebe z toho spolku rakouského žádné výhody a žádné slávy.

Pan prokurátor mne těší, že je národnost pojištěna. Ale skutečnost ukazuje, že tomu není tak a že jsme posud odstrčeni všude. Já bych na to mohl tisíc příkladů uvésti, nač jen se podíváme, všude vidíme nerovnoprávnost, ku př. já jsem dnes žalován na základu § 12. Ale zrovna tento paragraf je tak špatně do češtiny přeložen, že má zcela jiný smysl než německý, a kdybych německy nerozuměl, byl by dnes zákon pro mně mnohem přísnější, podle kterého bych mohl být odsouzen, neboť německý zní: Durch unwahre und höhnische Darstellungen — a český: nepravým neb oušklebným vypisováním, což jest nesmírný rozdíl.

Druhý příklad, abychom vzali zrovna nejbližší, jest česká žaloba od p. prokurátora ode mne zadána. Jest v ní nejméně 50 chyb, a jsem přesvědčen, že by ouředník sotva směl v německém spisu podobným způsobem psáti, neboť i starý zákon nařizuje, aby se úřední spisy vydávaly ve spůsobu důstojném, a k důstojnosti ale též náleží pravopis a gramatika. Pan prokurátor na to naráží, že já štvu národnosti; já jsem větší přítel Němců než ministerstvo, poněvadž chci, aby se všem národům učinilo možno, spokojeně vedle sebe žíti, což ale nikdy nebude, pokavád bude míti jeden národ příčinu druhému záviděti. Zajisté by bylo

snadno, aby úředníci oboum jazykům dokonale se naučili, a pak by přestalo všechno nedorozumění mezi národnostmi, poněvadž by obě mohly pohodlně vedle sebe žíti a sobě nepřekážeti. Ale vláda sama štve proti národnostem, protože se nestará u nás o dokonalou známost obou jazyků.

Pan prokurátor uráží se z toho, že jsem napsal, aby se již volili poslanci místo na 5 a 10 let raději na celý život, aby se pak vládlo zcela absolutně, a ukazuje mi na Anglicko, kde parlament také trvá 7 let, a přece nikdo nenazývá vládu anglickou absolutní. — Co je v Anglicku, to není v Rakousích; v Anglicku by se mohli volit poslancové na 30 let, a přece by proto nebyla vláda absolutní, v Anglicku je právo, v Anglicku by nesmělo vyhnat ministerstvo sněm, jako ho vyhnali z Kroměříže, v Anglicku je každý občan, malý nebo velký, stejně podroben zákonu. Ostatně ale musím p. prokurátorovi podotknout, že se všude volejí poslancové na kratší lhůtu: v americkém soustátí senátoři na 6, representanti na 2 leta; v Pensylvanii representanti na rok, senátoři na 4; v Norvéžsku na 3; ve Švýcarech na 3 leta; v Belgii representanti na 4, senátoři na 8, při čemž poznamenati musím, že při každé polovici lhůty polovice poslanců se obnoví. Když jsou volení representanti na dlouhý čas, ku př. na 10 let, jest to svobodě velmi nebezpečné; neboť v každé komoře jest jistá část poslanců, kteří vždy s vládou drží, tedy si může vláda také vždy najíti rozličné slabé a přístupné stránky mnohých jiných a dostati tak většinu na svou stranu. To jest tedy skutečná chyba v oktrojované ústavě.

Pan prokurátor mi vytýká, že jsem pravil, že bude

stát zemský sněm k ministerstvu jako chlapec k učiteli, a myslí, že chlapec a kluk jest stejné slovo. Kluk ale jest nedůstojné, čehož jsem já neužíval; chlapec ale, jak já řekl, je slušné slovo. A jestli pan prokurátor myslí, že jsem tento obraz nedokázal, mýlí se velice, neboť jsem se odvolával na § 89 oktrojované ústavy, podle něhož mohou ministři zastaviti aneb zapověděti vykonávání uzavření sněmu, příčí se zákonům a všeobecnému dobrému, a ministerstvu tedy jest zůstaveno odsuzovati a věděti lépe než zástupci národa, co se příčí všeobecnému dobrému; to jest zajisté potupa sněmu, poněvadž si ministerstvo osobuje více rozumu, nežli celému sněmu přiřknouti chce.

Dále mi p. prokurátor vytýká, že jsem pravil, že máme vlastně neodpovědnou vládu. To ale jsem právě řekl, neboť konstituce záleží v tom, že ministerstvo musí za všechno to, co se děje od vlády, odpovídat, a že může být obžalováno a souzeno; v jiných konstitučních zemích vynáší v tomto pádu nad obžalovaným ministerstvem výrok vždy nějaký neodvislý, samostatný soud buďto hořejší komora anebo jiný od vlády nezrušitelný soud. Oktrojovaná ústava ale praví v § 106, že soud říšský bude souditi ministry. Posud ale není žádný říšský soud, a tedy toto ministerstvo samo jej ustanoví podle své libosti, a to zrovna tak, jako bych já si svolal k porotě několik svých dobrých známých, aby nade mnou vydali rozsudek. Tedy bude se ministerstvo samo soudit, a co jsem pravil, jest samá pravda.

Též pan prokurátor mne viní, že jsem celou ústavu potupil jako věc dohotovenou, a že přece pravím sám, že jsem nejdůležitější věci ještě nechal

za lubem. Já myslím, že to, co špatného jest v ústavě, se nedá pozdnějšími dodatky napraviti, nýbrž jen odvolati. Novými zákony může se ovšem mnoho ještě zhoršiti, tak jako ku př. vidíme důkaz v zákonu o tisku, kde ku př. ustanovení, že se časopis až na 3 měsíce zastaviti může, jest přísnější než stará censura. Já jsem vytknul jen vady těch zákonů, které jsou vydány, a hleděl jsem dokázati, že byl můj posudek spravedlivý, pročež jsem i opomenul těch se dotýkati, z kterých mne ani sám pan prokurátor neviní, poněvadž se zdá sám nahlížeti jejich opravdivosti.

Ostatně i ministerstvo již samo některé věci odvolalo, ku př. stranu Chorvatska a Hranice vojenské, a tím dokázalo, že samo nemá v uctivosti svou oktrojovanou ústavu.

Konečně p. prokurátor mne viní z toho místa, že chce ministerstvo svobodě jedno péro po druhém vytrhati, a myslí, že opět tupím dřív, než věc přišla a že opět prorokuju. Tomu ale odpírám. Mohl bych se sice odvolávati na právnickou zásadu; drž každého za chybného, pokud se nepřesvědčíš o jeho spravedlnosti, a zákony mají býti vždy tak zřízeny, aby žádným způsobem nedopouštěly nepravost. Já chci se držeti jen zásady křesťanské, a chci držeti i ministerstvo za spravedlivé, pokud se neokázalo naopak. Ale máme pro to důkazů, a sice zde (ukazuje tenkou knihu modrou). Tato knížka obsahuje všechny základy našeho konstitučního práva. Já z nich jen některá přednesu. A bude se hned viděti, jestli se jich skutečně šetřilo. Hned v císařském manifestu od 15. bř. min. r. stojí:

»Die Pressfreiheit ist durch Unsere Erklärung der Aufhebung der Censur in derselben Weise gewährt, wie in allen Staaten, wo sie besteht.

(Svoboda tisku uděluje se prohlášeným od Nás zrušením censury tímže způsobem, jako ve všech státech, kde se nachází.)

Tedy jsme měli pojištěnou svobodu tisku takovou, jako v kterémkoliv konstitučním státu, a přece jest náš zákon o tisku nejšpatnější v celé Evropě.

V ústavě od 28. dubna m. r. zní § 9.:

»Der Kaiser legt bei Eröffnung des ersten Reichstages und jeder Nachfolger unmittelbar nach seinem Regierungsantritte den Eid auf die Verfassungs-Urkunde ab.

(Císař při otevření sněmu říšského a každý nástupce jeho hned po nastoupení vlády složí přísahu na ústavní listinu.)

To se ale nestalo!

V proklamaci od 6. května praví se:

Damit die Feststellung der Verfassung durch die constituirende Reichsversammlung auf die zuverlässigste Weise bewirkt werde, haben Wir beschlossen, für den ersten Reichstag nur Eine Kammer wählen zu lassen, wornach also für die Wahlen gar kein Census bestehen und jeder Zweifel einer unvollkommenen Volksvertretung entfallen wird.«

(Aby ustanovení ústavy sjednáno bylo od ústavodárného sněmu říšského tím spůsobem nejbezpečnějším, uzavřeli jsme, dáti voliti do prvního sněmu říšského jen jednu komoru; nebude tedy pro volby žádného censusu a odpadne všeliká pochybnost, že by lid dokonale nebyl zastupován.)

V proklamací z Innsbrucku dne 3. června m. r. praví se o ústavě takto:

»Mit derselben habe Ich den Forderungen der Zeit, den Bedürfnissen der einzelnen Provinzen, der vorwiegenden Meinung Meines Volkes, welche im Wege des Gesetzes geltend gemacht, Mich jederzeit in Meinen Beschlüssen bestimmen wird, nicht vorgreifen wollen.

Ich habe daher am 16. Mai keinen Anstand genommen, den nächsten Reichstag als einen constituirenden zu erklären und die damit in Einklang stehenden Wahlen zuzusichern.

Allein die Sache selbst bin Ich bereit festzuhalten, weil sie Mir die Bürgschaft gewährt, dass die Verfassung, welche Meinem Reiche geistige und materielle Macht verleihen soll, in ihren Grundlagen, wie in ihren Einzelnheiten ein Werk des gesetzlich ausgeprägten Gesammtwillens sein werde, mit welchem Hand in Hand zu gehen, Ich fast entschlossen bin.«

(Nechtěl jsem jí (ústavou od 25. dubna) překážeti požadavkům času, potřebám jednotlivých zemí a mínění většiny lidu mého, které provedeno jsouc cestou zákonní vždy mne bude říditi v uzavíráních mých. I neváhal jsem tedy dne 16. května prohlásiti nejprvé příští říšský sněm za ústavodárný a pojistiti volby k tomu spůsobilé. — Ale věc samu držeti jsem hotov, poněvadž mi podává rukojemství, že ústava, která říši mou zmocniti má duchovně i materialně, jak v základech tak v jednotlivostech svých bude dílo zákonně vyslovené vůle veškerenstva, s kteroužto zajedno kráčeti pevně jsem odhodlán.)

V proklamaci od 6. června praví se:

Allein noch ist das von Mir begründete Werk nicht vollbracht, es kann erst durch die kluge und kräftige Mitwirkung der Abgeordneten Meines Reiches eine den allgemeinen Interessen entsprechende Wirklichkeit werden.

Dabei war es aber nie Meine Absicht, der überwiegenden Meinung Meiner Völker Schranken setzen zu wollen, und um diese Meine Gesinnung unzweideutig an den Tag zu legen, habe ich Mich bewogen gefunden, den ersten Reichstag als einen constituirenden zu erklären.«

(Ale dílo, k němuž jsem základ dal, posud není dokonáno; teprvé opatrným a důrazným spolu působením poslanců říše mé může se státi pravdou, jenž by vyhověla potřebám a prospěchům obecným. Při tom nikdy nebyl oumysl můj, abych kladl meze mínění převahujícímu národů mých, i abych toto své smýšlení nade vší pochybnost osvědčil, viděl jsem se pohnuta, prohlásiti první říšský sněm za ústavodárný.)

Ministr Dobblhof přednesl ve jménu koruny v říšském sněmu dne 7. září min. r. následující slova:

»Mit dem gleichen vollen Vertrauen, mit welchem der Monarch Ihren Beschlüssen in den für die Interessen der Völker Oesterreichs heiligsten Angelegenheiten entgegensieht, mit demselben Vertrauen können daher die Völker Oesterreichs der vollständigen Erfüllung des kaiserlichen Wortes, der Annahme der von ihren Vertretern festgestellten Verfassung entgegensehen.«

(Se stejnou plnou důvěrou, s kterou mocnář očekává usnešení Vašich v záležitostech nejsvětějších

prospěchu a potřebám národů rakouských, s toutéž důvěrou nadíti se tedy mohou národové rakouští, že slovo císařské ouplně bude vyplněno a ústava vypracovaná od zástupců jejich přijata.)

To se ale nestalo.

V proklamací císařské od 16. října min. r. stojí:

»Nach Bezwingung des bewaffneten Aufruhrs und Wiederherstellung der Ruhe wird es die Aufgabe Meines Ministeriums sein, im Einklange mit den Mitgliedern des constituirenden Reichstages durch gesetzliche Regelung der bisher mit zügellosem Missbrauche gehandhabten Presse, des Vereinsrechtes und der Volkswehr einen Zustand herbeizuführen, der, ohne der Freiheit nahe zu treten, dem Gesetze Kraft und Achtung sichern soll.«

(Až branné povstání bude potlačeno a pokoj navrácen, bude úlohou ministerstva mého, aby ve srovnalosti s oudy ústavodárného sněmu říšského zákonním zřízením tisku bezuzdným spůsobem posaváde nadužívaného práva spolkovacího a obrany národní přivedlo stav takový, který bez zkracování svobody, zákonu pojistiti má moc a úctu.)

Tedy se to mělo státi ve srozumění se sněmem.

V císařské proklamaci od 19. října min. r. stojí takto:

»Es ist Unser fester, unveränderlicher Wille, dass die Unseren Völkern gewährten Rechte und Freiheiten, wenn sie auch von einzelnen Böswilligen oder Missgeleiteten missbraucht worden sind, in ihrer ganzen Ausdehnung ungeschmätert bleiben, und Wir verbürgen solche neuerdings durch Unser kaiserliches Wort.«

(Jestiť vůle naše pevná a nepromĕnitelná, aby

práva národům našim udělená, byť jich někteří zlomyslní nebo svedení byli zle užívali, v celé své rozsáhlosti zůstala nezkrácena, i zaručujeme je opětně naším císařským slovem.)

(Tato slova přečetl obžalovaný silnějším hlasem, posluchačstvo se nemohlo udržet hřmotného potlesku, předseda vstal a napomenul je k mírnosti; nastalo opět ticho.)

»Auch wollen Wir, dass die von dem constituirenden Reichstage bereits gefassten und von Uns sanctionirten Beschlüsse, namentlich jene über die Aufhebung des Unterthans-Verbandes, der Entlastung und Gleichstellung des Grundbesitzes gegen die im Principe vom Reichstage anerkannte billige Entschädigung aufrecht erhalten, und Unserer bereits erlassenen Anordnung gemäss in Vollzug gebracht werden.

Ebenso ist es Unser fester Wille, dass das begonnene Verfassungswerk von dem constituirenden Reichstage in einer der vollen Gleichberechtigung aller Unserer Völker entsprechenden Weise ungestört und ununterbrochen fortgesetzt werde, damit solches in Bälde Meiner Sanction unterlegt, und einem gedeihlichen Ende zugeführt werden könne.«

(I chceme také, aby usnešení od ústavodárného sněmu již učiněná a od nás potvrzená, jmenovitě o zrušení úvazku poddanského, o vyvázení a v rovnost uvedení gruntů za levnou náhradu od sněmu v zásadě uznanou byla zachována a podle nařízení od nás již vydaného ve skutek uvedena.

Taktéž jest pevná vůle naše, aby započaté dílo ústavy od ústavodárného říšského sněmu způsobem rovnoprávnosti všech našich národů přiměřeným bez

překážky a bez přestávky dále bylo vedeno, aby se v krátkém čase sankci mé předložilo a ku konci zdařilému dovedeno bylo.)

V proklamaci od 22. října stojí stranu povolání sněmu do Kroměříže:

»Wir berufen denselben auf den 15. Nowember nach der Stadt Kremsier, wo er in der Lage sein wird, sich ungestört und ununterbrochen seiner grossen Aufgabe der Ausarbeitung einer den Interessen Unserer Staaten entsprechenden Verfassung ausschliesslich widmen zu können.

Um daselbst die unterbrochenen Berathungen in Beziehung auf die Verfassung fortzusetzen, und solche mit Beseitigung aller Nebenrücksichten in Bälde einem gedeihlichen Ende zuzuführen.«

(Svoláváme jej na 15. listopadu do města Kroměříže, kde mu bude lze, by se oddal výhradně velikému úkolu vypracování ústavy, přiměřené potřebám a prospěchům našich států, aby tam dále vedli přetržené porady o ústavě, a jí pustíc mimo sebe všeliké ohledy vedlejší dovedli ke zdařilému konci.)

I nynější ministerstvo pravilo ve svém programu před celým říšským sněmem veřejně:

»Wir übernehmen die Handhabung der Regierungsgewalt aus den Händen Seiner Majestät zugleich mit der Verantwortlichkeit, fest entschlossen, jeden unverfassungsmässigen Einfluss fern zu halten, aber ebenso wenig Eingriffe in die vollziehende Gewalt zu gestatten.

Wir wollen die constitutionelle Monarchie aufrichtig und ohne Rückhalt. Wir wollen diese Staatsform, deren Wesen und gesicherten Bestand wir in

[illegible] der gesetzgebenden [illegible] Repräsentanten- [illegible] der [illegible] erkennen.«

[illegible] C. Mi- [illegible] odhodláni, [illegible] nedovoliti [illegible] Chceme mo- [illegible] chceme tuto [illegible] nalézáme [illegible] od moc- [illegible] ve svobodném [illegible] vnitř- [illegible]

[illegible] v oktrojované [illegible]

Dále v [illegible] programu stojí také:

»Wir hoffen, das Ergebniss ihrer Berathungen über die Verfassung möglichst bald der Sanction Sr. Majestät des Kaisers unterlegen zu können.

Ein zweifaches Ziel wird uns hiebei vorschweben: Ungeschmälerte Erhaltung den Völkern Oesterreichs zugesicherten Freiheit; Sicherstellung der Bedingungen, ohne welche die Freiheit nicht bestehen kann.

Das Ministerium will nicht hienter den Bestrebungen nach freisinnigen und volksthümlichen Einrichtungen zurückbleiben; es hält vielmehr für seine Pflicht, sich an die Spitze dieser Bewegung zu stellen

Das sind die Hauptgrundzüge unserer Politik. Wir haben sie mit unumwundener Offenheit dargelegt, weil ohne Wahrheit kein Vertrauen und Vertrauen die

erste Bedingung eines gedeihlichen Zusammenwirkens zwischen Regierung und Reichstag.«

(Doufáme, že co možná nejdříve budeme moci předložiti výsledek rokování vašeho sankci Jeho Msti císaře. Dvojí oučel v tom budeme míti na zřeteli: nezkrácené zachování svobody národům rakouským pojištěné; zbezpečení výminek, bez nichž svoboda tato obstáti nemůže.

Ministerstvo nechce zůstati po zadu za snahami po ústavách svobodných a lidumilných; ba drží spíše za svou povinnost, postaviti se v čelo pohybování tohoto.

Toť jsou hlavní rysy naší politiky. Vyložili jsme ji s přímostí netající, poněvadž není důvěry bez pravdy, a důvěra jest první výmínka zdárného spolupůsobení mezi vládou a sněmem říšským.)

Jestli se ale zachovala tato upřímnost, to ani nechci dokazovati, to jest patrno hned po přečtení těchto řádků. A jak se srovnává s touto upřímností, a otevřeností, že ministerstvo sněm tak neočekávaně a bez příčiny rozpustilo.

Předseda: Pane obžalovaný, nemáte tady také ten nový patent, kterým je sněm rozpuštěn?

K. Havlíček: Na to také přijdeme! — Při nastoupení nového císaře obnoveny jsou sliby tyto a v manifestu od 2. prosince praví se k sněmu říšskému:

»Es ist Unser lebhafter Wunsch, dass das Verfassungswerk sobald als möglich zu Stande gebracht werde, und Wir rechnen hibei auf den einsichtsvollen Beistand und patriotischen Eifer des Reichstages.«

(Naše přežádoucí přání jest, aby ústava co nejdříve možná byla ku konci dovedena, i spoleháme se v tom na rozvážlivou podporu a vlasteneckou horlivost říšského sněmu.)

Já nejsem tak přepjatý, abych nepřipouštěl vládě právo, rozpustiti sněm, ponèvadž nahlížím, že toho může býti někdy zapotřebí, ale v takovém pádu má vláda hned povolati jiný, ne ale to udělat sama, co měl sněm vypracovat, to se nesrovnává s konstitučními zásadami, to jest absolutní.

S tím co jsem posud pravil, myslím, že jsem vyvrátil jednotlivé výčitky páně prokurátorovy; hlavní moje obrana záleží ale v něčem jiném. Kdybych byl vinen, z čeho mne pan prokurátor pohání, byl bych musel ústavu rakouskou nepravým a oušklebným vypisováním hanobiti, pak bych ale ovšem zasloužil většího trestu, nežli pan prokurátor ponavrhuje. Já jsem ústavu nepotupil nepravě, já jsem smysl její nepřekroutil; že jsem ji nechválil není vina moje, nýbrž ministerstva, které tak špatnou sestavilo; žert není žádná vina, a oušklebek je věc velmi relativní, proto žádá zákon, aby bylo vypisování zároveň nepravé. Ale já jsem nepotupil ústavu rakouského mocnářství, když tento zákon, na který jsem žalován, vydán byl od ministerstva Pillersdorfova, nýbrž byl povolán sněm, který měl ústavu vypracovat. Tedy zákon nemohl mysliti žádnou jinou ústavu, nežli tu, kterou sněm vypracuje ve sjednocení s mocnářem.

To ale, co tuhle jest vytištěno (ukazuje oktrojovanou ústavu) není žádná konstituce, nýbrž jen ministeriální ordonance, na kterou se § 12. v zákonu o tisku vztahovati nemůže. Zde se hájí ústava přede

všemi jinými zákony jakožto věc stálejší. Poněvadž se takové důležité ústavy nemají často měniti, proto také ke změně ústavy vždy větší počet hlasů na sněmích potřebný jest. Jestli tedy v konst. státu již žádný obyčejný zákon nemůže jinak povstati než od zákonodární moci, ve srozumění národu s mocnářem, tím více nejdůležitější zákon, ústava. To ale, co zde jest (ukazuje papír), nepovstalo takovým způsobem, nepochází od zákonodární moci, nýbrž od exekutivní, a jest to tedy pouhá ministerská ordonance, jako každé jiné nařízení. Konstitucí bude teprva tenkrát, až bude na sněmu opravena a přijata a od císaře potvrzena. Toť samo ministerstvo se zdá nahlíží, poněvadž přijalo §, že se smí na sněmu obyčejnou většinou hlasů jako každý jiný zákon měniti, což důkazem jest, že ji ani samo ministerstvo za pravou ústavu nepovažuje. Jak ostatně má ministerstvo vůbec ústavu ve vážnosti, můžeme posouditi z toho, co stojí v ministerských novinách Oesterreichischer Correspondent, které, jak vůbec známo, na outraty vlády se vydávají. V čísle 64. od 24. března mluví se o ústavě Pillersdorfově od 25. dubna 1848 — —

Předseda: Myslím, že nás to daleko zavede, a že to sem nenáleží.

K. Havlíček: Jmenují tam konstituci »Jesuitisches Machwerk« (a to jsem já ani neřekl tak neslušně), ačkoliv jest tak dobře ústava a od císaře podepsána jako tahle.

Obecenstvo volá hlučně: Výborně!

Předseda vstane: Pánové, slyšeli jste, co nařizuje nový zákon, bude-li hluk déle trvati, musím jednání celé přetrhnouti (?).

K. H.: Nevím, kterak mohl nazvati to, co jsem já ve vyšetřovacím protokolu pravil, vyzváním. Já jsem redaktor opposičních novin, které se s ministerstvem nesrovnávají, a musím p. prokurátorovi podotknout, že se mýlí velice, jestli myslí, že co se mi nelíbí, musím míti v pohrdě: od nelibosti až k pohrdě je ještě veliký skok. I co se židů týká, neučinil jsem onoho poznamenání, jak pan prokurátor myslí, ze zlomyslnosti, nýbrž z dobré příčiny. Jest známo, že ministerstvo častěji říká, že sněm nevyslovuje pravé mínění lidu, ale že ono (ministerstvo) se řídí podle pravého smýšlení lidu. Poněvadž ale já vím, že veliká většina lidu není pro emancipaci židů (ačkoliv já sám, co se mne týče, proti ní nejsem), proto jsem to uvedl, abych dokázal, že se ministerstvo nedrží podle většiny lidu.

Předseda dává slovo p. prokurátorovi.

Prokurátor: Řeč pana K. Havlíčka měla tentýž začátek a konec, on se odvolával vzadu i napřed na § 12. zákonu od 28. května. On praví, že tento zákon mluvil o konstituci, ale nynější že nebyla na světě, že tato není konstituce, ale pouhá ordonance. Ale vždyť měl zákon od 28. května platnost již také v březnu. Císař neřekl, že § 12. nemá míti platnost, tedy ať je jakákolivěk konstituce, vždy platí o ní § 12. Ostatně co s podpisem císaře a ministrů vyjde, jest zákon. Pan H. dopustil se také veliké nedůslednosti, napřed řekl, že dokázal, že právě tupil konstituci, a později zase mluvil o tom, že to nechtěl a nemusel dokazovat. Pan K. H. sám se vyznává, že ten nápis »Výklad« se tam nehodí, proč tam tedy ten nápis dal? My aspoň jsme zvyklí podle názvu soudit

na obsah. Co se týče toho ouhoře — to ovšem obraz, ale obraz vždycky může čelit na potupu. Když ku př. řeknu člověku liška, tedy si vždycky myslím při tom, že je šelma, a že dělá nějaké špatné kousky. Pan K. H. povídá, že chce vláda rozdělit Rakousko na atomy. To by ale byly trochu veliké atomy, ku př. jako jsou Čechy, které mají 952 čtverečních mil, neboť kdo zná Leibnitzovu filosofii, ví, že atomy nemají takovou velikost. — A pak, že prý hranice uherská nikdy nepomine. Co pak p. K. Havlíček myslí, že bude válka uherská trvati do soudného dne? Pan K. H. vyslovuje přání, aby Košut vyhrál, což si žádný rakouský občan přáti nemá; pamatujme jen na Moravu a knížete Svatopluka s jeho syny, když jim podával hůlky a učil je, kam vede nesvornost; to je velmi truchlivé. Pan K. H. pravil, že bude obecní řád špatný; proč ale prorokoval špatný, když je ten nyní vydaný lepší? — Dále praví pan K. H., že tím nic zlého nemínil, když mluvil o rozplemeňování Němců. Proč to tedy řekl? Naopak je k přání, aby se národové dobře spolu srovnávali a ne pořád na sebe sočili a zuby šklebili. — Pan K. H. řekl, že není porovnání o rožni a pečeni nic zlého, já ale myslím, že je to velmi oušklebné, když vezmu rožeň s pečení a řeknu k svému příteli: »Bratře, rozdělme se!« — a zatím sním pečeni sám a rožeň mu dám. — Pan K. H. změnil věc a nepozoroval, že se mluví o Rakušanu ve smyslu užším a širším. Když se mluví o svobodném stěhování, nerozumí vláda při tom, že by se ku př. sedlák z Hané, t. Hanák a sedlák aus dem Viertel unter dem Mannhartsberg proměnili jeden v druhého. — Pan K. H. praví, že Francouz může být pyšný na svou vlast a

na svůj národ, ne ale Rakušan. Proč pak se ale pořád jen u nás bourá, když se má právě stavěti. My zde ku př. dnes jednáme česky, to je patrný důkaz, že se čeština neodstrkuje, jak p. K. H. myslí; že ale jsou někde chyby, to musíme být trpěliví, chyby jsou všude, a jestli jste četli poslední svazek Gränzbothů, tak víte, že se tam stěžuje, kterak se u vás špatně píše německy, poněvadž se učí podle špatné mluvnice pro nižší třídy předepsané. — Kdo je poddán metle, ten je kluk nebo chlapec; pan K. H. se uráží z toho a myslí, že to není jedno, já ale myslím, že to není žádný rozdíl. (Obecenstvo se směje.) Pravil dále, že tupil konstituci spravedlivě, a že se mu nejedná o důkazy, ale přece jakési důkazy v jeho článcích. A to je již jedno, který zákon napřed a nejvíce haní. Zákon o tisku prý je nejšpatnější, a to přec pan K. H. nedokazuje ničím.

A ostatně musím poukázat na neslušnost, že pan K. H. se dotýká osoby císaře, kdežto občan nikdy podle zákonů konstitučních nemá císaře v odpovědnost potahovat. Pan K. H. praví, že měli ministři právo, rozpustiti sněm. A což dáti sami ústavu neměli právo? Což zde nebylo periculum in mora — a muselo se hledět, aby stát měl pevný grunt na sto let, když nyní plápol války na vše strany se rozmáhá, muselo se hlavně hledět, aby z chaosu nový povstal. — Oušlebně praví pan K. H., že je jednomu to, a druhému něco jiného. Jak by se to ale srovnávalo se slovem zákona, který zapovídá ouškle bné vypisování, toť by bylo potom prázdné slovo. Konečně musím říci, že je největší chyba pana K. H., že hodlal do posměchu uvésti zákon; pro svobodného občana není

nic tak svatého jako zákon, naše největší neštěstí je bohužel, že jsme ze starého času nepřinesli úctu a vážnost k zákonu. Starých zákonů bylo tolik, že ani lidský rozum nepochopoval, co je zákon; ony byly čteny, ale ne ctěny. Nový čas nastal. Ve starém policejním státu nebylo jiné garantie pro zákon, nežli metly, jinak nyní, kde jsme ve státu svobodném a kde se musí každý občan kloniti zákonu, sice povstane válka všech proti všem. Kde potom mají se nalézt hranice pro nepořádek nežli v zákonu? Proto svatý budiž zákon, jako Pán Bůh s nebes sám jej byl prohlásil. Uctivost zákonu ve Francouzích a v Anglicku je příkladná, a žádný svobodný občan nebude ji podkopávat a ničit posměchem.

Předseda: Pane K. Havlíčku, máte slovo.

K. Havlíček: Ovšem i já si myslím, že se nesmí tupit ústava, a pan prokurátor se mýlí, jestli myslí, že jsem řekl, že zákon, vydaný o jedné ústavě, neplatí také pro všechny budoucí. Já jsem ale tvrdil, že tohle ustanovení ministerské není žádná konstituce, poněvadž není s přivolením říšského sněmu. Pan prokurátor pravil, že je zákon to, co vyjde s podpisy císaře a ministrů; to ale jest jen zákon v absolutních zemích, nikoliv ale v konstitučních. Pan prokurátor uvádí, že titul výklad nesouhlasí s článkem; měl mne tedy na to žalovat, že jsem udělal falešný titul článku. Já ale ani v tomto pádu za pravdu mu nedávám. Přijde na to, co to jest výklad. Výklady jsou rozličné; když kněz o evangelium několik slov od oltáře pronese, jmenuje se to také výklad, a když drží s kazatelny řeč tříhodinovou o tom samém evangelium, je to také výklad. Co se týká atomů, musím

se přiznat, že to by byla hyperbole, zatím ale třeba 952 čtver. mil bez moci, a bez moci a bez svobody jest ještě méně než atom. Co se Košuta týče, musím se ohraditi proti tomu výklady, které p. prokurátor mým slovům podkládal; já si nepřeji, aby vyhrál Košut, a v mých novinách je směr zcela jinaký; ale já jsem panu prokurátorovi na důkaz jeho falešného proroctví uváděl jenom dva pády, ve kterých přece hranice mezi námi a Uhry nepomine, třeba byla válka uherská dokončena. Němců jsem já ale mnohem větší přítel nežli vláda, chtěje míti svornost mezi národy, ne ale třenice, kterou vláda svým nadsazováním jedné národnosti podporuje. — Porovnání o rožni také jest pravdivé, jestli ve Vídni zůstane všechno důležité a dobré, a zemím se ponechá jenom obtížné vyvádění. Rozdíl mezi Rakušanem co obyvatelem jedné provincie a mezi občanem říše rakouské znám já tak dobře jako p. prokurátor, myslil jsem právě jen tento druhý smysl, že totiž nemají utonouti ostatní národnosti v onom »čistém Oesterreicherthumu«, který se nám tolik schvaluje. — Strany úcty k osobě císaře, ku které mě p. prokurátor napomíná, musím doložiti, že na všech těch manifestech, které jsem četl, také ministři podepsáni jsou. Ostatně jsem císaře nezlehčoval, neboť jsem četl jenom samé dobrodiní, a o kom vypravuji dobré věci, toho nezlehčuji, nýbrž chválím. Ale na ministerstvo padá hana, které nám tato dobrodiní nedrželo a celé mocnářství rozpuštěním sněmu v tuto propast uvrhlo. P. prokurátor praví, že se musí svobodě grunt položiti; ale právě tím rozpuštěním se svobodě grunt podkopal; teprva od té doby počal Košut vyhrávati, neboť se k němu se všech stran při-

dávaly síly a sympathie; teprva od té doby slyšeli jsme v Praze volati »Eljen Košut!«, čehož by jinak nikdy nebylo. To je ovšem smutné a truchlivé, ale vina padá na ministerstvo. P. prok. praví, že úcta před zákony jest nejpotřebnější, a že musí být zákon svatý, a má pravdu; ale právě proto má mít ministerstvo napřed úctu před zákony, a pak ji bude míti občan každý, který ale úctu svou před zákonem tratí, když vidí, že ministerstvo obracuje zákon jako střevíc. Ta úcta před zákonem, kterou pan prokurátor v Angličanech a Francouzích tak velebí, pochází jen z toho, že zákon vyšel ze všeobecného mínění, z usnešení většiny, z úmluvy lidu s králem. Ale tak není u nás!

Předseda: Nemáte již nic, pane prokurátore, k podotknutí?

Prokurátor: Pověděl jsem všecko, nemám co odpovídat. — (Předseda táže se dále porotců, mají-li oni jaké otázky na obžalovaného. Z porotců se žádný nehlásí.)

Předseda: Dovolte tedy, pane obžalovaný, abych vám také já některé otázky předložil: Jak se srovnává s výpovědí vaší do protokolu dané, že jste chtěl svým článkem překazit slavení konstituce, kdežto slavnost na 12. března nařízena byla, a článek váš vyšel teprv 14. března.

K. Havlíček: Ovšem byla nařízena slavnost na 12. března, ale jen telegrafickou cestou, kterou ministerstvo odvolalo předešlé ustanovení na 15.; ale známo jest, že nařízení ministerské se nemohlo než v Praze a v nejbližších místech znáti, a že se slavnosti ve vzdálenějších místech později až do 20. konaly.

Předseda: Potom jste pravil, že jste užíval populárních obrazů, aby i nestudovaný lid článku vašemu porozuměl. Ale vy tam máte i latinské slova: divide et impera, jak se to tedy hodí pro takové čtenáře?

K. Havlíček: Tato slova se velmi často v novinách mých užívají a vykládají a zrovna na tom samém místě stojí zde také výklad (čte to místo).

Předseda: Máte ještě něco k doložení?

K. Havlíček: Prosím o několik slov k pánům porotcům. — Pánové porotci! Dnešní den vám podává první pád, rozhodnouti mezi korunou a jednotlivým občanem. Pokud se nám dostalo užívání veřejného jednání o věcech tisku, byly vždy pády jenom, kde strany soukromé mezi sebou o nějaké privátní, nepatrné urážky před soudem stály, a kde porota mezi nimi rozhodovala, který má křivdu a který právo. Dnes ale stojí před soudem vaším poprvé dvě velmi nestejné strany. Dnes stojí velmi slabá strana proti velmi silné moci — jednoduchý redaktor a spisovatel proti vládě, neboť pan prokurátor mne obžaloval ve jménu ministerstva. Vláda rozpustila sněm zrovna když již byla veliká naděje, že již brzy svou úlohu ukončí, a vydala sama ústavu, která se znamenitě liší od návrhu sněmovního; není tedy jiné příčiny, proč nám byla tato ústava oktrojována, než že jest méně svobodomyslná. Já jsem napsal o této ústavě článek, strany kterého jsem panu prokurátorovi již dokázal, že jsem jí neukřivdil. Kdybych to byl učinil o půl druhého léta dříve, byl bych bez všeho soudu rovnou cestou odveden do vězení. Nyní ale nám zůstalo aspoň tolik svobody, že se na mne nemůže vláda násilně

pomstit, nýbrž musí napřed nechat rozhodnout vás, neodvislé spoluobčany, abyste mne odsoudili, jsem-li vinen nebo ne. Já nenáležím k té straně, která všechno tupí, cokoliv vláda činí, o tom jsem podal důkaz za předešlého ministerstva, které jsem dobrovolně jako svobodný občan lépe hájil než redaktoři vládních novin, kteří za to placeni jsou, poněvadž jsem byl přesvědčen o jeho poctivosti a dobrém smýšlení. Moji čtenářové dobře vědí, že nejsem žádný rejpal. Podle svědomí nehaním nic než co se mi zdá škodlivé, a to mluvím bez obalu, bez šperku, bez řečnických floskulí, jak mi to jde od srdce a jak to mohu před Bohem a před pořádnými lidmi zodpovídat. Tak jest také tento článek psán. Pan prokurátor mne žaluje na základě § 12., že jsem ústavu nepravým a oušklebným vypisováním tupil, a navrhuje, abych byl na 14 dní do vězení dán. Rád bych nejen dvě neděle, nýbrž dvě léta ve vězení seděl, kdyby to byla pravda, co p. prokurátor tvrdí, to jest kdyby byla ústava tak dobrá, aby byl můj článek lež. Já jsem napsal, co mohu před svým svědomím zodpovídat, a proto vás žádám bez prošení o milosrdenství, abyste též podle svého svědomí, ale jen beze všech jiných ohledů nade mnou rozhodli. Doufám ostatně, že ta vláda, která mne nyní obžalovala, brzy bude sedět sama na stolici obžalovaného, na které nyní já stojím, a přál bych jí jen, aby na ní mohla sedět s tak čistým svědomím jako já.

(Pohnutí v obecenstvu.)

Předseda: Jednání je ukončeno. Pan prokurátor vedl žalobu na pana redaktora K. H. (opakuje v krátkosti obsah žaloby a obrany K. Havlíčkovy). Pan obža-

lovaný má být podle žaloby p. prokurátora na základě § 12. odsouzen, že způsobem ne vědeckým, nýbrž tupícím ústavu v pohrdu uvésti se snažil. Skoumejte a poraďte se nyní, páni porotci, jestli pan státní zástupce se mejlí, anebo jestli tak nazvaný výklad pana K. H. je potupa, jestli by každý z vás chtěl také tak psát o oktrojované ústavě, jestli ji vskutku máte jen za ordonancí ministerskou, a jestli je to dovolená agitací vyzývati lid, aby neslavil konstituci od císaře danou. Já vám postavím jen jednu otázku, na kterou mi s ano neb ne odpovíte: Jest obžalovaný p. K. Havlíček vinen tím, že by byl skrze jeho pod nápisem Výklad oktroj. konstituci v č. 62. N. N. vytisknutý článek hleděl tupením a a oušklebným vypisováním ústavu rakouského mocnářství v opovržení uvésti?

K. Havlíček: Prosím o slovo. Podle § 51. jednacího řádu mám právo proti postavení otázky něco namítnouti. Pan prokurátor vynechal slovo nepravý a změnil tím zákon, jenž zní: nepravým a oušklebným vypisováním.

Předseda: Já čtu otázku tak, jak p. prokurátor návrh učinil, to jest moje povinnost.

Prokurátor: Ta otázka obsahuje všechno, nač má porota odpověděti.

K. Havlíček: Potom ovšem budu odsouzen podle zákonu páně prokurátorova, já musím být souzen podle tohoto zákonu (okazuje zákon o tisku), a ten zní jinak.

Předseda: Odebereme se tedy se soudem do vedlejší síně na poradu o námítce pana obžalovaného.

(Odejdou — přestávka půl hodiny.)

Předseda (po návratu): Oznamuju, že soud přijal, aby byla otázka změněna ve smyslu námitky pana obžalovaného, a zní takto: Jest obžalovaný p. K. H. vinen tím, že by byl skrze jeho pod nápisem »Výklad« atd. vytištěný článek hleděl tupením neb nepravým a oušklebným vypisováním uvést v opovržení ústavu rakouského mocnářství? — Jste, p. obžalovaný, spokojen s touto otázkou?

K. Havlíček pokloní se.

Porota odejde do sněmovny. Hlásník zamkne, stráž se staví přede dvéře. Předseda káže obžalovanému odstoupiti do druhého postranního pokoje. Za 10 minut zazvoní porota. Vrátí se soud a předseda poroty (v osobě dra Pichla) čte hlasitě výrok, položiv pravici na srdce: Na mou čest a svědomí, před Bohem a před lidmi výpověď porotců jest: Nevinen!

Dlouho trvající hřmotný potlesk a slávy volání v obecenstvu. Hlásník zavolá obžalovaného a písař přečte mu na rozkaz předsedy výrok poroty. Jednání ukončeno o půl jedné s poledne. — Sál byl až do posledka přeplněn posluchačstvem.

---

105. (NA MORAVĚ.)

(Národní Noviny z 20. dubna r. 1849. Č. 93. S. 369—370.)

H. B. — V Brně dne 17. dubna. Kdo by chtěl cestovat do Brna k vůli Brnu, věru by se ošidil. Cestuje-li tam tedy přece někdo praktický člověk, musí mít k tomu jiné příčiny, neležící v Brně samém: buďto trh neb něco tomu podobného. Schůzka k založení »Národní Jednoty Sv. Cyr. a Meth.« byla jedna z těch neobyčejných příčin, která mnoho vlastenců z celé Moravy na den 17. do Brna shromáždila. Každý z nás zaradoval se, že Morava, kde ještě náš slovanský živel tak obmezen jest, konečně učinila krok k opravdivému národnímu životu. My, kteří v Čechách žijeme a sobě ještě často zastesknouti musíme na převládu němectva, na přemoc reakcionářské strany, my bychom přece ani nevěřili, že to jest v skutku možná, co v Moravě posud tyto strany proti Slovanstvu provádějí. Ustavičné volání této strany a její hlavní zbraň jest: »My zde na Moravě nechceme ani o Slovanech ani o Němcích věděti, my máme jen jeden národ, a ten jest moravský.« Rozumí se ovšem samo sebou, že pak tento moravský národ v praxi se považuje za německý. Vlastenci slovanští, kteří až posud nejvíce jsou mužové mladí, nemajíce žádné důležité postavení v životě, musí od

svých představených jak duchovních, tak světských jen samé trpkosti zakoušeti, a lid, který se nikde nevzdělává, proto že všechno vzdělání jest posud německé a jemu nepřístupné, z čeho pak následuje nedůvěra lidu proti všemu, co shůry pochází. Tak ku př. jest prý nyní mezi lidem na Moravě rozšířena pověst, že Košut táhne osvoboditi je.

Čtení novin, z kterého pak ovšem následovati musí trochu jasnější pohled na dějiny světa, toto čtení jest na Moravě posud něco příliš neobyčejného. Holomoucké noviny[1]) zajdou nyní, a *Brněnské*,[2]) na které zem mnoho peněz nakládá, nemají posud ani 400 odbíratelů! Nedá se ovšem upříti, že příčinou tak malého oučastenství na těchto novinách jest hlavně *přílišné obmezování redakce*. Kdyby se jen drobet živěji zahýbala, hned jest se všech stran škubána, tu zemský výbor, tu pan biskup, tu ten, tu onen, všichni drží uzdu v rukou. Každý, kdo redaktory jejich, pana *Klácela*[3]) a p. prof. *Šemberu*[4]) zná, ví, že jsou mužové mírní a rozumní, a také vzdáleni od všeliké přemrštěnosti, žeby se jejich samostatnému vedení směle mohly noviny přenechati. Ta cesta, na které by oni kráčeli, jistě by nebyla ke škodě zemské. Což ale bude následek takového přílišného mistrování a obmezování jejich redakce? Nic, než že se poznenáhla Moravským Novinám největší část čtenářstva odvrátí, a že se pak budou na Moravě čísti časopisy

[1]) Viz díl II. S. 28.
[2]) Viz díl II. S. 196.
[3]) Viz díl I. S. 155.
[4]) Viz díl I. S. 343.

jiné s přiměřenou tendencí. Tak ku př. nyní mají snad Národní Noviny na Moravě tolik, ne-li více odbíratelů než Moravské, a nemohlo by se říci, že tendence našich novin jest panu biskupu Brněnskému neb zemskému výboru moravskému milejší. Jestli tedy my sami jsme toho mínění, aby se povolila Moravským Novinám liberálnější tendence, činíme to zajisté jen pro dobrou věc, nebo čím méně jsou tyto noviny liberální, tím více budou mít naše noviny[1]) na Moravě odbíratelů, a proto jest to vlastně privátní prospěch našich novin, že obmezuje výbor zemský Moravské Noviny. Majíce ale ohled na všeobecné dobré, musíme nahlížeti, žeby mírné a rozvážlivé, při tom však liberální noviny na Moravě vydávané nesmírně mnoho dobrého pro lid moravský způsobily.

Schůzka k založení Jednoty byla dosti četná a poskytovala přehled sil slovanských na Moravě působících. Mnohé muže jsme ovšem pohřešovali, kterým ale buď ouřední zaměstnání, buď vzdálenost nedovolily oučastenství míti. Den před schůzkou dostavilo se také to, čehož jsme se na Moravě nadíti mohli, starostlivost ouřadů, která sklíčenému srdci svému odlehčila dopisem německým k zakladatelům spolku zaslaným, jenž byl přečtěn před počátkem schůzky. Hned na nápisu jeho překvapila mne slova:

»Národní Jednota Sv. A p r i l a (sic) a Methoda«, kterážto se ještě jednou v kontextu opakovala na důkaz, že onen Sv. April nebyl pouhé přepsání, nýbrž

[1]) [K tomu jsou ještě Národní Noviny mnohem lacinější a větší než Moravské, což zajisté sl. moravskému výboru zemskému k veliké chvále neslouží.]

skutečná nevědomost ouřednická. Kromě tohoto notného uříznutí a dalšího otcovského napomenutí, že se nezletilí a ženské za oudy Jednoty přijímati nemají, následovalo nyní doslovní nařízení, kterak stanovy zřízeny býti mají, a sice:

»Der Artikel I. der Statuten ist mit dem Artikel II. durch die Worte: »welche Zwecke durch folgende Mittel erreicht werden sollen«, in unmittelbare Verbindung zu setzen.

Zur grösseren Deutlichkeit ist vor den Worten: Verein der Schullehrer — um das Volksschulwesen verdienter Schullehrer zu setzen.

Die unter den Mitteln zur Erreichung der Zwecke der Národní Jednota weiter erwähnten Berathungen über die Bedürfnisse des mährischen Volkes und über die zu ihrer Befriedigung nothwendigen Mittel können in dieser Allgemeinheit, welche sämmtliche Zweige der gesetzgebenden und exekutiven Staatsgewalten umfasst, offenbar nicht die Aufgabe eines Vereins sein, da solche Berathungen nur der verfassungsmässigen Landesvertretung zustehen, und Vereine, welche sich in irgend einem Zweige der Gesetzgebungs- oder Exekutiv- Gewalt eine Autorität anmassen, nach § 6. des Vereinsgesetzes untersagt sind. Wohl aber unterliegt es keinem Anstande, dass der Verein die Durchführung der in den Statuten bezeichneten Mittel zur Erreichung seiner Zwecke der Berathung seiner Mittglieder unterzieht.«

Die unter den Vereinsmitteln aufgeführte Gründung von Büchersammlungen und Lesegesellschaften könnte nur insofern gestattet werden, als hiedurch der § 15. des Vereinsgesetzes nicht übertreten wird, wornach es den politischen Vereinen untersagt ist, Zweige oder Filialvereine zu gründen und mit denselben in Verbindung zu treten.

In Folge Auftrags des Herrn Landeschefs wird der prov. Auschuss des projektirten Vereins »Národní Jednota« von den vorstehenden Bemerkungen mit dem Beifügen in die Kenntniss gesetzt, dass so lange die Abänderung der Vereins-

statuten nach diesen Andeutungen nicht stattgefunden hat, die Bildung und Wirksamkeit dieses Vereines nicht gestattet werden können.

Vom Magistrats-Vorstande der kön. Hauptstadt Brünn,
17. April 1849.

Myslíme, že již pouhé uvedení tohoto ouředního přípisu bez všelikého výkladu ukazuje stav občanské samostatnosti na Moravě. Poněvadž vůbec nebyl žádný oumysl, zakládati politický spolek a uvalovati na sebe ustavičné poručnictví a slídění ouřadů, vynechalo se všechno ze stanov, coby jen poněkud čpíti mohlo politickým směrem, tak že se Jednota Národní co nepolitický, vzdělání lidu vydáváním kněh a zakládáním kněhoven obmýšlející spolek osvobozen jest ode všech obtíží, jaké associační zákon na spolky politické uvaluje.

Bližší zprávy o spolku samém, o jeho nynějších stanovách, o novém výboru atd. podáme budoucně.

106. Z MORAVY.

(Národní Noviny z 21. dubna r. 1849. Č. 94. S. 374–375.)

H. B. — Jakým duchem řídí Brněnský biskup pan hrabě Schafgotsch[1]) berlu arcipastýřství svého, o tom jsme měli již mnohou smutnou příležitost v těchto novinách pohovořiti. Pan biskup ale přičiňuje se ustavičně, aby rozmnožoval příčiny ovčiček svých k nedůvěře a nespokojenosti se svým biskupováním, a nejposlednější důkaz podal nám před nedávným časem. — Moravské Noviny, jejichžto holubičí tendence každému známa jest, a na které mnohý hubuje, že jsou příliš konservativní, podali v příloze k č. 69 dne 26. března t. r. článek, v němžto se duchovenstvo vybízí k poradám, pak k národním nábožénským slavnostem na Velehradě ke cti slov. apoštolům sv. Cyrillu a Methodovi. Hned jak se dověděl o tomto článku pan biskup Schafgotsche (pravíme proto dověděl, poněvadž p. biskup se ještě za tolik let svého biskupského ouřadování na Moravě ani Otčenáš po česku modliti nenaučil a tedy Moravským Novinám nerozumí), zarmoutilo se jeho otcovské srdce nad takovou slovanskou bohaprázdností v jeho ovčinci

[1]) Jan Antonín Arnošt hrabě Schafgotsch (1804—1870) byl jmenován biskupem brněnským dne 15. července r. 1841.

a kázal hned vydati německou kurrendu k veškerému kněžstvu. Myslíme, že se velice zavděčíme obecenstvu, když tento celý spis ve věrném překladu podáme, ovšem s několika potřebnými dodatky ku konci:

Č. $\frac{203}{7}$ Ročník 17tý, 1849.

My Antonín Arnošt, z Boží a apoštolské stolice milosti biskup Brněnský atd., ctihodnému v Kristu milenému diécesalnímu duchovenstvu naše pozdravení a požehnání v Pánu. Příloha číslo 69. k Moravským Novinám podala provolání na vel. duchovenstvo, ve kterém ono s poukázáním na spolkovní ústavou pojištěné právo se vyzývá, aby se k společným poradám o některých otázkách časových sešlo buď v hlavním městě Brně anebo, pakli výhodněji, na venkově na několika určených místech.

Nemyslíme, že kněz vypracoval provolání toto, poněvadž by kněz nemohl tak poblouditi, aby spolkovní právo, které stát dovoluje, vysvětloval tak, jakoby tím i dáno bylo právo k tvoření spolků na půdě církevní, beze všeho žádání o povolení k tomu od církevních představených, anebo jakoby nyní kněžím dovoleno bylo, vypsati schůzky v diécesi samovolně a jednati při nich jako jakási radda bez biskupa, bez jeho svolení a opověděni se u něho.

Co v církevním řádu platiti má, neustanovují státní, nýbrž církevní zákony, a tuť se snadno přihoditi může, že onyno něco dovolují, k čemu tyto připustiti nemohou. Z toho však ještě nevyplývá, že církev je proti občanské svobodě, neboť ona žádného nenutí, aby vstoupil do spojení s ní, anebo aby navždy již v tomto spojení zůstal, je-li již s církví spojen; naproti tomu ale nemůže také žádný nutiti církev, aby déle s někým ve spojení byla, jenž se nepodvoluje jejímu řádu, a takové svobody vyhledává a sobě osobuje, při nichž by církev přestala býti církví katolickou.

Proč toto v paměť přivádíme, nahlédne snadno Naše ctihodné duchovenstvo. Myslili bychom, že neplníme svatou povinnost k němu a k církvi, kdybychom je nevarovali po

vyjítí tohoto provolání. Mnohý, jenž doposud na schůzku duchovenstva o své ujmě k poradě církevních záležitostí bez biskupa ani nepomyslil, mohl by, vyzván jsa provoláním, souditi, že když biskup mlčí, na věci té opravdu nic zlého není a katolickému knězi přísluší; jiní, jenž dříve již na to myslili, ale z pouhé soukromnosti své smýšlení nevyjádřili, byli by v něm upevněni, kdybychom jim neukázali, co přikazuje církevní řád při tomto uvážení; jiní opět, na něž provolání již oučinkovalo, mohli by se dát svésti k necírkevním krokům, kdybychom je u vší vážnosti nevarovali jich.

Prosíme tedy své ctihodné duchovenstvo, aby především toho pamětlivo bylo, že biskup nestojí nad kánony sv. církve, nýbrž že jich netoliko sám zachovávati, ale i na to tlačiti musí, aby jich zachovávali svěřenci svoji, že nechce biskupské důstojnosti pro svou osobu platnost dáti, nýbrž že je svou povinností a svým svědomím k tomu zavázán.

Biskupové jsou od svatého Ducha ustanoveni, aby církev Boží řídili (St. G. XX. 28.), oni jsou *nástupci apoštolův* s celou jejich mocí ouřední (Iren. adv. haeres l. III. c. 3. n. 1.; Tertul. d. praescript c. XXXII.); z plnosti její se kněžím uděluje, co jim, pomocníkům biskupův, potřebno jest k službě Boží a k řízení správy duševní. — Sprostý kněz může Bohu získati děti křtem, ale jemu není dáno, vdechnouti jim plnou životní sílu svátostí biřmování; kněz může odpouštěti hříchy, ale jen tak daleko, jak mu toho dovoluje biskup; kněz může Bohu přinášeti obět, ale biskup mu musí dříve vysvětiti oltář a chrám. On může obětovati, ale bez biskupa nemá ani druhův ani posvěcených služebníkův oběti; on může otvírati ústa svá, aby hlásal lidu Boží slovo, ale jen tenkráte, dovolí-li mu to dříve biskup; on musí ustati od slova, velí-li takto biskup. Tak se tomu rozuměti musí podle přísně dogmatických ustanovení (Conc. Trid. Sess. XXIII. de Sacram. Ord. can. 6 et 7; conf. Sess. VII. de Sacram. Conf. can. 3., Sess. XIV. de Sacram. Poenit. cap. 7. et can. 8., Sess. XXIII. d. Reform. cap. 3. coll. can. 3. s. Sacram. Ord., Sess. XXIV. d. Reform. cap. 4. etc.), a ni-

koliv to není nařízeno teprv v čase, ve kterémž církev, jak se obyčejně líbí říkati, po aristokraticku vládla. Naše ctihodné diecesální duchovenstvo ví, jak se v tomto ohledu vyjádřil sv. Ignác mučedník: Bez biskupa nepočniž žádný ničehož, co se týká církve. Platná budiž jen ta svátost oltářní, která je pod rukou biskupa aneb toho, jemuž on nařízení k tomu dal. Bez biskupa není dovoleno křtíti aniž slaviti svátost oltářní; nýbrž co on schvaluje, toť jest Bohu příjemné, aby bylo jisté a platné, ačkoliv před se bráno bývá. (Ep. ad Smyr. c. 5.) Všichni, kteří jsou z Boha a Ježíše Krista, stojí při biskupovi. — Nedejte se mámiti, bratří! Kdo při někom stojí, jenž církev rozdvojuje, nedědí království Boží. (Ep. ad Philadelph. c. 3.) Duchovenstvo také ví, že se v prvních časích církve vytvořily spůsoby, které nejurčitěji naznačují odvislost kněze od biskupa, když nejsvětější obět přináší, před kázáním a když uděluje požehnání.

Taktéž jest zřízení pastýřských porad a svolání synod věc biskupův. Quod nostra interest, praví Benedikt XIV. ve svém proslulém díle de Synodo dioecesana L. I. c. IV. n. 2., illud est, statuere jus Synodum convocandi ad jurisdictionis Episcopalis potestatem pertinere. Věru nevyjádřili jsme ve svém memorandum, jež jsme společně s nejdůstojnějším provincialním metropolitou vysokému ministerstvu a říšskému sněmu podali, pro potřebu pastýřských porad a synod proto, abychom tyto blahodějné ústavy, až by se nám k nim příležitost dala, neuvedli v život. Naopak my se těšíme na ně, a velmi rádi bychom již viděli, aby Naše ctihodné duchovenstvo za příkladem našich velikých moravských biskupův Viléma Prusinovského z Vičkova a Stanislava Pavlovského k duchovním exerciciím, poradám a diécesalním synodám okolo Nás shromážděno bylo, abychom tak jako tito vysocí církevní knížata nový život uvedli v duchovenstvo a v lid, i my u nás dílo reformy v duchu církve počali a blahodatně ukončili. Přejeme si tedy, aby ctihodné ducho-

venstvo k tomu cíli zatím se obeznámilo se starými diécesalními stanovami, jmenovitě se stanovami Holomoucké synody již od r. 1591 a s monitorium čili s instructio brevis pro decanis curalibus et parochis Dioecesis Olomucensis od zvěčnělého Karla hraběte Lichtensteina, arcibiskupa Holomouckého od r. 1666, a aby přede vším pamatovalo na obnovení jejich ducha, neboť se při všech těch schválených ústavech nejedná o to, aby se krásně mluvilo, nýbrž o to, aby se sekera položila na stav zlý, jenž dosavad se příčil zdárnému oučinkování duchovních správců, a aby se opět nový život zbudil z víry duchovenstva a lidu. A právě v tomto ohledu jsme se musili bohužel dočkati, že lidé, kteří nejinak než nevěrně smýšlejí o víře, u veřejných sezeních říšského sněmu, Krista, vznešeného zakladatele našeho náboženství, jednorozeného syna Božího, rovnali Sokratovi a Husovi, najednou se staví jako vřelí přátelé podřízeného duchovenstva, aby zmámili mysl jejich, tak aby uvěřili, že biskupům jen na tom záleží, aby udrželi své absolutní panování nad duchovenstvem, a že jsou synody prostředek, jakým by se ústava církevní učinila demokratickou.

Naše rozmilé duchovenstvo opřelo se pokušiteli, jenž v tomto spůsobu již jednou k němu se blížil, a sice svou adressou, ve které vysokému ministerstvu vyjádřilo, že ouplně a bez výminky přistupuje k memorandum biskupův; spolu dalo i bez obalu na jevo, že se nebojí o svou svobodu svým podřaděním pod představené, ustanovené od Boha. S takovoutéž odhodlaností zapudí duchovenstvo po druhé, po třetí i po každé pokušitele, kolikkrátkoli by se k němu odvážiti chtěl. Aby s tím větším důrazem to učiniti mohlo, máme za to, že mu musíme některé další rozkazy dáti.

Vláda biskupův není absolutní, nýbrž vázána je na kánony církevní, a má se pro Boha v lásce — podle slov knížete apoštolův (I. Petr. V. 2.) vykonávati. Čím více proniknut je biskup vědomím, že svou moc má od Boha, ne však že je na něj od lidí přenešena, tím více jej bude naplňovati myšlénka o jeho odpovědnosti k Bohu, a tím

více se bude jeho vláda vzdalovati pouhého zdání absolutního jednání. Kdykoliv se mu ale církevní snažení nebo vůbec snažení takové v cestu postaví, které by nebezpečné býti mohlo víře nebo dobrému řádu, bude podle své povinnosti a svědomí svého ouřad svůj vykonávati a nezadá ničeho biskupské důstojnosti. Takto mluví sv. Cyprian (ep. 69. ad. Flor. Pupian): Inde enim schisma et haereses obortae sunt, et oriuntur, dum Episcopus, qui unus est, et Ecclesiae praeest, superba quorumdam praesumptione contemnitur. — Unde scire debes, Episcopum in Ecclesia esse et Ecclesiam in Episcopo, et si quis cum Episcopo non sit, in Ecclesia non esse. Sv. Hieronymus, zajisté muž to, jenž své kněžské důstojnosti i na proti biskupům ničeho nezadal, napomíná presbytera Nepotiana takto (ep. 57.): Esto subiectus Episcopo tuo, et quasi animae parentem suscipe. Kánon nařizuje takto: »Si autem«, 11. caus. XI. quaest. 3. Corporis iuris canonici: Si autem vobis Episcopis non oboedierint omnes Presbyteri, Diaconi et Subdiaconi et reliqui Clerici, non solum infames, sed et extorres a regno Dei et consortio fidelium ac a liminibus sanctae Dei Ecclesiae alieni erunt. Taktéž Cap. »Si quis« 2. X. de majorit. et oboed.; Cap. »Omnes« 4. eod. tit. a j. Očekávají-li nepraví přátelé duchovenstva od synod a na synodách podobné oučinkování, jakéž se doposud na zemských a říšských sněmích často na jevo dávalo, musí na to býti upozorněni, že zásada synod docela jest jiná nežli zásada zemských a říšských sněmů. Důstojný vrchní pastýř, arcibiskup Freiburský, psal nedávno (26. ledna t. r.) v tomto ohledu svému duchovenstvu takto:

»Diécesalní synody nikoli nevcházejí do života církevního tak jako zemské a ústavodárné sněmy do života politického. Biskup není nikoliv ve svých právech a těžkých povinnostech, uložených jemu od Boha, aby spravoval církev, obmezován a zkracován synodami; nikoliv nebude synodami do církve uvedena vláda representativní (v níž by zastupován byl lid i duchovenstvo): Biskupové mají svou moc

iure divino, a nemají-li vypadnouti ze společnosti katolické církve, nemohou ji sdíleti se zástupci duchovenstva a lidu, tak zvanými, za jakéž se shromáždění na synodách zde i onde považují. Světský panovník, jehož okres moci není přímně vytknut božským zjevením, může ovšem svou moc sdíleti se zástupci svého národu, ne tak biskup. Při všech i hluboce zasahujících změnách politických poměrů a ústav zůstane církev pevně a nedotknutelná státi; kněžská vláda nemůže žádným spůsobem býti svržena, má-li státi společnost katolické církve. A tak nám také biskup při svolání i odbývání diécesalních synod vždy pravomocnost, z níž každá jiná církevní právomocnost v diécesi vyplývá; duchovní, shromáždění na politických synodách, nemají zákonodárné moci; podle jednomyslného učení všech katolíkův patří jim jen votum deliberativum, ne pak decisivum. Biskup má zákonodární moc, při tom ale bude ohled bráti na radu, na přání, na návrhy, na prosby svého duchovenstva. Protož musí vždycky zachováváno býti to, co Benedikt XIV. praví de Synod. dioec. l. III. c. XII. n. 7. (cf. l. XIII. c. I. a II.): In synodo dioecesana solus Episcopus est judex et legislator, ipse suo nomine decreta facit et promulgat, et quam vis astantium consilium exposcat, non tamen cogitur illud sequi. Diécesalní synody tedy nejsou prostředek, kterým by se jisté snahy po rozdělení uskutečnily, církvi ráz demokracie vštípil, novoty samovolné a církevní jednotě odporné i záhubné učinily, svazky poslušnosti a kázně uvolnily a rozvázaly, biskupská práva ztenčila, a nařízení vrchního pastýře většinou hlasů ve shromážděních zničila.«

Nemůžeme také mlčeti strany punktů, kteréž bezejmenný skladatel provolání v Mor. Novinách vzal za záminku, aby ctihodné diécesalní duchovenstvo přiměl ke schůzce a poradě o své ujmě a bez vědomí biskupa. Jsouť to zavedení třech katolických spolků v moravské vlasti, pouť na Velehrad a vypracování adressy na svatého Otce.

Co se týče katolických spolků pojistili jsme jim s radostí Naše uznání a naši pomoc již v měsíci srpnu lonského roku, tedy v době, kde se bylo jen hanících manifestac

nadíti, jakých se Nám vskutku dostalo. Obnovili jsme toto pojištění zvláštními dopisy od 1. února b. r. na přednosty a oudy katolických spolků jak německého tak i slovanského jazyka, a v kurendě od 8. března t. r. č. 730—3 vydali jsme stanovy spolku a program obou spolkových novin, odporoučejíce je velebnému kněžstvu Naší diécese tak, že v tomto ohledu jistě bylo všem přáním vyhověno a tím méně byla potřebná schůzka duchovních pod touto záminkou.

S adressou na sv. Otce jsme nečekali, až bychom snad novinami k tomu vybídnuti byli, ale My vždy, snažíce se poučiti Naše velebné kněžstvo o pravém postavení Pia IX., i nyní jsme nemeškali vložiti co nejdůrazněji na srdce sbírky dobročinných příspěvků pro sv. Otce a jsme přesvědčeni, že Náš hlas nezůstane bez oučinku.

Co se týče pouti do Velehradu, vyjádřujeme se bez obalu, že k tomu Naše svolení v nynějších okolnostech nedáme, ale po ohlášení tohoto vyjádření, že bychom byli přinuceni, přísně zakročiti proti těm, kteří by jména svatých patronů Naší vlasti k necírkevním manifestacem zneužívali. My prosíme a zapřisaháme Naše velebné kněžstvo, by uvážilo veřejně projevené smýšlení o náboženství a o církvi oněch mužů, kteří nejprve učinili návrh, aby se držela ve Velehradě slovanská mše, a tento návrh nejvíce podporovali. Kdyby se ve Velehradě nacházely pozůstatky Našich svatých apoštolů, schvalovali bychom i Našemu kněžstvu návrh poutí do Velehradu; ale při všech těchto návrzích se klade důraz na slovo »slovanský« a přehlíží se, že v církvi (Řím. X. 12. Gall. III. 27. 28.) není rozdílu mezi židem a pohanem; nebo všichni, kteří v Kristu jsou pokřtěni, oblekli Krista, tu ale není ani žida ani Řeka, ani otroka ani svobodného, ani muže ani ženy, nebo všichni jsou jedno v Kristu Ježíši.

My jsme nikdy nezapoměli, že větší částka věřících Nám od Boha svěřených je slovanského jazyka, a vždy jsme se starali, co jim bylo potřeba; My jsme tomu zavázáni, a *běda* nám, kdybychom tak nečinili; ale My nesmíme duchovenstvo Naší diécese děliti na dvě třídy, slovanské a

německé, My uznáváme jen jedno kněžstvo a sice katolické, a chceme, aby se oddalo blahu slovanského a německého obyvatelstva stejnou měrou, stejnou obětovností.

Ostatně upozorňujeme na to, že dle uzavření sněmu Tridentinského (Sess. XXI. de Reform. cap. 8.) vše, co se týče služby Boží a odbývání veřejných pobožností, podléhá sankci biskupově. Quaecunque in diecoesi ad Dei cultum spectant, ab ordinario diligenter curari atque iis, ubi oportet, provideri aequum est, a že jmenovitě co se týče vzdálení se duchovních z místa, které mu vykázáno jest, i pod záminkou jíti na pouť, ustanovuje Can. »Nonoportet« 35 de consec. dist. VI. Non oportet ministros altaris vel quoslibet Clericos praeter jussionem Episcopi ad peregrinandum proficisci.

Mluvíme na začátku velké neděle tato slova k Našemu velebnému kněžstvu. Kéž by k tomu přispěla, aby je kněžstvo svou věrnou oddaností k církvi, jíž Kristus svou svatou církev vykoupil, upevnilo! Kéžby trpení Kristovo i v našich dnech nebylo falešným stranictvím obnovováno! Kéžby další stranictví od církve vzdálené zůstalo.

Milost Našeho Pána Ježíše Krista a láska Boží a společnost svatého Ducha budiž se všemi Vámi! Amen!

Dáno v Naší biskupské residenci v Brně, na květnou neděli dne 1. dubna 1849.

Antonín Arnošt,
(L. S.) biskup.

Dodatek Red. Necítíme žádnou chuť ani žádnou příčinu, vésti theologické hádky o věcech, které se zde p. biskup dokazovati snaží, ačkoli bychom mohli z Písma Sv. vésti třeba lepší důkazy proti p. biskupovi, než on pro sebe uvedl. My víme, že jest biskup jako každý věřící křehký člověk chybám a bludům podrobený, a také posud nikdo ještě snad se neopovážil kacířství o neomylnosti biskupské hlásati světu katolickému. Avšak nás a každého katolíka nesmírně boleti musí, když vidíme, že biskup, jenž by

měl býti nádoba spravedlnosti a pravdy, veřejně před celým světem mluví nepravdu. Pan biskup praví ve své kurrendě: »Nikdy jsem nezapomněl, že větší část od Boha mi svěřených věřících jest slovanského jazyka, a vždy jsem o jejich potřeby péči měl; cítím se k tomu povinnován, a běda mi, kdybych tak nečinil! . . . «

My ale pravíme k p. biskupovi s apoštolem »Cur tentavit satanas cor tuum, mentivi te Spiritui sancto? Quare posuisti in corde tuo hanc rem? Non es mentitus hominibus sed Deo!« Act. Apost. C. V. vers. 3. 4. Biblia sacra vulgatae edit.

Nám jest dobře známo, jak horlivě a spravedlivě se předchůdce p. Schafgotsche, neocenitelný biskup Brněnský nebožtík Gindl, co rozený Němec, ujímal o potřeby duchovní svých slovanských ovčiček; nejen že na to dbal, aby nikam do slovanských míst nebyli za pastýře duchovní usazováni Němci, nejen že na to tlačil, aby se theologové jeho němečtí přiučili jazyku českému, a aby se i rození Slované jak náleží ve spisovném jazyku cvičili a o theologických předmětech v něm náležitě promluviti uměli, nejen že se za jeho času musely dělat české probatiky, a že mohli theologové zkoušky své i v českém jazyku odbývati, nejen že slavný Gindl to všechno nařídil, ale on i sám, aby s dobrým příkladem předešel, co rozený Němec v dospělém věku se důkladně jazyku slovanskému naučil, aby byl schopen zastávati povinnosti slovanského biskupa. Pan biskup Schafgotsch jest ovšem také rozený Němec, a v tom se vyrovnal svému předchůdci, ale jen v tom! Hned jak nastoupil

biskupství, kázáno jest, zavříti knihovnu českou v semináři, zřízenou za biskupa Gindla, hned přestalo všechno cvičení v národním jazyku, člověk, který nyní má z povinnosti vykládati alumnům jazyk český, započal své přednášky takto: »Kolik má český jazyk deklinací, to nevím, a pokládám si to za čest, že to nevím!«

Kdo prý se chce učit česky, ať si drží privátního učitele, pravilo se od jednoho vysokého důstojníka konsistoře Brněnské. Kde jest ceská pastorálka, kde jest vůbec něco v Brněnském semináři, co by dokazovalo, že p. biskup cítí povinnost, pečovati o své slovanské věřící. Že se on sám za tolik let ani Otčenáš po česku nenaučil, to ví každý! —

107. OBRANA OPPOSICE.

(Národní Noviny z 22. dubna r. 1849. Č. 95. S. 377. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 100—102.)

H. B. — V Praze 20. dubna. Bylo by nám nyní velmi těžko odpovídati na všechny články novin nejrozmanitější tendence, které se všech stran proti nám brojí. Tu ministerské noviny Lloyd a Presse a Oesterr. Corresp.; tu zas všeliké německé časopisy; tu zas některé naše, jako jsou Občanské a Večerní List snaží se o závod bez veliké vybíravosti prostředků podkopávat čest i vplyv Národních Novin. Můžeme říci, že jsme ještě nikdy neměli tolik protivníků, jako v nynější době, a můžeme se tím pochlubiti proto, že jsou tito protivníci zároveň ze strany reakcionářské i destruktivní, kterýmžto dvěma stranám vždy odporovati za čest si klademe největší. Žádný zajisté od nás očekávati nebude, abychom bez příčiny vedli hádky a odpovídali na hrubosti té malé strany našich Pražských kafirních politiků, která vychvaluje Proudhona, Raspaila, Robespiera a francouzský konvent a ukazuje největší chuť takové štěstí v naší vlasti zaváděti; my považujeme jejich výbuchy jenom za pěnu a za bubliny, které se při každém hýbání na vrch derou, ale brzy pomíjejí. Rovněž tak nechceme odpovídati na

články ministerského Lloyda, který všelikými jezovitskými prostředky hanobí snažení strany naší národní. Obě tyto strany považujeme za jednu, která by se mohla jedním jménem »vládychtivá« nazvati, proto že se jim o nic jiného nejedná, než aby oni vládli v zemi bez ohledu na vůli většiny národu.

V nejnovější době ale přinesly noviny Presse dne 18. t. m. v prvním svém úvodním článku náhledy o posledním veřejném našem soudu[1]) a o výroku poroty, které mlčením opomenouti nechceme.

Každý ví, že se Presse rediguje docela podle vůle ministra vnitřních záležitostí, hrab. Stadiona. O hraběti Stadionu praví se nyní z mnohých stran, že jest on ještě nejliberálnější oud tohoto ministerstva. Pokud ale my známe osobnost tohoto pana ministra, musíme tento náhled poopravit v ten smysl, že jest hrabě Stadion nejzkušenější a nejchytřejší z té strany, která nyní vládne, a že on umí aspoň prostředky vybírati, které jsou v každých okolnostech nejvhodnější. Ti ostatní pánové kolikrát zaslepeni ženou se za svým oučelem a dali by mnohdykrát straně své protivné (totiž foederalistům a liberálním) skrze svou nejapnost dobré příležitosti, dostati se opět na vrchol vlády; ale hrabě Stadion, ačkoli není snad o nic liberálnější než oni, ví alespoň co může být a co ne, a pokud jest vždy zapotřebí šetřiti lidu a jeho práv; není tedy liberálnější, ale opatrnější.

Jeho »Presse« praví: Pan Havlíček, redaktor »Národních Novin«, pohaněl v úvodním článku svých novin oktrojovanou ústavu největším způsobem, ale zahalil

---

[1]) Viz díl II. S. 416.

svou hanu do vtipného posměchu, který ovšem hloub zasáhl, než zuřivé ale seriosní články jiných časopisů. Prokurátor dal ho proto pohnati před tiskový soud. Pan Havlíček bránil se sám; on držel řeč, ve které sebral ústavu a ministerstvo takovým způsobem, jak by to žádným novinám žádný tiskový zákon v celém světě nedovolil — a byl jednohlasně uznán za nevinného.« Dále praví Presse, že by toto v obyčejném čase bylo napomenutí pro vládu, ale v nynějším čase jest prý to zločin (Verbrechen).!!

Tedy by byl vlastně podle mínění Presse redaktor Národních Novin jediný zločinec v Rakousku, který nesmí být potrestán. Ale což jest tedy ten, kdo všechno to učinil, když jest již ten zločinec, který tyto činy jen vypravoval? My neznáme jméno, které by v dokonalé proporci pojmenovalo takový zločin.

My víme dobře, že jest Presse hlavní zastupitelkyně německé centralisace v Rakousku, mnohokrát se již zřejmě o tom vyslovila, a mnohokrát se již také podřekla, jako ku př. tenkrát, když chtěla, aby všechny zákony jen v německém textu měly platnost. My jsme liberální tak dalece, že nekacířujeme každého pro jeho jiné smýšlení, třeba bychom jemu odporovati museli. My jsme foederalisté a proto političtí nepřátelé té strany, kterou zastupuje Presse, i tohoto ministerstva: ale proto nemá ještě Presse právo každé naše snažení do podezření uváděti a nejhorším způsobem vykládati. Naše strana měla již kolikrát jak na sněmu tak jinde příležitost v rozhodných dobách dokázati loyalnost svou; jest-li tedy jsme a musíme býti nyní v oposici, proč bychom proto byli méně loyalní? Dle našeho přesvědčení nedá se v Rakousku vládnout

tím způsobem a takovými zákony, jak jsme se jich dočkali od nynějšího ministerstva, a proto jsme v oposici, proto si přejeme jiné ministerstvo a jiné, národům prospěšnější zákony. Když nám to ministerstvo a jeho strana za neloyalnost pokládá, ať svolá sněmy, a uvidí, je-li náhled náš náhled většiny národu. My se nebojíme této zkoušky a myslíme, že by toto ministerstvo muselo ještě mnoho sněmů rozpustiti, než by se dočkalo takového, který by s nim souhlasil. Je-li tedy co neloyalního v Rakousku, tedy jest to nynější panování menšiny nad většinou, nynější směsice absolutismu a konstitucionalismu, jakou máme od rozpuštění sněmu. Škoda jest těch schopností, které mnohým oudům nynějšího ministerstva nikdo, ani my, upírati nebude, že se jich užívá jen ke zkáze národů. Většina národů není přepjatá ve svých požadavcích, a kdyby jen poněkud věděla jistotu, že se zamýšlí upřímně držeti konstituční vláda, byla by jistě hotova ke všelikým obětím. Jen ministerstvo nynější, které svým dvojjazyčným jednáním v posledních dobách všechnu důvěru podkopalo, jest příčina nynějšího stavu veřejného mínění. Že toto mínění není k prospěchu vlády, to ví každý!

Od nejmenšího až k největšímu samé protimyslnosti a farizejismus konstituční. Vouředních vídeňských novinách stálo, že kníže Windischgrätz jest povolán do Holomouce, »*aby prý radil JMC. podle své zkušenosti!*« Co to jest? co to znamená? Připouštějí konstituční zásady, aby JMC. vedle odpovědného ministerstva mohl míti jiné neodpovědné rádce? aneb přejal kníže nějaké ministerstvo bez portefeuillu? — My sice dobře víme, že celá ta věc jest jenom

dvořenínský kompliment pro knížete Windischgrätze, neboť měl kníže dosti příležitosti v Uhřích jednat podle své vlastní rady: ale i to jest významné, že ani v takových maličkostech ministerstvo nedbá na konstituční formy.

Kdyby ale měla být naše povinnost, abychom my Čechové chyby ministerstva nám nepříznivého napravovali, abychom my, když se ministerstvo nám protivné samo do nesnáze přivede, z přílišné zdvořilosti měli mlčeti a dobrovolně šiji pode jho položiti: tuť by věru slovo bláhovci bylo pro nás jen slabé pojmenování. My nevidíme v pádu tohoto ministerstva žádné neštěstí pro Rakousko, nýbrž — naopak.

---

108. (ŽÁDOST ZA SVOLÁNÍ ZEMSKÉHO SNĚMU.)

(Národní Noviny z 25. dubna r. 1849. Č. 97. S. 385.)

Zemský sněm český od slibu konstituce 15. března r. 1848 až do dubna r. 1849 nikdy nezasedal. Byly pro něj sice v květnu a červnu r. 1848 vykonány přípravy, ale svolání sněmu se pro bouře svatodušní r. 1848 neuskutečnilo. Po vydání oktrojované ústavy potřeba sněmu zemského počala se na novo cítiti. Za tím účelem dne 25. dubna r. 1849 v sezení velikého měšťanského výboru v Praze podal měšťanosta jménem celé městské rady návrh, aby se podala k panujícímu králi petice o brzké svolání zemského sněmu v Praze a o započetí potřebných k tomu příprav. V odůvodnění pravil navrhovatel, že oktrojovaná ústava způsobila ve všech zemích Rakouského mocnářství nelibost, a jestliže se nelibost ta zjevněji nejevila, stalo se tak nejvíce pro § 123. oktrojované ústavy od 4. března r. 1849., na základě něhož každý pokládá za možné změny ve sněmu říšském; ale nikde není stanoveno, kdy bude svolán říšský sněm. Jen to jest jasná věc, že musí býti dříve pohromadě zemský sněm. Hlavní město Praha pak chce se přičiniti o brzké uskutečnění sněmu zemského.

H. B. — Zřetel celé země české obrácen jest nyní k Praze, a k české zemi zas hledí jiné krajiny. Každý cítí, že se nyní musí stát v politice nějaký rozhodný krok, ale časy jsou tak nejisté, každý den mohou se okolnosti převrátit, tak že jest nesmírně těžko usta-

noviti se na nějakém určitém směru politické činnosti. My sami netroufali jsme si posud žádnou důležitější věc předsevzíti, obávajíce se, abychom snad, kdyby se kromě našeho nadání najednou běh událostí uherských a evropejských vůbec zvrátil, sami své věci neuškodili.

Nyní se nám ale zdá, že již brzy nastane nový směr praktické politické činnosti, zejtra neb pozejtřku vezme Pražská městská radda do porady, má-li se od města Prahy učiniti žádost k JMC. o brzké svolání našeho českého sněmu. Doufáme, že to bude v městské raddě jednohlasně uzavřeno, a pak bude zapotřebí, aby ve veliké rychlosti všechny venkovské obce příklad Prahy následovaly, abychom alespoň v červnu, ne-li dříve, spatřili první svůj vlastní sněm v Praze.

Vybídnutí Havlíčkovo nezůstalo na venkově nepovšimnuto. Ihned učiněny byly na redakci Národních Novin některé dotazy, na něž Havlíček odpověděl v Národních Novinách z 27. dubna r. 1849. Č. 99. S. 393. takto:

H. B. — Na mnohé dopisy, které jsme z venkova obdrželi, odpovídáme tuto najednou zároveň, že totiž myslíme a za nejlepší v nynějších časích pokládáme, aby se s opominutím všech ostatních žádostí nyní všeobecně žádalo **o svolání českého sněmu.** Co ještě jiného zapotřebí jest, to ať sněm přednese. Ovšem ale nesmí se v žádosti té opominouti, aby sněm svolán byl na svobodomyslném základě, ne podle starostavovského způsobu.

109. (VYBÍDNUTÍ K SBÍRKÁM PRO ZALOŽENÍ ČESKÉ REVUE.)

(Národní Noviny z 25. dubna r. 1849. Č. 97. S. 385.)

Dne 9. dubna r. 1849 byly přijaty na valné hromadě »Slovanské Lípy« nové stanovy a předloženy byly od zvláštní komisse úřadům k schválení. V komissi té zasedali Dr. Špott, Frant. Havlíček, Košut, Procházka, Fingerhut, Lambl, Vávra. Zmíněná komisse s ohledem na to, že dle nového tiskového zákona k vydávání denního listu bylo nutno složiti kauci 10.000 zl. stř., rozhodla se, aby list »Noviny Lípy Slovanské« přestal vycházeti jako denník a aby počátkem května r. 1849 počalo se s vydáváním týdenníku. Ale i vydávání týdenníku vyžadovalo nákladu dosti velikého (sama kauce činila 3000 zl. stř.) a proto prozatímní komisse vydala v Novinách Lípy Slovanské dne 17. dubna r. 1849. Č. 90. S. 361. provolání, v němž vybízela k sbírkám pro obmýšlený podnik.

H. B. — Poněvadž podle nového zákonu associačního nový výbor Sl. Lípy do opravdivé činnosti vstoupiti nesmí až 28. dubna, vede nyní správu novin Slov. Lípy kommisse od předešlého výboru k tomu ustanovená, majíc ouplné plnomocenství. Tato ustanovila, aby přestaly vycházet noviny Slov. Lípy v dosavadním svém spůsobu, totiž co denní a veliké noviny, a uzavřela, aby od nynějška vycházel na outraty a ve jménu slovanské literatury jiný časopis politický,

jakého posud v naší literatuře nemáme, a jaký způsob časopisů zvláště v Anglicku veliké obliby nachází a silně prospívá. Jest to přehlední časopis (revue), jenž nevycházeje každodenně liší se od jiných novin tím, že podává jenom články důležitější, mající do sebe cenu vnitřní, a ne pouze časovou, které se i později mohou s prospěchem čítati. Denní události podává taková revue též, avšak ve formě již záživnější, totiž uspořádané a v přehledě snadnějším. Revue, kterou bude vydávat Slov. Lípa, bude vycházet týdně, a bude tedy kromě důležitých všeobecně zajímavých článků podávat pokaždé krátký přehled událostí politických za minulý týden, a kromě toho i přehled všeho důležitého, vůbec co se za tento týden v celém světě přihodilo. Cena posud ovšem není určena, bude však jistě velmi mírná mezi 2—4 zlatými stř.[1]) celoročně, tak že na čtvrtletí malá část vypadne. Časopis bude vycházet v takové formě (osmerce), aby se pak ku konci roku dobře dal v ouhlednou knihu svázati, která pak bude jako roční politická encyklopedie. Pohnútky k tomuto kroku byly, že vydávání takového časopisu s menším nákladem spojeno jest, a že tedy spolek sil svých peněžitých k jiným rovněž důležitým potřebám bude moci obraceti. Neboť veliké každodenní noviny nevyhnutelně asi 2000 odbíratelů potřebují, aby se udržely, jinak zapotřebí jest nedůstatek z vlastního nákladu doložiti, což může býti roční výloha až 4—6000 zl. stř.[2]) Zkušenost ale ukazuje, že naše literatura posud ještě nemá 4000 odbíratelů na veliké politické noviny, ačkoli snad

[1]) 2 zl. stř. = 4 K 20 h. — 4 zl. stř. = 8 K 40 h.
[2]) 4000 zl. stř. = 8400 K. — 6000 zl. stř. = 12600 K.

za nějaký čas se počet našeho čtenářstva rozšíří na ten stupeň aneb i mnohem více, jak toho máme příklady u jiných v politickém vzdělání dospělejších národů.

Avšak i vydávání takového přehledního časopisu spojeno jest při nynějších okolnostech s patrným peněžitým nákladem, jmenovitě zapotřebí jest 3000 zl. stř[1]) na kauci. Patrno jest, že nynější naše vláda proto určila tak veliké kauce a spolu jim přiměřené veliké tresty, aby tak zastrašila stranu opposiční; neboť jest jisto, že každému není lehko tak veliké sumy pro své přesvědčení oželeti, a že tedy mnohý, kdo chváliti nechce, bojí se haněti a raději mlčí. Z druhé strany ale jest rovněž tak jisto, že tyto nesnáze znamenitě se zmenší, když mnozí stejně smýšlející se spojí a menšími peněžitými částkami na kaucí se složí, tak že jim jest snadno, byť by se i nejhorší, totiž propadnutí veliké části kauce, přihodilo, nepatrný svůj příspěvek oželeti. Proto vyzvala komisse Sl. Lípy vlastence z naší strany, aby dle možnosti nějakými částkami k složení této kauce přispívali, a my též opakujeme tuto žádost ve jménu dobré věci, očekávajíce, že všichni mohovitější liberální vlastenci něčím k tomuto oučelu pomohou. Menší částka než 10 zl. stř.[1]) považuje se za dar, 10 zl. a více ale za půjčku, ovšem ale jen za půjčku z horlivosti pro dobro obecní, která se, když by k tomuto oučelu (ke kauci) již potřebná býti neměla, buď pánu půjčujícímu navrátí aneb k nějakému jinému

---

[1]) 3000 zl. stř. = 6300 K.

[1]) 10 zl. stř. = 21 K.

vlasteneckému oučelu obrátiti může. Doufáme, že se tato potřebná suma brzy sejde (do 4. máje musí se kauce složiti), a jsme přesvědčeni, že příspěvku svého nikdo litovati nebude, poněvadž časopis takový (o jehožto řádný směr a dobré vedení se výbor postará) bude mnoho dobrého působiti.

☛ Peníze zasílají se Slov. Lípě Pražské k rukoum p. pokladníka.

---

110. DVOJICE MINISTERSKÁ A SNĚMY.

(Národní Noviny z 29. dubna r. 1849. Č. 101. S. 401. — Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 102—104.)

H. B. — V Praze 27. dubna. Co již není tajností, můžeme snad i my do veřejného probírání vzíti — že máme totiž nyní v Rakousku dvě ministerstva, nepočítajíc ani třetí v Uhřích, které s těmi dvěma ostatními vojnu vede. A která jsou ostatní dvě ministerstva? — Obě ve Vídni, to jest ministeria ambulantia Holoumoucko-Vídeňská, jedno se jmenuje Schwarzenberg,[1] druhé Stadion-Bach, každé z nich má svou vlastní politiku a veřejně se již spolu hádají. Jedno ministerstvo a sice pod firmou Schwarzenberg et Cp. sedí v Lloydu, druhé Stadionské v Presse, a kdo oboje tyto noviny tak pilně čítá jako my, ví již, jak smýšlí obě tyto polovice ministerstva. My, jakožto »provinciální« žurnalisté, nemůžeme ovšem tajnosti ministerstva tak dobře věděti, abychom udati mohli, ku které straně náleží ostatní jednotliví oudové ministerstva, a abychom též mohli udati sílu a politický vplyv obou těchto stran v ministerstvě. Jisto jest, že

[1]) Viz díl II. S. 233.

Stadion odporuje vkročení Rusů,[1]) že jeho působením odstoupil kn. Windischgrätz,[2]) že on chce i v Uhřích provésti rovnoprávnost, a že by ani proti tomu snad nebyl, kdyby se Slovensko od Maďarů docela odtrhlo. Schwarzenbergova strana čistě staroaristokratická smýšlí ve všech těch pádech zcela jinak, a jsme žádostiví, která konečně zvítězí.

Máme to nyní krásné hospodářství v tom »sjednoceném« Rakousku! Ano sjednocené, když již i ministerstvo se potýká mezi sebou a o nejhlavnější věci! Co z toho bude, kdo zaplatí konečně oučet tohoto nespravedlivého, zhoubného hospodářství? Kdo jiný, než zase my ubozí Slované, misera gens contribuens, optima flens, pessima ridens! Nás se všichni bojí a přece jsme posud nikomu nic neublížili a ublížiti nemohli, nám nevěří vláda, (kdyby nám byla poctivě věřila, nebylo by to nyní tak, jak to jest) a věří více těm, kteří s ní válku vedou!!

Všeho zlého v Rakousích základ jest všeobecná nedůvěra, jen že se zdá, že národové a zvlášť Slované mají posud více příčiny, nedůvěřovati se ve vládu. Co se stalo, nedá se odvolati, třeba se toho litovalo: my myslíme, že nyní ministerstvo skutečně

---

[1]) Zakročení Ruska k potlačení odboje maďarského bylo smluveno teprvé 21. května r. 1849 na sjezdu císaře Františka Josefa s carem Mikulášem. — Po vítězství Maďarů u Hatvana (viz díl II. S. 410.) byl v čelo vojska císařského postaven na místě Windischgrätze (12. dubna) gen. Welden.

[2]) [Velmi směšné intermezzo této dvojice ministerialní byl nedávno článeček ve »Wiener Zeitg«, kde stojí, že kníže Windischgrätz jen Urlaub má a zůstává vrchním velitelem všech vojsk kromě vlaských!! — což patrně učinila druhá Švarcenberkova strana — na vzdory!]

ituje rozpuštění sněmu Kroměřížského, a přisámbůh! má k tomu příčiny. Ale proč se stydí projeviti tuto lítost, proč nespěchá napraviti to, co se napraviti dá, než bude pozdě? Několik vítězství maďarských ještě, a pak snad bude pozdě litovati!

Uvidíme nyní poslední důkaz, svolá-li ministerstvo zemské sněmy, z čehož poznáme, chce-li se budoucně opravdu držeti konstitučních zásad. Víme, že se ministerstvo bojí svolati zvlášť český sněm, poněvadž očekává od něho mnohé trpké slovo, snad dobře zasloužené. Ale ať si je český sněm svolán na základech sebe svobodomyslnějších, můžeme o něm již napřed ubezpečiti, že nebude protirakouský, ovšem pod tou výminkou, když jen vláda se neukáže zrovna proti svobodě národů. Čechy jsou země dosti procitlá v politice, u nás jest veliký počet lidu myslícího, který zná oceniti výhody naše ze spojení s ostatními rakouskými zeměmi — ale nemáme ovšem chuť, dáti se potřebovat za nástroj reakce, který by se pak odhodil, až bude po nebezpečenství. My máme nyní právo a povinnost žádati garantie svobody a národnosti, my jsme ale z druhé strany nabyli zkušenosti tolik, abychom nežádali příliš mnoho a něco nemožného. Jest nyní řada na ministerstvu, aby si rozvážilo, bude-li nás potřebovat a může-li ty garantie podat. Pouhý slib, zdržování, odkazování, ono starorakouské protahování až k omrzení, již nás nyní neupokojí. Jsme také přesvědčeni, že český sněm, bude-li povolán, nebude již čas mařiti pouhými parlamentárními pletichami, jako jsou řád jednací a dialektické šarvátky; on přijde nepochybně velmi rychle a poví ve jménu národa, co jest zapotřebí. Ministerstvo ví již dobře, čeho

nám zapotřebí jest, žádáme, může-li tedy buď všechno neb aspoň největší část uskutečniti, ať svolá sněm, ať se nebojí. Nemůže-li a nechce-li — nu pak zajisté v sobě cítí ministerstvo tolik síly, aby mohlo všemu nebezpečenství i bez důvěry a bez pomoci národů odolati a uvidíme, nemýlí-li se.

---

111. (O VOLBĚ ARCIBISKUPA.)

(Národní Noviny z 2. května r. 1849. Č. 103. S. 409.)

H. B. — Dovídáme se právě, že zadala zdejší Pražská kapitola žádost k ministerstvu, aby mohla *opět jako za starodávna* sama ze svého středu voliti arcibiskupa.

My zde nechceme historickým způsobem probírati, jak dalece pravda jest ono »*opět jako za starodávna*«, ale používáme jenom příležitosti této, abychom místo kněžstva i ostatního katolického lidu v Čechách pozdvihli hlasu svého proti takové choutce naší důst. kapitoly. Má-li již arcibiskup dle starocírkevního obyčeje volen býti, tuť ovšem nepostačují hlasové několika infulovanců, kteří k tomu ještě sami sebe volí, a nejsouce od nikoho jiného zvoleni, nemohou býti považováni za důvěrníky katolického lidu. Nyní alespoň zajisté můžeme tvrditi, že by ten arcibiskup, kterého by *většina* naší nynější kapitoly vyvolila, jistě nebyl oblíben u lidu a kněžstva. (To budiž řečeno se vší úctou k několika oudům zdejší kapitoly.)

My nevíme, jak dalece by našemu kněžstvu dovolovaly nynější okolnosti a podrobenost jeho ozvati se též o této důležité otázce, a prozatím také nechceme určité mínění vysloviti v tom přesvědčení, že ministerstvu jistě ani nenapadne uposlechnouti vůli kapitoly Pražské v tomto pádu.

---

112. (ŽÁDOST K JMC.)

(Národní Noviny z 4. května r. 1849. Č. 105. S. 417.)

H. B. — Ve dvou zdejších Pražských časopisech a sice po německu ve »Waage«,[1]) po česku ve »Vlastimilu« vyšlo právě provolání od strany jisté dobře známé, aby se prý občané podpisovali na žádost k JMC. a sice v tom smyslu, »že prý bývalý sněm říšský neměl důvěru národu, že základní práva od něho vypracovaná naplňovala lid obáváním, že bylo rozpuštění sněmu říšského štěstí pro Rakousko, že jest oktrojovaná ústava moudrý a mocný skutek a aby se při ní zůstalo«, a konečně se JMC. žádá, aby prý ráčil setrvati při té ústavě. Jména těch pánů, kteří se podobné věci psáti neostýchají, jsou následující:

A. Algeier, měšťan; Adolf Altmann, měšťan, A. Amler, měšťan; Karel kníže Auersperg; Jos. rytíř v. Baier, doktor lékařství; Josef Baltzer, měšťan; Eduard Balzer, Pražský měšťan; František Bayer, měst. kupec; Jakub Beer, generál řádu křížovn.; Karel Bellman, majitel domu; Jan Beran, měšťan; František Berg, měšťan; Jan Bergauer, měšťan; J. Bergmann, měst. kup. a přísed. při c. k. směnném soudu; Mart. Bílý, měšť.; Jos. Borovička, měšť.; Kasp. Bronovský, měšť.; Václ. Brich, měšť.; Fr. X. Brosche, kupec a majitel domu; Karel Brosche, majitel domu, kupec a továrník; Václ. Brunhofer, zednický mistr; Jos. Budan, měšťan; Jiří hrabě Buquoi; Frant. Burian, měšťan; T. A. Credner, c. k. dvorní kněhkupec

---

[1]) Časopis »Die Waage für Freiheit, Recht und Wahrheit« vycházel r. 1849 v Praze denně. Zodpovědní redaktoři byli: Jos. Aug. Lederer a P. A. Jaich. Redaktorem přílohy byl J. A. Beutel

Václav Dousek, měšťan; Adolf Diettrich, měšťan; Josef Diettrich, lékárník; Ant. Dietze, kupec; J. Dobroslav, majitel domu; J. G. Dubský; F. V. Ehm, kupec; Em. Karel Eichler, kupec; Dr. lék. Marquard Eich; František Ellenberger; Čeněk Falk, Pražský měšťan; J. U. D. K. H. Fischer, zemský advokát a Pražský měšťan: Karel Fleischinger, majitel domu; Bedřich Fleischinger, měšťan; Ludvík Fortner; Zikmund Jiří Goldschmid, měšť. kupec; Jan Grein, měšť.; Petr Greiss, měšťan a majitel domu; Josef Grossmann, měšťan; Karel Gruber, kupec; František Gruber, Pražský měšťan; Karel Grünböck, měšťan; Vilém Grünhut, měšťan; Ant. Haasche, kupec; Bohumil Haase; J. U. D. Rudolf Haase; Vil. Hanet, kupec; Jan Heissler, měšťan; Jos. Heissler, měšťan; Karel Helly, lékárník; Anton Herget; Karel Höfer, majitel domu; František Homolka, měšťan; Václ. Horák, měšťan; Hyn. Jaksch, Domk. G. R.; M. Dr. Jan Ad. Katzenberger, měšťan a majitel domu; Václ. Kaura, Berounský měšťan; Karel Kehrn, kupec; Josef Kiederle, měšťan; Jan Kiemann, J. U. D. a zemský advokát; Karel Klier, majitel domu; Tad. Klinger, majitel domu; Josef Köhler, měšťan a kupec; Jan Kondrad, měšťan; Bohumil Könecke, majitel domu; Josef svobodný pán Kotz, c. k. pens. rytmistr; Bedřich Kranner, měšť. hodinář; Josef Kranner, architekt; Jiljí Krinner, kupec; Ant. Kříž, c. k. úředník archivní; M. J. Landau; Josef Laube, měšťan; Frant. Reichsritter v. Leon; J. U. D. Likavec-Oberhauser; Moric Likavec; Kajetan von Mayregg, měšťan a majitel domu; Josef Mertz, kupec; Karel Mitterbacher; Rudolf hrabě Morzin; Ant. Müller, kupec; Vendelín Müller, kupec a majitel domu; Mat. Nagelholz, kupec; Jan Napravil, majitel domu; Ervín hrabě Nostic; Hugo hrabě Nostic; Václ. Novotný, měšťan; Václ. Novotný, maj. statku a měšťan; Jos. Oppelt; Jan Pack, měšť.; Jos. Pelikán; J. U. Dr. Pelzel; L. F. C. Pelzel, kupec; Hyn. Platzer, řezbář; J. Prach, měšť.; Ant. Preiss, měšť.; Jos. Riedl, měšť.; J. B. Riedl, měšť. a obchodník; Jan Riedl, měšť. a obchodník; Kam. kníže Rohan; Ant. Rost, měšť.; Josef Rost, maj. domu; Zik. Rudl, měšť.; Jan Ruffer, měšť.; Hugo kníže ze Salmu; Frant. Schebek; Josef Schedivý, usedlý měšť.; Ferd. Scheib, maj. domu; Frant. Scheib, měšť. a kněhkupec; Scheifler; Josef Schlecht, měšť.; Fd. Schmidt, měšť. a kupec; Jos. Schmidt, měšť.; Ant. Schmura, měšť.; Jos. Schöbl, majitel domu; J. U. Dr. Ed. Schubert, zemský adv. a Praž. měšť.; Jan Schäcker, dohlížitel stavby; Dr. Jindřich Schuster, zemský adv.; Frant. Seichter; Václ. Spitra, měšť.; Ed. Fr. Šťastný, vychovatel;

S. Strohschneider, měšť.; Ondř. Stüdel, měšť. a kupec; Ed. Stephan, měšť. a pokrývač; Mat. Teyssler, měšť. a hrnčířský mistr; Fr. Tempský, měšť. a knihkupec; Frant. von Thinelli; Tietz, ouředník; Frant. hrabě Thun; Hrabě Lev Thun; Vilém Thurn, majitel domu; Václ. Jan Tomášek; Ant. Tropsch, měšť.; Jan Trupkovský, majitel domu 1011— ; Jan Jak. Vaniček, měšť.; Jos. Veselý, maj. domu; Jan Vyskočil; Rob. Wöhl; Vilém hrabě Wurmbrand; Aug. Želisko, hodinář; Ant. Zilliger, továrník; Jan Zilliger, maj. domu; Moric Zilliger, kupec; Karel Zimmermann, malíř; F. X. Zippe, professor.

Žádost bude prý ležeti k podpisům v následujících místech (což proto uvádíme ve známost, aby snad někdo z omylu a z neopatrnosti nepodepsal tuto krásnou žádost).

Tato adressa nachází se k podpisování u pánů:

Krednera a Kleinbuba, c. k. dvorního kněhkupce a uměleckého obchodníka na rohu Železné ulice, na Starém městě na velkém náměstí.

V Kalve-ském kněhkupectví, na Starém městě, na malém náměstí.

U Frant. Scheiba, kněhkupce na Malé straně v mostecké ulici.

V Dittrich-ově lékárně na Malé straně v ostruhové ulici.

V Karlíně v hostinci »Hamburku«.

Neočekávej nikdo od nás, že se ještě s těmito pány hádati budeme o ty věci, o nichžto jsme se až do sytosti napsali a namluvili. Jen na jednu neslušnost, které se dopustili ve své žádosti, musíme všeobecnou pozornost obrátiti. Oni žádají J. M. C., aby zůstal věren svým slibům, které v oktrojované ústavě udělil. Není to patrná urážka pro J. M. C., žádati jej o něco, což se samo sebou rozuměti musí u každého poctivého člověka? Každý poctivý muž musí sdržeti své slovo, tím více tedy císař; žádati tedy J. M. C. o takovou věc, jest urážka důstojnosti císařské.

Ostatně nás při tomto pádu také těší, že se naše dobře míněná výstraha strany Vlastimila potvrdila. My

jsme dobře věděli, že Vlastimil[1]) tak jako německý reakcionářský časopisek »Waage« vychází nákladem mnohých pánů, kteří zde také podepsáni jsou a které bychom mohli zejména udati, proto že my nemáme obyčej, klepy rozšiřovati, a nepíšeme nic, o čem jistotu nevíme. My jsme tak dalece liberální, že sneseme každé mínění, ale jen když je s poctivostí vysloveno: ne ale jako páni vydavatelé Vlastimila učinili, že chtěli liberálním programem a několika prvními dosti svobodomyslně sestavenými čísly nezkušené lidi omámiti, aby jim pak poznenáhla své převrácené, svobodu podkopávající smýšlení vštěpovali.

Tenkrát mne redaktor Vlastimilu nejhrubším spůsobem nejen ve svém listu, nýbrž i po jiných českých a německých novinách za mou pravdivou výstrahu tupil a snižoval, já ale zvyklý jsa již podobným odměnám všech těch pánů, kterým jsem byl přinucen nepříjemnou pravdu pověděti, ani slovem jsem neodpověděl na tyto hrubosti. Teď mne ospravedlnil sám Vlastimil, neboť již po dlouhý čas své pravé smýšlení okázal.

Ukázalo se také, že naše slovo přece ještě také něco platí, nebo ačkoli si páni vydavatelé Vlastimila všemožnou práci vzali, a rozličnými cestami svůj časopisek i zdarma rozesílají, přece jim nebylo nic platno.

[1]) Časopisu »Vlastimil« nemohl jsem se dopíditi. J. Malý v článku »Přehled českého časopisectva r. 1848 a 1849« (Časopis čes. Musea 1849. II. 138) uvádí: »Vlastimil, poučný politický list pro lid Nakladatel Ed. F. Šťastný. Red. Jan Jaroslav Javůrek. Odpoledník každý den vycházející. Začal vycházet v březnu 1849.«

113. POTŘEBA FOEDERACE.

(Národní Noviny z 5. května r. 1849. Č. 106. S. 421 = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 104—105.)

H. B. — Známo jest, že nyní působením jistých německých a maďarských tajných sil také u nás v Praze se nesmírně zmáhá v některých kafírnách a časopisech pravá bratrská láska ke všem národům, a že mnozí naši demokrati s vroucností líbají ruce, které nedávno ještě český národ poličkovaly, a zase poličkovati budou, až se to jen dá beze strachu učiniti. Poněvadž jest ale těmto pánům jejich nynější »přesvědčení« trochu nové, což divu, že se ještě často podřeknou a po nejpěknějších řečích o lásce ke všem národům najednou zas upadnou do zuřivosti. Tak ku př. Const. Allg. Ztg. v. Böhmen[1]) ve včerejším čísle má článek pod titulem: »Ein Hoch der Frankfurter Paulskirche!« kdežto po nejpěknějších slovech o své lásce ke všem národům praví p. spisovatel na konci: »A pročež Hoch der Paulskirche! kde svatý oheň plane, jenž neuhasne, třeba nelida Petrohradský zlostí se při tom rozpukl, »dass nicht ganz Europa von talgfressenden Kalmücken bewohnt ist.« Bác! tu máte lásku ke všem národům. My myslíme, že kdo se dělá, jako by miloval všechny národy, nesmí jen

[1]) Constitutionelle Allgemeine Zeitung von Böhmen z 4. května r. 1849. Č. 105. S. 427.

Němce a Maďary, nýbrž také všechny jiné i Kalmuky stejně milovati; či nejsou Kalmuci národ tak jako Němci? Nezasluhují Kalmuci tak dobře naši bratrskou lásku jako Němci? Ostatně ale jest věc sama tak důležitá, že zasluhuje, aby se beze všeho žertu o ni promluvilo. Nikdo nebude upírati, že by bylo dobře, kdyby národy všechny mezi sebou bratrsky žili a vespolek sobě nic nekřivdili, nýbrž pomáhali. Skutečně také učení křesťanské žádá od nás nejen to, nýbrž i více, aby totiž i všichni lidé pospolu žili jako bratři. Bylo by to arci blahoslavené živobytí na světě — ale zachovává se toto přikázání? může se mysliti, že se kdy bude zachovávat? Nevidíme ustavičně, že jeden národ druhému ubližuje a k poddanosti jej sobě nutí? Nehrozí nám to právě vždy od Němců a od Maďarů? V ouzkostech ovšem se nám slibuje bratrství a rovnoprávnost, ale kdy pak se nám jen trochu skutečně držela? Maďaři také hlásají nyní, když by naší pomoci zapotřebí měli, bratrství a svobodu Slovanům a všem národům, ale přece dávají Slováky zase věšet jako dříve. A demokrati němečtí, kteří nyní jsou samá láska k Čechům, neradovali se a neplesali po bombardování Prahy? Říkávají takoví chytří pánové obyčejně, že by národové sami dobře se porovnali mezi sebou, jen kdyby králů a knížat nebylo, kteří je dohromady štvou. To ale jest veliká mýlka, a historie světa učí nás zrovna naopak. Římská republika byla právě největší utiskovatelkyně všech národů kolem do kola, ačkoli jí nemohl k tomu žádný král dráždit, protože žádného neměla. Ovšem že používají králové často národní zášti jako vítaného prostředku ke svým sobeckým oučelům, ale i bez králů a bez knížat zůstane vždy

národní zášť, protože bude vždy mocnější národ slabší utiskovat a nad ním chtít panovat. My alespoň jsme přesvědčeni, že nespravedlivost Němců a Maďarů k nám, která již 1000 let trvá, nepomine, a byť se i stalo Německo a Maďarsko republikami; právě naopak myslíme, že by co republiky ještě hltavější byly po panování.

Jediný platný prostředek proti tomuto utiskování jest, když se více slabších národů dohromady spojí a jeden druhému pomoc obětuje, tak aby mohli spojenými silami přinutit větší národy ke spravedlivosti a hájit proti nim společně svou svobodu, neodvislost a právo. Pak jest spíše naděje na bratrství, když každý může říci: »Já pán, ty pán!«

My tedy nevidíme spásu svou v ničem jiném, než ve spojení s ostatními menšími národy slovanskými: totiž se Srby, s Chorvaty, se Slovinci, se Slováky, s Moravou, s Rusíny, s Poláky, kteří nyní bezpochyby po trpkých zkušenostech přece uznají užitečnost našich zásad. Proto jsme vždy horlili o zachování Rakouska, jakožto našeho přirozeného spolku, a nedáme se ničím mýliti v tomto svém přesvědčení, ani absolutistickými choutkami naší nynější vlády, ani přemrštěnostmi mnohých zhorka nakvašených, ani rýpáním některých uplacených přátel Frankfurtu i Košuta. Dříve neb později musí se Rakousko přece státi spojenými zeměmi slovanskými, a kteří jiní národové zůstanou v našem spolku, budou rovně oprávnění oučastníci našich zákonů a našeho štěstí, které nám přece neujde, třeba se nyní od mnohých stran nad námi nebe kabonilo. Vytrvalost slovanská a poctivá naše demokratie, která nikomu nebéře, nýbrž spravedlivá jest ve všem, musí přece zvítěziti.

114. ČESKÝ SNĚM.

(Národní Noviny z 6. května r. 1849. Č. 107. S. 425. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 105—106.)

H. B. — Již se počínají ozývati hlasy ministerské o svolání českého sněmu,[1]) — totiž proti svolání jeho. Presse nám ve svém čísle od 4. máje o tom podává úvodní článek, z kterého se arci nic nového nedovídáme, protože zvyklí jsme, od tohoto ministerstva jenom utiskování našeho národu očekávati. Presse praví, že se nyní český sněm proto svolati nemůže, poněvadž by nezůstal v mezech vytknutých jemu oktrojovanou ústavou!! — Věru podivno! Snad myslí opravdu Presse, že zůstane kterýkoli sněm zemský v těchto mezích jemu v oktrojované ústavě naznačených? Toť bychom věru nemohli míti ve velké uctivosti onu zem, která by se tak nechala od ministerstva mistrovati, zapomenuvši na důstojnost národu. Avšak nezůstati v mezech oktrojované ústavy a opustiti legalní půdu, to jsou ještě velmi rozdílné věci, a jestli sněm český (což ovšem napřed nikdo tvrditi nemůže), ve spůsobu představení J. M. C. poví své smýšlení strany vnitřní samostatnosti české země, tuť zajisté neučiní ani nic neočekávaného ani nedovoleného. Podle oktrojované

[1]) Viz díl II. S. 477.

ústavy neměl by ku př. ani náš český sněm hlasu strany našich vlastních zemských statků, nýbrž tyto by náležely pod správu centrální kamerální! Jestli tedy nebude náš budoucí český sněm komunisticky smýšlet (čehož bohdá nebude), není pochybnosti, že řekne J. M. C., aby nechal správu statků české země sněmu české země, to jest, aby se nám nebralo jmění zanechané od našich předků. Pochybujeme, aby se komu mohla zdáti taková neb podobná žádost neslušná, leda snad jen spisovateli naší oktrojované ústavy.

Proto my nevidíme nic nebezpečného ve svolání sněmu, ovšem ale věc nanejvýš potřebnou, protože jest ještě mnoho věcí, které skutečně i podle oktrojované ústavy do oboru zemského sněmu patří a očekávají nějakého rozhodnutí. Vzpomeňme si jen, že naše učitelstvo skoro hladem umírá! A jeho vyživení náleží přece do oboru činnosti zemského sněmu i podle oktrojírky.

Jest ovšem možno, že ministerstvo snad vůbec nemá chutě ke sněmům; v tom pádu ale budeme aspoň rádi, když se ještě v náležitý čas dovíme s jistotou o tom. My držíme rychlé svolání českého sněmu za garantii konstitučního života vůbec, protože nyní již skutečně se obáváme nejen o část, nýbrž o celou konstituci. Časy jsou nyní neobyčejné, revoluce snad již v tu dobu, kde toto píšeme, otřásá velikým dílem Německa; jak v Uhřích věci stojí, to ví každý. My až posud odporujeme vždy násilnickým snahám, poněvadž přesvědčeni jsme, že by mohly nyní život našeho národu snad z kořene vyhubiti; když ale naše

vláda v zaslepenosti své ustavičně svými protikonstitučními kroky lije olej do plápolajících revolučních snah, nechť sobě potom také sama provede boj s Košutovou a s německou propagandou, které všechny okolní země sobě získati usilují!

Splakal by věru každý, když vidí takové jednání od vlád, které snad naschvál (nemůžeme se již věru té myšlénce uhnouti!) podporují nešťastné snažení rýpavých destruktivních stran, jen aby pak mohly zároveň s nimi udusiti všechnu svobodu. — —

Dixi et salvavi animam!

115. DIE DEUTSCHEN HEGEMONEN.

(Národní Noviny z 6. 8. 9. 10. 11. 12. 13. května r. 1849. Č. 107. 108.—113. S. 428. 432. 435.—436. 440. 443. 448. 452. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 107.—129.)

Přítomná stať není původní práce K. Havlíčka; je to jen překlad spisu Juliana Klaczka. Otiskuje se zde proto, poněvadž již K. Havlíček považoval překlad spisu Klaczkova jako důležitou část ducha »Národních Novin« a pojal jej také do sbírky »Duch Národních Novin«. Proč toto K. Havlíček učinil, poznamenal krátce v předmluvě: (S. I.): »Die deutschen Hegemonen od jistého Poláka (praví se Klaczky) sepsaný a ode mně přeložený, vyslovující velmi trefně hlubiny srdce slovanského.« Že spisek »Die deutschen Hegemonen« je dílo Juliana Klaczka, je dnes na jisto postaveno.

Julian Kiaczko (nar. ve Vilně r. 1828) pocházel z rodiny židovské, v mladém věku obíral se básnictvím. Jako posluchač university heidelberské stal se spolupracovníkem Gervinovy »Deutsche Zeitung«. Po studiích žil v Poznani, kde byl politicky činný a kde sepsal spis »Die deutschen Hegemonen« (Berlin 1849). V pozdějších dobách vynikal Klaczko jako publicista a kritik polské emigrace ve Francii. Svým směrem náležel škole romantické.

H. B. — Pod tímto titulem vyšla právě v Berlíně malá německá knížka 52 str. v 8vu ale plná bolestných pro Slovanstvo pravd. Neznáme posud žádnou knihu, která by tak v krátkosti vyčtla s neobyčejnou

historickou a statistickou učeností všechny křivdy od národu německého Slovanům učiněné, zvláště za nejnovějších dob. Knížka jest tím zajímavější, že vyšla právě v této rozhodné době a od spisovatele Poláka, který se sice jen písmeny J. K. podepsal, však odvoláním se na znamenitého učence německého J. Gerwina,[1]) redaktora Deutsche Zeitung v Heidelbergu, patrně z anonymity vystupuje. My nemůžeme podati ouplný překlad této knížky, protože obsahuje velmi mnoho trpkého proti dynastii rakouské, což bychom dle nynějšího zákonu o tisku nevyhnutelně hodným trestem zaplatili; avšak pokládáme za povinnost svou, uvésti zde alespoň nejdůležitější místa.

Motto knížky jest ze Šillerova Wallensteina:

»Und das römische Reich, dass Gott erbarm!
Sollte jetzt heissen: römisch Arm.«

V předmluvě uvádí příčinu, proč rok 1848 tak chlubně započal a tak malicherně se skončil; proč k porodu pracující hora světské revoluce tak směšné myši na svět přivedla, jako jsou president Bonaparte, Wranglova diktatura v Berlíně a Frankfurtský parlament, příčina toho jest, že tragický čas našel komické charaktery; a probrav pak a pojmenovav tyto charaktery praví: A nad těmito směšnými trpaslíky ční jenom tragická postava Slovana, jenž smělou rukou trhá záclonu s nynějšího obrazu Saiského, nazva-

[1]) Georg Gottfried Gerwinus (1805—1871), německý dějepisec a literární historik, byl r. 1847 mezi spoluzakladateli časopisu Deutsche Zeitung, který pak skoro celý rok redigoval. R. 1848 byl prakticky činný v politice a na počátku r. 1849 zase častěji a více pracoval pro Deutsche Zeitung.

ného »deutsche Einheit«, a kráčí jako hrdinové staré tragedie, jak básník praví, na prknách, která tento svět znamenají, zahalen ve škrabošce. Nad rolničkami německých snílků třpytí se čáko městaborného Chorvata. Veselé jest umění politických kantorů, ale pochmúrné, trpce pochmúrné jest žití národů.

Knížka sama rozdělena jest na tři části: v první vykládají se nynější nespravedlivosti německého parlamentu k Poznaňsku a následky toho; tato část obsahuje mnoho nových a zajímavých zpráv a náhledů, v druhé líčí historickým způsobem německé sobectví proti Slovanům, zabalené do roucha náboženství, civilisace a svobody, třetí obsahuje náhledy o budoucnosti Slovanů.

I.

Těžko jest — myslí spisovatel — poznati pravý směr tohoto blázince (Narrenschiffs), který se prý ouředním spůsobem jmenuje Frankfurtský parlament. Ale ze dvou současných událostí může se dobře poznati.

Část velkovévodství Poznaňského prý zněmčenou žádali němečtí hegemoni, ačkoli měla odjakživa s ostatním Polskem stejné historické osudy; a na skutečně podánštěnou část Šlesviku dělali si zase tito hegemoni právo, protože měl stejné historické osudy s Holštýnem a tudy s Německem. A oba tyto sobě protivné požadavky, které se jako římští augurové nemohou setkati beze smíchu, vyřkli zároveň, jedním duchem ve jménu stejného a toho samého »dobrého práva«! Dobré právo bylo tu pouze ne-

stydatá zištnost, která v ten čas s německých knížat přešla na německý národ — neb jen zlých se zbavil, ale zlé zůstalo. Ale toho nebylo dost; ačkoli se v Poznaňsku odvolávali na národnost, přece zas dekretovali, že jsou rakouští Slované Němci, horšili se nesmírně a přešli k dennímu pořádku, když jižní Tyrolci (Vlachové) nechtěli přijmout pozvání do Frankfurtu, jmenovali Karla Alberta rebellem, protože nechtěla být Italie v Němcích. V okamžiku byla Praha německou universitou, Terst německým přístavem a Poznaň německou pevností.

Zatím ale mnoho uklouzlo pod nohami a rukami německých hegemonů. Museli se dát ve Šlesvíku od Rusa potupně zakřiknout; museli pustit Rakousko slovanské i německé; a o Italii raději mlčím. Museli pustit a upustit — ale ovšem ne z dobrého rozumu ani ze zbytečné smělosti.

Praha je nyní slovanská universita, Terst není německý přístav — ale Poznaň jest posud ještě německou pevností.

My ubozí Poláci, my barbaři, nejsouce paprskem filosofie osvíceni, držíce se vždy ještě nepraktické víry našeho básníka, že je cnost největší moudrost, neměli jsme nikdy tento »pud na východ«, jak to pan v. Gagern nazývá, tento pud k tlačení (dieser Drang nach Drängen), tento vše zahrnující světocit, a náš nejprvnější král Boleslav Veliký byl tak obmezen duchem, že naznačil hranice panování svého kovovými sloupy v řekách.

Poznaně se neodřekli němečtí hegemonové. Snad žeby zde jejich »dobré právo« lepší bylo než v Rakousích, v Šlesvíku a v Italii? O nikoli! Jenom proto, že tu cár nic proti tomu neměl, že se ten kus kusů

Polska ještě rozkouskoval, a poněvadž se Friedrich Vilém IV. dle vyjádření Bassermanna »německější« shledal, než naděje byla.

Z počátku ovšem nebyli proti Polákům tak němečtí. Když galvanický proud, jenž žíly Francouzska proběhl, také žabí stehýnka německého Bundesstaatu otřásl, tu jsme byli dobří spojenci proti ruskému arcivrahu, a tenkrát se voláním »Ať žije Polsko« poškvrnili mnozí znamenití mužové, kteří lezli po všech čtyrech na výšinu zákonodárství.

Tenkrát necítil ještě nynější reichsministr — president pan von Gagern v sobě nic o tom pověstném »pudu na východ«, naopak on držel velmi prudkou řeč k obnovení Polska, a Prusko s Rakouskem měly dát první příklad; tenkrát pravil nynější reichsministr, tehdy ovšem jen professor Robert v. Mohl, že se Halič a Pozňany nemají brát do Bundu, nýbrž aby byly považovány co drahé zálohy v rukou Německa k budoucímu Polsku, a přidal ještě výslovně, že »deutsche Brüder« v oněch krajinách musejí sdíleti osudy polské říše; tenkrát jste ještě i vy, pane! (Gervinus) v Deutsche Zeitung dovoloval Polákovi zastupovat svůj národ, a psal jste o povinnosti německého národu, aby napravil křivdu od svých knížat Polákům učiněnou, tenkrát jste ještě i vy, pane, žádal od Pruska, aby dalo Pozňany na svobodu, aby hodilo kostku.«

A pak konečně, když vypukly ony nesmírné bouřky — jak říká císař Mikuláš — v německých pivních sklenicích; když nastaly ty barikády, z kterých lezli němečtí hegemoni na kurulské stolice; když se se Prusko strojilo na odhodlaný skok do Německa; když Víděň vykarabáčovala Metternicha trikolorem —

jaké hymny se tu pěly o naší polské svobodě, jaké nezasloužené chvály vzdávaly se tenkrát Polákům. Tu se na nás zachytil srdečně Vorparlament jakožto na Vormauer (zeď) proti Rusku, tak ubezpečoval arcikníže Jan, který byl ustanoven ohřívati německou císařskou stolici pro krále pruského, naši haličskou deputaci, že vždy nanejvýš miloval Polsko.

A nejen Vorparlamenty a Vorcísařové takto mluvili, i mnohé vlády německé ubezpečovaly nás své oddanosti a podpory. Kdybysme směli mluvit, kdybysme věrně vypravovati mohli, jak nevěrně se s námi zacházelo, kdybysme vyzraditi chtěli, jak jsme byli zrazeni — mohli bychom jmenovat jména pruských březnových státníků, kteří nás k rychlému zbrojení napomínali, z pruských zemských kas nám peníze na zbraně nabízeli, kteří chtěli naše důstojníky vyslat do Haliče, abysme odtud i z Poznaň najednou vpadli do ruského Polska, a kteří dali jednoho pruského generála, aby se radil s jedním našim vůdcem od r. 1831 o válečném tažení proti Rusku . . .

To bylo tajné vyjednávání, a nebylo veřejné jednání z počátku též podobné? Nebylo ustanovení Willisena dosti zřetelné? Neporučil mu p. ministr vnitřních záležitostí, aby se spojil s polským národním výborem? (Později, když se záležitosti s Ruskem trochu napravily, říkal již zas p. ministr tak nazvaný polský národní výbor!) Tohoto král. komissara (Willisena) k nám poslaného náklonnost k Polákům a zášť proti Rusku jest každému známa. A nebylo to patrné, že se pod novým zřízením Poznaňska vlastně rozumělo zřízení polské armády?

Kdo by byl mohl mysliti, že za několik neděl bu-

deme skrze konvenci odzbrojení a pak bezbranní pobiti; že německý národ všechny nám učiněné nespravedlivosti, všechny zrády, všechny ukrutnosti pochválí — všechno i ohavné znamenání polských zajatých; kdo by byl mohl mysliti, že se promění hymny v proklínání, spojenci v katy, a že se ukončí obnovení Polsky novým rozdělením?

A jaká byla příčina tak náhlého převratu? Snad kanibalské ukrutnosti Poláků? O zanechte těchto mizerných ošklebků! Tento blátivý písek, kterýž jste tenkrát uměli chytře naházet do slabých očí, již se rozprášil, a i slepý vidí nyní, kdo byl kanibalem. Svět nyní ví, jak si nevěděli mizerní, nesvědomití škrabalové ve vašich novinách rady, když byli vyzváni, aby jmenovali jména těch »deutsche Brüder«, kteří prý byli upícháni, dřeni a i za živa zakopáni, když měli jmenovat místa, na kterých se tyto věci staly. Svět nyní ví, že jsme my nedali první příklad, a že zavraždění Brackého, Lipského, Chlapowského a Potockého a mnohých jiných stala se dřív než dva jediní ohavní pádové z naší strany v Třemešně a Vřešně, které bychom my rádi slzemi a krví svou umyli. Svět nyní ví, kdo a jak u nás zuřil, že po dobytí Xiąže zapálena jest nemocnice, ve které naši ranění leželi a shořeli, že potlačeno jest kolbami, co se ještě hýbalo, a že se střílelo na rolníky za pluhem. Jenom bázlivec je ukrutný, a proto nehledejte mezi Poláky ukrutníky. Mluvte si o všech mukách svého svědomí, máte-li jaké, ale o našich ukrutnostech nemluvte!

Brzy se počalo jinak mluviti, o ochraně, kterou povinno jest Německo svým »deutsche Brüder« v Poznaňsku, o německé vlasti, která jde tak daleko, jak

daleko německý jazyk zavznívá; konečně našli — co Němec vždycky snadno najde — princip, totiž rozdělení podle národnosti, pravili nám po křesťanskogermansku: Dejte německému císaři, což jest německého císaře!

My se nechceme ptáti, kdo byli tito deutsche Brüder a kdo je zastupoval. Nechceme na to vzpomínati, že tito deutsche Brüder za onoho času u nás byli hostinsky přijati, když je vlastní otčina vypověděla, že u nás našli tenkrát svobodu víry a — co jim podle jejich obyčeje ještě milejší jest — bohatství, které doma marně hledali; neboť vděčnost za dobrodiní není podle německého spůsobu, a to jest snad jediné, co zdědili po pohanských republikánech. Nechceme také dokazovat, že jsou v horním Slezsku a v Prusku tak dobře Poláci jako v Poznaňsku Němci a žeby se tedy rozdělení podle národnosti nesmělo vztahovat pouze na Poznaňsko: neboť ačkoli jest logika německá nesmírně pevná, přece upustí vždy tam, kde by musila být poctivá. Nechceme poukázat na protismysl pana reichsministra von Schmerlinga, který pravil, že musí své »deutsche Brüder« v Poznaňsku chránit i proti vůli pruského národního sněmu, a hned potom zas odpověděl na Eisenmannovu interpellaci strany uherských Němců, že je nesmí chránit, poněvadž jsou již jednou uherskými občany, kteří musí sdílet osudy své vlasti; neboť bychom se dopustili ukrutné potupy proti německému reichsministru, kdybychom žádali, aby nebyl ustavičně v protismyslech sám se sebou. Nechceme ukazovat na Elsasy, Kurland, Holland, Belgii a Švýcary,[1]) kde byste ještě více a němečtější

[1]) [Zapomněl ještě na Sev. Ameriku. Red.]

»deutsche Brüder« mohli chrániti, a přece je nechráníte; neboť v té věci postačuje Falstaffova odpověď, že k tomu nic nechybí, než drobet té mizerné srdnatosti, a ačkoli není resignace z pouhé slabosti docela křesťanská, přece je jistě čistě germanská. Nám postačuje jen jedna věc a ta jest: že k Německu přibraná část Poznaňska nejen není čistě německá, nýbrž že je v ní, jak se sami přiznati musíte, mnohem více Poláků než Němců.

»Že hranice není tažena podle národnosti — pravil vám náš Janiszewski — toho máte nejlepší důkaz ve zprávě svého vlastního výboru (sněmovního). Výslovně tam jest udáno, že ve velkovývodství Poznaňském 420.000 Němců žije a 800.000 Poláků. Avšak Bundestag již dne 22. dubna 593.000 duší k Německu připojil a pak ještě 2. máje 273.500, dohromady tedy 866.000. Dejme tomu tedy (co však ani pravda není, protože obě národnosti mezi sebou jsou míchané), žeby veškeré německé obyvatelstvo jen v těchto k Německu nyní připojených částích bydlilo pohromadě, pak bych se přece oněch pánů zeptal: kterak se mohou tyto kraje více německými nazývati, když tam jest i v tomto pádu o 42.000 Poláků více než Němců; když se ale uváží, že mnoho z těch Němců ještě bydlí kromě těchto hranic, pak jest tam zajisté o 100.000 Poláků více než Němců. To přece se nebude nazývati více německé!«

Sprostnost dítěcí by pochopila tyto počty, ale rozum rozumných je nechápal.

My bychom neměli nic proti rozdělení podle národností, kdyby se bylo poctivě počítalo a kdyby se při subtrakci ve Poznaňsku nebylo zapomnělo na addici

v Hornoslezsku a v západním Prusku, pak by nám ještě bylo přibylo. Tak ale se jen od německých ouředníků a generálů táhla hranice bez ohledu na skutečnost a na přání národu.

Pruští »Vereinbarerové« v Berlíně nemohli to ovšem se svým svědomím »vereinbarovat« a byli tak málo »deutsch«, že měli pochybnost a chtěli se přesvědčiti, ba vzpomněli si, že obyvatelé velikého vývodství Poznaňského zvláštní práva mají. Ale jak silně, jak pevně »deutsch« vystoupili hegemoni ve Frankfurtě proti takovému počínání, jak odhodlaně vystoupili proti tomuto »Sonderbundu« svědomí. Hrdě odmrštili všeliké vyšetřování a celé Německo bylo svorné. Jižní i severní Němec, ultramontan pan v. Radowitz s atheistou Stranszem, rytířský p. Lichnowský s měšťanským Dahlmannem, ba i pánové Raumer a Stenzel, ačkoli nesvorní strany frankských císařů, byli všichni svorni v roztržení Polska. Demarkace velikého vývodství prošla tak velikou většinou hlasů, že by jí to byl mohl závidět pozdější císař sedmihlásek.

Ostatně však platí tato demarkace tak málo, jako váš císař na vypovězenou. Či snad myslíte, že efemérní výrok efemérní moci může vymazati tisíce let historie dějů plné? Či snad myslíte, že popel Boleslava Velikého, který v Poznaňském chrámu leží, bude vydávati svědectví, že jest Poznaň německá pevnost? Či snad myslíte, že polská krev bude kolovati jen za hranicemi vaší demarkace? Udělejte mi křídou čáru přes prsa a poručte, aby mi jen směla jedna komora srdce mého tlouci!

Věřte mně, milý pane! že struha, kterou německý Narrenschiff (parlament) do oceanu našich utrpení

vyryl, brzy pomine; skutek ten bude míti jen na papíře stín skutečnosti; ale slova, která jste při tom mluvili, nepominou a zůstanou v srdci každého Poláka hrobním nápisem Německa a úcty, kterou jsme kdy k tomuto národu měli.

Ovšem Rus nás knutuje, ale Němec mluví dykami; Rus poráží na zem, ale Němec nás kope koňskou nohou své dialektiky; onen apelluje k pěsti své, tento k filosofii; onen nám nerozumí, tento nás dělá nerozumnými. Že němečtí hegemoni jako vlaský bandit, jenž nůž brousí kříž líbaje, nás zavraždili, odvolávajíce se na spravedlivost, že ve jménu své svobody naše utišení, ve jménu vzdělání naše pokažení, ve jménu jednoty naše rozdělení žádali, a aby se jejich šlechetný kmen čistý udržel, z nás chtěli učinit zpotvořené plemeno — to nás ovšem rozhorlilo, naše srdce ranilo, důvěru v lidskost nám vzalo — ale to by vás vždy ještě bylo mohlo učiniti hodnými naší nenávisti...

Ale že se nikdo proti tomu nepozvedl, když onen politický dotírač a parlamentární kejklíř Jordan o národu, jehožto stáří a neštěstí i nejhanebnějšímu zlosynu úctu vynucuje, řekl, že neumí nic než mazur tančiti; že tenkrát, když se to řeklo o národu, který má svaté, jako Vojtěch, Stanislav a Kazimír — krále, jako Boleslav, Lokietek, Jagiello, Zygmunt, Batory a Soběski — hrdiny, jako Witold, Žolkiewski, Chodkiewič, Čarněcki, Pulawski Kościuško — státníky jako Skarga, Zamojski, Potocki, Stašić — mučenníky. jako Trepka, Lukasinski, Zawiša a Konarski — bitvy, jako Plovce, Grunwald, Kluszyn, Chorim, Kirchholm, Samoriera a Grochow, a politické činy, jako statut Wis-

lica, spojení s Litvou, osvobození vaší Vídně a konstituci 3. máje — že tenkrát žádný z vašeho středu neměl tolik poctivosti, aby se byl začervenal; že tenkrát žádný z vašich hegemonů nezvolal: »My chceme Polsko rozdělit, ale ne zhanobit; zabít do smrti, ale ne do smrti ulehtat!« že v tomto shromáždění, kde se tak často a tak bez potřeby volalo k pořádku, jen tato nesmírná podlost docela v pořádku byla — to nám musí jen jeden cit vštípiti proti těmto hlavním zrádcům pravdy, cti a důstojnosti — cit nejhlubšího hlavního opovržení.

Jednou bude historie soudcem mezi Polskem a Německem; ona ještě najde pravé jméno pro onu civilisaci, která národy vraždí a tupí; ona nám ještě poví, kterak se jmenovati mají ti, kteří, když Polsko bylo mrtvolou, ještě tuto mrtvolu okrádali; ona nám ještě zjeví, že zločincové neměli ani opravdivou smělost k opravdivému zločinu — neboť příčinou náhlého převratu v Poznani nebylo ani naše chování, ani ochrana »deutsche Brüderů« v Poznani, ani přesvědčení o potřebě Vojenské Hranice — ne pravá příčina byla obrat Německa proti Rusku, pravá příčina byla bázeň před Ruskem. Strach, mizerný strach dal jim mizernou smělost k nejmizernějšímu činu.

Když jiskry, létající z Pařížského vulkánu přes Rýn, také vyschlé Německo zapálily, když se zde otřásly legitimní moci a padaly monarchická lešení — tu se báli němečtí hegemonové Ruska, hájitele legitimnosti a monarchismu, tu se zdála vojna s cárem nevyhnutelná — a pospíšili si tedy býti velikomyslní z chladného sobectví; tu mluvili o svobodě Polska, protože jeho pomoci potřebovali, tu se neptali na

deutsche Brüder v Poznani, proto že celé Německo bylo v nebezpečenství; tu nehledali Vojenskou Hranici, proto že mělo býti celé Polsko bojištěm, a proto vzali otrokům pouta, aby z nich byli dobří vojáci. Ale brzy přišel ruský generál de Berg do Berlína, a od toho okamžení počal nenadálý obrat věcí. Dostali upokojitelné ujištění, že se cár místo zlosti jenom usmívá, místo jednání že se jen bude pokojně dívat; a tu byli němečtí hegemonové šťastni, že se zbavili nebezpečné války jen za jedinou jako pírko lehkou výminku, aby Polákům nedrželi slovo. Byli rádi, že za něco tak malého, jako je věrnost, dostali něco tak velikého, jako je pokoj, a kromě toho ještě přídavkem kus Polska!

To je jediná pravá příčina všeho toho, co se nám stalo; to je ten pravý prostředek mezi počátkem a koncem německé politiky k Polákům. Cár zatáhl panáčky německé komedie: ze strachu před Ruskem nám napřed dělali naděje, ze strachu před Ruskem nás potom zranili a podmanili!

Ale ještě rychlejší než lidská zráda jest odplata Boží. Že němečtí hegemonové potají podali ruku cárovi, podobalo se podání ruky Dona Juana příšernému comthuru. Zrazujíce nás, byli jste sami zrazení, a když Poláci padli v Poznaňsku, zdvihla reakce hlavu svou.

Reakce! — vím jak nepoctivě se za našich časů tohoto slova užívá, vím že jsou strany, které jmenují všechno reakcí, co jest stát, rodina a víra, všechno, co není anarchie od nich obmýšlená aneb hovadská bezrozdílnost; to všechno vím, a snad ve mně budete hledat tolik poctivosti, že se takového jezovitství štítím.

Ale přece užívám tohoto slova reakce a sice dle nejlepšího vědomí a svědomí svého.

Neboť v Poznani nejprvé poznal klopýtající monarchismus, že pod ním již půda se netřese, poznal, že jest vedle konstitučních ministrů ještě bürokracie ke všemu odhodlaná proto, že hrozí nebezpečí její dalšímu trvání. Na Poznani ukázala se nejprvé politická cholera r. 1848.: stav obležení, a Steinäcker byl důstojný předchůdce Wranglův na cestě vojenské diktatury.

Vzpomeňte si pane (Gervine) na jarní měsíce r. 1848, sledujte skvělý, triumfatorský vůz revoluce, a řekněte mi, nezastavil-li se poprvé v Poznani a nepraskl-li?

Chcete pochopitelný, německy důkladný důkaz na to a sice z akt utvrzený? Dám vám jej; vyšetřující komisse pruského národního shromáždění vytáhla jej z aktovního prachu.

Dne 28. dubna oznámil komandující generál von Colomb vrchnímu presidentu v. Beuermannovi, že chce udeřiti na polské kadry; vrchní president upamatoval jej na výslovní příkaz od konstitučního ministerstva, že se nesmí bez svolení občanského řízení žádné vojenské kroky díti; a pan v. Colomb oznámil, že tedy od toho upustí. Ale hned den na to obdržel ke svému podivení p. vrchní president lakonické psaní od komandujícího generála, který ohlásil: »že se jinak rozmyslel a dal příkaz, aby se udeřilo«.

Víte-li pak, milý pane, co tu bylo to jinak? Byly to rozkazy, které p. v. Colomb vedle odpovědných z Berlína obdržel z neodpovědného Potsdamu — a ačkoli ministerstvo nařídilo přestati se všemi

vojenskými kroky, dal král skrze generálního adjutanta von Neumanna p. v. Colombovi psát privátně: »že Allerhöchst derselbe očekává, že komandující generál se nyní činně do toho vloží.« Pan v. Colomb to slyšel a pan v. Colomb je hodný sluha, mezi ním a Boží Milostí nestál žádný list popsaný paragrafy — roztrhl tedy úmluvu Jaroslavickou a tím tak nově fabrikovanou konstituci.

Tuť mi přece přisvědčíte, že to bylo proti konstituci, že to byla reakce, že se zde počaly ony neodpovědné činy z Boží Milosti, které se ukončily rozehnáním Berlínského národního shromáždění, Berlínským stavem obležení a oktrojovanou ústavou.

Ale ještě přísnější, ačkoli také dobře zasloužený byl trest božské spravedlivosti. Vedle reakce, která v Poznani počala, vzala za své i jednota německá, a když se chtělo Německo utužiti Poznaňskou Vojenskou Hranicí, bylo roztrženo.

Ačkoli to se zdá paradoxní, račte jen na něco pomysliti, milý pane, a uznáte, že tomu je skutečně tak. Pomyslete jen, kdyby se bylo skutečně Polákům slovo dodrželo, kdyby bylo Prusko s naší pomocí vypovědělo válku Rusku. Žeby se byla mohla podařiti, o tom svědčí neobsazenost ruského Polska, pomatenost cárova v tuto dobu, a žeby vás byla málo stála, na to máte za rukojmí naše hrdinství a vaši — chytrost. Jak by bylo ale v tomto pádu zcela jinak v Německu a v Prusích! Jak by bylo spojilo společné jednání, kdežto společné rokování je trhalo! Jaký tu odvod pro všechny vášně, které později německou jednotu rozryly, pro všechny ty mladé a staré krtky, kteří ji podryly! Jak by tu byly musely před velikanskou politikou svatého

křižáckého tažení malicherné politiky diplomatických podskoků zmizeti! Když jste nás zradili, byli jste sami zrazeni; když jste nás roztrhli, byli jste sami roztrženi; když jste se rozdělili o roucho národního Krista, rozpadl se váš pracně sešitý a zaplacovaný císařský plášť ve svých 37 kloců, a Německo stálo zase ve své ohavné nahotě.

Všechno ztratilo a přede vším svou čest! A z hrobu, který kopalo Polsku, povstal mstící duch Slávy.

II.

Když Herodot, nejstarší a největší historik řecký, spisoval své v Olbii nabyté zkušenosti, když popisoval obšírné země u Borysthena a o rolnických národech vypravoval, jejichžto hýraví panovníci byli královští kočující Skythové: jaká tu zaznamenal utrpení slzavá, jakou krvavou národní martyrologii, jak strašlivé proroctví pravil tu Herodot nevědomky nešťastné Slávě u kolébky její dějin!

Neboť Slované byli arci pokojní, pracovití Georové a Aroteři na březích Borysthena a cizí výbojníci jejich ukrutní panovníci. A tak, jak se zjevil tento nešťastný lid poprvé v historii, tak to mělo trvati beze změny tisíce let; Slované byli vždy nádenníci cizích výbojníků, ať jsi se jmenovali »královští« bezdomovní Skythové aneb »císařští« strašliví Němci.

Cnosti větší než u kteréhokoli lidu krášlily tenkrát tyto parias historie. Upřímnými, přívětivými a poctivými nazval je Prokop, hostinnými a zdvořilými císař Mauritius a »holubičím plemenem« Osmanli. Pra-

covití a mírumilovní jsouce raději se chápali pluhu než meče, krášlili raději zem vesnicemi, než by ji byli hubili válečními pochody (Glagol. Cloz. Kopitar. XXXX. 2.), a první člověk byl u nich prvním rolníkem Božím.[1]) Jsouce společenského, svobodomilovného a mírného ducha měli pro obec, pro svobodu a mír jeden smysl a jedno slovo; (svoboda, mír) a nouze i bída nebyly od něho poukazovány na nebe a potěšovány až na onen svět. Nenávidě porobu a miluje svobodu nade všecko, uměl ji Slovan také na jiném svatě šetřiti, a ani zajaté ve vojně neodsuzoval k věčné porobě; dovolil jim po krátké době buď návrat do vlasti neb přistoupení ke slovanské svobodě, jakožto muži svobodnému a příteli. Veliká a znamenitá byla občanská i politická svoboda Slovanů. Na širokých základech obce spočívalo zřízení zemské demokratické a socialní, jak jen si to fantastové našich dnů přejí. Slovan neznal dědičného panovníka; svobodnými volbami obsazoval všechny své úřady duchovní i světské, od nejmenšího až k největšímu, od vládyky malé srbské obce až k mocnému králi polské republiky. Neměl knížata, nýbrž starší, žádné pány, nýbrž spolupány (condominos) a zvolil své Piasty a Přemyslovce mezi nejpokornějšími a nejchudšími. Pro čistotu, jeho mrav a dobrou víru zaskvělo se mu již v nejprvnějších dobách na tmavém nebi pohanstva zlaté trojhvězdí nejvyšší bytnosti, z mrtvých vstání a odměny — odměna a z mrtvých vstání! . . . jak potřebná, jak evangelická byla tato víra pro tak těžce zkoušeného a tak záhy smrti věnovaného! . . .

---

[1]) [Adame ty Boży kmiecu Ty siedzisz u Boga w wiccu. Pieśń Boga Rodzica.]

Takový byl Slovan — a čím se stal nyní, to učí vaše historie! Němci! kteří jste jej historie zbavili. Jemu tak upřímnému, poctivému a hostinskému stala se přetvářka jedinou cností, chytrost jediným prostředkem zachování sebe a nenávist k cizincům vlasteneckou povinností. On, který svobodu jindy nejvíce miloval a otroctví nejvýš nenáviděl, prováděl a trpěl nejhorší porobu, ba i jeho *slavné* jméno stalo se významem otroctví (Sclave). Slovan, jehožto pohanská víra byla tak blízka křesťanství, odstrčil od sebe evangelium a přidržel se tak dlouho a tak tvrdošijně svých model; on, který nosil tolik zlatých zárodků civilisace ve svých prsou, zdivočil a stal se barbarem vzdělaného věku; on, který neznal legitimních mocí a žil tak čistě demokraticky, stal se nyní bojovatelem pro zpráchnivělou legitimitu, zrádcem svobody, nástrojem reakce! A proč? — Na špici meče bylo mu podáváno evangelium, civilisace byl dar Tarpejský, maje jej udusiti; svoboda nabízela se mu za tu cenu, aby se sám zničil . . .

Silný a nečinný — fortissimus nihil agens, praví Tacitus — užíval Němec vždy jen své síly k tomu, aby si zahálku získal, zdvihl jen meč, aby si ke službě své podmanil Slovanův pluh.

Sigurd byl jeho idealem, Sigurd, jenž silný jsa po zemích se proháněl a po zlatě obrů se pachtil. Toto zlato, tento bezstarostný život *za cizí práci*, byl pro Němce v bohaté zemi slovanského obra. — »*Východ jest Californie Němců*«, pravilo se ještě nedávno v bavorském sněmu — a hnán od tohoto daemona nočního, pln jsa politického mysticismu, jenž tak jako náboženský zahaloval pouze ošklivé soběctví, tlačil se germanec na východ, čině ze Slovana

otroka. Vítězné bylo jeho tažení a nepřemožitelné, neb jeho meč byl Bohu zasvěcen a jmenoval se po sobě: křesťanství, civilisace a svoboda. —

»Na koho věříš«, ptal se svatý Olaf jednoho ze svých německých bojovníků. — »Na sebe«, odpověděl. Na sebe, na sebe jenom věří Němec, a víra v Krista byla mu jen nástrojem k zotročení. Proto také necítil on věřící žádné předhůzky svědomí, když proti křesťanským Moravanům pohanské Maďary povolal a s nimi se o země Rastislava a Svatopluka podělil; neboť Moravané přijali dobrovolně křesťanství, oni se dopustili té hlavní zrády, že Němcům odňali pohodlnou záminku ve jménu křesťanství dělati nevolníky. Proto také nepohnula neunaveného křižáka německého svatá horlivost kříže, když Osmani nad křesťanskými Srby a Bulhary vznesli křivou šavli půlměsícovou, proto také chyběli mezi bojovníky u Varny; neboť tam by byli museli ve jménu kříže osvoboditi, a majíce zůstati křesťany, museli zůstati Slovany, a Polák Vladislav III. opovážil se zde hájiti korouhev vykupitele.

Proto ale neučinil Němec, tehdy tak svatořímský nic, aby zhojil rozdělení římské a řecké církve, proto také se závistivě díval na koncilia ve Ferraře a Florenci; neboť impera záviselo od divide, a po náboženském spojení Slovanů by snad následovalo i politické.

Za to ale vzmohla se v něm svatá zuřivost, když se bratří Crha a Strachota opovážili, kázati slovanské evangelium, když dokázali činem, že jest možná býti křesťanem a nestati se Němcem, a že kříži nemusí nevyhnutelně cestu klestiti ohnivý meč Němců, nýbrž

také okřídlené slovo Slovanů. Takové křesťanství zdálo se Němcům nepravé a biskupové Solnohradští i Mohučtí žalovali slovanské apoštoly v Římě z kacířství a z apostasie. Římská kurie to arci nenahlížela a prohlásila Methoda za pravověrného, učiníc jej arcibiskupem, ale houževnatost německá nepopustila a německý biskup Winchink přivedl to brzy tak daleko, že směl bez trestu slovanské kněze mučit a vyhánět. Nadarmo se snažil papež mírniti, nadarmo prosil o milosrdenství; ne o katolickou, ale o německou víru jednalo se zde: »ať si chtějí nebo ne — psal z Mohuče Katto papežovi — přece musí německým knížatům podrobiti šije. Jednalo se jen o totožnost křesťanstva a němectva a konečně raději nechalo křesťanstvo zpohaněti než poslovaniti.

Na Labi okázal nejlépe Němec, jak on křesťanstvu rozumí. Tu počal markrabě Gero obracování na víru hostinou, při které 30 slovanských knížat, své hosti, povraždil, a Jindřich Ptáčník, Otto Veliký, Jindřich Lev, Albrecht Medvěd a Bernard Sasík pokračovali v tomto křižáctví proti slovanským psům[1]) se svatou horlivostí, jejížto světský oučel ani německy zaslepeným očím Dithmora Merseburského, Adama Bremenského a Helmolda neušel[2]) a to s ukrutností, kterou může jenom

[1]) [Saxonum voce Slavi canes vocantur. Helmold č. 16.]

[2]) [Takto píší staří němečtí letopiscové: . . . Slyšel jsem také, že by byli Slované již dávno beze vší pochybnosti na víru křesťanskou obráceni, kdyby nebylo lakomství Sasův, kteří raději vybírají poplatky, nežli by národy obracovali na víru. A přece ani nepozorují tito bídníci, do jakého nebezpečenství se uvrhli pro toto své lakomství; oni nejprvé pokalili víru křesťanskou svým lakomstvím mezi Slovany, pak podmanivše je svou ukrutností, přinutili

Wuttkovská filosofie ospravedlniti. Slované podrobili se nové víře a dani císařské, která s ní, že od Němců přišla, nevyhnutelně spojena byla; jenom žádali, aby jim bylo řízení domácích svých záležitostí ponecháno, a aby byli ušetřeni od německého rozdělení na Gaue, co byl již tenkrát spůsob demarkace. Ale ačkoli byly tyto výminky křesťanské, přece nebyly germanské, a proto jsou zavrženy. Ani to nepomohlo, když slo-

je k outěkům, a nyní opovrhují blahem těch, jenž by věřiti chtěli; peníze jen od nich vynucujíce, a kdybychom jen víru od nich žádali, již by oni blaženi byli, a my bychom měli pokoj. (Adam Bremen, III., 25.) — Tentýž kníže (Bernhard) utlačujíc svým lakomstvím ukrutně národ Vinulův, přinutil je k pohanství (Helmold l. c. 16.) — Kníže saský Bernhard ve zbrani sice udatný, ale lakomstvím celý nakažený, podmaniv sousední Slovany buď válkami, buď smlouvami, takové poplatky jim ukládal, že ani nepomněli na Boha, aniž kněžím v něčem nakloněni nebyli. (Tamtéž k. 18.) — Ale náboženství křesťanské a obřady v chrámech málo nalézaly přívrženců, poněvadž v tom překáželo lakomství knížete a Sasův, kteří všechno shrabujíce netrpěli, aby buď kostelům nebo kněžím něco zůstalo. (Tamtéž k. 19.) — Knížata (němečtí) rozdělili se o peníze. Na víru křesťanskou se při tom ani nevzpomělo . . . z čehož poznati lze nenasycené lakomství Sasův, kteřížto vynikajíce ve zbrani a umění válečném nad ostatní sousední národy vždy více si hledí ukládání větších poplatkův, než aby Bohu duše získali. Sláva křesťanství byla by se usilováním kněží již dávno mezi Slovany rozšířila, kdyby nepřekáželo v tom lakomství Sasův. (Tamtéž k. 21.) — Slované svrhli ozbrojenou rukou jarmo otroctví, a s takovou vytrvalostí hájili svobodu, že raději volili umříti, než by přijali jméno křesťana, anebo dávali poplatky knížatům saským. Tuto hanbu způsobili si Sasové sami sobě svým nešťastným lakomstvím, neboť dokavad byli mocní a často vítězívali . . . utiskovali slovanské národy, jež válkami nebo smlouvami sobě podmaňovali, takovými poplatky, že trpkou nutností byli přinuceni, aby odolávali zákonům božským i otroctví knížat. (Tamtéž k. 25.) — Knížata naši chovají se s takovou krutostí k nám, že pro poplatky

vanský král Gottschalk sám se stal apoštolem kříže, a chtěl aspoň svému lidu srozumitelné učiniti naučení, ve jménu kterého byl vražděn; když se pokusil o to, aby strašlivě temnou němčinu biskupů a missionářů přeložil do domácí jasné slovančiny. Tato srozumitelnost nelíbila se Němcům; neboť jim bylo evangelium jako diplomatický spis Bülovský, čím nesrozumitelnější tím užitečnější: církev se mu zdála jen tenkrát pevně založena, když ji na hřbitov Slovanů pobitých postavil, a kříž jen tenkrát vítězný, když vztýčen byl nad hroby!

Také na Vltavě usadil se Němec pod přilbicí křesťanstva. Cizí německý poustevník Günther, jenž se byl ze světa vzdálil, aby nebi sloužil, zachoval v sobě přece ještě tolik světskoněmeckého smyslu, že sloužil císaři německému jako vyzvědač proti českému Břetislavu, a Spitihněv musel slovanské kněžstvo ze země vyhnati a místo něho německé usaditi. Od té doby opoutal feudální germanismus nešťastné Čechy svou křesťanskou sítí; kostely staly se pevnostmi německými v této zemi, a ani tak mocný král jako Otakar nemohl se ubrániti. K tomu přišla ještě brzy německá dynastie na slovanský trůn český; Jan Luxenburský by byl

---

a nesnesitelnou porobu více si přejeme smrti nežli života ... Každodenně býváme podváděni a utlačováni až do posledního dechu. Kterak tedy máme přilnouti k tomuto novému náboženství, abychom stavěli chrámy a přijímali křest, jimiž se nám každodenně naznačuje vyhnanství? Kdyby jen ještě bylo místa, kam bychom utéci se mohli. Přejdeme-li přes Traveou, hle tytéž nehody tam na nás čekají; přijdeme-li k řece Panis, není lépe. Co nám tedy zbývá, než abychom opustili zemi, plavili se po moři a bydlili v jeskyních atd.]

již málem své slovanské království za německé hrabství prošachroval, ba i koruna německých císařů, kterou si národ český na hlavu posadil, byla pro něj jen korunou trnovou. Ďábelské pomíchání křesťanstva s německtvem podařilo se zde tak dobře, že se nemohlo již ani mysliti na zvelebení národu bez odpadnutí od církve, a že vlastenec Hus, když vystoupil proti německým utiskovatelům, musel bojovati s německými biskupy, a že, kdo chtěl býti Čechem, musel se státi kacířem, a že se i Vladislav Jagělovec proti povinnostem katolického knížete, a že on, který způsobil spojení s pohanskými Litviny, báti se musel spojení s kacířskými Čechy! Husitství kleslo, ale s ním také český národ a konec dovršil řád jezovitský, jenž jsa kosmopolit jako Němci, hubil zároveň s kacířstvem i Slovanstvo a katolická učení zároveň s památníky národního jazyka do plamenů házel.

Na Visle a Vartě byli ovšem Slované šťastnější, že křesťanství hned přijali; a slovanský apoštol Vojtěch ušetřil jim, že si nemuseli dát náboženství lásky a snášenlivosti od Němců ohněm a mečem vštípiti. Avšak neodřekl se germanec toho, aby i v těchto krajinách zasíval blažené símě své politické theologie, a polský kníže Konrad Mazovecký byl tak dobrosrdečný, že německému řádu tehdy ze zaslíbené země vyhnanému a bez domova potulujícímu hranice své říše otevřel. Tento německý řád, jehožto první slib byla chudoba, započal hned činnost svou v Polsku takovýmto spůsobem. Hermann von Salza, jak mile vstoupil do Polska, hned se dal od německého císaře povýšiti za knížete říšského a přijal léno od něho na všechny

země, *které dobude* — zrovna tak, jak dekretoval německý Bundestaat, že jest Poznaň, která ani do Bundu nepatřila, německou pevností; ve velikých privilejích, která kníže Mazovanů řádu udělil, viděl tento hned právo k vrchnímu panování — zrovna jako teď páni Welcker a Wutke ve svobodách, které Polsko svým německým spoluobčanům udělilo, viděli právo k demarkaci. Tak se vzala hned na počátku Polákům Chelmská země a Dybrzyn, pak se vyšachroval Michalov, a Lokietek byl ošizen o Pomoří. Nadarmo napomínala římská kurie k navrácení odcizené země, nadarmo ustanovila soud a dala křesťanský řád do křesťanské kletby. Neboť u německého řádu tehdá jako nyní u německého parlamentu ospravedlnil »*pud na východ*« všechny zločiny. A tento pud měl před sebou veliké pole a veliké plány. Neboť za impertinentně křesťanským Polskem ležela posud skromně pohanská Litva, veliké pole pro německo-křesťanskou propagandu; a již číhal v Kurlandsku řád mečový na výdajné křižáctví. Litevský kníže Mindowe hleděl sice bouřku odvrátiti a přijal křesťanství; ale Němci nevěřili jeho pravověrnosti, pokud oni sami neměli jeho zem v rukou, a ačkoli jim Mindowe po své smrti celou říši upsal, přece již za jeho živobytí chtěli kus po kusu zděditi, tak že nešťastný novokřtěnec zase musel k pohanství se obrátiti. Následník Mindowa Giedymin hleděl se těmto nebezpečným dohazovačům křesťanstva vyhnouti, a obrátil se zpříma k papežovi, aby byl pokřtěn; ale německý řád vynasnažil se všemi prostředky, aby to zamezil a zavraždil i křesťanské mnichy, kteří učili v Litvě křesťanství bez jeho patentu. Tu se spojil Giedymin s Polákem Lokietkem;

rovina Plovecká byla svědkem německé hanby, a brzy stala se náboženská i politická unie mezi Polskem a Litvou. Královna Jadwiga podala se svou rukou knížeti Jagielovi křesťanský kříž a polskou korunu, a Litva přijala od Polska víru, ústavu a svobody. To se ovšem nelíbilo křižákům, a vynasnažili se všemožným způsobem tuto unii osočiti; rozesílali posly k papeži a ke všem knížatům, aby Jagiella očernili. Ale nikdo se nedal omámit, a když tedy slova nepomohla, chopili se meče. Byl to pravý božský soud ona bitva u Grunwaldu, která zavdala moci řádu poslední ránu, ačkoli byl Jagiello tak špatný politik a tak dobrý Polák, že velikomyslně jednal a přemoženému nepříteli svobodu daroval. Pak klesal řád až k Toruňskému míru; a když se vidělo, že obchod v křesťanství se již nevyplácí — liquidovala veliká křesťansko-germanská agentura, a země dobyté pod firmou katolictví rozdělili si pod firmou reformace mezi sebe!

Tak veliké věci učinil meč víry v rukou německých. Brzy však otupěl, a skrze reformaci docela zdřevěněl: tu se chopil německý Hamlet jiné zbraně v souboji se Slovanem. Na místo víry nastoupila civilisace, a filosofická spekulace pokračovala ve výdělcích, které křesťanská započala.

Co se nesnášelivé víře proti slovanské zemi nepovedlo, to se poštěstilo snášelivé civilisaci. Ve jménu tolerance dráždil Friedrich II. odbojné dissidenty v Polsku; ve jménu civilisace spojil se s císařovnou ruskou Kateřinou proti sarmatskému (polskému) barbarství. Tu se vztýčil národ v nebezpečenství a měl v sobě ještě tolik přirozené síly, že udělal konstituci od 3. máje — konstituci, jakou tenkrát neměl žádný

národ, konstituci, která neměla jako nynější hned při narození souchotiny, nýbrž dobrý zárodek dalšího pokroku, konstituci, která nesnižuje všechno, jako nynější (zkažená) demokracie ke své prostřednosti, nýbrž povyšuje všechno k pravé vzdělanosti, a která nehledá rovnost v nedostatku zásluh, nýbrž v důstatku jejich. Ale tato vlastní slovanská civilisace byla civilisovaným Němcům zrovna tak protivná, jako dříve křesťanským Němcům vlastní slovanské křesťanství. Pruský král sice zaručil našemu králi Stanislavu udržení konstituce od 3. máje — zrovna jako velmistr křižácký Mindowovi křesťanství. Jenom že byla tenkrát zráda šťastnější a že místo bitvy Grunwaldské padla bitva u Maciejowic.

Chcete-li najíti slovo pro to v morálním světě, co je ve fysickém aqua tofana, pro stav věčného umírání a každohodinného krvácení, laokontského zápasu s hady a herkulského samospálení; pro stav, kde se obět věčně třese pod sekerou, neslyšíc jiné útěchy, nežli Vae Victis!, kde se to »umírání a nemožení umřít«, které náš básník tak strašlivě popsal, skutečností stane... ejhle! toto slovo jest nalezeno a u Slovanů mu říkají: německá civilisace.

Podvázali Slovanu poslední žílu a odňali mu samému chuť k životu; nožíkem rozlízavé kritiky roztrhali nervy jeho národních a náboženských pozůstatků; lživou a alexandrinským hloubalstvím pokaženou historii pokazili jeho minulost věčným poručnictvím, oněmili jej a olověnými cizími zvuky ochromili mu dokonce jazyk; zrádně vypočteným vychováním učili již malé dítky bez pomyšlení slabikovati, prokletí na své otce, a filosofii, která všechno ospravedlniti

dovede, naučili je vymluviti si bezpráví jim učiněné; ustavičným pronásledováním přivedli jej tak daleko, že mohl jen voliti mezi tělesnou a duševní samovraždou; skrze kolonie civilisující vyhnali i vlastní otců jeho svaté kosti, a skvělou industrií vyhladovili jej poznenáhla a ožebračili; neviditelnými nitkami opletli jej tak, že nevidí svého nepřítele a proti vlastní své krvi brojí; skrze české bürokraty v Haliči a skrze haličské v Čechách, skrze chorvátské v Ilyrsku a ilyrské v Chorvátech, skrze velkopolské v Horním Slezsku a hornoslezské ve Velkopolsku naučili kmeny, aby se obapolně nenáviděli; skrze zvláštní system patriarchálního panství rozdvojili syny jedné matky, bratry ozbrojili proti bratřím, a pak se ujali z dvorního kanceláře ve jménu vůle národu a souverenity jeho palice Szely... To bylo usilování a působení německé civilisace ve slovanských zemích!

Péro Tacitovo by se zhrozilo psáti tajnou historii této civilisace, oko Thukydida zbloudilo by v pátrání po tomto krtkovým podzemním podrývání, které pozorujeme nad zemí jenom z ruin. Německá civilisace nadělala duševních a fysických proletářů z celého národu v Čechách, v Haliči, ve Velkopolsku, v Mazovsku a v Horním Slezsku a vrchol jejich spravedlivosti jest onen výrok pruského státníka, »že by se proti typhusu v Horním Slezsku nadarmo hledaly prostředky, poněvadž toto plemeno patrně k vyhynutí jest určeno!«

Docela přece ještě toto plémě nevyhynulo a dědic nad smrtelnou postelí jeho stojící s úžasem slyšel ještě dýchati umírajícího. Měl však již třetí zbraň pohotově, která měla nenáviděnému poslední ránu zasa-

diti; tato zbraň byla svoboda demokracie roku 1848 — rovněž tak svatá a Bohu zasvěcená jako křesťanství a civilisace; rovněž tak falešná a jedovatá v rukou Němce!

A v tomto výhubném boji proti Slovanstvu měli Němci odjakživa tři mocné spojence — rozdílné strany původu, víry a oučele — ale spojené v nenávisti proti nešťastnému slovanskému kmenu. Byli to Turci, Maďaři a Rusové.[1])

Kdo by to uvěřil? nejméně krutý nepřítel Slovanstva byl — Turek! Němcovi bylo vždy náboženství i politika věc rozumu, Turkovi ale obojí více v srdci — a to byla jeho slabost. Osmanu chyběla vždy ledová vytrvalost germanská, on nedovedl nikdy jako Němec zlé okrašlovati. On dovedl Slovana podrobiti sobě, ale ne jej pokaziti; on ho nechal bez vzdělání, ale nezpotvořil ho; on pobral Slovanu jmění, ale ne řeč; a ačkoli Bulhar skoro jako horní Slezan zmalátněl, přece v Srbovi a Černohorci vždy zůstal duch Kraljeviče Márka.

Lépe rozuměl svému řemeslu čudský Maďar. Srdečné srozumění s Německem trvalo v Uhřích od časů Arnulfových s nepatrnými přestávkami ustavičně, zvláště, když se o to jednalo, aby byl Slovan eliminován (vytlačen). Také eliminovali synové Arpadovi jako Němci ve jménu civilisace a ve třetí zbrani předehnali ještě daleko Němce; již dávno uměli utiskování Slovanů

[1]) [Strany Rusů zdá se p. spisovatel poněkud nespravedliv býti, což ovšem Polákovi se snadno musí prominouti. Rusové jako národ ničím se proti Slovanstvu neprovinili a za despotii, která i nad nimi bez ohledu vládne, nemohou oni nikterak odpovídati. Red].

přikrýti slavným pláštíkem »svobody« a boje proti rakouské despotii.

Podoben jsa Němci v neskončené pánovitosti, v pyšné důvěře, že jest určen, dobýti svět, a že jest neomylný, vyrovnal se také Maďar Němci v tom, že svůj strach před podrobenci zakrýval opovržením jich, a ustavičně se snažil kromě srdce a mozku i jazyk jim vytrhnouti. Co byl »slovansky pes« u Němců, to u Maďara »tót nem ember«; jako nařídil biskup Vratislavský za starodávna, že se mají všichni Poláci ve městě Wojci za dvě leta německy naučit, aneb být zahnáni, tak ustanovil ještě nedávno uherský sněm, že mají Slované za 6 let maďarsky mluvit; a jako Fridrich II. loupež na Polácích spáchanou tím vymlouval, že prý polské magnáty mizerným zlatem uplatil, tak se posmíval Maďar, že dostal moravskou říši za bílého koně. Tak jakoby 30 stříbrných znamenalo cenu Kristovou, a ne Jidášovou.

Rusko bylo kdysi ovšem slovanské, a jeho nižší třídy jsou až posud; ale vládnoucí třídy jsou již ode dávna cizího kmene, a znamenitě véru! — po krvi zpřízněné s ouhlavním nepřítelem Slovanstva, s Němci a s Maďary. Neboť Finnové byli oni Suzdálští knížata z Wlodzimierze nad Klazmou, kteří později založili říši Moskevskou a její pravému Slovanstvu tak cizou politiku výboje; dcera německého Anhalta byla ona Kateřina, která rozdělila Polsko, a německý rod Holštein-Gottorp jest ten, jenž nyní na trůně ruském sedí. Protož také finnsko-gottorpský despotismus v nenávisti proti pravému Slovanstvu ničeho neodevzdal Němcům a Maďarům, ba on je předčil ještě v ukrutném umění vynalezavém. Nemoha totiž jako tito ve

jménu civilisace a svobody Slovany zaváděti, hleděl je přece ve jménu byzantinsko-řecké víry nalákati, a nechal-li zápasícího se smrtí bez milosti dokrváceti, přec mu přichystal *společný hrob* v svém panslavismu.

Ale Slovan ani tureckému osudu, ani německo-maďarské civilisaci, aniž posléze ruskému panslavismu bez odporu obětovati se dáti nechtěl. On zkusil ještě jedenkráte sil svých — a milostivý Bůh pomohl jemu!

Tu povstala nejdříve na horách srbských hrdinská postava Černého Jiřího a ukázala světu, že Kraljević Márko posud žije. Bylo sice Rusko s kozáky svými hned při ruce, a politika Metternichovská hleděla toto proudění slovanské uzavříti do úzkého řečiště malinkého knížectví. Ale přece oznámila tato přistřižená předehra budoucí veliké dráma světa a v malém knížectví srbském položen byl zárod k mocné, dříve později nevyhnutelné říši slovanské na Bosporu.

Též i Polsko se hnulo a vícekráte; vždy sice nešťastně, ale vždy neustrašně a v každé porážce vida rukojemství někdejšího rozhodného vítězství, a jakkoli rychlé povstání roku 1846 bylo potlačeno, přec podalo důkaz, že se civilisaci německé ještě nepodařilo, by zněmčila Poláka.

Slované říše maďarské ovšem ještě neuchopili se zbraně, a i »království ilirské« s národním ilirským zřízením, které hrdina našeho století (Napoleon) na svém letném pochodu přes Rakousko byl založil, zmizelo rychle. Ale jméno zůstalo; Ljudevit Gaj povznesl je a věděl ho dobře použít, ba byla i jedna doba v r. 1845, kde sám Metternich mladému ilirskému publicistovi konvulsivně přiusmáti se musil, když ně-

mecký bán Haller ze Záhřebu vyhnán byl a Gaj na jeho místo Srba Rajačiće překvapenému, chytrému šedivci diktoval.

Slované ostatního Rakouska, jmenovitě Čechové, nemohli sami na ono místo Ilirův ještě se vynésti. Tam to věkodlouhé utlačení a jedovatá civilisace již tak daleko přivedla, že se nešťastník teprv ptáti musel, zdali skutečně již Němcem jest? že byl nucen hledati v minulosti své důkaz pro svou přítomnost. I ani on neklesl na duchu; a nemoha se v nové době sám sebou shledati, pátral po sobě ve věku starém; a vida síly své rozptýlené hleděl aspoň, aby je spočetl; »Slované počítali sebe«, zvolal Kolár, »a shledali, že v Evropě jsou oni nejčetnější.«

Počet tento zarazil Němce a Maďary; toto Galilaeiho Et tamen národův hrozilo jejich závodu záhubou — a oni se uchopili staré zbraně své — civilisace. »Vzdělanost je v nebezpečenství!« volali na Evropu civilisovanou, »za žádostmi Slovanů tělem a krví učiněnými stojí obluda Panslavismus, a cár ruský hledá přes roviny Dunajské cestu do Cařihradu. Mnoho pravdy bylo v této výpovědi, a zajisté, nečinným dvůr Petrohradský nebyl a také jednatelé jeho nebyli bez prostředků peněžitých a přemlouvacích; a mnohý Slovan, nahlížeje nemožnost společného života, snad pomýšlel na možnost společné smrti. Ale proti tomuto panslavismu byla přec velmi blízka, velmi krásná, velmi křesťanská pomoc. Bylo potřebí jen spravedlivosti, by chráněny byly práva civilisace; bylo potřebí, pojistiti Slovanům jen život národní, by odvráceni byli od společného hrobu, který přec potřebí, jen podporovati vývin srbsko-bulharské říše (která beztoho dříve nebo

později přijíti musí), by cárovi dráha do Cařihradu zaskočena byla. Ale spravedlivým býti i kde by spravedlivost i moudrost nejjednodušší toho byla vyhledávala, neleží v povaze Němcově. On myslil, připraviti Rusa o jeho slovanskou kořist, kdyby ji obarvil na německo a maďarsko, a mněl otázku orientální za rozhodnutou, když nesmyslný hubotluk v Kolínských novinách zvolal: »Náš je Cařihrad«.

Jiní si hleděli také namluviti, že bázeň tato před Slovany je jen smyšlénka; Slovanstva, myslili, není nikde žádného, leda v několika knihách několika »Slovanomannů«, a jako Metternich nazval Vlachy *zeměpisným*, tak nazvali Němci Slovanstvo výrazem *slovníkářským* — nešťastní! Netušili, že když Německo právě v knihách hynulo, Sláva ze kněh povstala!

Rok 1848 to měl dokázati. Dni březnové přišli: Vídeň a Berlín viděli zahraničnou tak neněmeckou hru revoluci, a němečtí hegemonové usadili se na vysokém Olympu ve Frankfurtě. Německo mělo býti svobodné, a že má dát Slovanstvo mrvu pod nový strom německé svobody, zdálo se tak býti přirozené, že nikomu, aspoň žádnému Němci nenapadlo, viděti v tom něco nespravedlivého. Vždyť pak již dříve hegemon Šuselka na otázku svou: »Je-li Rakousko německé?« samolibě a nahlas odpověděl: »Ano«; vždyť se jen proto jmenuje Rakousko Oesterreich, že má Německo proti východu chrániti, vždyť pak na Štěpánské věži visel německý tricolor. A můj Bože! vždyť pak ještě byli tak spravedliví, tak velikomyslní, že uprázdnili Slovanu místečko v parlamentě, vždyť mu dali svobodu, demokratii. Ovšem byla tato svoboda dar Dánnaův, jako před tím křesťanství a civilisace,

ovšem žádali od Slovanů, aby se za svobodu stali Němci; — ale toť se samo sebou rozumělo, toť bylo světodějinné určení Němců, toť žádal »pud k východu«, všechno přemáhající síla německého ducha: pan Wuttke to pravil a pan Wuttke je veliký učený muž. Arnulfský svazek se obnovil: Němci se rozdělili o Slovanstvo se syny Arpadovými, jednu část Slovanů mělo sjednocené Německo, druhou Hungaria — »osvoboditi«.

Jenom že rakouští Slované nechtěli tak zčerstva rozumět plánům svých dobrodinců. Ovšem i oni chtěli svobodu, a jednání slovanského sjezdu to dokázalo, i oni chtěli jednotu, i oni chtěli svobodu — ale vlastní, samostatnou, ne německou a maďarskou, nýbrž slovanskou jednotu, slovanskou svobodu!! To však znělo tak po kacířsku jako slovanské evangelium a slovanská civilisace. Synové Teutovi a Arpadovi rozhořšili se na toto opovážlivé kacířství. »Kde leží Chorvatsko?« tázal se slovanský renegát Košut; »co chtějí ti Čechomanové?« zvolal pan Rochau v Augsburských novinách. »Jelačić je rebel proti králi uherskému«, pravil onen; »Čechové jsou rebelové proti Němcům«, křičel tento. A skutečně, bylo to nepochopitelné, proč nechtěli Chorváti býti Maďary, když jim to takový demokrat jako Košut poroučel; že neměli Cechové oumysl v Německo »aufgehovat«, když je přec pan Rochau ubezpečoval, »že se jim prý nechají upomínky na minulost, ba i naděje na možnou budoucnost, že se jim prý nevezmou«. Ano — pochop si, kdo chceš, já nemohu — ani upomínky a naděje nechtěl pan Rochau Slovanům bráti!!

Ale Slované dobře věděli, kde leží Chorvátsko, a neměli smysl pro velikodušnost pana Rochaua; mezi

minulostí a budoucností, které se jim dobrotivě ponechávaly, chtěli míti také něco přítomného; oni chtěli nechat jiné na pokoji, ale míti také pokoj; oni nechtěli býti pokrmem pro mnohohlavé a mnohožaludkové Německo; a svolali sjezd slovanský, něco podobného německému Vorparlamentu. Dům rakouský zdál se nic nemíti proti tomu sjezdu; když se ale počalo opravdu mluviti o slovanském zřízení v Rakousku, tu přestala láska, boj pouliční byl tak jako v Krakově a Lvově vybídnut, a Windischgrätzovy kanony hřměly.

Praha padla, a němečtí hegemonové jásali. Pan Wuttke byl radostí omámen nad tak silnou ochranou jeho Ostmarků, a německý parlament dal poděkovací adressu věrnému vojínovi, na kterou pak později »olovem a prachem« Roberta Bluma tak citlivě odpověděl.

Praha padla, a postavení Slovanů bylo strašlivé. Příliš roztrháni, příliš staré porobě přivyklí, málo připraveni nemohli míti naději, žeby odolali třem nepřátelům. Museli se podrobiti, a měli jen truchlivé vybrání mezi Rakouskem, Německem nebo Ruskem. Že v takových okolnostech nejslabší nepřítel byl nejpohodlnější, bylo přirozené; — a rozhodli se tedy pro Rakousko.

Počet tento byl dobrý, a Nár. Nov. to také zjevně vyslovily. Rakousko tehdy zcela slabé ukazovalo se skutečně jako nejslabší, nejméně nebezpečný nepřítel. A když by se mu pomohlo, když by se pevnou rukou zadrželo na kraji propasti, nemohlo se mysliti, že ta pevná ruka je i potom sobě udrží?

A měla-li býti vláda podle většiny, kde měli Slované jistější vládu než v Rakousku? Pak se nestali

Slované Rakušany, nýbrž Rakousko slovanskou zemí, a když Jelačić pravil: »Kdyby Rakouska nebylo, učinil bych ho!« nemluvil tak barbarsky, nýbrž dobře politicky.

Tak přišli Slované na sněm Vídeňský, ale tu se počítali a pozorovali, že jich je nejvíc. Také Jelačić shromáždil Chorváty ve jménu císaře — ale mluvil k nim přece jako Slovan, a poprvé uslyšel voják císařský, že jest také ještě něco víc než »císařský muž«. A tato politika Slovanů nemusela být přece špatná, když se nad ní horšili němečtí hegemonové, a když Maďaři ve strachu zaklepali na kostel sv. Pavla (parlament německý).

Ale jenom slova, prázdná slova jen mohl poskytnouti německý parlament a marné politování; Jelačić táhl pořád ke předu ...... stál již u Balatonu i u Peště .... Tu vyhodili Maďaři posledního trumfa — a s pomocí německého radikalismu svedli čudští aristokrati revoluci ve Vídni.

Nechci jako p. Vincke posmívati se padlému, šlechetné a krásné uznávám i na svém nepříteli, jak bych také mohl bez pohnutí vstoupiti na zem zabarvenou krví našeho Jelovického. Pravda ale musí se říci a pravda jest, že Vídeňské poslání nemělo na sobě nic pravdivého, nic vznešeného: jenom aristokratie plemene bojovala tam ve jménu svobody o porobu Slovanů. Vídeňská revoluce měla proti sobě — jak dobře praví jeden Francouz — spravedlivost, pravdu, zdravý rozum, právo národnosti a politickou víru celého kmene, a Poláci — ven s tím trpkým vyznáním — neměli ani povinnost ani právo býti v Aule.

Ale vy němečtí hegemonové měli jste právo a

povinnost tam býti. Vídeňáci a jejich revoluce byli tělo z vašeho těla a krev z vaší krve! Ve Vídni leželo Německo, pravé Německo, které ve jménu kříže křižuje, ve jménu civilisace mrzačí a ve jménu svobody utiskuje. Vy, jen vy jste měli Vídeň chrániti — a že jste to neučinili, nestalo se ani z lepšího náhledu ani ze zbytečné srdnatosti.

»Spartakus se svými otroky stojí před Římem!« — křičeli jste tenkrát. — Vy pravíte, že byl boj Slovanů proti Vídni hanebný, že pomáhal reakci. Ale nebylo to mnohem hanebnější, že německý parlament, který plnou hubou hlásal všemohoucnost svou, mdle se založenýma rukama se díval, jak »barbarské hordy« Vídeň šturmovaly; nebylo to mnohem hanebnější, že komissařové říští stáli před tím Spartakusem a jeho otroky jako chlapci ve škole; nebylo to mnohem hanebnější, když němečtí oficírové, pravím pane, němečtí, své slovanské vojáky podněcovali k hrdinství, řkouce: že se zde jedná o pomstu Slovanů nad Němci; nebylo to mnohem hanebnější, že kníže Windischgrätz, kterému dal parlament německý poděkovací adressu, poslance téhož parlamentu jako vagabunda dal zastřelit?

Německo bylo dobyto ve Vídni. »Sláva, sláva!« volali šerežani dobývajíce město, ba i ze zatvrzelých prsou zcela císařských haličských pluků ozval se neobyčejný ale prorocký hlas: »Jeszcze Polska niezginęła!«

Veliký, veliký a strašný byl zde poslední soud dějin; Faraonské bylo vaše ponížení, hegemonové!

Vy jste chtěli ve jménu svobody dělat otroky; ale otroci stali se vašimi pány ve jménu reakce;

vy jste chtěli ve jménu revoluce zapírati národnosti, ale revoluce zapřela vás ve jménu národnosti; vy jste chtěli nadělat ze Slovanů nully ke své německé jednotce — ale nully se spojily dohromady a staly se články řetěze, jenž do vašeho těla se zažírá!

III.

Kdyby se byli Slované chtěli jen pomstíti za potupu jim učiněnou, kdyby byli chtěli být jen Herostratem u chrámu německé jednoty, mohli být nyní věru spokojeni; mohli by se se založenýma rukama dívat, jak váš Narrenschiff (parlament) mezi Scyllou Bülowovy a Charybdou Stadionovy noty bez vesla a bez plachet se potácí. Ale nikoli! Sláva není duch pouhé negace; ona má ještě mnoho a velkého před sebou. Úkol její není pouze bořiti, nýbrž i stavěti; ona má nové zásady do života uvésti a budoucnost je její.

Předhazovala se Slovanům reakce — zrovna s tím samým právem, jako se jim za starodávna zatvrzelé pohanství předhazovalo. Oni vám nepřišli sami vstříc s reakcí; vy ale jste je tam jako k poslednímu outočišti zahnali! Oni chtěli být svobodni: ale když jste vy jim jenom svobodu úmrtí ponechati chtěli, musili se proti tomu zdvihnout; oni musili proti radikalismu vašemu se opírati, který chtěl mečem svobody zpodtínati všechny slovanské byliny, a sice k prospěchu — německých muchomůrek.

Když náš Boleslav Veliký, největší politik našeho národu, strašlivé záhuby pozoroval, které naplodil

germanec ve jménu křesťanství ve slovanských zemích, pomyslil on první na svobodný svazek Slovanů a psal knížatům českým: »aby pamětlivi byli stejné krvi své a společně odporovali všem nepřátelům, zvlášť císaři německému.« Thietmar podávaje o tom zprávu dodává v křesťansko-germanské horlivosti tato slova: Takovou měl (Boleslav) úctu před Bohem a tak hledal záhubu pobožných (Němců).

Tato slova jsou velmi významná a poučlivá, neboť se až podnes ovšem v jiné formě proti Slovanům opakují: tak jako tehdejší německý biskup v usilování o slovanskou svobodu a jednotu viděl zrádu na křesťanství, tak v něm vidí nyní německý liberalista zrádu na demokratii.

Ale Boleslav V. byl věru lepší křesťan, než biskup Thietmar, a Slovan je lepší demokrat, než německý liberal. Prohlídněte si zprávy Pražského slovanského sjezdu, čtěte řeč Riegrovu o souverenitě národa, a přesvědčíte se. Jděte do hor srbských a podívejte se tam, co jest pravá demokratická obec; vstupte do vykřičeného táboru Jelačićova, a poznáte tam pravou rovnost, »důvěrné ty«, které přešlo do těla a do krve. Neboť zajisté že Slovanu není demokratie jako u nás pouhý tolika a tolika hlasy přijatý paragraf, u něho jest demokracie hlas svědomí, věčný mrav a cnost.

Slovan je pravý demokrat — a proto bojuje proti vaší demokratii, která obmýšlí aristokratii vašeho plemene. Slovan chce rovnoprávnost všech národností; — proto také jest Slovan odhodlaný nepřítel vaší svobody, která si přeje jen despotickou centralisaci a stát, který sám sobě jest oučelem; neboť Slovan chce svobodnou foederaci a stát, jehožto oučelem jest obec;

Slovan pohrdá »nerozdílností vaší«, on chce rozmanitost. — U vás je náboženství jen pokrývkou nenasytné národní soběckosti, u nás je víra připojena ku každé žilce národního života. Vaše demokratie je mrtvá písmena, naše živý skutek. Vy neznáte svobodu bez otroků, my žádáme svobodu pro všechny. Vy vidíte rovnost jen v soběctví, my v obětovnosti. Ba i ona jednota s rozmanitostí spojená, kterou nadarmo hledáte, nejsouce ani přirozeně sjednoceni, ani přirozeně rozmaniti, jak jest ona u nás v přírodě a v dějinách naznačena; jak rozdílni jsou Poláci, Srbové, Čechové, Ilirové ve schopnostech přirozených, v známostech přiučených, v nářečích, historických podáních a sociálních poměrech — a jak sjednocení přece v citu, neb aspoň v tušení Slovanstva!

Ať se jen Slované nevtírají do ustanovení božského, ať jen dále kráčejí na cestě pravé demokratie a pravé mírnosti. Ať ale nejsou jen ustavičně plemenem holubičím, ať žádají, aby konstituce byla pravdou, aby byla vládou většiny, ať mají vždy přesvědčení, že národnost bez politické svobody jest nemožná.

A v tom leží i spojení Slovanů s Poláky. Polák chybil, že podle starých tradic pomáhal Maďarům a spojil se s německým radikalismem; ale pravdu měl, když jsa poučen ve škole zkušenosti předvídal, že se v Rakousku Slovanům slovo nezdrží.

Slovan chybil, že podle starého zvyku podporoval vládu a nežádal od ní žádného pojištění, ale pravdu měl, že nechtěl svobodu, která mu ukázala národní smrt za výminku.

Nyní když oba, Polák jako Slovan, svou pravdu a křivdu poznali, nyní se mohou a musí spojiti, a

v tom spojení získá i Polák i Slovan mnoho velikého a krásného.

Prvotní život Slovanů zakládá se na souměrném spojení osobní svobody a společné příslušnosti, ale tento život byl brzy potlačen, a v posledních dvou samostatných státech slovanských ukazuje se vždy jen jedna polovice tohoto krásného celku a to ještě v divokém odrození. U Rusů se proměnila společná poslušnost v neobmezené zrušení vší osobní svobody, v despotii — u Poláků zase osobní svoboda v neobmezenou libovolnost, v anarchii. Nyní když se opět Slované navracují ke svému prvotnímu životu a musí jej dále zdokonaliti, nyní mají též pracovati o spojení obou těch živlů. O jeden se postará dosti politika rakouská a ruská, druhý má povstati od Poláků. Polsko musí se státi nástrojem kosmopolitického pokroku v národním konservatismu slovanském.

Tak jako politické, rozděleno jest i sociální žití Slovanů na dvě polovice. Rakousko-turečtí Slované blíží se více přírodě, ale jen že hrozí východní zdřevěnělostí; Poláci více kultuře, ale jen že hrozí západním porušením. Jen ve spojení obou jest pravda a dobro. Polsko bude ve Slovanstvě zeměpisním i duševním středem mezi východem a západem, a zevnitřní stěhování národů, kterým nám podruhé hrozí zkaženost západní a nevzdělanost východní, promění se ve vnitřní stěhování.

Polák a Slovan mohou, musí se spojiti a spojí se také, a věřte mně, pane, že si ruce podají spíš než jižní a severní Němec. A až se to spojení stane, pak vystoupnou Slované nejen co nejčetnější, nýbrž i co nejmravnější. Pak najde Polsko zase pravou do-

mácí, na společných a svatých záležitostech založenou zevnitřní politiku, kterou až posud hledalo v marných sympathiích a ještě v marnějších revolucích. A ať si je pak politika rakouská sebe neupřímnější a civilisace německá sebe jedovatější — budete nás snad moci ošiditi a obelhati, ale nikdy nás nevytlačíte. Neboť ať si proti tomu mluví německá filosofie co chce, jednota a svoboda Slovanů jest větší, mravnější a osudnější potřeba, než váš »pud k východu«, — a budoucnost ta je naše.

Setzt euch Perrücken auf von Millionen Locken,
Setzt eueren Fuss auf ellenhohe Socken —

přece zůstanete vždy co jste, a budoucnost ta je naše!

A ačkoli jsme roztrháni, nezávidíme vám přece vaši jednotu — i kdyby ji pevnější páska vázala než pavučina trikoloru;

a ačkoli jsme porobeni, nezávidíme vám vaši svobodu, i kdyby byla prateutonská;

a ačkoli jsme mrtvi, nezávidíme vám váš život — »i kdyby byl nesmrtelný!«

Psáno dne 20. února 1849.

Dod. Red. Tak píše Polák. My myslíme, že zvláště v tomto čase nikdo nebude čísti bez užitku myšlénky a pravdy v tomto pojednání obsažené, a přejeme si jen, aby našlo tak myslících čtenářů, jak mnoho dobrých myšlének obsahuje.

116. PRAHA JEST OPĚT V STAVU OBLEŽENÍ.

(Národní Noviny z 11. května r. 1849. Č. 111. S. 441.)

Dne 10. května r. 1849 prohlášen byl vyhláškou, na níž podepsán byl zemský správce Mecséry a prozatímní komandant František hr. Khevenhüller-Metsch, nad Prahou po druhé stav obležení (po prvé byl prohlášen za bouří svatodušních r. 1848). Za důvod k tomuto kroku se uvádělo, že jakýsi tajný spolek činí přípravy, aby pokoj města porušil a revoluci vyvolal. Spiknutí podobného rázu skutečně se od mladých radikálů v Čechách a v Sasku připravovalo, a sám ruský revolucionář M. Bakunin hrál v přípravách těch dosti vynikající roli. Stav obležení zrušen byl nad Prahou teprve 16. srpna r. 1853.

H. B. — V Praze dne 10. května. Tak se tedy přece dodělala nesmyslná strana toho, z čeho jsme ji tolikrát varovali, ale nadarmo: Praha jest opět v stavu obležení, konstitučních svobod jsme zase na čas zbaveni, a to jen pro zlomyslnost několika lidí a pro zbrklost zavedené mládeže.

Poštěstilo se nám ještě ve včerejším čísle nejhlavnější zprávy podati, poněvadž se totiž první a čtvrtá strana našich novin obyčejně teprva okolo 9. hod. ráno do rychlolisu dává, použili jsme času a v krátkosti jsme nejhlavnější zprávy ještě do zadu položili, jen proto, aby snad pověst, která obyčejně zvětšuje,

neuvedla celou zem do strachu a nepokoje. Právě když se dnes 10ho mezi 9. a 10. hod. ráno počaly naše noviny v Praze vydávati, objevilo se též ouřední ohlášení na rozích, kterým se prohlašuje stav obležení na Prahu.

[Následuje doslovné znění vyhlášky.]

Rozumí se ovšem, že množství lidu se hrnulo čísti. My však přečetše hned jsme porozuměli, že se hlavně jedná o svobodu tisku, a musel se tedy redaktor hned odebrati ke komandujícímu generálovi panu hrab. Khewenhüllerovi na hrad. Zrovna vycházel z jeho komnaty pan prokurátor dr. Ambros, a když jsem svou žádost přednesl, smějí-li totiž Národní Noviny dále vycházeti, odpověděl pan komandující generál, že mohou, zejtra ale, totiž 11ho ráno že dá všecky redaktory politických novin svolati, aby jim oznámil, kterak se spravovati mají. Zejtra tedy uslyšíme teprva, jak dalece se nad námi obměkčí srdce vojenských ouřadů.

Ostatně se ještě posud ne jen my, nýbrž celá Praha diví tomu »stavu obležení«, který na nás ve snu padl, tím více, že skutečně na celé Praze není nic jiného viděti, než největší pokoj. Žádnou změnu není pozorovati na městě. Pravý základ celé události netroufáme si ještě ani povídati, mluví se příliš mnoho, a lehce tu mezi pravdu i nepravda se vtrousí. Jisto jest posud jen tolik: Vláda má důkazy v rukou, že jistá pošetilá strana v Praze popuzována jsouc k tomu od cizinců, tyto dni chtěla povstání v Praze způsobiti a aby se tomu překazilo, dala dnes v noci mnohé

osoby zatknouti (kromě p. Sladkovského,[1]) Fryče[2]) mladého, Gauče,[3]) jsou i p. J. Řehoř a p. Wagner, zlatník, zatknuti, p. Emanuel Arnold[4]) uprchl ale, ačkoli včera v Praze byl), a prohlásila celou Prahu do stavu válečního.

Městská radda učinila hned náležité kroky u ouřadů, a vydala následkem toho oznámení.

[Následuje doslovné znění vyhlášky.]

---

[1]) Viz díl II. S. 349.

[2]) Josef Václav Frič (1829—1890).

[3]) V. Gautsch, advokatní koncipient, súčastnil se veřejného života již před r. 1848 a byl členem »Repealu«.

[4]) Emanuel Arnold, žurnalista a agitator nar. r. 1801, zemřel r. 1869. Napsal pro lid v duchu radikálním: Dějiny Husitů a roku 1849 vydával »Občanské Noviny«.

117. (V STAVU OBLEŽENÍ.)

(Národní Noviny z 12. května r. 1849. Č. 112. S. 445.)

H. B. — V Praze dne 11. května. Až do předvčerejška byla Praha ještě nejsvobodnější město v Rakousích; mnozí záviděli nám naši svobodu. Nyní nemají ovšem žádné příčiny nám záviděti, neboť jsme opět již v tom stavu, který se nyní skoro v celém Rakousku užívá za vhodný surrogat staré absolutní vlády, a ve kterém jsme byli po červnových událostech, jenom ovšem s tím rozdílem, že jsme se do něho dostali mnohem lacinějším způsobem, bez červnových událostí! Jest to ovšem bolestné postavení, zvláště když vidíme, z jakých příčin se nám dostalo tohoto zrušení našich svobod; a že nás nyní do nevole přivedla právě ta strana, která v zaslepenosti a přemrštěnosti své o sobě myslí, že jest ona hlavní podpora svobody. Neboť si mohl každý rozumný dobře pomysliti, že vláda čeká jen na příležitost, aby mohla Prahu dáti do stavu vojenského, a aby se tak zbavila nepohodlné opposice, kterou nyní skoro jen Čechové proti ní činiti mohli. Teď dosáhla vláda velmi lehce oučele svého, a kdo jí k tomu pomohl? — strana slabounká několika přemrštěnců, tak že se ukázalo opět skutečně to, co my vždy říkáme, že si totiž reakce a de-

strukce ustavičně do rukou pracují a o svobodu nás připravují. Ale všechno napomínání, všechna výstraha jest nadarmo; každý, kdo takovým nezkušeným a přemrštěným pánům ve všem za pravdu nedává, a kdo je k opatrnosti napomíná, dostane od nich brzy několik nadávek, jako reakcionář, denuntiant atd. až když potom hloupý kousek vyvedou, tu teprva sami bycha honí ale jen tak dlouho, pokud je nejhůř, pak zase na všechno zapomenou, a rovněž tak jako dříve pošetile jednají a svobodu — abych tak zrovna řekl — promrhají a prohejří!!

Těžké jest ovšem usilování národu každého a zvláště slovanského o svobodu: kdo jednou neobmezenému panování aneb nějakým neslušným přednostem přivykl, těžko na to zapomíná a těžko svou moc z rukou dává, jemu též velmi mnoho prostředků k ruce jest proti svobodě národu. Není to tedy snadná práce, dobýti národu onu přirozenou svobodu, která mu před Bohem patří, ale o kterou jej vždy, pokud svět jest světem, soběctví jednotlivců bude hledět připraviti, není to pravím lehký úkol, který by se dal lec taks v hospodách a křikem docíliti: tuť zapotřebí jest poctivé vůle, mnoho práce a mnoho schopnosti a opatrnosti. Proti svobodě národů pracuje se nejchytřejšími prostředky, nesmí se tedy pro svobodu bojovati — hloupě! Tolik v krátkosti, a kdo můžeš rozuměti, dovtip se.

Že ale stav vojenský v Praze patrně není potřebný, žeby se bez něho zrovna tak a snad ještě lépe udržel pokoj, to by s námi podepsal každý obyvatel, vyjmouc snad ty, kteří nedávno děkovali za oktrojovanou ústavu. Myslíme taky, že snad nebude trvati jen několik dní (aspoň by neměl déle): zůstaneme-li v tomto stavu

zase několik neděl neb měsíců, pak arci se přesvědčíme patrně o tom, že vláda s radostí se uchopila zámínky, kterou jí podala nedozralá pošetilost; aby tím celé město, a skrze obmezení tisku celou zem připravila o konstituční svobody. A která vláda ráda a bez potřeby připravuje národy o svobodu, nemůže nikdy od nich býti milována, a udrží se jen mocí. Že ale moc na věky nevytrvá, třeba nyní ještě postačovala, to víme dobře. Přáli bychom si, aby i ministerstvo naše toho pamětlivo bylo.

Pan komandující generál Khewenhüller oznámil dnes všem redaktorům, že mohou své časopisy vydávati: ovšem ale doložil, že časopis, který ostře psáti bude, musí přestati a redaktor že bude od vojenského soudu potrestán. Že ale vojenské soudy nejsou velicí přátelé redaktorů, to je každému známo, a proto jest nyní každý redaktor trochu podoben vojenskému fourierovi. Hm! —

118. (O JEDNÁNÍ VOJÁKŮ.)

(Národní Noviny z 13. května r. 1849. Č. 113. S. 449.)

H. B. — Již více pádů se nám s jistotou k vědomosti dostalo, kdežto vojsko a ne jen sprostý a nevzdělaný muž, nýbrž i stábní důstojníci proti osobám jednotlivým na veřejné ulici nejsurovějšího jednání, ano i bití se dopustili. Příčiny k tomu zavdávají nejnepatrnější maličkosti. My se naschvál zmiňujeme o tom, aby se to nejen zdejšímu panu vicepresidentovi nýbrž i ministerstvu k vědomosti dostalo. Neboť zachovati pořádek v městě ještě není tolik, jako provozovati janičarství, a takové nevlídné, surové chování nemůže nikdy způsobiti dobré přátelství mezi vojskem a občanstvem.

Není ovšem divu, když voják vida, že celé město jest pokojné, a že on přece nepohodlnou službou, jakou stav obležení žádá, trýzněn jest, velice znevrlí a mrzutost svou pak na každém vyleje, kdo mu do cesty přijde. Ale vinu toho neneseme my, a máme právo žádati, aby se netrpělo takové svévolné urážení pokojných občanů. Aneb chce vláda mermomocí jen lid proti sobě popuzovati? Chce tak jako ustanovováním maďarských komissarů na Slovensku, jako dosazováním neschopných generálů a ouřadníků ve Voj-

vodině tyto národy od sebe odvrátila, také všude jinde systematicky pracovati ke svému zlému?

Časy jsou nyní nebezpečné a neobyčejné, kdo ví, co nám přinese každá doba. Pročež pamatuj na to každý a především vláda.

---

119. (PROČ BYL ZAVEDEN STAV OBLEŽENÍ?)

(Národní Noviny z 15. května r. 1849. Č. 114. S. 453.)

H. B. — Ustavičně čekáme, že nám vláda vyjeví dokázanou příčinu stavu obležení, ve kterém se nacházíme. Neboť ví každý, že ouřední ohlášení[1]) dne 10. t. m. od pana vicepresidenta a komandujícího generála podepsané počíná těmito slovy: »Souhlasnými zprávami a vyšetřenými událostmi ujištěno jest, že zločinný spolek přípravy činí, aby pokoj tohoto města a této země zrušil.« Takové zřejmé vyjádření prvních dvou ouředníků v království českém, o kterých přece se mysliti nemá a nemůže, že důležitosti takových slov nerozumějí, nevyhnutelně musí u každého vzbuditi myšlénku, že již vláda nejpatrnější důkazy v rukou míti musí. Přece však mnohé věci každého, kdo věc lépe a všestranně rozvažuje, poněkud mimovolně k pochybnosti přinucují.

Když měla vláda takové patrné důkazy v rukou, jak praví, proč pak nedala tedy osoby, proti kterým tyto důkazy měla, zatknouti způsobem konstitučním, totiž od soudů přirozených. Neboť dle § 8. oktrojovaných základních práv, nesmí být nikdo (krom do-

[1]) Viz díl II. S. 539—540.

padení na čerstvém skutku, který zde však nebyl) zatčen, leč na rozkaz důvody opatřený, který vyšel od soudce neb od ouřadu soudní oukony zákonně vykonávajícího. To však se zde patrně nestalo, a stav obležení, který teprva ráno v 9 hodin ohlášen byl, nemůže zde platiti za nic jiného než nanejvýš za výmluvu, která se ale týká jen zákonnitosti, ne ale toho, co my tvrdíme. Neb bylo-li možná vydati rozkaz důvody opatřený, proč by se byly osoby zatýkaly nekonstitučním způsobem?

Druhá pochybnost je, že jsou mezi zatknutými některé osoby, o kterých ani jednomu, kdo je zná, napadnouti nemůže, žeby mohli býti podnikatelé nějakého spiknutí neb vůdcové revoluce ku př. p. Řehoř,[1]) což také musí oslabiti víru k těm pramenům, z kterých vláda své podezření čerpala. Musíme tedy opakovati své předešlé domnění, že se jen vláda s radostí uchopila této příležitosti, aby mohla dát zem do stavu obležení, a že se jí vůbec více jednalo o stav obležení, než o spiknutí atd.

Neboť kdyby vláda jen poněkud znala okolnosti (a od vlády se musí jako svatá povinnost požadovati, aby je aspoň tak dobře znala, jako my je známe), nemohla by se ani od těch osob, z jakého druhu jich nyní několik zatknuto jest, opravdivě obávati něčeho nebezpečného. Od toho, co se leckde po hospodách mluví, až ke skutečnému činu jest ještě veliký skok, a snad by se zde mohlo vhodně užíti toho příkladu o dvou vojácích macedonských, kteří byli udáni, že

[1]) Řehoř, bývalý právník, člověk poněkud ukvapený, znám byl r. 1848 a 1849 jako horlivý, ba až dotěrný rozšiřovatel českých knih. Malý J., Naše znovuzrození. V Praze 1880. I. 78—79.

tupili krále Filipa, a ospravedlnili se takto: »Ano, králi, tupili jsme a byli bychom snad ještě více tupili, kdyby nám nebylo víno došlo.«

My alespoň přesvědčeni jsme, že žádná z osob zatknutých, ani celá strana, ku které ony náležejí, tolik moci, důvěry, ba ani tolik schopnosti nemá, aby mohla skutečné povstání způsobiti; a jestli snad naši nejvyšší ouřadové z nějakých nebezpečných řečí několika zhorka nakvašených a pošetilých lidí již na opravdové spiknutí a pobouření myslí a dokonce za jisté to pokládá, nemůžeme nikterak schvalovati takové překvapené jednání.

Ještě jiný výklad jest možný, a sice ten, že vláda domýšlejíc se, žeby Maďaři snad do Moravy vtrhnouti a o zbouření Moravy a Čech se pokusiti mohli, právě proto mimořádný vojenský stav u nás prohlásila, tak jako se i v jiných konstitučních zemích děje, a žeby pak naschvál jen toto »spiknutí« za záminku si brala. Ale i v tomto pádu by dle našeho domnění moudřejší věc byla, raději pravdu pověděti a přede vším nerozhořčovati si proti sobě i jiné části obyvatelstva, jejichžto podpory snad vláda přece ještě potřebovati bude.

120. (SVOJÍ CESTOU.)

(Národní Noviny z 18. května r. 1849. Č. 116. S. 461.)

H. B. — K smíchu a zlosti jest to věru, když pomyslíme, co všechno naše strana, totiž liberální a národní trpěti musí, a jakými podskoky, lžemi a jinými nepoctivými prostředky proti ní bojují političtí nepřátelé naší svobody. Jmenovitě ale tím směšnější jest, když se dohromady považuje oboje to, co o nás soudí a vypravují z jedné strany reakcionáři, z druhé destruktivní lidé. Tak ku př. každý ví, že jest Rieger[1]) již dávno v Paříži, náš spoluredaktor dr. Gábler,[2]) který též nyní za příčinou lepšího poznání nynějšího stavu politiky francouzské nějaký čas v Paříži pobyl, a právě dne 12. května se do Prahy navrátil, obcoval již s Riegrem v Paříži. Jak nemotorné jest tedy již z toho ohledu klepařství zdejších »dobřesmýšlejících«, kteří mermomocí o tom věděti chtějí, že Rieger byl na barrikádách v Drážďanech!

Kdežto nás tedy jedna strana (nepotřebujeme ji jmenovati), jejížto pošetilosti a zuřivosti na svůj počet

[1]) Viz díl I. S. 338.

[2]) PhDr. Vilém Gabler (1821—1897), spisovatel historický a tvůrce kusů dramatických, byl spoluredaktorem »Národních Novin«. (Sr. díl II. S. 141.)

bráti nechceme, leckde pokoutně nejhanebnějším způsobem pomlouvá a nyní dokonce ze zlosti nad svou porážkou i tu nemotornost rozhlašovati se nestydí, že jsme prý od vlády uplaceni[1]: pokládají nás zase druzí za nejhlavnější buřiče, republikány atd.

My ale ani od jedné ani od druhé strany se zakřičeti nedáme, a vždy půjdeme, pokud Bůh dá síly, tou cestou, kterou již tak dlouho kráčíme, ubezpečeni jsouce, že všichni liberální a rozumní Čechové a Slované s námi stejně smýšlejí, což také skutečnost kolikráte již ukázala. Ovšem že bysme mnohem dříve a snadněji došli cíle, kdyby nám tyto dvě strany ustavičně nepřekážely a nekazily to, co se nám provésti poštěstilo: ale i při všech těch překážkách musíme dojíti k cíli, později ovšem, ale přece jistě.

[1]) [Což zajisté by byla nezasloužená pochvala pro vládu. Nebo kdyby uplácela ještě k tomu, aby se ty věci mluvily a psaly, které my mluvíme a píšeme, pak věru by byla naše vláda nejliberálnější v celé Evropě — což bohužel není.]

121. (O ČESKÝCH DIVADELNÍCH PŘEDSTAVENÍCH.)

(Národní Noviny z 18. května r. 1849. Č. 116. S. 461.)

Na stavovském divadle v Praze hrálo se česky od podzimka r. 1804 vždy v neděli a svátek odpoledne. R. 1806 byla tato představení zastavena a teprve r. 1820 připuštěna byla zase a jaksi výjimečně česká představení na divadle stavovském. Od r. 1824 byly české hry na divadle stavovském zase pravidelně v neděli a ve svátek odpoledne. Od velkonoc r. 1846 řiditelem stavovského divadla byl Hoffmann, který za vedení J. K. Tyla přispěl k zvelebení českých her. R. 1849 hrálo se česky v stavovském divadle mimo neděle a svátky i ve čtvrtek a r. 1850 povolena byla řiditeli Hoffmannovi od zemského výboru subvence, tak že mohl pro česká představení angažovati a platiti potřebný personál. R. 1849 získáno bylo pro české hry i nově postavené letní divadlo ve Pštrosce.

H. B. — Dávno již pracuje se o to, aby měl národ náš, co má každý vzdělaný národ — své divadlo. Ovšem že česká zem vydržovala vždy mnohým nákladem v Praze divadlo na své outraty, ale ne pro nás a k naší cti, nýbrž k našemu potupení. V neděli odpoledne na krátkou dobu, kde beztoho nikdo do divadla nejde, hrávají se pro český národ mizerně kusy, a to jen z horlivosti, poněvadž se hercům nic neplatí, kdežto němečtí hercové výborně placeni jsou.

Nyní se ovšem dosavadní stavovský (nyní zemský) výbor za takovou rovnoprávnost stydí — ale přece ne tak dalece, aby ji jak náleží odstranil. Tomu prý všechno překáží, není to možná! (Kdyby se jednalo o něco naopak, kde bychom mohli být ze svého odstrčeni, jsem přesvědčen, že by nebyly žádné překážky dosti veliké, aby jim horlivost těchto pánů neodolala!) Nyní tedy žádá p. Hoffmann, ředitel divadla, 9000 zl. stř. od zemského výboru, že prý za ně vystaví za branou *arenu* a to snad bude ta rovnoprávnost. Protestujeme ale již napřed proti té rovnoprávnosti (a doufáme, že většina budoucího sněmu protest náš také vysloví), podle které bychom my v Praze za branou měli divadelní boudu, kde se budou kusy sprosté k pokažení vkusu prováděti na zesprosťačení obecenstva! Věru, neví-li stavovský výbor žádný lepší prostředek, musíme jej prositi, aby si nedělal obtíže a starosti a posečkal, až se sejde první český sněm. Ten ať si bude volen způsobem tím neb oním, přece neurazí nikdy národ podobným — snižujícím — návrhem.

122. (PRESSE O OKTROJOVANÉ ÚSTAVĚ Z 4. BŘEZNA R. 1849.)

(Národní Noviny z 19. května r. 1849. Č. 117. S. 465.)

H. B. — Každého — tedy i žurnalistu — to těší, když konečně jeho mínění jakožto pravdivé se ukáže a i od samých protivníků za takové uznáno býti musí. Kterak my smýšlíme o oktrojované ústavě od 4. března,[1]) ví každý náš čtenář, a v porotním soudě[2]) měli jsme ještě lepší příležitost dokázati své přesvědčení. Nyní ale máme to srdečné vyražení, že i »Presse« se podřekla a aspoň v části jedné nám dala za pravdu. Ona sama se přiznává v čísle svém 116., »že ústava od 4. března do té periody, kde dynasticko-feudální maďarstvo omámilo vládu v osobě knížete Windischgrätze a umělo si nad Slovany, Němci a Rumuny, vyhlašujíc je za demokraty, u vlády získati převahu, udávajíc, že jen malá strana pod Košutem tyto bouřky v Uhřích natropila.«

Tak potvrdila Presse sama nejlíp to, co jsme již dříve často podotknuli, že totiž chytří Maďarové uměli zarytého aristokrata knížete Windischgrätze[3]) skrze

[1]) Viz díl II. S. 363 ad.
[2]) Viz díl II. S. 416 ad.
[3]) Viz díl II. S. 51.

svou aristokratii omámit, kdežto zatím zas na druhé straně jiné slovanské národy mámili demokratií!!

Tím ale také potvrdila Presse naši starou domněnku o původu naší oktrojované ústavy, kterou jsme se až posud přece ostýchali projeviti, nejsouce o ní až posud úplně potvrzeni jak nyní. Nyní ale víme, že hlavním původcem oktrojované ústavy jest vplyv knížete Windischgrätze, který již dávno proti sněmu říšskému brojil a hned po Vídeňských říjnových dnech žádal, aby byl rozpuštěn. Tehdá ovšem skrze české poslance ještě byly odvráceny jeho rady od císaře Ferdinanda, a sněm byl zachován. Později ale a hlavně když u Kapolny[1]) první den Maďaři ze lsti před ním couvali, zaslal hned vítěznou zprávu k ministrům a nepochybně za odměnu požádal zrušení sněmu, které padlo tak z čista jasna. Ovšem si myslil tenkrát v pýše své, že již válka uherská je ukončena. Zatím ale byl sám u Kapolny poražen a jeho sláva ukončila se mnohem dříve než válka uherská. Co ale se se sněmem a s konstitucí stalo, to se již stalo, a škodu z toho nyní trpíme všichni.

Vůbec ale pozorujeme již po nějaký čas, že Presse zvláštní — sice velmi opatrnou — ale přece zjevnou opposici vede, ne sice proti ministerstvu, ale proti některým ministrům, jako proti Schwarzenbergovi, Bruckovi,[2]) jmenovitě ale proti aristokratické maďarské straně.

---

[1]) Viz díl II. S. 354.
[2]) Viz díl II. S. 233.

123. UHRY A RAKOUSKÉ MINISTERSTVO.

(Národní Noviny z 22. května r. 1849. Č. 119. S. 473. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 130—132.)

H. B. — V Praze dne 20. května. Podivné jsou osudy lidské. Proti převaze Slovanů v Rakousích vzpouzelo se nejvíce ministerstvo Schwarzenbergovo, všemu se raději chtělo podrobiti, jen když Slované nedojdou moci. A ejhle! právě nyní došlo Slovanstvo největšího vplyvu v Rakousích, a — co nejhezčího, že ministerstvo samo ještě muselo o to prositi! Komu se zdají být nepochopitelna tato slova — ať si vzpomene jen na ruskou pomoc,[1]) bez které by jistě nyní celé Rakousko padlo do moci maďarské! — Avšak to prosíme aby jen za žert se považovalo, co jsme o vplyvu slovanském pravili, neboť víme, že vplyv cára ruského není vplyv slovanský, nýbrž něco zcela jiného. My ale jsme chtěli kromě tohoto žertu na něco praktického a opravdivého pozornost obrátiti.

Nelze zajisté upřít, že od té doby, co muselo ministerstvo naše prosit o pomoc v Petrohradě, že od té doby panuje vlastně v Rakousích více kabinet Petrohradský, než kabinet knížete Schwarzenberga. Neboť o kom vím s jistotou, žeby bez mé pomoci zhynouti

[1]) Viz díl II. S. 484.

musel, tomu mohu za svou pomoc rozmanité výmínky položiti, a že Rusko takové výmínky dobře vybrati si umí, dokázali již jeho diplomati nejednou a nad chytřejšími ještě státníky než nad původci oktrojované ústavy od 4. března.

My se zmiňujeme o této věci jen z toho ohledu, poněvadž v ní vidíme zárodek pádu ministerstva Schwarzenbergova. Že ministr vnitřních záležitostí, Stadion vystoupil již dokonce z ministerstva, a že jen podle jména ještě k němu náleží, že nemoc svou, která však byla pravdivá, použil jen za dobrou příležitost k odstoupení — to jsou věci známé. Proč ministr vnitřních záležitostí, který jest jistě nejschopnější oud celého kabinetu, vystoupil, nemůže býti též nikomu tajemství, kdo opatrně a pozorně sleduje běh našich záležitostí. Všeobecně se ví, že noviny »Presse« ouplně vyslovuje politické mínění hraběte Stadiona, všeobecně se také ví, že tyto noviny tak dlouho pracovaly proti knížeti Windischgrätzovi, až musel složiti velitelství nad vojskem v Uhřích. Hrabě Stadion byl vždy ouhlavní nepřítel té politiky, kterou vedl Windischgrätz v Uhřích, hrabě Stadion byl proti intervenci ruské, hrabě Stadion byl pro rozdělení Uher podle národností, on byl proti tak zvané staro-konservativní maďarské straně,[1]) on chtěl samostatnost Vojvodiny Srbské a Slovenska. Nedá se upřít, že tato politika hraběte Stadiona byla nejpraktičnější proti Maďarům, a kdyby se bylo od počátku podle ní přísně pokračovalo, bylo by se užilo proti Maďarům větší sympathie Srbů a Slováků a všech

[1]) [Strana maďarských magnátů, která chce sice s Rakousy spojena býti, avšak nepřipouští, aby se Uhry rozdělily, a chce udržeti nadvládu maďarstva nad ostatními.]

Slovanů vůbec, a vojna mohla být bez ruské intervence již dávno dokončena.

Že jsme my tuto politiku odjakživa radili, ví každý náš čtenář, a kdyby se bylo podle ní pokračovalo, mohla mít válka uherská zcela jiný výraz — tenkrát by byla bývala jenom revoluce utištěných Slovanů proti utiskujícím je Maďarům, kdežto nyní je podobná boji reakce proti svobodě, tak jako vejce vejci. Tím nejvíce ztratila vojna ta sympathie u liberálních lidí, poněvadž v ní vidí pouze boj dynastie o své interessy, poněvadž se z neupřímného jednání vlády se Slovany uherskými příliš dobře souditi může, že jde více o potlačení svobod maďarských, než o zachování rovnoprávnosti a svobody rakouské.

S potěšením pozorujeme, že nyní »Presse« vede zjevnou opposici proti ministerstvu strany uherských záležitostí, což není věc lhostejná, když seováží, že jest Presse nejrozšířenější časopis v Rakousku. V posledním svém čísle praví zřejmě: »Ačkoli ministerstvo od mnohých bludů svých již upustilo, přece se zdá ještě za potřebné uznávati, aby správa uherská byla odevzdána tomu státníkovi (Josika), který byl ještě před zpátečním pochodem vojska císařského za hlavního správce Uher ustanoven. Právě v tomto muži vidíme vtělený system nerozdílnosti Uher a maďarské nadvlády .... a musíme tedy souhlasně s ministerským programem protestovati proti takovému ustanovení, skrze který by pravý nepřítel jednoty rakouské, maďarsko aristokratický princip, novou životní sílu obdržel.«

Tato slova »Presse« považujeme za důležitější, než bývají obyčejné články časopisecké a s dychtivostí

čekáme, jak asi na to odpoví Lloyd ve jménu ministerstva.

My, pokud můžeme ve vzdálenosti své míti nějaké mínění o diplomatických možnostech a nemožnostech, pochybujeme, že vydrží ministerstvo Schwarzenbergovo dlouho paprsky zářící lásky cárské, a myslíme, že se jednou z nenadála dovědí národové rakouští — ovšem bez velikého pláče — o odstoupení tohoto ministerstva. Neboť cár ruský, ačkoli je jenom samovládce, přece je alespoň chytrý samovládce, aby nenahlížel podle analogie polské jemu dobře známé, že není možná nechati v Uhřích hospodářství aristokratické maďarské strany pokračovati. My máme jakousi předtuchu, že již pro tuto věc vypukne nedorozumění mezi cárem a mezi nynějším naším ministerstvem, a že při tomto setkání se ministerstvo naše před cárem uhnout musí — kdo by pochyboval?

Než, to jsou jen naše domněnky — my v ustavičném přemýšlení, jak by bylo možná dostati jiné ministerstvo, na všelicos připadáme. V tom přesvědčení alespoň myslíme, že se s námi všichni srovnávají, že každé jiné ministerstvo bude vítanější — vyjímajíc ovšem knížete Metternicha!

---

124. (PŘEHLED EVROPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ.)

(Národní Noviny. Večerní list z 22. května r. 1849. Č. 4. S. 13—14).

H. B. — Není divu, že by každý v tomto důležitém čase rád napřed věděl, kterak asi všechny zapletené věci evropejské se vyvinou, jaký to vezme konec. Na Francousko hledí nyní každý se zrakem napnutým, neboť tam se nyní rozhoduje osud celé Evropy. Tam se nyní volí poslancové do nového sněmu, a kdyby při těchto volbách zvítězila strana červených republikánů a socialistů, pak by nepochybně Francousko vyslalo své veliké armády, které by všude bojovaly proti Rusům a spojeným panovníkům jakožto spojenci revolučních a republikánských stran v Němcích, ve Vlaších, v Uhřích a v Polsku. Žeby z toho povstala nesmírná, dlouhotrvající a všeobecná válka v celé Evropě, která by snad v hroznosti neměla sobě rovné v minulosti, válka politických mínění, válka národností, válka chudých proti majícím — o tom není pochybnosti.

Avšak pokud my máme nyní jisté a bezpečné zprávy z Francouz, jest již skoro jisto, že strana červených nezvítězí při volbách, a pak dostanou osudy evropejské zcela jinou tvářnost. Francousko nebude

se nepochybně míchati do záležitostí cizích a bude jenom pokojně své domácí věci do pořádku uváděti.

Pak ale není skoro ani možná, aby republikánská strana v Německu sama bez francouské pomoci zvítěziti mohla proti moci vojenské krále pruského a ostatních knížat, a v nejlepším pádu může se jim poštěstiti, že v západní části v zemích porýnských zavedou republiku, a že pak tato republikánská část Německa nějaký čas povede válku s větší a mocnější monarchickou východní částí Německa. Ostatně se ale podle všeho zdá, že to v Německu ani tak daleko nepřijde.

Ve Vlaších ale již nyní nemoudrým působením přemrštěnců padly nesmírně záležitosti svobody a jednoty italianské. Nyní se tam již nejedná o nic jiného, než aby buď pomocí Francouzů v Římě opět uveden byl Pius IX., a s ním ta konstituční ale upřímná svoboda, které tento papež byl vždy podporovatel a zakladatel, aneb aby pomocí Neapolitanů a Rakušanů zaveden byl v celých Vlaších tak nazvaný »starý pořádek«, o kterém se ale již všeobecně ví, že neznamená svobodu. Žeby se mohla římská republika udržeti proti Neapolitanům a Rakušanům, to ani jednomu, kdo ty záležitosti zná, napadnouti nemůže, a musíme skutečně jen litovati, že pro zbrklost několika osob vyhnán jest papež a vývoda toskánský, dva nejliberalnější a lidu nejpříznivější mocnářové vlaští, kdežto hanební králové neapolský a bývalý sardinský lid svůj v nejnebezpečnější době obelstili, na trůně zůstali a pak svobodu — zradili. Tím utrpěly vlaské záležitosti největší porážku.

Co se Rakouska týče, poutají ovšem uherské zá-

ležitosti nyní celou naši pozornost, a všechny ostatní země stojí nyní jako dychtiví diváci okolo velikých činů, kteří se v Uhřích dějí a díti budou. Od té doby co ruský cár obětoval svou pomoc našemu císaři, od té doby co anglická vláda proti této pomoci nic nenamítá, od té doby pravím také již napřed věděti můžeme, jaký konec vezme tato válka. Není pochybnosti, že budou Maďaři udatně bojovati, není pochybnosti, že nasadí všechno co mohou proti svým nepřátelům, vždyť se tu jedná o jejich samostatnost, a oni dobře mohou předvídati, jak se s nimi bude díti, jestli budou poraženi.

Že ale s druhé strany cár ruský veškerou sílu svou v pádu potřeby vynaloží, aby je porazil, o tom nebude jistě nikdo pochybovati, a ať se tedy tato válka třeba ještě něco protáhne, — o konečném její vypadnutí nemůže nikdo rozumný jinak mysliti, než že konečně ohromné vojenské síly Maďary udusí. Že ruské vojsko, které nyní do Uher posláno jest, je vycvičené v tomto způsobu vojny, zvláště zkušeností svou v horských vojnách na Kavkaze, to musíme ještě doložiti.

Kdo by v těchto těžkých časech nezáviděl Švýcarům (republice) a Belgii (monarchii konstituční), kteréžto dvě země ouplnou svou svobodu užívají a při tom v pokoji zůstaly.

---

125. TAKÉ NĚCO O SVORNOSTI.

(Národní Noviny z 24. května r. 1849. Č. 121. S. 481. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 132—134.)

H. B. — Přijde to věru tak daleko — nedáme-li si pozor dobrý, že se budeme muset pro samou svornost ze starodávného domova svého, z Čech vystěhovat, a že budeme muset mocného cára ruského poprositi o kus země někde na Kavkaze, abychom tam české útočiště našli před pronásledující nás svorností v Čechách.

»Kdy pak již přece bude někde ve školách zaveden náš jazyk?« tážeme se v holubičí snášenlivosti, opírajíce se na stéblo c. k. rovnoprávnosti všech národů. — »»Svornost, braši — odpoví se nám — nedělejte pro takové maličkosti různice!«« — My se spokojíme, stydíme se a mlčíme.

»Kdy pak ale u šlaka přece budou opravdu umět úředníci napsat poctivých několik řádků v češtině?« — povzdechneme si po nějakém čase, zapomenuvše již, že nás poprvé tak lehce odbyli. »»Svornost, jen svornost! Kdyby nebylo toho štvaní, byly by to blažené časy v zemi. Což pak nemáte nic důležitějšího v tomto velikém čase, než pořád to abecedářství?«« — odpoví se nám trochu zhurta. — My se lekneme, opět se stydíme a mlčíme zase.

»Kdy pak ale již u všech všudy šlaků přece alespoň ty Pražské Noviny budou rovny německým, aby se již déle neděl ten nesmysl, že se ubohým, ani slovo německy nerozumějícím lidem ještě k tomu za jejich vlastní peníze ouředně tisknou ohlášení, kterým ani oni, ani jejich sousedé nerozumějí?« osmělujeme se po uplynutí roku c. kr. rovnoprávnosti opět si postěžovati. »»Zase již plodíte nesvornost, zase již štvete národnost proti národnosti««, odpoví se nám zhurta, a my se již zase musíme polekati a oněměti.

»Kdy pak nás přece pustíte do toho našeho divadla v Praze, které my ze svých peněz vydržujeme pro vaši slávu a pohodlí; již je skoro 1 1/2 léta od zavedení c. k. rovnoprávnosti a my posavad ještě čekáme s kloboukem v ruce přede dveřmi, až nás tam ti páni pustí.« — »»Svornost, mlčte; budete-li zticha, tedy vám za odměnu vystavíme prkenné divadlo — za branou, abyste dělali komocí pro zdraví.««

Tak to chodí ustavičně, a my pořád posloucháme s pouhými laskominami, ale prázdným žaludkem. Němečtí sedmašedesátníci praví, abychom nedělali vládě nesnáze svými »přepjatými« žádostmi; němečtí radikalisté praví, abychom byli svorni proti vládám; v tom ale se bratrsky srovnávají radikalisté i sedmašedesátníci, že nám ani o vlas uhnouti nechtějí, ačkoli jen žádáme, co nám náleží.

V tomto ohledu jest věru velmi zajímavé povšimnouti si chytrého způsobu Němců i Maďarů, kterým oni nás Slovany umějí sobě ve služebnosti udržovati. Podobá se to velmi onomu dvojnásobnému mlýnu ve známé naší národní hře. S jedné strany stojí Košut[1])

---

[1]) Viz díl II. S. 320.

a ve jménu republiky, ve jménu svobody volá nás k sobě, abychom se k Maďarům přidali; všechny Slovany, kteří s ním nedrží, nazývá jen reakcionáře a služebníky kamarily; slibuje při tom hory doly a vyhraje-li, budeme se děliti o to, co se vybojovalo: oni Maďaři jádro, nám Slovanům šlupky. S druhé strany zas starokonservativní Maďaři z vysoké šlechty sedí okolo knížete Windischgrätze,[1]) který proti Košutovi bojuje, a umějí si věc tak navlíknouti, že kdyby Košut prohrál, přece zas jen Maďaři z toho zisk míti budou, ovšem ve jménu své oddanosti k císaři. — Blahoslavený člověk, který umí z jedné huby studeně i teple dýchat! Zkrátka oni si to zařídili tak, že když vyhraje Košut, budou panovat Maďaři a když vyhrají Slované, budou přece taky panovat Maďaři. To je ta vznešená politika.

Němci zas s jedné strany jakožto sedmašedesátníci drží s vládou a pracují o to, aby všechno po starodávnu, to jest německé zůstalo; s druhé strany ale, jakožto republikáni a radikalisté lákají nás těšínskými jablkami, jak dobře bychom se u nich mohli míti, kdyby jsme jim vytáhli kaštany z ohně a dokazují nám, že není pro nás jiné spásy, než ve spojení s německým radikalismem. Ať si pak to vypadne tak nebo tak, ať si vyhrají radikalisté neb vlády, o nás se již postarali, my na každý způsob budeme jejich buď ve jménu svatého pokoje a zákonitého pořádku neb ve jménu republiky německé.

To jsem již kolikráte s bolestí na mysli rozvažoval, jak na nás všude tenata nastrojena jsou, ať si

[1]) Viz díl II. S. 51., 354., 484.

jdeme v levo neb v pravo — a není divu, že se časem mimo vůle zmocní duše těžkomyslnost, když před očima jest onen nestejný boj, který náš ubohý národ již od sta a od tisíciletí bojuje dílem s absolutními vladaři, dílem se závistivými nenasycenými sousedy. Jak to jde těžko, než se dostaneme o krok dále! O každou maličkost musíme několikrát bojovati, než jí dosáhneme, každou píď své vlastní půdy musíme jako v ustavičné válce vydobývat. Veliké věci nám nedají proto, že prý to nemůže být najednou, a malé nám nedají proto, že prý to za to nestojí! — Summa summarum, že nebudeme mít nic!

Ať si tedy svými rozličnými manévry obelstí kohokoli, my se nedáme nikdy mýliti, naše srdce zatvrzeno jest již proti jejich lstím, neboť již mnoho a dlouho je pozorujeme. Pravda a právo musí míti konečně průchodu, ať si se schovávají zač chtějí, však již je děravý a průhledný ten jejich opotřebovaný štít »svornosti«; my za ním vidíme dobře a zřetelně jejich zištnost, nespravedlivost a neústupnost. Svornost a mír je krásná věc, přece ale praví sám Ježíš Matth. X. 34.: »Nolite arbitrari quia pacem venerim mittere in erram; non veni pacem mittere sed gladium.«

126. RUSKÉ VOJSKO V UHŘÍCH.

(Národní Noviny z 29. května r. 1849. Č. 124. S. 493. = Duch Národních Novin v Hoře Kutné 1851. S. 134—135.)

Dne 21. května r. 1849 na sjezdě ve Varšavě ujednal císař František Josef I. s carem Mikulášem, že k potlačení odboje maďarského zakročí Rusko svými vojsky. Úmluva začala se uskutečňovati, když do hořejších Uher vtrhl Paskěvič a když v Sedmihradsku octlo se vojsko pod Lüdersem.

H. B. — Ze všech stran dostáváme nejpochvalnější zprávy o zdvořilém a přívětivém chování se ruských vojáků, zvlášť ale důstojníků, ke všemu lidu vůbec, ale ke slovanským spolukmenovcům na Moravě a Haliči zvláště. A k tomu pocházejí tyto zprávy z nejrozličnějších stran a od lidí nejrozmanitějšího smýšlení; ba viděl jsem tyto dni psaní jednoho emigranta polského, který též v podobném způsobu se vší spravedlivostí o tom píše.

Byl bych mohl již napřed podobné věci o ruském vojsku psát, které již dávno znám, lépe však jest, když sama zkušenost za sebe mluví. Ruský voják, jakožto nezkažený Slovan, již sám sebou přívětivý, úslužný, citlivý a jemný a k tomu ještě nejpřísnější vojenskou kázní zkrátka držený, nedovoluje si nikdy pánovitě a surově vystupovati proti občanským spolukrajanům svým, a ono prožluklé kamašnictví, které dává mnohé vojsko (nechceme právě žádné jmeno-

vati) tak rádo cítil civilistům, nepozoruje se dokonce u vojska ruského. V tom ohledu by si mnohé vojsko dobrý příklad vzíti mohlo z Rusů, nad nimižto celý svět tak rád rameny krčívá.

Než my se dnes o těchto věcech jen z té příčiny zmiňujeme, poněvadž pozorujeme mnohé lidi, kterým takové dobré způsoby ruského vojska jsou pouhá sůl do očí. Oni, jakožto zatvrzelí závistníci všeho slovanského, byli by si snad přáli, aby Rusové co nějaká divá zvěř si počínali a tak jejich slovanožroutství ospravedlnili. Tito lidé, kteří se jinak velmi rádi za každý vojenský šos schovávají, kteří nemohou pokojně spáti než ve stavu obležení, právě tito lidé zas se rmoutí, že my k ruskému vojsku jen spravedlivi jsme, a že je snad netupíme. Nevěděli bychom věru, proč bychom k libosti několika lidem, o nichž dávno máme důkazy, že by všechno slovanské rádi na lžíci vody utopili, proč bychom k libosti těmto lidem zamlčovati měli dobré vlastnosti vojska slovanského, a proč bychom naschvál dobré a přátelské srozumění s tímto vojskem pěstovati neměli. Rusové na rozkaz svého cára přišli do Rakous, a tak jako se náš císař neptal nás, má-li je povolati, tak dobře se jich neptal jejich cár, chtějí-li jíti. Že jsou naši slovanští bratři Rusové ještě pod absolutní vládou, za to my nemůžeme, a nemáme příčiny pohrdati jimi proto. Kdyby byli ku př. v loni nějaké Reichstruppen přitáhli do Čech, aby nás přinutili k volbě do Frankfurtu, víme jistě, že by byli ne od nás, ale od někoho jiného se vší slávou přivítáni. Nyní, když Rusové našim bratrům Slovákům a Jihoslovanům pomáhati mají k právu, nebudeme my jim za to jistě spílati.

— — — —

127. (O POMÉRECH V UHRÁCH.)

(Národní Noviny. Večerní List z 29. května r. 1849. Č. 10. S. 37—38.)

H. B. — Rozhodná doba blíží se nyní pro Uhersko. Rakouské vojsko překročilo již od moravské strany řeku Váh, a Maďaři ustupují k tak zvaným horním čili báňským městům na Slovensku; od haličské strany tlačí již Rusové přes Košice a Prešov (Kaschau, Eperies) a zdá se podle všeho, že se nyní na Slovensku rozhodné bitvy stanou, ačkoliv země neposkytuje dobré polohy pro velikou bitvu. Celá síla maďarská zdá se býti nyní na tré rozdělena: pod Dembinským [1]) stojí jedna na Slovensku, pod Görgeyem [2]) druhá blízko Peště, pak na jihu třetí pod Perczelem [3]) a Bémem.[4]) Jak dalece tato třetí spojena jest, jak mnoho

---

[1]) General polský Henryk Dembiński (1791—1864), vynikl v revoluci polské r. 1830 bojuje proti Rusům. R. 1848 přijal vrchní velení nad vojskem maďarským. Po nešťastné bitvě pro Dembińskiho u Kapolny vzdal se na dolehání maďarských důstojníků vrchního velení. V červnu 1849 byl znovu velitelem nad severním sborem proti Rusům.

[2]) Arthur Görgei (* 1818) byl vrchním velitelem maďarské armády revoluční.

[3]) Moric Perczel (* 1811) revoluční maďarský general v květnu r. 1849 byl velitelem vojska v Banátě.

[4]) General Josef Bem (1795—1850) byl velitelem revoluční

z ní v Sedmihradech stojí, nelze udati z nedůstatku určitých zpráv.

Lehko jest také nahlížeti, že vojsko Görgeyovo a Dembinského velmi snadně se dohromady spojiti mohou, a zdá se také, že se to co nejdříve stane.

Pád Budína vystupuje zatím co osamělá strašlivá událost v celém tom velikém boji. Jak doslýcháme, zůstala ona posádka v Budíně jen proto, poněvadž ustanoveno bylo, že se dne 15. kv. započnou od cís. vojska offensivní operace ve spojení s Rusy, a proto byla naděje, že se až do té doby Budín udrží a pak osvobozen bude. Jak se ale zdá, opozdily se všechny operace pro vyjednávání s Francouskem a Anglickem strany ruské pomoci, a zvláště nepochybně proto, že se čekalo na výsledek volby do nového francouzského sněmu. Hrdinská posádka chorvátská a statečný vůdce Hentzi,[1]) jejichžto neobyčejnou chrabrost každý i nepřítel uznati musí, padli ale co obět toho zdržování.

Nepochopujeme jenom, kterak mohlo na tak důležitém místě mezi ostatní posádkou ponecháno být vojsko vlaské, na jehožto věrnost se spoléhati nelze, a jehožto zrádou, jak se píše, padl Budín a s ním veliké množství hrdinských hraničárů a Chorvátů. Že ukrutnost nad těmito zpáchaná nezůstane bez pomsty od strany Chorvátů, a že nyní vojna tím zuřivěji a

---

armady v Sedmihradsku. Na čas stal se pánem této země, ale Rusové jeho panství záhy ztroskotali.

[1]) Jindřich Hentzi šl. z Arthurmu (1786—1849) byl r. 1841 velitelem posádky císařské v Budíně. Když Maďaři v květnu r. 1849 činili proti němu útoky, statečně se bránil. Při útoku Maďarů na posádku budínskou dne 21. května r. 1849 byl smrtelně v boji raněn a zemřel.

bez milosti s obou stran vedena bude, jest jistá věc, ale k politování.

Co se vnitřních záležitostí maďarských týče, víme až posud s jistotou jen tolik, že mezi nimi samými nyní nastalo nedorozumění, předně mezi nimi a Poláky proto, že Poláci chtěli, aby se vtrhlo do Haliče, čemu Maďaři odporovali, za druhé ale mezi Maďary samými skrze prohlášení republiky.[1]) Jako všude jinde tak i v Uhřích uškodila opět strana přemrštěnců své vlastní věci. V Uhřích hlavně je veliká strana ouplně monarchicky smýšlející, která tímto nevčasným skokem k republice buď se od maďarské věci zcela odvrátila, buď alespoň znamenitě ochladla. Samy maďarské noviny nemohou to ukrýti, že se ohlášená republika na mnohých čistě maďarských místech jenom chladně přijala. Kdyby byli Maďaři zůstali při tom, že bojují jenom pro konstituční svá práva jim povolená, zůstala by síla jejich nerozdělena, a může se mysliti, žeby mohli velmi prospěšné výminky od vlády obdržeti.

Avšak se bojíme, že Maďaři i při všech svých chybách přece ještě dobré výminky od naší vlády pro sebe obdrží — nemusili bychom ani znáti naši vládu, kdybychom již napřed pověditi nemohli, že se u ní budou míti Maďaři i po své porážce lépe než Slované po svém vítězství. Jen si všimněme těch chytrých příprav, které činí k tomu již maďarská šlechta. Jak dlouho již trvá válka v Uhřích, a posud bylo o věrnosti maďarské šlechty k rakouské vládě příliš málo slyšeti. Najednou ale teď, když se již napřed ví, jak

[1]) 14. dubna r. 1849 sněm uherský v Debrecínč prohlásil dům habsburský za zbavena trůnu a zřídil republiku.

asi věci dopadnou, když stojí již nesmírná síla ruská pohotově, najednou nyní vzpomněla si maďarská šlechta na svou věrnost k císaři rakouskému! Tu najednou činí provolání, vstupuje do císařského vojska a ukazuje všemožně svou věrnost, s kterou ještě nedávno knížete Windischgrätze [1]) obelstila. A nejkrásnější bude to, že vláda naše přijme ty kající hříšníky zase do milosti; vždyť ona má — jak praví písmo — více radosti z jednoho kajícího hříšníka než z 99 spravedlivých!

Pravý ale smysl toho je ten, že máme šlechtickou vládu, které přede vším šlechta a pak teprva celá zem na srdci leží, že naše nynější vláda vždycky více šlechtu než národy na zřeteli míti bude, a proto také ti národové, kteří mají šlechtu na své straně, totiž Němci a Maďaři, vždy budou v Rakousích pěstováni jako rozmazlené děti, a my ostatní jen jako nevlastní. Proto přece ale nemáme toho co litovati; ačkoli nám nyní na škodu jest, že nemáme pro sebe šlechtu, přijdou přece časové, ve kterých nám to bude zase užitečné, a my, kteří jsme již tolik přetrpěli, vyčkáme již také až do těch časů. Jen dej Bůh, abychom bez všelikého překvapení ze své strany tyto časy připravovali a vyčkali, a abychom z cizí škody se opatrně poučili. »Udrit će i za nas sat!« praví Chorvaté. (Uhodí i naše hodina.)

[1]) Viz díl II. S. 51.

128. PROTI PRAGER ZEITUNGU.

(Národní Noviny z 31. května r. 1849. Č. 126. S. 501. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 135.)

H. B. V Praze 30. května 1849. Dnešní německé vládní noviny[1]) mají velmi podivný článek o příčinách našeho obležení a obležení samém, a kdyby nebyl stav obležení, kdybychom užívali nyní alespoň onoho oktrojovaného zákonu o tisku, věděli bychom náležitou odpověď. Pověděli bychom totiž nejen těm, proti nimžto Prager Zeitung píše, nýbrž i vládě něco do pravdy; poněvadž ale nyní jen jedné a ne druhé straně smíme pravdu mluviti, bylo by nespravedlivé a nešikovné, cokoli by se říci smělo. Doufáme však, že naše ministerstvo, je-li v něm jen ještě krůpěj konstituční poctivosti, nenechá již déle Prahu v tom vojenském stavu bez zákonů. Neboť odvoláváme se na vlastní svědomí, jak našeho civilního zemězprávce pana vícepresidenta Mecséry-ho, tak i vojenského velitele hraběte Khevenhüllera, mohou-li nyní jakoukoli příčinu udati, pro kterou by Praha zasluhovala toho zbavení konstitučních svobod!

Ať jen nezapomíná Prager Zeitung ve své horlivosti proti revolucionářům, že by se revolucionářům

---

[1]) Prager Zeitung z 30. května r. 1849. Č. 126. Viz díl II. S. 539.

nikde dařiti nemohlo, kdyby je nepodporovaly vlády buď svou zlomyslností neb svou nešikovností. Proti poctivé, svobodomyslné vládě nedovedou ani nejzlomyslnější lidé platnou revoluci provésti. Proti despotické, zákony samovolně rušící vládě ovšem ale musí být dle každého práva dovoleno též násilí užívati, jak to také i historie dokazuje, a tu právě i nejšlechetnější občané chopili se zbraně a bojovali o svobodu, a jestli se v takovém pádu řádní vlastencové hned zbraně neuchopí, děje se to jen z opatrnosti, poněvadž neuznávají síly své za dostatečné proti despotům a nechtí tudy nepodařeným povstáním vlast svou ještě do většího neštěstí uvaliti.

To platí o vládách nespravedlivých, nepoctivých a despotických. Když ale vláda, ačkoli se vždy sama svobodomyslnou nazývá, přece tak nešikovně se chová, že větší část občanů o ní mysliti musí, že svobodomyslná není a že reakci obmýšlí, což divu, že pak pro všeobecnou nedůvěru k takové vládě každý třeba dosti nesmyslný a někdy i zlomyslný egoistický revolucionář u velké části lidu víry dojde a sluchu nalezne?!

To myslíme, že se o této choulostivé věci pověděti dá v stavu obležení.

II.

(Národní Noviny z 3. června r. 1849. Č. 129. S. 513. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 136—138.)

V Praze 2. června 1849. Přiznávám se, že nerad vedu polemiku s ministerskými časopisy, — proto že

mi přichází hádka s nimi velmi podobná nějakým vojenským cvičeným manevrům, ve kterých se bitvy jen na oko provozují, ve kterých také jedna strana jen na oko nepřítele představuje. Neboť jsem přesvědčen, že redaktoři těchto vládních novin, kdyby jim jen do duše viděti bylo, vlastně s námi stejně smýšlí, ale — z povinnosti podle komanda ministerského tak píší, jak se toho od nich požaduje.

Podobně se děje často Prager Zeitungu. Nedržím pana redaktora a hlavní spolupracovníky jeho za to, zač by se držeti musili, kdybychom chtěli jejich politickou zkušenost jen podle jejich článků posuzovati. Jsouť slabosti ministerské a ouřednické, které chápe rozum každého českého dítěte, které však přece nikdy nepřipustí redaktorově vládních novin ve svých článcích. A když si do konce pomoci nemohou, když se jim pravda tím nejpopulárnějším a nejpochopitelnějším způsobem hlásá, dělají se naschvál, jakoby nerozuměli dobře češtině, ačkoli si já směle pochlebovati mohu, že jest právě moje čeština nejsrozumitelnější. V čís. 126. N. N. pravil jsem,[1]) že není možná udati příčinu, pro kterou by Praha stav obležení zasluhovala. Prager Zeitung[2]) ale naschvál dělají, jakoby myslily, že jsem nečetl ouřední proklamace, a že nevím příčinu, která v nich udána byla za původ onoho obležení.

Který ale politický rozum může hájiti zásadu, že již každá zem, ve které několik lidí (byť i to dokázáno bylo) na revoluci myslí, musí být zbavena konsti-

---

[1]) Viz díl II. S. 573.

[2]) Prager Zeitung z 2. června r. 1849. Č. 129 (v neofficielní části článek datovaný v Praze dne 31. května).

tučních práv a dána do stavu vojenského? Vždyť by pak ani jedna zem na celém světě nemohla býti chvilku bez obležení.

Ovšem že každé ministerstvo, zvláště kníže Schwarzenberg[1]) nachází pro sebe veliké pohodlí ve stavu obležení, který jsme již nazvali surrogat za absolutní vládu; ale což pak jsou země jen pro pohodlí ministerstva?

Naivní jest, když Prager Zeitung praví: »Wir können es nicht gleichgiltig hinnehmen, wenn Herr H. mit unverkennbarer Hindeutung auf unsere Zustände die Revolution nur für jetzt gewagt und unpraktisch nennt.« Což tedy jest moje sada »o despotické, zákony samovolně rušící vládě »eine unverkennbare Hindeutung auf unsere Zustände«? — Jak vidíme, chytá se zase již Prager Zeitungu radikalismu, tak jako za onoho času, když vytiskla onu prožluklou frankfurtskou korrespondenci, a jmenuje snad naši vládu nynější despotickou, zákony samovolně rušící? — Nepochybujeme, že bude za tento kompliment pan redaktor od ministerstva sesazen! —

V dobré naději, že již beztoho není možná, aby J. M. C. ještě déle svěřoval knížeti Schwarzenbergovi vedení záležitosti naší říše, poněvadž kníže Schwarzenberg již uvedl svou politikou mocnářství rakouské na kraj propasti, v této pevné naději nechceme tuto ani nejhlavnější hříchy knížete Schwarzenberga vypočítávat. Podívejme se jen na Uhry, ty mluví samy o schopnostech našeho prvního ministra! Čtěme jen

---

[1]) Viz díl II. S. 233.

Presse,[1]) která přece sama se vydává za konservativní časopis, jak ona, ovšem bez jmenování jména brojí proti převráceným plánům našeho prvního ministra

Nám nemá Prager Zeitung žádnou příčinu vytýkati, že jsme proti všem autoritám; ať nám ukáže na jednu protizákonnost, kterou bychom byli buď sami spáchali neb ospravedlňovali, kdežto se něco podobného o našem nynějším ministerstvě říci nemůže. Jest-li myslí Prager Zeitung, že všechna autorita sedí jen v hrubém násilí zbraně, — takové autority často i na veřejných silnicích za křem najdeme, dobře spořádaný stát ale pro ně od jakživa stavěl kriminály a šibenice! —

Co se ministerstva *Dobblhoffova*[2]) a nešťastných říjnových událostí týče, neuvedla nás Prager Zeitung do velikých rozpaků. My, ačkoli naše strana pevně a upřímně držela s ministerstvem Dobblhoffovým, nebudeme přece ono ministerstvo za neomylné vyhlašovati: naopak musíme vyznati, že bohužel! neopatrnost a špatné prostředky tohoto ministerstva daly vzniku té strašlivé katastrofě, která by se jinak na pouhý kraval byla obmezila. Ostatně máme ale to privátní mínění, že kromě maďarsko-frankfurtských rukou také ještě jiné byly v této hře zapleteny, o kterýchžto posledních se posud málo ještě zvět dozvěděl, ačkoli při celé věci nejvíc pro sebe nahrabaly.

Jak ale se ještě nyní naše ministerstvo může nechat přezdívat *silným*, to nepochopuje zajisté nikdo, nejméně car Mikuláš! V čem pak vlastně jest

---

[1]) Viz díl II. S. 568.
[2]) Viz díl II. S. 101.

tato Samsonská síla našeho ministerstva? snad v tom, že musela povolat Rusy na pomoc a udělat z Rakouska, z dosavadní veliké mocnosti evropejské ruský ochranný stát asi tak, jako jsou Multany a Valachie? kdežto by bylo možná bývalo s dobrou politikou, jak jsme ji od jakživa radili, již dávno před rokem ukončiti uherskou válku vlastními silami. Ministerstvo, pod kterým se něco podobného díti mohlo, jako jest válka uherská, takové ministerstvo věru nezasluhuje, aby se jmenovalo silným.

Silné ministerstvo, které má lásku v lidu; kníže Schwarzenberg ale kromě šlechty sotva najde v Rakousích mnoho milovníků a obdivovatelů. Nepravíme to ze zlomyslnosti, nýbrž podle svědomí svého, jako pravdu, která beztoho skutky se pořád potvrzuje. Není to věc podivná, že v takových dobách, jaké padly nyní na Rakousko, žádné vlastenecké oběti se nedějí, vyjmouc snad kupování něco koní, ku kterému beztoho teprva nedávno šlechta moravská se rozehřála? — Takový stav, kde vlast je v nebezpečí, a národ lhostejně se na to dívá, jest strašlivý — přiznejme se, jest ohavný, — ale vina toho jest kníže Schwarzenberg, který nemá žádné důvěry lidu, kterého se lid bojí, který ale stojí mezi trůnem JMC. a národy.

Nechceme vystupovati proti celému ministerstvu, neboť víme, že by jednotliví ministři při svých schopnostech a v jiné ministerské kombinaci mohli získati zásluhy a důvěru národu; ale co jsme pravili, považujeme za svou povinnost veřejně říci, byť by i tato slova pro nás v této době a v těch okolnostech, v jakých žijeme, sebe nebezpečnější býti měla. —

III.

(Národní Noviny z 6. června r. 1849. č. 131. S. 521. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 138—139.)

V Praze 5. června. Sprosté jest u nás přísloví: Šelma, kdo dělá víc než může! a to nám bezděky napadlo čtoucími dnešní úvodní článek Prager Zeitungu[1]), který prý, — jak sám dopisovatel jeho praví, sepsán jest pro obhájení cti rakouských národů proti utrhání p. Havlíčka. Hlavní úkol Prager Zeitungu, pro který vycházejí tyto ministerské noviny, musí a má ale býti ten, aby hájily čest našeho ministerstva, a tento úkol zdá se nám býti tak veliký, tak nedostižitelný, že skutečně nezbude Prager Zeitungu mnoho času a sil na jiné věci. Z toho ohledu a také ještě z mnohých jiných příčin bude tedy nejlépe, když Prager Zeitung zanechá hájení cti národů rakouských jim samým, aneb vůbec jiným lidem. Prager Zeitungu již to jaksi lépe sluší, když rakouským národům na cti utrhá (ku př. Čechům po loňském červnu atd.), než když jejich čest chce hájiti. Co se ale mne týče, také nemusí mít Prager Zeitung velikou starost o rakouské národy, abych jim na cti neutrhal: neboť národové rakouští, kdybych to skutečně činil, nebudou moje noviny čísti a tak si nejlépe sami pomohou bez pomoci Prager Zeitungu, který ostatně tak jest nejapný pomahač, že skutečně sám nazval ministerstvo despotickým, ačkoli to nyní upírá.

Že stav obležení Prahy se vztahuje na celou zem,

[1]) Prager Zeitung z 5. června r. 1849. č. 131.

(jmenovitě skrze noviny, které v Praze vycházejí), to je přece tak patrno, že by ani Prager Zeitung neměla na to zapomínati. Ovšem se musí dát našemu vojenskému veliteli panu podmaršálu Khevenhüllerovi to spravedlivé svědectví, že redaktorům neklade nic v cestu a dovoluje i opposici, ale v tom se s námi jistě každý srovnávati bude, že jest lépe býti v ochraně zákonů, než v pouhé moci (třeba i spravedlivého) vojenského velitele.

Co se nového spiknutí týče, pronesl jsem již své mínění o něm, a počkám nyní opatrně, až ohlášeny budou výsledky vyšetřující komisse. Prager Zeitungu radím ze žurnalistické collegialnosti to samé — zkušenost učí, že není dobře mluviti mnoho o spiknutí před ohlášením ouředních důkazů!

Tomu se však nedivím, že Prager Zeitung na kn. Schwarzenberga strany uherské vojny nic připustiti nechce; »čí chléb jíš, toho píseň zpívej«; zajisté že by se ministerstvo poděkovalo za to, kdyby ještě vládní noviny, které na outraty vládní vycházejí, chtěly ministerstvu dělat nepříjemnosti. Opposiční noviny jich beztoho tak mnoho nadělaly, že musely skoro všechny přijít do obležení! To ví beztoho každý, že naše ministerstvo za to nemůže, že tato uherská válka se velmi špatně daří; vina toho je jenom na Košutovi.[1]) Kdyby byl kníže Schwarzenberg na místě Košutově a Košut na místě Schwarzenberga, již by dávno bylo celé Uhersko přemoženo! — V tom dávám Prager Ztg« docela za pravdu.

Konec bývá ale při všem nejhezčí. Proto tedy,

---

[1]) Viz díl II. S. 320.

že rakouští národové všechny trampoty, nesmírnou rekrutýrku, ažio 25 a 35 procent, ustavičné dluhy, největší anarchii a nepořádek v ouřadech, stav obležení, oktrojovanou ústavu atd. atd. atd. trpělivě snášejí,[1]) proto jest z toho viděti oddanost a důvěru lidu k ministerstvu a hanebnost falešných proroků (rozuměj také mezi nimi H. B.), kteří prý lidu všechny oumysle vlády v nejčernějším světle představují. — A kdyby to lidé zas trpělivě nesnášeli, řekla by Prager Zeitung, že my je k tomu drážděme!

Co praví Prager Zeitung o všeobecném mínění, které prý jest pro ministerstvo, o tom musíme jen podotknouti, že by to bylo pravda, kdyby to stálo v jiných novinách. Takto ale si musí každý rozumný člověk jen pomyslit: Za své peníze může se nejbledší holka dát vymalovat s červenýma tvářema. — Kdyby byl Košut ministrem v Rakousích, vsázím se s p. redaktorem Prager Zeitungu o nevím co, že by tam o něm také stálo, že je hodný pán, a že má všeobecnou důvěru. To jsou již tak slabosti vládních novin, za které ani samy nemohou.

[1]) [Nota bene, k čemu je také i já napomínám.]

129. ŠLECHTA A SLOVANÉ.

(Národní Noviny z 5. června r. 1849. Č. 130. S. 517. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 139—142.)

H. B. V Praze 4. června. Dávno již nezakusil jsem v sobě tolik opovržení a žalosti, jako dnes při čtení 263. č. Lloydu,[1]) kde stojí následující výňatek z Preszburger Zeitung: »V Skalici jsou nyní 4 setniny Szirmayských a v Holici také tolik Hurbanových dobrovolníků. Szirmayovi jsou pěkně ošaceni a nejlepší zbraní opatřeni a zjednají si všude skrze svou dobrou disciplinu a dobrý duch, jaký mezi nimi šlechetní vůdcové pěstují, největší úctu. Důstojníci jeho jsou nejvíce pensionovaní, ve zbrani dobře cvičení vojínové a z většího dílu rození Uhři, kteří nebojují tak pro Slovanstvo ze všech stran podezřelé, jako pro svého císaře a krále.«

Těchto několik slov má pro každého, kdo jim dobře rozumí, velmi hluboký význam a můžeme říci, že projedou jako okřídlený meč každé slovanské srdce. Z těchto několika slov poznáváme nejlépe, s jakým stohlavým drakem Slovanstvo bojovati musí, kterýžto vždy novou hlavu nastrčí, když mu jedna byla uťata.

---

[1]) Der Lloyd. Morgen-Ausgabe. Ve Vídni 3. června 1849. Roč. XIV. Č. 263.

Kdokoli opatrně sleduje všechny rakouské záležitosti, musí všude pozorovati chytře pletenou aristokratickou síť, do které nás poznenáhla šlechta zatáčí, aby opět mohla na nějaký čas v Rakousích panovati. Nejpatrněji na uherských věcech pozorujeme, že se nyní pokouší šlechta o vládu v celých Rakousích, jejížto korouhev jest náš první ministr kníže Schwarzenberg.[1]) Maďaři vedou vojnu s rakouským císařem, ale přece proto panuje největší bratrství mezi maďarskou a rakouskou šlechtou, a ať si vypadne tato vojna v Uhřích tak nebo jinak, vždycky vypadne dobře pro maďarskou šlechtu. Vy farizeové! když ruská síla připadla do váh rakouských, když se již napřed věděti může, že Košut,[2]) třeba to ještě rok nebo více let trvalo, přece konečně udušen bude touto velikou silou; vy bídní, vysoce urození farizeové! nyní přicházíte obětovati svou věrnost svému císaři a králi, o kteréžto věrnosti po celý rok, co již válka trvá, žádný nic neslyšel a nepozoroval a abyste svůj liščí ocas ukryli, neumíte jinak než osočováním Slovanů hledati sobě té lásky u trůnu, kterou nezasluhujete. Vy nás nazýváte »ze všech stran podezřelými«, abyste tím ukryli ne podezření na vás lpící, ale dokázanou vinu svou.

My Slované stydíme se toho farizejství, abychom se přetvařovali a říkali o sobě, že bojujeme jen pro svého císaře a krále: my pravíme šlechetně a poctivě, že bojujeme pro svou svobodu a rovnoprávnost, které očekáváme od spravedlivosti císaře svého,

---

¹) Viz díl II. S. 233.
²) Viz díl II. S. 320.

opírajíce se na jeho poctivě nám dané slovo;[1]) neboť farizeus je ten, kdo se staví, jakoby myslil, že jsou národové stvořeni jen pro krále. Král je k tomu, aby řídil spravedlivě národ a pečoval o jeho dobro, král je pro národ, ne ale národ pro krále; to jest svatá pravda, kterou neupře žádný šlechtický farizeismus, jenž proto nadsazuje důstojnost královskou, aby sám sebe ve jménu krále zvelebil a jeho mocí nad ostatními vládu provozoval.

Od počátku bouřek rakouských stojí Slované věrně při Rakousku, ne slovy hladkými, nýbrž krvavými, mozolovitými činy; naše korouhev byla vždy svobodné, neodvislé, spojené Rakousko, kteroužto jsme hájili proti Němcům i Maďarům, a pro své přesvědčení nasadili jsme všechnu svou sílu, krev i čest. Poněvadž ale chceme svobodné, ne ale šlechtické Rakousko, intrikovalo se proti nám nejhanebnějším způsobem, jak v Praze, tak ve Vídni, tak v Záhřebě, tak ve Vojvodovině tak v celých Uhřích, v táboře knížete Windischgrätze pod císařskými korouhvemi! A když nemůžete pod dynastií Košutovou, tedy chcete alespoň pod Habsburskou zase nad námi panství své provozovat? Proto nás nazýváte ze všech stran podezřelými, vystaří a zjevní zrádcové,' nyní když dosti pozdě sami pokání děláte?! —

My Slované smýšleli jsme nejpoctivěji s císařem, ačkoli jsme mu nepochlebovali; my jsme vždy chtěli zachovat jeho říši, ne z otrocké mysli, ale z dobrého přesvědčení, poněvadž jsme pro národy slovanské nejspíše mohli očekávat rovnoprávnost a svobodu

[1]) Slib konstituce z 15. března r. 1848.

v tomto Rakousku. Vám ale, ačkoli máte vždy na jazyku svého Císaře a Pána, vám na Rakousku nic nezáleží, vám záleží jen na šlechtě a na její panování, a hned se spojíte s každým, kdo by vám vaše privilegie pojistil, třeba se desetkrát Rakousko rozpadlo. A nyní držíte dvůr císařský obklíčený, osočujete tam Slovanstvo a zamezujete tam pravé pravdě přístupu!

Proč pak se nepoví zjevně a poctivě národům uherským, čeho mají po ukončené válce očekávati? zajisté by, vědouce proč bojují, jinak vystupovali proti maďarskému vojsku, které dobře ví, proč bojuje. Takto ale nemůže se nikdy očekávati, že se strany císařské s takovým nadšením bojováno bude jako bojují Maďaři. Ale šlechta maďarská, která má nyní velikého vplyvu u knížete Schwarzenberga, brání tomu nepochybně, poněvadž přece ještě od svých plánů neupustila.

Co se ale nás Slovanů týče, my máme své přesvědčení, pro které pracujeme, a od kterého se nemůžeme nikterak odvrátiti; že se s námi od vlády špatně — mohli bychom říci nepoctivě — nakládalo, to ví každý, a kdo to před světem upírá, jistě si sám ve svém svědomí jinak mysliti musí. Naše křivda je zjevná. Těm, kteří patrně bojovali proti Rakousku, věřilo se více než nám, a oni dostali místo nás tu náhradu, kterou jsme my zasloužili. Avšak ani to nás nemůže zvrátiti od naší dobře rozmyšlené a od samé přírody i od historie naznačené cesty,[1]) a třeba nyní

---

[1]) [Že i mezi Slovany někteří jinak smýšlí a více podle citu (třeba spravedlivého) než podle chladného rozumu politiku svou řídí, to je obyčejná věc: neboť všechny hlavy nejdou nikdy pod jeden klobouk!]

vláda v zaslepenosti své sama sobě i nám škodila, my přece konečně dojdeme svého cíle, poněvadž jinak býti nemůže. Rakousko musí býti takové, jako my radíme — sice přestane. To je pravda, kterou nám hlásá každá mapa, každá statistika. Chcete se jen ustavičně ukrývati za bajonety? Pomněte, že vojsko vaše jsme my sami, a třeba ještě letos všechno vojsko naše slovanské necítilo v sobě důstojnost slovanskou — však ji bude cítiti za rok, za několik let; čas nyní silně běží; myšlénky naše, které s námi před dvěma lety jen snad několik tisíc lidí sdílelo, tyto myšlénky mají s námi již nyní sta tisíců, a za několik let budeme se počítati na miliony.

Nemyslete, že nás všelikými křivdami nyní rozdrážďíte, abyste nás pak navždy udusiti mohli: my budeme tak dlouho trpět, až budeme mít moc a sílu přestat trpěti a poručiti si, a to bude tenkrát, až bude těch našich 18 milionů duší tak dobře věděti, kdo je náš nepřítel, jako to nyní víme my. Pak nebudeme potřebovat ani revoluce, protože potom vy sami, vysoce urození pánové! budete k nám spravedliví — neboť budete muset!

---

130. REFORMY V CÍRKVI.

(Národní Noviny z 8. června r. 1849. č. 132. S. 525 = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 142—143.)

H. B. — V Praze dne 7. června. Myslím, že se na dnešní den velmi dobře hodí následující rozjímání.

Každý zná z historie osudy církve v Čechách. Z počátku hned počaly v naší vlasti rozmíšky slovansko-řecké církve s latinsko-německou, a poslednější zůstala vítězem. Víme, že římsko-latinská církev v naší vlasti nanejvýš se odrodila a pokazila, že opustivši docela pravý, bohumilýoučel svůj stala se u nás ve středním věku pouhým hierarchisticko-despotickým nástrojem beze vší mravní kázně, bez svaté horlivosti. Cizozemci lakomí obsazovali mezi sebou bohaté praebendy české země, neumějíce s tím lidem ani promluviti, který měli šlechtiti a k bohabojnému životu vésti. Nevzdělanost, pověra, zištnost, pyšný, zhýralý život — to byly obyčejné vlastnosti důstojníků církve české ve středověku. Následek toho byly bouřky husitské, a jedno zlé chtělo se odstraniti druhým.

Český národ pro takové zneužívání zanevřel proti

víře latinsko-katolické a chýlil se k protestantství, tak že až do bitvy na Bílé Hoře větší část vzdělaného lidu přiznávala se k evangelické víře. Po bitvě na Bílé Hoře ovšem byla všude zavedena katolická víra, ale jen násilím a vojskem císařským, takže když po 150 letech pod císařem Josefem opět svoboda víry nastala, dosti patrný počet nekatolíků se najednou v zemi vyskytnul, na důkaz, že po celých 150 let jen na oko a z nucenosti ku katolictví se hlásil, ale potají vždy protestantství u sebe zachoval.

Každý ví, že od císaře Josefa až k nejposlednějším dobám nebylo tak snadno od katolické víry odpadnouti pro mnohé zákonní překážky a obtížnosti.

Nyní ale jest svoboda víry ouplně zase uvedena, a každý občan může podle vlastního přesvědčení beze všech překážek k jedné ze zemských vír přistoupiti. Odevšad slyšíme, že se v Čechách velmi hojně odstupuje od katolické víry a přistupuje valně k protestantské. My jsme až posavad mlčeli o tom, nyní však není čas k tomu, aby se podobné věci zamlčely; naopak zapotřebí jest pátrati po příčinách takových událostí. Dobře víme, že kdykoli se buď v těchto listech neb i z jiných stran v dobrém mínění stane nějaká slušná zmínka o včasných nevyhnutelných opravách katolické církve, ku kterým hlavně počítáme: zavedení národního jazyka do církve, zavedení voleb duchovních a biskupů, zrušení dosavadních peněžitých poměrů a uvedení nových, zrušení coelibatu atd. atd., že se v takovém pádu hned najdou zelotové, vyhlašující takové návrhy za kacířské, za nevěru, za proticírkevní bro-

jení. Komu ale skutečně blaho národa na srdci leží a kdo uznává, že již déle vedle vzdělanosti našeho věku podobné nedůstatky v církvi obstáti nemohou, které kromě toho ani nevyšly od církve samé, nýbrž od těch, kteří církve jen zneužívali ke svým světským oučelům: tenť zajisté s bolestí hledí na tvrdošijnost, s kterou jistá část vyšší hierarchie urputně se protiví každé opravě v katolické církvi.

Jaký bude konečně následek této urputnosti? Jaký bude následek toho, když se ještě jedna část duchovenstva katolického propůjčí za nástroj politické reakci? Žádný jiný než nesmírné přestupování katolíků k protestantům. Avšak což na tom záleží těm pánům hierarchům, mají-li mnoho nebo málo duší, jen když se jim pojistí prebendy a důchody církevní? Schůzka biskupů ve Vídni potvrzuje nás v tom, že nemáme naděje na žádné opravy, ačkoli jsou všechny tyto opravy takové, že již v mnohých diecésích katolických skutečně zavedeny jsou, ku př. mezi Rusíny v Haliči není coelibatu a liturgie celá jest slovanská, a žádný je proto nedržel nikdy za špatné katolíky. Si hic et ille, cur tu non Augustine?

My víme dobře, že tato slova jsou hlas volajícího na poušti. Tu část kněžstva, která nevyhnutelnost oprav nahlíží, nemá moc uvésti je, a ti, kteří by moc měli, nechtějí a chovají se tak, že od sebe odvracejí všechnu náchylnost lidu, což nesmírně na škodu jest katolické víře.

Konec toho všeho vidíme jasně před očima: asi polovice lidu konečně přestoupí k evangelíkům, a pak naše zem okusí ještě jednou všechny nehody církev-

ních roztržků: kdežto nyní, kdyby se katolická víra jak náleží a podle současného vzdělání ve věcech nedogmatických liberálně, opravila, ještě veliká naděje jest, že by evangelíci Augsburského vyznání poznenáhla zase se navrátili. Sjednocennost ve víře jest skutečně největší blaho pro národ, a zkušenost učí: roztržky ve víře hubí všechnu i politickou sílu národů. Dixi et salvavi animam!

131. (O MINISTRECH.)

(Národní Noviny z 9. června r. 1849. Č. 133. S. 529.)

H. B. — Od nějakého času pozorujeme jakési hemžení v ministerstvě, a všude se vypravuje o důležitých změnách. Odstoupení vojenského ministra Kordona[1]) považujeme i my za prospěšné, jen z toho ohledu, poněvadž min. Kordon byl beze vší samostatnosti proti knížeti Schwarzenbergovi. Vypravuje se také sice již o brzském odstoupení samého knížete Schwarzenberga — my ale nevěříme tomu až posud, ačkoli si toho již dávno přejeme a také pád tohoto ministerstva předvídáme. Ovšem ale to nepůjde tak rychle, neboť ta moc, která drží knížete Schwarzenberga, nedá se tak snadno oblomiti.

Když tak nyní — ovšem již ve střízlivějších okolnostech — považujeme naše ministerstvo, nemůžeme se uvarovati následujících úvah. Hned na první pohled jeví se, že Kordon a Thienfeld vyplňovali místa svá jen prozatím, nemajíce proti prvnímu ministru tolik samostatnosti, aby stáli k němu v poměru rovných kollegů.

Ministr Kulmer[2]) též není muž, který by byl

[1]) Viz díl II. S. 233.

[2]) Bedřich hrabě Kulmer nar. se v Záhřebě r. 1814. Bojoval v Italii r. 1848 a v Uhrách r. 1849.

v stavu dostáti oukolu svému, který by měl býti: zastupování a podporování slovanských záležitostí v ministerstvě. Již z toho, jak se po ten celý čas se Slovany jednalo, viděti jest, že baron Kulmer jest jenom titulárním ministrem. Jiné postavení mají ovšem Stadion,[1]) Bach, Bruck a Kraus. Ministr Kraus — stálost v nestálostech, jak on sám žertovně o sobě pravil, drží již portefeuille financí v několika ministerstvech po sobě, a poněvadž se o nic jiného než o finance nestará, srovná se s každým politickým míněním. Že bídný stav financí není jeho vina, uzná každý rozumný, neboť by v nynějších okolnostech důchod zemský musel býti nádobou vdovy ze Sarepty, aby se mohly udržet finance ve skvělém stavu.

Ministr Bruck posavad projevil dosti zdárnou činnost ve svých věcech; on jakožto praktický muž jest vzdálen od vší bürokratické zkamenělosti.

Také ministr Bach, ačkoli v posledních časech skrze své kollegy mnoho populárnosti ztratil, jest muž schopný a mohl by v jiném ministerstvě opět důvěry nabýti a patrné zásluhy si získati o reformování Rakouska.

O hraběti Stadionovi jsou úsudky přepodivné; jedni převyšují jej až tuze (jmenovitě Terstští a Rusíni, u kterých byl dříve guvernérem), jiní až tuze jej tupí. Spravedlivý úsudek o něm zdá se býti ten, že vady jeho nepřevyšují dobré vlastnosti. On jest centralista a má některé pedantské a jak se nám zdá zastaralé náhledy o konstituci; s druhé strany ale myslíme, že alespoň opravdu chce zachovati konstituční formy, a

[1]) Viz díl II. S. 233.

co hlavní věc, že chce, aby Uhersko na více korunních zemí rozděleno bylo.

Jsme přesvědčeni, že kdyby jen toto poslední provedl proti knížeti Schwarzenbergovi, již tím pro budoucnost jest Rakousku a Slovanům zvláště pomoženo.

Naše mínění jest ale, že kdyby z nynějšího ministerstva jenom Bruck, Bach, Kraus, Gyulai a Stadion (uzdraví-li se), zůstali, ostatní ale místa jinými avšak liberálními muži obsazena byla: že by pak takové ministerstvo mohlo sobě získati důvěru národů rakouských a také zdárně vládnout. Ovšem ale by nesměli být noví ministrové Schmerlingové[1]) a vůbec zas sami Němci. To jest též hlavní vada, že bez ohledu na jiné národy skoro sami Němci jen do ministerstva povoláni bývají, kteří pak o záležitosti neněmeckých národností pranic se nestarají. Jmenovitě jest podivno, že koruna nikoho z Čechů za schopného neb za hod-

---

[1]) Antonín rytíř Schmerling (1805—1893), doktor práv, před rokem 1848 protivník systému Metternichova; súčastnil se čile v březnovém hnutí r. 1848 ve Vídni. Schmerling byl a pracoval ve spolkovém shromáždění ve Frankfurtě n. M., kamž byl ministerstvem poslán jako důvěrník císařské vlády. Schmerling působil tam ve smyslu sjednocení Německa, za předáctví Rakouska. Jako poslanec města Tullnu působil v národním shromáždění ve Frankfurtě, a když v červenci správce říšský arcivévoda Jan jmenoval své ministerstvo stal se Schmerling ministrem vnitra. Později spravoval též ministerstvo zahraničních záležitostí. Po rozpuštění říšského sněmu v Kroměříži Schmerling vzdal se plnomocenství rakouského v spolkovém shromáždění, a když frankfurtský parlament nabídl císařskou korunu králi pruskému Friedrichovi Vilémovi IV. opustil Frankfurt. Dne 28. července roku 1849 byl ve Vídni povolán do ministerstva knížete Schwarzenberga jako ministr spravedlnosti.

ného nepovažuje k ministerstvu. Zvláště ministerstvo osvěty mělo by se nyní některým Slovanem obsaditi, sice bude rovnoprávnost naše ustavičně jen na papíře, kdežto již jest svrchovaný čas, aby skrze dokonalé reformy ve školách nový konstituční život dobré základy dostal. Pokavad vláda na reformy škol nepomyslí, nemůžeme nikdy věřiti, že upřímně hodlá konstituční princip do života uvádět. Výmluva, že vláda jiných velikých starostí má, nemůže platiti, neboť ministr osvěty nevede ani vojnu ani nevypůjčuje peníze a má vždycky dost času, dát o sobě něco vědět národům. Nyní ale dobře cítíme, že nemáme žádného ministra osvěty.

---

132. O ZÁKAZU »NÁRODNÍCH NOVIN«.

(Národní Noviny z 29. června r. 1849. Č. 138. S. 547. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 143—146.

Dne 9. června r. 1849 povolán byl Karel Havlíček ke komandujícímu generálovi a tam, když mu byl přečten článek Národních Novin »Šlechta a Slované« (Viz díl II. S. 582.) bylo oznámeno, že po čas obležení se vydávání »Národních Novin« zapovídá. Havlíček učinil kroky ve Vídni, o nichž se zmiňuje v níže otištěném článku, a dosáhl toho, že dne 25. června r. 1849 bylo mu dáno písemní povolení k dalšímu vydávání »Národních Novin«. Zahajuje po přestávce vydávání »Národních Novin« otiskl dne 26. června r. 1849 Č. 135. S. 537. k čtenářstvu toto krátké vysvětlení:

H. B. — V Praze dne 25. června. Obdrželi jsme tedy přece dovolení k dalšímu vydávání Národních Novin. Jsme přesvědčeni, že mnohý velice zvědav jest, s jakým asi článkem započneme opět svou z hrobu vzkřísenou činnost, a mnohý, tak nazvaný »dobřesmýšlející« snad již se opět strojí běžeti, zas udávati nás u vojenských ouřadů jakožto buřičský a nebezpečný časopis! Naši čtenářové ale vědí sami nejlépe naše obyčejné smýšlení a přesvědčení, a proto si sami snad pomyslili neb alespoň pomysliti mohli to, co bychom o té zápovědi svých novin v těchto okolnostech jen zase s novým nebezpečenstvím říci mohli.

Svoboda tisku není sice kvítí, které by se dařiti

mohlo v čas obležení: my však zvyklí byvše již za staré censury podle svého přesvědčení psáti, pokusíme se přece o to i nyní. Alespoň ručíme za to, že proti svému přesvědčení nic nebudeme psáti, a že v těch pádech, kde by nový zákaz našemu časopisu hroziti mohl, raději pomlčíme v naději na lepší časy.

V předešlém čísle podáváme kratičký přehled všeho důležitého, co se za tento čas v rozličných zemích přihodilo: dílem proto, aby nezůstala mezera v našich listech, dílem z toho ohledu, že mnozí naši odbíratelé na venku neměli snad za ten čas příležitost jiné noviny čísti.

Dne 29. června r. 1849 vysvětloval Havlíček události, týkající se zákazu Národních Novin v delším článku.

H. B. — V Praze dne 28. června. Nepochybujeme, že by snad leckdo z přátel našich a politických spojenců velmi rád zvěděl něco bližšího o vyjednávání strany opětného vydávání Národních Novin. Musíme vyznati, že by také bylo velmi zajímavé, kdyby se uveřejnil do podrobnosti denník redaktora za tyto dvě neděle se vším, co se mluvilo a jednalo s panem ministrem spravedlnosti a vnitřních záležitostí Bachem[1]) a J. Ex. panem prozatímním komandantem pražským, hrabětem Khevenhüllerem, panem místopresidentem správy české země, svob. p. Mecsérym, pak před vojenským soudem na Hradčanech. Jsem však přesvědčen, že by nebylo prospěšné, nyní se vší podrobností tyto věci vypravovat, a zanechávám si někdy později všechny své persekuce již od r. 1846 najednou i se všemi akty obecenstvu předložiti na

---

[1]) Viz díl II. S. 122.

ukázku, jaké jest živobytí opposičního redaktora. Nyní jen v krátkosti některé události: Dne 9. června byl jsem předvolán před pana komandujícího, kdežto mi byl přečten v německém překladu známý článek můj z čísla 130. N. N.,[1]) a oustně oznámeno, že N. N. po čas obležení vycházeti nesmějí. Dne 11. června byl jsem u p. místopresidenta svob. p. Mecséryho žádati o písemní zákaz, a když jsem téhož dne obdržel ouřední zákaz písemní »na neurčitý čas« a bez udání příčiny, odjel jsem hned do Vídně s tím úmyslem, že tam budu u pana ministra vnitřních záležitostí Bacha žádati o povolení k dalšímu vydávání N. N. Dne 13. a dne 14. měl jsem v této záležitosti pokaždé dosti dlouhé a mohu říci i přívětivé a příznivé slyšení u p. ministra Bacha, a podal jsem dvoje Promemoria, která časem svým uveřejním i s tím, jak se p. ministr vyjádřil. Dne 16. vrátil jsem se z Vídně do Prahy.

Dne 22. byl jsem u p. komandujícího hrab. Khevenhüllera, kdežto mi oznámeno bylo, že noviny budou zase vycházet, že však se musím ještě pro své články zodpovídat před vojenským soudem a že musím podati písemní slib, v němžto musí být obsaženo, a) že uznávati chci platnost ústavy od 4. března, b) že se chci v opposici své mírných forem držeti, pokud bude trvat stav obležení. Byl u p. komandujícího přípis od pana ministra Bacha i s přiloženým mým Promemoria. Téhož dne tedy byl jsem stranu tohoto spisu u pana místopresidenta, kdež jsem namítal, že bez toho nemám moc, neuznávati ústavu od 4. března a že ostatně i v ní obsaženo jest, že se na budoucím

---

[1]) Viz díl II. S. 582.

říšském sněmu může tato ústava změniti, a, aby to možná bylo, že dovoleno býti musí, posuzovati ji a vytýkati nedůstatky její. Pan místopresident uznával, že sluší nedůstatky ústavy posuzovati, podotknul ale, že se ode mne jen žádá, abych jen od principielního protiústavního brojení proti ní upustil.

Podal jsem tedy ještě téhož dne onen spis a vyslovil jsem se v něm u dotčených věcech takto:

Die jetzigen Verhältnisse überhaupt, namentlich aber die eben gemachte Erfahrung wird ohnehin für den Gefertigten ein hinlänglich starker Fingerzeig sein, bei der Redaktion seines Blattes alle mögliche, mit der Wahrheit verträgliche Mässigung zu gebrauchen, und da er fest entschlossen ist, jederzeit eine verfassungsmässige Tendenz beizubehalten; glaubt er auch, dass Ein Hochlöbl. k. k. G. C. auch bei dem Wiedererscheinen der N. N. hierin alle nöthigen Garantien sehen wird, welche die Einem H. k. k. G. C. anvertraute Sorge um die Ruhe und Sicherheit des Landes fordern.

— totiž že se hodlám v stavu obležení všeliké mírnosti držeti, pokud se to s pravdou srovnává, a že jsem vždy měl pevný úmysl chovati se konstitučně.

Dne 23. byl jsem před vojenským soudem od $9^1/_2$ až do $2^1/_2$ odpoledne vyslýchán pro články v číslech 129.—131. Nár. Novin, kdežto jsem se snažil všechny tyto články ospravedlniti.

Dne 25. ráno byl jsem opět před vojenský soud povolán, kdežto mi oznámeno jest, že jsem pro tyto články odsouzen na 8 dní k profosovi, že mně ale pan komandující tento trest odpouští. Téhož dne jsem

dostal na večer skrze zdejší městský ouřad písemní povolení k dalšímu vydávání novin.

Každý, kdo se na svět dívá se zdravým a chladným rozumem, uznati musí, že skutečně musí být po čas obležení naše snaha, nedávati žádnou příčinu ze své strany, aby naše noviny opět buď zastaveny neb dokonce potlačeny byly. Nebo odvolávati se na svobodu tisku, na soud příslušný atd. jsou věci, kterým vojenské ouřady rozuměti nechtí. S druhé strany ale přece každý nahlíží, že jest lépe, když není jiné pomoci, raději s jedním podvázaným křídlem lítati a snažiti se, aby hlas národu zcela neumlknul, než zanechati pole docela nočním netopýrům a sovám, které beztoho dost hrdě se vznášejí, kvíkajíce jen pořád o pořádku a bezpečnosti, cum reservatione mentali »starého« pořádku.

Kdo naše snažení po celý čas naší novinářské činnosti (ještě za časů předkonstitučních) zná, dobře musí věděti, jaký jest náš oučel, a doufáme, že jsme si po celý ten čas zasloužili tolik důvěry, že nikdy žádnými lákadly, žádnými výhrůžkami nedáme se od svého oučele odvrátiti, kterýžto držíme za počestný, za spravedlivý. Světská moc může nás přinutiti k tomu, abychom z opatrnosti někdy mlčeli, ale žádná moc nemůže nás přinutiti k tomu, abychom mluvili nepravdu proti svému přesvědčení.

Kdyby se něco podobného od nás vynucovati chtělo, pak bude čas raději dokonce mlčeti. Pak přestanou Národní Noviny vycházeti, ne ze zákazu, ale z vlastní vůle redakce, na znamení, že přestal i poslední stín svobody tisku. Doufejme ale, že takové časy přece nepřijdou.

Nyní ale jsme přesvědčeni (a doufáme, že toto přesvědčení s námi většina našich krajanů chová), že tendence našich novin jest dobrá a pravému blahu národů rakouských i císaře samého prospěšnější, než hlasové mnohých jiných časopisů, kteří s nalíčenou pokorou a otrockou oddaností vyhledávají přece jen více prospěch svých pánů, kteří je platí, než celého národu a mocnáře samého, ačkoli mu vždy pochlebují. Při své tendenci zůstaneme i nyní tak, jako jsme při ní zůstali za času prvního obležení Prahy za knížete Windischgrätze.[1]) Co se formy týče, nebude nám za těžko, mnohý ostrý, zvláště ousměšný a satyrický nápad vyškrtnouti, když by se jím nervy některých vysokých ouřadů urážeti měly, kteří nemají sice moc zabíjeti duši, ale mohou zavírati tělo a zakazovati noviny, což jest i pro duši i pro tělo důstatečný trest. Každý nahlíží, že se pravda nechá ostře i mírně říci, když tedy musíme jen samých mírných homoeopathických prostředků užívati, může si každý, kdo ví, že jsme na ostřejší byli zvykli, pomysliti, jak nám to nyní nepohodlné býti musí a žádáme, aby si ke každé takové mírné pravdě dle chuti své něco peprnějšího přimyslil, tak jako my si leccos přimysliti můžeme, co napsati nesmíme.

Neníť snadný oukol, hájiti práva národů slovanských: proti nám jest ouhlavní nepřítel starý, mnohými věky zkamenělý zvyk, podle kterého nás vždy považovali jen jako přídavek k něčemu jinému. Z tohoto starého zvyku vzrůstá proti nám množství předsudků a bláhový jest, kdo myslí, že jediným slovem »rovno-

---

[1]) Viz díl II. S. 565.

právnost« všechny najednou porazíme. Od vyřknutí tohoto slova a napsání jeho na papír až ke skutečnému poctivému provedení v životě jest dlouhá, příliš dlouhá cesta, a na ní ty tisíceré obtíže. Špatný ale voják, který se dá každým vystřelením postrašiti a netlačí se pořád ku předu.

Tak i my nyní žijící, jakožto bojovníci pro skutečnou rovnoprávnost národů slovanských, zakoušíme a zakusíme nepochybně ještě mnoho trpkostí: ale ta vzpomínka, že někdy šťastnější potomkové naši užívajíce již v plné míře té důstojnosti těch práv, o které my se nyní přičiňujeme, s vděčností si vzpomínati budou na nás, kteří jsme pro ně pracovali, tato vzpomínka jest již nyní důstatečnou náhradou za všechny trampoty a hořkosti naše.

---

133. OBRANA LIBERÁLNĚ-NÁRODNÍ STRANY.

(Národní Noviny z 4. července r. 1849. Č. 142. S. 563. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 146—148.)

H. B. — Často slyšíme a čteme v německých novinách předhůzku, že naše strana po zrušení sněmu v Kroměříži ouplně se zamlčela a nečinně se chová.

Ti, kteří naší straně podobné předhůzky činí, zdají se mysliti neb alespoň se staví, jakoby myslili, že z pouhé mrzutosti tato nečinnost naší strany původ má. Přiznáváme se, že prozrazuje taková myšlénka nejen velikou nešetrnost k nám, nýbrž hlavně též nesmírnou nevšímavost k okolnostem, ve kterých žijeme. Tážeme se, co by mohla naše strana při stavu věcí, jaký jest nyní, počínati v politice? Vláda naše jedná od časů rozpuštění sněmu Kroměřížského zcela podle své hlavy, neberouc ohled na veřejné mínění většiny. Všechny nové zákony a zřízení vycházejí rovnou cestou z kabinetu, a vůle ministrů jest nyní jediný zákon v Rakousku Při takových — konstituční vládě dokonce nepodobných — okolnostech byla by věru až pošetilost, aby sobě některá strana chtěla zjednati vplyvu na politiku říše. Ministerstvo naše dokázalo až příliš často a příliš »energicky«, že si nehodlá mnoho dělati

z vůle většiny, jak to bývá a má býti v konstitučních zemích, ba naše ministerstvo hledá v tom zvláštní sílu nedati se od nikterého národního vplyvu říditi a vládnouti jen podle své hlavy. Jest jisto, že před ukončením vojny turecké nebude žádný sněm svolán, to jest, že až do té doby vláda nehodlá ani slyšeti hlasů svých národů. Což tu tedy máme činiti?

Radí se nám, abychom prý o administraci, o financích, atd. zatím jednali a takové otázky posuzovali. Ale nač? snad pro zahnání dlouhé chvíle? Neboť, aby snad naše mínění v některé této věci mohlo si zjednati průchodu u vlády, aby skutečně z našich hlav mohlo vejíti do praktického života, není ani pomyšlení, když považíme »sílu« našeho nynějšího ministerstva, která až posud representuje jen sama celý národ! Řádný muž a řádná politická strana jen tenkráte se ráda obírá politikou, když naděje jest, že její dobré návrhy mohou skutečně vstoupiti legální cestou do života: k vedení pouhých jalových politických disputací de lana caprina drží se mnohý za tuze dobrého.

Až bude rozhodnut budoucí osud Uher, pak nastane teprva doba, kde možná bude činně zakročiti do dalšího vývinu záležitostí naší říše. Mnozí ovšem se obávají, že pak teprva klesne konstituční svoboda naše na pouhý stín, aneb že snad ani tento stín z ní nezůstane: my ale nebojíme se toho, ne sice z důvěry ve vládu, ale z důvěry v okolnosti samé.

Až posud byly v Rakousku dvě svobodě konstituční velice nebezpečné strany, a sice strana reakcionářská a strana přepjatců, proti kterým jsme vždy zároveň bojovali. Obě tyto strany jsou samy v sobě slabé, ale jedna druhé pomáhá vždycky k větší síle.

Toto se bude snad mnohému podivné a paradoxon zdáti: nicméně jest to zkušeností potvrzeno. Největší část občanů jest liberální a přeje si svobodu poctivě; když ale přílišná zuřivost přepjatců nebezpečím hrozí a reakce, poukazujíc na to, do pláště pořádku, bezpečnosti a blahobytu svou ošklivou hlavu zahalí, což divu, že veliká část liberálních, ale bázlivých a nezkušených zavésti se dá a ve stanech reakce hledá útočiště před zuřivostí přepjatců? Tak se sílí reakce na outraty liberalní strany prostřednictvím přepjatců. S druhé strany zas, když reakce hrdě zvedá hlavu, a vláda sama k ní se kloníc svými buď opravdu neb zdánlivě svobodě škodlivými kroky, budí všeobecnou nedůvěru, což divu, že hlasy přepjatců u mnohých liberálních nalezají příznivého sluchu, a zdržujíce je od dosavadní rozvahy, převádějí je do svého táboru, čím se sílí strana přepjatců. Každý uznává, že dosavadní stav Rakouska byl takovému kolotání velmi přízniv, tak že pravá liberální strana jak skrze reakci, tak skrze přepjatost mnoho seslábla, z čeho povstalo všechno neštěstí.

Neboť ani reakce ani přepjatost nemůže nic trvanlivého a šťastného vyvésti, a kdyby sobě zůstaveny byly, stalo by se to, co vypravuje bajka o dvou bojujících vlcích, z nichžto jeden druhého tak sežral, že jen ohony na bojišti zůstaly. Tak by též reakcionáři a přepjatci jedni druhé zvěšeli, neboť beztoho si ustavičně šibenicemi jedni druhým hrozí. Liberální strana ale nedrží vůbec mnoho na šibenice a nepovažuje je nikdy za nástroj k politickému přesvědčení. Liberální strana považuje i přepjatce i reakcionáře za užitečné a všímá si jejich hlasů, nedadouc se od nich ale

vésti: přepjatcové jsou užitečný kvas pokroku, reakcionáři jsou užitečná uzda, aby se příliš daleko nezaběhlo, neštěstí by bylo ale jen tenkrát, kdyby byl samý kvas aneb samá uzda. V prvním pádu těsto vyteče, v druhém není možné s místa se hnouti.

Myslíme, že právě nyní nastane čas, kdežto liberální strana ouplně zvítězí i nad reakcí i nad destrukcí (přepjatci).

Minulým rokem nabylo se mnoho zkušeností v tomto ohledu, a obě tyto svobodě nebezpečné strany měly mnoho příležitosti ukázati svou neschopnost a pokaziti si důvěru, tak že nyní ani jedna ani druhá nenalezne již mnoho přívrženců. Na počátku revoluce rakouské vládla příliš strana přepjatá, a v zapálenosti tehdejší vidíme patrnou příčinu, že se mnoho našich nadějí pokazilo. Nyní zas v časech obležení navládli se reakcionáři až do sytosti, ne sice do sytosti své, ale do sytosti všech ostatních. Nevyhnutelný následek všeho toho musí býti ten, že největší část občanů ani reakci ani destrukci sluchu nedadouc, půjde cestou liberální a síle takové nebude moci vláda odporovati.

V tom vidíme my největší naději dalšího výkvětu konstituční svobody; a třeba ještě nějaký čas se udržel nynější ordonanční systém, tím jistěji musí přece padnout, poněvadž tím více se všude rozšíří touha po vládě sněmovní, konstituční.

---

134. PROTI SHROMÁŽDĚNÍ BISKUPŮ RAKOUSKÝCH.

(Národní Noviny z 6. a 7. července r. 1849. Č. 144. a 145. S. 571. a 575. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 148—154.)

Dne 13. dubna r. 1849. bylo zahájeno ve Vídni shromáždění biskupů ze zemí rakouského mocnářství. Nedostavili se z důvodů politických biskupové z rakouské Italie a z Uher. Předsedou shromáždění byl arcibiskup solnohradský kardinál Bedřich kníže Schwarzenberg. Úkolem shromáždění bylo uvažovati o poměrech církve katolické v Rakousku a zvláště zastaviti chod ideí doby josefinské. Shromáždění pracovalo dva měsíce. Jeho jednání byla tajná. Teprve ku konci jednání vydán byl od biskupů k věřícím zvláštní list. Havlíček otiskl jej v Národních Novinách z 3. července r. 1849. Č. 141. S. 559—560.

Motto: Viz Psalm. David XXI. 13.

H. B. — Šťastnou náhodou mohli jsme v č. 141. N. N. zvědavému obecenstvu ještě záhy podati celý spis biskupů ve Vídni shromážděných, kterýmžto oslovují po ukončených poradách své věřící duše.

My jsme již kolikráte měli příležitost se vyjádřiti, že nic dobrého a užitečného neočekáváme od těchto porad, a nynější jejich pastýřský list dokazuje již zcela zjevně, že se nadarmo ve Vídni shromáždili, a jestli ne nadarmo, jistě na škodu náboženství.

Mohlo se přece očekávati, že náš neobyčejný čas i na biskupech nějakou změnu způsobil, že i oni budou trochu upřímněji a skutkem (ne pouhým kázáním a slovy) vyhledávati království Božího, jehožto dobrotu nám ostatním tak výmluvně vychvalují: — ale nic podobného jsme v jejich listu neshledali.

My na tentokrát chceme k tomuto pastýřskému listu jen některá poznamenání učiniti, a objasniti mnohá nepravá nekatolická mínění v něm pronešená.

Již počátek nadutostí světskou hrubě zavání, vzdálen jsa pravé křesťanské pokory: páni biskupové nám vyřizují pozdravení a požehnání od Boha Otce a Ježíše Krista. Měli snad nějaké zvláštní zjevení aneb obcovali ve Vídni s Bohem živým jako Mojžíš? —

Vůbec každý, čta spis biskupů, musí v něm pohřešiti upřímnost, prostosrdečnost a s nelibostí vidí tuto hledanou vylíčenost, ono našemu věku a našim poměrům zcela nepřiměřené prohazování starých míst z apoštolů, podle kterých jest patrně tento spis jako stylistická imitace dělaný. Taková slova slušela ovšem dobře statečným apoštolům, kteří také své skutky podle slov svých řídili; ale velmi se nehodí na naše červené, prelátské knížata- a hrabata-biskupy, objevující se věřícím svým jen v pávím rouše, čtyrmi koňmi na visitacích, při tučných hostinách! Z úst takových biskupů zní apoštolská slova jen jako pouhá svrchovaná satyra! Tak ku př. ona litování, »že prý jsme hody svatodušní a Božího těla tentokrát s Vámi slaviti nemohli«, jak to v pastýřském listu napsáno stojí, jest velmi hledaná a citlivá zdvořilost, když se pováží, že mnozí biskupové a arci-

biskupové některým svým věřícím ani za deset let jednou se neukazují a ve svém vlastním sídelním městě obyčejně jen několikráte do roku viděti se dávají v kostele, ačkoli nic jiného na starosti nemají, když se uváží, že málokterý biskup a arcibiskup skutečně kdy k lidu promluví, ačkoli je vrchním pastýřem všech duší.

Pět a třicet biskupů, jak sami praví, a k tomu »v namáhavých« každodenních sezeních (jak též sami praví), bylo tak dlouho ve Vídni pohromadě a nemohli prý než právě tento pastýřský list sestaviti, a kdo ví, jestli by byli bez pana Kučkra z Holomouce a bez pana Pančába z Brna i takový sestaviti mohli! Bože Duchu Svatý! jak jsi opustil pomazané své!

Zlé časy prý se přihrnuly na svět, nádoba hněvu Božího vylita jest prý na nás, všudy jest prý mnoho zlého a záhubného, hrůzné temno prý jest na světě, hrůzný boj a vzpoura proti Bohu a jeho Pomazanému! Takto nám malují páni biskupové náš nynější věk! A proč? Vždyť byly jindy války mnohem větší než nyní, nevěra mnohem horší než nyní. Proč tedy právě nynější dobu tak velice roznítila svatý hněv našich pánů biskupů? — Ovšem až dosavad zabraňovala v Rakousích censura i nejspravedlivější pravdy o vadách hierarchie pronášeti, nyní ale, kde podle svobody tisku možno jest také biskupům hlásati slovo Boží a upomínati je na učení Kristovo, na jejich pravé povinnosti, na které z větší části pro panský život svůj pozapomněli, nyní teprva prý nastalo temno, neštěstí a vzpoura proti Bohu!! Bůh a biskup ale zdá se přece býti něco rozličného, ačkoli mnohý myslí a vydává

se rád za plnomocníka a sekretáře Božího na tomto světě.

A k tomu ještě zdá se, jakoby onen pastýřský list tak zběžná práce byl, že se po několika řádcích zapomnělo na to, co napsáno jest o něco dříve. Tak ku příkladu na jednom místě stojí, »*že taková vzpoura proti Bohu nebyla ještě v dějepisu slyšána*« a hned na to zas stojí: »*Jestiť to pouze staré bláznovství!*«

Oboje ale, jak patrno jest, nemůže být pravda, nýbrž jen jedno.

Nanejvýš nedůstojné jest ale biskupů *patrné bludy* rozšiřovati, jako se to v pastýřském listě skutečně děje. Praví se tam ku př., že *jest nemoc hříchu pokutou*. Zač tedy jest trestán ten, kdo se již neduživým neb mrzákem narodí, aneb kdo pro těžké práce své, jimiž sebe a rodinu svou poctivě živí, ochuraví? Ovšem jsou některé nemoce hříchu pokutou, ku př. jest podagra obyčejný následek mnohého pití a lenivosti: proto ale přece nikdo rozumný tvrditi nebude, že jsou nemoce pokutou hříchu.

Dále se také rozšiřuje v onom pastýřském listu patrný blud, že *jest různost jazyků následek hříchu*, což tím více jest směšné, poněvadž zrovna před tím páni biskupové sami praví, »že jest rozdělení na národy *dílo Boží*?« Hřích ale nemůže být dílo Boží! Ovšem, že se toto mínění o věži Babylonské vypravuje ve starém zákoně: ale toť je známá věc, že se v katolické církvi *celý* starý zákon nikdy nepovažoval a považovati nemohl za zjevení Boží, neboť obsahuje vedle mnoha dobrého též i patrné hanebnosti, jak samým pánům biskupům snad povědomo bude,

a takové Bůh lidem nezjevuje. Co se jmenovitě tohoto podání o zmatení jazyků týče, není nic jiného, než stará domněnka a bajka východních národů, kterou žádný zdravý rozum vedle jiných analogií za pravdu považovati nemůže. Rozličnost jazyků povstala tak dobře a tou samou cestou jako povstaly dle vůle a plánu Božího všeliké jiné rozmanitosti na světě; rozličnost jazyků jest tak dobře chlouba Boží jako rozmanitost kvítí polního a jiného stvoření.

Co dále praví páni biskupové o bratrství mezi všemi národy a že má křesťan plniti povinnosti ke všem, že se má láska jeho rozšiřovati od rodiny na obec, na národ, stát a člověčenstvo, a že jsou boje mezi národy hanou člověčenstva a ohavností před Bohem, to všechno jest tak krásné a tak pravdivé, že si přáti musíme, aby se svět vždycky podle toho řídil. Ale jak se má podle toho říditi svět, když sami biskupové ustavičně proti tomu jednají; známe jednoho biskupa,[1]) jehožto láska (poněvadž ovšem rodinu nemá) nemůže se nikterak rozšířiti ani na obec ani na národ; neboť se z lásky k obci a k národu za několik let, po která již biskupem jest, ani po česku Otčenáš nemohl naučiti, ačkoli by ho nejen láska, nýbrž i povinnost a svědomí k tomu doháněti mělo, neboť béře znamenitý roční plat za své biskupování.

Rovněž tak bylo by zapotřebí, aby s ohledem na toto všeobecné bratrství veškerého člověčenstva páni biskupové nezatracovali všechny, kteří s nimi stejně nevěří a nepronásledovali je. Víme dobře, že je za

[1]) Viz díl II. S. 461.

starých časů i o život přiváděli (z bratrské lásky), a že by to i nyní snad zase rádi činili, kdyby jim v tom nevadilo brachium saeculare.

I to, co praví páni biskupové o poměru školy a církve, kdežto školu k tělu, zemi a dítkám, církev k duši, nebi a Kristu rovnají, neschvalujeme nikterak, nevyjmouc ani sady, že by musel býti na jejich hrdlo osličí žernov pověšen.

Též my myslíme, že musí být církev a škola spojena, má-li zůstati církev pravou církví a škola pravou školou, a nenáležíme tedy do počtu lstivých nepřátel křesťanství. — Avšak my myslíme, že jak škola tak církev, obě potřebuje velikých časných oprav a pak budou k libosti Boží spojeny. — Nikdy bychom ale tak dětinským způsobem o tomto poměru nemluvili, jako se to děje v tomto listu pastýřském.

Známost historie nezdá se býti též velice potřebná k důstojnosti biskupské, sice by nestálo v pastýřském listu, že církev 1800 let nesla nejbolestnější jho nespravedlivého a ukrutného násilí! — Přečtěte si jen historii středověku a uvidíte, že nesl někdo jho, ale uvidíte také, že to byl někdo jiný. »Sama sobě prý církev násilím ku právu nepomáhala« ovšem, poněvadž místo církve to činili Jezuiti a jim podobní lidé a dali původ k bojům nesmírným o náboženství, proti kterým ale církev nic nenamítala. Páni biskupové mají ovšem velmi pohodlné a rozličné definice církve pohotově; někdy jest církev také 35 biskupů ve Vídni shromážděných, někdy zas ani polovička všech věřících není ještě církev.

Velmi nekatolické jest ale užívání písma, jak se děje od pánů biskupů. Katolická církev má — dle

našeho domnění — před evangelickými také tu přednost, že se nedrží pouze bible, nýbrž připouští vedle biblí rozumný výklad. Neboť v bibli mnoho jest zdánlivých a patrných odporů, které se bez rozumného výkladu nedají vyrovnati. Kterak se ale páni biskupové právě nejbludnějšího a nejnerozumnějšího výkladu a pouhé písmeny zákona (která zabijí, jak moudré ono písmo samo praví) držeti mohou, nepochopujeme dokonce. A to pozorujeme v onom pastýřském listě na mnohých místech.

»Všechna mocnost (t. j. vláda) pochází od Boha, protož kdo se protiví mocnosti, Božímu zřízení se protiví!« Jaký to nerozum, kdyby se tato věc dle písmeny vykládati měla. Vždyť by byli Ježíš, Apoštolové, Svatí Otcové, Mučedlníci atd. největší hříšníci! Jim totiž zakazovaly tehdejší vlády kázati křesťanství, a oni přece kázali, tedy se protivili mocnosti, tedy se protivili zřízení Božímu!! — Bídné pochlebenství, na jaké cesty přicházíš?! Velební Otcové biskupové! kdyby byl ke mně přišel satanáš světské podlízavosti a byl mne chtěl pokoušeti touto sadou, že všeckna mocnost pochází od Boha, byl bych řekl: »Odstup ode mne duchu podlízavý, jenž se zoveš arcipochlebníkem! neboť stojí zase jinde psáno: »Více budeš poslouchati Boha nežli lidí!«

Že se pravá svoboda jenom z lůna církve narodila — jak též páni biskupové praví — jest věc odporující celé historii. Církev má dosti spravedlivých, velikých a pravdivých zásluh, a nedůstojné jest, připisovati jí jiné a cizí. A jak by konečně mohla pravá svoboda povstati od těch, kteří učí, že veliká moc,

tedy i moc loupežnického tyrana, pochází od Boha, a že se jí musíme podrobiti?

Ta část pastýřského listu, která nyní až ku konci nám zbývá, obsahuje jenom ustavičné opakování špatně rozuměného a vyloženého textu: Starejte se jen o království nebeské, ostatní vám bude přidáno. Špatné vykládání tohoto textu způsobilo již na světě mnoho neštěstí, a kdybychom se písmeny jeho držeti chtěli, musili bychom se proměnit v samé fakyry. »Člověče, přičiň se a Bůh ti požehná,« zase stojí jinde psáno a zdá se nám, že užitečnější jest, tohoto druhého se držeti. Ostatně víme dobře, že sami páni biskupové se velmi málo drží onoho textu, který nám ostatním za tak spasitelný schvalují, neboť jsme ještě nic neslyšeli o nějakém arcibiskupu neb biskupu, jenž by byl své tučné příjmy (300.000 zl.) mezi své chudé spolupracovníky, lokalisty, kaplany, učitele a jiné ještě mnohem chudší lidi rozdělil, jsa pevné víry, že mu Bůh všechno ostatní přidá, když se jen bude starati o království Boží! Kterak si máme vyložiti tuto nesouměrnost mezi učením a skutky biskupskými!

Velmi významné jest také to, k jakým lidem a jakým způsobem se páni biskupové obrací: oni výslovně apostrofují po sobě panovníky, vznešené a bohaté, lid venkovský, chudé, vojsko a ženské.

O panovnících, jejichžto jméno se jaksi z velké úcty ani vysloviti netroufají, praví snad ne bez příčiny velmi nekonstitučně, že oni mocnářové lid zastupují, kdežto každý školák dobře ví, že lid zastupuje sněm. Těmto mocnářům také páni biskupové jen praví: Proste o moudrost, a bude vám dána, vyne-

chávajíce zde své obyčejné naučení o království nebeském. My myslíme, že by i zde lépe stálo: Přičiňte se o moudrost, a bude vám dána, neboť kdyby každému, kdo o moudrost prosí, dána byla, odkud by se vzali nemoudří lidé na světě? —

Vznešeným a bohatým též (podivným osudem) praví páni biskupové, že jim bude přidáno jen to, co k dávání potřebují: ovšem, že se tedy musejí o to, co sami pro sebe potřebují, starati, kdežto ostatním, jmenovitě ale chudým, páni biskupové slibují, že jim všechno, čehož potřebují, přidáno bude.

Ty hodný lide venkovský, jenž jsi tuk a jádro země, i k tobě doniká hlas svůdníků slovem i písmem, praví též páni biskupové. Ovšem, že jest rolnický tuk a jádro země, ale radujte se s námi, páni biskupové, že již ten tuk a to jádro od nynějška nebude omastkem cizím, nýbrž že zůstane tomu, který si ho v potu tváře zasloužil. Také my prosíme Boha o to a přičiňujeme se všemožně, aby hlas svůdníků slovem a písmem nevnikl do srdcí lidu venkovského svůdníků jest mnoho, a nejnebezpečnější jsou ti, kteří v ovčím rouně chodí a Boha ustavičně na jazyku mívají. To již sám Pán Ježíš pravil, že jsou farizeové nejnebezpečnější!

V apostrofě k chudým jest velmi chytrým způsobem prohozeno něco o levici, k čemuž my doložiti musíme, že jest veliký rozdíl mezi levicí na světě a levicí při soudném dnu. Mnohý, který zde na světě pořád v centrum a na pravici sedá, bude snad na onom světě oudem nejkrajnější levice, a v naději ve spravedlnost Boží myslíme, že tam na té levici bude mnoho biskupů, zvláště takových, kteří o svěřené duše

své málo dbají a jen ve světských důchodech a marnostech si libují. —

Mnoho ještě dalo by se namítati jednotlivostí, ale nemohouce se s nimi zdržovati, přistoupíme k otázce životné celého onoho shromáždění. Zač se může považovati ve smyslu katolického učení? Za sněm církevní jistě ne, neboť chybí všechny známky podstatné, a o rakouské církvi jsme posud nikdy neslyšeli. Jakým tedy plnomocenstvím mohou shromáždění ve Vídni biskupové něco platného uzavříti? Církevním zajisté nic, nýbrž jen státním. Ministerstvo je svolalo pouze na radu, a doufáme, že ministerstvo také toho, co biskupové uzavřeli, jinak než rady užívati nebude a smíme-li oč prositi, tedy prosíme, aby se to považovalo za špatnou radu. Neboť, soudíce podle tohoto pastýřského listu, musí být uzavření biskupů zcela středověké.

My nenáležíme do počtu přátel nynějšího ministerstva, ale v této věci přece očekáváme od ministerstva mnohem více dobrého než od porady biskupů. Přejeme si jenom, aby ministerstvo umělo si vyhledati náležité prameny, z kterých by se o pravých potřebách a přání katolíků rakouských (nevyjímajíc kněžstvo) skutečné pravdy dovědělo.

---

135. (ODPOVĚĎ »PRAGER ZEITUNGU«.)

(Národní Noviny ze 7. července r. 1849. Č. 145. S. 575.)

O článku Havlíčkovu »Obrana liberálně-národní strany« (viz díl II. S. 602.) rozepsaly se »Pražské Noviny« a »Constitutionelle allgemeine Zeitung von Böhmen«. Tato okolnost pohnula redakci časopisu »Prager Zeitung«, že otiskla v čís. 157. ze dne 6. července r. 1849 v neofficielní části článek proti stati Havlíčkově a téměř všechna tvrzení Havlíčkova tam brala v hádankovou pochybnost.

H. B. — V Praze dne 6. července. Prager Zeitung včera nepochopitelným spůsobem jedná o jednom našem článku, ačkoli sama praví, že ten náš článek za to ani nestojí. My podle svých zásad se ani nezmiňujeme o tom, co za zmínku nestojí: a proto již z důslednosti a třeba také ze skromnosti pravíme, že článek ten Prager Zeitungu dosti důležitý jest, abychom proti němu něco namítnuli.

Zdá se nám přede vším, jakoby nás Prager Zeitung k nějaké samochloubě pokoušeti chtěla, abychom snad se vynášeli svým politickým vplyvem. Máme prý odpověděti, která jest »naše strana«? jestli prý to je některá jiná než strana Národních Novin? A kterak prý naše strana jest většina národu? — Odpověď naše na všechny tyto hlubokomyslné otázky bude se zdát

nepochybně Prager Zeitungu tak jednoduchá, jak se vypravuje o vejci a o Columbovi.

Ať nám Prager Zeitung za nezdvořilost nepokládá, upomenem-li je, že za onoho času byl v Rakousích říšský sněm, že tento sněm representoval národ, a že jsme my — ráčí-li se Prager Zeitung laskavě upamatovati — náleželi k většině tohoto sněmu se svým míněním, že tedy tenkrát strana Národních Novin skutečně byla většina lidu. Prager Zeitung zastávala tenkráte menšinu — že byla tato menšina tak šťastná zvítěziti nad většinou, jest věc nenáležící do dnešního sporu.

Od té doby neměli jsme ještě příležitost, počítati na sněmu smýšlení rakouských národů, ale proto přece máme podle všech zásad de jure possidentis právo, počítati se k většině tak dlouho, až se na budoucím sněmu ukáže, že mínění naše zůstalo v menšině.

Zatím až do té doby jsou ještě některá jiná méně neb více patrná znamení, ukazující na sílu politických stran, ku př. noviny. Kdyby Prager Zeitung odpočítala od čísla svých odbíratelů oněch asi 900 ouřadů, kteří odbírati musí, pak onen počet, který Prager Zeitung k vůli Amts- a Intelligenzblattu drží, mohla by snad podle toho poznati sílu své politické strany, tak jako my si dovolujeme z počtu svých dobrovolných odbíratelů souditi na počet občanů mající s námi stejné politické smýšlení.

Až přijde zase čas sněmu, ukáže se též nepochybně, kolik kandidátů které noviny provedou, a doufáme s nějakou jistotou, že za Prager Zeitung v tom ohledu zpátky nezůstaneme.

Neračiž konečně Prager Zeitung naši známost politického konstitučního života za tak malou považovati, abychom myslili, že pokud není sněm, politické strany umlknouti musí. My naopak víme, že právě před sněmem politické strany činnější bývají než po čas sněmu. V tomto ohledu ale nesmíme Rakousko rovnati ke konstitučním zemím: Rakousko jest tak neobyčejně konstituční země, že nemáme ještě příkladu v historii, jmenovitě co se týče šikovného použití stavu obležení, nevíme, jestli ve které jiné zemi podobná dokonalost se již objevila jako v Rakousích. Stav obležení jest nekonečný pramen všelikých výhod pro naše ministerstvo a na druhé straně též nekonečné osidlo pro všechny neministerské lidi. Naší konstituční svobodě schází ještě posud onen Archimedesův puntík, na který bychom se opříti mohli; ať nemyslí zde Prager Zeitung, že zde naschvál ignorujeme oktrojovanou ústavu od 4. března, my ani tuto nepokládáme za onen Archimedesův puntík, a to proto, poněvadž již několik příkladů víme, kde se ani tato oktrojovaná ústava nezachovala se strany vlády, a jsme hotovi, každou chvíli tyto příklady na požádání Prager Zeitungu jmenovati.

My také nejsme tak neskromní, abychom žádali, by ministerstvo vládlo snad podle receptů novin: vždyť by pak nemusela být žádná vláda. Ale když skoro všechny neodvislé noviny stejným spůsobem píší, a ministerstvo přece dle zcela jiných zásad jedná, kde tu jest jenom stín konstituční vlády?

To jsou ty příčiny, pro které mlčí také ta strana, kterou si dovolujeme přece ještě i nyní naší stranou jmenovati, s tím doložením, že snad i Prager Zeitung

také pochopuje nějaký rozdíl mezi novinami a tou stranou, kterou tyto noviny zastupují.

My tedy redakce Národních Novin dovolujeme si přece mluviti, ačkoli mlčí nyní naše strana, kterou kromě Prager Zeitungu celý svět zná pod jménem liberální národní slovanské strany.

Pochopitelněji se nedovedeme vyjádřiti.

136. (MINISTERSKÁ NAŘÍZENÍ.)

(Národní Noviny z 14. července r. 1849. Č. 151. S. 599.)

H. B. — Nebylo divu, že zastrašen leckterými kroky ministerstva Schwarzenberkova[1]) mnohý již pochyboval a obával se, pominou-li skutečné naše dosavadní patrimoniální ouřady a jak to asi vypadne s náhradou za povinnosti poddanstva. A ejhle! vyšlo již nové zřízení[2]) politických a soudních ouřadů od ministra Bacha a v celosti přijato jest s pochvalou; vyšlo již také nařízení strany náhrady,[3]) a zdá se nám, že i toto nařízení v celku mnohého překvapilo, který se snad již mnohem většího placení strachoval. My myslíme, že zvláště náhrada za robotu, která jest pro Čechy nejhlavnější věc, vypadla velmi mírně, a z toho ohledu musíme spravedlivě uznati zásluhy komisse ve Vídni pod předsednictvím ministra Bacha ustanovené.

Nyní však přijde mnoho na to, aby se také toto nařízení spravedlivě a řádně provedlo. Neboť každý

[1]) Viz díl II. S. 233.

[2]) Základní rysy nového zřízení soudního vydány byly dne 14. června r. 1849. Instrukce o zařízeních, která se učiniti mají, až bude zřízení politických úřadů v jednotlivých zemích potvrzeno, vyšla ve Vídni dne 27. června r. 1849.

[3]) Vydáno bylo ve Vídni dne 27. června r. 1849.

musí nahlížet, že se podle tohoto nařízení přece ještě může počítat dobře a špatně, nestranně a stranně. Proto záleželo mnoho na vyvolení těch mužů, kterým provedení tohoto nařízení svěřeno jest. V tomto ohledu velmi povděční jsme též p. ministru Bachovi, že pro Čechy ustanovil pana ministerského raddu Klecanského,[1]) který nejen že dobře povědom jest záležitostí českých a zkušenost ouřadováním zde v Čechách si získal, nýbrž také pověst správného a spravedlivého muže si zachoval. Ovšem se nedá upříti, že přejal také velmi nevděčnou úlohu, při které bude nesmírně těžko, všem stranám se, jak by toho každá žádala, zachovati.

Jakkoli tedy z jedné strany uznati musíme zásluhy p. ministra Bacha, musíme též podivení své projeviti, kterak mohl p. ministr Bach pro Moravu ustanoviti k té samé záležitosti p. Kaj. Mayra.[2]) Myslíme, že se snad celá Morava (vyjmouc jistou nepatrnou menšinu) s námi shodovati bude v tom, že všechny vlastnosti p. Mayra poukazují na neschopnost jeho k podobnému pro blaho země veledůležitému ouřadu. Obáváme se, že zkušenost brzy dokáže pravdu našeho mínění.

[1]) Josef rytíř Kletzansky († 1850) byl dvorním radou v české spojené dvorské kanceláři a na počátku r. 1850 stal se v Čechách presidentem vyvazovací zemské komisse.

[2]) Cajetan Mayer Ritter von Mayrau (viz díl II. S. 237.) byl jmenován presidentem vyvazovací zemské komise moravské a 7. srpna r. 1849 stal se generálním prokuratorem při moravsko-slezském vrchním soudu zemském.

137. (UNITIS VIRIBUS.)

(Národní Noviny z 17. července r. 1849. Č. 153. S. 607.)

H. B. — Zároveň s národní rovnoprávností v Rakousích ukázala se veliká potřeba pěstovati nářečí slovanské zvláště s ohledem na odvětví právnické a zákonodární. Hlavní požadavek rovnoprávnosti jest ten, aby se každému národu v řeči jeho domácí zákony a nařízení vydávaly, a jak mile se první krok učinil k tomu, ukázaly se hned veliké překážky v jazycích samých. Neboť nářečí slovanské v Rakousích jsouce všechny (vyjmouc polské a poněkud i české) až po novější čas vyloučeny ze života veřejného a státního, nemohla se též v těchto oborech náležitě vzdělati, potřebnými slovy a názvy obohatiti a vůbec ke všemu uspůsobiti, čehož požaduje dospělost a samostatnost národu.

Zvláště slovanští translatorové ustanovení u ministerstva ve Vídni našli nesmírné překážky v tomto ohledu, a aby se jim pojednou a důkladně vyhovělo, ustanovil nyní ministr Bach[1]) nejvíce působením pp. drů Becka a Braunera,[2]) aby do Vídně byla povolána komisse na slovo vzatých filologů a právníků ze všech slovanských kmenů, kteří by se usnesli do-

---

[1]) Viz díl II. S. 233.

[2]) Viz díl I. S. 157. a díl II. S. 235.

hromady o budoucí terminologii právnickou pokud nejvíce možná stejnou. Aby tato komisse a ustanovení její u všech slovanských kmenů tím větší našly vážnosti, povolán jest náš ctihodný literární vůdce Pavel Josef Šafařík[1]) jakožto její předseda, což mu právě zvláštním přípisem p. ministra Bacha sděleno jest. Slyšíme, že pozvání přijali jak p. Šafařík, tak i p. Erben.[2]) Kromě toho budou prý pozváni z Moravy p. prof. Šembera,[3]) z Rusínů p. prof. Jak. Hołowacký,[4]) ze Záhřebu p. redaktor Šulek,[5]) a z Lubláně p. Mazgon. Přítomní ve Vídni slavisté dr. Miklošić,[6]) Kollar,[7]) jakož i ministerští translatorové slovanských jazyků budou též oudy této komisse. Nemajíce ostatně zevrubných a novějších zpráv, nemůžem též s jistotou udati, kdo ještě oučastenství míti bude.

Hlavní idea celého podniknutí má býti ta, aby se nyní jakožto v nejlepší době ustanovily pro všechny nářečí slovanské co možná nejstejnější terminologie, a kdo na budoucnost Slovanů v Rakousích povážlivě hledí, musí v tomto přiblížení všech nářečí v nejhlavnějším oboru (totiž v zákonodárství a právnictví) pozo-

---

[1]) Viz díl I. S. 42.

[2]) Karel Jaromír Erben (1811—1870) básník a dějepisec český.

[3]) Viz díl I. S. 343.

[4]) Jakov Hołovackij (1814—1888) byl od r. 1848 professorem rusínské řeči a literatury na universitě lvovské.

[5]) Bohuslav Šulek (* 1816) byl od r. 1843—1846 redaktorem časopisu L. Gaje Danice a od r. 1846 redaktorem časopisu »Narodne Novine«. Šulek vynikl jako znalec hrvatského jazyka.

[6]) František Miklošić (1813—1891) byl r. 1844 jmenován úředníkem dvorní knihovny ve Vídni a r. 1849 stal se na vídeňské universitě mimořádným professorem slovanských řečí.

[7]) Viz díl I. S. 28.

rovati jednu z největších našich nadějí pro budoucnost. Neboť jisto jest, že my rakouští Slované, máme-li časem důstojnější místo zaujímati v řadě národů evropejských, nemůžeme k tomu jinak dojíti, než skrze společné spojení a vzájemné sebe podporování. V tom jest kotvice všech našich nadějí, v tom naše budoucí váha. Jsouce již jednou dle nevyzpytatelné prozřetelnosti Boží na více kmenů s rozličnými nářečími rozděleni, a nemohouce žádným spůsobem již nyní přijmouti jediný spisovní jazyk, musíme alespoň všemožně k tomu hleděti, aby se již dále bez potřeby naše nářečí od sebe nerůznily, naopak aby se pokud možná přirozeně a bez násilí jedno k druhému přibližovaly, tak abychom jeden druhému bez těžkosti rozuměli. Tak sami ze sebe učiníme veliký 20 milionový národ a nabudeme váhy proti svým odpůrcům a závistníkům. Každý vzdělanější Slovan, buď si on Čech, Chorvát, Srb, Slovinec, Slovák, Moravan, Rusín (Poláci ovšem ještě pro přílišnou hrdost přeceňují své síly a stydí se, připočísti se mezi menší národy a spojiti se s námi, avšak bohužel jen ke své vlastní škodě!) uznává a cítí toho potřebu, abychom my Slované rakouští především jiným »Unitis viribus« jednali a se přibližovali, a proto také uvítá toto podniknutí s nelíčenou radostí. Když se svornosti naší bratrské podaří, hodně stejnou právnickou a státnickou terminologii sestaviti a do života uvésti, jak lehce sobě časem svým ako Bog da i sreća junačka na veřejném sněmu porozumíme! jak snadně budeme moci plodů duševních jeden druhému poskytovati a tak slabé posud literární síly své zmnohonásobňovati!

———— ————

138. (ROVNOPRÁVNOST NA VYSOKÝCH ŠKOLÁCH V PRAZE.)

(Národní Noviny z 19. července r. 1849. Č. 155. S. 615—616.)

H. B. — Jest známo, že se oudové studentského výboru v ouplném sezení před nedávným časem na tom usnesli, obrátiti se na ministerstvo osvěty za příčinou toho, že akadem. senát a učitelstvo Pražských vysokých škol a techniky nechce rozuměti zásadě rovnoprávnosti, vydávajíc všechny své ohlášení v jazyku pouze německém. Následkem toho obdržel akad. senát od ministerstva rozkaz, by celou tuto záležitost blíže vypátral a o ní se vyjádřil. Pan rektor vys. škol předvolal p. L. Aulla, ouda stud. výboru, který tuto žádost vypracoval, aby se s ním stranu té žádosti zavedl protokol. P. Aull se odvolal na ony §§ oktrojované ústavy a základních práv, které o právu petičním jednají a které všem národnostem stejná práva v ouřadech a školách zaručují, a spolu podotknul, že od března m. r. všechny c. k. ouřady, řídíce se dle cís. patentů, ohlášení svá vždy v obou jazycích zemských vydávaly, vyjma akadem. senát a učitelstvo Pražských vys. škol a techniky. Na to se pan rektor vyjádřil, že akad. senát dle těchto příkladů nemůže se chovati proto, že posud v kanceláři akad.

senátu a učitelstva vys. škol a techniky nebylo tlumočníka přísežního, který by spisy, jenž se uveřejniti mají, v německém jazyku přicházející, do češtiny překládal, žeby se tedy akad. senátu aneb musel povoliti tlumočník, aneb žeby spisy od vyšších ouřadů jemu k uveřejnění dodané do českého jazyka již přeložené k němu docházeti musely, pakli je akad. senát též v českém jazyku ohlásiti má. Že takové jednání a smýšlení akademického senátu ještě k předpotopním náleží, vidí každý sám. Vůbec doufáme, že brzy již přijde čas, kde budou vyhubeni čeští translatorové, jakožto poslední památka starého utiskování národního; francouzský, anglický, arabský, turecký translator v Čechách, to je v pořádku, ale český translator v Praze zdá se nám jako lampička v poledne. Kde má každý ouředník ex officio umět česky, tam jest translator český hřích proti duchu svatému! —

---

139. (BISKUPSKÝ ZÁKAZ »NÁRODNÍCH NOVIN«.)

(Národní Noviny z 22. července r. 1849. Č. 158. S. 627.)

H. B. — Po zdejších novinách plave tyto dni zpráva, že prý jsou zapovězeny Moravské Národní Noviny, kteroužto novinářskou kachnu pustili do světa — nemýlím-li se zdejší ouřední Noviny. Tato zpráva je dokonce nepravdivá. Poněvadž však nebývá šprochu, aby nebylo pravdy trochu, musíme o tom pověditi, co nám z Brna psáno jest. Pan biskup Brněnský hr. Schaafgotsch[1]) uznal prý totiž za spasitelné zapověditi zvláštním cirkulářem ke kněžstvu naše Národní Noviny. Tato zpráva nepochybně se na cestě z Brna do Prahy tak porouchala, že zapovězeny jsou ouředně Moravské Národní Noviny. O Moravských Národních Novinách můžeme ale každého ubezpečiti, že nikdy zapovězeny nebudou. — Co se ostatně laskavého povšimnutí našich Národních Novin ze strany velebného pana biskupa Schaafgotsche týče, musíme vyznat, že upadl p. biskup do podivného sofismatu. Myslí-li totiž, aby kněžstvo jeho nečtlo naše noviny, tuť ovšem právo má disciplinární cestou svému kněžstvu poroučeti a zakazovati, ale zas tím před světem

---

[1]) Viz díl II. S. 461.

kněžstvo své snižuje, myslí-li, že by dosti vzdělané nebylo, aby i »kacířské« spisy s prospěchem a bez nakažení čísti mohlo. (To slovo »kacířské« však řečeno budiž sine omni praejudicio s ohledem na naše noviny, které i my i snad také veliký počet katolíků na dobře věřící a čistě katolické držíme, třeba se nesrovnávaly v náhledech s některými pány biskupy.) Jestli ale pan biskup Brněnský myslí, aby lid jeho diecése naše noviny nečetl, tuť ovšem kromě své rady žádné jiné právo nemá zakazovati je, leda snad obmýšlel čtenáře našich novin excomunicovat, čehož přece, bohdá! nebude.

Z tohoto kroku pana biskupa Brněnského však opět vysvítá jeho necírkevní smýšlení. O Pánu Ježíši neb o Apoštolích nevíme nic, že by byli někomu zakazovali nějaké učení rozšiřovat: oni kázali své evangelium a nechali každého jiného kázat jiné, jsouce přesvědčeni, že pravda sama i bez hole světské zvítězí nad nepravdou. Ba naopak, jiní lidé byli tak urputní, že zakladateli naší katolické víry a jeho apoštolům zakazovali učiti, že je chytali, zavírali, mrskali, mučili, věšeli, zabíjeli: ale pravda přece se nedala chytit, zavřít, mrskat, mučit, pověsit a zabit, nýbrž udržela se na živě a na svobodě, a svítí až posud celému světu a bude svítiti déle než hrdé paláce biskupské.

— — ——

140. (KANDIDÁTI KŘESEL MINISTERSKÝCH.)

(Národní Noviny z 24. července r. 1849. Č. 159. S. 631.)

V květnu r. 1849 roznemohl se ministr František S. hr. Stadion tou měrou, že musil pomýšleti na odstoupení. Hr. Stadion byl ministrem vnitra a zároveň vedl prozatímně správu ministerstva vyučování. Jeho odstoupením uprázdnila se tudíž dvě křesla ministerská.

H. B. — Všechny noviny nyní mají plno práce — obsazují a doplňují ministerstvo. Bylo by věru hanba, abychom jenom my nechali svou hřivnu zakopanou, zvláště když i ministerialní časopisy své domněnky projevují. My známe již ty způsoby, jak se doplňuje ministerstvo: vezme se několik kandidátů, nasypou se sem tam do novin a pustějí se po vlnách veřejného mínění. Proti kterému se nejvíce vyjádří všeobecné smýšlení — ten je ministrem. Probatum est. Zkrátka my se obáváme, že se při doplňování ministerstva nevezme veliký ohled na všeobecné mínění; jmen nových ministrů ozývá se příliš mnoho, a ku podivu tenkráte nejvíce ve vládních novinách: tu pan Pipitz, [1])

[1]) Jos. ryt. Pipitz, doktor práv, byl od 12. dubna r. 1849 státním podsekretářem v ministerstvu vnitra, 6. srpna r. 1849 stal se gouvernérem rakouské národní banky.

tu pan Schmerling,[1] tu pan hrabě Lev Thun,[2] tu pan Kleyle, tu pan Mitis,[3] tu pan Leopold Neumann.[4] Všichni najednou nemohou být jistě ministry, jmenovitě pokládáme za veliký luxus, že vládní noviny teď najednou tři ministry osvěty navrhují, kdežto se tak dlouho rakouská osvěta bez vlastního ministra na nohou udržela, jsouc připojena jakožto předmět mimořádný k ministerstvu, které pečuje o orbu a o dobytek. O panu Pipitzovi mluví jen Štýrské vládní noviny, a nepřikládáme té pověsti mnoho víry. Pan professor Leopold Neumann jest muž, před kterým jsme měli vždycky všechnu úctu, a o kterém také myslíme, že by nejlépe obstarával záležitosti osvěty. My jsme sice vždy myslili, že bude ministerstvo osvěty odevzdáno některému Slovanu, ale prof. Neumann zdá se nám mezi všemi jinými nejnestrannější, který rovnoprávnost nebude pouze slovy, nýbrž i skutky vyznávati. Jeho vědomosti politické i pedagogické nebude snad ani nikdo v pochybnost uváděti. Žeby pan hrabě L. Thun byl do Vídně povolán (jak psaly některé noviny) a jmenovitě co kandidát ministerstva, nevěříme ani, žeby se mu ale snad ministerstvo osvěty nabízelo, to již dokonce držíme za nějaký dobrý nápad satyrický. Pan Mitis nepochybně jakožto kandidát mini-

---

[1]) Viz díl II. S. 593.

[2]) Viz díl II. S. 38.

[3]) Jiří ryt. Mitis (* 1810) v letech 1844 až 1848 vyvinul vynikající činnost na dolnorakouském sněmu. V srpnu r. 1848 stal se ministerským radou v ministerstvu spravedlnosti a v červenci r. 1849 byl vyznamenán rytířským křížem rakouského řádu Leopoldova.

[4]) Viz díl II. S. 90.

sterstva spravedlnosti zajisté jest na svém místě jakožto dokonalý a ctihodný muž. O panu Schmerlingovi se ostýcháme úsudek nějaký pronésti, poněvadž by se beztoho považoval jen za výsledek našich národních předsudků. Ostatně měl p. Schmerling ve Frankfurtě takové nejisté a nevděčné postavení, že by snad nespravedlivo bylo, posuzovati jej pouze z těch slabostí, které tam projevil. Litovali bychom též, kdyby s osobou p. Schmerlinga měla v ministerstvě našem škodlivá touha po vplyvu rakouském v Němcích nějaké posily nabýti; neboť soudíme, že hlavní oukol naší vlády »*jediné spojené Rakousko*« nikdy nebude dosažen, pokud se bude příliš mnoho koketovati s Německem. Všechny *neněmecké* národy v Rakousích, to jest nesmírná většina, budou proti tomu věčně protestovat.

Ostatně však si musíme velice přáti, aby v oboru ministerstva spravedlnosti všechny důležité reformy alespoň z hlavní části ve skutek uvedeny byly, dříve než pan Bach odevzdá svůj portefeuille do jiných rukou. Neboť jsme si od zkušenosti a známosti p. Bacha v tomto oboru vždy velmi mnoho dobrého přislibovali.

Avšak co jsou všechny ministerské kombinace bez většiny ve sněmu? — Teprva budoucí sněm ukáže nám, jaké budeme mít ministerstvo.

---

141. (NOVÍ MINISTŘI.)

(Národní Noviny z 5. srpna r. 1849. Č. 170. S. 675.)

Dne 28. července r. 1849 jmenováni byli: ministrem kultu a vyučování hr. Lev Thun (viz díl II. S. 38) a ministrem spravedlnosti Antonín ryt. Schmerling. (Viz díl II. S. 593.)

H. B. — Ustanovení dvou nových ministrů hraběte L. Thuna a rytíře Schmerlinga zavdalo v nynějších nenadějných politických okolnostech všem časopisům příležitost k dlouhým úsudkům a rozvažováním. My bychom s chutí o tom pomlčeli, kdyby již nebyla jakási zastaralá povinnost každých novin, při takové příležitosti počastovati čtenářstvo své nějakými všelijak broušenými úsudky. My jsme již, co se kroků nynější naší vlády dotýče, přišli k tomu stavu duševnímu, kde člověk volá: Marnost nad marností, marnost!

Kdyby byl před dvěma roky hrabě Lev Thun ustanoven býval za ministra, bylo by se v Čechách plesalo nad tím: dvě léta ale mnoho mohou proměniti ve veřejném smýšlení, zvláště taková léta, jako 1848 a 1849. Hrabě L. Thun, který zajisté nemůže býti v pochybnosti o tom, kterak se nyní v Čechách (z většího dílu) o něm smýšlí, nepochybně snad při-

čítá jenom časopisům (jmenovitě některým) tu vinu, že pokazily jeho důvěru v českém obecenstvě, a sám o sobě zajisté smýšlí tak, že se mu křivda děla, což snad nepravíme, jako bychom chtěli věděti tajné myšlénky p. hraběte, nýbrž opření na jeho vlastní tiskem vydaná slova. Naše čtenářstvo ví, kterak my smýšlíme o hraběti L. Thunovi, a až posud neměli jsme žádných příčin, změniti toto své smýšlení: proto však daleko budiž od nás, abychom hořekovali již napřed nad povyšením pana hraběte za ministra náboženských záležitostí a osvěty.

Jsou to dva předměty veledůležité, ve kterých právě nyní se všeobecně očekávají nejpotřebnější opravy. Hic Rhodus, hic salta. Pan hrabě L. Thun bude mít tedy nyní příležitost ukázati se světu sám, a nejen slovy, nýbrž činy. Od nynějška nebude smět pan hrabě vzdýchati nad zlomyslností politického stranictví, která prý šlechetné snažení v podezření uvádí: od nynějška bude moci pan hrabě skutkem přesvědčiti svět o svém pravém smýšlení. Budeme tedy očekavat skutky pana hraběte. Nyní jest první pád, že záležitosti náboženské a osvěta zároveň jsou spojeny v jednom ministerstvě, a hr. Thun jest první ministr toho druhu v Rakousích, a bude tedy mít příležitost dokázati skutkem, že není pietistických náhledů, jako se o něm obáváme. My čekáme s velikým napnutím na první kroky p. hraběte v novém jeho ouřadě.

Co se p. rytíře Schmerlinga týče, bude asi tak první následek jeho ustanovení za ministra, že budou zase vypsány nové volby do nového německého parlamentu. My jakožto Čechové nebudeme zase volit: proč, povíme, až jestli skutečně vypsány budou.

Ostatně dovoleno nám budiž jen následující poznamenání. Zrovna když se mnoho mluvilo o obsazení těchto ministerských míst, roznášela se také pověst, že bude p. ministr Bach[1]) na rytířství pasován. — Nemysli nikdo, že tato věc jest tak nepatrná, jak se býti zdá. Pokavad p. Bach bude smět zůstati jenom drem. Bachem, nezoufáme si ještě: ale jestli přijde doba, ve které se bude muset krev p. dra. Bacha proměniti skrze jistou transsubstantiaci na šlechtickou krev, pak dobrou noc! opravdivá svobodo a rovnoprávnost rakouská. Každý, kdo vidí, pozoruje, že ministrové rakouští až na p. dra. Bacha jsou všichni ze šlechty, a že se také při novém obsazení opatrně hledělo na tuto zásadu. Není to dozajista pouhá náhoda, a jaký toho jest význam, lehce se každý sám dovtípí.

---

[1]) Viz díl II. S. 233.

142. (POMLUVY O Dru F. L. RIEGROVI.)

(Národní Noviny z 10. srpna r. 1849. Č. 174. S. 691.)

H. B. — Podivná velmi pověst koluje nyní od několika dní po Praze, o kteréžto bychom se ani nezmínili, kdyby s jedné strany nepocházela od osob, o jejichžto dobrém spojení s policejními ouřady přesvědčeni jsme, a kdyby s druhé strany známá uveličující moc oustního podání nehrozila i při našem mlčení pověst tuto několikráte zhoršenou a přetvořenou po celé vlasti rozšířiti. Soudíme tedy za nejlepší, abychom se neštítili bez obalu promluviti o celé věci.

Týká se to našeho ctihodného a šlechetného vlastence dra. Riegra.[1] Každý ví, kterak tohoto výborného muže jistá dobře známá strana již od konce sněmu Kroměřížského nejhanebnějším spůsobem pronásledovala, a to sice lží a na cti utrháním, proti kterým takřka ani nelze ubrániti se poctivému člověku. Tu bylo slyšeti, že jest Rieger hlavní původce povstání Drážďanského, že tam bojoval na barrikádách, že jest tam ve vězení; tu zas se povídalo, že při posledním revolučním pokusu v Paříži měloučastenství a že je z Paříže vypovězen; že také při posledním nyní vy-

[1]) Viz díl I. S. 338.

šetřovaném spiknutí v Praze dru. Riegrovi tito nectní pomlouvači dali velikou rolli hráti, též každému jest povědomo. Jest to ovšem důkaz nízkosti charakteru mravního, mstíti se svému politickému nepříteli takovýmto nešlechetným a podvodným spůsobem: avšak zvykli jsme již na takové chování — se jistých najatých drabantů, a nepouštějíce se s nimi do zápasu, máme je i s jejich urozenými a neurozenými najímateli — jenom v opovržení.

Pak později již bylo jaksi znamenati praktické následky těchto klepů, hledalo se na několika místech po psaních Riegrových, a již dříve doslechli jsme od osob, kterým bychom věřiti mohli, že se proti dru. Riegrovi obmýšlí nějaké ouřední vyšetřování.

Nyní tedy přicházíme k nejnovější pověsti, která zní, že za několik dní bude na dra. Riegra vydán — zatykač a sice pro obvinění ze hlavní zrády (Hochverrath)!!

Posud nemůžeme věřiti, žeby takového něco při našich ouřadech možné bylo, a nebudeme také dříve celou věc věřiti, až jestli se skutečně dočkáme tohoto znamenitého zatykače.

Pan Rieger jest ovšem tohoto času nejprvnější řečník český a slovanský v Rakousích, a proto nepochybujeme, žeby na budoucích sněmích takové vládě, jakou máme nyní, velice nebezpečný býti musel opponent. Nedivili bychom se tedy, kdyby se s podivuhodným smíšením osobních ohledů a ouřední moci všelikým spůsobem takovému nebezpečnému nepříteli zameziti hleděla cesta do sněmovny. Avšak víme

dobře, že český národ není již v konstitučním životě takové dítě, aby nepochopil, kam se míří, a aby neuměl učiniti rozdíl mezi některými sprostými a nevzdělanými buřiči a mezi mužem, jako jest náš dr. Rieger, v každém ohledu zachovalý, neodvislý, ctihodný a zasloužilý, a při tom tak odhodlaně svobody milovný, že ovšem trn v oku musí být všem těm, kteří by ještě posud rádi hráli rolli pastýřů, považujíce národ za nesmyslné ovce. Třeba by byl vydán na dra. Riegra zatykač, tím jeho čest u národu pranic neutrpí, neboť každý, kdo jeho čestný charakter zná, ví již napřed co si pomysliti.

Ostatně se také dobře ví, kde Rieger mešká, tak žeby nikdy zatykače zapotřebí nebylo (leč k žádoucímu zostuzení jeho osoby), poněvadž Rieger neopomine jistě hned se před soud dostaviti a všechno podezření se sebe očistiti.

Ovšem také si vzpomínáme na ten §. ústavy, kde jenom »unbescholtene« smějí býti za poslance na sněm voleni: a že by pak lehce pan dr. Rieger »wegen Mangel an Beweisen« mohl být od soudu propuštěn, tím ale již jakožto »bescholtener« vyloučen z kandidatury pro sněm. — Opatrný člověk musí na všechno napřed pomysliti, a tedy i my již napřed poukazujeme na všechny možnosti, hrozící našemu ctihodnému a statečnému příteli.

Jak již podotknuto, nevěříme posud této pověsti: přece proto ale žádáme snažně vyšší ouřady a jmenovitě ministerstvo spravedlnosti, aby takový krok, který nebude bez velikých následků, dobře považili. Že jest dr. Rieger ouhlavní nepřítel nynější vlády, to

ví každý, a on sám to nikdy neukrýval: ale mezi tím a »Hochverrathem« musí být v konstitučních zemích znamenitý rozdíl. Musíme si odvykati již každého, kdo zřejmě proti vládě vystupuje, a kroky její bez ohledu haní, za buřiče vyhlašovati, sice věru tak daleko to přijde, že se slovo buřič stane jakýmsi čestným titulem.

---

143. SLOVENSKÉ NOVINY.

(Národní Noviny z 11. srpna r. 1849. Č. 175. S. 695.)

H. B. — Od 10. července vycházejí ve Vídni každý outerek a pátek Slovenské Noviny, to jest ouřední noviny pro Slováky v Uhřích. Zevnějšek jejich jest velmi ouhledný, formát veliký arch ve tří sloupcích. Co se vnitřního zřízení dotýče, musíme věru statné redakci velice povděčni býti za přičinlivost a vedení tohoto nového a důležitého orgánu pro Slovanstvo. Již z daleka vidíme na nich praktičnost, která bývá vždy nevyhnutelným následkem zkušenosti. Jazyk, kterým psána jest hlavní politická část (tištěna švabachem) jest čistá slovenčina, na které ale nepozorujeme jako dříve na páně Štúrových[1]) novinách zoumyslné odchylování od češtiny, nýbrž spíše naopak přibližování, tak ku př. pravopis jest takový jako náš, a proto může tyto noviny tak dobře Slovák jako Moravan a Čech čítati a rozuměti Feuilleton pod čárou jest tištěn latinkou, a psán čistým spisovním českým jazykem. Ejhle! pravá cesta, na které se podaří časem přece spojiti celý kmen československý do jediného spisovního jazyka: naděje, na kterou stavíme celou budoucnost našeho národu. Čechy, Morava a Slovensko, národ sedmi-

---

[1]) Viz díl I. S. 33.

milionový, nebude mezi jinými nikdy tak nepatrný, jako bychom všichni tři býti museli, kdybychom každý pro sebe jinou cestou kráčeli; slabé až posud literární síly naše nabudou znamenité váhy a posily ve spojení. Ať jen si Slováci jakožto praktičtí lidé píší v časopisech a v prostonárodních knihách čistou svou slovenčinu, časem svým mnoho dobrého z ní přejde i do spisovní všeobecné řeči česko-slovanské, a naš starý spisovní jazyk nabude trochu mladé síly.

Redakce sama těchto Slovenských Novin, evangelík p. dr. Lichard[1]) a katolický kněz dr. Radlinský,[2]) ukazuje nám v žádoucí svornosti dvoje křesťanské vyznání našeho národu. Kéž by i u nás v Čechách našla tato rozumná náboženská svornost následovníků, kéž by i u nás vymizeli poznenáhla náboženští zuřivcové, jak evangelického tak i katolického vyznání!!

Rovněž potěšitelnou novinku přinášejí nám tyto Slovenské Noviny v 8. čísle, kterou zde doslovně vyjímáme, činíce leckterého ouřednického starověrce pozorna na poslední slova přípisu p. ministra Bacha:

Vel. pán collega náš, dr. Radlinský, doručil panu ministrovi Bachovi jeden výtisk své náboženské knihy, pod názvem: »Poklady kazatelského řečnictva« — načež od pana ministra poděkujícím přípisem slovanským poctěn byl,

---

[1]) Daniel Lichard (1812—1882) byl jeden z nejšťastnějších slovenských spisovatelů prostonárodních. V letech 1838—44 byl učitelem přírodopisu na ev. gymnasiu v B. Šťávnici, pak až do smrti žurnalistou. Popularisoval vědy přírodní.

[2]) Theologie doktor Ondřej Radlinský († 1879) psal spisy obsahu náboženského a náležel k horlivým zastáncům odštěpné literatury slovenské.

který tu v originále, písebnou řečí česko-slovanskou vydaném, sdělujeme.

Velebný Pane!

S potěšením dostal jsem výtisk knihy Vámi vydané: Poklady kazatelského řečnictva, která mi od Vašnosti laskavě poslána jest. — Podané dílo není mi toliko čestnou známkou šetrnosti k mé osobě, za kterouž Vašnosti své uctivé díky vzdávám, nýbrž i vítaným důkazem zdárné Vaší činnosti ve vyučování a vzdělávání kmene slovenského jazykem jemu přirozeným, k jehož žádoucímu výkvětu upřímně pomahati za povinnost ouřadu svého si pokládám.

Ve Vídni dne 28. července 1849.

Bach,
c. kr. ministr soudní a p. min.
domácích důležitostí.

144. NĚCO O NOVÉM ZŘIZOVÁNÍ OBCÍ.

(Národní Noviny z 12. srpna r. 1849. Č. 176. S. 699.)

H. B. — Ze všech stran ozývají se pověsti, že mnozí ouředníci, nechtějíce podle svého zatvrzelého rozumu chápati pravý smysl nového zákona obecního, venkovanům rozličné věci namlouvají, jmenovitě že si každá obec svého vlastního ouředníka držet a platiti musí, ba že se i k tomuto oučelu více katastrálních obcí sestoupiti musí do jedné jen aby takového pana ouředníka vyživiti mohli. Ba slyšeli jsme o jednom panu vrchním v Ch., který již prý své pány kancelářské a písaře jakožto drahé dědictví rozličným obcím rozdělil, které ale ovšem nepřijali. Z toho ohledu a jsouce od mnohých obcí ctných o nějaké vysvětlení tázáni, považujeme za svou povinnost, tuto věc podle zákonu obecního od 17. března 1849 (a ne snad jen podle své vlastní hlavy) vysvětliti.

Co se předně spojení několika katastrálních obcí (neb vsí) do jedné obce týče, o tom nalézáme zmínku jenom v § 1., 3. a 4. Tyto zní takto: »Za obec místní považuje se vůbec obec v katastru co samostatný celek vyměřená, leč by jich (těch katastrálních obcí) již více skutečně samostatnou jedinou obec již nedělalo. Jedno-

tlivé obce mají právo spojiti se s jinými v jednu místní obec. Jestliže jednotlivé obce nemají prostředků, aby povinnosti jim v tomto (obecním) zákonu uložené plnily, spojeny budou s jinými v jedinou obec místní.« Z toho tedy vidíme, že obce mohou, jestli chtějí, se spojit, že k tomu ale nuceny býti nemohou, leč jen kdyby neměly prostředky, zastati povinnosti jim uložené v tomto obecním zákonu. Podíváme se tedy, jaké povinnosti se obcím ukládají v obecním zákonu. Žádné jiné než: § 83., že musí mít každá obec jednu osobu schopnou ke psaní, kterou bude k tomu oučelu užívati purkmistr. Tento § nepochybně zavdal příčinu mnohému, aby myslil, že si každá obec zvláštního písaře držeti musí. To ale jest veliký omyl. Když mezi sousedy jeden jest muž zkušený a péra schopný, není pro malé obce žádného písaře zapotřebí, obzvláště nyní při rovnoprávnosti, kde se jim všechno po česku vydati a od nich taky po česku přijmouti musí. Co by měl také v takové obci písař za práci, vždyť by leností umříti musel! Něco jiného jest ve velkých obcích, jako ve městečkách atd., tu arci jest již tolik řízení a psaní, že k tomu snad i více než jednoho písaře zapotřebí jest.

Ať tedy jen každá vesnice, která sama pro sebe zůstati chce a může, vyvolí si za purkmistra muže ve světě zkušeného, rozumného a schopného v péře, jakých se dosti najde, aneb ať alespoň jeden z dvou ustanovených představených tyto schopnosti má, a tak obec ušetří zbytečný náklad na písaře.

Co se ostatně povinností purkmistrových týče, který musí dle §§ starati se o čistotu, zdraví, o chudé, o silnice, o přípravy k hašení ohně, o trhy, o mrav-

nost, o stavby, o čeládku a vůbec o bezpečnost: to jsou samé věci, které beztoho také každý rychtář na starosti míval.

Kromě toho musí purkmistr zákony nové obci oznamovat (ty dostane tištěné z okresního ouřadu), on musí vybírat, odvádět daně, býti při konskripci a rekrutýrce, dbáti na cizince, vydávati pasy atd. samé věci, které buď až posud také rychtář dělal, neb které jistě každý rozumný muž s malou doptávkou vždy dobře zařídí. Ostatně bude mít každá obec správu svého obecního jmění. Ale tak dobře jako každý bez písaře dovedl až posud své vlastní hospodářství vésti, tak dobře dovedete všichni dohromady hospodařiti bez písaře s obecním svým jměním.

Také se ještě i ta námitka dělá, že prý jen ta vesnice může býti pro sebe obcí, která má alespoň 100 voličů. To ale v zákonu obecním nikde nestojí. § 44. praví výslovně, že ty obce, které nemají více než sto voličů, musí mít výbor obecní z 8 neb 9 osob. To znamená, že žádná obec nesmí mít menší obecní výbor než 8 neb 9 mužů; jak mnoho ale musí být voličů (t. j. sousedů a občanů), to nikde nestojí, a výslovně se z tohoto paragrafu rozuměti musí, že jich může být míň než 100. Voličem ale jest každý, kdo v obci usedlost (dům neb pole) nebo řemeslo má, z nichžto nějakou přímou (directe) daň platí.

Z toho zde řečeného tedy každý vidí, jak věci skutečně stojí podle zákonu. Co se ale našeho mínění týče, neradili bychom obcím, aby se bez potřeby s jinými spojovaly. Že se od ouřadů nynějších k tomu pracuje, v tom vidíme jenom reakcionářské oumysly.

Neboť jak se více vsí do jedné obce spojí, přestane skutečně pravá svoboda obce: vzdálenější nebude již k poradám přicházeti, stanou se rozepře mezi sousedy hlavní obce a ostatních, zkrátka obec přestane býti obcí a stane se okreskem malým. Vezme-li si tento písaře neb ouředníka, přijde to brzy tak daleko, že tento bude všechno dělat a všechno vidět; občané sami spoléhajíce se na něho nebudou tak pečlivě o veřejné věci dbávati a proto zas jim nebudou nikdy rozuměti. Pokrok k dalšímu konstitučnímu životu odstrčil by se tím zase na dlouhá léta. Kdyby později někde pro zvláštní ohledy a místní příležitosti některé obce takové spojení za užitečné uznaly, mají vždycky snadno se spojiti; těžko by ale bylo rozcházeti se, kdyby se nyní snad kvapně a bez rozmýšlení k něčemu slepě zavázaly, co by je snad ustavičně mrzelo.

145. SKROMNÁ OTÁZKA K MINISTERSTVU.

(Národní Noviny z 12. srpna r. 1849. Č. 176. S. 699.)

H. B. — Každý se jistě diví nesmírné činnosti, jakou objevuje ministerstvo ve vydávání nových prozatimních zákonů, a my sami žasneme až nad tou plodností. Avšak podle analogie všeho ostatního bývají tak rychlé práce také obyčejně nedůkladné. Tak ku příkladu prohlížejíce drobet bedlivěji zákon obecní[1]) přišli jsme na dva následující §§:

§ 81. Der Ausschus .... ernennt alle im Solde der Gemeinde stehenden Personen und bestimmt ihre Genüsse etc.

§ 118. Der Bürgermeister ernennt alle Gemeindebeamten und Diener .... etc.

Tážeme se tedy ve vší uctivosti, jak máme tomuto zákonu rozumět, jestli ku prospěchu pana purkmistra neb výboru? A nechce li slavné ministerstvo viděti všeobecné hádky v celém mocnářství mezi purkmistry a výbory, z nichžto se každý bude odvolávat na svůj §: račiž tedy co nejdříve tuto nepochopitelnou chybu napraviti.

---

[1]) Pro země předlitavské vydáno bylo »prozatimné« zřízení obecní ze dne 17. března 1849 č. 170. ř. z.

146. CHORVÁTI A OKTROJÍRKA.

(Národní Noviny z 16. srpna r. 1849. Č. 180. S. 713. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 154—155.)

H. B. — Vídeňské časopisy jsou skoro všechny buď ministerialní neb alespoň by rády byly, kdyby jen mohly. Dočítáme se tedy v posledních číslech Lloydu a Presse nejhrubších urážek proti Chorvátům za příčinou oktrojované ústavy od 4. března.[1]) Házení okolo sebe samými *Partikullar-separatistische Tendenze*, *provinzieller Winkelpatriotismus*, to jsou věci, které od takových pánů každý utrží, kdo nechce být poníženým služebníkem Němců. Tak daleko jdou tyto časopisy, že přirovnávají poslední zemský sněm trojjediného království Vídeňskému Sicherheitsausschuszu,[2]) a Presse se zrovna vyjadřuje, že chorvátský sněm zemský nemá jiné právo, »než oktrojovanou ústavu si zapsati a podle ní se říditi.« Tak daleko to přivádí německé soběctví a servilnost, že konečně upírají hlavní zásadu všeho konstitučního života! Neb právě to jest hlavní známka absolutní vlády, že národ jiná práva nemá, »než vůli panovníka si zapsati a podle ní se říditi.«

---

[1]) Viz díl II. S. 370.

[2]) Viz díl II. S. 122.

My dívajíce se na věci nyní pouze z praktického stanoviska, nemůžeme sobě ovšem taky přáti, aby národ chorvátský ve své jinak zcela spravedlivé oposici proti oktrojované ústavě dále šel neb snad dokonce k nějakému násilnému odporu se zavábiti dal. Což by mohlo býti společným nepřátelům naší svobody a národnosti vítanější, než aby jeden národ pěkně po druhém k jejich většímu pohodlí se poraziti a pak potrestati dal. Nyní proti Chorvátům není ani za mák právní příčiny, a dostanou-li horší ústavu než měli dříve, bude to před celým světem pěkné znamení vděčnosti za jejich krvavé hájení mocnářství rakouského: a takové jmění třeba hned nyní nevyplácelo hotovými, přece ponese zatím dobré ouroky a časem svým se jak náleží vyplatí. Kdyby ale nyní třeba jen jedna strana (nedočkavější) v Chorvátech násilný odpor a revoluci zdvihla, víme již napřed, na čí straně bude vítězství, neboť jsou síly právě v tuto chvíli příliš nestejné; a pak by se všem Chorvátům s radostí napsala do registříku ta vina některých a našla by se vítaná zamínka nedržeti jim v ničem slovo.

Hlavní námitkou Chorvátů proti oktrojované ústavě jest její přílišná centralisace. Ale v tomto ohledu by jistě nemoudré bylo, aby Chorváti sami o samotě proti ní se bránili, při čem jejich síly vystačiti nemohou, kdežto s druhé strany jisto jest, že všichni ostatní národové (vyjmouc snad něco nejurputnějších Němců) tu samou námitku proti této ústavě činí, tak že podle našeho mínění oktrojovaná ústava ani jeden říšský sněm přečkati nemůže. Ať tedy Chorváté své síly i svou nechuť proti oktrojované ústavě zachovají až k té příležitosti, kde také my všichni rovněž tak ne-

spokojení jako oni budeme moci své síly s nimi spojiti proti oktrojované ústavě. Tato příležitost bude na prvním říšském sněmu. Uvidíme pak, kolikráte se bude asi moci opakovat ten experiment rozpouštění říšských sněmů!

Ohlídněme se jenom okolo sebe, ani jeden národ (vyjmouc jednu část soběckých Němců) není spokojen s tou centralisací, kterou oktrojovaná ústava předpisuje: Slované, Rumuni, Vlachové to již všichni osvědčili, a o Maďařích ani pochybnosti není, že jim též nebude dosti té zdánlivé autonomie, kterou jednotlivým zemím tato ústava ponechává, tedy skoro všichni v tomto ohledu stejně smýšlíme: proč bychom tedy jeden po druhém se svým odporem vystupovali, dadouce se přemoci, proč maříme sil svých v této nesvornosti bez spojení, proč bychom raději všichni pohromadě v úplných silách nepozdvihli svých hlasů? — První říšský sněm může teprva platně rozhodnout o budoucí trvanlivé ústavě rakouské a že tato bude foederativní, nepochybujeme nikterak.

147. V PRAZE DNE 17. SRPNA.

(Národní Noviny z 18. srpna r. 1849. Č. 182. S. 721.)

H. B. — Tentokrát nestavíme nadarmo a jen ze zvyku žurnalistického datum před svůj článek:

Vzpomínáme si, že dne 10. května byl stav obležení nad Prahou prohlášen [1]) a že již tedy přes čtvrt roku jsme zbaveni konstitučních práv a svobod. Tak dlouho také již trvá ouřední vyšetřování příčin našeho obležení, a až posud nezvěděli jsme nic o tom, co by byla tato komisse vyšetřující vypátrala a dokázala.

Byly již dříve rozličné hádky o tom, zdali potřebné jest toto obležení v Praze, strana liberální namítala proti němu, že se není zapotřebí v Praze obávati nějakého násilného povstání, že ta veliká strana, která v Čechách skutečně s nynější vládou nespokojena jest, nechce násilím vyhledávati dosažení svého oumysle, nýbrž na cestě reformy a pouhé zákonní opposice hledí uskutečniti ty změny, které k stálému blahu a spokojenosti větší části národů rakouských za nevyhnutelné pokládá. Strana držící s vládou stála však vždycky na svém, že se v Praze jen na příležitost k povstání čeká, a třeba by snad ouplné povstání

---

[1]) Viz díl II. S. 539.

se neobmýšlelo, že alespoň hodné nepokoje a šarvátky vypuknouti mohou.

Nechceme se na zkušenost celého tohoto čtvrtletí odvolávati, jestli se tím pravda jedné neb druhé strany zřejmě nedokázala; nechceme ani to uvésti, že časem bývalo po tuto dobu obležení v Praze jen pramálo vojska, tak že se poznenáhla jedna posice po druhé opouštěla, že tedy mírumilovnost a loyalnost Pražanů takto nejlépe se ukázala: ale můžeme se s chloubou odvolati na toto celé čtvrtletí, kdežto se v Praze ani jeden výstupek se strany občanů nestal, naopak ale několika dokázanými pády jednotliví vojáci hrubě se proti pořádku provinili: ku př. p. důstojník Havlíček, jenž v Jezovitské ulici posekal hostinského; onen voják, který zabil studenta Wolfa; onen, který na Poříči postříkal více osob vitriolem atd.; kteřížto pádové také náležitě k vědomosti vojenských ouřadů přišli, a bohdá! trestu snad dojdou. Zkrátka musí každý, ať si se k té neb k jiné politické straně přiznává, svědectví vydati, že jest chování obyvatelstva Pražského pravidelné, důstojné, žádnému podezření místa nedávající.

Častokráte se dříve mluvilo o zrušení obleženosti Prahy, ale nadarmo, konečně člověk všemu zvykne: až za příčinou narozenin JMC.[1]) povstaly opět řeči o rozličných amnestiích, o zrušení obleženosti atd. Vídeňské ouřední časopisy odporovaly nedávno těmto pověstem. My však ohlížejíce se po celém světě vidíme, že Paříži (kdežto přec jiné příčiny byly k prohlášení obleženosti) již obležení přestalo, potrvavši asi

---

[1]) Františka Josefa I. dne 18. srpna.

dva měsíce; také v Berlíně již zrušeno jest, a na mnohých jiných místech německé říše, kdežto všude největší a nezvratné příčiny byly k prohlášení nezákonního toho stavu. Jen u nás nevidíme posud nikde čáky, žeby nám zase práva konstitučních občanů brzy navrácena byla! Měsíc po měsíci přechází a obležení trvá neustále. Slyšíme, že ministerstvo ani také neobmýšlí před ukončením uherské války zrušiti někde obležení, a co si asi ministerstvo myslí pod skončením uherské války, to není povědomo.

Vláda tak často mluví o potřebné důvěře národu k vládě, a přece zapomíná na hlavní pravidlo, že jedna důvěra hodna jest druhé, a že tedy také vláda se své strany musí mít k národům něco důvěry. Ale jestli se ustavičným stavem obležení mnoho důvěry ukazuje, to věru není potřeba vysvětlovati! —

---

148. NAROZENINY J. M. C.

(Národní Noviny z 19. srpna r. 1849. Č. 183. S. 725. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 165—167.)

Na den 18. srpna připadají narozeniny císaře Františka Josefa I. První narozeniny jeho jako panovníka byly r. 1849. V Praze jednalo se o to, jakým způsobem by se tento den měl oslaviti. Starosta pražský dr. Vaňka vydal vyhlášku, v níž pravil, že nechce vybízeti k žádné hlučné oslavě, a vyzýval jen k dobročinnosti v ten den zvláště ve prospěch schudlých občanů. Když tato vyhláška byla publikována, nabídl se ředitel pražské plynárny Friedland, že na své vlastní útraty postaví dne 17. srpna večer světelnou říšskou korunu. Městská rada tuto nabídku zamítla mimo jiné z důvodů, »jednak že dosavad ani nestává žádné koruny říšské, kromě koruny německé,« kteráž nebude v Čechách oslavována, »jednak ale, kdyby snad i cís. koruna domácí za korunu celé rak. říše považovati se chtěla, že by to snadno mimo jiné ohledy proti vůli obecní vykládáno býti mohlo ku prospěchu oktrojírky«. Aby pak předešla klamným výkladům, dala ke dni 18. srpna prostým způsobem radnici staroměstskou (nikoli i jiné obecní domy) osvětliti. Havlíček v Národních Novinách z 16. srpna r. 1849. č. 180. s. 714. zmiňuje se o této události dokládal, »že si radda městská výborně pomohla ve svém choulostivém postavení: osvědčí tak za celé hlavní město řádné konstituční smýšlení: úctu i příchylnost k osobě J. M. císaře a krále, třeba se neshodovaly náhledy její s nynější vládou, aniž sobě co zadala v ohledu poslednějším«. Zprávy Havlíčkovy všimla si »Deutsche Zeitung aus Böhmen« ze 17. srpna r. 1849

č. 138. s. 518. a nazývajíc Národní Noviny poloofficielní orgán městské rady odsoudila jednání pražských měšťanů a končila: »Durch das Auftreten hat sich das Stadtverordneten-Collegium im Wesentlichen auf denselben Standpunkt gestellt, auf dem die von der Regierung bekriegten und von den Slaven, namentlich den Čechen, so beharrlich und fanatisch angefeindeten Magyaren stehen, ohne wie diese auch nur den Schatten eines historischen Rechtes für sich zu haben.«

H. B. — V Praze dne 18. srpna. Včerejší osvětlení zavdalo v Praze opět příčinu k rozmanitému duševnímu pohnutí. Také my jsme poněkud byli strženi do onoho proudu, a č. 138. Deutsche Zeitung uznalo za dobré, sejmouti při této slavné příležitosti svou politickou larvu a ukázati se nám v celé své německé kráse. Uvádějíc z našeho čísla od 16. srpna onen článek z Pražského denníka, ve kterém jsme vysvětlili okolnost strany návrhu p. Friedlanda a jeho říšské koruny na staroměstské radnici, přidaly k němu Deutsche Zeitung dodatek, v němžto nás poučují o potřebné úctě k J. M. C. a ke všem známkám říše, vyčítajíce nám jako obyčejně »alte Sondergelüste«, a rovnají nás k Maďarům, s nimižto prý válku vede vláda, dávajíce na srozuměnou, že jsme vlastně ještě horší.

My neznáme nic opovrženějšího než pochlebníka. Byltě čas, kdežto Deutsche Zeitung neukrývali příliš opatrně protirakouské smýšlení své, jmenovitě za času povstání Vídeňského, za těchto dob a za předešlých nám vytýkali Deutsche Zeitung servilnost, protože jsme neuznali za dobré, zdvihnouti revoluci proti Rakousku. Nyní se věci obrátily, Rakousko a dynastie stojí pevně (máme-li my nějakou zásluhu při tom, nech ať historie rozhodne), ba ukazuje se jistá čáka, že skrze centralisování vlády německý živel v Rakousích získá: a ejhle!

Deutsche Zeitung již nás napomíná, jak máme slaviti narozeniny J. M. C. a jak si máme vážiti koruny říšské! Vidíme, jak se časy mění!

Co se ale samého osvětlení týče, vidíme patrně z příkladu městské raddy Vídeňské, která též jako naše Pražská radila dobročinné dary pro chudé místo illuminace, že naše Pražská radda nejednala nešetrně a neuctivě proti J. M. C. Vůbec každý rozumný bude osvětlení města v čas obležení vždycky co možná zdržovati, neboť věru v takovém stavu podobná demonstrace nesluší, poněvadž připouští možnost, mysliti si, že není naveskrz z dobré vůle spůsobena. Nemůže se tedy schvalovati krok, který učinili mužové jisté strany, přivěsivše již pozdě odpoledne veliký plakát, který zde následuje:

Svým spoluměšťanům!

Zejtra jest slavnost narozenin Jeho Milosti našeho milovaného císaře. Ponejprv, co na trůn nastoupil, máme příležitost tyto slavně odbývati. Máme tím spíše příčinu k tomu, poněvadž Jeho Milost udělením ústavy — která dříve slíbena, od něho teprv ale dána byla — uzavřením míru s Piemontem a ku konci se blížícím pokořením povstání v Uhřích, nám pro budoucnost zevnitřní i vnitřní pokoj a s tímto opětné zkvétání našeho blahobytu zaručil.

Jsme toho mínění, že jest všeobecné osvětlení města nejjednodušším a nejpatrnějším prostředkem, jímžto city vděčnosti a oddanosti naší Jeho Milosti na jevo dáme.

Narozeniny Jeho Milosti císaře Ferdinanda byly letos osvětlením města slaveny, ačkoli J. M. zřejmě toho odříci se ráčila.

S důvěrou tedy očekáváme, že každý dobře smýšlející rád na všeobecném osvětlení, dnes večer od nás zamýšleném,

oučastenství bráti bude, k čemuž své spoluobčany přátelsky a co nejdůležitěji zveme. V Praze dne 17. srpna 1849.

Ve jménu více stejně smýšlejících: MUDr. Reisich. Ant. Haasche, obchodník. K. H. Fischer, JUD., Pražský měšťan. Karel Kehrn, obchodník. Michal Kriner, obchodník. Egidy Kriner, obchodník. Fr. Burian, kožel. mistr. Fr. X. Brosche, obchodník. Bed. Brosche, obchodník. Jan Jelínek, měšťan. J. B. Batka, obchodník. J. Röhrs, fabrikant. V. Hoffmann, sklenář. Fr. Kose, kupec. JUD. Niemann, advokát. MUDr. Wischin. Fr. Liegert, obchodník. M. Jindřich, obchodník. Bohumil Haase. JUD. Burian. J. G. Dietel, obchodník. Jul. Hegner. Herm. Buschbeck, obchodník. Jiří Hezner. JUD. Rudolf Haase. Helminger, JUD. Mor. Zilliger, obchodník. Josef Götzl, konvař. Josef Pokorni, švec. Lud. Fortner, stříbrník. J. Cayer. Jos. Köhler. Čeněk Türk. J. J. Wanitschek. Fr. Scheib. F. Lepschik, voskář.

Neboť neslušné jest, den narozenin J. M. C. vyvoliti si za příležitost politických agitací a míchati city obecenstva k J. M. C. dohromady s politickými vášněmi jedné strany proti druhým. Skutek také okázal, žeby bylo nejmoudřeji bývalo, následovati městskou raddu a oslaviti den tichým ale výdatným darem pro chudé, než způsobiti nepodařenou illuminaci. Osvětlení města, kdykoli není pouhá politická demonstrace, nýbrž jako včerejší, má být ke cti J. M. C. našeho neodpovědného konstitučního mocnáře, musí být všeobecné.

---

149. NOVÁ KNÍŽKA OD HRAB. LVA THUNA.

(Národní Noviny z 21. 22. 23. srpna r. 1849. Č. 185—187. S. 731. 735. 739. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 155—164.)

H. B. — Máme tedy první českou knížku sepsanou od rakouského ministra — neobyčejná to věc až posud v české literatuře: »Úvahy o nynějších poměrech, hledíc zvláště k Čechám, sepsal hrabě Leo Thun.[1]) Každý si již snad pomysliti může, že čelí tento spisek hlavně proti té straně politické, kterou my v Národních Novinách držíme: a právě proto, že pan hrabě zřejmě své smýšlení vyslovuje, hodláme i my rovněž tak zřejmě, avšak též »sine ira et studio« (jak pan hrabě o sobě praví), proti jeho spisu své mínění vyložiti. Nynější postavení p. hraběte co ministra osvěty a náboženských záležitostí ukládá nám povinnost považovati jeho knížku ještě za důležitější, než by se v jiných okolnostech býti zdála. Celý spis 96 stran v malém formátě, rozdělen jest na šestero částí; první čtyry jsou více theoretické, v posledních dvou praktických jedná pan hrabě o nejnovějším stavě politiky slovanské, zvláště české v Rakousích.

Pan hrabě vyslovuje se zřejmě proti vševládě,

---

[1]) Viz díl II. S. 632.

totiž proti tomu, aby vláda do všech okolností občanů svých se míchala, všechno sama říditi chtěla. »Jak mohou — praví — zákony rozhodovati o otázkách, ježto se týkají náboženství, věd a duševního vyvinutí? (str. 14.) Moc státní chraniž důrazně mír a právo proti každému nepříteli, jak domácímu tak cizímu; ponechej ale lidem, aby buď sami, buď ve spolku sousedském, aneb spojení podle zvláštních svých interessů svobodně rozvíjeli svou činnost a sami pečovali o své blaho«. (str. 17). Žádný liberální člověk nemůže tuto zásadu p. hraběte haněti, ale mnohý se zeptá, kterak se srovnává takové liberální pravidlo s tím liberálním associačním a obecním zákonem, jaký nám toto ministerstvo oktrojovalo, do kterého p. hrabě nyní (musí se rozumět co stejně smýšlející) vstoupil, proti kterému alespoň dříve opposici nečinil? — Bez svobodné associace, bez opravdivé svobodné obce nelze nikterak, aby lidé rozvíjeli svou činnost: schvalovat jim tedy oučel a zamezovati k tomu prostředky, toť jest trochu ironické. Tolik tedy musíme proti hlavní věci namítati, o které jedná p. hr. v prvních dvou odděleních svého spisu: jednotlivých námitek bylo by více. Tak ku př. praví p. hr. (str. 11), že protivníci vlád bojují proti vládám skoro jen lží a podvodem. Tu již mluví z pana hraběte ministr, ačkoliv spis sepsán jest v privátním živobytí: neboť každý, kdo historii r. 1848 a 1849 zná, nebude tuto strannickou sadu p. hraběte za pravdu držeti; a má-li se již o lžích a podvodech mluviti, Bůh ví, neshledal-li by se v očích vlád onen biblický trám, pro který se tříška v oku bližního přece dobře vidí.

Také myslíme, že se p. hrabě mýlí, pokládaje, že také jest hlavní příčina událostí našich dní ta, »že vzdělané třídy lidu odpadly (aspoň z veliké části) od upřímného živého křesťanství«. Pan hrabě myslí beze vší pochybnosti tak zvané vyšší třídy, tyto ale, pokud známe dějiny světa, vždy se velmi málo držívaly upřímného živého křesťanství, nýbrž více zevnitřních (jim pohodlných) forem, považujíce svaté náboženství Kristovo více jen za potřebnou uzdu na lid jim poddaný než za pravidlo i pro sebe, a jestli se formálně co nábožnůstkáři chovali, činili to obyčejně z opatrnosti, aby se jim tato užitečná uzda nestrhala. Již ve sv. bibli N. Z. praví se, že snáze projíti velbloudu skrze ucho jehličí, než bohatému do království nebeského na důkaz, že již to je obyčejná stará vada vyšších tříd co jim p. hrabě nyní vytýká.

Strany provedení národní rovnoprávnosti ve školách a v ouřadech projevuje p. hrabě v třetím oddělení takové smýšlení, s kterým dokonce spokojeni jsme, přejíce sobě, aby se jakožto ministr prakticky držel těchto svých zásad. On praví: »Žádnému národu jakožto takovému nepřísluší nějaká přednost před druhým, to jest: proto že někdo náleží k jistému národu nic se mu nesmí odpírati neb zakazovati, čehož by pohledávati mohl jako práva, kdyby náležel k jinému národu«. Na str. 44. výslovně praví, že se i na vyšších školách (kde rozumí dle jiných svých výroků také universitu) zříditi musí české katedry všeho způsobu.

Věci, ve kterých se s p. hrabětem nesrovnáváme,

jsou předně veliké, jak myslíme přeceňování a vychvalování Němců, jejich učenosti a zásluh o civilisací na str. 32., 33. a 34. Čtoucí tyto strany, musí zrovna mysliti, že pan hrabě pokládá Němce za první národ na světě a že je nám Slovanům jako zrcadlo ve všem k následování představuje. Nikdo nebude tvrdit, že jsme se již vyrovnali Němcům: jinak jest ale, máme-li si je co vzor k následování vyvoliti. My především v tom hledáme budoucí velikost Slovanů, když by se nejvíce dle příkladů a vzorů starověkých Řeků a Římanů, pak ale Angličanů (severních Amerikánů) a Francouzů vzdělávali. Neboť Řekům a Francouzům zdá se nám nejvíce podobná býti povaha národní slovanská, a v tom, co naší slovanské povaze chybí, totiž setrvalost, důkladnost zdají se nám Angličané a starověcí Římané mnohem ctihodnější mistrové než Němci, kteří se jim v těchto vlastnostech ještě nikdy nevyrovnali. A v čem bychom si my Slované měli vzíti Němce za vzor: v politice? v té jsou oni sami nejbídnější školáci, jak zkušenost učí; ve vědě? v té jsou pedanti, kteří si tvrdou skořepinou vědy tak zuby vylámou, »že již ani jádro, kdyby se i až k němu probrali, okusiti nemohou; v umění? k tomu jsou buď příliš chladní, buď příliš titěrní, buď zase přeučení; zkrátka by se nejlépe charakterisovati dali, že jsou velicí mistři v malých věcech. Není zde příležité místo, abychom slabé strany Německa rozebírali: ale máme přesvědčení, že všechno skoro, co jest na Němcích následování hodné, mnohem skvěleji a důkladněji u jiných národů nalezáme a že všechno to, co mají Němci původního u sebe, následování pro nás hodno není.

Tolik o poměru Slovanů a Němců vůbec; má-li ale p. hrabě přede vším jen na zřeteli Čechy a Němce v Čechách, jak se to skutečně zdá na str. 34., kde praví: »Dokud ale Slované co do vnitřní síly a vzdělanosti zůstávati budou pod Němci, potud musí tito více platiti v životě jak občanském, tak politickém« — tu se zdá p. hrabě zapomínati, že dle našich dosavadních poměrů v Čechách všechna česká vnitřní síla a vzdělanost v německé formě vězela a Němcům se připočítala, držícím násilně (pomocí vlády) všechen monopol inteligence. Kdyby ale p. hrabě obyčejnou německou vesnici v Čechách porovnal s obyčejnou českou, sotva by shledal veliký rozdíl vnitřní síly a vzdělanosti! Sem též náleží to, co praví p. hrabě (str. 42.) o divadle. Neníť to tedy se strany naší (jak se vyjadřuje p. hrabě) »lichá národní ctižádost aneb hledění okem závistivým na to, co mají jiní«, když rozličné ústavy pro sebe žádáme, které jsme až posud vlastními penězi a daněmi, vlastními silami vydržovati museli pro cizí čest a pro svou potupu, totiž pro rozmnožení důkazů, že máme mnohem méně »vnitřní síly a vzdělanosti«, než Němci. Všeobecné sady nemívají vždycky platnost; ku př. praví p. hrabě: »Především budiž dána každému člověku a národu stejná svoboda, by se o svých silách vyvinoval«. Byli ale dva sousedé, kteří mívali před časy oba po čtyrech koních: při rozličných příležitostech sobě ale soused Michl poznenáhla tři koně od souseda Vaška přivlastnil, tak že konečně má Michl sedm a Vašek jednoho koně. Nyní mají jít oba na přípřež, oba dostanou stejný ná-

klad (mají se o svých silách vyvinout), a Michl se směje Vàškovi, že tak pomalu jede, ba pochybuje dokonce, neuvázne-li Vašek někde v blátě. Otázka: Nebylo-li by záslužno, aby napřed soused Michl sousedovi Vaškovi ty tři ukradené koně vrátil, a pak s ním teprv o závod jel? Myslíme, že toto podobenství měl p. hrabě, spisuje třetí oddělení své knížky, dobře na zřeteli míti, pak by byl snad ledacos vynechal a ledacos přisadil! —

Nyní přicházíme ale již k té části knížky, ve které se smýšlení pana hraběte od našeho tak velice a podstatně dělí, že za nejlepší cestu pokládáme, napřed v krátkosti všechny hlavní zásady od p. hraběte vyřknuté dohromady sestaviti a pak proti nim též své námitky a svůj odpor v souvislosti přiložiti. My beztoho očekáváme, že skoro každý, kdo se českou literaturou obírá, spis p. hraběte přečísti neopomine, což si také přejeme, nebojíce se nikterak, že tím něco utrpí naše politická strana, poněvadž můžeme p. hraběti ve všem platné námitky postaviti.

Pan hrabě myslí, že nejnebezpečnější škůdce věci národní jest ten, kdo z ní udělati chce věc politické strany; — že by z toho pošlo to, co se nejpatrněji v Uhřích ukazuje; že moc strany národní prospívá jen vůdcům jejím a novinám jejich; že strana národní nikdy vlády vykonávati nedovede, že se její moci nic trvanlivého nemůže vystavěti; že musí zůstat strana národní věčně v oposici; že jest korouhev strany národní cit, a proto se nedá od ní očekávati důslednost v politických zásadách, oudové její nemohou býti i v nejdůležitějších politických otázkách svorní a musí obětovati své přesvědčení straně. Tyto všeobecné sady

p. hrabě pak aplikuje na bývalou slovanskou Pravici v říšském sněmě, a lituje, že mnozí mužové pozbyli svého politického postavení a vážnosti tím, že k této straně přistoupili. Pan hrabě se vyslovuje proti každé politické koalici (spojení různě smýšlejících k jednomu oučeli) a vypočítává na str. 84. historicky všechny (domnělé) slabosti národní naší strany. Dále myslí, že skrze foederaci by muselo přestat Rakousko býti jedním státem; žehrá velice na to, že naše strana tří slov: národnost, demokratie a foederace užívá jako hesla, neurčivši dokonale, co pod každým rozumí a jak dalece chce jíti jmenovitě v demokracii a ve foederaci, což nazývá p. hrabě nepoctivým a nechvalitebným, velikolepým podvodem a hříšným pohráváním; píše takto výslovně (str. 88.): »Užívati všech třech jakožto pouhých hesel, nepřikládajíce žádné z nich určitého pojmu, a spojovati v jednu stranu všechny, kdož je přijímají v jakémkoli smyslu, toť jest nepoctivost trojnásobná.« Zastávaje na str. 86. 87. šlechtictví, vytýká dosti zřetelně straně (naší) národní, že chce bohatší a znamenitější prohlásiti za bezprávné. Co by získal národ — ptá se p. hrabě na str. 94. — vyměniv jho vlády absolutní za okovy strany samovládní? (čím myslí naší stranu) a jmenuje nás (str. 95.) hloučkem předbřeznových »vlastenců«, osobujících sobě výhradní monopol ve vštěpování lidu své státnické moudrosti, která větším dílem vypůjčena jest ze západní Evropy. Celý svůj spis uzavírá ale p. hrabě následující pamětihodnou sadou str. 96.: »Revoluce, ve které žijeme, nedojde svého konce dříve, dokud se vševládnost sněmovních většin nestane právě tak nemožnou, jako vševládnost absolutního mocnáře anebo

absolutní byrokracie.« — O této poslední St. Simonistické sadě domýšlíme se ke cti p. hraběte, že jest jenom výrodek jeho neohebnosti v češtině, neboť se ostýcháme rozuměti ji v tom smyslu, v jakém zde stojí.

Tento zde v krátkosti vyložený chod myšlének p. hraběte ukazuje dosti zřetelně, že celá knížka vlastně čelí proti straně naší aneb ještě zřetelněji proti Národním Novinám a jejich dosavadnímu směru. Nezbývá nám tedy nic než buďto od svého dosavadního směru upustiti, aneb dokázati p. hraběti, že jeho myšlénky jsou nepravdivé, čím se pak náš směr sám ospravedlní.

Pan hrabě vystavěl celý svůj systém na třech hlavních, ale mylných zásadách: předně, že strana národní jest vedena pouhým citem, za druhé na chybné zásadě o oučelu národní strany a za třetí na chybné zásadě o politických stranách vůbec. Dovedeme-li dokázati, že smýšlení p. hraběte v těchto třech věcech jest chybné, padne sám o sobě celý jeho system, který na nich spočívá.

My tedy pravíme: Naše národní strana není vedena pouhým citem, nýbrž snažení národní kromě citu také způsobeno a vedeno jest zásadami čistě rozumovými. Na následujících pravdách spočívá budova našeho národního snažení: Kromě toho, že každá národnost již jako zvláštní plod všemohoucí síly zasluhuje život a vznik, a tedy pěstovati se má vždy k většímu květu; kromě toho ještě také jest národní rovnoprávnost nevyhnutelná a hlavní výminka každé opravdivé politické svobody. Neboť kdekoli se jedna národnost (jeden jazyk) zanedbává a odstra-

ňuje, a druhý zvelebuje, nevyhnutelný následek to v běhu času musí býti ten, že vznikne nerovnost mezi občany mluvícími těmito jazyky; občané té národnosti, která se zvelebuje, mají více práv, než občané zanedbané národnosti; oni se poznenáhla vytlačí ze všech ouřadů, nemají přístupu ke vzdělání a tudy jsou uvrženi do nevyhnutelných škod, zkrátka nastane aristokracie plemene a národnosti. A poněvadž ve svobodných státech většina vládne, není pro onu národnost, která v menšině jest, i při nejsvobodomyslnější ústavě nikdy možnost, vybaviti se z onoho ukřivdění, protože nemůže nikdy přehlasovati onu většinu jinonárodní, která od svých předností jistě dobrovolně neupustí. Proto jest ale hlavní starost každého národu, pojistiti si především svou národnost a jazyk jakožto nevyhnutelnou a první výminku demokratické rovnosti. Kromě toho jest jisto, že ztracená politická svoboda jednou ranou, jednou chvílí opět nabýti se může, ztracená národnost ale již nikdy, a potlačená velmi těžce, takže národ na takovou ránu často mnohá století postonává, nemoha ani docela zahynouti a v jiný národ se přetvořiti, ani již dokonalých sil nabýti, aby se vyrovnal svým soupeřům: a tak co bídný opovrhel, co služebník jiného národu, odsouzen jsa na vždy jen k nejnižším třídám, mnohé století bídný život vésti musí.

Právě proto pro všechno jest první a nejhlavnější starost každého národu, pojistiti sobě co možná nejvíce národní rovnoprávnost svou: tato životní starost musí předcházeti všechny ostatní, a kdekoli se jedná o nebezpečí národnosti, mizí všechny ostatní ohledy.

Tyto jsou zásady, na kterých spočívá smýšlení a politické přesvědčení strany národní, a kterých sobě

každý vzdělaný spoluoud této strany dobře povědom jest, nejsa veden pouhým citem, nýbrž jsa veden rozumem a citem lásky k svému národu jen rozehřán k větší činnosti a obětavosti. Strana národní není tedy vedena pouhým citem, a tu pak odpadají všechny consequence, které p. hrabě z této své sady táhnul, ku př. že nemůže být důsledná v politických zásadách.

Za druhé má ale p. hrabě mylné ponětí o účelu národní strany. On totiž nepovažuje, že trvání národní strany v politice jest jenom na čas, totiž až k ouplnému provedení rovnoprávnosti v životě a k pojištění národnosti pro všechny budoucí časy. Národní strana může tedy rozumným způsobem jen tak dlouho trvati, až toto docíleno bude, pak ale sama sebou přestává, protože jest práce její dokonána. Pan hrabě nám ovšem namítne, že rovnoprávnost již vyřknuta jest: my ale odpovíme, že ovšem slíbena, ale ještě nikoli neprovedena ve skutečnosti, a poněvadž při uvádění této rovnoprávnosti do života mnoho nejrozmanitějších může být způsobů a stupňů,[1]) že zapotřebí jest, abychom dříve neustáli, až dokonce provedena bude. V tomto ohledu rovná se národní strana docela těm politickým stranám, které tak často vynikati vidíme, ku př. v Angličanech, a které si především provedení jistých jednotlivých věcí (emancipace katolíků, zrušení obilních zákonů) za úkol vybraly, všímajíce si ostatního tak dalece, jak toho jejich hlavní předmět žádá. S úplným provedením rovnoprávnosti přestane tedy i národní strana, do této doby ale jistě žádným způsobem se nedá odrozumo-

---

[1]) [Někdo si myslí ku př., že již to pro Čecha jest velká rovnoprávnost, když není pro užívání svého jazyka potrestán! Red.]

vati: rovněž tak ale musí povstati zase v to okamžení, kdyby národní rovnoprávnosti opět nebezpečí zahrozilo.

Po takovém výkladu odpadne tedy hned všechno to, co p. hrabě vytýkal straně národní na tomto mylném základu: totiž že musí zůstat věčně v opposici, kdežto ona zůstane v opposici jen až do provedení rovnoprávnosti a pak odstoupne (jako národní strana, rozpadnouc se podle rozličných zásad též na rozličné strany). Pak že nemá ve všem stejné smýšlení: kdežto ona nepotřebuje mít, tak dobře jako tesařové pracující na jedné střeše nemusejí být stejné víry, aniž to jejich práci na ujmu býti může. Pak že strana národní nedovede vládu vésti, což ovšem také žádné národní straně ani nikdy nenapadlo, a co se také docela příčí její systému. Oučel její nemůže býti jiný, než přinutiti vládu k provedení rovnoprávnosti ve všech odvětvích, kde toho zapotřebí jest. Aby ale mohla být nějaká česká neb německá neb maďarská neb španělská atd. vláda, jest tak nesmyslné jako české neb španělské náboženství, česká neb španělská arithmetika. Ovšem ale mohou jednotlivé části strany národní, které mezi sebou v politickém smýšlení sjednoceny jsou, velmi dobře vládu vésti.

Náhledy ale, které p. hrabě projevuje o tvoření politických stran, skutečně by více příslušely některé idealní slečince než rakouskému ministrovi. Že užíváme slov národnost, foederace a demokratie za hesla, neurčivše zcela zevrubně a snad jako v nějakém právním spisu význam jednohokaždého, proti tomu horlí až uražlivým způsobem, nazývaje to nepoctivostí. Pan hrabě zdá se nevěděti, neb dělá se jako by nevěděl, v čem záleží celé umění, utvořiti veliké poli-

tické strany: totiž ve volení praktického hesla, a že čím šťastněji toto heslo jest vyvoleno, tím větší a tudy mocnější jest strana. My si to právě za velikou zásluhu pokládáme, že jsme taková hesla, jako jsou: národnost, demokratie a foederace, vyvolili a doufáme, že »sub hoc signo« bude většina na naší straně. Nejsou to právě tak nahodilá slova, nýbrž nutně jedno z druhého vyplývají a vyznačují dohromady nejlépe v krátkosti všeliké přání veliké většiny rakouských národů. My chceme poctivou demokracii, bez národnosti není ale možná pravá demokratie, a bez foederace není zas možná v Rakousku národnost, protože z tolika rozličných národů složeno jest; proto tedy chceme národnost, demokratii a foederaci zároveň. Není to také, jak pan hrabě myslí, jenom házení nějakými neurčitými slovy: čtoucí naše noviny musí již míti z rozličných ustavičně se opakujících článků pojetí, jaká jest naše demokratie, naše foederace, a co žádáme k uskutečnění národní rovnoprávnosti. Proto také myslíme, že p. hrabě nespravedlivě a vášnivě proti nám (ač ne zcela zřejmě, ale přece alespoň indirekte) užil předhůzky, že chceme bohatší a znamenitější prohlásiti za bezprávné. Naše demokratie není tak závistivá abychom bohatým jejich jmění a znamenitým jejich znamenitost záviděli, tím méně tak zlodějská, abychom jim jejich jmění a jejich zaslouženou znamenitost odcizovati chtěli: že však nezaslouženou znamenitost neradi ctíme, k tomu se arci přiznáváme, a to jest právě jedno z hlavních pravidel naší demokratie.

Nepraktičnost svého požadování zdá se, jako by byl ani p. hrabě nepovážil. Kdyby ku př. jenom do-

cela stejně smýšlející do jedné strany sestoupiti měli, a kdybychom jenom pět rozličných druhů (stupňů) foederace, též tolik demokratie a též tolik v požadavcích národnosti přijali (ačkoli jich jest bez konce, protože skoro každý člověk o těchto věcech má svoje mínění, jeden jda dále, druhý jsa s málem spokojen), již by tu vypadlo dle obyčejné kombinace 5×5 = 25×5 = 125, pravím sto dvacet pět rozličných stran. Je to ale možná? a bylo by to dobře? — My ani se nechceme domýšleti, že by p. hrabě snad dle zásady »divide et impera« chtěl na více stran své odporníky rozděleny míti.

Jestli to ale jest nepoctivé, podvodné, (jak p. hrabě praví) lidi rozmanitých nuancí, avšak v hlavních zásadách svorné do jedné politické strany sebrati, pak musí nazvati p. hrabě celý svět (v ouplném smyslu toho slova) nepoctivým, neboť všude se dělí celý národ obyčejně jen na dvě neb na tři politické strany, ba za neštěstí se pokládá, když by se příliš mnoho stran jevilo. Jaká ku př. rozmanitost smýšlení v obou stranách, kde celý národ se dělí jen na stranu liberální a neliberální? Ať tedy jde p. hrabě a nadá všem anglickým Whigům a Toryům nepoctivých a provozujících velkolepý podvod! Ať to samé učiní i sev. americkým demokratům a Whigům! — Myslíme, že p. hrabě sám překvapenost a vášnivost tohoto výroku svého uznati musí.

Pokud svět bude světem a člověk člověkem, nenajde p. hrabě nikde politickou stranu, jejížto oudové by se ve všem srovnávali: vždyť pak ani mezi dvěma přátely nemůže být ouplně stejné smýšlení. To však celku nic nevadí: jeden k vůli druhému musí v něčem

ustoupiti, aby zas onen jemu k vůli ustoupil; někdy zůstane na vrchu mírnější, někdy prudší živel celé strany; v celku ale se vždy dle jednoho smyslu pokračuje.

Jsouce ostatně přesvědčeni, že p. hrabě ve knížce své vyslovil upřímně svoje přesvědčení a svou dobrou vůli, kterou jsme jemu v celku nikdy neodpírali, nechceme tedy ani před ním tajiti toho, že nám ani možno není určiti již nyní ouplně a do podrobnosti meze té foederace, kterou jsme sobě za heslo vyvolili. My se neštítíme veřejně toho vyznati, proto, že myslíme, že nyní žádný vůbec ani nemůže napřed něco podobného určovati. V tom musí být slyšán hlas všech národů rakouských, a jeden národ, jedna strana nemůže sama o sobě žádného rozhodného hlasu sobě osobovati. Zásada naše ale v tomto ohledu jest ta, že každý jednotlivý národ v Rakousích jest sám sobě oučelem, a říše rakouská toliko prostředkem k dosažení těchto oučelů jednotlivých národů: a v tom myslíme, že leží kořen foederace, kdežto naopak centralistům říše za oučel platí a jednotlivé národy jenom za prostředky. Na příštím říšském sněmu uvidíme jistě dle těchto dvou zásad rozděleny všechny zástupce celé říše, celý sněm rozpadne se na dvě strany: centralistů a foederalistů. Foederalisté budou sebe vždy považovat napřed za Čechy, Chorvaty, Srby, Poláky, Rusíny, Maďary, Vlachy, Rumuny atd., a pak teprva za Rakušany: kdežto naopak centralisté především za Rakušany (za Němce, což v tomto pádu jest synonimum) a pak teprva za provincialy té neb jiné province. Centralista i foederalista, ačkoliv v jejich vyznání víry ještě není formulováno, přece se velmi

ostře od sebe dělí, a z každé maličkosti se poznati mohou, ku př. foederalistovi slovo province jest k smrti protivné, kdežto centralista jím ustavičně a s libostí okolo sebe hází.

Některé výroky p. hraběte, nesoucí na sobě patrné známky strannosti a mrzutosti právě k naší straně, nemůžeme též mlčením opomenouti. Co ku př. znamenati mají ony okovy strany samovládní, přirovnané od něho k absolutní vládě? Každý ví, že naše strana rovněž jako každá jiná nemá žádných prostředků někoho nutiti, aby s ní držel: každý drží s námi tak dlouho, pokud uznává, že cesta naše jest pravá a pokud se shoduje s naším smýšlením. My nemáme žádné vojenské exekuce, žádné žaláře, žádné tresty, kterými bychom někoho nutiti chtěli, aby to, co pravíme, za spravedlivé uznával! Zdá se tedy, jako by přiveden byl k takovému výroku p. hrabě jenom z trpkosti nad politickou porážkou, kterou za onoho času šťastně od nás utrpěla jeho strana.

To samé platí též o výroku p. hraběte, »že prý moc strany národní jenom vůdcům a novinám jejich prospívá«, ve kterém každý alespoň co se novin týče, pozná narážku na spisovatele tohoto posouzení. Pan hrabě dobře ví, že vůdcové národní strany naší od své strany žádného jiného prospěchu nemají, než jakého vůbec užívají vůdcové každé politické strany, totiž vlivu a vážnosti. Avšak i to opět závisí od dobré vůle strany samé jako všude jinde. Co se ale novin týče, jest známá věc, že prospěch každých novin (vyjmouc takové, které někdo vydržuje a uplácí), závisí jenom od nich samých; které noviny mají schopnosti, získati si více přátel, těm se vede ovšem líp,

než takovým, které lidé ani zadarmo bráti nechtějí. Pan hrabě též dobře ví, že my k předplácení na svoje noviny nikoho nutiti nemůžeme, a že bychom se také styděli snad nějakých kramářských a dorážlivých prostředků k rozšíření jejich užívati.

Rovněž tak nevíme, co mohl p. hrabě mysliti slovem monopol, a tím že nikoho jiného k slovu připustiti nechceme. Snad nás nebude považovati za tak dobromyslně-hloupé, abychom nechali strany nám protivné, jako ku př. Vlastimilo-Wurmbrandskou v tichosti se rozšiřovati, neopírajíce se proti ní ze všech sil?

Vůbec nesluší p. hraběti výrazů, jako »hlouček předbřeznových vlastenců« užívati, neboť on sám náležel do tohoto hloučku »vlastenců«, a teprva později více k straně šlechtické přilnul, a jmenovitě po událostech červnových dokonce se s naší stranou rozpadnouti a rozepřáteliti musel. Proto by se měl s ohledem na tuto stranu vždy držeti známé národní písně:

»Hněvej ty se na mne nebo nehněvej,
Jen když mne potkáš, pozdravení dej!«

to jest: on může nyní jakožto nepřítel důvody vystupovati proti naší straně, ale neměl by nikdy mluviti potupně a pohrdavě o těch, do počtu kterých se dříve náležeti nestyděl.

Ku konci nemůžeme ještě nezmíniti se o tom, co vytýká p. hrabě (str. 84.) Pravici slovanské: »Podporovala v Kroměříži celým svým počtem hlasů onu stranu sněmu, od které z Vídně byla vypuzena, v otázce národnosti se dokonce nedotýkající proti vládě té, která se zmužila prohlásiti konečně nepřátele Slo-

vanů v Uhřích za nepřátele Rakouska.« V této paměti hodné sadě vypodobnil se p. hrabě mimovolně líp než v nejdokonalejším zrcadle. Jak známo, jednalo se tam o hlavní zásadu, »pochází-li všechna moc z lidu«, a tedy snad měla Pravice slovanská (jak myslí hr. Thun) ze msty proti Němcům upírati takovou hlavní a základní pravdu? Měla snad ze zdvořilosti k vládě a ze zášti k Levici hlasovati proti svému přesvědčení? Že ostatně ani vláda nevystoupila proti Maďarům ze spravedlnosti k Slovanům, nýbrž pro vlastní svůj prospěch, to ví p. hrabě tak dobře, jako každý jiný.

Na jiné jednotlivosti toho spisu přijdeme ještě příležitostně.

---

150. VLÁDNÍM NOVINÁM.

(Národní Noviny z 25. srpna r. 1849. Č. 189. S. 748. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 167—168.)

Časopis »Prager Zeitung« z 24. srpna r. 1849. Čís. 199 dokončoval svůj referát o knížce hr. Lva Thuna »Úvahy o nynějších poměrech, hledíc zvláště k Čechám« a přidal k referátu poznámku redakce, v níž se ohradil proti kritice téhož spisu v Národních Novinách (Viz díl II. S. 657) tvrdě o ní, že vyplývá z nešlechetného nepřátelství a odsuzuje její ton.

H. B. — Vládní naše noviny, a sice tenkráte německé i české uznaly opět za dobré, vynaložiti na nás něco ze svých otcovských napomenutí a ponaučení.

Že Prager Zeitung svého bývalého spolupracovníka a nynějšího ministra hr. Thuna proti nám všemožně zastávati musí: o tom není ani zapotřebí pochybovati. My také nemáme proti tomu nic co namítati; čtenářstvu našich novin jest knížka p. hraběte přístupná, my sami radili jsme ve svém článku, aby si každý tuto knížku p. hraběte přečetl, a proto jest svědomí naše zcela upokojeno, neboť každý poznati může, jestli jsme p. hraběti něco nespravedlivě vytýkali. A pro několik nadávek, kterých se nám od Prager Zeitungu již beztoho dříve v úplném důstatku dostalo,

nebůdeme si zoufat; my přejeme Prager Zeitungu jeho moudrost státnickou, jeho učenost, jeho logiku, jeho populárnost, jeho většinu! — tak mu to všechno přejeme, že ani trochu nezávidíme! a při tom jsme tak skromní, že sobě ani jednu z vlastností Prager Zeitungu míti nežádáme.

K odpovědi pohnuly nás tentokrát jen některé věci, které se v Prager Zeitungu příliš často opakují, a ve kterých se Prager Zeitung odvolává vždy na to, že prý veřejné smýšlení jest na jeho straně, že veřejné smýšlení v Praze jest proti městské raddě, ba dokonce ještě praví, že nepochybuje o tom, že všichni čtenářové Národních Novin smýšlejí tak jako redakce Prager Zeitungu. — Co mají podobné věci znamenati? My nevíme jiné odpovědi na to, nežli to co obyčejně říkával onen p. učitel, totiž: Smějte se, hoši! Kdyby smýšlelo čtenářstvo Národních Novin tak jako redakce Prager Zeitungu, odkud pak by se vzalo toto naše čtenářstvo? Proč pak by všichni nečtli raději Prager Zeitung aneb jeho českou sestřenici Pražské Noviny?

A jaký hrdina jest p. redaktor Prager Zeitungu, jak on beze vší světské bázně vyjevuje své politické náhledy, ukryt jsa pod perutěmi vojenské vlády, a jak hrdinsky nám umí pohrozit! Věru učiněný Bayard! »Das Uebrige wird sich auf einem Wege ergeben, auf welchem die Warte der N. N. nicht steht!« praví nám p. redaktor Prager Zeitungu, dávaje nám na srozuměnou, že jsou ještě na světě vojenské soudy a Stockhaus. Věru nic není na tomto světě tak velikolepé, jako politické hrdinství vládního redaktora! —

151. STATEČNOST POLITICKÁ.

(Národní Noviny z 26. srpna r. 1849. Č. 190. S. 751. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 164—165.)

H. B. — Stálost, vytrvalost a neohroženost politická jsou vlastnosti, které nevyhnutelně národ míti musí, chce-li upevniti svoje práva a svou svobodu: bohužel ale těchto vlastností ještě po řídku nalézáme. Jak mnohý mezi přátely svými aneb někde v hostinci, aneb jak říkáme za větrem až přes příliš zuřivý a radikální člověk, svěsí hlavu, ohne hřbet a poníží svou mysl, jakmile s ouřady co činiti má, jakmile strana jemu ve smýšlení politickém protivná zvítězí a své odpůrce ustrašovati a pronásledovati počíná. Jak mnohý, jenž v roku 1848 bouřlivým svým radikalismem až všechno děsil, jemužto tenkrát všeho bylo málo, jemuž se celý svět zdál býti neliberální a reakcionářský, jak mnohý, pravím ouhlavní radikalista z minulého roku obchází nyní s kloboukem v ruce jako zmoklá slepice v ustavičných ouzkostech, aby si někdo nevzpoměl na jeho lonskou zuřivost.

Jaká jest asi příčina tohoto tak obyčejného úkazu? — Ovšem jest příčin více, my však zde jen na jednu hlavní poukázati obmýšlíme. Že jsou vůbec lidé beze všeho mravního charakteru, kteří vždy jen s tou stranou drží, která vyhrává, kteří se tedy i v loni beze všeho

přesvědčení a bez mravního pudu k liberální straně přidali, domýšlejíce se, že musí zvítězit a že pak při tom i oni uloví lecjaký výnosný ouřadek nebo něco tomu podobného: o tom všem, jakožto věci příliš sprosté, obyčejné a mizerné nechceme ani slov šířiti. Takoví lidé budou dnes sloužiti absolutní vládě za denuncianty a za biřice, a zítra, kdyby se věci obrátily, budou své nejpoctivější spoluobčany věšet na lucerny a připravovat pod guillotinu, vždy ale budou vyhledávat beze vší svědomitosti jen svého špinavého zisku.

My však zde jen chceme jednati o poctivých ale slabých lidech, a o příčině, proč oni jsou nestálí a lehce zastrašitelní ve svém politickém smýšlení. Příčina toho jest neurčitost a nejasnost jejich politického smýšlení. Puzeni jsouce jenom okamžitým citem a neurčitým nadšením, nedovedli si ještě utvořiti v hlavě pevný systém politických zásad, a proto kolikráte jim v nadšení přeskočí několik koleček a hodiny jejich politického smýšlení hrozně hřmotí, najednou ale zase bez pohnutí státi zůstanou. Právě proto, že se jejich smýšlení politické nezakládá na dobře promyšlených a ustálených zásadách, lehce se zaleknou a netroufají si to, co skutečně smýšlí, vždycky tak činem vyznati, oni mají jen jakousi sváteční politiku mezi přátely a při sklenici, ale všude ve skutečném životě jenom všední. Když slunce svítí liberální straně, poletují jako motýlkové v nejpestřejším barevném blesku: když ale se obzor zahalí mraky a od daleka bručí vládní hrom, již hned zalézají jako červíkové do svých dírek.

Mužové ale, kteří dle pevných zásad smýšlí, kteří si utvořili pevná nezrušitelná pravidla v politice, přes které nikdy ani nepřeskočí ani nepodlezou: takoví do-

vedou v čas přílišné politické bujnosti odporovat přemrštěncům, a nedbajíce na žádné jejich, že při tom často utrží nezaslouženě nadávky, umějí ochladiti jejich přílišnou zapálenost a uchrání tím kolikráte vlast od velikého neštěstí, za to ale se také nebojí v zarmoucených dobách politické sklíčenosti povznésti neohroženě hlasu svého proti škůdcům a nepřátelům svobody. V politice musí každý napřed sám se sebou a se svým svědomím býti urovnán a přesvědčen, že nic nespravedlivého a nic pro vlast škodlivého nežádá, pak ale když jednou tohoto přesvědčení nabyl, nesmí se také báti a ostýchati, toto své přesvědčení jakožto věc dovolenou a poctivou všude a před každým a buď si to císař sám vysloviti a zastávati. Jen takovým způsobem může opravdu svoboda pravá vzniknout a pro budoucnost se ustálit.

---

152. ŘEČ VIKTORA HUGONA,

presidenta sjezdu pokoje, při zahájení téhož sjezdu.

(Národní Noviny z 29. srpna r. 1849. Č. 198. S. 765—766. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 168—172.)

Uveřejněná tuto stať není původní práce K. Havlíčka, nýbrž jen překlad řeči slavného básníka francouzského Viktora Marie Huga (1802—1885), kterou tento muž měl jako president sjezdu míru. Havlíček s myšlenkami V. M. Huga v této řeči pronesenými úplně souhlasil, jak nejlépe dosvědčuje to, že překlad řeči pojal i do Ducha Národních Novin.

Pánové!

Mnozí z Vás přicházejí z nejdálších končin šírého světa jsouce vedeni zbožnou a svatou myšlenkou. Jsouť mezi Vámi publicisté, filosofové, duchovní všelikých vyznání křesťanských, na slovo vzatí spisovatelé, zkrátka mužové, jenž jsou chloubou svých národů. Vy chcete, aby vyšel z Paříže výrok shromáždění tohoto, kteréž nepodporuje blaho národu jednoho, nýbrž blaho národů všech; Vy chcete k zásadám nynějších státníků a zákonodárců připojiti myšlénku novou, vznešenější; Vy obracíte pozornost jejich na významná a krásná slova v evangelium, kteréž káže pokoj všem lidem, synům to jednoho Boha; v tomto místě, kteréž provolalo bratrství občanů, přišli jste provolati bratrství národů.

Vítejte nám!

Jest ale, pánové, zbožná myšlénka povšechného pokoje, jenž všecky národy obecnou vazbou poutá, evangelium za nejvyšší zákon uznává a na místo války pokojné vyrovnání klade, jest, pravím, zbožná myšlénka tato také myšlénkou praktickou? Lze svatou myšlénku tu také uvésti ve skutek? Mnozí mužové positivní, jak nyní se mluví, mnozí státníkové, jenž u vedení záležitostí státních ošediveli, odpírají sice ideám Vašim vší praktičnosti; já však pravím beze všeho rozmyšlení, že myšlénka Vaše jest praktickou a pokusím se také hned to dokázati.

Ba já jdu ještě dále; mámtě za to, že není pouze praktickou, nýbrž že ani není lze jí se vyhnouti. Uskutečnění její může se jen upozditi, neb urychliti.

Zákony lidské nejsou a nemohou býti rozdílnými od zákonů božských; zákony božské ale nekážou válku, nýbrž mír. Člověčenstvo začalo se sporem, tak jako stvoření všehomíra se směsicí všech živlů. Jakkoli ale jest patrno, že člověčenstvo počalo s válkou, nelze přece upříti, že cílem jeho jest pokoj.

Vyznávajíce vznešené pravdy tyto potkáváte se sice častokráte s odporem: víra Vaše setká se s nevěrou, v bouřlivých časech našich bude se idea Vaše mnohému zdáti planým ideálem, ba mnozí ji budou vykřičovati za utopii: co mne však se týče, jenž jsem jen skromným spolupracovníkem na velikém díle devatenáctého věku, já se nedám odporem takovým ani překvapiti, ani odstrašiti. Což není věcí docela přirozenou, že hlavy se odvracejí a oči se zavírají, když náhle otvíráte uprostřed temnosti, která nad námi se rozprostírá, zářící se bránu budoucnosti?

Pánové, kdyby před čtyrmi sty lety, když ještě válka zuřila v každé obci, v každém městě, v každé zemi, kdyby, pravím, před tímto časem někdo byl řekl Lotaringii, Pikardii, Normandii, Bretagnsku, Provenci, Delfinatu a Burgundii: Přijde čas, že nebudete proti sobě válčiti; přijde čas, že proti sobě nebudete pole sbírati; přijde čas, že se nebude více říkati: Normanové táhli na Pikardské, Lotringští zahnali Burgundy. Budete sice ještě spory mezi sebou vyrovnávati, budete musit rokovati o společných potřebách svých; na místo vojínů, na místo děl a rozličných zbraní však položíte malou skříň, již nazvete hlasovací urnou, a z této urny bude vycházeti váš národní sněm, v němžto se bude soustřeďovati život vás všech, jenž bude vaší duší, jenž bude národním a svrchovaným soudem, který potlačiv sílu meče vzbudí ve srdcích vašich cit spravedlnosti, jenž každému z Vás řekne: »Zde se končí tvé právo, tam počíná tvá povinnost! Odložte zbraň a žijte v pokoji!« Až doba tato přijde, budete míti společné myšlénky, společné interessy a společný cíl; Vy se budete milovati a poznáte, že jste synové jedné krve a jednoho kmene; pak nebudete více Burgundy, Normany, Bretony a Provencaly, pak budete pouze Francouzy. Vaším heslem nebude více válka, vaším heslem bude civilisace!

Kdyby někdo vše toto tenkráte byl vyřknul, nebyli by všickni učení a velcí politikové tehdejší byli zvolali: »Hle plachého, nezkušeného básníře! Jak málo poznal teprv člověčenstvo. O jakých snech, o jakých chimerách nám tu mluví?« A hle, pánové, čas kráčel ku předu, a tento sen, toto blouznění, tato chimera se uskutečnily. Člověk ale, jenž by vše to byl před-

pověděl, byl by byl od tehdejších mudrců uznán za blázna.

Ale také Vy, pánové, a já s Vámi, my všickni, jenž zde shromážděni jsme, pravíme Francousku, Anglii, Prusku, Rakousku, Španělsku, Italii a Rusi:

Přijde čas, že Vám zbraň z rukou padne; přijde čas, že válka mezi Paříží a Londýnem, mezi Petrohradem a Berlínem, mezi Vídní a Turinem bude tak nemožnou a ku pravdě nepodobnou, jako by nyní byla válka mezi Rouenem a Amiensem aneb mezi Bostonem a Filadelfií. Přijde čas, kde se Francouzové, Rusové, Italiani, Angličané a Němci, zkrátka všickni národové spojí k vyšší jednotě a že založí evropejské bratrství; právě tak, jak to učinily předešlé provincie francouské, které nyní v jednom Francousku spojeny jsou. Přijde čas, že nebude jiného bojiště, než trhů otvírajících se obchodu a ducha lidského, otvírajícího se novým ideám.

Přijde čas, že kule a půmy ustoupí hlasovacím cedulkám a že obecným hlasováním bude zvolen veliký a svrchovaný senát, jenž bude Evropě to, co je Anglii parlament, co je Francii zákonodárné shromáždění a co jsou druhým národům sněmy. Přijde čas, že se v museách budou ukazovati děla, jako dnes se ukazují nástroje k mučení, a každý se bude diviti, jak lidé takovouto zbraní proti sobě válčiti mohli. Přijde čas, že nebude jen dvou velikých soustátí, soustátí to Amerického a soustátí Evropejského, kteráž svorně spolu žíti a přes šíré moře bratrské ruce sobě podávati budou, vyměňujíce ourodu svých polí, výrobky svého průmyslu, svých umění a duševních sil svých, vzdě-

lávajíce pouště a přispívajíce s pomocí Boha ku zlepšení světa.

A na krásný den tento nebudeme musit čekati ani čtyry sta let; žijemeť v času rychle plynoucím, tak bystře, jako nyní neproudily se ještě nikdy události a idey, za naší doby vyvede často jediný rok úlohu celého věku.

Nuže ale, Francouzové, Angličané, Belgičané, Němci, Slované, Evropané a Amerikáni, což máme učiniti, aby vznešený den onen co nejdříve nám zavítal? Máme se milovati.

Milovati se! Takto budeme u uvádění povšechného pokoje Bohu nejlépe nápomocni.

Neb Bůh vznešený cíl tento člověčenstvu v skutku vytknul. Patřte, jak nám k dosáhnutí jeho všude napomáhá. K jakým vynalezením nedospěl duch lidský! Jaký pokrok se nejeví na všech stranách! Hmota se stává ode dne ke dni větší otrokyní ducha a služkou civilisace; příčiny války mizí s příčinami utrpení; vzdálení národové se spojují; daleké krajiny se k sobě přibližují, a to k sobě se přibližování jest začátek obecného bratrství. Železnými drahami stala se nyní Evropa menší, než byla ve středním věku Francie. Parními loděmi možno cestovati přes Ocean rychleji, než jindy přes moře středozemní. Za krátký čas budou lidé po světě cestovati tak rychle, jako bohové Homera cestovali po nebesích. Ještě několik roků, a elektrická vazba svornosti obejme celý svět.

Ponořím-li se ale, pánové, do ohromného proudu událostí těchto, nad nimiž vládne ruka Páně; pomyslím-li na vznešený cíl lidského pokolení, na pokoj, a srovnám-li, co prozřetelnost božská proň činí s tím,

co mu lidská politika klade v cestu: tu se zmocní cit bolesti celého srdce mého. Nebo srovnáme-li statistická udání a budgety národů evropejských, najdeme, že vynakládají k vydržení vojsk svých ročně neméně než dvě milliardy; připočteme-li k vydání tomuto ještě všechny veškeré zásoby, vojenské, tu se okáže, že celé vydání obnáší tři plné milliardy. Připojte nyní eště k veliké výloze této ztrátu času, nejzdravějších, nejsilnějších a nejmladších lidí, jenž ve vojště slouží, tak budete moci snadno udati, že stálá vojska stojí Evropu ročně nejméně čtyry milliardy. Pánové! nyní trval pokoj dva a třicet let, a za těch dva a třicet let bylo vynaloženo na válku sto a dvacet milliard! Představte si, žeby se národové evropejští nebyli nenáviděli, nýbrž vespolek se milovali; představte si, žeby byl každý chtěl dříve být člověkem a pak teprv Francouzem, Angličanem aneb Němcem, a žeby člověčenstvo se bylo proměnilo v jednu rodinu, a pak vynaložte ohromnou summu, kterou posaváde z nedůvěry jste vyházeli, vynaložte ji pravím k udržení důvěry a lásky.

Dejte těchto sto dvadcet osm milliard, jež jste dali nenávisti, lásce, dejte těchto sto dvadcet osm milliard, ež jste dali válce, pokoji! Dejte je práci, intelligenci, průmyslu, obchodu, plavbě, orbě, vědám, uměním, a představte si, jaké přinesou ovoce! Víte, co by se bylo stalo, kdyby ohromná summa sto dvaceti osmi milliard po dva a třidcet let na tento spůsob se byla vynakládala? Tvářnost světa by se byla změnila. Úžiny země by byly prokopány; železné dráhy by kryly celý svět; kupecká plavba by byla stokráte zvětšena; na pouštích by se stavěla města; přístavy by se zakládaly, kde

byla posavade příkrá skaliska; Asie by byla navrácena civilisaci, Afrika člověčenstvu; prací člověka by se bohatství prýštilo ze všech žil země, a nouze a bída by zmizely.

A víte, co by zmizelo s bídou? Revoluce. Ano, tvářnost světa by byla přeměněna. Lidé by vztekle proti sobě nebouřili, nýbrž pokojně po všem míru se rozšiřovali. Místo revolucí by se zanášeli zakládáním osad. Nepřinášeli by barbarství k civilisaci, nýbrž civilisaci k barbarství.

Patřte, pánové, do které propasti válka vrhá vlády a národy; kdyby oných sto dvadcet osm milliard, jež Evropa za dva a třidcet let na válku vynaložila, byly dáno pokoji, zajisté byste neviděli nic z toho, co nyní v Evropě vidíte. Evropa by nebyla bojištěm, nýbrž dílnou; Sardinsko by nebylo poraženo, Řím by nebyl politikou lidskou pobouřen, Benátky a Uhry by se nemusily brániti, Francousko by nebylo rozerváno a v nouzi; v budoucnosti by nám nehrozila bída, občanská válka a všeliké svízele; na místo smutného divadla tohoto by jsme měli vyhlídku do krásné budoucnosti, v kterėžto se krásně pojí vzdělanost s povšechným pokojem.

Věc to opravdu hodna uvážení! Jenom přípravy proti válce jsou příčinou revoluce; lidé se chystali všemožně proti chimerickému neštěstí; neviděli však revoluce, kteréž se blížily.

Proto všecko však nesmíme, pánové, zoufati, ovšem musíme míti větší naději než dříve. Nedejme se odstrašit krátkými pohromami, které jsou jen znameními příštích velikých událostí; nebuďme nespravedlivi proti době, v nížto žijeme, nehleďme na ní jinak, než slušno

jest. Naše doba, vyznejme to, jest přece dobou veledůležitou, ba podivnou a bude v dějepisu světa zajímati velmi krásnou stránku. Všude se jeví pokrok, mezinárodní spory se začínají vyrovnávati, meze na mapách a předsudky v srdcích mizí — všecko čelí k sjednocení a ku zlepšení mravů, vědy se rozšiřují a vzdělané řeči všude panují. Národní ökonomie, vědy, průmysl, filosofie, zákonodárství, všecko směřuje k jednomu cíli, to jest všecko pracuje k tomu, aby byla potlačena u vnitř chudoba a vně válka.

Ano, pánové, doba revolucí přestává, doba oprav začíná. Pokrok národů opouští formu násilí a béře ku pomoci pokoj. Od nynějška bude cílem politiky velké a politiky pravdivé: uznati všecky národnosti, obnoviti dějepisnou jednotu národů a jí pomoci pokoje s civilisací spojiti, kruh vzdělanosti vždy více rozšiřovati a národům nevzdělaným dávati dobrý příklad, na místo bitev přivésti nestranné soudy, zkrátka vysloviti poslední slovo spravedlností, kteréž druhdy vysloveno bylo násilím. To budiž, pánové, ku konci naší útěchou, že člověčenstvo nevstoupilo teprv dnes na tuto dráhu, již prozřetelnost božská mu byla vytknula.

V naší staré Evropě učinila Anglie první krok a řekla příkladem svým k národům druhým: Vy jste svobodni! Francie učinila krok druhý a řekla: Vy máte svrchovanou moc!

Učiňme nyní všickni společně krok třetí a řekněme všem národům: »Vy všickni jste bratří!«

153. (PROZATÍMNÍ ZÁKON O ZKOUŠKÁCH KANDIDÁTŮ GYMNASIALNÍHO UČITELSTVÍ.)

(Národní Noviny z 15. září r. 1849. Č. 210. S. 829.)

Dne 30. srpna r. 1849 vydán byl prozatímní zákon o zkouškách kandidátů gymnasialního učitelství. Havlíček zákon ten otiskl v Národních Novinách z 11. září r. 1849. Č. 206. S. 813—814. a později uveřejnil tuto kritiku zákona:

H. B. — Nové ustanovení p. ministra osvěty strany čekanců professur gymnasialních podalo nám za těchto hořkých časů přece nějaké útěchy. Přede vším nabýváme z něho patrné jistoty, že vláda hodlá pro budoucnost zákon rovnoprávnosti ve skutek uvésti zřízením docela českých gymnasií pro českou mládež, poněvadž se v tomto ustanovení určitě mluví o rozličných vyučovacích jazykách. Ačkoli co se uskutečnění národní rovnoprávnosti, poučeni trpkými zkušenostmi, nyní již na tom stupni jsme, že jako Tomáš neuvěříme, pokud nevložíme ruky: přece po takových zřejmých ustanoveních nelze již o tom pochybovati, že p. ministr opravdu myslí na opravu škol v národním smyslu. Všechno pak ovšem záviseti bude od toho, jak mnoho a kde česká gymnasia zřízena budou v Cechách i na Moravě a jak brzy se to stane.

Také ve věci samé vzbudilo v nás toto ustanovení p. ministra přesvědčení, že hodlá dokonalé professory na gymnasia dosazovati, a nikdo nebude v tomto ohledu nespokojen s novým ustanovením.

Jenom to pochopit nemůžeme, kterak p. ministr při takovém úmyslu svém může chtít dosavadní klášterní gymnasia zachovati! Skoro dvě třetiny (ne-li více) všech gymnasií rakouských jsou v rukou řeholníků, a p. ministrovi osvěty bude tak dobře jako nám známý stav takových gymnasií, nebo vlastně professorů. Což tu pomůže tak přísné a rozumné ustanovení p. ministra strany budoucích kandidátů, když řehole jsouc obmezena na své oudy obsazovati bude gymnasia jako posud, spoléhajíc se více na zázračné působení sv. Ducha, než na učenost a schopnost svých spoluoudů? A jakým spůsobem hodlá p. ministr přinutiti řeholi k tomu, aby si opatřila spoluoudy schopné k těm gymnasialním professurám, které klášter obsazovati má?

Tuť nevidíme žádných dobrých konců: a chováme to přesvědčení, že jediná praktická a důležitá reforma gymnasií jest ta, aby se řeholím (co takovým) exclusivní obsazování jistých gymnasií docela odňalo. Ti oudové klášterních řeholí, kteří zvláštního pudu a opatření dokonalými schopnostmi k professuře se obrátiti chtějí, nechť opustivše klášter zaujmou místa veřejných professorů. Vždyť beztoho tam, kde řehole drží gymnasium, professoři od konání řeholních služeb Božích (hor, zpěvů atd.) osvobozeni jsou a také klausuru nedrží: tedy vlastně nevedou mnišský život a tedy nejsou v klášteře. Ve věci samé se tedy nic nezmění, když kdekoli jinde na professuru dosazeni budou.

---

154. POROTA.

(Národní Noviny z 23. září r. 1849. Č. 218. S. 859. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 172—176.)

Dne 11. září r. 1849 vydáno bylo prozatímní nařízení o sestavování listin porotců pro tiskové soudy. Havlíček otiskl nařízení to v Národních Novinách z 21. září r. 1849. Č. 216. S. 851. a později uveřejnil jeho kritiku.

H. B. — Podali jsme v 216. čísle N. N. svém nový zákon prozatímní o sestavení porotních soudů ve přestupcích tiskových, sestavení od nového ministra spravedlnosti p. ryt. Schmerlinga,[1]) který nám tuto podává ve svém novém ouřadě první důležitý okus.

Neboť netřeba snad ještě opakovati, že svoboda tisku nejhlavnější a nejprvnější jest základ svobody a práva, poněvadž jenom skrze svobodu tisku možno jest srozumění buď všech neb alespoň veliké části občanů k hájení svých práv. Svoboda tisku ale záleží v tom, aby každý občan právo měl, pomocí tisku své smýšlení veřejně všem svým spoluobčanům oznámiti a sděliti, a teprva tenkráte, aby za to trestán býti mohl, kdyby vytisknouti dal něco nepravého a škodlivého. Poněvadž se ale skrze svobodu tisku hlavně na světlo přivádějí rozličné nepravosti a chyby ouřadů, a mnohé

[1]) Viz díl II. S. 632.

věci, které vládě nebývají k libosti: proto také nemají ve svobodném státu ouřadové právo a moc potrestati někoho pro přestupek tisku jinak, než když od poroty odsouzen byl. Porota ale jest soud svobodných, neodvislých spoluobčanů, kteří bez ohledu a beze strachu před vládou jen podle svého svědomí rozhodují, dopustil-li se skutečně obviněný něčeho zlého nebo nespravedlivého. Neboť kdyby toto usouzení odevzdáno bylo ouřadům, nesměl by zajisté nikdo (což jest ale pro občanstvo nejhlavnější věc) chyby, vady a přestupky ouředníků veřejně tiskem vytýkati a odhalovati, sice by byl ustavičně trestán a pronásledován od rozličných slavných a neslavných ouřadů a soudů. Nejlepší příklad tohoto může míti obecenstvo na redaktoru N. N., jenž pro nejostřejší posouzení oktrojované ústavy od veřejného soudu porotního na žalobu vlády nebyl odsouzen,[1]) ale od té doby již po dvakrát pro tu samou věc trestán byl od vojenských ouřadů po tajném soudu. Z toho ohledu tedy jest samostatnost porotníků první a hlavní výminka svobody tisku.

Co se tohoto nového zákonu o sestavení poroty týče, nesrovnáváme se my s těmi novinami, které tuto práci p. Schmerlingovu přes příliš pohanily, poněvadž my nenacházíme příčin důstatečných k takové nespokojenosti. My přesvědčeni jsme, že porota sestavena dle tohoto zákonu důstatečná bude k zahájení práva svobodného tisku, a neobáváme se nikterak jejích výroků.

Ovšem, že nikdo mysliti nebude, že snad my tento zákon za velice liberální považujeme: ale prozatím

---

[1]) Viz díl II. S. 416.

dost již, když jest obstojný a beztoho budoucímu sněmu říšskému zůstaveno jest dle smýšlení svého liberálnějším se ukázati.

Dle tohoto nového zákonu bude porotníkem každý 30letý zachovalý občan, platící přímé daně 5 zl. stř. (ve městech pod 10.000 obyvatelů) a 10 zl. stř. (ve městech přes 10.000 obyv.): bude tedy porotníkem skoro každý mistr, každý obchodník, a vůbec každý, kdo podle ústavy voličem jest do dolejší sněmovny říšského sněmu. Všechno ouřednictvo, vojsko a kněžstvo jest z poroty vyloučeno, z té příčiny, aby nebyli soudci ve vlastních záležitostech. Očekáváme ovšem s jistotou, že budoucně až vyjde nějaké provisorium o porotě vůbec (a nejen ve věcech tisku) hodnost porotníků také alespoň všem těm dána bude, kteří budou voliči do zemských sněmů.

Též vytýkáme p. ministrovi jakožto nevčasné ono ustanovení v § 5., dle kterého jest vyloučen každý, kdo byl na půl leta do žaláře odsouzen. Takové ustanovení by mohlo být spravedlivé jen tenkrát, kdybychom měli již řádné a neodvislé soudy; ale nyní, kdežto po větší části mocnářství panuje právo vojenské a kromě toho největší nepořádek v ouřadech, jak snadno jest býti odsouzenu do žaláře, a jak nespravedlivé zbavovati pak za to navždy konstitučního práva!

Musíme ale též obrátiti pozornost obecenstva na nedbalost redakce »Const. Blattu«,[1]) která § 14. tohoto zákonu velmi reakcionářským způsobem vykládá. Smysl tohoto § v onom zákonu jest ten, že městská radda

---

[1]) Constitutionelles Blatt aus Böhmen z 21. září r. 1849. Č. 226.

ze sebe vyvolí 4—12 oudů, kteří budou s krajským neb zemským přednostou vybírati a voliti náležitý počet z počtu všech k tomu schopných občanů. Redakce »Const. Blattu« ale tomuto § (ačkoli je německý) tak špatně vyrozuměla, že prý sám krajský neb zemský přednosta (tedy ouředník) sobě z městské raddy vybéře těch 4—12 osob, které porotníky voliti budou. V zákonu totiž stojí: Der Landeschef hat mindestens 4 und höchstens 12 hiezu abgeordnete Mitglieder des Gemeinderaths einzuberufen atd. To by ovšem byla pěkná správa, kdyby sám krajský si ustanovil ty, kteří porotníky voliti mají: pak by také sám krajský mohl soudit tak dobře jako ta porota, kterou on sám si vybral. Takový ale není smysl zákonu p. Schmerlingova.

Ostatně ale vydání tohoto zákonu o sestavení poroty v tuto dobu naplnilo nás potěšením proto, že považujeme tento zákon za předchůdce brzkého zrušení stavu obležení, onoho stavu, jenž nám způsobil Tantalskou konstituci a kterýžto stav obležení patrně jen proti svobodnému tisku čelí. V oktrojované ústavě od 4. března čteme také následující paragraf:

§ 83. Všechny ústavy jednotlivých korunních zemí, tvořících říši, vstoupějí v život v běhu r. 1849, a musejí předloženy býti prvnímu společnému rakouskému říšskému sněmu, který svolán bude po zavedení oněch ústav.

My jsme již tolik vytrpěli proto, že jsme odporovali oktrojované ústavě od 4. března: ejhle! činíme tedy pokání a opíráme se o tento § 83. jako o sloup! Rok 1849 již se ku konci chýlí, zbývají jenom tři měsíce, a ještě v tomto roce podle císařského slova a

slibu musí být svolán zemský sněm království českého. Před volbou do tohoto sněmu musí ale přestati všeliký nekonstituční stav vojenský, aby se dály volby svobodné. My ale nevidíme ještě žádné přípravy k zavedení ústavy zemské v Čechách v roku 1849, ba ještě ani tato ústava prohlášena není.

Činíme tedy ministerstvo na tento § 83. oktrojované ústavy pozorno, s tím doložením, aby se postaralo o to, by císařské samovolně dané slovo neuskutečněním tohoto slibu v lehkost uvedeno nebylo. V tom pevném přesvědčení, že se ministerstvo ani opovážiti nesmí, nevykonati tento § 83., ku kterému JMC. samo radilo, těšíme se již blahou nadějí, že brzy budeme užívati aspoň těch obmezených konstitučních práv, kterých nám ponechala ústava od 4. března, a že již konečně nastane ten čas, ve kterém poctivý člověk každodenně z lůžka vstane s tím blahým přesvědčením, že nebude moci tohoto dne do žaláře přijíti.

---

155. (NÁBOŽNÁ PÍSEŇ K PÁNU JEŽÍŠI.)

(Národní Noviny z 23. září r. 1849. Č. 218. S. 861.)

H. B. — Jakožto urážku hanebné nestydatosti a podvádění lidu umínili jsme si na věčnou památku vytisknouti v našich novinách následující píseň, která právě v Praze vytištěna jest (hanba za to vydavateli p. Stýblovi a tiskaři p. Medauovi!) zrovna tak jak ji tuto podáváme, jenom ovšem na černém papíře a s obrázkem. Vzdělaný čtenář, který si tuto práci vezme přečísti ji, uvidí, jakým nestydatým způsobem zde poraženého lva některý oslík kopá, vypůjčiv si k tomu od p. Medaua a Stýbla kopyta. My nejsme přátelé Maďarů a protivili jsme se jejich pánovitosti jak za časů panování Metternicha [1]) tak i za Košuta [2]): ale takovými nestydatě vymyšlenými lžemi lid proti nim popuzovati to držíme přece za podlost a nepoctivost nanejvejš mizernou.

Nábožná Píseň k Pánu Gežiſſi.

W Praze 1849.

K doſtání u Bedřicha Stybla, w knihařſkém kramu

1. Pro Kryſta Gežiſſe, poſlyſſte křeſtané, gak truchliwý čaſy gſau naſtaly, neb wogna na náš ſe chyſta, rač gi ukrotiti matičko Kryſta.

---

[1]) Viz díl II. S. 20.

[2]) Viz díl II. S 320.

2. Neb množy křestané pro peychu hroznou od Boha milého se odwrácugou, s pozdrawenj Páně smjch sy dělagj a Krysta Gežisse sy newssimagj.

3. Welká rozpustilost w mládeži wčiluge, že mnohý do chrámu gen pro smjch gde, giž do chrámu přigde, pegchu stawy, gakoby sy myslel, že tam Bůh negni.

4. Neb děti rodičů swých se nebogj, a s gegich starosti smjch sy dělagj, bratru sestru swogj wždy nenáwidj, a ze starých lidj smjch sy dělagj.

5. Gak nemá být na nás Bůh rozhněwaný, neb mnozj starj Boha hněwagj, w hospodě se stawj, když do chrámu gde, mjsto služeb Božjch, pit hrát zustane.

6. Na welký pátek bylo k spatřenj uherské kragině strassné znamenj, když křjžowou cestu wykonali, umučenj Páně sy rozgjmali.

7. Když posledně k hrobu Božjmu přissli, pět ran Krysta Pána uctjti chtěli, tu překrásnau bjlau panj spatřili, po stranách mladenci krásny klečeli.

8. Ty krásný mladency s pláčem powstaly, na pět ran Gežisse smutně pohledly, pozdrawené buďte pět ran Gežissý které Krystus trpěl na křjži hořce.

9. Po straně pět hrozných mužů spatřili, a ty nám Božjky trest na swět zgewili, gestli se křestané nepolepssime, s dopusstěnj Boha wssichni zhineme.

10. Umrlčj hlawu meč měl prwnj w ruce, a ten nám mor, wognu ukasugjce, na wsseckу stranу ge wogna krwawa, od Krysta Gežjsse na nás zeslaná.

11. Dwa měli kwer, pistol swých rucjch křjžem, tak milý křestané wěřit mužeme, že na wsseckу stranу lidé padagj, a to gest od Krysta na nás zeslani.

12. Čtwrtý držel metlu w swogj ruce, a ten tomu lidu wssecko zgewjce, že malé djtki modlit se neumj, proklјnat, zlořečit gsau naučenj.

13. Tento pátý muž gest ďabel pekelný, ten má být při saudu také pitomný, neb on na nás hřissne bude čekati, že se hory a skaly budau lekati.

14. Tato byla pánj matka Gežjsse, ta za nás hřjssníky s pláčem prosyce, pro pět ran Gežjsse synáčku milý rač se smilowatj nad hřjssníkamy.

15. Ty mladenci s pláčem se obrátily, a zelený wěnec w rukauch držely, matice Gežjsse na hlawu daly, a za nás hřjssny orodowali.

16. Co okolo lide přitomnj byli, gak gsau tento zázrak Božj spatřily, od welkého strachu do mdloby padly, přewelikau chwily ležet zůstali.

17. Pro pět ran Gežjsse křesťane milý, patřte na ten zázrak welmi truchliwý gak Kossuta wogsko ge nerozwážnj, že Krysta Gežjsse bat se nechtěli.

18. Gak Kossuta wogsko strassné přigelo, u Krysta Gežjsse se zastawilo, geho se nabaly, a rauhali, a s Krysta Gežjsse posměch dělali.

19. Čtyři muži sylnj a auditor s nimi s křjže přeswatého smjch sy dělali, řkauce: gestli mi wssichny neswitězime, tak Krysta Gežjsse newěřime.

20. Poslechněte wssichni křesťané milý, gak to strassne wogsko Boha spusstěni, hned na auditorowo poručenj do křjže swatého wssichni střelilj.

21. Gežjš Marya Jozef, křesťane mily, do křjže swatého gak gsau střelili, gich bohaprázdne s koňu swalili.

22. Nedaleko wogsko nasse leželo, nad střelnegma ráni se zarazilo, hned křjži swatému wssichni spychaly, tyto bezbožnjky ležet spatřili.

23. Pro pět ran Gežjsse, křesťané milý, hledme se lepssiti, čiňme pokánj, o Kryste Gežjsse, rač nás chrániti od tech nepřátelu semka přigitj.

24. Neb Kossuta wogsko ge bohaprázdný, neb nad nassjm wogskem zwjtězit chtěli, že Krysta Gežjsse smjch sy dělali, taky Božskau moci trestanj byli.

25. Gežjš Marya Josef, křesťane milý, nebo Krystus Gežjš ge rozhňewanj, o Kryste Gežjssi rač při nás státi.

26. Wdowy, opusstěný syrotci milý, gak ste od každého

utjſkowáni neb mnohého otce na wognu wzali, djtky opuſſtěné z matkau zuſtali.

27. Manželko milá, ditky rozmilj, by ſte za mně ſtáli Boha proſili, o Kryſte Gežjſſi, rač při náš ſtáti, abychme ſe mohy ſſtaſtne shledati.

K O N E C.

Tiſkem u Karla Wilima Medau-a w Praze.

My jsme přesvědčeni, že skladatel této písně není tak hloupý, jak se dělá, a bylo by věru poučné dověděti se od p. Stýbla, kdo mu tuto píseň do tisku přinesl! Ovšem se samo sebou rozumí, že rozšiřovatel takových podlých a mizerných lží, jakožto zneužívatel svobody tisku potrestán býti — by měl. — — —

156. (JEŠTĚ POMLUVY O Dru F. L. RIEGROVI.)

(Národní Noviny z 25. září r. 1849. Č. 220. S. 865.)

Dr. Fr. Lad. Rieger (viz díl II. S. 635.) za svého pobytu v Paříži byl dne 18. května r. 1849 návštěvou u knížete Adama Jiřího Czartoryjského (1770—1861) nazývaného od jisté části polské emigrace »polský král« a sešel se tam s hr. Ladislavem Telekim, vyslancem revoluční vlády uherské, Františkem Pulszkym a R. Szarvádym. V rozhovoru, týkajícím se politických otázek, projevil Rieger mínění, že smíření Slovanů s Maďary je tak nesnadné jako obnovení staré polské říše, pokud Maďaři budou si osobovati nadvládu, a pro Rakousko za stěžejní zásadu politickou prohlásil ideu rovnoprávnosti národní. Účastníci jednali dále o tom, jak by se mohl uskutečniti smír mezi národy říše rakouské a jak by se dohodnutím zvláště neněmeckých národů mohla uplatniti zásada volného sebeurčení národů. Tato rozmluva byla vynesena na veřejnost, dáván jí byl smysl, jako by se bylo jednalo o spiknutí Maďarů, Poláků a Čechů, a Rieger osočován byl od listů některých jako velezrádce. Na počátku září r. 1849 rakouské listy ministerské útočily zvláště na Riegra tvrdíce, že mezi spisy zabavenými 22. července ve Vratislavi u polského emisaře Czaplického byl nalezen protokol tajné schůze, na níž Rieger s Maďary a Czartoryjským se prý dohodli o veliké konfederaci Maďarů a Slovanů proti rodu Habsburskému. Rieger se proti nepravým tvrzením hájil v »Journal des Débats« [1]) a dopisem do »Oesterr. Cor-

---

[1]) Národní Noviny z 21. září r. 1849. Č. 216. S. 851.

respondent«[1]) a pravdu jeho slov dosvědčovali dr. Gabler[2]) a pak Pulszky v »Kölnische Zeitung«. Havlíček v »Národních Novinách« ujal se se vší vřelostí neprávem obviňovaného dr. Riegra. (Jahn, J. V.: František Ladislav Rieger. V Praze 1889. 56—58.)

H. B. — Záležitost našeho dra. Riegra posud ještě provozuje mnoho hluku v rozličných novinách. My jsme již dříve vzali slovo za nepřítomného svého přítele a věrného oučastníka politického smýšlení, hotovi jsouce vždy veřejně osvědčiti, že s ním ouplně se srovnáváme ve všelikých politických zásadách. Již toto osvědčení z naší strany musí v každém vzbuditi předtuchu, z jakého stanoviska hledíme my na pověstnou pletichu s knížetem Czartoryjským a maďarskými diplomaty. My jsme přesvědčeni, že tato celá věc nemá jiný oučel než škoditi Riegrovi na vážnosti u takových lidí, kteří neznajíce dokonale všeliké politické pletky bez zkušenosti všemu věří, co tištěno jest, nepovažujíce, že se tisku tak jako všeho jiného zrádně i poctivě užívati může.

Již z toho, že právě Lloyd, časopis vydávaný nejvíce nákladem šlechty, nejhanebnějším způsobem na Riegra si vyjíždí, může každý souditi, odkud vítr věje, a jak rádi by se ti pánové, kteří si Lloyd za svůj nástroj vyvolili, zbavili tak nebezpečného protivníka na sněmích, jako jest Rieger. Poněvadž naše obecenstvo velmi málo reakcionářské noviny Lloyd zná, musíme zde podati něco na ukázku z toho, co o Riegrovi píší. Již v několika číslech po sobě nacházíme v Lloydu nejpotměšilejší outržky proti němu.

[1]) Národní Noviny z 23. září r. 1849. Č. 218. S. 859.
[2]) Národní Noviny z 24. září r. 1849. Č. 219. S. 863.

V čísle svém od 20. září píše Lloyd[1]) mezi jiným takto:

»Panu Riegrovi se hlavně za vinu pokládá, že stál v Paříži ve spojení s úhlavními nepřátely Rakouska; mimotní však věc jest, spiknul-li se s nimi proti Rakousku dne 18. května anebo jiného dne, a stalo-li se to v domě pana Czartoryjského anebo kdes jinde. Dle tonu, v němž sepsáno jest ospravedlnění pana Riegra, dá se snadno mysliti, že snad směřuje proti datum, jenž přichází na uveřejněné listině, anebo proti jiné též tak nepatrné části obsahu. Pan Rieger jest dostatečně vzdělán a proto musí věděti, jaké ospravedlnění by ho před světem očistiti mohlo od podezření naň uvaleného. On se měl veřejně prohlásiti, že ani s Czartoryjským, ani s Telekim, ani se Szarvadym, ani s Pulským v žádném spojení nestojí ani nestál.

A jak mohl loyalní občan rakouský, jak mohl pan Rieger, chce-li za takového platiti, sejíti se s těmito muži v oné zvláštní době. Rodina Czartoryjského a Riegrova nejsou dle našeho vědomí sešvagřeny. Ani příbuzenství ani cos jiného nevázalo Pražského měšťana k polskému magnátu. Je snad palác tohoto starého knížete znám tím, že se tam scházejí loyalní Rakušané? Nemá každý rakouský občan se ho varovati? Nestáli Teleki a Pulski ve službě strany svatozrádné, jejížto snahou bylo, aby Rakousko přišlo k rozdrobení. Mohl pan Rieger anebo jiný rakouský politik s nimi státi ve spojení a neuvaliti na sebe podezření nepřátelských a svatozrádných oumyslů.«

Věru kdyby byl p. dr. Rieger šestileté dítě a Lloyd jeho vychovatel, nemohl by přiměřeněji mluviti. Tedy snad proto, že kníže Czartoryjski, hrabě Teleki atd. jsou protivníci rakouského císaře, tedy snad proto již s nimi mluviti v Paříži jest zločin pro rakouského občana, a což dím občana, uznaného politického vůdce?

---

[1]) Der Lloyd z 21. (ne z 20.) září r. 1849. Č. 448. Ranní vydání.

Lloyd ovšem by ani s knížetem Czartoryjským ani s hrabětem Telekim nemluvil, a také by je nenavštívil již pouze z té příčiny, že by mu to sotva dovolil portier. Také si mohl ušetřiti Lloyd tu vtipnou myšlénku, že prý vina p. Riegrova také padá na celou naši stranu, a že by čeští oudové bývalé Pravice honem prý se měli očistiti z podezření, že s Riegrem ve spojení nebyli od té doby, co do Paříže odejel! Ubohý Lloyde! předně na nás nepadá žádná vina proto že na p. Riegrovi žádná není, a za druhé můžeme podotknouti, že nejen podezření, nýbrž patrná jistota jest, že jsme s Riegrem až do poslední chvíle byli ve spojení, že jednotlivým dopisoval z Paříže atd. a že se ani Lloyda nebojíme býti s Riegrem ještě posud v nejpřátelštějším spojení.

Lloyd se též obává, že veřejné mínění odsoudí Riegra: my myslíme, že ho budou ctíti a milovati ti, kteří ho dříve ctili a milovali, a že ho budou nenáviděti ti, kteří ho dříve nenáviděli a kterým v cestě stojí. Tak ale to má každý člověk na světě.

V čísle svém od 22. září pokračuje Lloyd [1]) k větší ještě nestydatosti a tvrdí, že schůzka u knížete Czartoryjského byla umluvena, a dodává doslovně toto:

»Nepochybuji, že vše, což v protokolu nalezeném u Czaplického stojí, pravdivé jest, ale jsem přesvědčen, že Rieger nic o tom nevěděl, že jeho slova se v protokol kladou, jakož že i sotva věděl, byl-li protokol napsán, dokud ho Vídeňskými novinami známost o tom nedošla. — Czartoryjski měl u sebe buď tajemníka, který za stěnou psal, anebo vložil po ukončené konferenci vše, o čem rokováno bylo, do protokolu, a napálil tak neprozřetelného českého poslance,

[1]) Der Lloyd z 22. září r. 1849. Č. 450. Ranní vydání.

který se starému magnátovi nevyrovnal v schytralosti a podskočnosti. Czaplickému pak byl dodán protokol jakožto základ, na který dále v Čechách stavěti měl; tím měla jistá strana nabýti přesvědčení, že pro ni vše již je v Paříži zavedeno a vyjednáno.«

Taková nestydatost, tvrditi něco, co ani se vědět nemůže, taková pravím nestydatost sluší jen Lloydu. On ví tak dobře o celé schůzce, jako by sám byl tím za stěnou schovaným sekretářem býval; po chvíli bude také Lloyd vědět, kterak u stolu seděli a kolik šálků čaje při tom který vypil s rumem aneb bez rumu, neboť víme, že tato schůzka nebyla vlastně nic jiného než pozvání na čáj, tedy tak nazvaný politický čáj.

Avšak dosti již o Lloydu: takové noviny jako Lloyd, které po známém excessu v Miláně radily, aby se vzala království Lombardsko-Benátskému konstituce, o takových novinách červeno-absolutních není hodno mnoho slov šířiti, a příhodno pamatovati na naše přísloví, že pes štěká marně proti měsíci.

V Národních Novinách z 6. října r. 1849. Č. 231. S. 907. uveřejnil Havlíček dalejší doklady pro celou záležitost.

H. B. — Blíží se již čas, ve kterém bude muset Österreichischer Correspondent veřejně ohlásiti, odkud má ten svůj lživý a utrhačný protokol strany Riegra, nechce-li, aby i redakce jeho i ti, kteří jej vydávají, sami zůstali v podezření zlomyslných na cti utrhačů a nepoctivých politikářů.

Ejhle tuto jest zase jeden nový důkaz:

Pulsky zaslal z Londýna Kolínským Novinám následující osvědčení:

»V Londýně 28. září. 1849. Spis, týkající se konference u knížete Czartoryjského, nejdříve v Rakouském Correspondentu uveřejněný, a pak odpověď bývalého poslance Lad. Riegra v »Journalu des Débats« povzbudily obecnou pozornost německého časopisectva, pročež vidím se nucena, bych v prospěch pravdy veřejně ohlásil, že nebyla ani 18. května, ani kterého jiného dne, ani v »hôtelu Lambert« ani kde jinde žádná porada mezi hrabětem Telekim, mnou a p. Lad. Riegrem; že jsem dne 18. května p. Riegra náhodou viděl u knížete Czartoryjského, že však ani při této, aniž při kterékoliv jiné příležitosti žádný protokol nebyl od nás neb na naše vybídnutí ani sepsán, tím méně podepsán. Též musím podotknouti, že jsem idey, jak mi je onen protokol v »Rakouském Correspondentu« do úst klade, nikdy podobným způsobem nevyřkl, ba že v některých hlavních částkách ani s mým přesvědčením nesouhlasí.

Frant. Pulszky.«

Co tomu říká nyní pan Lloyd po těchto osvědčeních dra Gáblera i Pulszkého? Myslíme, že přijde čas, kdežto bude stát před soudem ne Rieger, nýbrž redaktor Lloydu, na něhož nyní § 31. oktrojovaného zákonu o tisku dorostl, jakožto bič upletený docela na jiné lidi!!

Zdálo by se, že celá záležitost po tomto vysvětlení byla urovnána, avšak to se nestalo. Dr. Rieger byl udán u francouzské vlády za nebezpečného revolucionáře, a raženo bylo k jeho vypovězení z Francie. Dne 25. prosince r. 1849 byl Dr. Rieger v Paříži zatčen, avšak hned druhého dne byl zase na svobodu propuštěn. Havlíček podal o celé věci v Národních Novinách z 3. ledna r. 1850. Č. 2. S. 5. stručné oznámení:

H. B. S neobyčejnou ochotou rozšířili (nevíme již po kolikrát) jistí pánové tu zprávu, že náš Dr. Rieger v Paříži zatknut byl a že se o jeho vypovězení ze

Francouz jedná. Jsme v tom potěšitelném stavu, že jim tuto radost tentokráte zase po krátkém nabažení pokaziti musíme. Podle dopisu, který od Riegra samého včerá přišel, byl on skutečně dne 25. prosince na policii (praefecturu) povolán, kdežto přes noc zůstal. Druhého dne ale odprosil praefekt policie Dr. Riegra pro tento omyl, a Dr. Rieger byl téhož dne od ministra vnitřních záležitostí republiky francouské p. Ferdinanda Barrota (s kterým ostatně Dr. Rieger osobně známý jest) po slušném omluvení k obědu pozván. —

Totoť jest celá událost.

---

157. KNIČANIN A PRAHA.

(Národní Noviny z 26. září r. 1849. Č. 221. S. 869. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 175—177.)

Národní Noviny ze dne 21. září r. 1849. Č. 216. S. 851. v čele první strany oznamovaly, že dne 21. září přijede do Prahy »slavný Kničanin«, aby se tu zdržel asi 3 dni, a vybízely občanstvo, aby hosta královsky uvítalo. Kničanin byl osoba v Praze známá pro své činy r. 1848 a r. 1849.

Štěpán Petrović Kničanin (1808—1855) byl znamenitý vojevůdce srbský, který v boji uherských Srbů proti Maďarům r. 1848 postavil se v čelo dobrovolníků, spěchajících na pomoc svým soukmenovcům. Kničanin v první polovici r. 1848 přibyl do Vojvodiny a byl od národního výboru karlovického hned jmenován plukovníkem. V boji vedl si statečně a zvláště získal si zásluh o vítězné odražení útoku od Pančeva (2. ledna 1849). Na vyzvání knížete Alexandra opustil Kničanin 8. března r. 1849 bojiště a vrátil se do Bělehradu. Ku konci března r. 1849 patriarcha Rajačić (Viz díl II. S. 231.) volal znovu Kničanina na pomoc. Kničanin uposlechl a 24. května dobyl nad Maďary vítězství. Když v červnu r. 1849 Jelačić (viz díl II. S. 142.) převzal vedení srbské věci do svých rukou, byl Kničanin jmenován generálem. Dne 23. a 24. července porazil na hlavu Guyona.

H. B. — Očekávaná návštěva srbského hrdiny Knićanina v Praze spůsobila mnoho hluku v no-

vinách, považujeme tedy za svou povinnost upokojiti strany této věci vzbuzenou zvědavost obecenstva.

Již minulého roku projevil bán chorvátský Jelačić k některým poslancům českým úmysl svůj, že po skončené válce uherské Prahu navštiviti hodlá. Když tedy právě nyní mnozí znamenití Jihoslované a jmenovitě Jelačić, patriarcha Rajačić a Knićanin pospolitě ve Vídni byli, povstala zde v Praze u mnohých našinců myšlénka, abychom je do Prahy na návštěvu pozvali, zde přiměřeně jakožto slovanské spolurodáky uvítali a tím sobě sami nějakou povzbuzující útěchu způsobili. Mezitím co se o to jednalo, dovídáme se ze Záhřebských novin, že Knićanin sám od sebe hodlá Prahu navštíviti. Zaradovali jsme se velice, a hned se počaly konati rozličné přípravy ke slavnému uvítání muže, jenž z lásky ke svému slovanskému rodu po celý čas uherské vojny snášel všeliké trpkosti života válečního, projevuje hrdinství neobyčejné. Zvláště naše měšťanská beseda, jakožto střediště společenského života našeho, uzavřela vyslati jemu vstříc po železnici deputaci, uvítati jej s pochodněmi, zpěvem, hudbou a poctíti velikolepou hostinou. Již byl také slavný byt připraven a rozvrženy dni k rozmanitým radovánkám.

Vyslaný jeden spoluoud ke komandujícímu generálovi p. hraběti Khevenhüllerovi, aby tento oumysl besedy jemu oznámil a o svolení (pro stav obležení) požádal, vrátil se s velmi laskavou a přívětivou odpovědí.

Brzy na to však dostala beseda následující ouřední přípis:

N. Exh. 933.

Nota.

Vysokým rozkazem od 21. září běž. r. č. 9127 bylo mi oznámeno, kterak presidium cís. kr. generálního komanda zprávu obdrželo, že srbský generál Kničanin, kterého zde očekáváme a který snad ještě dnes přijeti může, s velkou demonstrací v Praze přijat býti má.

Komandující pan generál hrabě Khevenhüller z této příčiny mně oznámil, že výmineční stav města Prahy tomuto předsevzetí se příčí, a že sobě přáti musí, by obmýšlená serenáda atd. provedena nebyla.

Poněvadž jsem poznal, že tato demonstrace ku cti jmenovaného p. generála v měšťanské besedě uzavřena byla, v čemž mne Vaše Blahorodí též oustně jste ujistil; žádám Vás, byste co oud výboru ředitelstva měšťanské besedy věc tu tak zprostředkoval, by přání komandujícího p. generála vyplněno bylo.

Račtež tedy k tomuto cíli též ostatních oudů výboru o tom zpraviti.

V Praze 21. září 1849.

Waňka v. r.

Od magistrátního presidium.

Blahorodému pánu Prokopu Richtrovi, prvnímu oudu výboru Pražské měšťanské besedy.

Dá se pomysliti, že oudové besedy velice zarmouceni byli z tohoto neočekávaného zákazu, nejvíce proto, žeby ani dovoleno býti nemělo, muže slovanského, o Rakousko tak zasloužilého, se všemožnou slávou uvítati.

Šlo se tedy po druhé k generál. komandu o vysvětlení, tam ale v nepřítomnosti p. hr. Khevenhüllera řečeno jest, že ovšem žádné hlučné přivítání v stavu

obležení dovoliti se nemůže. Na to se odebrala dne 22ho druhá deputace tří osob z besedy po druhé k panu komandujícímu hrab. Khevenhüllerovi, která opět byla velmi přívětivě přijata a obdržela ujištění, že komandující pan generál nic nezakázal, že jen přání své vyslovil, aby s ohledem na stav obležení neděly se žádné veliké hlučné ostentace. Téhož dne přišel na výbor besedy druhý přípis ouřední od pana purkmistra a sice tento:

ad Nr. Ex. 933.

Panu Prokopu Richtrovi, prvnímu oudu výboru Pražské měšťanské besedy.

Dopisem, který Vaše Blahorodí včerejšího dne následkem vys. praesid. rozkazu od 21. září b. r. č. 9127 obdržel jste, oznámeno Vám bylo, že komandující pan generál hrabě Khevenhüller vysoceslavnému presidium přání vyjevil, aby serenáda ku cti srbského pána generála Knićanina provedena nebyla. V tomto dopisu ale a sice v sadě ku konci, »když známost jsem obdržel«, omylem místo slova »ostentace« psáno jest bylo slovo »demonstrace«.

Vaše Blahorodí o tom v známost uváděje dovoluji sobě Vás dále žádati, byste vše pánům spoluoudům měšťanské besedy, kteří tímto omylem snad uraženi byli, s tím doložením oznámil, aby toto mé ospravedlnění přijmouti ráčili.

Od magistrátního praesidium.

V Praze 22 září 1849.

Waňka v. r.

ad Nr. Ex. 933.

Od Pražského magistrátního presidium.

Blahorodému pánu Prokopu Richtrovi, prvnímu oudu výboru Pražské měšťanské besedy.

Zůstavujeme každému, aby podle vlastního usouzení tyto dva přípisy p. purkmistra porovnal, a pak si s ohledem na to a na všechno ostatní, co již v našich novinách o výjezdu Knićanina z Vídně stálo, s dobrou kombinací dnů a dát pomyslil, co chce. Jestli se v této záležitosti telegrafu také použilo, není nám povědomo. Naděje naše ale strany návštěvy Knićanina jsou zmařeny, a zdá se nám jen z té příčiny, poněvadž se jistá strana mezi nás a komandujícího generála p. hrab. Khevenhüllera postavila, hledíc nám dle možnosti u něho kaziti důvěru.

---

158. USPOŘÁDÁNÍ OBCÍ MÍSTNÍCH.

Interpellace k panu ministru vnitřních záležitostí.

(Národní Noviny z 30. září r. 1849. Č. 225. S. 885. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 177—180.)

H. B. — V přednešení pana ministra dra. Alex. Bacha[1]) strany organisace politických správních ouřadů v království českém, čteme mezi jiným také tato chvalitebná slova:

»Týž duch, pravé svobodě přiměřený, jenž každé života schopné osobnosti šetří, v rozmanitosti souhlasnou jednotu hledá a části organicky v celek spojuje, provívá také základní rysy obecního zákonu.

Obec místní nesmí býti pokládána ani za náhodné spojení osob, ani za místní spolek lidí, jenž pouze pro administraci a ulehčení státního života se sestoupili; také není pouhou částí státního stroje, kterouž libovolně rozdrobovati a spojovati možno. Obec místní povstala ze svobodného spojení více rodin na jednom místě bydlících, a stálé spojení toto se zakládá na společných buď místních buď vyšších interessech.«

---

[1]) Přednesení ministra dr. A. Bacha (Viz díl II. S. 233.) je z 21. června r. 1849. Havlíček otiskl je v Národních Novinách z 1. července r. 1849. Č. 140. S. 555—556.

Máme až posud příliš velikou úctu k panu ministru Bachovi, než abychom ho v podezření míti mohli, že jinak mluví a jinak jedná, a nemůžeme sobě tedy nikterak vysvětliti nynější jednání s obcemi našimi se strany ouřednictva. Na všech stranách království českého nutí se obce přirozené (to jest vesnice), aby se jich až patnáct i více do jedné obce spojilo, ouředníci činí toto rozvržení samovolně, neptajíce se často ani obcí samých, na mnohých místech straší nynější patrimonialní ouředníci vesničany tím, že sobě budou muset nynější vrchní a správce za purkmistry vyvoliti, že budou muset veřejná obecní stavení, žaláře atd. vystavěti, že budou muset mít zkoušené a placené radní v obci, že svému obecnímu ouředníku budou muset 400—600 zl. stř. platit ročně, a k vůli tomu všemu, že se prý musí tolik vesnic dohromady sestoupiti, aby mohly všechna tato břemena nésti.

Krajský Čáslavský, p. David, vydal dokonce N. Ex. 14496 kamenotiskem na Bůh zdař sestavený rozvrh všech obcí kraje Čáslavského dne 10. září t. r. »wie er sich bewogen gefunden, selbe zusammen zu stellen« (jak sám praví), a rozdělil celý Čáslavský kraj jen na 131 obcí a k tomu ještě tak šikovně, že některá obec asi 150, některá přes 6000 duší čítá, a ohlásil, že každá obec ve čtyrech nedělích se proti tomuto rozvržení prohlásiti může.

Většina vesnic ohlašuje všude, že samy pro sebe obcí zvláštní zůstati chtějí, na to ale příliš málo dbají ouředníci, jímžto svěřena jest organisace obcí, nýbrž považujíce se za ouplně plnomocné poručníky, přistřihují obce, jak jim napadne s největším ohledem jen na bývalé vrchnosti. Kterak toto vše srovnávati se

může s obecním zákonem, kterak se svrchu uvedenými pěknými slovy pana ministra? Jaké to jest zakládání svobodných obcí, když první a hlavní začátek má býti libovolnost autosefa ouřednické, rozhodující nad celou budoucností jednotlivých vesnic, svazující násilně dohromady to, co nechce býti pospolu a ničující vlastně celý obecní život.

Obecní zákon nepřipouští dokonce takového nucení a násilného spojování 10—15 vsí do jedné obce, to jest jinými slovy řečeno ouplné zničení celé obce. Dle kterého tedy zákonu by se podobné věci u nás díti měly, nepochopujeme dokonce, aniž také domysliti se nemůžeme nějakého poctivého oumyslu při této věci. Nám jenom jest známo, že se v jedné korunní zemi již od vlády skrze cirkuláře prohlásilo, že jednotliví šlechticové a bývalé vrchnosti, mající veliké statky, mohou též sami pro sebe zůstati, nepřipojivše se k žádné obci. Nechceme tuto neliberálnost toho ustanovení, čelícího k zavedení nové poddanosti,[1]) obšírně vypisovati, ale pravíme: když tedy jednotlivému člověku, jednomu statkáři volno jest býti samostatně pro sebe, proč také ne sebe menší vesnici? Dále nám též povědomo jest, že pan ministr vydal instrukci, aby ouředníci organisující hleděli více vesnic do jedné obce spojiti: toto však ale se nesmí vynucovati, nýbrž jen dle vlastní vůle obcí zaváděti. Zdá se tedy, že ouřed-

---

[1]) [Veliký statkář nepřináležející k žádné obci, stoje bezprostředně pod okresním ouřadem, utvoří okolo sebe z lidí svých služebných a dělnických za krátký čas svou vlastní »patriarchální« jurisdikci, zavede si pěkně doživotní robotu, v čem mu naše dosavadní zákony nepřekáží, a brzy budeme míti zase vrchnosti a poddané. Red.]

níci špatně rozumí jak zákonu obecnímu tak instrukci ministerské.

My této instrukci ministerské jinak rozumět nemůžeme, leč v ten smysl, aby se sem tam některé vesnice, blízko sebe ležící a přející sobě toho, do jedné obce spojily, ne však aby se místo obcí celé okresky utvořily. Má-li se svoboda obce, život veřejný obecní, který jest skutečně, jak zákon obecní praví, základ svobodného státu, dokonce ubiti, ať se to raději stane zjevně, abychom věděli o tom, ne ale pokoutně a zákeřnicky. Kdož by ale byl tak zpozdilý, aby nepozoroval, že spojením mnoha vzdálených od sebe vesnic do jedné politické obce pravá svoboda obecní do čista se vyhubí. Nepohodlí, choditi několik hodin cesty k obecním poradám, hašteření a žárlivost jednotlivých vesnic dohromady spojených, brzy zhnusí občanům samosprávu a byrokratie uhnízdí se brzo na rozvalinách zkaženého podvodně života obecního. Dosavadní jmění zůstane dle zákonu obecního každé vesnici pro sebe, třeba se i s jinými spojila: dobře, ale jak se toto jmění vynaložiti má, o tom bude rozhodovat výbor obecní, tedy ne ona sama, nýbrž ty ostatní s ní spojené vesnice budou jí určovat, co se svým jměním dělati má. To jest zrovna ta samá svoboda, kterou měly obce až posavad: jmění bylo také jejich, ale slavný ouřad jim poroučel, co s ním dělati mají. A co z toho mám, poroučí-li s mým jměním pan vrchní nebo výbor cizí? Svoboda jest v tom, abych sám dle svého přesvědčení jednati mohl. O nepohodlí, které vznikne tím, že množství dosti znamenitých vesnic ani doma žádného představeného míti nebude, nechci se ani zmiňovati.

Zkrátka řečeno, obec nedá se utvořiti od někte-

rého ouředníka na papíře, obec utvořila se sama během mnohých století, a na to se musí hlavní ohled bráti. Společné vedle sebe žití občanů jest hlavní známka obce, a vzdálené od sebe na hodiny vesnice nebudou dohromady nikdy pravou obcí, třeba stokrát na papíře spojeny byly. Doufáme, že pan ministr, upozorněn na takové zneužívání jeho instrukce, ještě v čas zamezí mnohé zlé, které by z tohoto libovolného sestavování obcí bez ohledu na jejich vlastní vůli dle pouhého kategorického poručení a zastrašení povstati mohlo.

Nám se především zdá, že náš oktrojovaný zákon obecní tu hlavní chybu má, že nečiní rozdíl mezi malou a větší obcí. V malé obci by jmenovitě staroslovanská »hromada« zachována býti měla, která zákonem obecním docela zrušena jest odevzdáním všeliké moci do rukou výboru. Má-li být obec v skutku svobodná, musí se záležitosti její říditi dle vůle občanů, a kde těchto jest menší počet, mohou všechny důležitější věci ve společných poradách (hromadách) rozhodovati, a potřebují jenom orgány výkonné, nikoli však rozhodující. Výbor obecní dle rozumného smyslu nemá míti žádný jiný oučel než ten, aby zastupoval celou obec tam, kde této pro její velikost fysicky možno neb alespoň pohodlno není společně rokovati a rozhodovati v hromadách. Proto také by liberální zákon obecní měl malým obcím ponechati hromadu a jenom ve větších odevzdati řízení obecní do rukou voleného výboru. Pak by byl zákon obecní pro malé obce velmi jednoduchý a nebylo by zapotřebí násilně je dohromady spojovati jen snad pro obmezení přirozené svobody, a jen proto, aby hromada nemožnou se učinila.

---

159. JEŠTĚ NĚCO O ZŘIZOVÁNÍ OBCÍ.

Druhá interpellace k panu ministrovi vnitřních záležitostí.

(Národní Noviny z 23. října r. 1849. Č. 248. S. 969. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 180—183.)

H. B. — Není mi tajno, že jsem svými články proti nepřirozenému a násilnému spojování mnohých vesnic do jedné politické obce velice na sebe uvalil zášť mnohých ouřadů a ouředníků, ovšem jen takových, kteří posud myslí, že konstituce jest jenom »staň se vůle má« — a takových ouředníků máme posud tuze mnoho. Avšak snad obecenstvu našemu již poněkud povědomo bude, že strach před nemilostí takových ouřadů a ouředníků od jakživa nebývala moje slabost — já ctím jen zákon a jen takové ouřady, které také zákon ctíti umějí. Proto také pustiv mimo sebe všechnu bázeň, ještě jednou obšírnější slovo o této věci pronésti za dobré uznávám, povzbuzen jsa k tomu rozmanitými poptávkami a zprávami z venkova.

Nepochybuji, že byl oumysl p. ministra dobrý, když vydal instrukci k ouřadům, aby hleděli více katastrálních obcí do jedné politické spojiti: myslíme totiž, že hleděl k tomu, aby se menší vesnice k větším blízko ležícím připojily, až snad (avšak nanejvýš) tak dalece, aby

jedna církevní osada (farnost) jednu obec politickou tvořila, kde to dovolují okolnosti. Proti takovému rozumnému spojení a usnadnění nenapadlo nám nikdy brojiti a ukazuje sama zkušenost, že zdravý smysl našich venkovanů též toho samého byl náhledu.

Ale p. ministr by se zhrozil, vida jak nemoudře a přepjatě výkonné ouřednictvo porozumělo jeho instrukci a jak nejapně počalo nakládati s vesnicemi. Většina vesnic prohlásila se, že v samostatnosti zůstati si přeje, krajští ouřadové učinili tedy sami rozdělení všech obcí a sice tak jak jim právě napadlo, a nemajíce ani trochu pojmu, co jest vlastně obec, naplodili skoro samé okresky, tak jako by obce v státu neměly jiného vyššího oučele, než živiti každá jednoho jinak nepotřebného ouředníka. Tyto rozvrhy krajských ouřadů ohlášeny jsou s tím doložením, že se mají obce nesrozuměné s nimi v jisté lhůtě osvědčiti, jinak že za svolující považovány budou. Při tom ještě i to se stalo leckde, že to pozdě oznámeno bylo obcím, tak že již jen několik dní až do této ustanovené lhůty chybělo, a takřka ani času se jim nedostávalo, aby protestovati mohly.

Přáli bychom si velmi, aby se p. ministr buď sám neb skrze někoho důvěrného přesvědčiti ráčil, kterak asi krajští ouřadové tyto rozvrhy obcí učinili, a jsme přesvědčeni, že by od této chvíle p. ministr tím více pospíchal zbaviti nás již konečně politické moudrosti našich krajských ouřadů a zavésti nové. Neboť, abychom jen příklad uvedli, na tuze mnohých místech přivtěleny jsou vesnice k městům do jedné politické obce. Kterak se ale může něco podobného učiniti u nás, kdežto mezi smýšlením a celým způsobem

obyvatelstva vesnického a městského ještě tak nesmírný rozdíl jest, který se snad teprva za půl století vyrovná? Tak ku př. v kraji Čáslavském přidáno jest do obce Německého Brodu (města nemýlíme-li se asi 3500 obyvatelů) tolik okolních vesnic (i s farními osadami!!), že celá Německobrodská obec má míti 6000 obyvatelů tedy asi polovic městských a polovic vesnických, čím ale podťata jest žíla životu obecnímu i města i těch vesnic, poněvadž interesy a potřeby jejich jsou posud tak rozdílné, že si vždy budou odporovati a jedna strana druhé překážeti. Kde se menšina vesničanů s většinou městských do jedné politické obce spojí, tam podstoupí vesničané zrovna politickou obecní smrt, a kde by byla menšina městských tam zase naopak tito.

A vůbec nám toto nemírné spojování mnohých vesnic do jedné politické obce připadá, jako kdyby si někdo své dvě zdravé nohy utnouti dal a místo nich čtyry dřevěné nasadil.

Zkušenost ukazuje, že skoro každá vesnička po samostatnosti obecní touží, tak jako každá osoba vůbec. A přirozená obec zůstane přece vždy jen ta, která na jednom místě pohromadě stojí; má-li tedy stát potřebu neb výhodu z toho, aby se přílišný počet samostatných obcí zmenšil, nesmí při tom nikdy zcela zapomínati na přirozenost, pamětliv jsa, že každá nepřirozenost sama se tresce.

Za hlavní důvod k tomuto spojování uvádí se obyčejně veliká vydání, která obec míti bude. Každý ale ví, že vydání obecní jsou v přímém poměru k velikosti obce, to jest jak veliká obec tak veliká vydání, a čím menší obec tím menší vydání. Když si deset lidí dohromady k jídlu sedne, snědí vždy víc než

jeden. Jaká mohou být tato vydání obecní? Předně na kostel a na školu; tu jistě nebude mít každá vesnice svůj kostel a svou školu, nýbrž tak jako to posud bývalo a bude také té obci, s kterou společně kostel a školu míti bude, dle slušnosti připláceti. Za druhé na silnice a cesty — a třebas se tisíc vesnic spojilo, neušetří tím ani jedné silnice neb cesty, a zrovna tolik na každou přijde práce a výloh, jako kdyby nebyly spojeny. Za třetí na dohlídku na polích — i tu se spojením nic neušetří, čím více obcí tím víc polí, tím víc hlídačů, tím víc zlodějů, tím víc outrat, to zůstane vždy pěšky jako za vozem. Neb snad stříkačku — ale bude-li více spojených vesnic jednu stříkačku míti dohromady, nepomůže to žádné než té, ve které stříkačka státi bude, nebo než v noci se stříkačkou přijedou, shoří stodola; bude-li ale každá z těch spojených vesnic svou stříkačku míti, zrovna tolik za ní vydá, jako by nebyla spojena. A jaké ještě jsou obecní výlohy? Jest pastucha — toho neušetří vesnice nikdy, protože se všechny stáda z více vesnic dohromady pásti nemohou, třeba i vesnice do jedné politické obce spojeny byly; jest sluha (servus) a posel obecní — a také na tom se nic neušetří, čím víc vesnic, tím víc má běhání a práce, tím větší plat se mu dáti musí, aneb snad i více jich zapotřebí bude, poněvadž budou muset z vesnice do vesnice přes pole choditi, vždy ale na každou vesnici tolik přijde, jako by sama pro sebe zůstala.

Jedině tenkrát by vesnice spojením ušetřily, kdyby si každá obec musela ouředníka svého držet, tu ovšem nemůže každá vesnice snad hned 200—400 zl. stř. ročně vynaložit. Ale dokázali jsme, že podle zákonu

obecního obce k tomu nuceny býti nemohou, že pokud jest obec skrovná, každý moudrý občan sám všechno zastati může, co zákon obecní od purkmistra požaduje; když by se ale 5—10 vesnic spojilo do jedné obce, tuť arci již bude tolik práce, že k ní zvláštní ouředník nevyhnutelný býti musí.

Ze všeho, co nám posud o této záležitosti k vědomosti došlo, musíme souditi, že pan ministr naše obce posud za neschopné drží, aby mohly zvláště povinnosti od státu jim přenechané řádně vykonávati. V tom nás potvrzuje zvláště ta pověst, že nyní, když obce velikou chuť ke spojování neukazují a tudy také ouředníky zvláštní vyživiti nemohou, zamýšlí p. ministr v Čechách (jak doslýcháme) asi 100 vládních ouředníků (okresních komissarů) usaditi, kteří by místo obcí ty povinnosti zastávali, které se v obecním zákonu jakožto od státu přenechané obcím svěřují. Myslíme, že p. ministr nezná dosti dobře Čechy, drží-li většinu našich obcí za tak neschopnou, a že si nás představuje snad příliš podle některých jiných korunních zemí. Neupíráme, že v mnohých obcích našich se přece nenajdou mužové schopni k vedení těchto záležitostí, za většinu se ale — pokud my lid svůj známe — můžeme zaručiti. Za nešťastnou ale pokládáme myšlénku p. ministra (jsme-li jinak dobře zpraveni) s oněmi okresními komisary, kteří budou vždy jen překážka obecní svobody a rozsívači nedůvěry mezi obcí a státem. My sami shodujeme se v tom, že zvláště na první časy zapotřebí bude trochu větší a bedlivější kontroly státu nad novými obcemi, než sobě tyto na nový pořádek uvyknou a do svého posud nezakoušeného oboru se vpraví, zvláště pak

toho zapotřebí bude s ohledem na působiště krom přirozené od státu obci přepuštěné: ale my bychom k tomu oučeli jiný příhodnější prostředek věděli. Ať pan ministr alespoň na první časy zvětší personále okresního hejtmanství. Beztoho slyšíme hlasy mnohých zkušených ouředníků (při tom zcela ne byrokratů), kteří o tom pochybují, že by se s tím skrovným personálem jak v soudním tak i v politickém oboru vystačiti mohlo, zvlášť v prvních časech, kde ještě mnohem více práce se naskytne. Okresy politické nejsou příliš veliké, kdyby tedy se počet politických (zvlášť nižších) ouředníků alespoň provisorně zvětšil, mohli by velmi dobře všechny obce svého okresu na zřeteli míti a o to dbáti, aby obce své od státu jim svěřené povinnosti dokonale a správně odbývaly, a mohly by jim také v pádu potřebném vysvětlením a radou ku pomoci přispěti. A jakmile by se časem svým obce do své nové samostatnosti vpravovaly a novému zřízení uvykly, a když by tato nová správa již jednou přišla do chodu: pak se poznenáhla personále okresních ouřadů zase na normální stav přivésti může a bude to cesta postoupná, beze všech nepřirozených a prchlých skoků.

Přesvědčeni jsouce, že p. ministr vnitřních záležitostí pravou svobodu obcí upřímně zavésti chce, osmělujeme se opětně ustanovení oněch okresních komisarů, jakožto věc (alespoň v naší zemi) nepotřebnou a pravé samostatnosti obcí škodlivou, zrazovati. Ať jen se nedá p. ministr zprávami dosavadních krajských ouřadů másti, ať se nebojí svěřiti i menším obcím (vesnicím) tu moc, kterou obecní zákon do rukou obce klade.

Že však krajské ouřady a jejich delegovaní komisarové právo nemají jednotlivé obce proti jejich vůli dle § 4. ke spojení s jinými nutiti, to jest tak patrná věc, že již po všem tom, co jsme dříve strany této věci v N. N. uvedli, ani slova přiložiti na potřebné neuznáváme. Či se počít má svoboda obcí tím, že se jednotlivé zabíjí, že se přinutí odříci se na vždy toho, co jest nejmilejší každému, své osobnosti a samostatnosti?

160. DALEMILOVA KRONIKA ČESKÁ.

(Národní Noviny z 12 října r. 1849. Č. 237. S. 931—932 = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 183—186.)

R. 1849. vydal v Praze slavista český a první bibliothekář Musea království Českého Václav Hanka (1791—1861) knihu: »Dalimilova chronika česká v nejdávnější čtení navrácena«. Kronika Dalimilova je první česky psaná rýmovaná kronika od neznámého spisovatele, o němž mimo nepatrné zmínky v jeho díle nemáme žádných bezpečných zpráv. Kronika jméno: »Dalimilova« dostala přičiněním Václava Hájka, který v předmluvě ke své kronice mezi věrohodnými muži jmenuje též Dalimila Mezířícského, kanovníka boleslavského. Jméno kronice dané »Dalimilova«, ničím neodůvodněné, vešlo v obyčej přes odpor některých badatelů. Kronika Dalimilova nebyla skládána před r. 1308. Jde od stvoření světa a stavění věže babylonské až do vyvolení Jana Lucemburského. Později byly přidány zprávy o dějinách r. 1315—18. Vůdčí myšlenkou kroniky Dalimilovy je stopování boje mezi živlem českým a německým.

Pan bibliotekář musejní, Václ. Hanka, velice se nám zavděčil v tomto roce vydáním starobylé a pověstné veršované kroniky, známé pod jménem Dalemilovy, které ovšem předešlý věk censurní nedopouštěl světlo boží viděti.

S největší jistotou dá se mysliti, že pěvec její byl za svého času (mezi r. 1282 a 1314) vzácný ně-

jaký a vážený rytíř český a horlivý zastavatel rodu českého proti cizině. V celé jeho kronice jeví se zuřivá mysl proti Němcům, kterýmžto neopomene nikdy co nejostřeji pravdu mluviti, ovšem také (čehož tajiti nechceme) někdy přepjatě dosti a nepřiměřeně humanitním zásadám našeho času. Toť však mýliti nebude nikoho, aby přece neuměl oceniti mnohé jasné perly pravd neohroženě pronešených, jak proti králům a Němcům, tak i proti národu samému, kde tento důtky zasluhoval.

V úvodu praví sám o sobě:

»Já se sam v tom dobře znáju
že o svém jazyce dbaju.«

My zde jen jako na ukázku podáme několik výňatků z tohoto znamenitého díla, které po dlouhé věky vzbuzovalo naše milé předky k lásce vlasti.

Tak Libuše praví Čechům žádajícím sobě cizozemce za vladaře:

Budeliť vámi cizozemec vlásti,
nebude moci váš jazyk dlouho trvati.
Každý králuje s přáteli svými,
žádný moudrý neradí se s cizími.
Pojme lid jazyka svého,
a bude vždy hleděti vašeho zlého;
na váš lid bude hledati viny,
a svým rozdělí vaše dědiny.
Nedaj se cizozemci česká hlavo!
Tomu vás učí ženská hlava:
Kde jeden jazyk tu jeho sláva.

A o starých slavných předcích praví Dalemil:

»Znamenejte jaký to lud (lid),
Že nebyl v nich nynější blud.

Oni o zboží nedbali
jen slávy dobývali.«

O sv. biskupu Methodovi na Velehradě praví:

»Ten arcibiskup Rusín byl,
mši svatou slovansky sloužil.«

Zvláště zajímavá jest část o Oldřichu a Boženě:

»Z chlapův šlechtici bývají
a šlechtici zchlapovějí,
ostaralé stříbro šlechtu činí
a chudoba ji chlapstvem viní.«

A Oldřich praví:

»Radši si chci českou selku vzíti,
než císařovnu německou míti.
Vře každému srdce po jazyku svému,
Němkyně nebude přáti lidu mému,
a bude německou čeleď míti
a německy učiti mé děti,
a bude jazyka rozdělení
celé země jisté zkažení.«

Na některých místech jeví se skutečná národní poesie; tak ku př. praví český kníže Břetislav, když mu oznámeno, že císař německý stojí s vojskem naproti němu:

»Nemáme lučišť borových,
ani snad mečů lípových.
Mléko z císaře neteče
ač jeho moj meč doteče (dosáhne).
Málo sršňů mnoho much zapudí
a jeden jestřáb mnoho vran zpudí.
Sasi bílé vlasy mají,
takoví zřídka udatní bývají.«

Zajímavá velmi anekdota vypravuje se o našich předcích, ležících polem před Milánem. Povstala tam mezi nepřátely pověst o Češích, že každý má pěti mužů moc a že jedí jiné lidi:

»Když to Čechové zvěděli,
že ty pověsti o nich šly,
když se k němu přiblížili,
tedy tu lesť učinili;
vzali těsto (na rožně) jako děti,
a aby bylo viděti,
že to hltavě jedli.
Vlaši myslili, že děti jedli,
pověst o nich veliká jdieše (šla),
a město se jich boješe (bálo).«

A když dobývali města:

Krabošky (larvy) sobě učinili,
pod nimi město dobyli,
neb když po řebříku lezechu (lezli),
že by čerti byli mněchu (myslili Vlaši).

Kdož tuto nepozoruje bystrou mysl našich předků, umějící použiti cizí pověry co váleční lsti.

V Dalemilu též přichází ona pověstná průpověď, kterou pravil Kojata ve jménu sněmu českého před králem Vratislavem II., když chtěl učiniti Nečecha biskupem v Praze:

Raději bychom osličí ocas za biskupa měli,
než Lance za biskupa přijeli.

Tak mnoho záleželo předkům našim, aby měli vrchního pastýře ze svého národu.

Když chtěl císař německý Otu moravského ustanoviti za českého vévodu, sešli se předkové naši a proti

vůli císaře pro obhájení samostatnosti vyvolili si Vladislava:

ne proto, že by lepší byl,
ale jen, aby ten, jehož císař dal, nebyl.
Raději život odvážiti,
nežli volení ztratiti.
Ač nám dal nyní z jazyka našeho,
pak by dal rodice svého.
Z počátku sluší nám za právo státi,
upustíc rohy, těžko jest za ocas chytati.
Lépe jest nám nyní se brániti,
než nás budou naše děti haniti,
řkouce: otci naši na pokoj se dali
a nám jsou hrdla zřezali.

Zajímavě velmi líčí dva bratry Bořivoje a Vladislava. Tento bratra svého příliš náchylného cizincům napřed napomíná, a pak neuposlechnuvšího z panování ssadí. Když ale po třech letech Vladislav opět Bořivoji trůn odstoupí, tento ale zase předešlého obyčeje se drží, svolá Vladislav zemany a praví:

ó, ó, ó, nemuž tak býti,
musíť sám (Bořivoj) do Němec jíti.
Nemůžeš ty bez nich býti,
beriž se báťo na Rýn s nimi,
dobývej císařství jimi.
Raděj vidím smrt celého rodu svého,
než potupu a hanbu jazyka svého.«

Takové naučení dává Soběslav před smrtí synům svým:

Zem vám zanechávám
a jazyk váš poroučím,
abyste ho vždy množili,
do země Němce nepustili;
když německý jazyk vstane,
našeho roda čest ustane,

zradí zem i knížata,
bude koruna naše do Němec vzata.
Kdybych mohl po ptáčku zvěděti,
že budete se k Němcům držeti,
kázal bych vás do pytle vložiti
a ve Vltavě utopiti;
neb bych snáze vás oželel,
než hanby jazyku želel.«
Kázal před se pánům jíti,
poćal k nim takto mluviti:
»Děkuji vám z vaší víry (věrnosti).
Měli jste jí ke mně bez míry,
prosím mějte ji též k dětem mým,
jestli se budou držet k svým;
nebudou-li svých milovati,
nechtějte o ně nic dbáti,
vší věrnosti k nim prázdni buďte,
kníže od pluhu si vezměte.«

Vůbec nám představuje, jak již z několika těchto výňatků patrno, tato kronika ustavičný boj mezi českým a německým živlem, jak jako celá česká historie, která vlastně není nic jiného, než ustavičné zápasení jednoho slabého kmene slovanského s celým národem německým, tlačícím se vždy na východ.

Výňatky ovšem jsme podali již v novém jazyku; knížka ale vydána jest ve starém, který však velmi snadně jest srozumitelný. Doufáme, že nikdo neopomine tuto knížku jakožto starobylý a drahocenný pozůstatek staré literatury české sobě opatřiti, kterážto za velmi levnou cenu (tuším 24 kr. stř.) se prodává.

---

161. AMNESTIE V UHŘÍCH.

(Národní Noviny z 14. října r. 1849. Č. 239. S. 937. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 186—187.)

Odboj Maďarů proti panství rodu Habsburského byl udolán, když císař František Josef I. zjednal si vojenskou pomoc ruského cára Mikuláše. (Viz díl II. S. 484.) Maďaři byli několikráte poraženi a dne 13. srpna r. 1849. přinuceni ke kapitulaci u Vilagoše. Po této události nastaly vojenské soudy v Aradě a Pešti, které si počínaly velice krutě. Tak ku př. 6. října r. 1849 v Aradě bylo odpraveno devět maďarských generálů a dne 8. října 1849 v Pešti několik Maďarů odsouzeno k smrti zastřelením.

H. B. — Již několikráte uvedli jsme v našich novinách články z Vídeňských časopisů, neschvalující tak četné popravy v Uhřích, avšak nemůžeme se zdržeti po nejnovějších zprávách z Aradu a z Peště opět se k této věci navrátiti.

Všeobecně se očekávala amnestie, která za politické pozdvižení všude obyčejně nastupuje tam, kde povstání tak všeobecně celé země se zmocnilo, jako jsme to ve Vlaších a v Uhřích viděli; tam již skutečně nezbývá nic než amnestie, protože pustiti zákonu plný běh bylo by nemožné — (neboť nelze přece miliony lidu odpraviti jako zákon žádá) a odpraviti některé a jiné zcela bez trestu nechati, jest urážka citu slušnosti a spravedlnosti. Tím více však zarmucující jest nynější neočekávané popravování v Uhřích, když

s jedné strany vidíme hlavní vůdce buď uprchlé buď zcela bez trestu (Görgey)[1], pak posádku Komárenskou v pokoji do cizích zemí se rozcházející po kapitulaci v každém ohledu čestné, jakou jen může nepřítel nepříteli sobě rovnému povoliti; a s druhé strany vidíme věšeti, mezi vojsko za sprosté strkati, na pevnosti a do vězení odsuzovati a mrskati potupně, často zajisté s menší vinou než mají ti, kteří docela bez trestu odešli. My nejsme zajisté žádní přátelé Maďarů, což jsme po celý čas vojny příliš určitě a odhodlaně vždy osvědčili slovy i skutky; ale můžeme říci, že i nás pokaždé hluboká žalost schvátí, když slyšíme o nějakém odpravení nebo krutém odsouzení v Uhřích. Co má vláda z takové, ať díme nejméně, pomsty? Za skutečný zákonný trest beztoho takové věci se v Uhřích od národu nepovažují, neboť jest známo, že v podobných politických rozepřích a povstáních každá strana svou věc za spravedlivou drží, a tedy po nešťastně ukončeném boji nemůže odpravování svých až posud milovaných a vážených vůdců nikdy za zasloužený trest považovati. Proto také vzbuzují tyto popravy jen větší kyselost a zarputilost v národu a neodstraší nikoho: a přece by měla vláda jen k tomu hleděti, aby již konečně po nevyhnutelných bojích nastala doba smíření, doba pokoje a dalšího zákonitého rozkvětu obnoveného Rakouska. Na tento způsob ale nenastane nikdy, a špatnou službu prokázali dynastii ti, kteří jsou příčina krutého odsuzování a trestání v Uhřích. Až posud mělo Rakousko dvoje místo bolné, Vlachy a Polsko: teď se obáváme, že budou Uhry třetí.

[1] Viz díl II. S. 569.

162. ROVNOPRÁVNOST.

(Národní Noviny z 18. října r. 1849. Č. 243. S. 951. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 187—189.)

H. B. — Jest veliký počet takových spoluobčanů našich, kteří ustavičně opakují zlověstné tušení své, že se naše politické záležitosti poznenáhla obrátí docela na staré předbřeznové koleje. Jiní nejdou sice tak daleko ve svém obávání, přece však jistí, že celá naše konstituční správa bude jenom pouhá formálnost, samovláda jako dříve, jenom že v konstitučních neplatných formách. My se na tento čas nechceme ani k jednomu ani k druhému domnění přiznávati, ale tolik říci musíme, že vláda naše rozličnými svými kroky k takovým a podobným a ještě horším obáváním často příčinu podává, tak že často nesmírné, ať nedíme slepé důvěry zapotřebí jest vedle skutků vlády věřiti jejím slibům a slovům. Mohli bychom na mnohé věci v tom ohledu poukázati, na tu chvíli zůstaneme ale jen při jednom, avšak nesmírně důležitém kroku, který si dovolil nejvyšší soud vídeňský, zrušiv velmi všetečně a proti své moci císařské nám potvrzené slovo. Již dříve jsme se o této věci, avšak jen jako mimochodem zmínili, nyní to učiníme zevrubněji.

Od té doby, co vyřknuto jest císařskými ústy slovo rovnoprávnost všech národností, po-

vstal u sl. českého appellačního soudu Pražského ten chvalitebný obyčej, že se rozepře českých stran u soudu appellačního česky přednášela, rozhodovala a také rozsudek sám i s důvody právními hned od appellačního soudu v českém jazyku byl vydán. Nyní však najednou přišel od nejvyššího soudu Vídeňského rozkaz k Pražské appellaci, aby od tohoto svého obyčeje upustila a opět jako za starodávna a před březnem 1848 jenom v německém jazyku jednala a také rozsudky své v německém jazyku vydávala, tak že by potom rovnoprávnost v národnosti záležela jen v tom, aby nejnižší instance tento rozsudek české straně do češtiny přetlumočila. Takové má náhledy nejvyšší soud Vídeňský, tedy *nejhlavnější zřídlo práva v císařství rakouském* o spravedlnosti! o rovnoprávnosti!

Při tomto rozkazu zapomněl ovšem nejvyšší soud Vídeňský na to, že již není on zákonodárce, že jeho věc jest nyní jenom *in materia* rozhodovati v nejvyšší instancí rozepře samé, nikoliv ale (snad jen k vůli onomu hříšnému pohodlí!) ubírati a ztenčovati národům práva jim skrze zákony přiřknuté. Myslíme, že by také slavná appellace Pražská, jakož náš nejhlavnější zemský tribunal, byla měla tento rozkaz nejvyššího soudu jednoduše *ad acta* položiti a proti kompetenci nejvyššího soudu Vídeňského se slušně opříti. To se ale, jak slyšíme, nestalo, nýbrž appellace uzavřela většinou hlasů držeti se budoucně tohoto rozkazu, a všechno, co učinila k zahájení práva našeho, jest to, že celou věc ještě ministerstvu předložila — na poptávku! —

My vycházíme z té zásady, že řádný svobody

a práva milovný občan každé své i sebe nepatrnější politické právo všemožně hájiti má a že jest povinnost jeho ozývati se bez všeliké světské bázně proti každému bezpráví.

V tomto zajisté vidím hlavní známku konstituční vlády, že každý proti každému i sebe mocnějšímu práva svého se dovolati a že v konstituční zemi nejen národ, nýbrž i vláda zákonů se držeti musí. Rovnoprávnost národní jest ale první a nejvznešenější zákon v Rakousích, jest základ celé říše a výminka její šťastné budoucnosti. Nebude-li se tento zákon držeti, dobrou noc našim krásným snům a nadějím! že ale tento dotčený rozkaz nejvyššího soudu Vídeňského hlavní atentát proti národní rovnoprávnosti jest, z následujícího se jeví.

Jedna z nejhlavnějších stránek rovnoprávnosti jest ta, aby každý občan ve svém jazyku přirozeném mohl až do nejvyšších instancí rozepři svou provésti a všemu tomu sám rozuměti, což rozliční soudové o něm rozhodují. Bude-li se již u soudů druhé instance jenom německy vyjednávati, jest patrno, že všichni Čechové tratí již druhou instanci, to jest, že již nemohou s ouplnou důvěrou vzdáti se do spravedlnosti toho soudu, který snad ani schopen není jejich žalobě neb obraně a všem přílohám a důkazům náležitě rozuměti. Neboť jestli že se při všech instancích rozepře česká nepovede též v českém jazyku, můžeme již napřed věděti, že za krátký čas většina soudců při vyšších instancích nebude ani česky rozuměti, zákonu o rovnoprávnosti učiní se zadost nějakým vysvědčením z českého jazyka, které bude tak pravdivé, jako často

bývalo posud. Český občan ztratí tím soud collegialní, poněvadž bude pak collegium, neznající jazyk výroky své činiti na dobrou víru některého v řeči české schopného referenta. — Nad to ještě každý nahlíží, že ve právních věcech často velice na slovu záleží, vyjde-li tedy rozsudek od vyšších instancí v jazyku německém, kdož za to stojí české straně, že jí bude vydán v dobrém překladu? kdož může zameziti tu pravdivou nepravidelnost, že ouřad nižší, překládaje rozsudky vyšších instancí, nestane se nejvyšší instancí, která svým překladem rozsudky docela promění? A jest to vůbec rovnoprávnost, když jen Němec v Rakousích tolik vážnosti míti má, že budou všechny soudy v jeho jazyku rokovati, kdežto ostatní jen s nejnižší instancí spokojiti se musí? Takové rovnoprávnosti požívá každý, třeba i Španěl v Rakousích, neboť i ten si může dát německé rozsudky rakouských soudů do svého jazyka přeložiti. Tak se císařskému slovu rozuměti nesmí.

Čekáme tedy nyní v této záležitosti na rozhodnutí ministerstva, a obracujeme zároveň též celého národu pozornost na toto rozhodnutí. Jestli ministerstvo krok tento nejvyššího soudu Vídeňského za pravý uzná a potvrdí; pak již jsme nabyli ouplného přesvědčení, že vláda rovnoprávnost národní obejíti chce, a že od tohoto ministerstva žádné národní rovnoprávnosti nadíti se nemůžeme.

Celý svět ví, že národní rovnoprávnost považujeme vždy za nejdražší, a dle toho posouditi může, jaký dojem způsobí rozhodnutí ministerstva této věci buď na dobrou nebo na zlou stranu.

---

163. SLOVANÉ V UHŘÍCH.

(Národní Noviny z 21. října r. 1849. Č. 246. S. 963. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 189—191.)

H. B. — Slyšíme a čteme také ve Vídeňských časopisech, že již byla v nejvyšší poradě ve Vídni vržena kostka budoucího osudu uherských národů. Kterak uzavřeno, není posud povědomo, tušení naše jest ale, že jenom Chorvatsko a Vojvodovina srbská staly se samostatnými korunními zeměmi, Slovensko a Rusíni ale nepochybně navzdor všemu usilování zůstanou spojeni s Maďary co jedna korunní zem. Jak asi sobě naši diplomatové pomohli v Sedmihradsku, na to jsme velmi zvědaví! — — —

Než tento článek věnován jest jakožto náhrobní nápis nebohého nedochůdčete, jakožto slza padlá z bratrského oka slovanského na ubohé již v pučení svém zvadlé Slovensko.

Což tobě, ty ubohý, od věku utlačený, tichý, holubičí rode z matky slovanské zabránilo zasednouti za stůl mezi rovné tobě korunní národy rakouské? Což tě učinilo nehodným osudu maličké Bukoviny? Což tě odstrčilo, třímilionový kmene ze společnosti ostatních? —

Nežádejte na mně ouplnou odpověď na tak bolestnou otázku; starý zvyk — praví se — jest tyran člově-

čenstva, a polovičatost je hlavní známka nynější vlády. Na jedné straně nedbá ministerstvo na sympathie Maďarů a dává proti všeobecnému smýšlení veliký počet jejich vůdců krutě odpravovati; na druhé straně bojí se ztratit všechnu sympathii, a nechce rozděliti to, co spojeno býti nechce: na jedné straně zapomíná na celistvost koruny uherské a odtrhuje Chorvatsko a Vojvodovinu; na druhé straně štítí se odděliti Slovensko a Rusíny, aby celitost koruny neutrpěla! Na jedné straně uznává spravedlivost požadavků Srbů ve Vojvodovině, na druhé z těch samých příčin neuznává spravedlivost slovenských a rusínských! Divné ministerstvo!

Myslíte snad, že sobě Maďary nakloníte touto koncessí? Maďaři budou zarputilí nepřátelé vaši, i kdybyste jim všechno tak nechali, jak bylo před březnem: musel by se zajisté celý pořádek a obyčej ve světě proměniti, aby poražený a pokáraný nemyslil na pomstu proti vítězi! Ani jedno srdce maďarské si nezískáte touto koncessí, nýbrž sesílíte jen svého nepřítele, a odvrátíte si tisíce tisíců srdcí těch Slováků, kteří očekávali od vás za svou věrnost lepší stav, samostatnost a zklamáni budou ve svých tak dlouho již chovaných nadějích! —

Již první pohled na mapu a druhý pohled na historii uherskou, ukázal by snad každému jinému ministerstvu cestu k úplnému paralisování revolučního živlu maďarského naznačil by samostatnost Slovenska za hlavní garantii budoucího míru v Uhřích. Ale nestane se tak!

Ohlížíš se po rozumných příčinách tohoto neobyčejného rozhodnutí, kde jsou? My nevidíme žádnou

podstatnou, leda snad bázeň před zvětšenou mocí Slovanstva.[1]) Ale tu se zdržeti nemůžeme žertovného přirovnání. Onen jonák vesnický bál se oženiti, a když se mu na příklad otcův ukazovalo, pravil: Což otec, ten si vzal matku, to je jiná: já ale musím si vzíti osobu docela cizí! — Tak asi nám připadá bázeň ministerstva rakouského před vzrůstající mocí Slovanstva. Zrovna toho, zač by se Bohu jako za zvláštní štěstí děkovati mělo, toho se bojí vláda. Což pak jest duše našeho obnoveného svobodného Rakouska? Což pak bude nyní držeti vaše Rakousko pohromadě, když již pukly řetězy absolutismu, kterými bylo dříve svázáno? Nic jiného než Panslavismus!

Nelekejme se toho slova, není to panslavismus od Kamčatky až k Jaderskému moři, od Jeniseje až k Černé Hoře, není to tento Velikán Velikánovič, ale jest to panslavismus menší, veselejší, ne tak nebezpečný, jest to panslavismus jiho-západní neb středo-evropejský, spojení bratrské menších národů slovanských k zahájení své osobní národnosti a samostatnosti. Nyní se má Rakousko udržeti pohromadě a sice dobrovolně. Tážeme se, co jiného schopno jest k tomuto dobrovolnému společnému obcování než cit panslavismu rakouského, a nerozumí-li se ještě nyní tomuto tajemství, budoucnost tím lépe potvrdí naše slova. Když v loni Vlachové, Maďaři a Němci opouštěli rozviklaný a sbořením hrozící dům rakouský, tak jako myši prý

[1]) [Dobře víme, že se uvádějí překážky administrativní, jako by snad Slováci neměli ani důstatek mužů pro ouřady. Ale kdo ví jak ourodná jest země česká a Morava na ouředníky, kdo ví, že sami Slováci je žádali prozatím: ten tuto příčinu za podstatnou pokládati nemůže.]

utíkají ze stavení pádem hrozícího, pravili rakouští Slované, až posud jen sluhové a pastorci v tomto domě: Dosti pevný jest posud tento dům, podporujme ho, opravme si ho a budeme v něm spokojeně bydliti!

A zrádu by páchal na tomto domě ten, kdo by plašil z něho bez příčiny ty, kteří dobrovolně zůstati chtějí a činil přebývání v něm tak nesnošným, že by po jiných obydlích zraky nespokojenců obracovati se museli. A obydlí takové velikánské nebezpečné jest zrovna v sousedství a takřka se samo před zrak staví nespokojencům.

Kdo nechce malý panslavismus, ten hleď, aby na sebe neuvrhl veliký. A kdo může se chlubiti, že nahlédl do tmavé budoucnosti osudu?

Věru, když si všeliké kroky našeho ministerstva povážíme, zdá se nám, jako by sobě neumělo vážiti toho, co každý dobrý státník za největší základ Rakouska uznati musí: totiž Slovanstva rakouského, které baží po samostatnosti a dle okolností nevidí pro sebe nikde větší garantii než právě v Rakousku.

Moc Slovanstva není tedy nebezpečná, nýbrž prospěšná Rakousku, ona nehrozí, nýbrž ještě dává naději na větší sílu a trvání.

Dejž Bůh! aby to konečně nahlídnuli ti, kterým svěřena jest loď státu v nebezpečné plavbě.

164. (ZEMSKÁ KOMISSE K VYVAZENÍ GRUNTŮ.)

(Národní Noviny z 25. října r. 1849. Č. 250. S. 977.)

H. B. — Mezi nejdůležitější předměty pozornosti celého českého lidu počítá se nyní zajistě slušně zemská komisse k vyvazení gruntů, a jsme přesvědčeni, žc každý její krok provázen jest bedlivými zraky obecenstva. Nedávno měli jsme příležitost, v listech těchto uveřejniti jeden z nejdůležitějších kroků jejích — totiž vyvolení okresních komissí k rozesílce po celé zemi. My jsme sice zajisté s velikou důvěrou uvítali ředitele její pana ministerského raddu Klecanského[1]), nicméně ale zatajiti nemůžeme, že volení to neuspokojilo v celku a naskrze spravedlivé očekávání obecenstva. Z mnohých stran ozývají se hlasové proti osobám některých vyvolených, nejen co do schopnosti, nýbrž i (což za důležitější považujeme) strany nedůstatků důvěry quoad priora: ba jsme-li dobře zpraveni, tedy snad i ke zemské komissí samé přijdou proti jednotlivým nemilé protesty a představení. Nedá se nikterak upírati, že jsou mezi těmito vyvolenými a ustanovenými muži velmi mnozí i schopní i důvěru

[1]) Viz díl II. S. 621.

zasluhující: jisto však jest a nám samým jest povědomo, že mezi přihlásivšími se kandidáty mnozí odmrštěni byli, kteří v každém ohledu by zasluhovali přednost před mnohými vyvolenými. Pátrajícím po příčinách toho pravilo se nám, že volení dělo prý se příliš kvapně, návrh osob od jednoho gubernialního raddy učiněný nesdělil se prý ani dříve oudům komisse zemské k rozvážení, nýbrž přišel zrovna do sesí k hlasování a poněvadž většině oudům komisse zemské navržené osoby známy nebyly, což divu, že se skoro celý návrh přijal.

Slyšíme nyní, že se ještě na novo bude mnoho takových okresních komissí ustanovovati, a nás přimělo k tomu, abychom pozornost slavné zemské komisse při této příležitosti na některé, jak myslíme, důležité věci obrátili. Dle našeho přesvědčení musí býti hlavníoučel zemské komisse ten, aby všichni vyvolení oućedníci okresních komissí měli a zasluhovali v plné míře důvěru povinnovaných, totiž lidu, a aby také každý z nich v oboru svém věrně a spravedlivě interessy lidu povinnovaného zastával. Neboť zprávněnci (bývalé vrchnosti) ještě buď sami buď skrze své orgány mají dosti spůsobilosti, aby si křivdu učiniti nedali, a kdyby se jim od komisse ukřivditi chtělo, dovedou se vždy hájiti, na zákony v tom ohledu vydané se odvolati a vypočítati si náhradu jim dle těchto zákonů náležící. Z lidu ale nemůže každý těmto zákonům náležitě rozuměti, a nezná také vždy cesty, kterak by se hájiti mohl. Nepochybujeme, že i slavná zemská komisse tento náhled s námi sdílí, ale pochybujeme, že by se při ustanovení předešlých okresních komissí jak náleží dle něho byla zachovala.

Pozorovali jsme, že s jakousi zvláštní oblibou za řídící komissary ustanoveni jsou nejvíc oúředníci krajští. Pokud známe všeliké okolnosti, pochybovati musíme velice, žeby se tím nějaká zvláštní důvěra lidu získala a žeby se dobré věci vůbec posloužilo. Je-li krajský úředník muž schopný a řádný, jistě ho jest nyní při těchto neobyčejných časích a tolika zmatcích v politické správě nanejvýš zapotřebí v krajském ouřadě samém: a není-li tak dokonalý, co získá jím okresní komisse?

Až posud ovšem in theoria měli krajské ouřady zastupovati poddané proti vrchnostem, takový oučel jim ovšem vytknul císař Josef II., když je zřizoval, a kdyby se vždy tohoto oučele byli věrně drželi, jistě by je lid nyní v okresních komissích s radostí a s důvěrou uvítal: ale komu jest neznámo, že to obyčejně bývalo in praxi aliter? Kdyby to bylo komukoli, třeba i slavné zemské komissí neznámo, poddaní bývalí zajisté dobře o tom vědí, a nevím, nebudou-li již a priori s podezřením hleděti na komissí, jejížto přednostou bude někdo od krajského ouřadu. A kdyby bez důvěry lidu všechno bylo možná, to jistě bez ní možná není, aby komisse rychle pracovati mohla, neboť bez důvěry lidu bude ustavičnými pochybnostmi, odvoláváním a žalobami marně zdržována i při nejlepší své vůli.

Bude se nám snad namítati, že ouředníci krajští proto se dobře do okresních komissí hodí, poněvadž jim zvláště povědomy jsou okolnosti místní: to však neplatí jenom v tom pádu, kdyby každý zrovna jen v tom okolí pracovati měl, ve kterém dříve politické dozorství zastával. Tu ale by právě krajští ouředníci

často přišli do velmi nepříjemného pádu, žeby jakožto oudové komisse nyní mnohé povinnosti dle zákonu za bezplatně zrušené prohlásiti museli, které sami před krátkým časem jakožto krajští ouředníci snad exekucí na bývalých poddaných vymáhali.

Ostatně ale nemůžem ještě zatajiti i to přání, aby slavná komisse zemská při novém obsazování nehleděla tak příliš jen na papírové důkazy schopnosti a zachovalosti ouředníků, které jak zkušenost mnohá ukazuje, nejsou vždy měřítkem pravé důstojnosti asi v té míře, jako nejsou vždy školní eminence důkazem učenosti a schopnosti. Zvláště ale při tak nedůtklivé věci, jako jsou tyto okresní komisse: neboť přijme-li se jen jeden muž v jistém okolí neblahé zištné pověsti, nebezpečí hrozí, že se tím všem ostatním důvěra pokazí.

Konečně nelze nám mlčením opominouti, jak žalostně vypadly volby co do rovnoprávnosti, neboť nezmiňujíce se již ani o vyšších ouřednících, musíme již hned o aktuarech podotknouti tolik, že nestane-li se nějaký div, sotva dva tři budou správně česky psáti.

165. (JEŠTĚ O SVOLÁNÍ ZEMSKÉHO SNĚMU.)

(Národní Noviny z 27. října r. 1849. Č. 252. S. 985.)

V Národních Novinách z 26. října r. 1849 č. 251. S. 983 otištěna byla tato zpráva:

Jakožto velmi zajímavou a důležitou zprávu sdělujeme obecenstvu svému, že zemský výbor Štýrský podal k ministerstvu žádost o svolání sněmu Štýrského ještě v tomto roce. Dne 22. t. m. byl ve Štýrském Hradci k tomuto oučeli pohromadě a po ostrých rozmluvách, vyslovujících zřejmě a upřímně všeobecnou nespokojenost všech stran s nynějším provisorním stavem, uzavřel poslati žádost k ministerstvu o brzké svolání sněmu zemského a o prozatímní zastavení krajských vlád a krajských sněmů, které se za překážku zemského blaha považují. Dne 23. t. m. přijata jest žádost a ustanoveno, aby se také Tyrolsko, Krajina a Koruš o přistoupení k tomu požádaly.

Žádost sama, kterou podává Ost-Deutsche Post, odvolává se na § 83. říšské ústavy, která ještě letos zemské sněmy slibuje, jeví nespokojenost s provisorními zákony (ordonancemi) ministerstva, které prý nejsou ve srovnalosti s říšskou ústavou atd.

A což pak náš český výbor zemský? Mlčí jen a nechá ministerstvo vládnout dle libosti zapomínaje, že má zastupovat záležitosti země. Náš výbor jest jen stavovský, ne ale zemský výbor.

Hned druhého dne po této stručné zprávě otiskl Havlíček tento článek:

Amicus Plato, magis amica veritas!

H. B. — Včera jsme podali v listech svých vědomost o zemském výboru Štýrském, jenž žádal ministerstvo o brzké svolání zemského sněmu. Zabolelo nás při tom v srdci velice chování pana purkmistra Pražského dra V. Waňky. Každý čtenář našich novin o tom ví, kdy již slavná městská radda Pražská uzavřela žádost o brzké svolání českého sněmu podati;[1]) každý také o tom ví, že již od počátku měsíce května ustavičně se táhla v Národních Novinách ohromná řada obcí přistupujících k této žádosti; doložiti musíme ještě i to, že kromě těch oznámených také ještě veliký počet jiných obcí u slavné městské raddy se přihlásil jakožto přistupujících, kterážto ohlášení ale (jak o tom dobře víme) v kancelářích na radnici ad acta položená se povalují, a ani nám k oznámení do novin sdělena nebyla: a po všem tom ještě posavad pan purkmistr Waňka jakožto výkonný orgán městské raddy onu žádost veledůležitou, žádost veliké většiny celé země za sebou drží, neodevzdav ji posud, ačkoli již šest měsíců uběhlo!! Tak vidíme bolestný pád, kdežto jeden muž si důvěřovati smí, v naději snad na vyšší protekci, žádost nejen svého vlastního města, kdežto

[1]) Viz díl II. S. 477.

vykonávati povinen jest uzavření městské raddy, nýbrž i veliké části celé vlasti své samovolně ad acta položiti.

Od té doby, co nám nastati měl život konstituční, nebyl ještě český sněm pohromadě, v čem jsme po zadu zůstali za všemi ostatními zeměmi rakouskými. Každý rozumný nahlíží, že nevyhnutelná zemská škoda a hynutí všeho povstati musí z takového zameškání, neboť množství ať jen díme materialních a pouze hospodářských záležitostí čeká již na nějaké sněmovní uzavření. My dobře známe nechuť ministerstva ke sněmům a bojíme se, že budou co možná do nejdelšího času zdržovány, a myslíme, že snad pan purkmistr dostal nějaké tajné vyšší pokynutí ke svému jednání, ale kdo náležitě uváží nynější ochlazenost myslí, při které příští zemský náš sněm zajisté se bude pohybovati pouze v oborech hospodářství zemského se týkajících, ten jistě uznati musí ono vyhybání se českému sněmu se strany ministerstva jakožto věc marnou. My jsme pevně přesvědčeni, že se první český sněm do vyšších a hlavních politických záležitostí ani nepustí, již proto, že by to nepraktické a marné maření času bylo, neboť česká zem sama o sobě nic proraziti nemůže a teprva na říšském sněmě může se něco rozhodného státi.

Nyní když J. M. C. na více dnů v Praze přítomna bude, jak nepochybujeme s některým odpovědným rádcem po boku: nyní by byl nejlepší čas k odevzdání této žádosti. Neodevzdati J. M. Cské tuto žádost, považujeme alespoň my za nesvědomitost proti J. C. Msti samotné: neboť pochlebovati jenom J. M. C. pouhými demonstracemi a zatajovati před J. M. C. pravé smý-

šlení lidu, držíme za hřích spáchaný na J. M. C., který tak v nepovědomosti pravého přání lidu svého zůstává.

Konečně musíme to samé ještě podotknouti o žádosti strany zrušení stavu obležení,[1]) kterou též slavná městská radda již hned z jara uzavřela, a p. purkmistr Waňka také od toho času samovolně za sebou podržel. Nechceme žádnými ostrými slovy jednání takové p. purkmistra jmenovati, již dosti na tom, když jsme čin samý ve známost všeobecnou uvedli. Suď každý sám. Nám nezbývá nic jiného než politovati přílišnou slabost charakteru p. Waňky, který dříve málo dovedl odporovati straně přemrštěné, a nyní docela nic nedovede zahájiti svou samostatnost proti rozmanitým antikonstitučním choutkám. Vždy slabý, vždy nástroj, který zvučí tak, jak se do něho dýše.

[1]) Viz díl II. S. 539.

166. FOEDERACE.

(Národní Noviny z 28. října r. 1849. Č. 253. S. 989 = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 191—193.)

H. B. — Oboje Pražské ministerské noviny[1]) německé i české přinesly dnes pod titulem »Foederalismus v Rakousku« následující, nepochybně z Vídně zaslaný článek, který zde doslovně klademe, aby také čtenářstvo nemající obyčej čítat vládní noviny, seznalo způsob a ducha smýšlení ministerského:

»Kdo by se domníval, že veliký boj našeho času jest bojem demokracie s absolutismem, ten by mu špatně rozuměl; neboť kdyby tomu tak bylo, tuť by nemohlo stávati ve Francouzsku, kdež již dospěli k mezím demokratických experimentů, nižádných stran, které politicky dále toužejí.

Pravý boj, jenž se arci všude jinak objevuje, roznítil se mezi přiznávači zásady centralisace a foederace. A jmenovitě u nás stalo se rozervání vodících idei tak zřejmým, že je nemůže nepředpojaté oko přehlédnouti.

Ale zdá se, že i vítězství není pochybné; zákonní pořádek jest všude v Evropě zaveden. Byl to pouze mechanický tisk bodáků, jenž způsobil tak velkolepý výsledek? — Nikoli! Evropa porozuměla, žeť foederativní idey, neuvedou-li se jinak na skromnou míru, jejím potřebám nevyhovějí. Foederativní zřízení stojí každým způsobem na podřízeném politickém

[1]) Pražské Noviny z 27. října r. 1849. Č. 227. (recte 228.). S. 909 a Prager Zeitung z 27. října r. 1849. Č. 254.

stupni vyvinutí, a příklad nedospělých, amerikánských svobodných států nemůže nikterak stran našeho stavu upotřeben býti.

Důvod, jehož rakouští foederalisté se zvláštním zalíbením užívají, a který, pokud nám známo, nejvíce platnosti požívá, záleží v tom, že má dle rozličnosti mravů, obyčejů, dle stavu vzdělanosti jednoho každého kmene, též každému z nich ponecháno býti, aby se organicky sám ze sebe vyvinoval. Že tato theorie právě pro rozličnost, která za základ položena jest, postupem času nejrozličnější odporující sobě formy vyvinutí způsobiti by musila, jest na bíledni. Velmoci rakouské nemohlo by déle stávati, a cizí zakročení učinily by tomuto foederativnímu státu, jenž se bez účele kolotá, rychlý konec. Provinční interessy přišly by s národnostmi v rozepři; nedospělost politická, jenž z větší části ještě panuje, učinila by zmatek, jakéhož ještě nestávalo, co svět světem stojí.

Odkud asi to pochází, že taková nepodstatná theorie ještě pořád naleзá zástupců? Myslíme, že jest toho příčinou dvojí věc. Není nás předně tajno, že se utvořila v Rakousku až do března l. r. veliká, hluboká nedůvěra, jejížto působení ještě posavad se cítí. Avšak my připočítáme mnoho z toho, co se děje ve směru foederalisticko-opposičním, působení nevědomých a nesvědomitých stranických lidí, ježto by rádi při svém bažení po foederativních státech své skrovné vlohy ve platnost uvedli. Majíce genia Caesarova, přece chtějí býti prvními ve vsi!

Nechť jen vláda pokračuje, jak začala, pásku sjednocení okolo hlavy provincií a národů obtáčeti, četně vystupující protivy co možná urovnávati, svobodu v Rakousku trvanlivě organisovati, a především brániti, aby se jinak milování hodná idea rovnoprávnosti nezměnila ve svůj opak — v roztržení a separatismus.

Většina národů stojí s důvěrou jí po boku.«

Taková slova, »že většina národů s ministerstvem stejně smýšlí a jemu důvěřuje«, mají vůbec vládní noviny vždycky na jazyku. Ale — musí každému mimo

chuť napadnouti — proč pak drží tedy toto důvěru většiny požívající ministerstvo tuto důvěřující a s ním stejně smýšlející většinu všude v obležení? Čím to jest, že nechce ministerstvo sněmy povolati, aby tak dokázalo všem takovým rýpalům (jako jsme my) nevěřícím ve většinu ministerskou, že skutečně ministerstvu důvěřující většina bude volit také většinu v ministerstvo důvěřujících poslanců? Nač potřebuje ministerstvo důvěru většiny požívající taková ohromná vojska po všech i pokojných (jako Čechy) zemích rozkládati? Nač potřebuje ministerstvo, s nímžto většina národů stejně smýšlí, po celém skoro mocnářství rušiti svobodu tisku? To jsou tak některé naše osobní pochybnosti o té důvěře.

Co se však foederalismu týče, myslíme, že se tak veliká a důležitá věc nedá podobným, neslaným a nemastným článkem zkrátka odbýti. Divíme se jen tomu novému vynálezu, že v Evropě prý není boj demokracie s despotismem, nýbrž jen foederace s centralisací! Škoda jen, že tak ještě nestojí vlastně boj republiky s monarchií, neboť dobře víme, že lidé foederaci nepřízniví obyčejně všechny foederalisty za tajné republikány prohlašují!

My náležíme také k zjevným foederalistům, ale náš hlavní důvod pro potřebu foederace v Rakousích jest zcela jiný, než se v tomto článku udává. Náš hlavní důvod, který jsme však již mnohdykráte uvedli, jest ten, že každý národ ustavičně po politické samostatnosti touží z přirozeného pudu. Ten přirozený pud rakouských národů musil by nevyhnutelně k rozpadnutí říše vésti. Jenom skrze foederační konstituci možná jest dáti rakouským národům tolik samostatnosti, kolik

možná bez ujmy střední moci říšské oželeti, a tak se nahradí národům alespoň z většího dílu všechny výhody samostatnosti ve spojení se všemi výhodami veliké a mocné říše. — To jest hlavní důvod foederalistů rakouských a uvidíme na příštích říšských sněmích, budou-li foederalisté převládati nad centralisty, ku kterým nynější ministerstvo zjevně se hlásí.

167. (SLOVANSKÁ NÁŘEČÍ VE ŠKOLÁCH.)

(Národní Noviny z 29. října r. 1849. Č. 254. S. 993. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 193—194.)

H. B. Doslýchá se z rozličných stran, že sl. ministerstvo osvěty zvláštní záměr má zvelebiti vysoké školy pražské v ohledu slovanské filologie. My věříme této pověsti zvláště na základě některých skutečných již kroků sl. ministerstva v tomto ohledu. Zdá se nám však, že při tom ministerstvo osvěty hlavně vědeckou filologii na zřeteli má: my ale bychom rádi na jednu více praktickou stránku a důležitou pro nás zřetel sl. ministerstva obrátili, aby snad, jestli uzná důvody naše za platné, návrh náš uskutečnilo bez ohledu na to, že od strany opposiční vychází.

My totiž litujeme již dávno toho, že mládež naše ani v Praze dobré příležitosti nemá naučiti se prakticky a pro život nářečím slovanským v Rakousích zdomácnělým. Kromě polštiny[1]) nevyučuje se zde v Praze žádnému jinému nářečí. Každý ale, kdo povahu krajin zvláště od Rusínů a od Jihoslovanů obydlených ze zkušenosti zná, bude věděti, jak veliký nedůstatek tyto země mají literárně vzdělaných lidí vůbec, zvláště ale technických mužů v nejširším smyslu

---

[1]) Polštině vyučoval J. Prav. Koubek (viz díl I. S. 154.).

toho slova. Podívejme se do ourodných a od Boha požehnaných krajin rusínských a jihoslovanských a najdeme hospodářství, lesnictví, stavbu vodní, cesty a průmysl vůbec skoro ještě jen v přirozeném stavu, a hlavní příčina toho jest nedůstatek lidí v těchto uměních cvičených. Nyní, kdežto pro tyto slovanské kraje nastala doba samostatnosti domácí, budou hlavně na zvelebení vlasti své v tomto ohledu dbáti, a ohlížeti se po lidech schopných k podobným opravám. Než by sami ze sebe tolik potřebných lidí nabyli, muselo by na nejméně asi půlstoletí uplynouti a cizích vzdělanců k tomu ke všemu povolati sotva se uzná za prospěšné ze slušné pečlivosti o zachování své čisté národnosti.

Známo jest ale, že v Čechách máme veliký počet přebývající mladých lidí v těchto oborech technických a jiných vycvičených, kteří skoro ani místa nemají. Kdyby se tedy takovým lidem nyní a pro budoucnost poskytnula zde v Praze příležitost, naučiti se prakticky nářečí jihoslovanskému a rusínskému, velmi dobře by se i nám i těmto slovanským kmenům posloužilo. Za půl leta naučí se každý Čech tolik z každého jinoslovanského nářečí, co pro obyčejný život potřebuje, a přesídliv se do jihoslovanské země, bude tam za krátký čas s ohledem jazyka jako domácí.

Jsme přesvědčeni, že by se naši vzdělanci v těchto sbratřených krajích milerádi přijali a že by zemím těm až do té doby dobře posloužiti mohli, kde budou míti samý důstatek svých vlastních vzdělanců.

A celý tento účel dá se s příliš malou obětí uskutečniti, kdyby totiž slav. ministerstvo zde v Praze jednoho Jihoslovana a jednoho Rusína za učitele (docenta) veřejného své mateřštiny ustanovilo. Jsme přesvědčeni

že by se k těmto místům zvláště mnoho našlo konkurentů.

My o potřebě a užitečnosti tohoto ustanovení jak pro nás, tak i pro ostatní kmeny slovanské pevně přesvědčeni jsouce, doufáme, že náš zemský sněm sám na vlastní zemské outraty tyto učitele ustanoví, kdyby slav. ministerstvo nutnou potřebu toho neuznalo.

168. TAKTIKA NĚMECKÁ.

(Národní Noviny z 30. října r. 1849. Č. 255. S. 905 = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 194—196.)

H. B. Velmi často se nám stává — máme-li říci — čest nebo neštěstí, že některé německé noviny, zvlášť Vídeňské naše články překládají, nebo vyňatky z nich podávají. Neštěstí pravíme proto, že by věru o našem zdravém rozumu velmi špatné ponětí musel míti ten, kdo by si nás představoval jenom podle těchto citátů zvlášť Vídeňských časopisů. Tak nedávno »Ost-Deutsche-Post« porozuměla našemu článku o ustanovení okresních komissí v č. 250.[1]) v ten smysl, že píše v čísle svém 241.:

»*Prag 25. Okt. Der Mitarbeiter H. B. in den »Narodny Noviny« tritt gegen die Wahl der Mitglieder für die böhmische Grundentlastungs — Kommission auf, welche er mit Ausnahme jener des Hrn. Ministerialrathes Klecansky deshalb eine unglückliche nennt, weil die meisten Mitglieder aus der Mitte der Kreisbeamten gewählt wurden, welche zwar viele gute Eigenschaften besitzen, aber der neuen czechischen Schriftsprache nicht ganz kundig sind.«

Nevíme skutečně, máme-li to jen za sprostnost čili za perfidii držeti!

[1]) Viz díl II. S. 738.

Že ještě to ani žádné Vídeňské noviny tak daleko nepřivedly v německé důkladnosti, aby alespoň náš titul (»Národní Noviny«) správně a bez chyby vytisknouti dovedly: to špatně se srovnává s jejich pověstným Zugem nach Osten!

Podobně asi dělo se nám s článkem strany samostatnosti Slovenska (N. N. č. 246),[1]) který podala »Zeit« z části a Lloyd celý v překladu ovšem tak špatně, že se ku př. mezi slovenský (Slováky) a slovanský (Slovany) žádný rozdíl nečinil.

»Zeit« jsou nyní největší noviny ve Vídni od několika dní vycházející, přihlásivší se samy k národně-foederační tendenci. Kdo vlastně vydavatelem jejich jest a jaký pravý směr míti budou, není nám ještě posud z vyšlých čísel patrno, zdálo by se nám ale, že snad v nich maďarsko-šlechticko-liberální živel převládá. Tyto noviny tedy podaly ve špatném překladu konec dotčeného našeho článku z čísla 246 s doložením, že jest »befremdend« a že budoucně o něm promluviti hodlají. Toto promluvení stalo se také skutečně brzy po tom ve zvláštním úvodním článku, nad kterým jsme ale jen hlavou zavrtěti museli.

Známe již dobře tu německou taktiku, která nám všude, kde svého práva dosáhnouti chceme, kde žádáme pro sebe to, čeho již dávno Němci u nás užívají, umí hned předhazovati, že chceme přednost, že zamýšlíme Uebergriffe, extreme slavische Tendenzen atd. Podle té samé taktiky zachovala se také proti nám »Zeit«. My jsme si v článku svém stěžovali, že Slovensko nebude zvláštní korunní zemí, že ministerstvo

---

[1]) Viz díl II. S. 734.

se obává Slovanům dáti tolik národní samostatnosti, kolik mají ku př. Němci a Vlaši; dokazovali jsme, že ministerstvo nemá příčiny obávati se moci slovanské; ale »Zeit« nám představírá, že panovati chceme v Rakousích, a rozumí našemu Panslavismu tak, jako bychom chtěli celé Rakousko poslovaniti. Toho se zajisté ani »Zeit« nedočká, abychom my rakouští Slované některý jiný národ potlačovali, a také jest skutečně od naší nynější poroby a podřízenosti až k panování nad jinými příliš veliký skok. Jestli jsme se ale my Slované pro nespravedlivost jiných národů k dosažení svého práva vespolek spojili a toto vzájemné se podporování panslavismem nazvali: nevyrozumívá se ještě tím, že budeme zase my utlačovati jiné, leč by snad těmto vlastní zlé svědomí takové strašáky malovalo dle zásady: oko za oko, zub za zub.

---

169. (OESTERREICHISCHE REICHSZEITUNG.)

(Národní Noviny z 31. října r. 1849. Č. 256. S. 1002.)

H. B. — Nový časopis »Oesterreichische Reichszeitung«, který bude od 15. listopadu ve Vídni vycházeti vedením p. dr. Landsteinra,[1]) bývalého redaktora Presse, rozeslal již svá předběžní oznámení. Dle tohoto také nás došlého oznámení budou to veliké noviny, všechny záležitosti veřejného života a literatury v sobě obsahující, a roční cena ve Vídni 12 zl. stř., se zásilkou poštovní přes 16 zl. stř. Co se směru tohoto časopisu týče, není z ohlášení sice nic patrno, poněvadž se tam slibuje »jen pravda«. »Co ale jest pravda?« tázal se již Pilát pána Ježíše a nedostal odpovědi. Od té doby také jest velmi těžko pověděti, co jest pravda, a každý své smýšlení za pravdu vydává. Z rozličných okolností soudíme ale na jisto, že Oesterreichische Reichszeitung bude orgán ministerský, ovšem ale tak chytře vedený, že pro nezasvěcence velmi těžko bude ministerské nitky pohybující jím poznati. To jest jisto, že p. Landsteiner odstoupil od re-

---

[1]) Dr. Leopold Landsteiner býval před r. 1848 pařížským korrespondentem německých listů, zvláště Augsburger Allgemeine Zeitung. Od 3. července r. 1848 byl hlavním redaktorem vídeňského časopisu »Die Presse«.

dakce »Presse« jen proto, že nechtěl dělat oposici proti ministerstvu, a to také jest patrno, že Presse od té doby, co p. Landsteiner z redakce odstoupil, mnohem upříměji a zjevněji proti ministerstvu vystupuje. V ministerských časopisech (ku př. Prager Zeitgu) také čteme od té doby časté vyjížďky na Presse; praví se tam, že s p. Landsteinerem všechno ztratila, že od té doby jest docela špatná atd., řeči, kterým každý vtipný člověk porozumí. Zároveň čtli jsme v ministerských novinách velikou pochvalu p. Landsteinra a naději na jeho budoucí Reichszeitung — okolnosti, z kterých alespoň my pevně soudíme na oddanost p. Landsteinra k nynější vládě.

---

170. NAŠE OBÁVÁNÍ.

(Národní Noviny z 1. listopadu r. 1849. Č. 257. S. 1003. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 196—198.)

H. B. — Dnešní německé vládní noviny (Prager Zeitung)[1]) přinášejí pod názvem »Unsere Lage« dle našeho mínění velmi důležitý článek z Vídně, jehožto ouřední původ jest dle obsahu příliš patrný, ačkoli v části neouřední stojí. Uznáváme za povinnost svou i k vládě i k obecenstvu, abychom nenechali tento článek bez poznamenání, z kteréhožto ohledu také dříve klademe jeho věrný překlad:

»Z Vídně, 29. října. Pozorujeme-li pilně tón a způsob psaní mnohých zde vycházejících novin, jsme na rozpacích, jak bychom jich obávání, které buď zřejmě na jevo dávají, aneb umělým způsobem zahalují, pojmenovati mohli. Myslejí to opravdu, anebo se jen tak staví? Myslejí opravdu, že ministerstvo zamýšlí ústavu podkopávati, a upsané a svaté sliby zrušiti? Čili čelí jich jednání pouze k tomu, by světu to namluvili?

Nechceme to hlouběji rozbírati, jisto jest však, že naše časopisectvo není prosté vášní a nevědomostí. Neb jsou publicisté, kterým »organický zákon« jest takový, »který se pouze potahuje na ouřady, t. j. na administrativní ustanovení,« kteří, neohlížejíce se na neunavenou činnost vlády, pořád k nové činnosti ji vyzývají a bez všech ohledů i bez před-

---

[1]) Prager Zeitung z 31. října r. 1849. Č. 257.

ložení vždy nerozhodnuté a nové úlohy jí předkládají, bylo by tedy marné jim ho rozkládati.

»Ost-Deutsche Post« se obává, že hrozí svobodě tisku nebezpečí, a že všecky konstituční naděje utonou. Kdyby to vskutku pravda bylo, mohla ano směla by se opovážiti, to vysloviti? Ost-Deutsche Post to napsala, i vychází posud.

»Presse« se odvolává k císaři proti ministrům, i snaží se svobodu tisku, o kterou se Ost-Deutsche Post bojí, štítem císařského slova ochrániti, při tom však tvrdí, že zemské ústavy nevstoupí již v život dle slov ústavy od 4. března.

»Presse« tvrdí svá slova s určitostí, a pročež musí býti dána na tato opovážlivá a znepokujující slova, která mnohého lekají, určitá odpověď.

Dokuď nám známo, panuje potěšitelné srozumění mezi mocnářem a mezi ministry, mezi radou a mezi korunou. Všickni znají oučel, který mají dosáhnouti. A tento oučel jest, aby svoboda na dlouho byla organisována, aby železnou vytrvalostí všecky demagogické, separatistické a foederalistické snahy byly potlačeny, aby byla zřízena čerstvá, intelligentní a spravedlivá zeměspráva, i aby pořádek a blaho byly pojištěny a zachráněny.

Nezměnitelnou zásadou všeho počínání vlády zůstane ústava od března. Bude spravedlivě ano do slova vyplněna. Všecky zemské ústavy, ano i ústava lombardsko-benátská, která jest bez odporu nejobtížnější, budou ještě tohoto roku zákonně prohlášeny.

To jest odpověď na tyto žaloby.« —

Již to, že tento článek, ačkoli hlavně čelí proti Ost-Deutsche-Post a Presse novinám ve Vídni vycházejícím, přece vytištěn jest v Prager Zeitungu a ne v některém Vídeňském listě, zdá se nám býti zjevným důkazem, že se za prospěšné aneb potřebné uznalo, zvláště na obecenstvo v Čechách jím působiti. Článek tento vouředních novinách pronešený podává nám tedy smělosti, užiti zase jednou té svobody tisku, o jejížto

skutečnosti nás tento článek navzdor zkušenosti a vojenským soudům ubezpečuje.

V Rakousích jest pro pravou svobodu tisku příliš nepříznivá půda a sice pro jistou zcela zvláštní okolnost. V Rakousích padá se snadno pronešením jistých pravd do podezření aneb již zrovna do obvinění z velezrády. V jiných zemích (ku př. ve Francouzích) jest o každé straně politické jisto, že chce udržeti a zvelebiti vlast svou, v Rakousích ale jsou strany, o nichžto nade všechnu pochybnost jisto jest, že Rakousko chtějí zničiti. V takovém pádu jest ale již dílem proto nebezpečno se vší upřímností o pravém stavu věcí promluviti, dílem ale zas vláda sama užívá proti některým jí osobně nemilým pravdám toho prostředku, že je za velezrádné prohlašuje, třeba byly nejlépe míněné.

V takovém pádu je ku př. sama naše strana. V nejnebezpečnějších dobách říše rakouské osvědčila strana naše skutky svou upřímnou vůli zachovati Rakousko, a jak dalece tyto skutky naší slovanské strany opravdu k zachování Rakouska přispěly, o tom necháme pozdější nepředpojatý dějepis rozhodnouti: neboť strana ta, která se s nynější naší vládou za stejně smýšlející vydává, ráda tvrdí, že jenom armáda rakouská zachovala Rakousko, zapomínajíc již na povolání rusko-slovanského vojska.

Připomínajíce tyto slovanské zásluhy, nechceme se tím snad chlubiti, nýbrž předhoditi jen nynější vládě její nespravedlivost, s kterou počala hned naši stranu za revoluční a destruktivní protirakouskou prohlašovati, když podle svého smýšlení samostatného přinucena byla oposičně vystupovati.

To samé myslím, že se říci může o našich novi-

nách, ba byly doby, ve kterých naše noviny více patriotismu projevily než vláda sama, byly doby, ve kterých se naše noviny proti destruktivní vládě rakouské ku prospěchu Rakouska samého opírati musely (ku př. Pillersdorf,[1]) Frankfurt). Že jsme ale v každé době odhodlanosti měli proti přemrštěným a destruktivním snahám vystupovati, a sice s dobrým prospěchem, v tom se můžeme odvolati vždy směle na předešlé svoje listy.

Přece však jsme byli od vlády od té doby, co sněm říšský rozpuštěn jest, ustavičně pronásledováni, dříve cestou konstituční, pak ale, když tato vládě nesloužila, vojenskou, mimozákonní; neboť každý ví, že obležení Prahy[2]) není vlastně nic jiného, než zrušení svobody tisku v Čechách. Snažili jsme se sice i ve stavu obležení svou předešlou tendenci zachovati — ale ustavičné stíhání a vyslýchání u soudu vojenského, zákaz novin našich, vězení, výhrůžky, vypovězení z Čech atd., to byly nástroje, kterými jsme z veliké části odstrašeni od volného užívání svobody tisku, a kterými také zastavena jest veškerá skoro politická činnost naší strany. Těmito skutky vlády nabyli jsme my praktického přesvědčení, že se v Praze nejedná o potlačení destruktivních aneb revolučních živlů, nýbrž že ani liberální strana, je-li opposiční, nesmí svobody tisku užívati. Zavede-li se ale censura ouředně, aneb musí-li redaktor sám censorský ouřad u svých novin zastávati,[3]) v tom sice jest ještě nějaký rozdíl, svo-

---

[1]) Viz díl II. S. 17.

[2]) Viz díl II. S. 539.

[3]) [Dejme tomu, že by se i sám redaktor osobně trestů neštítil, ale což jemu všechno platno, když mohou býti noviny jeho docela zapovězeny, a jeho strana třeba na dlouhý čas všelikého ve-

bodou tisku ale se to jmenovati nesmí. Třeba byl sebe přísnější zákon o tisku, přece se svoboda tisku i v tom obmezení udrží, jen když vím jak daleko se mohu dle výměru zákonu pustiti: ale když se u vojenského soudu pouhým mnohosmyslným slovem »aufreitzendes« všeliké články dle osobního náhledu některého pána aneb některých pánů zatracují a trestu podrobují, tam již přestalo právo a nastala libovůle, člověk není trestán za přestupek, nýbrž jen za své mínění, které může býti tak dobré a státu prospěšné jako mínění vojenského soudu, jenže se s tímto nesrovnává.

Myslíme tedy, že by toto zde řečené zatím mohlo vládě posloužiti pro vysvětlení té nedůvěry, s kterou mnozí k ní hledí; kdybychom se nemuseli obávati zapovězení svých novin, mohli bychom snad docela důkladně tuto nedůvěru ospravedlniti. Caeterum autem censeo obsidionem esse tollendam.

řejného orgánu zbavena, tak že přinucen jest z dvou zlých menší si vyvoliti a sám si censuru ukládati!]

---

171. OBRANA SLOVANSKÝCH FOEDERALISTŮ.

(Národní Noviny z 8. a 9. listopadu r. 1849. Č. 264. a 265. S. 1029 a 1033. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 199—208.)

H. B. — Dnešní vládní noviny německé[1]) i české[2]) přinášejí článek proti nám, jehožto obsah nás poněkud přivedl v podivení. Vyzváni jsouce téměř zřejmě k odpovědi, uznali jsme za dobré celý článek tuto svému čtenářstvu předložiti, dílem proto, že se tak snadněji vede spor, když obecenstvo oboje mínění zřejmě před očima vidí, dílem ale a hlavně proto, abychom patrně dokázali, že nám nejde o to, nějakými snad řečnickými obraty někoho zaslepiti (jak obyčejně bývá v žurnalistické polemice), že naopak se neštítíme přesvědčení své proti zde vysloveným vládním zásadám náležitě hájiti.

Takto zní úplný článek, na který zároveň obracíme pozornost obecenstva:

Článek, jejž jsme přinesli o foederalismu v Rakousku, potkal se s odporem, ovšem u strany, od níž jsme se odporu nadíti musili, — od páně Havlíčkových »Národních Novin«.[3]) Již dříve přinesly tyto listy článek, jejž jsme ale

---

[1]) Prager Zeitung z 7. listopadu r. 1849. Č. 263.

[2]) Pražské Noviny ze 7. listopadu r. 1849. Č. 237. S. 945 až 946.

[3]) Viz díl II. S. 746.

blíže objasniti opomenuli, ježto Vídeňské časopisy již slušně jej ocenily. Bylot to podivné učení o velikém a malém panslavismu. My v tom ohledu k tomu připojujem krátké poznamenání. Známeť moc, která jest ouhlavním nepřítelem velikého panslavismu, v jejížto životních kruzích i v neodvislých nemohl se ani dost málo zakořeniti, která by, kdyby se záhubně zmáhal a politickou článkovitost rakouského světa rušiti počínal, neméně proti společnému nepříteli se ozbrojila a vzchopila, jakož to učinila s odbojem maďarským. To jest mínění, které sobě z poměrů abstrahujeme.

V jednom z nejnovějších svých článků stěžuje sobě p. H. na trampoty obleženosti v Praze, které prý mu zamykají ústa, nedovolujíce, aby »o našem postavení« upřímně promluvil.[1]) Neznáme ani ve Vídni ani v Praze žádného případu, aby bylo politickým spisovatelům zabráněno, v mezích mírnosti a slušnosti o zásadách, poměrech a lidech mínění své projeviti. Dle mínění našeho není náruživost nižádnou předností důkladné publicistiky, jejížto úlohou jest ponaučení, nikoli popuzení, osvícení, nikoli zapálení myslí. Jestliže nám p. H. chce s toutéž pokojností odpověditi, s jakovouž my k němu mluvíme, pak snad jest prospěšná diskusse možná. My aspoň učinili jsme sobě za zásadu, že nikdy nebudem obětovati předmět ohledům osobním, a politický odpůrce má pro nás význam zosobněného politického principu.

Pan H. odpírá důvěru, kterou dle našeho přesvědčení majorita lidu k nynější rakouské vládě chová, i táže se dále: »Proč drží toto domnělou důvěru požívající ministerstvo důvěřující jemu majoritu v obleženosti?« Toť jest přece přílišné spolehání se v lehkověrnost čtenářstva, dává-li se taková otázka. Zdaž smýšlí majorita obyvatelstva pražského a vídeňského revolucionárně? Zdaliž se nemusil v Haliči pouze pro jednu rovněž tak ztřeštěnou, jakož nenapravitelnou frakci výminečný stav zavésti? Rozložmež jen Uhersko a Sedmihradsko v jejich živly, i naleznem, že jest většina jich podstatně revolucionární. Jestiť

---

[1]) Viz díl II. S. 761.

dějepisem všech časů stvrzenou sadou, že se dělají revoluce pouze od menšiny; avšak jest i svatou povinností vlády, aby společnost hájila i aby předešla tomu, by ctižádostivé a ztřeštěné hlavy neuváděly její pokoj, snažení po blahobytu a pokojném vyvinutí neustále v nebezpečí. V červnu letošního i lonského roku nestála zajisté Paříž při kommunistech a překotních mužích hory, a přece vidělo se ze všeobecného volebního práva poslému shromáždění zapotřebí, zavésti stav obležení.

Jiná otázka zní: »Čím to jest, že nechce ministerstvo sněmy povolati?« Pan H. se mýlí; ministerstvo ovšem chce sněmy povolati, neboť zamýšlí dotýčné zemské ústavy ještě v běhu letošního roku uveřejniti, a tím důkaz podati, že hodlá samo pevně držeti při obsahu ústavy ode dne 4. března Avšak bezprodlené svolání sněmů zdá se nám býti nemožností, an noví političtí ouřadové ještě nejsou zřízeni, a okres působnosti, který říšská ústava sněmům v korunních zemích vykazuje, od jejich zřízení závisí. Zdělávání země, ústavy dobročinné a stavby zemské, zvláštní nařízení strany obecních pořádků, záležitosti církevní, školní a přípřežní jsou předměty takovými, že teprv tehdáž s prospěchem o nich jednati lze, když bude stávati dobře zřízených ouřadů, ježto by byli schopni a hotovi v dotčených záležitostech se sněmy spolupůsobiti. Též vláda musí přihlížeti k dobrým zastupitelům, a že se nejhorlivěji o zřízení nových ouřadů pracuje, jestiť celému světu věcí známou.

Pan H. nám namítá, že jsme foederalismus jen tak zkrátka odbyli: znajíce velikou důležitost této otázky, hotovi jsme příležitostně obšírněji o ní pojednati. Důvěřujeme sobě dokázati s mathematickou důsledností, že byl nejnovější politický boj v Evropě podstatně bojem centralisace a foederace, a že representuje princip foederativní nedokonalý stupeň politického vyvinutí.

Avšak hlavní důvod, který p. H. uvedl, aby ukázal potřebu foederalismu v Rakousku, že totiž každý národ po politické samostatnosti touží z přirozenosti samé, a že by tento přirozený pud rakouských národů nevyhnutelně k rozpadnutí říše vésti musil, pakli by konstitucí foederační o to

postaráno nebylo, aby se jejich pudu po samostatnosti vyhovělo — nemůže nás nikterak přesvědčiti. Pravé, nejvroucnější toužení národů směřuje k rozumné svobodě, k blahobytu, vzdělání a humanitě; těmto vznešeným účelům musily by však separatistické záměry a národní rozepře jenom na ujmu býti. Ústava foederační nespočívá, pokud nám známo, v Severní Americe a ve Švýcařích na základě národním, nýbrž v politickém. V kantonech bernském a freiburském bydlí německé a francouzské obce pokojně pospolu, a v Americe podřídily se nebritánské, počtem valně převládající národnosti, ochotně nadvládě živlu anglického, která vůbec za potřebnou uznána jest. Němcům v Elsasku nezachtělo se posavade po samostatnosti, a vzor konstitučního státu, Belgicko — ač jen z části od Francouzů obývané — jest naskrze centralisováno a pomocí jazyka francouzského v pokoji se spravuje. V Irsku pohltila národnost britická prvotní národnost irskou dokona, a stesky zeleného ostrova pocházejí vesměs ze zřídel politických a náboženských. Na dějepis, neomylné to zrcadlo přirozenosti lidské, nemůže se tedy p. H. spolehati. Jdeme-li dále, ukážeme-li ku př. na Ameriku, která se zajisté neodtrhla od starého Anglicka pro zájmy národní: co by nám mohl náš odpůrce odpověditi? Snad že nezměnitelná přirozenost lidská l. 1848 utrpěla radikální zázračný převrat, a že dostal princip krve vrch nad principem politického vyvinutí a příbuzné s ním civilisace? Pan H. líčí žádosti a stav mysli, jichžto v Rakousku v té míře, jak on udává, nikde není. Slované v Rakousku najdou, tuším, svou čest a svůj prospěch v tom, zůstati dobrými Rakušany. Milujemeť a vážíme sobě tohoto kmene příliš, abychom mysliti mohli, že u něho svůdné učení najde průchodu. Pan H. se odvolává na sněm říšský nejprvé příští, pak prý se ukáže, zdaž buďe většina foederativní neb centralistická. Nadějeme se, že nevypadne foederativně. A kdyby se to mělo státi, tuť bychom takového výsledku v interesu svobody velice litovati museli. Ministerstvo mohlo by býti svrženo, avšak jeho odpůrcové zajisté by nenastoupili jeho místo. »Pak by mohly přijíti časy, o nichž se teď lépe ne-

mluví.« Pak by nastala potřeba, zachovati říši a zachrániti ji od odvážlivých experimentů, a strana, kterou nepotřebujeme blíže naznačiti, nalezla by záminku prohlásiti národy rakouské za nedospělé. Pročež jednej strana, kterou p. H. zastupuje, svědomitě a opatrně, i považ, zdaž jest rádno, dáti velmi mnoho v šanc, aby snad všecko bylo ztraceno. —

Zaraziti musí každého to, co se o panslavismu a o Rusku praví. Musíme věru s ohledem na blaho Rakouska doufati, že článek tento (ani prostředně) nepochází od nikoho, kdo přímý vplyv má na politiku vlády, sice by nám věru bylo ouzko o naši budoucnost. Či by snad upřímně věřiti mohli mužové vlády rakouské, že vláda ruská jest nepřítelkyně panslavismu? Podle určitosti, kterou se to zde tvrdí, zdá se, jakoby snad se tvrzení to na nějaké určité vyjádření, snad ve formě slibu neb rady opíralo.

V bibliothéce knížete Galicina[1]), bývalého místodržitele v Moskvě, před několika lety zemřelého, kterouž bibliothéku jsem pořádal, nalezl jsem mezi jiným také báseň pod titulem: »Píseň o osvobození Srbska«, tištěnou roku 1806 v Petrohradě ve vládní tiskárně a sice srbsky a s ruským překladem, ve kterém se mezi jiným takto praví: Alexandra Prvního, slovanského vladaře, Velikého Slovanského Cara, Srbie mile milého Hospodara. Zavěste se orli dvojehlaví na Alpy, Ural i na Kavkaz. Slovanstvo celé ať nyní v srdci nosí Svého naznačeného hrdinu Následníka, jeho mi-

[1]) Dimitrij Vladimirovič Golicyn (1771 — 1844) vyznamenal se ve válkách proti Napoleonovi a pak za míru byl gubernatorem v Moskvě.

ɪuje a s ním se chlubí. Sestrám[1]) svým ať laskavou zprávu podá, aby nemařily času, neb věk běží, Slunce svítí! — ať též prohlédají, ať neleží ve mrakách do věků! Celá Rusko-Slovanská síla mořem zemí zdvihá se k pomoci, aby sestry svoje z tyranství vyvedla.

Zdá se, že tyto sestry zde až příliš velikou důkladností vypočteny jsou, spíše o několik víc, než aby některá chyběla.

Kdybychom měli nyní času, excerpta svá prohledávati, mohli bychom ještě dokázati, že již za císařovny Kateřiny Veliké[2]) takové náhledy v Rusích panovaly mezi osvícenějšími. Co se nynějšího císaře týče, víme o něm jen tolik, že za jeho vlády panslavické professury zavedeny byly na universitách ruských, že vysláno jest mnoho filologů ruských zvláště do Rakous, kteří s podivuhodnou důkladností v žurnálu ministerstva osvěty, a kromě toho (jak dobře víme) ještě ve zvláštních soukromých zprávách popsali celý stav nynější rakouských Slovanů, za císaře Nikolaje Pavlo-

[1]) [Moldavia, Valachia, Bolgaria, Transilvania čili Sedmigradia, Vengria, Bogemia, Iliria, Kroatia, Karinfia, Silesia, Porussia, Pomorania, Polsa a jiná slovanská plemena a národy. (Tuto notu uvádíme naschvál s ruskými jmény zemí.) Po ruském překladu této písně následuje pak doslovně takto: »Sestry tyto jsou: Polsko, Porussia, Míšeň saská, Slezsko, Uhry, Čechy, Štýrsko, Illirie, Tyrol, Benátky, Koroš, Dalmatie, Ragusa, Černohorsko, Albanie, Alaunie, Epirotie čili Malá Rus, Bosnie, Bulharsko, Sedmihradsko, Moldavie, Valachie, Galicie neb stará ruská Halič, a zkrátka všecky plemena a rody slovanského původu«.]

[2]) Kateřina II. 1762—1796.

viče[1]) stalo se také znání všech nářečí slovanských (to jest zvláště češtiny, polštiny a jihoslovanštiny) obligátním předmětem na universitách ruských.

Jaký oučel měla při tom vláda JMC. Mikuláše Pavloviče, nemohu sice já určovati, domýšleti se ale může každý snadně. Co se ostatně veřejného smýšlení v Rusích o této věci týče, mohu s ohledem na upřímnou pravdu ubezpečiti, že tam jest silná strana pěstující onen veliký panslavismus z pouhého ruského patriotismu, ne jako věc nedovolenou a pokoutní, ne jako nějakou konspiraci, nýbrž zcela zjevně v životě společenském a také tiskem, v kterémžto ohledu bychom mohli velmi zajímavé citáty nasbírati. Domýšlíme se také s velikou jistotou, že vojna uherská nezůstane bez jistého velikého vplyvu na smýšlení Rusů.

Že ruská diplomacie ostatně k sprostým nenáleží, ba že skoro vždycky obyčej mívá, býti chytřejší než její soupeřové, o tom jest po celé Evropě dosti ustálené mínění. My ovšem pochybovati nechceme o chytrosti diplomatů rakouských, bojíme se ale přece, aby se naši diplomatové snad příliš pozdě a s velikou nenahraditelnou škodou nepřesvědčili, že každá ruská rada jest sice vždy dobrá pro Rusko, ale ne vždycky pro toho, komu se dává. Že se budou rakouští Slované v tom poměru po Rusku ohlížeti, v kterém se jejich národní svoboda, jejich osobnost němčinou utlačovati bude: to se dá dosti zřetelně předvídati; že by tedy nebyla zcela hloupá ta ruská diplomacie, která by snad něco podobného naší vládě direkte neb indirekte radila, nahlížíme my tuze dobře, ale přejeme

[1]) Mikuláš I. (1825—1855), syn Pavla I. (1796—1801).

si srdečně, aby také naše vláda to nahlížela. Ostatně nemůžeme se o takovém příliš subtilném předmětu obšírněji a určitěji rozšiřovati. S jakými ale důvody se zde jmenuje onen veliký panslavismus společným nepřítelem Rakouska i Ruska, nemůžeme nikterak pochopiti.

Obyčejně se Slovanům od nynější vlády to hlavně předstírá, jakoby toho žádali, aby je vláda snad před jinými nějak podporovala a nějak uměle nadpřirozeným způsobem většímu vyvinutí Slovanstva napomáhala. Avšak zcela bez důvodu: Slované rakouští nežádají od vlády nic jiného než přísnou spravedlivost, to jest, aby nám všechno dávala, co dává jiným (ku př. Němcům), a aby nám nic nezabraňovala, co nezabraňuje jiným. To my nazýváme rovnoprávností, a jestli se nám již nyní, kde ještě o žádné skutečné rovnoprávnosti ani řeč býti nemůže, z jistých stran přehmaty a hegemonie předhazuje, děje se to jen z jezovitské nepoctivosti strannických a zištných našich soupeřů à la Ost-Deutsche Post, s kterými se ale vláda jakožto nestranná nikdy míchati nemá. Proto považujeme slova, »že Vídeňské časopisy náš článek o Slovensku atd. slušně ocenily« za nespravedlivá.

Nedávno zapovězeny jsou ve Vídni noviny »Zeit« pro článek, ve kterém jistě nenáruživým a také slušným a mírným způsobem káraly užívání hole od Vídeňských vojenských soudů, čím se tedy samo sebou vyvracuje tvrzení, že prý ani ve Vídni ani v Praze není zabráněno v mezích slušnosti a mírnosti své mínění projeviti. Ovšem slova »slušnost a mírnost« jsou velmi relativní, a proto si jimi náš p. odporník nic nezadal, a bylo by také marné o jejich pravý význam

se hádati. Vojenský soud rozhoduje o slušnosti a mírnosti, a vojenský soud není zvyklý na odpor, nýbrž na komando. My jsme si ale předevzali prakticky obecenstvu svému dopomoci k náležitému porozumění, co to jest tato slušnost a mírnost, umínivše sobě, že vždy jen bez všelikých řečnických šperků a bez narážek jednoduše budeme svoje mínění a své důvody proti vládě pronášeti, a zkušenost ukáže nám i obecenstvu, jakou má u vlády platnost svoboda tisku.

Tedy se vší možnou pokojností. Nedá se upříti, že všechny revoluce pocházejí od minority, to jest, že většina celého národu nikdy skoro zbraně se nechopí. Jak mnoho ale z neozbrojených s těmito povstalci stejně smýšlí, nedá se nikdy vypočítati, a proto jsou hádky o tom zcela marné, tím více, že se obyčejně i v nejlepším pádu, kdyby totiž skutečně víc než polovic všeho lidu zbraně se chopila k revoluci, od vlády přece se zas tvrditi může, jakoby to veliká část byla učinila jen z donucení. Avšak jsou jiné všeobecně přijaté způsoby počítati majoritu, totiž sněmy. Poněvadž tedy naše nynější vláda, jak známo jest, na sněmu byla v minoritě, a od té doby ještě sněm jiný nesvolala, myslíme, že neslušně si majoritu připisuje. Příklady ale, které nám náš p. odporník uvádí, jmenovitě z Paříže, upomínají nás zrovna na to, že ve všech těch zemích, kde skutečně pro nebezpečné a velmi krvavé revoluce stav obležení *zákonním způsobem* vyřknut byl, od té doby již dávno zas přestal, a obyčejná, zákonní, konstituční svoboda a právo se navrátily. U nás ale, v Čechách, kdežto bylo obležení zcela jen absolutním způsobem a libovolně zavedeno (neboť nemáme ještě žádného zákonu, který

by výminky a potřebné formy jeho předpisoval) ještě posud trvá, ačkoli o nějakých nepokojích ba i ani o rozkvašenosti myslí není žádné stopy. Pokud u nás, v Čechách, při takových okolnostech ještě stav obležení trvá, nemůžeme se nikterak přesvědčiti o upřímné náklonnosti vlády k právnímu konstitučnímu životu, a to jsme chtěli svým předešlým od p. odporníka kritisovaným článkem vysloviti.

Již jiné zdejší noviny dokázali velmi trefně, jaký by to nesmysl byl, pro nepokoje jedné země zabraňovati všem ostatním činnost sněmovní, a že by takovým způsobem snad nikdy se Rakousko sněmu říšského nedočkalo. Tvrzení vládních orgánů, nyní často opakované, že ještě letos ohlášeny budou ústavy všech korunních zemí a že ještě letos do života »als praktisch wirksam« vstoupí, nemůže nás proto upokojiti, poněvadž nevíme, jaký opravdivý smysl se s tím spojuje, a přiznáváme se, že nás p. odporník zvláště znepokojil svou sadou, »že se bezprodlené svolání sněmu zdá býti nemožností,« poněvadž v tom vidíme zřejmé rušení písmeny § 83. říšské ústavy, jenž praví: »Alle Verfassungen sollen im laufe des J. 1849 in Wirksamkeit tretten.« Tážeme se každého, co to jest in Wirksamkeit tretten? Jest to stav obležení, jest to ordonanční vláda provedená až do nejnižších oborů zemských záležitostí? Že by ale svolání zemského sněmu záviselo od nové již provedené organisace ouřadů, nenahlížíme my v té míře, jako to náš p. odporník tvrdí. Jenom nejvyšší politický ouředník v Čechách bude v přímém spojení a poměru ke sněmu, a toho může vláda každou chvíli třeba telegrafickou cestou ustanoviti. Tak dobře ale

jako může ministerstvo bez nových ouřadů své ordonanční zákony vydávati (což dle našeho mínění v dosti hojném počtu činí), tak dobře může také sněm bez nich své zákony uzavírati, a jsme přesvědčeni, že by, co se této námitky týče, nejen nyní, nýbrž třeba již v letě byl mohl sněm český s užitkem rokovati.

Při těchto věcích přijde všechno jen na to, aby ministerstvo zřejmě a nevývratně ukázalo a dokázalo právní své a konstituční smýšlení, aby nám dokázalo, že nenachází v dosavadní své libovolné a ordonanční vládě zalíbení, zkrátka, aby nám již dalo konečně nějaký konstituční Archimedeský puntík, z kterého bychom mohli práva svá odvozovat s jistotou a beze strachu před všelikou libovolností. To jest hlavní věc, o kterou se jedná, právo, jistota, ostatní všechno bude každý rád snášet, maje shovení s mnohými těžkostmi nynějšího času. Ať ministerstvo, chce-li nám takový důkaz podati, především vydá slíbený v § 12. základních práv, zákon o obleženosti a časovém vyzdvižení konstitučních práv, ať tento zákon v sobě obsahuje pro nás garantie, že nám nemůže každou chvíli, pod každou záminkou, každý politický ouřad vzíti nejhlavnější práva, ať vyřknutí stavu obležení závisí též od soudů z neodvislých od vlády a neshoditelných soudců sestavených, až se to stane, pak budeme věřit nejen my, nýbrž i jiní tvrdošijní na upřímnou konstitučnost ministerstva. Až posud vydalo ministerstvo tak mnoho časem i dosti malicherných prozatímních zákonů: čím to jest, že tedy na tuto tak

praktickou v nynější době a tak důležitou věc zapomíná? Jest to jen náhoda? Neví ministerstvo, že bez tohoto zákonu jest celá naše konstituce jen Těšínské, Tantalské jablko? — My alespoň to dobře víme a — také cítíme.

Žádostivi jsme na slíbený od p. odporníka matematický důkaz, že jest foederace nedokonalý stupeň politického pokroku a že nyní jest hlavně jen boj centralisace a foederace. Jestli již nyní v něčem se foederace dotkneme, stane se to jen s ohledem na pronešené zásady dotčeného článku, ne ale k úplnému vyčerpání celého předmětu, který příliš obšírný jest. Zdá se nám vůbec, že my něco zcela jiného ve foederaci rozumíme než odporníci naši z vládní strany, sice by nemohli tito pánové demagogii a foederaci atd. dohromady míchati, jako se to již jednou stalo. Naše foederace nedá se také rovnati separatistickým záměrům a rozepřím národním (Nationalfehden und Absonderungstendenzen), s kterými ji též p. odporník míchá. Pravdu má p. odporník, že pravé, nejvroucnější toužení národů směřuje k rozumné svobodě, k blahobytu, k vzdělání a k humanitě: my ale tvrdíme, že v Rakousích bez naší foederace národové nemohou dosáhnouti těchto svých nejvřelejších tužeb. Bude to rozumná svoboda a blahobyt, když budou o všech věcech rozmanitých národů rakouských ve Vídni rozhodovati ouředníci, neznajíce obyčejně ani tyto národy? Bude to humanita, když se bude skrze centralisaci německý živel nevyhnutelně nade všechny ostatní vznášet a všechny k záští a závisti popouzet? Může být při centralisaci rovnoprávnost? Mohou se národové vzdělati, když budou muset velikou část dušev-

ních sil obětovati jiné národnosti, skrze centralisaci panující? Gen. Haynau[1]) nařídil nyní, že v Pešti nesmí být ani jeden pouze maďarský nápis, to je samo sebou maličkost, ale velmi významná pro budoucí centralistickou rozumnou svobodu, blahobyt, vzdělání a humanitu! Že nesmí být žádný pouze německý, to p. Haynau nenařídil; ó, my dobře cítíme, jaká to bude rozumná svoboda a humanita! Národního jazyka dovolí se nám užívati, německý se nám ale poručí! My ale, my Slované, Vlachové, Maďaři, Rumunové, my všichni nechceme býti sloupy a stavivem chrámu německé svobody, německého blahobytu, německého vzdělání, německé humanity, a proto budeme vždy volati: Dolů s centralisací, vzhůru foederalismus!

Foederace rakouská nesmí se nikdy porovnávati ani se švýcarskou ani s americkou. Okolnosti jsou zcela jiné. Nesmí se zapomínat na jednu důležitou stránku. Národnost, která kdekoli jinde ve světě žije co panující a samostatná, může vždy zase na jiném místě být podřízenou, proto že potom tato podřízená užívá všeho společně, co jí podává její samostatná sestra. To jest ku př., kdyby byl někde jinde ve světě český stát, mohli bychom se my Čechové vždy považovati v Rakousích co pouhá podřízená kolonie, a hleděli bychom na onen samostatný český stát jakožto na svou duševní matku, a Rakousko by nám bylo pouhým hostincem, a pak bychom se mohl

[1]) Julius Jakub svob. pán z Haynau (1786—1853) byl od 30. května r. 1849 polním maršálkem a svěřeno mu bylo samostatné vrchní velení proti revoluci maďarské. Haynau nad Maďary dobyl několik vítězství.

ovšem spokojiti s tou (abychom se tak vyjádřili, hospodářskou) rovnoprávností, dle které se s námi z nouze ouřadně po česku mluví, pokud jsme se ještě německy nenaučili. Jděte ale do Paříže a dejte Francouzům všechnu i tu nejrozumnější svobodu, všechen i nejsladší blahobyt, všechno možné vzdělání a humanitu, a žádejte na nich, aby náleželi jakožto centralisovaný Kronland k Anglicku s anglickou řečí ve sněmu, mezi ouřady, s anglickými universitami, s anglickými nejvyššími soudy, s anglickým vojskem, s anglickými akademiemi atd., atd., atd., jinak ale s ouplnou rovnoprávností, a uvidíte, co vám na to Francouzové odpovědí.

Příklady, které nám p. odporník uvádí na Irsku, Elsasu, Němcích v Americe, Flémích v Belgii atd. jsou právě olej do ohně; tyto příklady nám jen ukazují, kterak již anglický živel přemohl a pohltil Irčany, francouzský Elsasy a Flémy, anglický Němce, to jsou příklady nám pro výstrahu, ne ale k následování. Vždyť my také dobře víme, že Němci obmýšlejí celé Rakousko tak pohltiti, jako pohltili Angličané Irsko atd., ale — jen že Němci nejsou ještě Angličané, a my nejsme ještě jejich Irčané! My se ještě obmýšlíme trochu bránit, než z nás budou němečtí Irčané, to jest staré pravidlo, i karaibové musejí své bližní napřed zabit, než je mohou sežrat.

Ať nám odpustí náš p. protivník, že jsme snad mimochtě padli trochu v náruživost, ale tato záležitost jest jedna z těch, o které žádný z nás nemůže mluviti chladnokrevně, my nejsme ještě v tak zoufalém stavu, abychom snesli porovnání s Irčany a Angličany bez pozdvižení a rozproudění krve, a v tomto ohledu by

zajisté ani patrná šibenice před očima nebyla důstatečná odstrašiti nás od hájení své hodnosti a svého práva. To není princip krve, jak p. odporník praví, nýbrž princip svobody, my nechceme býti jako jsou Irčané, ubohými hladem a mizerností hynoucími, opovrženými nádenníky z naší nízkosti obohacených anglických velmožů, prelátů a spekulantů, my nechceme, abychom proto, že nás naše matky naučili jen český Otčenáš se modlit, již byli o stupeň nižší v Rakousích než ti, kteří říkají Vater Unser! To není princip krve, to je princip samostatnosti, rovnosti, cti a všeho toho, co člověk na světě za nejvyšší pokládá a svobodou jmenuje, pokládaje si za nejkrásnější úkol vyhledávati slávu a blaho svého národu!

Nespravedlivě nás, jak myslíme, pro takové smýšlení nazval p. odporník indirecte, špatnými Rakušany, my jsme přesvědčeni zrovna naopak, že totiž foederalisté jsou dobří Rakušané, a že právě centralisté jsou sice dobří Němci, ale špatní Rakušané.

Naše učení v tomto ohledu není svůdné proto, že jest přirozené, a sice tak přirozené, že jistě nejen u Slovanů, nýbrž také u všech ostatních neněmeckých národů v Rakousích vždycky dobrou půdu najde. Kdybychom my Slované nebyli upřímně svobodomyslní, spravedliví, nebažící po cizém, mohli bychom ještě s větším prospěchem alespoň s lepšími vyhlídkami býti v Rakousích centralisté než Němci, a tu by alespoň byla polovice centralistů; takto ale, 7 milionů centralistů proti 28 milionům foederalistů, to jest přece příliš špatná vyhlídka pro budoucnost! Neboť ještě jednou pravíme, tolik foederalistů v Rakousích, kolik Neněmců! Sněmy říšské to ukážou, a jestli nebudou hned na

počátku obe strany v takovém poměru proti sobě stát, příčinou toho bude jenom dosavadní menší vzdělání některých kmenů rakouských, kteří ještě nedospěli k pravému poznání svého prospěchu. Čím více se ale budou vzdělávat, tím více budou připadat k foederalistům.

Avšak již na nejprvnějším sněmu bude většina foederalistická, třeba toho náš p. odporník »v interesu svobody velice litovati musel«, jak praví, hroze nám skutečně zcela neobyčejným a také neočekávaným způsobem, tak že musíme opětně na ukončení jeho článku včera v N. N. vytištěného pozornost čtenářstva svého obrátiti. Kterak máme rozuměti slovům: »že by pak mohli přijíti časové, o nichž se teď lépe nemluví a že by pak strana, kterou nepotřebujeme blíže naznačiti, nalezla záminku prohlásiti národy rakouské za nedospělé? Která jest tato strana? — My nechceme ani určovati pravý význam těchto slov našeho p. odporníka, doložiti ale musíme, že nás tato patrná vyhrůžka pranic nezastrašila. My věříme na pokrok svobody v Evropě, a nebojíme se takových stran, které by mohly prohlásiti národy rakouské za nedospělé. Svoboda může sice na čas v některých zemích potlačena býti, jednotliví zastavatelé její mohou se ve vězeních, vyhnanstvích a na popravištích mučiti a odstraniti, ale najdou přece vždy hojných následovníků, a zásady jejich pravé a poctivé přijdou dříve neb později přece k platnosti.

Nemyslím, že by se strana, kterou my zastupujeme, dala podobnými vyhrůžkami zastrašiti a mýliti ve svém přesvědčení. Za to ovšem nemůžeme, že jistá

strana ve slově foederace nějakého bubáka vidí, snad proto, že se až posud jen v republikánské Americe a Švýcarsku o foederaci mluví, zvykla jsouc vážiti jen slova a ne jejich smysl. Také Německo bylo a jest až posud foederativní, ačkoli zase v jiném způsobu, a ačkoli ani tento ani amerikánský ani švýcarský foederalismus pro Rakousko se nehodí. Zdá se nám vůbec, že více ono slovo foederace našim zásadám překáží, kdybychom je snad pod jiným jménem byli přednesli, nenacházely by tolik odporu, a jsme přesvědčeni, že se po dlouhé hádce o slova konečně ukáže, že jsme skoro všichni v Rakousích méně neb více foederalisté, kterýžto poněkud komický konec alespoň my prorokujeme.

Svůj článek ale nemůžeme vhodněji ukončiti, než slovy posledními našeho p. odporníka ve vládních novinách: »Pročež jednejž strana (kterou on chtěl blíže naznačiti a kterou my též nechceme ani jménem jmenovati) svědomitě a opatrně, i považ, zdaž jest radno dáti velmi mnoho v šanc, aby snad všechno bylo ztraceno.«

172. (PROTI LIBOVOLNÉMU VLADAŘENÍ).

(Národní Noviny z 17. listopadu r. 1849. Č. 273. S. 1063.)

H. B. — Jak známo, náležíme my k těm orgánům, kterým se z jisté strany ustavičně předhazuje pochybování o pravé konstitučnosti nynější vlády, kterým se předstírá, že rozsívajíce nedůvěru proti vládě překážejí její dobře míněné činnosti. Již několikráte jsme se proti tomu ohražovali, a nyní opět jsme přinuceni poukázati na jednu stránku našeho veřejného života, která uvádí naše ministerstvo v podezření libovolného, bezohledného vladaření.

Známo jest, že se naše ministerstvo v nejnovějších časích opět spustilo do oktrojování celní jednoty s Německem, a že se právě nyní o této věci vyjednává. My nechceme nyní o tomto celním spojení samém smýšlení své projevovati, to však jest jisto, že se mnohé velmi vážené a competentní orgány (mezi nimi Průmyslová Jednota Pražská [1]) i Vídeňská) a veliký počet jednotlivých průmyslníků proti celnímu spojení s Německem úsilně vyslovili, přednášejíce důvody silné a přesvědčující, poukazujíce na nevyhnutelné pohromy, které by celý rakouský průmysl a blahobyt vůbec, zvláště ale náš český tímto spojením utrpěl, poněvadž jsme nejvíce vinou předbřeznové vlády za průmyslem německým velmi pozadu zůstali, a teprva za nějaký

---

[1]) Viz díl I. S. 185.

čas při dobrých okolnostech v stavu budeme, konkurenci s německým průmyslem vydržeti.

Přece však vláda naše nyní o své hlavě zamýšlí celní jednotu s Německem umluviti. Jestli z jiných okolností patrně již se jeví zalíbení nynějšího ministerstva v ordonanční konstituční vládě, ukazuje nám tento pád zvláště zřetelně a nevývratně na tuto nechvalitebnou vlastnost nynější vlády. Při jiných prozatimních zákonech, které nám až posud ministerstvo oktrojovalo, dá se alespoň mysliti neb tvrditi, že jich jest zapotřebí brzy a že se s nimi nemůže čekati až do svolání říšského sněmu. Celní jednota s Německem jest ale jistě věc taková, bez které se může směle rakouské mocnářství říšského sněmu dočkati, a z druhé strany jest to věc pro materialní blaho národů rakouských tak důležitá a rozhodující, že by se bez vůle národů samých na sněmu říšském shromážděných neměla vláda sama o své ujmě na ní odvažovati.

Zdá se podle všeho, jakoby ministerstvo úmysl mělo, všechny důležitější věci ještě před svoláním sněmu samovolně ustanoviti, aby pak na dlouhý čas buď zcela nemožno buď alespoň příliš obtíženo bylo jejich změnění. Může se jednání takové schvalovati? Může si několik jednotlivců, povolaných k vládě jenom od JCM., nepřesvědčivších se ještě o tom, jak dalece většina národů s nimi spokojena jest, odvažovati na všeliké i nejdůležitější kroky rozhodující o blahu konstitučních zemí, jejichžto národové podílu míti mají ve vládě?

Jenom z této strany hledíme my na jednání strany celní jednoty s Německem a zdá se nám, že nikdo nemůže naše smýšlení o této věci za přepjaté považovati.

---

173. NEBEZPEČÍ MINISTER. ZŘÍZENÍ OBECNÍHO.

(Národní Noviny z 18. listopadu r. 1849. Č. 274. S. 1067. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 208—211.)

H. B. — Konečně počínají se též i na Moravě ozývati hlasové proti tomu způsobu zřizování obcí, jaký si naše vláda oblíbila, začínajíc (ku podivu!!) svobodu obcí tím, že je nutila sestaviti se tak, jak se leckterému ouředníku krajskému zalíbilo beze všeho ohledu na přání občanů samých. Pěkný to věru a přepodivný počátek svobody obcí, když se tyto donucují, aby přestaly být obcemi!

Dnes čteme strany této záležitosti některé dopisy v Moravských Novinách:[1])

»Život občanský není u nás posud tak rozvinutý, aby i ty menší obce toužily po samostatnosti, a větší obce neviděly přijmutím jiných obcí v svazek občanský svou samostatnost v nebezpečenství.

Druhý cirkulář ale otevřel jim zrak, neb praví, že představený obce bude ten, jehož sobě výbor vyvolí bez ohledu, je-li ve větší obci bytem neb ne. Může se tedy lehko státi, že, je-li většina výboru z obcí menších, aneb nesjednotí-li se výbor obcí větších k volení jedné a té samé osoby, představený vyvolen bude z některé obce připojené.

---

[1]) V dopise z Bystřice dat. 12. listopadu. Moravské Noviny z 16. listopadu r. 1849. Č. 263. S. 1189.

Totoť probudilo tedy obce větší a ony poznaly nyní na čem jsou. Máme za to, že to bude dělati horkou krev a že tím mnohá nespokojenost nastane a nová obtížnost v zřizování obcí se objeví. Že město naše už proti přivtělení jiných obcí rekurovalo, a o svou samostatnost žádalo, učinil jsem už zmínku, a tak se to snad díti bude i jinde; neboť nemyslím, že by obcím větším a sem tam i městům samostatnost jich byla tak lhostejná, jako obcím menším. Že, pakli z více stran na to se tlačiti bude, dosavadní rozvahy krajských ouřadů se změniti musí, každý nahlídne, času k tomu je dosti, neb se nebudou obce dle nového obecního zákonu zřizovati spíše, až nastanou okresní ouřady.«

A v druhém dopisu[1]) těchto novin čteme zase:

»Mnohé pro obce veledůležité věci — jako rozdělení na obce — dějí se způsobem nápadně diktátorským, bez ohledu na přání celého obyvatelstva.

U nás mělo více obcí spojeno býti v jednu. Téměř všecky obce se proti tomu prohlásily, každá sobě přejíc buď zůstat docela pro sebe, neb nanejvýš ještě s jednou nejbližší se spojit. To se zase těm pánům nelíbilo, pročež láli lidu, že tomu nerozumí, že jednotlivým obcím není možná výlohy nevyhnutelné zapravit, an by sobě pak každá vystavět musela pro obecního písaře aspoň jednopatrový dům a mimo každoročního deputátu ještě kapitál takový uložit, jenž by nejméně 600 zl. stř. ročních ouroků nesl atd.

Jaké to bubáky! Lid i vzdor těm domnělým výlohám písemné prosby o samostatné postavení obcí jednotlivých zadal. A hle! nedávno došel naši obec od krajského ouřadu německý, latinskými termíny vyšňořený neočekávaný rozkaz: že při navrženém rozvrhu ostati má«.

Na Moravě byla až posud větší lhostejnost lidu v každém ohledu veřejného života než v Čechách; na Moravě až posud kvetla i při konstituci neobme-

---

[1]) Dopis z Přísnotic dat. 10. listopadu. Moravské Noviny z 16. listopadu r. 1849. Č. 263. S. 1189.

zená a nekonečná autonomie ouřadů, obce se tam rozdělily jak napadlo ouřadům a vždy hodně mnoho dohromady.

My jsme o celé této záležitosti již tuze mnoho jednali, a doufáme, že jsme také veliký počet obcí o jejich pravém prospěchu náležitě přesvědčili. Nyní již nebudeme dále důvody uváděti, nýbrž počkáme raději, až zkušenost ukáže pravdu našich a nepravdu ministerských zásad, neboť jsme přesvědčeni, že toto bezděčné spřežení obcí hned jak v skutek přijde, jen samé mrzutosti, stížnosti a žádosti o rozdělení způsobí.

Jak známo, jest prozatím tato celá věc odložena až do zřízení nových okresních ouřadů, tyto pak mají ve svých okresích obce zaříditi.

Při celé této záležitosti nebylo nám ale nic tak divno, jako to, že i někteří dobře slovansky smýšlející nepochopili hned zatajený sice, ale proto přece příliš patrný oučel vlády při tomto spojování mnohých katastrálních obcí do jedné, tak sice, že i někteří upřímní Slované hájili toto nařízení vlády. Povědomo jesť každému, že dle zásad nynějšího ministerstva národní rovnoprávnosti se tak rozumí, aby sice každý občan mohl ve svém jazyku všechno k ouřadu zadati a také zas na to od ouřadu ve svém jazyku odpověď dostal, mezi ouřady samými ale má se všude jen po německu jednati.[1])

Jak daleko bychom na této cestě došli se svou rovnoprávností, tomu každý rozuměti bude beze všeho výkladu: za několik let byl by zase starý stav, u kaž-

[1]) [Strany této věci vyšlo zvláštní nařízení české správy zemské toho obsahu, »aby ouřadové mezi sebou jenom německého jazyka užívali.« Red.]

dého ouředníka papírové vysvědčení z češtiny za 5 neb 10 zl. stř. a známosti ani za 5 kr.; vždyť jsme od bitvy na Bílé Hoře až do nynějška měli také tuto rovnoprávnost na papíře a dobře víme, jaká byla v životě.

Avšak ani na této rovnoprávnosti nemělo nynější ministerstvo dost, ono chtělo ještě dále dojíti, ono chtělo celou rovnoprávnost tak spořádati, abychom si ji sami za své vlastní peníze kupovali. A jak to? Velmi jednoduše. To víme, že jsou obce nejnižší orgán politický, s kterým občané jsou bezprostředně spojeni, které též jsou svazkem mezi národem a vládou. Kdyby tyto obce zůstaly, tak jako jsou nyní, nemusely by a nemohly by také ovšem každá ouředníka si držeti, a následek toho byl by ten, že by české obce s vyššími ouřady jenom po česku jednati mohly a že by tedy nebylo ani možné mezi všemi ouřady jenom němčinu za orgán ustanoviti. S tím tedy není nic, bez němčiny Rakousko neobstojí, musí se tedy najíti jiné cesty. Nařídí se tedy krajským ouřadům, aby všemožně hleděli hodně velikých obcí nadělati, neboť tyto veliké obce již mohou a musejí také ouředníky si držeti, protože již žádný občan celé řízení takové obce zastati nemůže. Kdyby se to bylo podařilo, tedy zas o krok dále. Obce mohou si sice tyto své ouředníky samy ustanoviti, ale — vláda by vydala pěkně nařízení, jací lidé jsou k těmto obecním ouřadům schopní, předepsala by jim, jak se patří, zkoušku, a žádala by od nich mezi jinými vlastnostmi pěkně za větrem také dokonalou zběhlost v němčině. Nu, a což by to také mohlo obcím škoditi, kdyby tito obecní ouředníci všichni uměli dobře německy? — To by ovšem samo sebou nic neškodilo, ale dalo by se toho velmi škodlivým

způsobem proti nám použiti, a jmenovitě tak, že bychom si museli svou celou rovnoprávnost pěkně sami zaplatit. Z celé rovnoprávnosti v ouřadech by totiž takovým způsobem poznenáhla nezůstalo nic jiného, než že by se u všech ouřadů jako dříve všechno jen po německu jednalo, a ten od obce placený ouředník by pak musel z toho tolik, co zapotřebí jest jednotlivým stranám věděti, do češtiny přeložit.

To vlastně jest smysl celé této záležitosti, to jsou vyhlídky pro naši rovnoprávnost. Že by pak při takovém zřízení brzy zase žádný ouředník neuměl ani několik slov poctivě napsati nebo srozumitelně přeložiti, a že by pak pouhý Čech při vší rovnoprávnosti tak dobře u německých soudů a ouřadů prodán byl, jako posud: to snad každý sám od sebe nahlíží. Jestli ale při těchto okolnostech řádný Slovan ono spojování mnohých obcí do jedné (bez ohledu na jiné již jinde od nás vyložené škodlivosti), schvalovati může: to zůstavujeme každému na rozhodnutí. My alespoň nacházíme jen v malých obcích, jen v takových obcích, kde občané sami bez ouředníka správu povedou, dobrou jistotu pro skutečnou rovnoprávnost v ouřadech.

---

174. PROTI NADVLÁDĚ NĚMCŮ.

(Národní Noviny z 24. listopadu r. 1849. Č. 280. S. 1089. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 211—213.)

H. B. — Pověz mi, s kým obcuješ a řeknu ti hned, jaký jsi! — Totoť přísloví všeobecné, jehož pravdivost snad každý méně neb více uznává. Tentokráte chceme použiti platnosti tohoto přísloví uvedením článků dvojích novin a sice páně Landsteinrovy »Oesterreichische Reichszeitung«, o které je známo a patrno, že vychází buď zcela na outraty, neb alespoň s velikou podporou našeho ministerstva a »Allgemeine Augsburger Zeitung«, o které víme, že již před březnem byla vždy v dobrém srozumění s rakouskou vládou.

Počneme tedy od Augsburských. V příloze od 21. listopadu nacházíme článek o známé knížce p. hraběte Lva Thuna,[1]) v němžto se mezi jiným doslovně píše takto o takových státech, kde více národů pohromadě bydlí:

»Buďto prý každý z těchto národů vstoupí s ostatními do foederačního svazku, zahájiv sobě ouplnou svobodnou vůli strany svého domácího pořádku a práva, a tak povstane buď

[1]) Beilage zu Nr. 325. der Allg. Zeitung z 21. listopadu 1849. S. 5058—5060. — Viz díl II. S. 657.

spolek států anebo spolkový stát. Aneb okolnosti žádají nutně nejpřísnější politický svazek, centralisaci, která se na všechny strany občanského života vztahuje, a v tomto pádu může jenom jeden národ vládu vésti v státu. Strany toho již v Rakousích nemůže býti déle v pochybnosti. Při všestranné a upřímné vůli, aby se jednotlivých národností šetřilo, pozvedne buď mechanická síla centralisace jeden nyní v každém ohledu vznešenější národ (totiž německý), do stavu knížecího, aneb usilování národů rozboří politický stroj a přijde se po mnohých přechodech k slabému svazku foederačnímu. Říšský sněm všech korunních zemí nesmí býti směsice jazyků, nýbrž musí býti jen německý. Politický ouřední jazyk též německý, neboť kde by se našlo vyšších ouředníků, kdyby musili dle výminky uměti dvanáct ouředních jazyků? Sjednocené Rakousko nebylo by jedno, kdyby na všech 13000 quadrátních mílích míra politické svobody, zákon a cesta k zákonu nebyla všude jen jedna. Může Čechoněmec, Rakušák, Tyrolák dle maďarského práva, dle historicko-filologicky vynalezených českých obyčejů souzen býti? Má-li tedy být pro všechny jeden zákon, nemůže to být žádný jiný než ten, který se hodí pro vzdělanost nejvíce vzdělaného národu (rozuměj Němců), onen zákon, který před revolucí platil na největší části mocnářství, a tento jest dle původu a rázu svého německý. Vojsku již vnitřní potřeba vnutila velení německé. Habsburská monarchie jest podle dějin již německá, hlavní město jest německé, německý jest (vyjmouc Vlachy) průmysl, německá jest z většího dílu řeč obchodní, německý jest jazyk učených, neboť jakého jazyku by se držel dějepisec, chtěje sepsati dějiny pro rakouské obecenstvo.«

Doufám, že každé české, každé slovanské srdce těmto slovům nadutosti dobře rozumí, a proto nechci ani ničeho přiložiti. My si rozumíme, my víme, co vy chcete, a vy víte, co my nechceme, a kdo vyhraje, bude pánem!« Jiná odpověď se na takové řeči ani dáti nemůže, zde se již nejedná o právu, o slušnosti, o spravedlivosti, o citu člověčím, o poctivosti — zde

se jedná jen o pěstě, an »Faustrecht« se jmenuje ten zákon, který se hodí pro vzdělanost nejvíce vzdělaného národu, Faustrecht se jmenuje ten zákon, který váš v každém ohledu nejvznešenější národ (jak skromně pravíte) do stavu knížecího povznésti má!!

Jak tedy viděti, mluví Augsburská tuze zřetelně. Pan Landsteiner,[1]) redaktor Oesterr. Reichszeitungu, jest sice trochu větší diplomat a umí se způsobně vyjádřiti, smysl ale zůstane pro každého stejný. V jeho novinách čteme v č. 6. dopis z Prahy od 18. listopadu:

»Teprva nyní, kdežto přestalo již politické a zvláště národní hnutí, vidíme, co zrušilo a co ponechalo, nyní teprva poznáváme ouplně dle účinků mocnost sil, které v ní působily. Co se především národnosti týče, došla slovanská právě jen tak daleko, jak daleko ji chtěl přivésti vymožený zákon rovnoprávnosti. K vůli tomuto zákonu od té doby v mnohém domě stala se švýcarská (francouzská) vychovatelka nepotřebnou a místo ní nastoupil český učitel. Kromě toho ale vyjmouc praktickou potřebu, vrátili jsme se v tomto ohledu zase ouplně k předbřeznovému roku 1848. Co po něm tak na jisto vystupovalo, nebylo v mnohém ohledu nic, než jasně vznikající plamínek, který brzy uhasne, a poněvadž národní strana dle zákonu do jistých mezí ustoupila, není také kromě těchto hranic žádná láska, žádné nadšení, leč tam, kde již dříve byly. Zdá se, že se nerozmnožili. Na ulicích, v hostincích nejen slovanské oděvy, nýbrž i slovanský jazyk — vyjmouc nižší třídu — staly se zvláštností, a také v čistě českých spolcích trpí se zase na nepravidelnost písma a na míchaninu německých slov. — Co se německé národnosti týče, zdá se, že jest spokojena s navrácením se tohoto starého stavu věcí. (Toť se ví! Red.) Přede vším se jejich národní ohledy spojily nyní s praktickými obchodu a průmyslu, a německá národ-

[1]) Viz díl II. S. 756.

nost musí uznati, že jí s nejsnadnějším usilováním jde vláda vstříc, ba že ji překvapuje.«

Tolik jest slov páně Landsteinrových. A také jejich smyslu jest dosti snadno rozuměti, zvláště konci. Tážeme se jenom opatrnosti páně Landsteinrovy, neokazuje-li snad přes příliš karty ministerstva ostatním hráčům, kteří též okolo stolu sedí a vyhráti doufají? Toť přece by měl pan Landsteiner vědět, že jest za našich časů u každého ministerského časopisu hlavní věc, aby se obecenstvo co možná dlouho s jistotou nedovědělo, že čte ministerské noviny.

Časy jsou nyní pro nás pořád horší, a jenom s ouzkostí srdce můžeme své spravedlivé protestace proti utiskování psáti a tisknouti. Našli jsme tedy — nouze naučila Dalibora housti — novou cestu k boji s našimi zjevnými i tajnými nepřátely: cesta tato jest, že budeme jejich jed proti nám vystříkaný, bubliny jejich nadutosti pilně sbírati, a jsme přesvědčeni, že již pouhé uveřejnění jejich záměrů beze všeho dodatku s naší strany všem věrným našincům bude dobrým voditkem, co činiti a čeho se varovati máme. V dnešní naší rubrice »Jihoslované« ukazuje se též Ost-Deutsche Post v pravém světle, které nám představuje pana Kurandu [1]) v jezovitském kroji, ačkoli tak jako p. Landsteiner pro jistý malý nedůstatek by vlastně do tohoto křesťanského řádu přístupu míti neměl.

[1]) Viz díl II. S. 21.

175. O NÁVŠTĚVĚ J. M. C. V PRAZE.

(Národní Noviny z 30. listop. r. 1849. Č. 286. S. 2011. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 213—216.)

H. B. — V dnešních vládních novinách [1]) čteme dopis z Vídně, pocházející ze známého ministerského dopisovatelského kanceláře. Týká se návštěvy J. M. C. u nás v Praze. Poněvadž hodláme k tomuto dopisu něco ze svého smýšlení dodati, stavíme jej zde celý před oči čtenářstva. Zní takto:

»— Ö. C. Z Vídně 27. listopadu. Nelíčené a srdečné manifestace, ježto se při příležitosti k cestování císařova všude jevily, mohou sloužiti za nový důkaz, že zděděná přítulnost lidu ke trůnu posud se zachovala v nezmenšené živosti. Ohromné události roku minulého a letošního přeletěly jako nějaká bouře přes požehnané nivy rakouské; dubem věrnosti rakouské mohly pohnouti, vyvrátiti jej nemohly. Dva, řečí a mravy prarozliční národové to byli, skrze jejichž dědiny panovník cestoval; avšak oba dávali o závod důkazy srdečné radosti a oddanosti. Kromě tak potěšitelné a chvalné loyalnosti v smýšlení, jevila se též všude zdravá příjemná zralost politického úsudku, slušné, šetrné a praktické uvážení poměrů. Prostá, přirozená mysl lidu převyšuje i zahanbuje často hloubavý rozum mnohých učenců. Jako Spasitel světa maličkých k sobě dal přivésti, měli by i mocní tohoto světa národy k sobě připustiti a zajisté že zaslechnou zvuků jem-

[1]) Prager Zeitung z 29. listopadu r. 1849. C. 282.

nějších a srdečnějších nežli z úst oněch, ježto se často bez mandátu a bez povolání vnucují za jich zastupitele. Jak se dovídáme, jsou přání obyvatelstva obrácena všude nejprv na zavedení uspořádaného stavu v administraci, na brzké uskutečnění správy politické a judicielní, zavedení gensdarmerie, veskrz předměty, na něž, jak vidíme, radikální listy velkou váhu nekladou. Z tohož nesudiž nikdo, že by konstituční ústavy lidu se byly lhostejnými staly. Jest jim nakloněn; jen že se kojí pevnou, důvěry plnou nadějí, že všecky dotýčné organické práce, jako na př. zastupování zemská atd. v život vejdou z lůna autorit, jejich vypracováním zaměstnaných co možná nejrychleji a skromným přáním jejich přiměřené.«

Nedostává se nám až posud náležitého práva a soudu tiskového, abychom mohli celý tento dopis dle zásluhy náležitě oceniti, a fantasii jeho chladným proudem pravého veřejného smýšlení do prósy přeložiti. Co si prozatím říci troufáme, jest následující: Mrzutá jest pro národ věc, když z jedné strany neodpovědnost J. M. C. našeho konstitučního mocnáře nedovoluje nám, nespokojenost svou s mnohými kroky vlády Jeho osobě projeviti, z druhé strany ale ministři za tuto neodpovědnost J. M. C. se ukrývajíce, poctu pouhé osobě a důstojnosti J. M. C. od národu prokázanou hned také na sebe a na své vladaření vztahují a tak si vykládají, jako by se jevilo ouplné srozumění s jejich řízením. Kdyby se obecenstvo nejsouc s ministerským řízením spokojeno, neslušně chovalo k J. M. C., řekli by ministři a jejich strana, že jest to chování nekonstituční a neloyalní, že to jsou republikánské záměry a velezráda proti domu panujícímu, poněvadž J. M. C. nemá odpovídati za jednání ministrů: prokáže-li ale zase národ osobě a důstojnosti J. M. C. náležitou úctu, hned zapomíná ministerstvo na neod-

povědnost J. M. C. a vykládá si hned tuto úctu za projevenou spokojenost lidu s ministerstvem. Jest to slušné? Kde nesmím nespokojenost jeviti, kde nesmím haněti, tam také nemohu platně pochváliti a spokojenost jeviti, a kdybych ji také projevil, nemůže mít taková moje chvála pro rozumného žádné ceny. Že prý by měli mocnářové — praví p. ministeriální dopisovatel — jako spasitel světa maličkých, totiž národy, k sobě připouštěti, a zaslechli prý by zvuků srdečnějších, než prý z úst oněch, kteří se často prý bez mandátů a bez povolení vnucují za zástupce národu. Tato sada musí býti každému směšna, kdo ví, že panu Jaroši, zástupci vyvolenému obce pražské, nebylo ani dovoleno, řeč k J. M. C. držeti. Dopisem zdejšího presidium žádalo se, aby p. Jaroš tuto řeč svou k posouzení předložil, a když to učinil, oznámil mu p. purkmistr Waňka, že prý J. M. C. nepřijede officialně a že prý se tato řeč držeti nebude. Pan Jaroš ale není zástupce národu bez mandátu a bez povolání, p. Jaroš je zákonitě vyvolený zástupce Prahy a od všech ostatních spoluzástupců byl k této řeči ustanoven, proč pak jste tedy nechtěli k J. CMsti připustiti maličkých (jak velmi zdvořile a konstitučně jmenujete národ vedle Spasitele, ku kterému císaře rovnáte) v osobě p. Jaroše, aby zaslechl J. M. C. zvuků srdečnějších, nežli byly rozličné, málo významné demonstrace? —

Pan dopisovatel neopomenul nám též oznámiti, která jsou hlavní přání lidu (ovšem na důkaz jeho zralosti) totiž prý zavedení brzké pravidelné administrace, nových soudů a úřadů a žandarmie s přistrčením notné špičky na radikální noviny, že na tyto

věci tak velkou váhu nekladou. My sice nevíme, koho počítá p. dopisovatel mezi radikální, myslíme ale, že nechybíme, vztahujíce tuto předhůzku též na sebe. Na brzké zavedení nové administrace a nových soudů kladli jsme ale také my vždy velikou váhu, a také žandarmii uznáváme za prospěšnou. Že ale mnoho jiných věcí za důležitější považujeme, nežli jest žandarmie, to musíme také vyznati. Což nemá lid žádných důležitějších přání? My ku př. za veledůležitou věc považujeme svolání sněmu, proto, aby se daně a dluhy státní do pořádku uvedly. Že celý národ se strachem se dívá na to nesmírné zvětšení daní a nesmírné rozmnožení papírových peněz, totiž dluhů, to sice snad zapomněl p. ministerialní dopisovatel podotknout, za to ale my napravujeme jeho chybu, třeba nás za to vyhlásil za nepovolaného zástupce onoho národu, který tak nábožně maličkými jmenoval. Národ dobře ví, že se v konstitučních zemích nemají žádné daně vypisovati a žádné dluhy dělati (tedy také žádné nové papírové peníze vydávati) bez povolení sněmu, proto sobě přeje celý národ[1]) brzké svolání sněmu, poněvadž dobře ví, že jeho vyvolení zástupcové na sněmích k tak velkým daním, jako je nyní ministerstvo tak nekonstitučním způsobem vypsalo, nesvolí, a tím vládu přinutí mnohé nepotřebné výlohy státní zastaviti neb alespoň zmenšiti a s penězi zemskými lépe hospodařiti. Mnozí ale myslí, že ministerstvo právě jen proto svolání sněmu zdržuje a protahuje.

[1]) [V tom pádu ani sedmašedesátníky nevyjímajíc, kteří také neradi platí a také raději mají stříbrné dvacetníky, než papírové čtvrtky.]

Pokavad byl sněm říšský pohromadě, předhazovalo se mu pořád od těch, kteří nynější ministerstvo podporují, že příliš pomalu rokuje a k cíli nepřichází, a sněm trval jen 6 měsíců. Od té doby ale již uplynulo devět měsíců, kdežto vládne ministerstvo neobmezeně a kam jsme posud přišli, co se stalo za těch devět měsíců, co zorganisovalo ministerstvo za ten čas? — Jsme kde jsme byli, — to jest na počátku. Na sněmě se muselo 300 mužů nejrozmanitějšího smýšlení napřed srozuměti, než se co státi mohlo, tu arci není možné tak rychlé řízení, ale několik zcela stejně smýšlejících ministrů mohlo za 9 měsíců zcela jiné věci provésti, nežli se dosud provedly. Ovšem, že se zdá býti ministerstvo hrozně činné: jeden provisorní zákon tlačí druhý ku porodu. Vídeňské noviny sotva stačí tisknout ty dlouhé, nejponíženější přednešení rozličných ministrů, které se učenou formou svou velice rovnají akademickým thesím, ale to všechno jest z větší části jen potištěný papír, z kterého až posud velmi málo vešlo do života, mnoho již za mrtva porozeno jest.

Přece ale ustavičně ministerstvo proti svolání sněmu namítá, že ještě země organisovány nejsou.

176. PONÍŽENÝ A SATYRICKÝ DOPIS REDAKTORA NÁRODNÍCH NOVIN Z PRAHY K PANU REDAKTORU MORAVSKÝCH NOVIN DO BRNA.

(Národní Noviny z 2. a 5. prosince 1849. Č. 288 a 291. S. 2018—2019 a 2028. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 274—277.)

V Národních Novinách z 20. listopadu r. 1849. Č. 276. S. 1073. otištěn byl dopis z Brna, v němž jednalo se o záležitostech Jednoty sv. Cyrilla a Methoděje a mimo jiné stálo: »Národní Noviny platí nám Moravanům co jediný orgán, jenž práva naše vřele a bez ostýchání hájí.« Obsah dopisu a zvláště tato zmínka zavdala podnět Moravským Novinám k polemice, na niž Havlíček tuto odpovídá:

Vaše Veličenstvo!

Jistě že se tomu již celý slovanský a protislovanský svět dávno a velice divil, že již tak dlouho my dva redaktoři v bázni Boží a v svatém pokoji spolu žijeme, a že po ten celý čas, co naše noviny vycházejí, ani jednou se příležitost nenaskytla, abychom se spolu trochu pohádati mohli. Přiznávám se, že i já sám jsem často se divil této na světě neobyčejné a posud nevídané holubičí mírnosti dvou sousedních redaktorů, až jsem si konečně tento neobyčejný úkaz přírody vysvětlil tím, že království lva jest na zemi a království

orlice v povětří, a tak že se nikdy jejich territoria nemíchají.

Konečně ale zvítězila přece moc přírody, a v č. 272 [1]) novin pod redakcí Vašeho Veličenstva vycházejících dočetl jsem se následujícího článku znamenaného *ch* z Vídně:

»To upřímně vyznávám, že ta polemika v Národních Novinách velmi se mi příčila; zvláště to poslední ponaučení, kde se dotýkalo osobnosti, bylo velmi nešetrné, i ty Moravské Noviny musely potajmo kopnuty býti, an Národní Noviny jedince co orgán slovanských záležitostí na Moravě byly kanonizovány. Důvěřuji v humor pana Havlíčka, že vyloží dopisovateli, že až na ty jisté články, jenž věru ani Jednotě ani Slovanstvu neprospívají, leč by slovanské záležitosti byly viděny v různicích, o moravských věcech vybírá z těchto Moravských Novin, jak to znamení M. N. dostatečně osvědčuje. Velmi schloubně tedy ten dopisovatel sebe držel za Slovanstvo na Moravě. Kdyby byl »Večerní list Pražský« jmenoval za orgán Moravy, to by bylo jiné; tam jest dopisů z Moravy dosti, při nichž nestojí »M. N.« Kdo tedy nečte ty Moravské Noviny, ten to má za původní dopisy, a to by se bylo hodilo dopisovateli. Avšak já Vám píši o věcech z Vídně, o nichž byste věru měli v Brně lépe psáti, ale věda, že Vy nepočnete, vybízím Vás tímto, i povím Vám při té příležitosti, proč ty Moravské Noviny mají tolik tajné nepřízně. Za prvé málo nadávají a také málo chválí. Nemá tedy ani přítel ani nepřítel dosti. Za druhé nepodaly se žádné straně výhradně, nýbrž jdou samostatně, a to jest veliký hřích. Samostatný člověk všude jest nenáviděn. Za třetí rády jsou, když mohou vládě tím posloužiti, že hledí šířiti důvěru a dobré naděje. To jest proti módě. Noviny mají buráceti, musí všechno posypávati pepřem, a k zapití podávati vodky silné; musí býti proti všemu, co vychází od vlády, ať tomu rozumíme neb nerozumíme. Neb (to však

[1]) Moravské Noviny z 27. listopadu r. 1849. Č. 272. S. 1231. Redaktor jich byl Frant. Matouš Klácel. (Viz díl I. S. 155.)

neporaďte dále) můžete v Novinách se plazit, ale za to soukromně mluvte jak Robespierre, aneb jak pevný červený republikán, nuž to řeknou o Vás, jiné jest řemeslo, a jiné jest osobní smýšlení. Ten chlap jest znamenitý svobodomyslník, to jest Vám genius, ten by vám svět převrátil: ale co, když má ruce řemeslem posmolené, a kus chleba musí míti každý člověk. Vidíte, tak se může všecko vyrovnati.«

Budeť jistě V. V. povědomo, že v každém člověku dle neodvolatelného a proto moudrého řízení Božího vedle ducha cnosti také kousek ducha Belzebubova sídlí, a po přečtení tohoto Vašeho článku zaplesal velice ten kousek ducha Belzebubova sídlící ve mně. Napřed hned po přečtení měl jsem sice oumysl napsati si také proti Vašemu Veličenstvu dopis z Vídně pod šifrou *ch*, pak ale při chladnější krvi odhodlal jsem se k tomuto přítomnému dopisu.

Nevím jestli také na Moravě dostávají redaktoři o sobě tak mnoho hrubých a tak pochvalných psaní jako v Čechách, to ale vím, že na Moravě redaktoři pochvalné dopisy často o sobě ve svých novinách otisknou, co se v Čechách až posud nedělo. Kdykoli se vyskytlo v některém dopisu k nám pochlebné nosu redaktorskému místečko jako jsou »oblíbené vůbec« atd. atd. atd., vždy nemilosrdně přeškrtla naše červená oktrojující hrudka redaktorská takovou samochválu, o které naší před světem skryté cnosti nejlépe vědí mnozí naši páni dopisovatelé, na jejichžto svědectví Vaše Veličenstvo odkazujeme.

Avšak jakož spravedlivý dle velmi vznešeného výroku každodenně 99krát chybiti musí, tak byl mezi oněmi 99 poklesky jednoho našeho dne také ten, že jsme jednomu p. dopisovateli z Moravy zapomněli vy-

škrtnout to místo, kterým Národní Noviny nazval hlavním slovanským orgánem na Moravě. Račte být ale ubezpečen, že mne pak celý týden pro tento poklesek nesmírně hryzlo svědomí, neboť dobře vím, že Moravské Noviny od valného a toho času suvrénního sněmu moravského za hlavní slovanský orgán na Moravě ustanoveny jsou, a že tedy jest vox populi vox Dei.

Že toho tedy velice lituji, poněvadž jsem onomu panu dopisovateli k jeho »potajemnému kopnutí« Moravských Novin a tudy ke kanonizování Národních Novin ovšem z nedopatření svůj vlastní střevíc půjčil: o této mé lítosti račte být ubezpečen. Poněvadž ale sám Bůh k vůli pravé lítosti všechno odpouští, doufám, že i Vaše Veličenstvo pro mou lítost mi odpustiti ráčí, že nemám tolik humoru, abych při všemožné skromnosti nahlížeti mohl, že kromě té poslední mrzuté polemiky všechno ostatní o Moravě z Vašich novin vyjímám, a že tedy zhola nic Slovanstvu na Moravě prospěšného Národní Noviny neobsahují, leč by to byly z Moravských Novin uzmuly. Vyznávám sice s lítostí svou vinu, že mnohé články místní z Vašich novin vyjímám, ku kterým ale pak znaminko M. N. přisaditi nikdy nezanedbávám, aby mne nikdo v podezření míti nemohl, že jsem je sám sepsal.

Při tom ale všemožné doufám, že z těch ostatních mnohých článků v Národních Novinách obsažených a s M. N. nepoznamenaných přece ještě leckterý Slovanstvu na Moravě prospěšný býti může, ovšem jen pod tou vymínkou, kdyby totiž Vaše Veličenstvo, ze svého od moravského sněmu obdrženého výhradního privilegium na hlavní slovanské organství v Moravě také

mně ubohému Čecháčkovi částičku laskavě přepustiti ráčiti chtělo. Abych ale Vašnost tím snadněji k tomu naklonil, povím Vám, proč mají Moravské Noviny tolik zjevné nepřízně. Váš p. dopisovatel *ch* píše Vám příčiny tajné nepřízně, že totiž málo chválíte, málo nadáváte, že nesloužíte žádné straně, že jste samostatné, že sloužíte vládě rozšiřováním dobré naděje a důvěry, že neburácíte, nesypete pepřem, nezalejváte vodkou; to všechno ale držím za špatnou radu. Já k. př. zrovna naopak mám mnoho zjevné nepřízně, právě proto, že rozsívám a rozšiřuji důvěru k vládě a dobré naděje. Abyste mi rozuměl, musím doložiti, že jsem všechnu svou důvěru a dobrou naději ztratil, ale když jsem ji ztratil, zasel jsem ji, rozšířil jsem ji, proto že ji někdo jiný najíti musel: a právě pro takové rozšiřování důvěry a dobré naděje, trpím velmi mnoho zjevné nepřízně. Že málo chválíte, to bych nemohl říci, a právě proto trpíte také zjevnou nepřízeň. Poněvadž nesloužíte žádné straně, proto Vám také žádná neposlouží; člověk musí být buď studený nebo horký, na žádný pád ale nesmí být tak, zrovna tak samostatný jako moravský zemský výbor,[1]) a zrovna pro tuto samostatnost zcela congruentní s moravským zemským výborem trpíte nejvíc zjevné nepřízně. Že nesypete pepř a nepodáváte vodky silné, proto máte také tuze mnoho zjevné nepřízně; neboť za našich časů pokazili jsme si rozličnými od jistých odpovědných pánů uvařenými jídly tak velice žaludek, že bez pepře, vodky ani bychom neobstáli. Pročež máte-li jaký pepř a vodku, jen s tím

---

[1]) Moravské Noviny byly vydávány z usnesení sněmu moravského nákladem zemským. První jich číslo vyšlo 1. listopadu r. 1848.

ven. Co se v dopisu p. *ch* týče Moravských Národních Novin, na to neodpovídám.

Konečně ale ještě svou neobyčejnou titulaturu objasniti musím. Pozoruji již dlouhý čas, že mezi jinými reformami také titul Jeho Veličenstvo v Moravských Novinách vynalezen a nejprve užíván byl. Poněvadž toto slovo u nás až posud užíváno nebylo, pročež ještě v národu žádného významu nemá, a poněvadž jsem myslil, že se Vám tento titul přede všemi jinými nejvíce líbí: doufal jsem se Vašemu Veličenstvu tak nejlépe zavděčiti, dle zásady, kdo chce kam, pomozme mu tam.

Ostatně jsem a budu vždy, pokud vysoké a vyšší mocnosti tomu nezabrání,

redaktor Národních Novin.

177. PRUSKÁ VOJNA.

(Národní Noviny z 3. prosince r. 1849. Č. 289. S. 2021. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 216—217.)

H. B. — Z nedůstatku skutečných politických událostí máme zas příliš mnoho politických řečí — jestli klepů, netroufáme si ani doložiti. Vojna s Pruskem straší v denních rozmluvách Pražských, a leckde již se s jistotou vypravuje, kterak rakouské vojsko vtrhlo do Bavor a kterak 70.000 císařského vojska obsadí neb v tuto chvíli již dokonce obsadilo saskou zem. Kterým na těchto pověstech ještě není dosti, ti vypravují něco důkladnějšího a jmenovitě kterak Jeho Veličenstvo Mikuláš Pavlovič[1]) 600.000 a J. M. C. František Josef[2]) 300.000 svého vojska již odeslali proti pruskému králi. To by ovšem již stálo za řeč — a také za několik set milionů nových papírových dluhů!!

Jak snad pozoruje laskavý čtenář, nevěříme my ještě takovým pověstem, my nevěříme, že by nedorozumění, které mezi vládou pruskou a rakouskou (vlastně jen mezi dynastií Hohenzollernskou a Lothringskou) pro přednost v Němcích panuje, skutečně ke válce mohlo vésti. Může být, že Prušanům na tom

[1]) Viz díl II. S. 769.
[2]) Viz díl II. S. 229.

něco záleží, aby jejich král byl císařem německým a z pruského stanoviska mohla by taková vojna skutečně býti v národním prospěchu alespoň z národní vůle: ale veliká většina národů rakouských nechce za žádnou cenu, aby náš císař byl spolu císařem německým a z rakouské strany byla by tedy taková vojna pouze v prospěch rodiny císařské. Že však již dávno měla pominouti v Evropě ta doba, kdežto jeden král s druhým snad jen pro své vyražení neb z ctižádosti vojnu vedl a tisíce tisíců rodin svých poddaných zkazil, o jmění přivedl, mladé muže zmrzačil, potloukl a zem do dluhů uvrhl: že již takové časy měly dávno pominouti: tuším by naše ministerstvo věděti mělo. Snadno jest vojny vésti, když někdo jiný musí život, zdraví a kapsu nasadit; jestli tedy naše ministerstvo tak hrdinským a vojenským duchem nadšeno jest, nuže ať vytáhne samo nebo nanejvýše se svými sekretáři někam na pruské hranice a popere se tam s pruským též tak vojensky smýšlejícím ministerstvem Manteufflo-Brandeburským,[1]) a zajisté budou se obyvatelé rakouští i pruští s velikou nadějí a radostí na tento boj dívat, ve kterém na každý způsob získati musejí.

Nyní ale, kdežto beztoho naše císařství tak zadluženo, a co ještě více, bez kreditu jest, kdežto panují všude vnitřní desorganisace a nepořádky, kdežto již uherská a vlašská revoluce beztoho vytáhla ze země skoro všechny zdravé muže za rekruty: nyní začínati

[1]) Otto Theodor Manteuffel (1805—1882) byl po deset let počínajíc listopadem r. 1848 činný jako pruský ministr. Byl duší ministerstva, jemuž v čele stál hrabě Friedrich Wilhelm v. Brandenburg (1792—1850).

vojnu tak velikou a tak nepotřebnou, tak protivnou většině národů: to by jistě bylo více, než lehkomyslné a bezsrdečné.

Jmenovitě ale pro nás Čechoslovany jest hrůzné pomysliti na takovou vojnu s Pruskem. Naše země byly by nepochybně bojištěm, bojištěm o korunu německou na hlavě císaře našeho, který právě dle rady tohoto ministerstva naší staroslavnou českou korunou pohrdnul, a nepochybně již ani za českého krále korunovati se oumysl nemá.

Kterak my o německé koruně smýšlíme, ví celý svět již přes 1000 let: a nyní máme o tuto korunu bojovati, máme se pro ni zadlužiti, v nebezpečenství bankrotu přijíti, naše krásné dědiny nechat zpustošiti a při tom všem ještě se naše vlastní koruna pěkně zamluví a v zapomenutí uvede?

Věru, tuze mnoho samozapření žádalo by od nás naše ministerstvo!

---

178. RAKOUSKÁ MOC V NĚMCÍCH.

(Národní Noviny z 6. prosince r. 1849. Č. 292. S. 2031. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 217—220.)

H. B. — Jsme opět s vládními novinami v rozepři stran rakouského vplyvu v Němcích. Prager Zeitung ve včerejším čísle [1]) vypravuje náš článek, sepsaný proti domnělé vojně s Pruskem,[2]) a praví nám, že Rakousko nejen k vůli prospěchu rodiny císařské, nýbrž ze státních ohledů musí udržeti vplyv svůj v Německu; že totiž Rakousko o to dbáti musí, aby nebylo jakožto středoevropejská moc degradováno, aby se moc středoevropejská nenaklonila k jedné straně, (rozuměj k Prusku), odkud by pro budoucnost Rakousko seslabeno bylo, poněvadž by se na Prusko vždy více nasadilo. Jmenovitě nám dává Prager Zeitung na srozuměnou, že by německé krajiny z Rakouska potom toužily po spojení s Německem, nebo, což jedno jest, s Pruskem, a že by to právě nám Slovanům na ujmu bylo.

Přiznáváme se, že nemůžeme uznati pravdivost těchto důvodů v Prager Zeitungu pronešených, a že jmenovitě nemůžeme nikterak vidět v Prusku nějaké nebezpečí pro Rakousko. Dejme tomu, že by v nej-

[1]) Prager Zeitung z 5. prosince r. 1849. Č. 287.

[2]) Viz díl II. S. 802.

lepším pádu, (který však skoro za nemožný pokládáme), všechny ostatní země bývalého německého Bundu kromě Rakouských k Prusku se připojily, jaké jest v tom nebezpečenství pro Rakousko? Není Rakousko samo pro sebe důstatečně veliká mocnost? není ještě přece větší mocnost než celé ostatní Německo dohromady?

Chceme tuto své smýšlení projeviti bez obalu, v té naději, že nám nebude na zlou stranu vykládáno. My totiž myslíme, že vláda rakouská jenom proto si vplyv v Německu udržeti a zvětšiti hledí, poněvadž skrze tento vplyv chce udržeti rakouské neněmecké národy pohromadě. Od jakživa panovala dříve u vlády rakouské zásada, že se Rakousko, z tak rozmanitých národů sestavené, jinak než mocí pohromadě udržeti nedá. Když se ale vláda rakouská přece ubrániti nemohla svobodě konstituční, a když hned s prvním rozkvětem této svobody vypukla u některých národů rakouských touha po ouplné politické samostatnosti a tudy po odtržení se od Rakouska: což divu, že se snad rakouská vláda počala ohlížeti po nějakém spojidlu bezpečném. My myslíme, že toto přirozené spojidlo Rakouska jest vzájemnost kmenů slovanských, onen od nás již dávno objasněný malý panslavismus; rakouská nynější vláda ale myslí, že toto spojidlo nemůže býti jiné, než Němectví, z čehož pak ovšem u všech neněmeckých národů v Rakousích povstati musí obávání před systematickým, volně, ale jistě pokračujícím zněmčením celé říše, které nám beztoho mnohé německé orgány méně neb více zřejmě ohlašují a ku kterému také ve mnohých krokách vlády patrný směr pozorujeme.

Proto ovšem nejen slovanské národy, nýbrž i Vlachové, Maďaři a Rumuni budou vždy pro samostatnost Rakouskou a proti všelikému svazku politickému s Německem, poněvadž v tomto svazku vidí pro svou národnost nebezpečenství.

Těší nás, že alespoň u Slovanů rakouských sama Prager Zeitung uznává tuto nechuť ke všelikým spolkům s Německem: to ale pochopiti nemůžeme, kterak potom ze *státních ohledů* potřebuje Rakousko vplyv v Němcích. Státní ohledy nemohou býti než takové, které si přejí národové, co si ale většina národů nepřeje, kterak to může být státním ohledem? Aneb se snad považuje naše nynější ministerstvo za poručníka *nezletilých* národů rakouských, kterýžto poručník lépe než schovanec jeho má věděti, co jest *pravý* prospěch schovanců?

Zdá se podle všeho, jako by ministři naši skutečně takto smýšleli, že oni lépe musí znát pravý náš prospěch, než my sami: v takovém pádu by ale naše vláda spíše patriarchální než konstituční nazývati se měla.

Kdykoli poukazujeme na vzájemnost národů slovanských jakožto na pevný svazek jednoty konstitučního Rakouska, vždycky protivníci naši, ku kterým ovšem bohužel i vládu samotnou počítati musíme, vykládají naše slova tak, jako by jsme žádali poslovanštění Rakouska nebo alespoň naši nadvládu. Zdá se nám ale, že nikdo upřímný nám takovou předhůzku ani dělati nemůže, hlavně proto, poněvadž jsou Slované rakouští již na více kmenů a literatur rozděleni, a tudy ani moci nemají jiným s nimi v Rakousích spojeným národům křivdu činiti. Právě proto, že nad

jinými panovati nechtí Slované, právě proto žádají sobě foederační spojení, a brání se proti centralisaci, z které patrně hegemonie (přednost) německá následovati musí. Dejme ale tomu, aby ještě Rakousko hegemonii v Němcích si dobylo, pak teprva jest nadvláda živlu německého v Rakousích ztvrzena a zpečetěna, a ostatním německým národům přestane býti Rakousko milým domovem.

Z této příčiny přejí si také hegemonii rakouskou v Německu všichni lakotiví a zuřiví Němci, kteří ustavičně o Dunaji a Černém moři, o pudu německém na východ, o podmanění Čechů, o zněmčení celého Rakouska atd. mluví a píší: oni totiž myslí, že skrze tuto hegemonii Rakouska v Němcích stanou se Němci páni v Rakousku. — Poctivější strana v Německu, která umí také šetřiti práva jiných národů přeje si hegemonii pruskou: neboť skrze pruskou hegemonii docílí se alespoň jednota všech Němců, vyjmouc Němce v Rakousích, kteří by ale skrze foederativní ústavu v Rakousích nabyli úplné národní samostatnosti.

Tato spravedlivější německá strana (nazvaná maloněmeckou), ovšem si také přeje jednotu politickou všech Němců, poněvadž ale patrně vidí, že se k vůli tomu Rakousko rozpadnouti nemůže, a že s druhé strany většina neněmeckých národů v Rakousích k politickému svazku s Německem nikdy nesvolí: spokojuje se jen s tak nazvaným Malým Německem pod pruskou hegemonií.

My nemůžeme nikterak viděti nebezpečí a ujmu Rakouska v tom, kdyby třeba i celé Německo k Prusku náleželo, což jest ovšem pád, když všeckny okolnosti

rozvážíme, prozatím zcela nemožný. Až posud byly hlavní mocnosti evropejské: Anglicko, Rusko, Francouzsko, Rakousko a Prusko: tento poměr zůstane opět takový a jenom na Rakousku bude záležet, aby časem svým moc svou rozmnožilo na té straně, kde se rozmnožiti dá, v Turecku, aby šťastnou, každému národu milou ústavou lákalo k sobě národy turecké. To jest cesta na delší čas, ale jistá, kdežto hegemonii rakouskou v Německu, skrze kterou by ovšem Rakousko se státi mohlo první velmocí světa, za věc nebezpečnou, za hazardní hru považovati musíme. Na papíře ovšem vypadá taková moc asi s 60 miliony obyvatelů, ve středu Evropy, s obou stran moře s hlavními řekami atd. velmi krásně: když ale povážíme ty kousky, z kterých by byla násilně sešita; když povážíme nechuť a zarytost skoro polovičky neněmeckých národů, násilně připoutaných, proti tomuto svazku; když povážíme hojnost vnitřních nepřátel a nejrozmanitějších stran rakouskou hegemonií uražených a zkrácených; když povážíme kolem do kola samé nepřátelské sousedy a některé z nich mocné, mající množství tajných přívrženců mezi bezděčnými občany této veliké středoevropejské německé říše; když, pravím, všechno toto povážíme, nemůžeme věru ani nejhoršímu nepříteli svému přáti korunu této nové říše, která zajisté ani dost malý věk nepřežije, kdyby se podařilo třeba zbudovati ji.

Zdánlivé slávy a to jen na čas by nabylo Rakousko skrze hegemonii v Němcích, ale vnitřní sílu by pozbylo. Což nejsou poměry naše domácí dost pomatené, že ještě do cizích pletek se míchati máme? Což není celé obezřetnosti zapotřebí k uspořádání

Novo-Rakouska, že nám ještě času a sil zbývá cizí hospodářství zřizovati?

My jsme přesvědčeni a snad i ministerstvo naše, že rakouský říšský sněm nikdy nepotvrdí takové spojení Rakouska s Německem: považuje-li však naše nynější ministerstvo tuto věc za nějaký důvod, netroufáme si ani vysloviti. Že by ale konstituční ministerstvo na mínění sněmu ohled míti mělo, zdá se nám zcela slušné, alespoň nebuřické mínění.

179. (PROMEMORIA O NEKONSTITUČNÍM POMĚRU TISKU V PRAZE.)

(Národní Noviny z 7. prosince r. 1849. Č. 293. S. 2033.)

Národní Noviny z 23. listopadu r. 1849. Č. 279. S. 1088. v rubrice »Z Prahy« přinesly stručnou zprávu, že redaktoři Deutsche Zeitung aus Böhmen (Dr. Fr. Makovička, viz díl II. S. 21.), Const. Blatt aus Böhmen (Fr. Klutschek, viz díl II. S. 342.) a Národních Novin (Karel Havlíček) »podali včera panu ministru vnitřních záležitostí dru Alex. Bachovi promemoria, v němžto vyložili potřebu, aby tisk v nynějších okolnostech určitého práva užíval«. Havlíček k této zprávě později se ještě vrátil tímto článkem:

Podali jsme již dříve zprávu o tom, že redaktoři Deutsche Zeitung, Const. Blatt aus Böhmen a Národních Novin podali panu ministru Bachovi [1]) promemoria o nekonstitučním poměru tisku v Praze. Znělot toto promemoria následovně:

Pane ministře!

Stav obležení není nikde v životě břemenem tak těžkým, jako pro časopisectvo. Nechť byl jakkolivěk mírný, přece tisk naproti vojenské moci jest bez práva a bez ochrany a podléhá její milosti neb nemilosti.

---

[1]) Viz díl II. S. 122.

Redaktoři nejuctivěji podepsaní musejí sice, dosvědčujíce pravdu, vyznati, že J. Exc. pan polní zbrojmistr hrabě Khevenhüller, vykonavatel stavu oblehlosti v Praze, stav tento výmíneční vůbec vykonává mírně; co se ale zvláště poměrů Pražských časopisů týče, měli jsme často příležitost seznati, že Pražské časopisectvo naleza se v mnohem tvrdších poměrech nežli Vídeňské, což jest důkazem, jak velice závisí tisk od milosti vojenského vladaře.

Nejuctivěji podepsaní nechtí nižádným způsobem nadbíhati moudrému rozhodnutí slavného ministerstva, zda-li — poněvadž se pan ministr vlastníma očima přesvědčil o smýšlení v Praze panujícím — stav obležení zruší, anebo za potřebné uzná, aby dále potrval. Poněvadž ale hlavně tisk trpí pod břemenem oblehlosti, dovolují sobě podepsaní nejuctivěji předložiti, zdaliž by nebylo dle zásad spravedlnosti a slušnosti přiměřeněji, aby časopisectvo bylo od stavu obležení emancipováno, a nařízeno, by všechny přestupky tiskové, pouze od řádných ouřadů posuzovány a souzeny byly.

Podepsaní doufají tím bezpečněji, že pan ministr na toto nejuctivější představení ohled vezme, poněvadž stav obležení i v jiných konstitučních státech, na př. v Anglicku proslulém pro přísnost u vykonávání zákonů, pouze na právo shromažďovací a na právo domovní se vztahuje, nikdy však na tisk, a to vším právem, neboť samo sebou vysvítá, že, když je právo shromažďovací staveno, tisk sám o sobě nemůže způsobiti žádného rušení pokoje.

Také dovolují sobě podepsaní, poukázati na dosavadní chování Pražského časopisectva, které i tenkráte, když mu stav obležení nepřekážel, nikdy aneb

v poměru velmi zřídka dalo vládě příležitost, by užíti musila prostředků repressivních.

Proti všelikému zlému užívání tisku má konstituční vláda dosti opor v nařízeních zákonu o tisku od 13. března 1849 a v nejnovějším zřízení porotníkův.

V Praze dne atd.

Podpisy:

Makovička, *Havlíček*, *Klučák*.

Audience u p. ministra trvala asi hodinu, písemní odpověď ale nepřišla posud ještě žádná.

180. NÁRODNÍ ČESKÉ DIVADLO.

(Národní Noviny z 8. prosince r. 1849. Č. 294. S. 2039. = Duch Národních Novin v Hoře Kutné 1851. S. 220--222.

H. B. — Držíme divadlo národní za tak důležitou věc v životě veřejném každého národu, že mezi jinými politickými záležitostmi také jednou tomu předmětu místo věnovati chceme. Tak jako v každé jiné věci bojujeme i v divadle o to, abychom vzdělanější vyšší stavy, odcizené národu, zase navrátili k němu. Právě z této příčiny trpí ale každé naše podniknutí na jakousi neurčitost, polovičatost. Vezmeme za příklad ku př. Národní Noviny samé. Nejsou jako každé jiné noviny, mající své zvláštní a stejné obecenstvo, nýbrž musejí nevyhnutelně co do duševního vzdělání nejrozmanitějšímu obecenstvu zároveň sloužiti za orgán. Naše noviny musejí býti zároveň politicko-národní stranní orgán pro učence, který celý svůj život v knihách ztráví, a spolu též novinami pro rolníka, který jenom časem svým nějakou chvilku čtení obětovati může. Že příliš nesnadné jest pohybovati se v těchto mezích, aby z jedné strany učenci neřekli: píšeš samé dávno známé věci, jsi příliš obšírný, nač tvoje výklady potřebujeme? a z druhé strany aby se zas nenaříkalo: že se píše nesroz-

umitelně. Bohužel! nejsme ale ještě tak daleko, aby každá třída národu našeho své zvláštní, hlavně pro tuto třídu psané noviny měla, a proto musí až do té doby redakce mezeru tuto, jak možno jest, vyplniti a jak se říká mezi Scyllau a Charybdou plovati. Mnohé předhůzky, které by se slušně našim novinám dělati mohly, mají základ svůj v těchto svrchu dotčených poměrech, my bychom zajisté dovedli ještě srozumitelněji psáti, kdybychom se učené čtenářstvo své promrzeti nebáli, a z druhé strany mohli bychom mnohem vyššího tónu se přidržeti, kdyby nám na srozumitelnosti pro neučené čtenářstvo nezáleželo.

Naschvál jsme se trochu obšírněji o svém vlastním postavení vyjádřili, abychom si ušetřili slov, obracujíce tu samou sadu i na naše divadlo. Ředitelství našeho divadla má to samé postavení a musí míti ty samé ohledy jako my. Obecenstvo navštěvující české divadlo jest zrovna tak rozmanité co do vzdělanosti a stavu, jako čtenářstvo českých novin. Jedni žádají strašlivosti, hromy, blesky, zuření herců, zázraky, příšery, koně, lezení na stromy, hubičkování a nenasytí se těchto lahůdek, byť by se jim každodenně a plnými mísami podávaly, a při tom považují schopnost hercovu jen podle hrdla, čím více křičí tím více mu od vrchu potleskují. Druzí zas při zemi dole stojíce a sedíce (v ložích beztoho nikdo není, neboť obecenstvo, pro které lože dělány jsou, nechodí ze zásady do českého divadla): se srdečnou bolestí se dívají na prostituci divadelní musy, na ty čarodějnice, vydávající se za ženské, a na ty katany, držící se za hrdiny. Obecenstvo vzdělané přálo by si nějaký pokrok divadla, ono nechodí obyčejně pro zábavu do divadla, nýbrž ze

šlechetnějších ohledů: kdežto jiná část obecenstva jen proto do divadla jde, aby jednou za týden za své peníze hodný »rámus« spatřiti a uslyšeti mohla. Nepravíme tyto věci někomu pro urážku: jsouť zajisté i mezi obecenstvem hořejším rozumní a tendenční lidé, kterým se sprostnosti a tatrmanství oškliví, a jsouť zase v parteru mnozí jen zevnitřně jako vzdělanci vyhlížející, duševně ale celým vkusem nevzdělanců opatřeni.

V jiných městech a u jiných národů má ovšem každá z těchto dvou tříd své zvláštní divadlo, kdežto za své peníze právě to viděti a slyšeti může, co sobě přeje a žádá. U nás ale sotva toto jedno divadlo (a vlastně jen jednu jeho částku) my všichni dohromady máme, a musíme tedy jeden druhého snášeti, jeden druhému ustupovati, abychom se poděliti mohli v tom skrovném dědictví.

Neprehlížíme tedy těžkosti, s jakými ředitelství divadla našeho zápasí: vidíme ale zjevně, že není možno jinak naše divadlo do lepšího stavu přivésti, než když všemožně k tomu se pracovati bude, aby se vkus jedné části obecenstva pozvednul, což ovšem ne rázem, nýbrž jen dobře promyšleným a dle plánu vyměřeným postupem státi se může. Neboť jest jisto, že řádné divadlo hlavně jen od vzdělanějšího obecenstva se udržuje, a proto se musí tomuto obecenstvu také hleděť zavděčiti.

Praví se jednou, že se české divadlo proto zdvihnouti nemůže, poněvadž je vzdělanější třídy slabě navštěvují, a po druhé se zase říká, že vzdělanější třídy proto do českého divadla nechodí, poněvadž tuze špatné jest. Ale to všechno jest circulus vitiosus, totiž kruh podvodný. Čím lepší bude divadlo, tím více budou

vzdělanější do něho chodit, aby ale lepší býti mohlo, právě proto zas musejí do něho více chodit vzdělanější. Neboť se tím více bude moci na národní divadlo nakládati, čím větší bude jeho výnos, a čím více se zas naň naloží, tím více bude lidí do sebe lákat. Jedno druhému musí ruku podávat.

Na novém kuse Brutuse, pusť Caesara[1]) viděli jsme krásný důkaz, jak slavně by se na českém divadle hráti mohlo, kdyby se chtělo. V Paříži se tento kus velice líbil, a jeden náš přítel, který právě v Paříži přítomen byl, praví nám, že nenaleznul velikého rozdílu v představení Pražském. Zajisté velmi pochlebné svědectví pro ty tři umělce, kteří na našem divadle tento kus představovali. Více takových kusů, ale též tak hraných — a v krátkosti budou se lože i přízemí a vůbec všechna dražší místa plniti, jestli ne jedním rázem jistě v postupu času. Také Řím, jak se praví, nebyl jedním dnem vystaven.

Zdá se nám, že ředitelství národního divadla příliš vysoce cení české původní kusy a že špatným českým kusům příliš velikou přednost dává před dobrými cizoliteraturními. Jmenovitě tu míníme některé starší české kusy, které beztoho již celému obecenstvu našemu příliš dobře známy jsou, a které držíme sice za příslušné, aby je někde pro vyražení ochotníci provozovali, ale za neschopné, aby se ještě dávaly na divadle Pražském, kamžto přicházívají velmi často lidé na zvědy, aby poznali nynější postup naší slovanské strany, též mnozí cizinci, kteří třeba česky nerozuměli,

[1]) Brutuse, pusť Césara! Veselohra v 1 dějství od M. Rosier-a, vzdělaná J. K. Tylem byla dávána v Praze poprvé v českém rouše dne 5. prosince r. 1849.

přece velmi dobře pochopí celou sprostnost a předpotopnost takového »původního« kusu, obzvláště, když ještě někteří herci a herečky svou osobní přirozenou neb snad zvláště studovanou sprostností k zesprostačení celého sprostého dětinského kusu ještě úsilně napomáhají.

Jak bohatá jest již dramatická literatura celého světa, jak snadno dá se přeložiti, přepracovati, jak pěkný výbor dal by se sestaviti pro těch několik českých představení!

S druhé strany ale jest již jednou čas, aby ředitelství znalo náležitě schopnosti herců a zvláště herecek svých, a aby je umělo náležitě (nepředpojatě) oceniti. Jest již svrchovaný čas, aby naše divadlo vedle paní Kollárové mělo alespoň jednu milovnici, do které by se pořádný člověk alespoň trochu mohl zamilovati! Víme, že tuto pronášíme přání celého českého obecenstva, nevíme ale na kom vina jest, že se až posud neuskutečnilo.

181. VLÁDNÍ NOVINY A NĚMCI.

(Národní Noviny z 10. prosince r. 1849. Č. 296. S. 2047. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 223—224.)

H. B. — Každý, kdo čte polemický článek v č. 289. Prager Zeitungu[1]) proti nám a proti redakci Deutsche Zeitung zároveň mířený, zpozoroval zajisté, že jsme my se svým článkem o německé politice naší vlády většího zalíbení našli před očima vládních novin, než p. dr. Makovička.[2]) Zdá se nám ale, že zcela nezaslouženě: neboť pokud jsme v této záležitosti směr Deutsche Zeitungu za času redakce p. Makovičky pozorovali, vidíme, že se v této věci úplně srovnáváme. Bude se snad někdo diviti, kterak se Národní Noviny a Deutsche Zeitung v záležitostech německých srovnávati mohou, a přece jest tomu tak. Deutsche Zeitung ze svého stanoviska nežádá v záležitostech německé jednoty od rakouského ministerstva přede vším nic jiného, než aby Němcům nerakouským nepřekáželo v samovolném utvoření svého spolku. To samé žádáme i my od ministerstva ze svého stanoviska: my držíme sice ouplnou politickou jednotu všech Němců v Evropě za nedostižitelný ideál (v čem nám snad ani

---

[1]) Prager Zeitung ze 7. prosince r. 1849. Č. 289.

[2]) Viz díl II. S. 21.

jeden Němec odporovati nebude), ale přibližování se k dosažení jednoty, pokud možná jest, musíme Němcům tak schvalovati, jako sami sobě toho přejeme. Sjednotiti skoro všechny země dosavadního německého Bundu (vyjmouc rakouské) v jeden politický celek, v jednu suvrenitu: to nedržíme za nemožné, ba naopak považovati to musíme za velmi rozumné. — Proto se nám zdá, že vládní noviny špatně porozuměly článku v Deutsche Zeitung. Co se nás samotných týče, nemůžeme dáti vládním novinám v tom pravdu, že by rakouští Němci, kdyby se kromě Rakous jednota německá utvořila, od Rakouska se odtrhli a k ní připojili, v čemž totiž vidí vládní noviny nebezpečí hrozící Rakousku. O švýcarských Němcích ještě jsme nikdy neslyšeli, že by chtěli svůj stát opustiti a k jednotě německé se politicky přivtělit, a Švýcarsko jakožto republika má přece liberální ústavu, tak že by málo co překážeti mohlo tamnějším Němcům vůli svou projeviti a také vyplniti. Nepokládáme tedy za nic přepjatého neb nepraktického, domýšleti se, že by také Němci v Rakousích mohli pro rakouský stát takové obliby míti, že by si nežádali politického spojení s ostatním Německem, obzvláště kdyby v Rakousích všeliké, jak národní tak i politické svobody a slušné samosprávy užívali, tak jako si toho ku př. i my přejeme. Neboť nelze tajiti, že by politické spojení s ostatními rakouskými národy (a zvláště kdyby se náš stát, jak si přejeme, na jihu zvětšil), pro rakouské Němce v materialním ohledu mnohem výhodnější bylo, než spojení s Německem: nevidíme tedy rozumných příčin, proč by se z takového spojení vytrhovati chtěli, které by je v ničem netížilo, nýbrž jen výhody poskytovalo? —

Ovšem, že při všem tom stavíme své úsudky na tom základě, kdyby se v Rakousích podařilo spravedlivou svobodu a výbornou vládu zavésti.

Také musíme ještě i to podotknouti, že nám vládní noviny špatně porozuměly, jako bychom toho byli žádali, aby si hledalo Rakousko slovanské spojence. Toť by nemohl být nikdo jiný než cár ruský. My jsme pravili, že mělo Rakousko zakládati trvání a jednotu svou na sympathiích slovanských kmenů v Rakousích.

Že vláda nemá být služkou veřejného mínění — (jak píše Prager Zeitung), jest sada, která by neměla stát v časopise vycházejícím na outraty zemské v státu konstitučním. O této věci my máme arci jiné zásady než naše ministerstvo: zdá se nám ale, že se svět pořád více k našim zásadám kloniti a od ministerských odchylovati bude. Každá pravda časem zvítězí. My sebe ovšem nemůžeme vydávati za veřejné mínění ani v této ani v jiné věci: doufáme ale, že se na sněmě říšském ukáže, máme-li pravdu my neb vláda. Když již na Kroměřížském sněmu[1]) byla většina proti spojení s Německem: což bude nyní, kde tolik protiněmeckých živlů v Uhřích a ve Vlaších do sněmu říšského přistoupí. Na konstituční cestě nebojíme se, že by si naše zásady průchodu nezískaly: na cestě ordonanční ovšem platí jeden dvorní neb nyní ministerský koncipista víc nežli několik národů.

---

[1]) Viz díl II. S. 330.

182. ZÁPOVĚĎ »PRESSE«.

(Národní Noviny z 11. prosince r. 1849. Č. 297. S. 2049. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 224—225.)

H. B. — Kdykoliv si stěžujeme na stav obležení,[1]) na nedůstatek svobody tisku, odpoví se nám se strany vlády, abychom psali mírně, abychom se zdrželi všeliké náruživosti. Co ale jest mírnost, co není náruživost? — na to nám žádný zákon světlo nedává. Vláda skrze své orgány sama si ustanoví míru, až do které opposici některých novin trpěti chce, a najednou dostane redaktor rozkaz, aby přestaly vycházeti jeho noviny. Že v takovémto čase postavení redaktora není radostné, uvěří nám snad každý na pouhé slovo, kdyby třeba ani skutkové svědectví o tom nevydávali. Redaktor časopisu stojí tu mezi dvěma ohni: z jedné strany má dle vlastního přesvědčení zastávati co možná nejhorlivěji zásady té politické strany, ku které náleží, z druhé strany hrozí mu ale, byť se jiných trestů neštítil, zápověď novin, a tudy zrušení všeliké politické činnosti jeho strany (neboť není teď jiné činnosti politické kromě novin). Přetěžko jest nám v takovém postavení najíti pravou cestu, aby se nám ani přílišná bázeň, ani zas přílišná opovážlivost aneb i lehkomysl-

---

[1]) Viz díl II. S. 539.

nost vytýkati nemohla od našich vlastních politických a národních spojenců.

Neočekávané zapovězení Vídeňských velice rozšířených novin »Presse« podalo nám příležitost k takovému kajícímu rozjímání. Jak se časy mění! Když lonského roku v nejbouřlivějším čase počala Presse ve Vídni vycházeti,[1]) netroufali si roznášeči její téměř ani na ulici, a Presse byla tenkrát všeobecně co reakcionářský časopis rozkřičena. Kdo by byl tenkrát mohl na to pomysliti, že tato Presse pod tím samým vydavatelem bude jednou od ministerstva zapovězena pro radikálnost! A přece se to stalo. Ve Vídeňských vládních novinách čteme takové ohlášení:

Noviny »Presse« poskytují svým vystupováním od několika týdnů důvod, že jich tendence k tomu směřuje, aby vzbuzovaly nedůvěru k rozkazům vlády, aby v podezření uváděly každý její skutek, a aby jim vtlačily znak nekonstitučnosti. Nedá se upříti, že se tím udržují mysle v ustavičné nespokojenosti, že se tím podkopává důvěra v trvání a v poctivost vlády, že tím hrozí nebezpečenství veřejnému úvěru, a že se tím rozšiřuje nejistota a strach ve všech třídách státní společnosti. Ačkoli až posud svobodnému rozbírání a vyvracování náhledů, třeba se od oněch vlády různily, v tisku překážky staveny nebyly: uznává nynější guvernér, jemuž uloženo jest, bdíti nad výminečním stavem, že by se proti své povinnosti prohřešil, kdyby zmíněným novinám při jich nyní přijaté a všeobecnému dobru škodlivé tendenci dále vycházeti nezabránil. Toto nezabránění by bylo spojeno s těžkou odpovědností zvláště proto, že noviny »Presse« se odvážily vzdorovati napomenutím, veřejně ohlášeným. Jsouť zapovězeny noviny, jenž se mnohem mírněji držely,

---

[1]) [Tentokráte se považovala všeobecně za orgán hraběte Stadiona (viz díl II. S. 89.), o němžto se myslelo, že ji peněžitě založil. Nemůžeme ale posud s jistotou udati, co na tom pravdivého.]

byla by to tedy nedůslednost, kdyby noviny »Presse« ještě déle vycházeti směly. Civilní a vojenský guvernér považuje to z uvedených motivů za svou povinnost, aby zapověděl noviny »Presse« na čas stavu obležení. Což se tímto u všeobecnou známost uvádí.

Ve Vídni 8. prosince 1849.

Civilní a vojenský guvernér Welden, polní zbrojmistr.

Vydavateli a odpovědnému redaktoru jejímu p. Zangovi[1]) byl následující přípis doručen:

»Špatný směr, jehož se noviny »Presse« od několika týdnů přidržují, články namnoze zlomyslné, jaké »Presse« i ve včerejším čísle přináší, jsou takového způsobu, že by guvernér, jemuž svěřeno jest bdění nad výminečným stavem, proti svým povinnostem se prohřešil, kdyby novinám těmto déle vycházeti dovolil, což by tím méně zodpovídati mohl, poněvadž setrvání při směru, jímž se vládní rozkazy v opovržení uvádějí, považovati se musí jakožto vzdor proti všeobecným napomenutím, jež redakcím novin již kolikráte vydány byly, a jichžto nezachovávání při několika novinách trestáno bylo tím, že se noviny zapověděly. Nížepsaný civilní a vojenský guvernér cítí se pohnuta, zapověditi noviny »Presse» na čas stavu obležení. To se Vám uvádí v známost s poukázáním, že Vaše noviny ode 8. prosince 1849 již vycházeti nesmějí.«

Ve Vídni 8. prosince 1849.

Welden,
civilní a vojenský guvernér.

Může si každý pomysliti, jaký asi dojem způsobila tato událost ve Vídni a v celém mocnářství: nás

[1]) August Zang (* 1807) byl původně voják, pak chemik a konečně žurnalista. Žil delší dobu v Paříži a r. 1848, 16. června jako zodpovědný redaktor vydal první číslo »Kleine Reichstags-Zeitung«, pak dne 3. července r. 1848 1. číslo »Die Presse«.

alespoň naplnila žalostí a starostí pro budoucnost. Všechny Vídeňské časopisy kojili se ustavičnými nadějemi brzkého zrušení stavu obležení a počátku opravdové zákonité svobody tisku, a místo toho zápověď Presse! My jsme sice až k příjezdu J. M. C. do Prahy[1]) také vždy s velikou jistotou očekávali brzké zrušení stavu obležení a počátek konstitučního života: od té doby ale jsme již pevně přesvědčeni, že nemá vláda žádný oumysl v brzkém čase nám navrátiti zákonitý konstituční pořádek, a zápověď Presse potvrdila nás tím více v tomto přesvědčení.

K tomu se ještě rozšiřují velice znepokojující zprávy o změnách v ministerstvě, jmenovitě o odstoupení p. ministra Bacha,[2]) a nechceme ani všechny ostatní opětovati. Že takové věci mysl naši velmi zarmucují, toho tajiti nechceme.

---

[1]) Viz díl II. S. 791.
[2]) Viz díl II. S. 122.

183. (PŘÍPAD TROJANŮV.)

(Národní Noviny z 13. prosince r. 1849. Č. 299. S. 2057.)

Dne 28. listopadu r. 1849 byl od Pražského hrdelního soudu zatknut a do vyšetřování vzat Alois Pravoslav Trojan (1815—1893). Trojan byl r. 1849 osobnost velice známá. Hned v letech čtyřicátých byl mezi pořadateli českých bálů, pracoval před r. 1848 v Průmyslové Jednotě (díl I. S. 185.), byl spolučinný při založení »Měšťanské besedy« (díl I. S. 251. až 253.) a ve schůzi dne 11. března r. 1848 v lázni sv. Václavské, jakož i při vyřízení pražských petic ve Vídni hrál roli první. Byl údem »Národního výboru« a byl zvolen poslancem na sněm zemský i říšský. Zatčení Trojanovo neudálo se z důvodů politických, nýbrž z příčin soukromých. Národní Noviny z 30. listopadu r. 1849. č. 286. S. 2014. o tom oznamovaly: »Všechny okolnosti nejsou nám posud s náležitou jistotou povědomy, dovídáme se však z dobrého pramene, že se jedná o kridu jeho švagra, jistého p. Turka, kupce ve Slaném (r. 1847), při které příležitosti sestra p. Trojana, manželka tohoto kupce, jednu bednu zboží v Praze u jednoho kupce zabavenou vyplatila a pak, ačkoli již konkurs vypsán byl, k zachránění svého přínosu prodala, a tak z massy věřitelům náležící odstranila, což dle zákonu jest podvod věřitelů. Praví se, že hrdelní soud p. Trojana za podezřelého uznal, že v tomto kroku své sestry oučastenství měl.« Trojan hned po zatknutí podal k appellačnímu soudu rekurs, který byl pro něho příznivě vyřízen. Národní Noviny z 12. prosince r. 1849. Č. 298. S. 2056. o této věci psaly: »Na rekurs v záležitosti p. Trojana podaný, vydal včera zdejší appelační soud výrok, že se p. Trojan žá-

dného zločinu nedopustil (Abgang eines Verbrechens), pročež nejen že hned propuštěn býti musí na svobodu, nýbrž i vyšetřování proti němu přestane. My jsme se naschvál až do dálších ouředních výroků od všelikých úsudků zdrželi: těší nás tedy tím více, že za nevinného uznán jest a zanecháme všem těm, kteří radostně nejen proti němu, nýbrž hned proti celé straně nejhanebnější domnění a útržky rozšiřovali, aby se styděli, jestli se ještě mohou stydět.« V následujícím 299. čísle přinesly Národní Noviny o celé události tento Havlíčkův článek:

H. B. — Říkává se obyčejně, že celá strana, celý národ nikdy se nemá tupiti a pomlouvati pro osobní vady jednotlivců, a že tedy skvrna objevující se na mravním charakteru některé osoby nepadá na celou stranu, na celý národ, ku kterému tato osoba náleží. — To však se jenom říká a nedělá, jinak jest v theorii, jinak v praxi. Tak dobře jako si celý národ vlastní zásluhy svých výborných ve světě z té neb jiné příčiny proslulých mužů ke cti připisuje, tak dobře jako po nejdelší časy s chloubou vzpomíná národ na své výtečníky: tak také zas nepřátelé a protivníci s radostí se uchopí každé osobní vady jednotlivce, aby mohli potupu rozšiřovati o celé straně protivné aneb dokonce o celém národu.

Pravda těchto slov potvrdila se zase na případnosti p. Trojána — ovšem tenkrát pro zahanbení těch, kteří nás zahanbiti chtěli. Nepochybně, že událost tato nejenom v Praze nýbrž také ve všech končinách naší vlasti byla předmětem rozmanitých řečí, hádek, zármutku z jedné, a zlomyslného potěšení z druhé strany.

Když se najednou jako blesk z čista jasna roznesla po Praze pověst, že jest Trojan od hrdelního

soudu a sice pro podvod zatčen, byli jsme všichni tak neočekávanou a neobyčejnou událostí jako omráčeni. Všichni, kteří tohoto muže od jeho mladictví znají a s ním obcují, přesvědčili se nejednou o jeho šlechetné a poctivé povaze, o jeho upřímné obětavosti, s kterou vždy nehledě na žádný zisk a na žádnou obět usiloval o obecné dobro naší vlasti: a já sám písatel tohoto již po více let stoje s ním v uším přátelském svazku a obcování, měl jsem nejednou příležitost nejen ze slov nýbrž z činův, a to nejen veřejných nýbrž i nejsoukromějších přesvědčiti se nevývratně o šlechetné jeho povaze. Zprávou takovou o jeho zatknutí, zatknutí u hrdelního soudu, zatknutí pro podvod, byl jsem dočista omráčen. Zatím si pospíšili pánové jisté strany, kteří by nás všechny jim v cestě stojící zastavatele práv národu nejraději viděli snad na popravišti neb alespoň zhanobené a poražené, zatím si tedy tito pánové pospíšili na všelikých cestách rozšiřovati nejhanebnější pověsti o příčině Trojanova zatknutí. Již prý po mnoha let dělal falešné směnky, již množství lidu prý o znamenité peníze přivedl atd. tak že se nám až hnusí jenom opakovati všechno to, co tito lidé po celém městě rozšiřovali. A zrovna největší »přátelé pokoje a pořádku«, kteří naší straně každou chvíli vyčítají nesnášelivost, osobování, ultra atd. zrovna tito pánové ukázali tak jako vždy jindy i při této příležitosti, jak by jim milo bylo kdyby nás mohli zkaziti. Nespokojili se tím jenom Trojana hanobiti: hned musela celá strana naše být sestavena ze samých zločinců, podvodníků, přestupníků atd., tak dalece že ku př. jistý dobře známý professor práv se ani zdržeti nemohl, při svém ouřadování (při rigorosum)

nám všem utrhačně spílati. Co všechno jsme zde v Praze od takových a podobných našich dobrodinců poslouchati musili, může si každý posoudit již jen podle toho, co si troufali tisknout ve svých časopisech, jmenovitě v jednom, o kterém jsme si již dávno pevně umínili, že ani vyslovením jeho jména noviny své zhyzditi nechceme. Také Lloyd[1]) ve Vídni, o kterém se dobře ví, na čí outraty vychází, píše ještě v outerním svém čísle (11. pros.) doslovně takto: Das Verbrechen, dessen Trojan beschuldigt wird, ist, wie ich höre, »Urkundenverfälschung und betrügerisches Anlocken fremder Waaren.« Ein schönes Geschäft für einen diätenlosen Volksvertreter!«

Viděti z toho hned, jak těm pánům ještě posud sněm v žaludku leží, tak že ho a odtud narostlou žluč proti nám ještě posud vytráviti nemohli!

V takových trapných okolnostech snažili jsme se alespoň dověděti, jaké podezření se u hrdelního soudu proti Trojanovi skutečně zdvihlo, a co jsme se o celé věci dověděli, to jsme v krátkosti podali již hned tenkrát v N. N.,[2]) aby alespoň něčím se porazily ty ošklivé pověsti. Nyní sme se ovšem teprva dověděli, že ani to, co jsme my o této věci podali není pravdivé, a jmenovitě, že ani žádný konkurs nebyl vypsán.

Než rozhodnutí sl. appellačního soudu, které jsme již včera[3]) sdělili, a které bylo uzavřeno jednohlasně v rozmnoženém senátu (9 rad a oba předsedové) očistilo p. Trojána ze všelikého podezření. Tím ovšem jest jeho veřejné postavení zachováno a jemu zase

---

[1]) Der Lloyd z 11. prosince r. 1849. Č. 583. Ranní vydání.
[2]) Národní Noviny z 30. listopadu r. 1849. Č. 286. S. 2014.
[3]) Národní Noviny z 12. prosince r. 1849. Č. 298. S. 2056.

všechny předešlé hodnosti a úřady navráceny: kdo ale nahradí jemu z úplna všechny ztráty a utrpení, které mu překvapenost hrdelního soudu Pražského způsobila? Kdo může posouditi, jaký jest to cit, býti v tak ošklivém podezření, býti v takových řečech po celé zemi, jenom ten může dokonale uvážiti těžkost křivdy, které Pražský hrdelní soud se na p. Trojanovi dopustil. Pan Pštros, přednosta hrdelního soudu Pražského, měl tím opatrněji v této věci jednati, poněvadž je všeobecně známý poměr jeho osobní k p. Trojanovi. Každý ví, že p. Trojan byl na místě p. Pštrosa spoluoudem zemského výboru, za kterýžto ouřad p. Trojan 900 zl. stř. ročního platu užívá, a každý dobře ví, že p. Pštros písemně si u obce Pražské s patrnou nelibostí proti Trojanovi ztěžoval, že tímto vyvolením p. Trojana jeho p. Pštrosa důchody stenčeny jsou (o 900 zl. ročně), a tudy od obce nějakou remuneraci za svou bývalou činnost žádal. Každý také ví, že p. Trojan po odstoupení pana purkmistra Müllera[1]) k tomu působil, aby někdo jiný než p. Pštros za purkmistra Pražského vyvolen byl. Právě poněvadž všechno toto známo jest, měl sobě pan Pštros, přednosta Pražského hrdelního soudu tím opatrněji počínati, neboť každý ví, že v těchto věcech velmi mnoho na přednostovi záleží, který si sám ke každé věci sestavuje senát. Ví se také, s jakou rychlostí hrdelní soud vykonal své překvapené uzavření na p. Trojanovi, a jak spěšně oznámil hned jeho zatknutí k městské raddě atd., a s druhé strany se ví, s jakou

[1]) Josef Müller (1792—1862) byl poslední jmenovaný purkmistr Pražský. Po březnových událostech r. 1848 složil purkmistrovství a vstoupil do služby jako appelační rada v Brně.

vahavostí odeslal hrdelní soud jeho rekurs k appellačnímu soudu. Rekurs p. Trojana potřeboval *pět dní* k cestě z Novoměstské radnice na Malou stranu, čímž se také nevinné zatknutí p. T. prodloužilo, poněvadž zameškáno jest sezení appellace. Uvádíme naschvál všechny tyto *pravdivé* okolnosti, abychom ukázali, jak právě v tomto pádu nejvíce obezřetnosti a opatrnosti při hrdelním soudě by bylo bývalo zapotřebí, aby se k žádným důminkám strannosti příčina nezavdala.

Celá tato případnost byla však pro nás alespoň v tom ohledu poučná, že jsme opět seznali množství lidí, kterým by to srdečnou radost způsobilo, kdyby naši stranu hodně zošklivili a tak naše působení pokaziti mohli. Bůh jim to odpusť! —

184. DVA COPY.

(Národní Noviny z 13. prosince r. 1849. Č. 299. S. 2058—2059. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 236—243.)

H. B. — Tentokrát podivnou náhodou můžeme posloužiti svému čtenářstvu dvěma copy; jedním starým již roku 1813 uříznutým, druhým zcela čerstvým, který jsme uřízli s hlavy p. Dra. Landsteinra,[1]) redaktora nových, jak on praví, guvernementálních, a jak se obyčejně říká, vládních novin »Oesterreichische Reichszeitung«. Tedy v pořádku podle stáří.

Proces r. 1813 strany uříznutí copu.[2])

Slavné místní právo!

Vidím se nucena, na D . . ., rychtáře z V . . ., panství Sm . . ., zanésti následující žalobu:

Co c. k. privilegovaného sanytrníka, jak příloha *A.* vykazuje, pohnulo mně moje zaneprázdnění předsevzíti cestu do St . . ., abych k vyrábění sanytru objednal kamenného uhlí, a jdoucího 8. září 1812 ze Sl . . . do K . . . mého

---

[1]) Viz díl II. S. 756.

[2]) [Podáváme tuto pro obveselení myslí skutečnou žalobu, která byla r. 1813 u Smečenského soudu zadána, a z které sám čtenář bez dalšího výkladu porozumí, že jest sice nyní velmi směšná, ale za toho času byla zcela opravdivá. Přeložena jest doslovně z německého. Red.]

domova, přepadl mne večer a já byl nucen přenocovati ve vsi P. . . . v hospodě.

Každý cestující má právo ve veřejné hospodě očekávati pokoj a bezpečnost práv osobních. Přihodilo se však naopak.

Rychtář V. D. byl v téže hospodě, pil silně, hřmotil celou noc, a zbavil mne tak nočního spánku. Já jsem seděl u zvláštního stolu, aniž jsem se s tím D. a jeho družstvem do zvláštní rozmluvy pustil, neb kdy s ním jakou známost měl, aneb jemu k nějakému výstupu příčinu podal.

Dne 9. září k 7. hodině ráno projádřil se ten D. hledě na mne: Ten sakramentský cop musí dolů, i vytahoval svůj kapesní nůž. Já se vyjádřil, že jsem proto sem nepřišel, to že mně udělati nemůže. Když však vstana od stolu, ven sem jíti chtěl, popadl mne od zadu za vlasy, držel mne tak pevně, že jsem se hnouti nemohl, a v této době násilí a překvapení uřízl mi cop několika neostrými a protož velmi rujícími a bolestnými řezy.

Jak slyším, uřízl prý tento svou zámožností ke zlomyslnosti a rozpustilosti velmi nakloněný rychtář, již také cop jednomu myslivci ze Sl . . . ., K . . . skému učiteli a ještě jiným třem osobám, a jest se obávati, že by, pakli by tento výstupek bez trestu zůstal, žádný cop, ani na hlavách vyšších stavů před ním nebyl jist.

Uříznuv tak násilím, beze vší příčiny ten cop, vyzdvihl jej do výšky, a aby mě před přítomnými zostudil a směšným učinil, mluvil všeliké hloupé věci mezi tím, konečně hodil s opovržením cop na zem a pravil: Zcípni!

A když já důvěřuje v ochranu zákonů, daleký toho bych jej slovy nebo skutky ku pořádku odkázal, ke stolu se posadiv, nad přestálým leknutím, bolestmi, utrpenou ztrátou copu a nad potupou plakati počal, vysmíval se tomu ten zlomyslný člověk, křiče: Ať zcípne!

Všecky tyto okolnosti dokážu řádným důkazem skrze svědky Václava S . . ., kováře z K . . ., M . . . ského rychtáře F . . ., K . . . panství, P . . . ského hostinského H. a M . . . ského sedláka V . . . (je to jediný sedlák toho jména v M . . .) K . . . ského panství dle průvodních článků, B, a svou doplňovací přísahou.

Z předeslaného vysvítá, že žalovaný ze zlého oumyslu jednal, a protož dle § 1323 všeob. občanského zákonu k ouplnému zadostučinění zavázán jest.

Že jsem při tom, když on mne od zadu popadl a neostrou kudlou mně vlasy uřízl, bolesti utrpěl, vyplývá z věci samé, na každý případ podávám důkaz skrze znalce, jichž možná vzíti z třídy vlásenkářů. On jest tedy mně, jakožto c. k. sanytrníkovi také dle čl. 1325 tohotéž zákona povinen zaplatiti přiměřenou náhradu za bolest. Utrpené bolesti cením svědomitě na 300 zl. v. č. a prosím, abych připuštěn byl k přísaze oceňovací.

Roznesše se pověsti, že mne tak hanebným způsobem cop uříznut jest, byl jsem v celé krajině směšným učiněn, i moje čeládka nemohla se smíchy zdržeti, když já bez copu, na který jsem ode dávna tolik držel, domů přišel, a když prostopášný příběh slyšela. Od toho času pohřešuji u svých podřízených onu správnost, kterou jindy mé rozkazy vykonávali.

Ne bez příčiny nosívaly ondy vznešené osoby vlásenky s kolika copami. Dokud jsem svůj milý cop měl, měl jsem větší vážnost, pročež také větší působivost ve své živnosti. Ztrátou copu se to všecko zmenšilo, a já utrpěl tím škodu na mé živnosti, kterou svědomitě na 200 zl. č. v. cením, a prosím, abych dle § 1330 téhož zákona připuštěn byl k přísaze oceňovací.

Můj protivník nemůže jednostranně ustanovit, mnoho-li mně na mém copu záleží. Uříznutím vlasů mých stala se mi také škoda na mé osobě, a žalovaný jest povinen dle č. 1293 téhož zákona zadostučinění dáti; neb třeba i časem vlasy zase vyrůsti mohly, nebudu přece nikdy tak krásný dlouhý cop míti, jaký bych měl, kdyby mi nebyl uříznut. Mimo to, že patří cop k obyčejné okrase, byl jsem zvyklý, choditi se zavázanými vlasy. Nyní je nemohu, dokud lépe nezrostou, vázat, a kdož může určiti meze účinlivosti přírody? Od toho času cítím jisté hlavy bolení.

Vůbec byl ten cop moje osobní majetnost, o kterou mne žalovaný svou prostopášností připraviti nemohl. Též jsem sobě toho copu vážil ne z marnosti, nýbrž z pravdi-

vého oumyslu; neb na mně, jako na všechny sanytrníky čeká osud, že pro mnohé výpary z hlavy v dílnách holou hlavu dostanu. Já jsem sobě tedy předevzal, abych nemusel někdy od zkažené k . . . . vlásenku na své hlavě nositi, hlavu svou zachovati, abych z ní jednou nositi mohl vlásenku bez nebezpečenství pro zdraví. Tak ale mne ten zlomyslný člověk oloupil o ten poklad, a já nemám žádné naděje, že mně kdy tak krásné vlasy vyrostou, i jestiť zřejmé, že jsem i bez ohledu na utrpenou bolest a škodu na mou živnost se vztahující, při tom uříznutí copu, také na své osobě škodu utrpěl. Tuto škodu cením svědomitě na 500 zl. v. č., a prosím, abych byl dle č. 1293 připuštěn k oceňovací přísaze.

Pročež prosím, aby k vyslechnutí žalovaného ustanoveno bylo stání, a při něm aby se stal pokus směsu, a pakli by se nedocílil, aby se pře líčila, a pak aby se za právo uznalo, že jest povinen mně:

a) za utrpenou bolest 300 zl. v. č.,

b) za škodu ze škodlivého působení případnosti této na mou živnost 200 zl. v. č.,

c) za škodu mé osobě tím způsobenou 500 zl. v. č. spolu s právními i jinými outraty, jež likvidovány budou, pod uvarováním exekuce do 14 dní nahraditi. — V P . . . . 17. ledna 1813.

Kauci skrz outraty právní dává žalovatel se svou sanytrnou v K . . . třeba i v hotovosti.

Václav U., sanytrník.

A tergo.

Slavný Sm . . . místní soude!

Žaloba
Václava U . . ., c. k. sanytrníka skr. J. U. Dr. P . . .
na
V . . . . ského rychtáře D . . .

skrze prostopášné uříznutí copu k vlastní vlásence po mnohá léta velikou péčí zachovaného a vyplývajícího z toho zadostiučinění. S pism. *A*. a *B*.

»Oesterreichische Reichszeitung« přináší následující článek v čísle svém od 9. prosince t. r., který zde napřed čtenáři pro ukázku podáváme, aby se vidělo, jak píše redaktor takových novin o Slovanstvu:

Jak pověst vypravuje, promluvili jednou vyslanci slovanští k Almusovi, vévodovi maďarskému: »My Slované jsme básníci a flétisté, kteří málo rozumíme o státnictví a o politice.« Čtouce listy Čechoslovanů, nemůžeme pravdivost těchto slov až podnes zcela upříti. Poesie jestiť to zajisté, vždy ještě sníti o staré vládě kmene svého, mluviti o slávě koruny české, jako by ještě stávalo Přemysla Otakara neb velikého Karla, který pomocí německé kultury a německých mravů poněkud objasnil národní snahy; poesie jestiť to, mluviti o věcech jen tenkráte možných, kdyby v měsíci jsme žili, kdyby vše zcela jinak bylo, než jak právě jest, nebo zcela ani nestávalo. Státnictví a politika zřídka nalézá se v takovémto snění.

»Národní Noviny« praví: »Rakouský císař nikdy nesmí se státi německým císařem, velmoc rakouských národů nechce tomu za žádnou cenu. Rozdvojení s Pruskem stalo se snahou císaře rakouského, který sobě korunu německou na hlavu posaditi chce. Zamítá s opovržením dle rady ministerstva staroslavnou českou korunu, neb ani úmysl nemá, za českého krále se korunovati dáti! O německé koruně smýšlí Čechové rovněž tak, jak celý svět přes tisíc let o ní smýšlí, a nyní mají o tuto korunu bojovati, zem v neštěstí i dluhy uvrci a při tom všem na to pohlížeti, jak česká koruna se zanedbává a v zapomenutí uvádí!« —

Nechť se jen upokojí tito fanatikové Slovanstva, nebudou oni krev svou cediti proto, že mocnář rakouský korunu někdejší svaté římské říše na hlavu sobě posaditi chce. — Než, chtějí toho pouze, věřili by snad skutečně pohádce, kterou lidu vypravují, aby je pobouřili, jako cikán namlouvá lehkověrné děti, když je chce ukrásti?

»Kdož by dobromyslně oklamati se dal? Německá koruna jest zde jenom symbol; myslete sobě vliv Rakouska

v Německu: živel německého vzdělání a mravů v Rakousích, spojení obou skrze společenský vzájem pod obrazem tímto, a nalezli jste klíč k výkladu onoho symbolu.

»Když porovnáme slova Nár. Nov. se vším, co tvrdí vůdcové Slovanů severních a jižních, nemožno o tom pochybovati. Jakž oni rozvzteklejí se slyšíce, že by němečtí osadníci do Uher vystěhovati se mohli, jak pohne to jimi, když Dunaj nazývá se řekou německou!

Hle, vizte! volají, jaká budoucnost nás čeká!

Rakousko, dle jich mínění, jest stát slovanský, velikost jeho a budoucnost spočívá na foederaci kmenů slovanských jej obývajících. Jsouť pak Němci menšina obyvatelstva! — Německa odříci se musíme! Jest zráda na Slovanstvu a na poskytnutých stejných právech národů, když německé mravy a německá řeč ustanovují se za spojidlo zemí rakouských!

»Temné tušení proniká Slovanstvo ve všech končinách, snaha, prahnoucí žízeň po něčem, co sami jmenovati nemůžeme, probíhá pulsy osmdesáti milionů. Pravá myšlénka, slovo, jiskra jenom a celá Evropa vzejme se plamenem.« —

Tak mluvili na slovanském sjezdu v Praze. Hlasy utichly, myšlénka pozůstala ve vůdcích — ona žije dále, byť i neosmělili se vyřknouti ji!

Klamno jest mysliti, že takové tušení, taková myšlénka, jaká se zakládá ve sbratření národů slovanských, pojednou povstati nebo pojednou zaniknouti by mohla. Události minulého roku způsobily toliko, že na světlo vyšla, že zřejmě hlásána byla; však musilo ji dříve stávati, neb sahá daleko do historie, jestiť výsledek všech výjevů a všeho spletení, které vznikly v životě těchto národů. Poměry ale nynější nazpět povolaly obezřetnost i mírnost nějakou; ostýchají se mluviti zřejmě o Panslavismu, toliko co příšeru vystavují jej; než smýšlení byvši vzbuzeno před rokem pozůstalo, toliko forma výrazu se změnila. Vnitřní oprávněnost, která své rozšíření a moc a učení o vládě národnosti Slovanům poskytuje, již do předu se nestaví; ano uchylují se na historickou půdu.

Mluví se o slávě koruny české, o privilegiích Chor-

vátů, o starých právech Srbů, každý snaží se udržeti sebe v starém odloučeném postavení, federace pak podá se sama. Jinými slovy, panslavismus, jenž dříve obsahoval nepřehlednou 80 miliony Slovanů obývanou krajinu, obmezuje se nyní na kmeny, kteří sídlejí ve vnitř hranic rakouského mocnářství, mění se v Austroslavismus, jestliže tím jménem jmenovati jej můžeme.

Když ale poměry slovanských národů v Rakousku uvážíme, okáže se, že myšlénka ta, byť i v smyslu nejužším ani nejmenší nemá podstaty, by v život vstoupiti mohla. Kde jest, tážeme se, vzájemná páska, jenž vázati má tyto národy, když vylučuje se řeč německá i mravy německé?

S Kolárovým nápisem: »Vzájemnost Slovanů,« počalo se mluviti o národu slovanském; psali jsou historie řeči slovanské, Šafařík, Maciejovski, Mickievicz ve spisech svých o starožitnostech, o historii práv, o minulosti a budoucnosti Slovanů, spojili slovanské národy v jeden národní celek. Však kde jest tento veliký národ Slovanů?

Nejenom že řeč a mravy rozličných kmenů jsou zcela rozličné, tak že jenom pomocí řeči německé sobě vespolek rozuměti mohou, panuje ještě mezi jednotlivými kmeny vespolná nenávist, žehravost čeledí, které obě projevovaly se před tím v krvavých půtkách, o kterých historie vypravovati může, a které až podnes ještě zcela nevyhasly. Zapomněl snad Polák a Čech na staré rozmíšky?

Nebo dělí je jenom Karpaty? Shoduje se Rusín s Polákem? Ani spřízněný Slovák nekloní se k Čechu, ačkoli oba pocházejí z plemene československého, jestliže totiž přísloví a nadávky v ústech národa mají významu! I u kmenů illyrských navzdor všemu zbratření, stává ještě národního odporu! —

Zde již dělí národy odporná víra. Srb nechce se státi katolíkem, Chorvát dle starého práva netrpí vyznavatele víry nesjednocené.

Všudy, kde se usadili Slované, vzdělávajíce půdu, nalezají se německá města, a živel vzdělanosti německé všude se zakořenil. Stal se spojidlem mezi rozličnými kmeny a jest ním až posud: mohou Češi na jeho místo jiné dosaditi?

Sledujme běh řek, na jichžto březích od dávnověkosti sídleli Slované, běh Labe, Visly, Dunaje. Plavba a obchod nalezají se v rukou Němců, jichžto osady uprostřed Slovanů řídily se dle cest vodních, přirozených to silnic pro obchod.

Stalo se tak během času; poměry všechny musely by se změniti; co teprv po stoletích vyvinouti se může, zde nalezati by se muselo co výsledek minulosti. Žádná vláda, žádné ministerstvo tyto poměry změniti nemůže, pomocí ale stejných práv, které ústava Slovanům rovněž jako Němcům poskytuje, můžou sobě dobýti duševní moci. Nechť tedy hledí zříditi sobě národní řeč, nechť hledí zmocniti se vlády v průmyslu i v obchodu, v umění a vědách. Svět podán jest vždy nejdůmyslnějšímu i nejčilejšímu. — Nechť ukáží vůdcové Čechů a Illyrů národům cesty vedoucí k moci a vplyvu; nechybíť zajisté Slovanům duševní síly a vytrvalosti v práci; mužové jako Šafařík a Gay dali příkladů, jichž by druzí následovati měli.

Národové slovanští bojovali pro celitost monarchie ve válce občanské, jakož i na bojištích, oni ve zmatcích národních neupustili od myšlénky velké jedné vlasti; Němci dali myšlénku svobody a ústavu národy spojující co zásadu sjednocení. Tak národové, v mnohém sobě vespolek povinni jsouce, snažením k jednomu společnému cíli velkou sobě připravují budoucnost. Ať tedy vůdcové jednotlivých stran nechtí zameziti, co prozřetelnost tak ustanovila a co zdravý smysl národu až posud uznával za potřebu nevyhnutelnou!

Takto píše pan Dr. Landsteiner, který od té doby, co byla v Rakousku zavedena emancipace židů, může být také ministrem. Kdož by myslil, že se dá na tento článek něco odpovědít?

My nemyslíme — ale proto, poněvadž nás tak zastal právě při dobrém humoru, hodláme si s vážnou politickou fitoslovanskou moudrostí p. Dr. Landsteinra zatančiti několikrát do kola polku. Proto jsme také

dali jeho článek mezi nepolitické do Feuilletonu, a on jest skutečně nepolitický, již proto, že tímto článkem p. Landsteiner posloužil ministerstvu asi tak, jako onen medvěd svému poustevníkovi tím kamenem.

Tedy především myslí p. L., že my Slované jakožto pouzí básníci a flétisté, nerozumíme politice a státnictví. Inu my Slované v Rakousku jsme ovšem nyní jen chudí básníci a flétisté, ale máme bohatého strýce, jenž hraje na basu a tak tvrdí muziku v celé Evropě, že často svým kontrabasem všechny ostatní přebručí. Nedávno ještě jeho basa velmi líbezně hrála, a bez jeho basy by snad z toho Miserere nebylo vypadlo Te Deum Laudamus. Z toho se také dá soudit, že rozumí politice a poněvadž je také Slovan . . . quod erat demonstrandum. Také nepotřeboval p. L. ani říkat, že náš veliký král Karel skrze německou kulturu něco světla vrhl na temnost našeho národního snažení. Naše národní snažení bylo Němcům již dávno před tím známé, když ještě k nám do Čech na pejty chodili, leč by snad byli tak z čerstva utíkali, že si ho dobře nepovšimnuli. — Ostatně ale neupíráme německé kultuře tu čest, že osvítila naše národní snažení, jmenovitě, když našeho osvíceného a svobodomyslného krajana, mistra Jana Husa, spálili, bylo tím plamenem naše národní snažení velice osvíceno, tak velice, že mohl pak bratr Žižka (také takový flétista), velikou armádu svaté německé říše po tmě přes hranice vyhnati, a tím své národní snažení objeviti. Kromě toho němečtí Jezovité také osvítili naše národní snažení, když nám totiž všechny české knihy popálili, snad proto, abychom rozuměti nemohli jejich politice, a aby se na tom popeli tím lépe německá kultura urodila.

Pan L. se také bojí, že by si Slované bez němčiny mezi sebou nerozuměli. Můj Bože! jak by nás tedy mohli nejlépe vyplatit! Ať to vymůže p. L. u ministerstva (jemu se snad leccos k vůli stane), aby všem Slovanům bylo užívání němčiny zapovězeno. — Pomoc hotová! Bojíte se panslavismu, ale když se nám vezme němčina, nebudeme se moci mezi sebou smluvit a spojit a nepotřebujete se nás bát. Recipe, probatum est.

Pan Landsteiner také ví, že jsme my Slované mezi sebou nesvorni: ať se nás tedy právě proto nebojí, ani on, ani ten, kterýž ho poslal.

Také praví p. L., že se o slovanském národu teprva počalo mluviti, když vydal Kollar svou »Slavische Wechselseitigkeit«.[1]) V tom ale nemůžeme panu L. dokonce dát za pravdu. Což to byl, jak říkáme vosk, když němečtí biskupové chodili mezi Slovany vybírat desátek, a když nás Slovany proto, že jsme jim ho nechtěli dávat, žalovali co kacíře u sv. Otce v Římě? Nemluvilo se tu o nás? Nemluvilo se o nás, když hned ve středověku Němci v severních městech Slovana žádného ani k učení řemesla připustiti nechtěli? atd., atd., atd. O pane Landsteiner! o slovanském národu se již od jakživa tuze mnoho mluvilo — ale jen utrhačného a lživého. Jestli ale mluvíte, že jen poctivá spravedlivá řeč za nějaké mluvení považovati se má, tu ovšem se o slovanském národu ještě posud málo mluví. Ipse vtip se. Konec.

---

[1]) Viz díl I. S. 28.

185. (PROTI POVĚŘE.)

(Národní Noviny z 15. prosince r. 1849. Č. 301. S. 2065.)

V dopise z Boleslavska uveřejněném v Národních Novinách z 27. října r. 1849. č. 252. s. 986. bylo učiněno sdělení, že ve Mcelích byl »letos ve fabrikaci nový zázrak, totiž zjevila prý se tam Panna Maria«. Dopisovatel již tehdy celou událost jako »fabrikaci Jezovity« označil a jako klamání prostého lidu odsoudil. V novém dopise, otištěném v Národních Novinách z 15. prosince r. 1849. č. 301. s. 2065. znova k věci se vrátil a to proto, že víra v domnělé zjevení Panny Marie ve Mcelích neutuchala, nýbrž rostla. Úřední komise se sice na místo dne 20. listopadu r. 1849 dostavila, aby věc vyšetřila, ale šíření pověry a jitření lidu nijak nedovedla zastaviti. Stalo se to proto, že v šetření nepočínala si dosti důkladně a že omezila se pouze na vylíčení celé události od místního faráře. Dopisovatel z Boleslavska ukázav na jisté okolnosti, dle nichž dalo by se souditi na původce domnělého zázraku, vybízel, aby světští úřadové ve věc zasáhli a klamání lidu od nesvědomitých lidí konec učinili.

H. B. — V dnešním svém čísle (viz z Boleslavska) uveřejňujeme některé bližší zprávy o známém rouhavém podvodu ve Mčelích, které nám byly od muže víry hodného z nejbližšího okolí sděleny. Odkazujeme na tyto zprávy jakožto na věc důležitou. Z celého jednání viděti jest, že ouřadové nejhlavnější věc opomenuli, totiž vypátrání osob, původců to-

hoto podvodu. Jisto jest, kdo povahu lidskou zná nebude nám v tom odpírati, že pouhým ouředním zákazem takové věci se nikdy nepřetrhnou, nýbrž naopak ještě více rozmnoží. Měli jsme již mnoho příkladů, že hospodští, kostelníci atd. již mnoho podobných zázraků a zázračných vod si vymyslili, jen aby lid pověrčivý na jistá místa lákali a sobě tím něco peněz nahnali, a že žádné ouřední zákazy v stavu nebyli, lid nevzdělaný od těchto nepravdivostí odvrátiti.

Chceme-li ale upřimně lidu tak zaslepenému oči otevřít, a věc jak se říká z kořene vyvrátit, tu jen zapotřebí jest, odhaliti před lidem tajný původ celé věci, strhnouti s těch několika podvodníků roušku svatou, do které se nepoctivě zahalovali. Kdyby se něco podobného bylo stalo ve Mčelích, kdyby se jmenovitě bylo ouředně vyšetřilo, která podvodnice se opovážila představovati pannu Marii, a kteří podvodníci ji k tomu svedli, dělíce se s ní nepochybně o ty obětě (divná věc, že se bez peněžitých obětí málo která nábožnost vydaří!): kdyby se, pravím, všechno to náležitě bylo vypátralo a lidu ve známost uvedlo, (což bylo jistě snadná věc, kdyby se jen bylo chtělo!) byloby zajisté celé okolí od své sprosťácké pověrčivosti vyhojeno.

To se však, bohužel! nestalo. Vůbec se nemůžeme při té příležitosti uvarovati následující úvahy. Ministerstvo naše velmi často ubezpečuje nás o tom, že pevný úmysl má konstituční zásady a svobodu pravou upevniti. Nicméně ale vidíme, že se velmi mnoho proti konštituci a svobodě nejen postupně mluví, nýbrž i jedná, a to také od mnohých ouřed-

níků. Přece však se nepamatujeme na žádný pád, aby byl někdo proto, že v reakcionářském smyslu se proti ústavě provinil, potrestán, kdežto ale každou chvíli se trestají a pronásledují ti, kteří libovolnější chtějí býti než jest ústava, třeba se ani proti ústavě ještě neprovinili. Čím si vysvětlíme shovívavost a dobrotu k jedné a přísnost k druhé straně? Tuším velmi jednoduše. —

---

186. REICHSZEITUNG A SLOVANÉ.

(Národní Noviny z 16. prosince r. 1849. Č. 302. S. 2069. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 243—244.)

H. B. — V Praze dne 14. prosince. Myslili jsme včera, že dosti na tom, p. Dr. Landsteinra[1]) a jeho Reichszeitung odbyti zkrátka několika žerty pro obveselení zarmoucených myslí konstitučních občanů.[2]) Vidíme ale, že přece celá věc nabývá pořád více důležitosti a konečně žádá od nás, abychom neopomenuli proti jistým, velmi perfidním taktikám odpor svůj v náležitý čas pronésti.

Dnes opět čteme v prvním úvodním článku Reichszeitungu od 13. prosince ty samé neb asi podobné věci proti Čechům, jaké jsme v přeloženém ve svém Feuilletoně článku pro ukázku předložili svému čtenářstvu, pročež za zbytečné považujeme, poznovu je tuto překládati. Smysl nového článku p. Landsteinrova jest předhůzka proti nám, že si přejeme, abychom politicky spojeni byli s Ruskem. Krátká sice, ale velmi vydatná předhůzka — zrády zemské!! Na štěstí nám zároveň ti samí pánové také předhazují tajné republikánství, tak že jedna z těchto předhůzek sama sebou

---

[1]) Viz díl II. S. 756.

[2]) Viz Dva copy díl II. S. 832.

druhou poráží, neboť by to byla zajisté podivná myšlénka: Mikuláš Pavlovič Romanov, president republiky všeslovanské!!

Avšak což je takovým pánům jako jest Oesterr. Reichszeitung po důslednosti, oučel jejich jest jenom v podezření uváděti své protivníky, ať pak se k tomu vezme záminka odkudkoli. Věru při vší tragičnosti má takováto smělost něco komického do sebe. My jsme v nejrozhodnějších dobách skutky dokázali svou oddanost a přece se nám vytýká tajný nepřátelský oumysl: a ti, kteří zjevnými skutky projevili nepřátelství své, ti nyní se vnucují za spasitele a ještě ani na tom ne dosti, oni se osmělují nabízeti svou pomoc proti nám, tajným prý nepřátelům! Ironie nade všechny ironie!

A jakou nad obyčej výbornou hermeneutiku mají tito pánové! Oni nám pořád opakují neschopnost Slovanů k samostatnosti politické, nevyhnutelnost, abychom se drželi jistých pěstounů a politických poručníků. A když proti nim uvedeme nejpatrnější praktický důkaz o schopnosti Slovanů, když poukážeme na Rusko, hned zase umějí z toho vypátrati naše tajné toužení po spojení s carstvem ruským!

Věru onen vlk, který beránka vinil, že mu vodu kalí, ačkoli stál vlk na potoku blíže u zřídla než beránek, a ačkoli tedy vlastně vlk beránkovi vodu kalil; onen vlk věru měl tu samou logiku a též tolik spravedlnosti, jako tito pánové! Oni píšou ve svých novinách zřejmě, že němectví musí nevyhnutelně převládat v Rakousích, že musí být jejich řeč posvátní v politice, na sněmích, v soudech a ve vyšších školách, — to jest spravedlivé, slušné, to jest rovnoprávnost, ba

jestli chcete, jest to i šlechetnost, shovívavost, dobrodiní německé pro nás! Když ale my poukazujeme na křivdy, které se nám dějí, udávajíce při tom skutečná fakta: ejhle! křičí hned: slovanská pánovitost, oni chtějí vládnout v Rakousích. Uebergriff, Suprematiegelüste! Věru, než ten slabý pramen rovnoprávnosti a svobody doteče od vlády až k nám, ztratí se větší část v písku a kalužinách nepříznivých nám nižších a vyšších vládních orgánů buď německých, buď poněmčilých, kteří se ještě doufají zavděčiti a zásluhy si získati, čím více nás osočí!

Pak se nám vyčítá nespokojenost, nepřátelství proti vládě a proti státu! —

Österr. Reichszeitung přivedla to v této své svaté horlivosti tak daleko, že se neštítí slova z Národních Novin docela překrucovati a špatně překládati, a když se jí pak již samotné přece zdá být veliká nespravedlivost, napíše: So ungefähr sprechen die Národní Noviny! Ungefähr jest ale slovo s velikým pláštěm, pod který se mnoho vejde.

My však zvykli jsme již skrze drahná léta na takové s námi jednání, mrzí nás však nyní jen to, že také guvernementální noviny se postavily v tomto ohledu do jedné řady s pány jako jest Wutke, [1]) Schuselka, [2]) Schilling [3]) etc. etc. etc.

[1]) Dějepisec Heinrich Wutke (1818—1876), univ. professor v Lipsku, byl r. 1848 členem frankfurtského Vorparlamentu a po smrti R. Bluma (viz dle II. S. 220.) zaujal jeho místo v národním shromáždění ve Frankfurtu. Náležel k straně velkoněmecké.

[2]) Viz díl I. S. 46.

[3]) Rodák vídeňský, lékař Dr. Arnošt Schilling byl horlivý zastance myšlenky sjednoceného Německa ve Frankfurtě.

187. (DOTAZY O NOVÉM OBECNÍM ZÁKONU.)

(Národní Noviny z 19. prosince r. 1849. Č. 305. S. 2079.)

H. B. Z mnohých stran a jmenovitě také v poslední době z Jilemnicka došly nás dotazy strany nového obecního zákonu,[1]) pokud totiž již nyní by v platnosti byl, tak aby se občané v jistých záležitostech dle něho zachovati měli. Jmenovitě se také o to jedná, jak dalece občané právo mají, dvory bývalých vrchností, které nyní ovšem dle nového obecního zákonu spoluoudy obecními se staly, do spoluplacení obecních výloh potahovati.

Věc tato jest skutečně zapletena a dvojsmyslná. Z jedné strany již zákon obecní náležitým spůsobem veřejně prohlášen byl a od toho prohlášení také již předepsaná lhůta uběhla, po které ohlášený zákon do života vstoupiti má: z této strany by se tedy mohlo souditi, že již nyní platí. Z druhé strany ale tento obecní zákon proto ještě platiti nemůže, poněvadž se ještě rozličné změny v ouřadech nestaly, bez kterých tento obecní zákon patrně do života vstoupiti nemůže, hlavně ale proto že ještě obce ani zřízeny nejsou. Jest tedy věru podivno, že se ministerstvo strany této věci nikterak nevyjádřuje, neboť zajisté již mnoho dotazů

[1]) Viz díl II. S. 642.

o tom musilo se ouředně učiniti, proto že naše obce jsou nyní zrovna mezi životem a smrtí, a nevědí dokonce podle čeho se spravovati. Jeden zvláště punktik v obecním zákonu jest neurčitý, o kterém se již dávno výklad ouředně podati měl, totiž *jak mnoho musí obec nejméně míti spoluoudů?* V zákonu stojí jenom že v obcích nemajících více než 100 občanů, výbor musí mít nejméně 8 neb 9 oudů. Mají-li se tedy 3 představení ještě kromě toho přidati (což však není též zcela určitě v zákonu řečeno, neboť se i mysliti může, že jenom tenkrát se počet představených přiraziti má, když obec víc než 100 voličů obsahuje), musí se i s náhradníky 15—16 osob do výboru voliti, dle toho totiž jak se obec buď na dvě neb na tři volební třídy rozdělí. Že však ani o tom v zákonu nic podotknuto není, je-li to dobré vůli obce zůstaveno, na kolik tříd se při volení rozděliti chce, jest nám tím podivnější, poněvadž tato věc není tak nepatrná, jak by se na první pohled mohlo zdáti, nýbrž naopak za hlavní pro celou representaci obcí považovati se musí. Jest nám tedy velice divno, že pan ministr vnitřních záležitostí tuto věc před veřejností docela mlčením pominul.

Dejme tomu, že by se obec na dvě volební třídy rozdělila a 16 osob, tedy v každé třídě 8 voliti měla, a jenom 40 voličů obsahovala: tuť by dle zákonu 24 do první náleželo a jenom 16 pro druhou zbylo, z čehož by tedy pak ten podivný alespoň až posud ve světě neobyčejný pád následoval, že by chudší občané větší hlas v obci měli než bohatí. Proto jest nám opět nanejvýš divno, že p. ministr žádné veřejné vysvětlení nepodal.

Nemohouce tedy prozatím pražádné vysvětlení o těchto věcech podati, proto, že nám nepřísluší smysl zákonů vykládati, musíme všechny, kterým na nějakém výkladu v těchto nad obyčej pomatených věcech záleží, odkázati na ten čas, až sama vláda s nějakým objasněním a nevyhnutelným doplněním těchto zákonů na světlo vystoupí.

Jen to nemůžeme zatajiti, že by žádoucí věc byla, aby naše nynější vláda předbřeznovou si za výstrahu vzala strany určitosti zákonů: před březnem vyšel malý zákon, ale za ním jela brzy fůra doplňků a vysvětlení; jestli také nynější ministerská provisoria nebudou určitější, gratulujeme již napřed papírnám a tiskárnám k dobrým výdělkům!

---

188. JAK SE CHOVATI K ÚŘADŮM?

(Národní Noviny z 22. prosince r. 1849. Č. 308. S. 2091 = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 244—246.)

V Národních Novinách z 21. prosince r. 1849. č. 307. s. 2087. otištěn byl seznam nově jmenovaných úředníků politických. K tomuto jmenování vrátil se Havlíček článkem, který následuje:

H. B. — O čem tedy velmi mnoho zvlášť patrimoniálních ouředníků až do nejposlednější chvíle pochybovalo — to jest nyní nade všechnu pochybnost. Nové politické ouřady jsou již ustanoveny, a brzy budou následovat i soudy. Co se týče nových politických ouřadů, nechceme obsazení ani hanět ani chválit: kdyoychom haněli, řeklo by se, že jim kazíme již napřed důvěru, a kdybychom chválili, možná, že bychom si zase sami důvěru pokazili. Budeme tedy čekat, jak se věc ve skutečnosti ukáže.

Nedá se hned na první pohled nepozorovati, že to vlastně nejsou noví ouředníci, nýbrž skoro všechno buď starý Kreisamt neb Oberamt v nové uniformě: jinak také skutečně býti nemůže; odkud by se nových úředníků nabralo? Doufejme však, že těmto pánům *změna povětří* dobře poslouží, a že těm z nich, kde toho zapotřebí, vytáhne zdravý vítr nové krajiny staré bürokratické vrtochy z hlavy.

Jaký jest ouředník, to hlavně závisí od občanstva k jeho správě náležejícího: občané mohou si ouřednictvo takřka sami vychovati. Kterak to, moudrá hlava ustanovená od nejvyšších vysoce slavných instancí k řízení a spravování celého okresu, má se snad dát teprva vychovávat od nevzdělaného lidu jemu podřízeného? Není to urážka pro důstojnost ouřední? Inu, mnohý venkovan má tak nazvaný zdravý rozum, jenžto zas chybí mnohému pánovi, který v bázni boží u papínka práva absolvoval, jako ouhoř se skrze ouskalí zkoušek protáhl, a pak zase mnoho let v kanceláři podle starých formulářů nové spisy plodil. Co tedy míníme tímto vychováním ouřadů, jest následující: Občanstvo starej se především o to, aby mělo u ouředníka vážnost. Vážnost tato se však nenabyde nezdvořilostí a hrubým chováním k ouředníkům, jak mnozí sprosťáci myslí, nýbrž naopak slušnou zdvořilostí a uctivostí, při tom však nezadáváním svého práva. Znej každý dle možnosti zákony, které se jeho věci týkají, a nedej si pak učiniti od ouředníka bezpráví, zároveň ale varuj se, abys to, co ouředník jakožto vykonavatel zákonů učiniti musil, nepovažoval za jeho vlastní libovolnost v každém pádu, kdyby se ti to nezlíbilo. Umějme vždy činiti náležitý rozdíl mezi tím co ouředník, jakožto zákonní předpis konati musí, a mezi tím, co by snad jen z vlastní libovolnosti k naší škodě bez zákonního předpisu neb proti němu činiti chtěl. Takové libovolnosti a protizákonnosti netrp nikdo od ouředníků, nýbrž odvolej se hned k místům vyšším a nejvyšším.

Zvláště však, co se národní rovnoprávnosti týče, nedejme si nikterak ubližovati a skracovati slib císařský, ústavou říšskou zaručený. Kdyby se některý

z nových, v českém okresu ustanovených shledal jakožto neumějící řádně česky, nepromeškejte žádnou chvíli, abyste tu věc nejen hned novinami oznámili, nýbrž také zároveň žalobu a stížnost proti tomu rovnou cestou k náměstnictví královskému do Prahy neb do Brna podali, a sice vždy erga recepisse, aby se na ni zapomenouti nemohlo. Neprospívá-li to, ještě k ministerstvu dále, a takový ouředník musí být z českého okresu odstraněn, pokud něco platí slovo císařovo a ústava. Nedávejte se v takovém pádu uchlácholiti výmluvami, že ku př. každý počátek jest těžký, že to dále půjde atd., jest-li se hned na počátku pořádně o své právo neujmeme, přijde to poznenáhla zase tak daleko jako dříve, že se nám bude ouřadovat v jazyku cizím, nesrozumitelném, a že vás budou na ouřadech prodávati. Podávejte k ouřadům všechno jen po česku, a nepřijímejte žádný rozkaz, žádný spis jinak než po česku: ten kdo německy rozumí, považ, že jest veliké množství jiných krajanů nerozumějících, a že on shovívavostí svou špatný zvyk nedbalých ouředníků podporuje a tudy pak těmto svým krajanům škodí. Právě ti z nás, kteří po německu rozumějí, mají nejpřísněji naléhati na rovnoprávnost: neboť oni jsou obyčejně vzdělanější, a jestli se vzdělanější o své méně vzdělané krajany neujmou, kterak se tito sami obhájí?!

Važme si též řádných a poctivých ouředníků, buďme k nim všemožně uctiví, neboť statečný ouředník jest občan dvojíctihodný.

189. O CENTRALISACI A NÁRODNÍ ROVNOPRÁVNOSTI V RAKOUSKU.

(Národní Noviny z 23. prosince r. 1849. Č. 309. S. 2095—2096 = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 246—253 = Fr. Palackého Spisy drobné. V Praze s. a. I. 110—120.)

Článek tuto otištěný není práce Havlíčkova. Je to stať sepsaná Fr. Palackým (1798—1876) a jen v Národních Novinách Havlíčkových uveřejněná. Ale přes to náleží jí v Politických Spisech Karla Havlíčka Borovského místo jistě ne poslední. Havlíček přijal článek Palackého i do Ducha Národních Novin a odůvodnil to v předmluvě, adressované Fr. Palackému takto: » . . . články z Národních Novin ode mne nesepsané připojil jsem také do obsahu své knihy. Především Vašnostin spis o foederaci rakouské, kterýžto považoval jsem co základní myšlénku Národních Novin, a který posud ještě považuji za společný náš prápor: pročež také doufám, že mně opětné uveřejnění jeho při této příležitosti neráčíte za zlé pokládati.«

Otázka o foederaci aneb centralisaci zajímá již ode 20 měsíců mysli všech těch, kterým zřízení a upevnění vlády konstituční v Rakousku na srdci leží. Sněmu Kroměřížskému nenecháno potřebného času, aby ji rozřešil všestranným objasněním a dorozuměním; však poněvadž tam jen jedna polovice říše zastoupena byla, nechceme škody odtud povstalé příliš vysoko vážiti. Vláda oktrojovavši ústavu ode dne 4. března 1849, pro-

hlásila se sama skutkem pro centralisaci, ne sice naprosto, a však vždy u vysoké míře provedenou. Proto chválena jest ode všech téměř německých žurnálův v říši, zvláště ale ve Vídni; tím větší nespokojenost jevily proti tomu všecky svobodné organy jinojazyčné, ano i v cizině ozýval se nejeden hlas o ní nedosti příznivý. Všickni ale znatelé souhlasí v tom umnění, že to jest vlastně hlavní a životní otázka říše Rakouské, od jejíhož více neb méně zdárného rozřešení především záviseti bude vnitřní její pokoj, a tudíž i veškeren prospěch i všecka moc její v Europě vůbec. V ohledu tomto nabývá otázka ta i důležitosti celoeuropejské, a není se čemu diviti, že i zahraniční mužové státní obracují k ní pozor svůj.

Ústava oktrojovaná založena jest na základech tak širokých a volných, že v ní bez znamenité proměny celku dají se přece všeliké přihrady přestaviti a podstatné uvnitř opravy provésti; což ohledem na §. 123, který dopouští její částečnou proměnu a tudíž i revisí na nejprvé příštím sněmu říšském, nemůžeme jinak než za chválu jí přičítati. A poněvadž proměny takové, dříve nežli navrhovány budou cestou zákonodárnou, musejí zdravě rozmyšleny a všestranně uvažovány býti, nebudeť ani nám bohdá ve zlé vykládáno, když předložíme obecenstvu myšlénky své o důležité věci té. Samo pak sebou se rozumí, že máme-li navrhovati co za lepší uznáváme, musí nám volno býti také dokazovati, proč to není ovšem dobré, v čem sobě změny přejeme.

K orientování na šírém poli tomto musíme předeslati některé úvahy o zvláštní povaze věku i státu našeho. Cit národnosti býval sice od jakživa u všech

národů dosti mocnou pákou života veřejného i státního: jmenovitě u nás v Čechách jevil se takořka v popředí historie každého téměř století, s výminkou toliko XVI a XVIII; za nynější doby ale osobuje sobě v celé střední Europě moc a působení, jakovýchž neměl ještě nikdy. Co XVI a XVII století byla idea církve a náboženství, to jest našemu věku idea národnosti. Pohled na nejnovější dějiny, zvláště roku 1848, musí o tom přesvědčiti každého, kdokoli jen viděti chce. Pravda jest, že idea tato nepronikla ještě mysli a vědomí všech osob, všech individuí věku a státu našeho; neodpíráme, že mnohým osobám jest i protivna: vždy ale nabyla již, zvláště skrze maďarské přechvaty, takové síly a expansí do šíře i do hloubi, že dle přirozených zákonův světodějstva již neustoupí dříve s dějiště, než až vykoná běh svůj skrze všecka stadia přírodného vyvíjení svého. Ty krajiny a osoby, zvláště v Rakousku, jenž podnes v ohledu národním jsou netečné aneb apathické, nebudou jimi ještě po desíti, po dvadceti neb třidceti létech; následovně pohnoutky ve státu, brané z poměrův národnosti, které posavad mnohým dosti lehké býti se zdají, nabývají čím dále tím větší váhy a důležitosti. Každý muž u vlády, jenž by pravdou sady této se tajiti aneb ji dokonce zapírati chtěl, vězelby v osudném klamu; ano zpozdilé byloby již všecko stavení hrází proti tomuto proudu věku našeho, a všeliké výmysly i prostředky lidské proti němu nemělyby lepšího oučinku nežli foukání proti větru, kterýmž jeho směr ani odvrátiti ani změniti se nedá.

O interessy církve a náboženství zápasili před věky národové celé Europy skrze více než století velmi ukrutně a krvavě, až vysíleni s obou stran sklonili se

konečně k míru, t. j. k uznání a k šetření práv soupeřových, čili k zásadě rovnoprávnosti vůbec. Máli idea národnosti vésti ku podobnému dlouhotrvajícímu krve prolévání, jehožto počátek skutečně stal se roku 1848? Doufáme, že bohdá nikoli, protože to, k čemuž strany všecky musely by po sebe delším a krvavějším boji vždy přece jednou skloniti se, t. zásada rovnoprávnosti národův, aspoň u nás v Rakousku již napřed uznána, anobrž i za základní dogma v říši celé prohlášena jest. Spory tudíž jen o to ještě povstati mohou, kdyby zásada rovnoprávnosti de jure již uznaná i přijatá, de facto někde rušena byla.

Co ale jest nynější panování zásady rovnoprávnosti v Rakousku, ohledem na minulost, jiného nežli emancipace živlu slovanského a rumunského z nadvlády germanismu a maďarismu? (o poměrech v Istrii, Dalmatsku a Haliči, jakožto méně rozsáhlých, na tenkrát mlčeti můžeme.) Němci a Maďaři byli před březnem 1848 národové panující v Rakousku, Slované a Rumuni národové služební; onino tedy utiskovatelé, tito utiskovaní. Při prohlášení konstitucí v březnu 1848 tedy, chtělili onino skutečně, jak pravili, svobodě, museli důsledně odříci se spolu nadvlády potud bezprávně usurpované, právě jako velicí statkáři svého panství nad poddanými. Němci učinili to ihned v theorii, ačkoli praxis za ní až podnes velmi dalece pokulhává; Maďaři ale odepřeli se toho jak ve praxi tak i v theorii, začež však nyní, jak vědomo, bolestně pykati musejí.

Svoboda vůbec jen tam možna jest, kde všickni oučastníci společnosti jakékoli požívají stejného práva, kde nikdo není rodilým pánem, nikdo rodilým otrokem druhého; čemuž však nikoli se nepříčí, aby pro do-

sažení oučelu společnosti jedni stáli v čele, vedli a poroučeli, druzí následovali a vésti se dali t. j. poslouchali. Ve svobodném konstitučním státu platí zákonové všem občanům stejně; co jednomu právo jest, musí právo býti také druhému, aniž kdo ze zákonu a z práva obecného vyloučen býti smí. Slovem, konstitucí jest jen provedení ve státu známé oné a věčné zásady všeho práva i vší spravedlivosti: čeho sobě nechceš, jinému nečiň. Každé jakékoli nadpráví, každá jakákoli výsada (Vorrecht, privilegium), každá jakákoli podrobenost, která neplyne přirozeně a nutně z potřeby dosažení oučelu státního, — nejsou nic jiného, než skutečné vyjmutí z práva, tedy negací práva, t. j. nepravost, křivda, bezpráví. Každá takováto výsada může tedy jen pouhým násilím, nikoli právem uvedena i udržena býti ve státu; násilí pak vede za sebou všude stav války, v nížto všecko přirozené právo se zapírá, mizí a hyne.

Obrátíce sady tyto, samy v sobě světlé a bezodporné, na skutečné poměry národů v Rakousku, nemůžeme neseznati, že při tolikeré rozličnosti národů těch, ouplná jejich rovnoprávnost nejen za neodbytnou výminku celé konstituce, ale i za mravní základ samé říše vůbec považovati se musí; tudíž že o jakékoli nadvládě germanismu a maďarismu nad Slovany a Rumuny nikdy více ani řeči býti nesmí. Jináče zajisté vypadli bychom z oboru práva opět do zádavy a křivdy, stát právní proměnilby se nám opět ve stát násilný a pokoj ve válku, třebas na oko i dušenou.

Jeli to vše pravda, co sme dosavad přednesli, tedy otázka o centralisaci, kterou naše ministerium

v Rakousku zavésti a upevniti se snaží, samo sebou rozhodnuta jest. Centralisace ta pro Rakousko již z té příčiny se nehodí, poněvadž stojí ve přímém a nevyhnutelném odporu s mravním základem celé říše a konstituce, s rovnoprávností národův. Ministerium mluvívá sice také o rovnoprávnosti, ale považímeli spůsob, kterým ji provésti usiluje, muselibychom formulovati smysl jeho po pravdě takto: »rovnoprávnost všech národností v Rakousku, s nadvládou však němčiny.« Jeli to ještě rovnoprávnost? můželi nadvláda taková jiným národům diktována býti právem a mimo násilí? a můželi násilím takovým upevněn býti pokoj a stálost říše?

Nechceme zde ani přísně na váhu bráti, proč ku př. v Uhersku nyní všude německé ouřadování se zavádí; Uhry nacházejí se posavad ve stavu válečném, a to není řádný stav konstituční. Ani na to příliš nyní doléhati nebudeme, proč ouřadům českým před několika měsíci zapovězeno bylo užívati mezi sebou jazyka českého; tento v každém ohledu neospraveditelný skutek zdá se, že cestou nekonstituční u vlády vylouzen byl, aniž bohdá u nových ouřadův bude míti platnost, an přesahuje i přes ty meze, které ministerium samo při své centralisaci stanovilo. Vezměme v úvahu jen poměry ty, které z ústavy ode 4. března nutně a nevyhnutelně plynouti mají.

Paragrafem 35 a 36 ústavy té vázány jsou všecky vyšší národní snahy a všechen politický parlamentární život k jedinému centrum říše, k říšskému sněmu; neboť sněmové zemští nemají než jistá »nařízení« (Anordnungen) činiti o věcech svých domácích méně důležitých. Následovně onno vše absorbující centrum

buďto stane se pravou směsicí u věže Babel, aneb jeden jediný jazyk (ku př. německý) přijat bude de facto za jazyk centrální. Tím ale skutkem vyloučeni budou všichni ostatní jazykové zemští na vždycky ode všeho veřejného parlamentárního života.

I nebude ani na této ráně dosti, ale vláda centrální, užívajíc téhož jazyka, vyloučí nápodobně všecky ostatní jazyky ze všech oborův administrace vyšší. Takováto nerovnost nejen vyvrátí až do dna všecky liché ty řeči o rovnoprávnosti národův, a postaví pouhý klam za mravní základ říše, ale stane se i smrtelně nebezpečnou pro všecky ty národy, kteří kromě Rakous buďto ani nežijí, aneb aspoň politického života vyvíjeti nemohou. Národ zajisté, kterému každé národní, politické a parlamentární pohybování na věky odjato jest, kdežto zatím sousedé v plné míře jeho požívají, — takový národ propadl neuchranně dříve neb později zahynutí svému co národ, a proti smrti takové není na světě léku. V takovémto smutném pádu nacházeliby se tedy nejen Čechoslované a Maďaři, ale i Jihoslované a Rumuni; neb i tito spokojiti se nechtějí, a nemohou tou nadějí, že as kmenovci jejich v Turecku předejdou je příkladem veřejného života politického. Všickni tedy národové tito nemohou, ačby sebe raději chtěli, svoliti k centralisaci dotčené, poněvadž skutkem takovým podepsaliby sami ortel smrti své a spáchali by samovraždu. Žádný poctivý representant národu svého nemohlby s dobrým svědomím podvoliti se v to na říšském sněmu; a kdyby to i učinil, nevíme, mohlliby skutek takový právem místo míti, jelikož slibové a závazkové nemravní dle božského i lidského práva za neplatné se uznávají.

Co tedy jest činiti, aby nesnázem a rozpakům takovým dle možnosti se vyhovělo? — Pomoc jest tu, aspoň v theorii velmi snadná; ale i ve praxi nikoli nemožná. Potřebí-tě zprosta přesaditi několik článků z paragrafu 36 do paragrafu 35, a ustrojiti dle toho celek ústavy. Potřebí jest dopřáti jednotlivým národům rakouským tolik autonomie, tolik svobodného politického pohybování, tolik vlastního parlamentárního života, kolik stačí, aby bez ujmy jednoty říšské rovnoprávnost národů stala se pravdou, a kolik potřebí, aby odstranilo se nejen skutečné nebezpečenství, ale i boleplodná tvárnost helotismu u jedněch, panství u druhých. Pokudkoli národové budou míti příčinu, báti se o národnost svou, potud nebude v Rakousku nikdy spokojenosti ani míru. A nebudouli v tom ohledu dány garantie samým organismem státu, bude jistě od ministerium nadarmo plýtváno chlácholivými řečmi: nedůvěra, mající od dávna tisícero podnětů, vždy dále zmáhati se bude a hlodati všecka držadla i všecky svazky oddanosti a lásky.

Otázka, co v Rakousku podstatnějšího a pramenitějšího jest, říšská-li moc centrální, čili moci zemské a národní, a máli onano sloužiti za míru těmto, čili naopak, — zdá se nám v samém skutku právě tak zbytečná, zahálčivá i pohoršlivá býti, jako jiné podobné otázky, ku př. o suverenitě knížat aneb národův. Staviti zoumysla zásady tyto proti sobě, hledati v nich odpor a hádati se o přednost jedné nad druhou, nemůže než konečně k nesmyslům a k nepravostem vésti. Jako u člověka při skutečném oddělení duše od těla nastává smrt, tak i v organismu

státním, kdyby organické jeho prvky a zásady počaly potýkati se vespolek. Mezi tím, jakkoli naprosto nemožné jest, vytknouti v každém činu člověka, pokud v něm oučastnil se rozum čili duch, a pokud smyslnost čili tělo jeho, ouhrnkem přece rozeznání oboru duchovnosti a tělesnosti vůbec nikoli tím se neruší. Diskrecí a dobré vůle s obou stran tu v každém pádu potřebí bude.

Dle našeho mínění jndnota říše Rakouské, máli býti neklamná i nezvratná, požaduje pro své centrum, čili pro »říši« vůbec, nutně a naprosto, jen následující záležitosti a předměty: 1. císaře a dům čili rodinu jeho; 2. záležitosti zahraničné; 3. vojenstvo pozemské i námořské; 4. finance říšské; 5. záležitosti obchodu a tudíž i 6. organy čili prostředky kommunikační v říši vůbec. Dále ještě jest, ač ne naprosto potřebné, alespoň velmi žádoucí, aby to, co v jedné části říše za právo jest, ve druhé za křivdu považováno nebylo.

Z výkladu tohoto pozná každý nepodjatý soudce, že my oboru činnosti čili područí moci centrální anebo říšské nikoli nechceme klásti meze nedostatečné a ouzké. Ministerstvy pro předměty dotčené potřebnými bylaby jednota říše tím dostatečněji a stáleji upevněna i pojištěna, kdyby třebas ku příkladu zásada ta výslovně vyrčena i stvrzena byla, že nejen každá pevnost, ale i každičké dělo, kterékoli u vnitř hranic říše Rakouské se nachází, náleží výhradně do područí moci centrální čili říšské.

Podlé toho mohly a mělyby všecky ostatní záležitosti státní a národní v Rakousku ponechány býti mocem a sněmům zemským čili autonomii národův, —

rozumí se, že pod řízením a štítem též moci exekutivní, která i v říši činna jest, a výhradně jen mocnáři čili panovníkovi přísluší. Nám zajisté ve sporu tomto nejde nikoli o nějaké obmezení moci a praerogativy panovníkovy, nýbrž naprosto jen o jiný přiměřenější a přirozenější mechanismus působení jejího. A protož všecky ty obyčejné důtky o naší prý neloyalnosti, našem rýpalství a separatismu a t. d. odkazujeme zase tam, odkud přicházívají, — do oboru lži a utrhání.

Kterak ale vlády zemské v Rakousku mají organisovány býti, aby neupadaly někdy do sporu ani mezi sebou, ani s vládou centrální, to jest arci věc uvažování mnohem delšího, nežli článkem novinářským dosáhnouti se dá. My aspoň nemohouce nyní do něho se pouštěti, chceme jen ouhrnkem a povšechně naznačiti zdání své o důležitosti této.

Netajíme se, žebychom přáli, aby ministeria, která nyní pp. Bach, Schmerling a Thun ve Vídni zaujímají, buď dokonce zrušena, buď aspoň ve područí svém obmezena byla na ten spůsob, aby všecka jejich běžná řízení odbývána byla ve zvláštních *ministeriích zemských* neboli *národních*. Každý větší komplex aneb každá národní gruppa zemí korunních měla by v čele veškeré administrace své jednoho ministra, jenžby kollegou sice byl ministrův říšských čili Vídeňských, ale přebývalby ve hlavním městě zemí sobě podřízených, maje pod sebou raddy ministerialní pro všecky větve administrací zemských. Takových ministrův museloby v celé říši býti přinejméně *sedm*, a sice pro země 1. německé, 2. českoslovanské, 3. polskorusinské, 4. maďarské, 5. rumunské, 6. jihoslovanské a 7. italianské; vedle nich pak tolikéž sně-

mův zemských a soudův kassačních. Měliby ustanoven býti počet větší, mybychom tomu také tuze na odpor nebyli. Ministrové takoví, dostávajíce řádně důvěrné zprávy o poradách a uzavřeních kollegův jejich říšských, museliby arci v čas potřeby zajížděti také sami k nim do Vídně. Od té doby, co železné dráhy a telegrafy do všech měst hlavních se rozbíhají, zřízení takové daloby se provesti bez podstatných nesnází. Hlavní ale výhoda ze zřízení takového plynulaby ta, že všecky záležitosti státní a národní, stojící pod ministeriem zemským, dalyby se odbývati až do instance nejvyšší v řečech národních, a že zásada rovnoprávnosti národů přestalaby tudíž býti pouhým mámidlem.

Šířiti se zde dále o ideı této nebudeme. Pro znatele a pro dobromyslné čtenáře naznačili sme ji bohdá již zřetelně dosti; aniž pak my v podrobnostech méně podstatných, (při kterýchž totižto oučel od nás vytknutý tak neb onak vždy předce dosíci se dává), svévolně s kýmkoli nesnaditi se chceme; co ale dávných nepřátel našich se dotýče, víme že kdybychom z pouhé upřímnosti třebas i samu krev a duši svou před nimi vylili, oni vždy předce bůh ví z jakých neplech a nešlechetností viniti nás budou. Proto zdá se nám, žeby další naše řeč o věci této byla i zbytečna. Jen některých zvláštních punktů musíme několika slovy ještě se dotknouti.

Především pokládáme za věc velmi povážlivou, děliti jednu a touž větev administrace veřejné, (ku př. věci školní) mezi vládu říšskou a vlády zemské; tření mezi nimi bude nevyhnutelné, když jednakaždá bude chtíti rozšířiti obor područí svého naproti druhé; na-

prosto potřebí jest, aby každá větev taková celá i nerozdělená jedné moci toliko podřízena byla. Ba i tam, kde dělení arci nevyhnutelné jest, jmenovitě v oboru finančním, přálibychom, aby ku příkladu všecky daně nepřímé odevzdány byly cele a bez výminky pod moc říšskou, daně pak přímé pod moci zemské — arci že se závazkem k odvedení vyměřené částky do kass říšských, jakož až posavad bývalo. Jináče zajisté buď daň říšská, buď příplatek zemský považovány budou od kontribuentův za opus supererogationis, za břímě mrzuté a zbytečné, při čemž interesse státní v obou případnostech trpěti bude. Jen takovýmto roztříděním a isolováním (osamocením) předmětův jednotlivých v oustrojí státním dá se předejíti a uvarovati na budoucnost nebezpečné jejich tření se mezi sebou.

Uvažovali sme centralisaci rakouskou posavad výhradně se stanoviště národního, protože ono pro nás nejdůležitější jest. Připomenemli ale sobě, kterak ve Francii, státu takměř jednorodém a jednonárodním, mnozí z nejosvícenějších vlastencův jediné možnou spásu nyní jen v jeho decentralisování hledají, přesvědčíme se ochotně, že věc ta má i jiné stránky velmi důležité a nebezpečné, do jichžto rozjímání však pouštěti se zde nechceme.

Nesmíme ostatně zamlčeti o zdání svém, že jakkoli již nyní potřebné se vidí v Rakousku zřízení zvláštní *říšské raddy* dle §§. 96—98 ústavy oktrojované, potřeba však taková stalaby se ještě mnohem vážnější a pilnější při zřízení ministerií zemských nahoře dotčených. Radda ta, složená z mužův nejzkušenějších a nejváženějších u všech národův Rakouských, a záležející asi z raddy užší, oudův totižto stále ve

Vídni přebývajících, a raddy širší, roztroušené po všech krajinách, — mělaby za povinnost, sloužiti dobrým zdáním svým v každé státní potřebě jak ministrům, tak i mocnáři samému, a však pod výminkou, aby i císař pán i ministrové jeho měli dokonale vždy na vůli, dle vlastního uznání svého, šetřiti a poslouchati rady té, aneb nic. Toby pak tuším nad jiné mnohé prostředky napomohlo k jednotě, stálosti a blahobytu říše, utvrdiloby politiku její u vnitř i zevnitř, anižby vadilo a vaditi mělo zásadám konstitučným a svobodě národův rakouských.

Konečně ještě odpověditi musíme na důtku, která odpůrcům centralisace v Rakousku nejhojněji a obyčejně se činívá. Praví se totiž, že vláda Rakouská musí býti silná a důrazná, a protož především sestředěná na jednom místě a v rukou jedněch. My sice nevíme, bývali vždy silný ten, kdo se pouští do boje s přírodou a s právem: že ale v boji takovém konečně vždy klesnouti musí, o tom nepochybujeme. Zdá se však, že naši odpůrcové matou v řeči své snad mimovolně rozličná ponětí dohromady, mluvíce totiž o vládě silné, a mníce pod tím jen vládu pohodlnou. Jestli tomu tak, nechceme jim v tom odpírati naprosto; máme však za to, že pohodlí nenáleží mezi přední požadavky vlády konstituční. Pohodlný, co do státního řízení, jest jen despotismus a barbarství; vlády osvícené a svobodomyslné bývaly od jakživa pilny v šetření tisícerých interessův státních a občanských, a protož nemohly ani nechtěly vyhlašovati pohodlí svého za věc ve státním organismu nad jiné důležitější.

V Praze dne 21. pros. 1849.

Fr. Palacký.

---

190. (MYLNÁ TVRZENÍ VLÁDNÍCH NOVIN.)

(Národní Noviny z 24. prosince r. 1849. Č. 310. S. 2099.)

H. B. — Jsme přinuceni, několika slovy vyvrátiti některá mylná tvrzení zdejších německých vládních novin. Prager Zeitung[1]) píše totiž v č. 302 následovně:

Pan Havlíček s velkou otevřeností podal obecenstvu vědomost o stavu svého podniknutí, což ovšem, ač jsou-li udání pravdivá, nemůžeme než pochváliti. Jak se p. Havlíček přiznává, klesl počet jeho abonentů s 2526, kolik jich totiž v prvním půlletí obsáhl, na 2023. Každý jiný vykládal by si toto ubytí přirozeně, t. pokojnější dobou politickou a ochábnutím čtenářů po předešlém rozčilení a napnutí, neboť jest takový osud bezpochyby všech listů politických. Ale p. Havlíček i této náhodnosti používá k malému outoku, přičítaje ubytí svých odbíratelů především vládě. Jeho noviny totiž byly od 9. do 26. června t. r. zákazem staveny, což prý mnohým odbíratelům vadilo se předplatiti. Kdo ale jenom poněkud zná praxi novinářskou, ví zajisté dobře, že před 26. červnem skoro žádná předplacení, nýbrž větší část jich teprvé po vypršení půlletí dochází. Národní Noviny tedy zákazem velmi málo ztratily, ba ochotným jeho zrušením ještě před započetím pravé doby prenumerační, jakož i zvýšeným nimbusem, jakým se noviny na novo dovolené zářívají, u svých čtenářů ještě získaly na zajímavosti.

Podezírání toto jest tedy patrně bezdůvodné, jest zase jedním svědectvím uznalosti, jakou pan Havlíček snaží se

---

[1]) Prager Zeitung z 22. prosince r. 1849. Č. 302.

odměniti se za brzké zrušení zákazu od vojenského ouřadu na jeho noviny položeného.

Rovněž falešnou insinuací jest poukázání na to, že »Presse« právě před započetím nové prenumerace byla zapovězena. Jelikož »Presse« s každým dnem ostřeji brousila své žíhadla, aby při klesajícím vplyvu vyššími dráždidly navnadila odchylující se odbíratele: nebude nikoho divno, že se jejím manevrům musely meze postaviti v čas, dříve než by je byla vyvedla. P. Havlíček v kterémsi předešlém listu ukazuje na to, že »Presse«, která přece v loni platila za list zpátečníků, nyní je zakázána jakožto list rýpalů, ačkoliv prý má jednoho a tohotéž vydavatele. O změně, jaká se mezitím v redakci a tím také v tendenci »Presse« sběhla, p. Havlíček svým čtenářům, ovšem z chytrosti, ničeho nepraví a nechává jim takto cestu volnou jenom do — pasti.

Co se předně urážlivého pochybování týče, »jsouli naše udání pravdivá«, myslíme, že jest nedůstojno pochybovati o naší pravdomluvnosti ze strany vládní, když my též udáním statistickým od té strany ohlášeným věříme. Ostatně se dílem od c. kr. ouředníků poštovních, dílem pak v tiskárně mohou vládní noviny opravdivosti našich dát až nade všechnu pochybnost přesvědčiti. Na nejvýš ale neslušné jest, slova naše překrucovati. Zajisté jsme i my podotknuli, že zmenšený počet odbíratelů našich z části připisujeme pokojnějším časům a kleslé tedy zvědavosti: že ale třínedělní zapovězení novin zrovna před počátkem nového čtvrtletí na předplacení velice škodně působí, proto, že se mnohý ostýchá, na noviny předplatiti, o kterých se právě ze zkušenosti přesvědčil, že je tak dlouhý čas nedostával, tomu snad uvěří každý nepředpojatý. Neboť se každý nepředplácí na noviny z pouhých stranničných ohledů, nýbrž také proto, aby se o všem dovídal, co se děje, a když pak dosti dlouhý

čas bez takových vědomostí zůstane, což divu, že se leckdo promrzí.

Co se »Presse« týče, především činíme vládní noviny na to pozorny, že byl p. *Zang*[1]) vždy *odpovědným* vydavatelem, a p. *Landsteiner*[2]) jen redaktorem, že se ale tendence novin dle *odpovědného* říditi musí, k tomu snad není zapotřebí mnoho výkladů. Směšné jest poněkud, když vládní noviny praví, že Presse pro svůj klesající vplyv vyššími dráždidly musela abonenty lákati! Klesalli její vplyv, nač se zapovídala? vždyť by byla sama padla, nač se tedy užívalo násilí? A jestli jest to pravda, že si noviny ostřejším vystupováním proti ministerstvu abonenty nalákají, jest to patrný důkaz, že ministerstvo není oblíbeno, a že tedy není pravda co vládní noviny vždy o veliké většině pro ministerstvo tak chloubně hlásají! Každý tedy pozoruje, že se Prager Zeitung jak obyčejně zase trochu do kolovrátku svých slov zapletla a ministerstvo místo obrany ovšem nechtíc pohaněla.

Že ostatně čtenářové »Presse« ve Vídni od nynějška budou dle vojenského práva souzeni, kterýžto krok sama nejponíženější »Reichszeitung« za přenáhlenost uznává, vydávajíc ho za pouhé ustanovení vojenské proti vůli ministerstva vydané: z toho ovšem vidíme, jakou zbraní se u nás se svobodným tiskem bojuje. Ostatně »*credat Judaeus Apella*« že ministerstvo o rozkazech vojenských proti Presse nevědělo, neb že by se s nimi nesrovnávalo.

[1]) Viz díl II. S. 824.
[2]) Viz díl II. S. 756.

191. NÁRODNÍ NOVINY.

(Národní Noviny z 28. prosince r. 1849. Č. 313. S. 2107 = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 253—258.)

H. B. — Časy pravého zápasu a boje politických stran teprva nám nastávají. Až posud bylo všechno jen neurčité, více citem pouhým než rozvahou vedené, tak že mnohý v těchto rychlých politických matenicích ani sám dobřě nevěděl, ku které straně vlastně náleží; nebof hesla stran byla tak neurčitá, strany samy tak pomíchané, že těžko bylo zcela určitě se k jedné připojiti a od jiné odtrhnouti. Zkušenostmi však v těchto dvou letech nabytými a chladností, která se poznenáhla po zimničním zápasu zase dostavila, došla zajisté již největší část myslících občanů k jistému politickému přesvědčení, vyvolivši si jistou stranu za svou, a naučivši se jinou co protivnou a nepřátelskou znáti. V pravé konstituční zemi má každý řádný občan k jisté straně náležeti, a kdo praví, že jest nestranným, (to jest, že se žádnou stranou docela nedrží) ten jest buď lhostejný, ničeho sobě nevšímající člověk, jenž jako ovce trpělivě snáší všechno, co osud nadělí, nestaraje se o to, kterak by sobě sám pomohl, anebo jest chytrá liška, jenž při zápasu stran pěkně za větrem čeká, aby se potom k té straně přidal, která vyhraje.

Že nyní panuje strana jak v politickém tak i v národním ohledu nám protivná, to víme všichni, víme též, že se tato strana všemožně o to přičiňuje, abychom my, strana liberální, strana národní vždy více seslábli. Že se též mnohé lišky k této panující straně, jako obyčejně, přidaly, není nás tajno: musíme ale věřiti, že přece ještě dosti nás zbylo, abychom se časem svým vítězství našich zásad nadíti mohli, čehož však nedosáhneme jinak, než přičinlivostí a setrvalostí. Čím více se sílí strana nám protivná, tím více musíme i my svých sil napínati.

Tak, jak nyní věci stojí, nezbyly nám skoro žádné jiné prostředky k působení pro naši věc, nežli tisk, jenž při vší své nynější obmezenosti, přece vždy ještě — dle mého přesvědčení — dosti mocný jest, aby poznenáhla našim zásadám průchod zjednal a pravdu naši k vítězství přivedl. Národ všeobecně vzdělaný nedá si křivdu činiti od jednotlivců, nedá se utlačovati: neboť kde se najde ve světě ta moc, která by utlačovati mohla celý národ proti jeho vůli? Utlačuje-li se národ, děje se to vždy jeho vlastní vinou, poněvadž jedna jeho část nevzdělaná, neznající svůj vlastní prospěch a cesty k němu vedoucí, vždy se dá nerozumně se svou vlastní škodou zneužívati k potlačení celého národu. Utlačovatelů jest vždy málo, a jenom skrze to, že se jim dá množství nerozumných se svou vlastní škodou zneužívati za nástroj, podaří se jim utlačiti všechny.

Proto jest dle mého mínění jenom všeobecné vzdělání národu jediný pravý a hlavní prostředek, kterýmžto se jistě dojde ke svobodě trvanlivé a k právu: všechny ostatní nevedou platně k cíli. Revoluce, vzbou-

ření mohou sice též sprostiti národ od utlačovatelů — avšak jen na čas, neboť není-li celý národ vzdělaný brzy se zase vyskytnou chytráci, kteří na jiné cestě starou despotii a útisk národu na šíji uvaliti dovedou. Tomu nás učí historie nových i starých časů. Neboť lid nevzdělaný, nerozuměje všemu tak, aby z vlastního rozumu mohl soudit, musí někomu věřit a podle jeho rady se zachovat: jak lehce se ale v této své důvěře klame, a teprva tehdy k pravému náhledu přijde, když již pozdě jest? — Vzdělaný muž ale nepotřebuje nikomu na pouhé slovo věřit, on rozváživ všechno řečené, přidrží se toho, co za nejspravedlivější a nejužitečnější uznává. Proto se také poctivost každé politické strany nejlépe podle toho pozná, jak upřímně se o pravé vzdělání lidu stará:[1]) poctivá politická strana jest přesvědčena, že tím silnější bude, čím vzdělanější bude národ, proto že každý vzdělaný maje svůj vlastní úsudek, rozeznávaje pravdu ode lži, právo od nespravedlnosti, jistě se k takové straně přidá a nenechá se od jiných falešnými praktikami podváděti.

Majíc tedy dobré povědomí, že nynější poníženost

---

[1]) [Nepravíme bez oumyslu pravé vzdělání, a míníme tím takové, kdežto se lidu všechny nepravdivé předsudky z mysli vyvrátí a pro život užitečné pravdy vštípí. Vidíme všude ze zkušenosti, že liberální vlády velice se o školy a jiné vzdělávací ústavy starají, a na ně znamenitou část příjmů zemských obracují: kdežto despotické neb alespoň k despotii nakloněné vlády jenom o vojsko dbají, školy (zvláště školy pro obecný lid) ale všemožně zanedbávají, a na ně pranepatrné výlohy činí. A když přece takové vlády alespoň na oko o školy dbáti musejí, starají se především o to, aby se v nich vyučovalo věcem nepotřebným, rozum nevzbuzujícím, aby se již v mládí občanům nechuť proti učení vštípila, — zkrátka, aby obecný lid nepřemýšlel a — neprohlédnul].

našich slovanských národů za hlavní příčinu má nevzdělanost a občanskou nevědomost velké části našich krajanů, kteří nevědomky našim nepřátelům sami proti sobě pomáhali a pomáhají, neboť by tito jinak žádným způsobem nebyli měli tolik síly k našemu utlačení: chopila se strana naše možných prostředků ke vzdělání našeho lidu a mezi těmito prostředky jest nejhlavnější *tisk* a zvláště za našich časů *noviny*.

O důležitosti novin v zemích konstitučních nemyslím zde jakožto o věci již známé slov šířiti. V konstitučních státech musí každá politická strana především o to pečovati, aby počet svých oudů stejně smýšlejících vždy rozmnožovala a konečně většinu jak v životě vůbec tak i na sněmích sobě získala. K tomu zvláště působiti musí noviny, aby politické smýšlení své strany vysvětlovaly a rozšiřovaly, proti nepříznivcům bránily, zásady protivných a nepřátelských stran vyvracovaly a pro svou stranu vždy více myslí získaly. Důležitost novin jest tak všeobecně uznána, že to nejlépe z našich protivníků pozorovati můžeme, kteří žádného nákladu nešetří, jen aby noviny ve smyslu naší straně buď zjevně, buď zakrytě protivném a nepřátelském vydávati a naši stranu tak oslabiti mohli. Až posud sice všechny jejich pokusy v českém novinářství nevypadly skvěle, poněvadž však neustáli, nýbrž jak se zdá, ještě k větším pokusům se strojí, zvláště pak znamenitými peněžitými a jinými prostředky vládnou, bylo by přece možné, že by poznenáhla jejich usilování nám nebezpečná býti mohla.

Za tou příčinou zdá se mi býti v těchto okolnostech nevyhnutelné o svém vlastním postavení tuto něco v krátkosti podotknouti, aby mnozí, jižto se

upřímně a horlivě ke straně naší přiznávají, blíže seznali pravý stav a životní okolnosti »Národních Novin«, které jim až posud s mnohých příčin nemohly býti povědomy, a aby pak podle vlastního uznání svého mohli jednati tak, jak se jim bude zdáti prospěšné. Aćkoli ostatně velmi nerad mluvím o své vlastní osobě, tuto ale jest ona s věcí samou v tak nevyhnutelném spojení, že se nedá dobře odloučiti, pročež mi nebudiž pokládáno za neskromnost, čím se tuto sám o sobě zmíním.

Nepřišlo mi dříve ani na mysl, že kdy budu politické noviny vésti nebo dokonce vydávati. Vybral jsem si sice spisovatelství za oučel svého života, maje však před očima hlavně belletristiku, k čemuž jsem též potřebné přípravy učinil. S tímto oumyslem odebral jsem se též r. 1845 do Prahy. Když však s koncem tohoto roku stala se změna ve vydavatelstvu tehdejších Pražských novin, byl jsem k redakci těchto a s nimi spojené Včely vybídnut, a přičiněním některých starších vážených spisovatelů také skutečně ustanoven. Od r. 1846 vedl jsem tedy tuto redakci a hleděl jsem prospívati naší společné věci tak dalece, jak jenom tehdejší absolutní okolnosti dovolovaly. Že se to díti nemohlo bez rozmanitého pronásledování ouředního, uvěří mi snad každý, ačkoli pro svrchovanou tajnost celého tehdejšího ouřadování nic do obecenstva nepřišlo, a jen moje registratura chová v sobě ty rozličné žaloby policejní a moje ponížené repliky. Právě byla naplněna míra má, a měl jsem býti z redakce odstraněn (za příčinou vychvalování tehdejšího liberálního papeže Pia IX. a poukazování na národní snažení Vlachů): tu nastal Březen r. 1848 a s ním svoboda vůbec

a svoboda tisku zvláště. Zrovna se tenkrát končilo čtvrtletí. Až do té doby nemohly být ovšem ani opposiční ani vládní noviny ve smyslu nynějším, neb vlastně byly všechny noviny vládní, to jest censura nedopouštěla pranic tisknout, co se nelíbilo vládě. Dobře však věda, že zároveň s konstitucí a svobodou tisku také vláda se bude po novinách ohlížet, které by ve smyslu jejím psaly a ji zastávaly, a předvídaje, že k tomu budou ustanoveny Pražské Noviny: nemohl jsem déle redakci těchto novin vésti. Ačkoli se tehdá ještě ani věděti nemohlo, jaký směr vezme vláda s ohledem na slovanské národy, ba ačkoli ani sama vláda tehdá to nevěděla: musel jsem se přece vždy obávati, že tento směr nebude snad směrem naší strany, směrem, jak by si ho žádali Slované, a že bych tedy, jsa redaktorem vládních novin leckdy musel proti vlastnímu přesvědčení jednati. Dbal jsem tedy záhy o to, abych sám založil jiné, nové, samostatné noviny, které bych mohl vždy ve smyslu naší strany redigovati, za kteroužto příčinou jsem je chtěl nazývati Národními Novinami. Podniknutí takové nebylo malé, a poněvadž mi hlavně na tom záleželo, aby tyto nové Národní Noviny co do velikosti a zevnějšku důstojny byly našeho národu, k čemuž však nanejmíň ročně asi 20.000 zl. stř. nákladu zapotřebí bylo, žádalo podniknutí toto též jakési odvahy. Poněvadž však se mi již před tím podařilo Pražské Noviny při znamenitém zvětšení ve formátě od 200 na 1500 odbíratelů přivésti, odhodlal jsem se i k tomu. Z ohledu toho však, že se již tenkrát dalo sice předvídati časem svým zavedení kaucí, ovšem ale se věděti nemohlo, jak veliké budou, a aby tedy, kdyby snad tyto kauce tak

veliké byly, že bych sám ji nemohl složiti, celé podniknutí neuvázlo: staral jsem se v této věci hned na počátku o nějakou jistotu. Šlechetný vlastenec a můj dobrotivý přítel hrabě Vojtěch Deym [1]) slíbil mi na moje požádání nejen podporu v kauci, nýbrž kromě toho se ještě samovolně nabídnul, že mi, kdyby se podniknutí moje nezdařilo a já peněžitou škodu utrpěl, tuto nahradí. Tohoto druhého dobrotivého nabídnutí nepoužil jsem, poněvadž se podniknutí dobře zdařilo, a ačkoli v posledních dvou čtvrtletích vydání značně bylo větší než příjmy, postačoval přece ještě posud přebytek z předešlejších k nahrazení tohoto deficitu: když však nařízeno jest složení 10.000 zl. stř. kauce, půjčil mi pan hrabě na moje požádání k tomu oučeli 5000 zl. stř. (více jsem nepotřeboval) a sice beze všeho pojištění z mé strany, jen na pouhé čestné slovo. Při tom podotknouti musím, že hrabě Deym, jehožto politické smýšlení jest jinak každému z jeho kroků a utrpení povědomo, na tendenci novin jiná působení si nikdy neosoboval, než jako každý jiný s námi se srovnávající našinec. Okolnosti tyto zvláště proto uveřejniti za dobré jsem uznal, aby se vědělo, že jsem v redakci a ve směru zcela neodvislý, a že se též Národní Noviny až posud vždy samy udržovaly, na co velikou váhu kladu. Neboť větší část novin nemůže jinak vycházeti, než na subvenci (peněžité podpory), buď jisté strany politické, buď vlády, buď jednotlivých stavů: když se ale noviny jen pouze z dobrovolného předplacení beze všech jiných příplatků udržeti mohou, jest to vždy nejlepším důkazem, že se s jejich zása-

[1]) Viz díl II. S. 1.

dami srovnává obecenstvo. Tím ovšem nechci říci, že by se snad všichni našinci ve všem srovnávali neb srovnávati měli s Národními Novinami, neboť kolik hlav, tolik smyslů, a v takovém pádu by snad každý člověk musel míti zvláštní noviny pro sebe: dosti na tom, když se jen ve hlavnějších věcech srovnáváme. Že ostatně právě v ohledu tomto nemám lehký úkol, abych se všem rozličným stavům, všelikým malým rozmanitostem ve smýšlení osob naší strany alespoň poněkud zachoval, o tom by se každý snadně přesvědčil, kdyby jenom na nějaký čas na moje místo se postavil, a všeliké to trhání a škubání to na pravo, to na levo, to nahoru, to dolů za mne přetrpěl: tuším, že by pak byl mnohem shovívavější, když se domnívá být některým článkem, který jsem přijal, uražen.

Co se ostatně směru Národních Novin dotýče — jest každému již za ten celý čas v tak rozmanitých neobyčejných dobách — důstatečně známý: hleděl jsem vždy dle svého nejlepšího vědomí povzbuditi mysli národu, minulá před věky sláva vlasti naší tanula mi vždy před očima, naděje pevná, že možná jest zase staré tyto časy navrátiti, že možná jest ještě skvělejších se dodělati, neopustila mne nikdy i při nejtěžších překážkách. Nemohl jsem se nikdy snížiti k tak bídnému pojetí o českém národu, abych jeho lepší budoucnost mohl očekávati od protekce některé vlády neb některého dvoru: i člověk jednotlivý, který spásu svou hledá ve protekci, zdá se mi vždy nízký, tím více národ, jenž ze sebe může utvořiti to, co utvořiti chce.

Že já sám od tohoto svého přesvědčení nikdy neupustím, a že též na všech možných cestách vždycky k uskutečnění jeho pracovati budu, o tom mám dobré

vědomí a budoucnost to bohdá! nejlépe ukáže; abych však právě na této nynější cestě Národními Novinami dále tak působiti mohl, to ovšem není pouze v mé moci, nýbrž závisí hlavně od podpory našeho obecenstva. —

Každý nahlídne, že pouhá tendence nedělá ještě noviny, a že mají-li noviny rychlostí, obšírností a důkladností zpráv a zajímavostí svého obsahu vůbec jiným se vyrovnati, neb do konce (jak bychom si přáli) nad ně vynikati, tím větších peněžitých výloh k tomu jest zapotřebí, ku kterým však při tak skromném počtu odbíratelů při nejlepší vůli nikterak vystačiti nemohou. Kdo záležitostem těmto rozumí, pochopí snadně tuto naši materialní obmezenost, když porovná našich novin cenu, velikost a počet odbíratelů jiných novin. Když ku př. Ost-Deutsche Post při své vyšší ceně a menším objemu přes 5000 odběratelů má, což ročně okolo 60.000 zl. stř. obnáší, vidí se snadno, jakými prostředky v porovnání k nám vládne. Ovšem, že se v tomto ohledu ještě posud s německými novinami rovnati nemůžeme: neboť ačkoliv počet Němců v Rakousích není v celku mnohem větší, než počet Čechoslovanů, přece se k nim až posud větší díl zámožnějších ze slovanských a jiných národností přiznává a je proti nám podporuje.

Časem svým arci bude čtenářské obecenstvo naše zrůstati, avšak již nyní by mnohem větší býti mohlo než vskutku jest, neboť tak malé účastenství při všech československých časopisech vůbec nestojí v žádném poměru k počtu národu našeho i se všelikým ohledem na nynější neprobuzenost jeho.

Národní Noviny byly až posud největším časo-

pisem nejen českým, nýbrž i slovanským vůbec, (ani ruské nevyjímajíc, protože v Rusích zase absolutismus brání vývinu časopisectva) každý však v těchto věcech zkušený sám uzná, že při takovém počtu odbíratelů se sotva jen udržeti, nikoli však dále zvelebovati a zdokonalovati nemohou, obzvláště nyní, kdežto snad přece čilejší život politický u všech národů rakouských nastane, tak že by nanejvejš potřebné bylo, abychom všude (alespoň v hlavnějších městech), schopné spolupracovníky měli, což ovšem bez velikého nákladu docíliti nelze.

Toto vše podá každému, kdo se k naší politické a národní straně přiznává, a komu její vznik na srdci leží, náležité světlo, aby síly a stav těchto novin jak náleží uvážiti mohl, a aby redakci nepřipisoval za vinu mnohé nedůstatky, jejichžto příčiny jsou pouze materialní.

---

192. (PRO ČLÁNEK FR. PALACKÉHO.)

(Národní Noviny z 29. prosince r. 1849. Č. 314. S. 2111.)

H. B. — Ve všech novinách počíná se nyní jednati o článku p. Palackého, umístěném v N. N. č. 309.[1])

Ačkoli jsme si předevzali, že teprva po novém roce budeme odpovídati a rozmanitá mínění v této důležité věci od rozličných stran pronešená, až totiž také vzdálenější noviny své smýšlení strany této věci projeví, a jmenovitě jihoslovanské, na nichž nám nejvíce záleží, a že teprva potom také bude na čase mnoho z článku p. Palackého obšírněji a pochopitelněji objasniti: přece se nemůžeme již nyní zdržeti, jednu myšlénku, pronešenou o tom včera v Prager Zeitungu, poněkud vytknouti a ad absurdum přivésti.

Prager Zeitung totiž v článku velmi učeném,[2]) na mnohých místech snad samému p. spisovateli nejasném a nepochopitelném namítá p. Palackému hlavně to, že prý tak velikou váhu na národy klade, kdežto prý stát jest nejpřednější a nejhlavnější ohled, kterému všechny jiné ustoupiti musí. Ejhle! nová posud ve

[1]) Viz díl II. S. 854.

[2]) Prager Zeitung z 28. prosince r. 1849. Č. 306.

skutečnosti nikde neuznaná zásada, že jsou národy pro stát, a nikoli stát pro národy. Kdyby tedy ku př. (čehož Bůh nedopouštěj!) Prusko dobylo Čechy a Moravu, a připojilo je k pruskému státu, pak by tedy *důsledně* musela Prager Zeitung, *vládní noviny rakouské*, uznati, že nám Čechům a Moravanům přede vším musí jíti Prusko, totiž stát, a kdybychom se chtěli od Pruska odtrhnouti a zase k Rakousku připojiti, musela by Prager Zeitung takový náš oumysl pohaněti, proto že by byl protivný zásadě, že stát jde nade všechno! — Jak se asi líbí Prager Zeitungu tento následek jeho rozumování?

My ale myslíme a nikdy mysliti nepřestaneme, že národové jsou hlavní věc, a stát že musí být tak zřízen, aby v něm bylo národům pohodlně, mile a čestně přebývati. Národy se nemohou přeměniti k vůli státu, ale stát se může a má, ba musí přeměniti k vůli národům. Odvoláváme se na zkušenosti všech časů, které pravdu těchto našich slov potvrzují.

---

193. (»UNION.«)

(Národní Noviny z 29. prosince r. 1849. Č. 314. S. 2111.)

Dne 27. listopadu r. 1849 vyšlo v Praze 1. číslo časopisu »Union.« List vycházel 6kráte týdně ráno a večer vyjma pondělí. Heslem časopisu bylo: »L'union c'est la force.« Redaktorem byl Dr. Augustin Smetana (1814 až 1851) bývalý supplent filosofie na pražské universitě a člen řádu křižovníků s červenou hvězdou. Smetana r. 1850 (22. března) z církve katolické vystoupil a dne 23. dubna r. 1850 byl z ní vyloučen. Redaktorem »Union« stal se k vyzvání Fr. Palackého.

H. B. — Od nedávna vychází v Praze nové noviny pod jménem »Union«, které již také v oznamovateli našem byly ohlášeny.[1])

Známo jest, že veliké množství obecenstva našeho vzdělanějšího, kteří za příčinou předešlého vychování jazyku českému odvykli kromě domácnosti tak, že jim čtení české obtížné jest, kteří však přece proto s vlastí svou a s národem dobře smýšlí a rádi by se o záležitostech slovanských z dobrého a nezkaleného pramene něco dověděli. Víme však dobře, že německé časopisy buďto si záležitostí našich docela nevšímají, buďto zas dokonce jen s patrnou mrzutostí a závistí na naše pokroky hledí. Proto myslíme, že mnohým budou vítané německé noviny, všímající si horlivě všeho slovan-

[1]) Národní Noviny z 9. prosince r. 1849. Č. 295. S, 2046.

ského a při tom spravedlivé k Slovanům: a takové noviny jsou »Union«, založené k tomu oučeli od mužů spravedlivých a naší věci příznivých.

Doufáme tedy, že našinci budou horlivě podporovati tyto noviny, a že se postarají o to, aby jim zjednali všude tam místa, kde se posud jen jiné buď k nám zcela nespravedlivé neb alespoň lhostejné noviny německé odbíraly. Tím se bude vždy více rozšiřovati sebe vědomí u mnohých, kteří až posud ne ze zlého úmyslu, nýbrž snad pouze z nevšímavosti našemu snažení byli odcizeni a nechtíc pomáhali kolikráte našim nepříznivcům k vítězství.

---

194. (POSLEDNÍ DEN R. 1849.)

(Národní Noviny z 31. prosince r. 1849. Č. 316. S. 2119.)

H. B. — Nemůžeme jinak než bolestnou upomínkou ukončiti tento rok, jeden z nejznamenitějších pro celou Evropu, a v mnohých ohledech znamenitější ještě než rok 1848. Rok 1848 proběhl jako sen a nikomu snad v proudu jeho bystrém nezbylo mnoho času k rozvažování. Rok 1849 byl ale jako morálka, jako mravní naučení a výstraha k té kouzelné bájce, kterou nyní nazvati můžeme r. 1848. Kdo se ale v roku 1849 nic nenaučil, komu v tomto roku nespadlo bělmo s očí: ten se již jak živ ničemu nenaučí.

Nechceme zde nikomu výčitky činiti — však každý čin sám ze sebe plodí následky své, a kdo má zlé svědomí pro r. 1849, neujde hryzotu jeho v rocích následujících. Nyní jde svět silným proudem, co se jindy sotva za věk stalo, zběhne se nyní v jednom roce.

Nenadáli jsme se sice, že budeme ještě nový rok 1850 slavit ve stavu obležení, věřili jsme, že ještě v tomto roce vejdou do života ústavy zemské, a když se to později obrátilo tak, že jen budou v tomto roce ústavy prohlášeny, věřili jsme alespoň tomu. (A kdož by byl směl nevěřiti, když se to s největší jistotou ve

vládních novinách ještě nedávno svato svatě slibovalo?) Ještě sice jest dnešní den poslední, a kdo ví, co se právě nyní ve Vídni ohlašuje? Kdo nejpevněji věří, musí být přesvědčen, že ještě dnes ministerstvo vyplní svůj slib, neboť dnes je poslední den r. 1849! —

Dnes v noci nebo zejtra ráno přijde Vídenská pošta — a pravda se ukáže! —

1850.

195. FOEDERALISTÉ A CENTRALISTÉ.

I.

(Národní Noviny z 6. ledna r. 1850. Č. 5. S. 17. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 258—260.)

H. B. — Každý, kdo zná okolnosti naše, mohl již napřed věděti, jakou strašlivou bouři způsobí asi článek p. Palackého[1]) o foederaci vytištěný v 309. čísle N. N. minulého roku.

Nyní, když již největší mračna tohoto krupobití německého přes naše hlavy přetáhly, a jen sem a tam ve vzdálenějších končinách ještě leckde bručí některý ze snu svého panského probuzený německý centralista: nyní jest již také čas, abychom vyšli zase na zdravé povětří podívati se, jakou škodu asi naše osení utrpělo. — Tuším, že pražádnou, kdo dříve byl německý centralista, zůstal jím, a kdo byl foederalistického smýšlení, byl v něm vším tím, co protivníci naši proti Palackému namítali, ještě více potvrzen. Ve věci této — již napřed to vidíme — nepřesvědčí nikdy jedna strana druhou, ale přehlasuje.

---

[1]) Viz díl II. S. 854.

Pan Palacký z příčin nám dobře povědomých a zajisté důležitých odstoupil prozatím z bojiště papírového, což mnozí, kteří si tak rychle a tak rádi všechno hned na svou stranu vykládají, za zjevnou porážku foederalistických zásad vyhlásili. Taková však domněnka jen za příliš směšnou považovati se musí, neboť jsme přesvědčeni a každý také na první pohled věděti musí, že spor mezi centralisty a foederalisty, kdyby to jen na konstituční sněmovní zápas přišlo, nevyhnutelně ve prospěch foederalistů rozhodnut býti musí. Strany obě jsou příliš nestejné, a samo ministerstvo zdá se to dobře předvídati, proto že se opatrně varuje všude přiznati se ke svému centralismu, a vždycky při každé příležitosti říkává, že jest vzdáleno od nemírné a škodné centralisace; při čemž ovšem každý, kdo slova a skutky dobře porovnati umí, tato slova za nic jiného než právě za pouhá slova uznati nemůže.

Úplné rozebírání tohoto předmětu nehodí se ovšem pro nynější dobu, neboť nám k tomu schází svoboda tisku; výminečný stav vojenský nepřipustil by, aby foederalisté počali všemi silami otřásati ústavou od 4. března. Proto také nemůžeme protivníkům svým, kteří pod křídly vojenské moci velmi dobře mohli tasiti zbraň svou proti nám, odpovídati tak, jak by zapotřebí bylo, neboť nejhlavnější důvody naše zdály by se snad mnohému (jak se teď říkává) pobuřující.

Tolik však mohl každý sám pozorovat, kdo odporné ohlasy v německých novinách četl, že Němci opírající se proti foederaci příliš mnoho dokázali — totiž nemožnost rovnoprávnosti národní. Snažíce se totiž všemožně dokázati nemožnost vyvedení návrhů

p. Palackého všelikými zdánlivými důvody, dokázali tím, že rovnoprávnost národní nedá se provésti.

Německé noviny tímto důkazem ovšem jen chtěly ospravedlnit nevyhnutelnost nadvlády a panování němčiny v Rakousích: tím ale přivedly celou záležitost na ono stanovisko, na kterém se také rozhodne. Když myslíte, že rovnoprávnost není možná a že panování jednoho nad druhým jest nevyhnutelné, nemůžete přece očekávat, že si dá někdo vaši nadvládu papírovými neb ústními důvody vnutit; nadvláda se jinak nežli silou prováděti nedá, a až to k takovým argumentům přijde, pak teprva zvítězíte-li, musíme poslouchat vaše důvody o nevyhnutelnosti nadvlády vzdělanějšího živlu. My ještě posud nevěříme, že jest skutečná a poctivá rovnoprávnost nemožná, a nedáme se prozatím odstrašiti žádnými nadávkami žádnými nepoctivými nařknutími a denunciacemi, kterými jsou německé časopisy proti nám naplněny, a z té příčiny vyhledáváme všelikých cest, na kterých by se rakouským národům přátelsky dalo žíti pohromadě. Budete-li však tvrdošijně tomuto snažení našemu překážeti, domnívajíce se tak udržeti nadvládu svou: varujte se, abychom se konečně i my od vás nenakazili a vašich důvodů proti vám neužívali. Známo, že se člověk zlému spíše naučí než cnosti; varujte se tedy, abychom snad časem svým zavedeni vaším příkladem, neupírali také možnost rovnoprávnosti. Naše důvody byly by v tomto pádu ještě silnější než vaše, protože každý nepravdivý důvod jenom v tom poměru přesvědčuje, jak mnoho za sebou má silných paží.

Co se ostatně stálého mluvení německých časopisů o národnosti a o svobodě týče a toho tvrzení, že

svoboda důležitější a přednější jest, než národnost, o tom věru již se nám až hnusí dále mluviti a dokazovati. Jako jednotlivec nemůže žíti rovněž tak bez jídla jako bez pití, tak národ ničemný jest bez svobody rovněž tak jako bez národnosti. Obojí jest stejně důležité. Když ale Němcům, jak oni nám pořád dokazují, na národnosti tak mnoho nezáleží, řekněme jim, ať se u centrální vlády rakouské jedná všechno buď po slovansku neb po vlasku, a uvidíme hned z povyku jejich proti tomu způsobeného, že jim na jejich národnosti zrovna tak mnoho záleží, jako nám na naší. Němci se rádi vychloubají, že jsme své vzdělání od nich nabyli; tím ale dělají sobě, jakožto učitelům, špatnou čest, jestli nás i po všem tom od nich zděděném vzdělání za tak sprostné drží, abychom takové a podobné jejich sofismata a zákruty neprohlíželi.

Budoucně probereme obšírněji rozličná mínění o spisu p. Palackého pronešená. Ve věci samé myslíme, že se na budoucím sněmu říšském všichni liberální zástupcové slovanští, vlaští, maďarští a rumunští k stejnému mínění hlásiti budou: co se však provedení týče, ovšem budou rozmanité náhledy, jakož ani při věci tak nové a důležité jinak býti nemůže.

II.

(Národní Noviny z 8. ledna r. 1850. Č. 7. S. 23. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 260—265.)

H. B. — Spor mezi centralisty a foederalisty v Rakousích rozhodnouti se dá docela snadně následující jednoduchou otázkou: Chcete, aby bylo Rakousko

konstitučně svobodným státem? Jest-li to chcete, musíte uznat, že se vládnouti musí dle vůle a ve smyslu většiny; bude-li se ale vládnout ve smyslu a dle vůle menšiny, kterak můžete očekávat, že si většina (t. j. 28 milionů Slovanů, Vlachů, Maďarů a Rumunů) dá líbiti nadvládu, panování a přednost tak malé menšiny 7 milionů Němců? — Ovšem cestou ordonancí; ve formách absolutních, samopanovnických dá se oktrojovat německá centralisace, ale kterak obstojí před říšským sněmem, který se přece jednou svolati musí, a byť by se sebe déle odkládati chtěl? S jakým citem budete moci jakožto rozmazlení Benjamínové vlády vstoupiti do sněmů svých v každém ohledu odstrčených a v každém ohledu silnějších a četnějších bratří? Nebudete se styděti za privilegia udělená vám na outraty všech ostatních, za onen strakatý šat sešitý pro vás z pobraných ostatním bratřím kusů? — Či odřeknete se raděj konstituce, abyste se nemuseli setkat s nepříjemnou většinou na sněmu, která od vás bude žádat svých otců dědictví? Někdo sice má od Boha ten dar, že se za nic nestydí, a že by třeba ve spojení s despotismem hledal svůj prospěch: tu ale se najednou sama obrátí zbraň proti vám, kterou jste nedávno ještě tak hbitě proti nám šermovali. Za času revoluční doby r. 1848, když jste násilným způsobem chtěli utvořiti jednotu německou, vyhlašovali jste nás všude po celé Evropě za otrocky smýšlející reakcionáře, proto, že jsme se k jednotě německé připojiti nechtěli: nyní ale, když ta vláda, proti které jste revoltovali, ještě za náhradu privilegie vám dává a ještě větší v budoucnosti slibuje, nyní nás prohlašujete za rýpaly a revolucionáře pro to samé, že opět nechceme býti v jednotě ně-

mecké! Vy tedy z jedné huby na horko a na studeno foukáte, jak toho právě sobectví vaše požaduje. Pravili jste, že my pro národnost zadáváme svobodu, a nyní se ukáže, že zrovna naopak vy pro národnost svobodu zadáte, protože se vaše nadvláda v Rakousích jinak, než na cestě ordonanční udržeti nedá, proto, že každý říšský sněm s nesmírnou většinou bude proti ní protestovati: i kdyby se všemožně skrze veliký census obmezoval hlas lidu na sněmě, přece se nikdy nepodaří vlaskou, maďarskou a polskou šlechtu i při nejvyšším censusu ze sněmu rakouského vytisknouti, a tak nahradí v otázce této nám ostatním Slovanům hlasy, které ztratíme pro naší šlechty poněmčilost a necitelnost k národu!

A kdo jest tedy svobody milovnější, ten kdo na poctivou většinu hlasů na sněmě se odvolává, nebo ten, kdo se pod šos ordonanční vlády ukrývá? —

Všechny servilní vládní noviny a všechny německé nevyjímajíc ani nejliberálnější, velmi jedovatě brojí posud ještě proti zásadám foederalistickým článku p. Palackého, a nevíme skutečně, které z nich s větší jedovatostí. S velmi předčasnou kvaplivostí volají všechny, že již foederalisté poraženi jsou — a ještě ani nebyl sněm, ještě ani se foederalisté všichni neozvali.

Na ukázku, že se Němci ve svých kvapných a samolibých vítězných pokřicích velice mýlí, uvádíme zde několik novějších ohlasů.

O smýšlení Maďarů podá nám světlost dokonalou následující článek centralistické Presse. Dopisovatel z Peště do »Presse« píše:

»Palackého politické zdání bylo zde s živým oučastenstvím čteno, a přívrženci maďarského trikoloru jsou s českým

dějepiscem docela srozuměni, i považují kapitulaci u Vilagoše za novou porážku na Bílé hoře u Prahy. Maďarské noviny budou Palackého politicko-diplomatickou notu ve zvláštních úvodních článcích rozebírati.« —

Kdo do dnešní naši rubriky Rumunové[1]) nahlédne přesvědčí se, že tento národ skutečně již od J. M. C. to žádal, oč se p. Palacký ve svém článku zasazuje, a že každý národ především jednotu svou a všemožnou samostatnost si žádá. Rumunové jsou ze všech národů rakouských nejméně procitlí, a ejhle! i oni již porozuměli svému opravdivému prospěchu. O smýšlení Jihoslovanů podali jsme již dříve zprávy a tito kmenové dílem na svých sněmích, dílem peticemi, dílem skrze důvěrníky své žádali již o všechno to, ba ještě ti o víc než v článku p. Palackého jest vytknuto a nemůže být žádná pochybnost, že se ve věci samé úplně s námi shodují. Že však i ve vojenské hranici slovanské podobné smýšlení panuje, to ani Němci sami tajiti nemohou.

Vídeňský Wanderer píše:

»Dle zpráv ze srbské hranice není tamnější smýšlení velmi potěšitelné, a též mezi ouředníky má národní strana své přívržence. Vojsko posádkou tam ležící jest dnem i nocí k boji připraveno. Při takovýchto poměrech může se každý domysliti, že známý článek Palackého nesmírnou sensaci zde způsobil.«

Jeden z nejváženějších hlasů ale ozval se právě mezi Poláky. Jediné jejich neodvislé noviny Czas

[1]) V Národních Novinách z 8. ledna r. 1850. Č. 7. S. 24 v rubrice Rumuni otištěn byl překlad petice Rumunů z Banatu císaři. V petici se žádalo, aby všickni Rumuni byli spojeni v jeden celek a aby jim jich národní samostatnost byla pojištěna.

v Krakově, které kromě toho pro přísnost tamnější vojenské správy jen málo mohou své pravé mínění vysloviti, takto píší v posledním svém čísle:

»Protivníci foederace v tolikerých již projevených hlasích nevnikli ani jeden do hloubi věci, o které se jedná, nesměli se měřiti s celou její váhou, pluli toliko na povrchu, chytali se zdánlivých protimluvů nebo nepatrnějších návrhů, které se zásadou samou přímě ve spojení nejsou.«

Do této třídy klademe všechny repliky novin »Reichszeitung«, »Lloyd«, »Lit. Correspondenz« a »Ostdeutsche Post«. Námitky a důvody jejich nejsou dost důkladné; neodpovídají přímo otázce samé, ale usilují její následky poráželi. Co do nás, my přijímáme docela zásadu p. Palackého a jestli návrhy jeho nevydrží kritiku (přestati při nich také nechceme) není to vina zásady, ale navrhovatele.

Jako ve věku XVI. a XVII. nemožno a ovšem velmi těžko bylo slíti v jedno tělo, tvořící celek úzce s sebou srostlý, dvě země náboženství katolického a protestantského; jak usilování tohoto druhu roznítily válku, která během jednoho století učinila z celé skoro Evropy jedno veliké zbořeniště: tak za našich časů usilovati o utvoření jednostejné říše na ujmu a škodu národností, jest tolik, co vháněti zem do záhuby války domácí, jest tolik, co stavěti se humanitě v cestu. My nepochopujeme centralisaci, která by nebyla v odporu s národnostmi, a mínění naše sdílí, jak se zdá, časopis »Reichszeitung,« když praví, že skoro všechny monarchie evropejské povstaly ze sloučení různo-národních provincií. Jsou-li nyní jednostejné, tohož původ jest ten, že ty různo-národní provincie v boji s politickou myšlénkou říše zahynuly jako zvláštní těla, z vlastního organismu život čerpající, a staly se toliko mrtvými oudy, jichž životním nervem jest ona vedoucí myšlénka v prostředku země, jest vláda ústřední.

Ale byla-li taková změna životního pramene možná ve věcech minulých, stalo se to tím, že tento samorostlý pramen nebyl dostatečně silný, že myšlénka národnosti jsouc

nerozvinutá, nemohla se opříti přesile myšlénky politické. A přece již i za oněch věků, když státníci neohebnutelnou vůlí a nevyčerpanou zásobou prostředků dosahovali toho cíle, kolik času, úsilí a prolití krve bylo potřebí!

Nyní se věc tato jeví v jiné podobě, nyní základní myšlénkou humanity jest myšlénka národnosti, musí tedy býti podkladem všeliké budovy politické. Zásadu tuto přiznal § 5. oktroj. ústavy: »Všichni kmenové národní užívají rovných práv a každý z nich má nezrušitelné právo k zachování a pěstování své národnosti a svého jazyka.« Když se tedy centralisace bez ublížení národnosti nedá zavésti, což již každý člověk dobré víry přizná, příčí se ona paragrafu udanému.

Kdy jest však centralisace zákonná a kdy je možná? Na obě ty otázky chceme tu odpovědít nedotýkajíce se třetí: »je-liž v monarchii výhodná pro blaho obyvatelů.« Každý národ, který se pocítil národem, musel v lůně svém nalézti zřídlo, z kterého proud života rozchází se po všech jeho oudech, musil dojíti všech výminek existence politické. Organisace jeho musí bráti původ a počátek v tomto zřídle, od něho musí záviseti, v něm čerpat síly k dalšímu rozvinu a pokroku. Bez něho národ je tělem mrtvým, neorganickým, jedním slovem, není národem. Jestli tedy blahobyt každé provincie zvlášť, záleží výhradně od tohoto šetření vniterního života, jak se blahobyt celé monarchie může shodnouti s morální smrtí jednotlivých částí? Lzeliž se domnívati, že by země dobrovolnou rukou podepsaly ten akt samovraždy? V monarchii jednoho národu, jejž víží společná mluva, společné obyčeje, společné děje historické, zkrátka společnost předních a hlavních výminek politického života, hodila by se taková soustava, která by loučila části země, ježto ničím jiným nejsou jako oudy jednoho těla s hlavou vládní v čele.

Ale jinačí jest to věc v monarchii z rozličných národů sestávající, v jejímž pojmutí již leží decentralisování. Umění vládnouti záleží tu právě na zharmonování jednotlivých tonů, na dobrovolné srovnalosti různorodých interesů, na sloučení oněch částí společenosti směru a sna-

žení, bez ublížení kterémukoliv dogmatu národnímu provincií. Toliko na této cestě svornosti a rovného uprávnění, toliko na tomto harmonickém svazku může se zakládati blahobyt, řád a mohutnost monarchie. Zatím však system centralisační, jehož přívrženci jsou výše zmíněné časopisy vídeňské, boří přirozený ten pořádek, kazí místní harmonii, zbavuje národ myšlénky, jenžto jest jeho sluncem, a těžní punkt každé provincie usiluje vytrhnouti z přirozeného jeho sídla a přenésti kam jinam. Jest to tedy system ustavičného boje a boření, a že takový system na cestě přísně konstituční provésti se nedá, rozumí se již samo sebou. Centralisace tedy žádá přísnosti vojenské, despotismu, který by mohl vítězně vynikati z každodenního boje, přikvačovat místní překážky a se silami provincialního života nakládati podle své vůle. My aspoň nemůžeme centralisaci pochopit na jiné cestě, a protivníci naši musí pamatovat, že vláda opírá se o ústavu z 4. března, že život konstituční neshodne se s přísností vojenskou.«

Hlas z Vlach ovšem nemůžeme posud žádný uvésti, protože tam umlkli na čas všechny hlasy politické; nemůže však býti ani za mák pochybnosti, že Vlachové alespoň tolik samostatnosti si žádají jako my, o čem jejich dosavadní chování ouplně svědčí, jakož i to, že ani sama vláda si posud netroufala tak jako nám, jim německou centralisaci vnucovati.

Tím více tedy musíme s ousměchem čísti lživý dopis z Prahy v Oesterr. Reichszeitung p. Landsteinra [1]) umístěný, který zde na ukázku též podáváme. Dal si p. L. takto napsati z Prahy:

»Kdo Čechy a jmenovitě Prahu zná, kdo ví, čím jest Palacký slovanské straně, kdo ví, že strana tato až dosavad ve foederaci prohlašovala zásadu, která v této své všeobecnosti jakožto pouhé slovo těžko se dala pochopiti a ne-

---

[1]) Viz díl II. S. 756.

snadno vyvrátiti, musí uznati, že Palacký článkem svým podstoupil hru o vše a že prohrou touto celá slovanská strana se svým foederalistickým smýšlením utrpěla nesmírnou porážku (!!?). To zde i každý cítí (!!?). Centralisté zvítězili, ani nevědí sami jak, nezvítězili oni svou horlivostí, ale vítězství se jim dostalo nevčasnou horlivostí jejich nepřátel. Vítězství jejich jest mnohem ouplnější, nežli se jen nadíti mohli, nebo článek Palackého zatřásl veškerou inteligencí rakouskou a tato svým všeobecným souhlasením porazila zásadu foederativní. Ale právě tato jednohlasnost v pronášení důvodů proti této zásadě dokazuje, že nepraktičnost návrhu tohoto na bíledni jest a právě to činí porážku tuto na obou stranách tím citelnější. Foederalistická strana nahlíží nyní zcela jasně, čeho se nadíti může. První její kapacita se svou hlavní politickou zásadou jest poražena. Kdo a jakou zbraní má ještě bojovati? Silnější zbraň nemá nikdo a s touto nynější co může očekávati v polemice novinářské a na říšském sněmu? Několik přívrženců a sice takových, jejichžto důvody jsou vůbec bez vnitřní ceny. Avšak bude muset bojovati proti pevným důvodům, proti jednohlasné svornosti nepřátel, kdežto strana tato sama mezi sebou rozdělena jest a v ustavičném kolotání se nachází. Neb i sama »Union« přinesla článek soudě dle chiffry od Pinkasa proti návrhu Palackého, a co se až posud učinilo k jeho obraně? Nic, leda že »Národní Noviny« prohlásily, že záležitost tuto zastávati budou. Ale po porážce Palackého nebudou moci oučinkovati, kde by vlastně oučinkovati měly, političtí nepřátelé si jich nebudou všímati. Roznáší se pověst, že Palacký smuten z oučinku své práce z Prahy odejel, nemohu však zprávu tuto vydávati za pravdivou (!!!). Ale zcela přirozené jest, že sám cítiti musí, jak nešťastný jeho návrh byl. Budoucně mu již bude těžko vystoupiti na politickém dějišti a to tím nesnadněji, poněvadž každý outok nepřátelský citu jeho hluboce se dotýká.«

Musíme tedy především upokojiti p. Landsteinra strany odjezdu p. P., který si vymyslil, nebo p. Palacký velmi pokojně pracuje zde v Praze svou historii

Husitů, a se srdečným úsměchem čítává p. L. a jeho pánů bratrů články, které se před většinou říšského sněmu jako popel rozlítnou do všech čtyr úhlů světa. Mluviti ostatně o porážce, kde ani posud bitvy nebylo, jest zcela důstojno hrdinství bývalých pěstních rytířů na Rýně. Pan Palacký učinil i dle našeho mínění velmi dobře, že odložil zevrubnější provedení a odůvodnění svých foederalistických zásad až na ourodnější dobu. Bylo by nám věru líto, aby pro neourodnou hádku s lidmi, kteří beztoho se žádnými důvody přesvědčiti nedají, proto že jen hrubým egoismem nadchnuti jsou, zanedbal p. Palacký tak důležitou práci jako jest popsání dob husitských z jeho péra: kniha, která nebude bez velikého mravního účinku na národ náš český, a které se již dočkati nemůžeme.

Až před sněmem bude beztoho centralista a foederalista, Němec a Neněmec všeobecné heslo v Rakousích, hrajte si chytře jak chcete, přece neošidíte ostatní národy rakouské o jejich dědictví — a pak bude čas ještě zjevněji a určitěji se svým programem vystoupiti.

Jestliže my již nyní povedeme o tom polemiku s některými časopisy, děje se to jen proto, aby se snad někteří slabí z našinců jejich nalíčenými důvody nedali zmásti, kterými jsou nyní všecky německé časopisy jako zaplaveny.

---

196. K JIHOSLOVANŮM!

(Národní Noviny z 9. ledna r. 1850. Č. 8. S. 27. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 265—267.)

H. B. — Jako zlověstné námořní ptactvo před nastávající bouří, tak poznenáhla počínají se roznášeti po novinách hlasové o povstání a nepokojích mezi Jihoslovany. Zahraniční noviny francouzské, anglické a německé měly nedávno docela určité zprávy o všeobecném povstání v tureckém Srbsku a na hranici rakouské, zkrátka o všeobecném povstání srbského národu. Ačkoli tyto zprávy jsou zcela nepravdivé, víme přece ze zkušenosti zvláště posledních let, že takové zprávy bývají předchůdcové opravdivých takových událostí. Před červnovými nepokoji v Praze r. 1848[1]) čtli jsme již o několik dní před nimi zprávy ve Vídeňských a jiných časopisech, že v Praze vypukly bouře, z čeho se dá souditi, že jistí pánové buď prorockým duchem nadšeni jsou, aneb že skutečně již dobře o tom věděli, na čem jim tak mnoho záleželo.

Jiné časopisy popisují též nespokojenost myslí mezi rakouskými Jihoslovany, a ačkoli nic nepraví o vzniklých bouřích, přece dávají jaksi na srozuměnou, že by se mohly takové bouře co nejdříve očekávati.

---

[1]) Viz díl II. S. 50.

Vyznáváme, že nás tyto zprávy naplňují nevyslovitelným zármutkem. Nedá se upřít, ba velmi snadno je pochopitelno, že mezi rakouskými Jihoslovany vůbec, zvláště ale mezi Srby a nejvíce na vojenské hranici panuje veliká nespokojenost, a při tom se ještě i to uznati musí, že tato nespokojenost je spravedlivá. Nepotřebujeme zde ani opakovati všechno to, jak se s Jihoslovany nakládalo před revolucí maďarskou, v čas této revoluce a po ní, neboť skoro každé naše číslo obsahuje nějaké protivenství od Jihoslovanů utrpené.

My zde ani nechceme mluviti o tom, že si Jihoslované po ukončené vojně zcela na jiné ústavy a zřízení zemí svých a zcela na jiné svobody naději dělali, a že nyní trpce zklamáni jsou ve svých nadějích: o této věci, ačkoli jest veliký zárodek nespokojenosti, přece bychom nyní ani nemluvili, považujíce to za oběť od ministerstva učiněnou celku říše a jednotvárnosti její. Avšak jsou jiné zcela nepotřebné dle našeho mínění, a také ani vládě nic neprospívající věci, které nesmírnou hořkostí naplniti musí srdce každého Jihoslovana. Nač ku př. ustanoven jest p. Mayerhofer,[1]) muž od Srbů velice nenáviděný za správce zemského ve Vojvodovině? Což nebylo již dokonce jiného? Aneb se to učinilo zrovna na vzdory Srbům, aby dle pověstné zásady se jim dokázalo, že se právě na smýšlení jejich žádná váha neklade? — Jaký jest užitek z toho, že se hranice Vojvodoviny srbské právě

[1]) Ferdinand Mayerhofer sv. pán z Grünbühelu stal se dne 1. listopadu r. 1849 v Temešváru velitelem vojenského distriktu a pak provisorním zemským správcem ve Vojvodině a Banátu. V této hodnosti setrval až do 16. srpna r. 1851.

tak naznačily, aby se z ní Srbové dle možnosti vyloučili, a hodně jiných národů přibralo? — Proč navzdor všem žádostem není Hranice vojenská k Vojvodovině a k Chorvatsku připojena, středověký to ústav, jenž beztoho již za našich časů není ani potřebný? Proč se vůbec tak neupřímně s Jihoslovany zachází, neboť by jistě nevyhnutelnou nepříjemnost, kdyby se jim jen určitě a poctivě oznámila, ještě raději a pokojněji alespoň bez menšího rozhorčení nesli, než to poznenáhlé, neupřímné zapřahování do německého centralismu. Jihoslované dobře vědí, že je poznenáhla čeká osud všech tak nazvaných »německých provincií«, přece však netroufá si ještě vláda říci jim zcela svůj oumysl, nýbrž všelijak odkládá, a neurčitými sliby naděje jejich udržuje.

Takovým jednáním odvrátila nynější vláda celou důvěru lidu jihoslovanského od sebe, který má nyní po tak nesmírných obětích pro Rakousko snad ještě horšího a sobě protivnějšího stavu se dočkati. Oddanost lidu tohoto byla zajisté veliká — tím větší ale musí být nyní také nenávist, a nevíme jaké dobré ovoce pro budoucnost vydati může!

Z druhé strany by ale byla veliká chyba, kdyby se některé prudší hlavy mezi Jihoslovany tímto jednáním vlády daly zavést k nějakým násilným krokům, které by v těchto okolnostech jenom k záhubě býti mohly jak jim samým tak i společnému prospěchu všech Slovanů rakouských. Každý povážlivý uznati musí, že nyní pro Slovany jedině tichý duševní pokrok pravá cesta jest k někdejšímu blahu, my musíme probuditi dřímající síly našeho národu — pak si naše spravedlivé žádosti samy sebou cestu proklestí,

neboť nelze bude odepříti nám našeho práva, když jen budou všechny naše přirozené síly uvědoměny povědomy svých potřeb a své důstojnosti. Zvláště také musí být jedno z hlavních pravidel našich, aby žádný slovanský kmen v Rakousích nenastupoval dráhu, na kterou všechny ostatní následovati nemohou: neboť jen ve spojení, jen v solidárnosti můžeme něco platného docíliti. Sám o samotě podlehne každý kmen, a nejen že sám sebe zničí, ještě také tím ostatní oslábnou a odstrčeni budou zas na delší čas od dosažení své rovnoprávnosti a národní důstojnosti.

---

197. (NAPOMENUTÍ ZEMSKÉHO VOJENSKÉHO KOMMANDANTA).

(Národní Noviny z 11. ledna r. 1850. Č. 10. S. 35.)

— Včera jsme obdrželi následující ouřední přípis:

N. E. 50. St. V.

An die Redaktion der Národní Noviny (zu Handen des Herrn K. Hawlíček.)

In Folge eines mit hoher Zuschrift Sr. Excellenz des Herrn Statthalters do. 9. Jänner 1850. Z. 147. Praes. erhaltenen Auftrages Sr. Excellenz des Herrn Landes-Militär-Commandanten, wird die Redaktion der »Národní Noviny« erinnert, dass sie die Tendenz ihres Blattes, dessen aufreizender Ton in letzter Zeit sich wieder im verstärkten Masse bemerkbar macht, dem hierort bestehenden Ausnahmszustande mehr anzupassen haben, widrigens der Herr Landes-Militär-Commandant sich genöthigt sehen würde, die gänzliche Einstellung dieser Zeitung sogleich zu verfügen.

Vom Magistrats-Praesidio. Prag den 10. Jänner 1850.

Wanka, Bürgermeister.

Za příčinou tohoto dopisu, který ostatně svým německým textem mezi jiným o šetrnosti pana purkmistra Pražského k rovnoprávnosti národní svědectví podává, uznáváme za prospěšné další polemické rozbírání o foederaci jen nejopatrnějším spůsobem vésti, a vůbec se tak obmeziti, abychom své noviny uchránili při životě.

198. MYŠLÉNKY CIZOZEMCE, JENŽ NENÍ ANI Z NÁRODU NĚMECKÉHO ANI ZE SLOVANSKÉHO, O ČLÁNKU PALACKÉHO.[1]

(Národní Noviny z 11. ledna r. 1850. Č. 10. S. 35. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 267—271.)

Článek Palackého v Nár. Nov. o foederaci a centralisaci způsobil, jak se bylo nadíti, velkou sensaci, a již nalézáme v novinách vlády a v časopisectvu německy smýšlejícím odpovědí bez počtu. Byla by dlouhá nevděčná práce, chtít repliky tyto každou a obšírně probrati; my se obmezíme na některé myšlénky o soustavě federační samé a se zřením k nejbližším zájmům rozmanitých národností v říši rakouské.

Stalo se mezi učenými, jenž velikou libost k abstraktním theoriím jeví, nyní obyčejem, že na snahy národní s vysoka hledí a všechnu spásu člověčenstva v mocných centralisovaných státech hledají. Naleză se ale pravidelně, že hájitelé centralisace, nahlídneme-li jim do svědomí, buď prázni jsou té zdravé přirozenosti a živosti soucitu, z něhož vzniká skutečná

[1] [Článek tento sepsán jest od Angličana.] Ačkoliv přičinil, k článku svému Havlíček v Duchu Národních Novin tuto poznámku, přece stať je jeho prací původní. Vyplývá to již z té okolnosti, že v předmluvě k »Duchu Národních Novin« mezi pracemi nepůvodními práci tuto, ačkoliv se i v Duchu nalézá, neuvádí. Nesprávnou poznámku přidal Havlíček asi zúmyslně z ohledu na napomenutí zemského vojenského kommandanta. (Viz díl II. S. 902.)

hluboká žádostivost blaha a pokroku lidu nás obklopujícího, anebo že z toho centralisovaného státu, jehož zastávají, osobního svého prospěchu a naplnění své ctižádosti se nadějí. Ale mužové tito a mezi nimi i nejabstraktnější státníci, nezaprou přece a ouplně všeliký cit národní na sobě; tak na př. všichni zastavatelé centralisace v Rakousku velmi dokonale jsou sobě vědomi toho, že jejich národnost německá ve skutečnosti jako první faktor co se týče zvláštního prospěchu, moci, vážnosti a pokroku národní věci, v říši této skvíti se bude. Znamenati sluší, že skoro výhradně jsou publicisté německého smýšlení ve službě vlády, a pak ouředníci, jenž se o soustavu centralisační v Rakousku zasazují.

Ovšem jest pravda, že pojem státu v jistém politickém ohledu vyšší jest, než pojem pouhé národnosti; ale docela nepravé jest, chtíti tomuto pojmu osobovati nejen prospěšnou stránku co do zájmů materialních, nýbrž také stránku vyšší mravní, křesťanskou. Ovšem by se stránka tato druhá jevila nejlíp, kdyby se veškeré člověčenstvo nechalo mysliti co jeden stát anebo co jedna jednota politická, jejíž ústřední vláda by několikými všeobecnými zákony a stejnou nestrannou láskou a péčí o dobré obyvatelů všech dílů světa se starala. Ale myšlénka všeobecného světoobčanství za našich dob není než marný sen; ve skutečnosti vidíme nyní v soustavě států na zemi, jmenovitě v Evropě, zásadu soběctví, podpíranou lstí diplomacie a hmotnou silou vojsk, v rozmanitých snaženích po osobním prospěchu před státy druhými, vyslovenu ve způsobu tolik nápadném, jak to ve hnutích národností sebe náruživějších jedva lze nalezti. Zásada soběctví jeví se v poli-

tice všech států skutečně ve způsobu mnohem zřejmějším, nežli v pěstování národnosti, poněvadž ve snahách národních zvláště svítá zásada lásky k blížnímu, nejpřirozenější vlastnosti soucitného srdce, jakož neméně bezprostřední praktický moment, totiž plnění povinností nejbližších. — Šířeji mluviti o věci této, bylo by zbytečné; každé šlechetné srdce pochopí přirozenost a praktičnost ve snaženích po neodvislosti a vzdělání národním. Ovšemť že snaha ta v prvním počátku svém ospravedlněná a šlechetná, může se převrhnouti a státi jednostrannou, soběckou.

Zásada křesťanské lásky, rovnoprávnosti a vzájemné podpory mezi rozmanitými národy jest ideal a konečný cíl, k němuž člověčenstvo píliti má. Zásada tato ale, budeliž ona moci být podporována v centralisovaném státu složeném z rozličných národností? Jak to bude ve skutečnosti státi na př. v Rakousku s rovnoprávností? Kdo podle dějepisných zkušeností soudí a nestranný jest, neupře, že Palacký trefil do pravdy, pravě o Slovanech v Rakousku: že mohou jmíni býti de jure oprávnění, de facto ale v státu centralisovaném jimi nebudou. Lidé německého smýšlení a služebníci vlády, vědouce dobře pravdu těchto Palackého slov, obcházejí ve svých replikách tento punkt, jak jen mohou. Jednají o jeho důvodech, jakoby tytéž na jiné půdě byly stavěny; podkládá se mu nenávist k Němcům atd., proto že kojí soucit ke svým kmenovcům a hledí se pohnútky jeho nedůstojně osočiti. Neprohlídajíce ke spravedlivosti zásady federační, uštipkují nad možností provésti ji v Rakousku prakticky. Co se této poslední věci týče, já jako cizozemec nechci o tom vysloviti se; podotknu jen mimochodem, že se v soustavě fede-

rační v Rakousku nejedná o prostě úplné oddělení všech národností, nýbrž o takové rozdělení na korunní země a provincie, by rozličným národnostem v hlavní věci mohlo býti dopuštěno volně politicky se vyvinovati a povznášeti. Co do zásady národnosti jakož momentu politického, tož před nedávnem přinesla »Allgemeine Zeitung« některé myšlénky o spisku hraběte L. Thuna,[1]) kteréby Slovan uvážiti měl. Idealně abstraktní podklad, na němž pan hrabě staví své kruhovité důvody, tam jest dokázán, a doloženo, žeby kdyby jeho učení o státu bylo pravé, také Němci neměli žádného práva, toužiti po národní politické jednotě, k čemuž že nikdy přisvědčeno býti nemůže. — A skutečně kdo k dějům přítomnosti opravdové zření obrací, přisvědčí, že se výrok ten shoduje se smýšlením všech německých politiků, vymíně předně demokraty socialní, kteří blouznějí ve snách o všeobecném světoobčanství, a pak všechnu šlechtu dvorskou. — Osobuje-li se tedy pro Němce čistě národní podklad jejich státu, pročby se mělo zazlít Slovanům, že národní svůj živel soustavou federační v Rakouském státu pokud možné pěstovánu míti chtějí?

Chladným lidem rozumovým, abstraktním státním politikům v Rakousku s jich více méně vysokým stupněm německého smýšlení zdáť se ovšem prospěchem pro všeobecné vzdělání nemalým, kdyby němectví, tak nazvaný německý duch víc a šíř si razil cestu v Evropě; ale za přirozené a prostě křesťanské i mravní musí se uznati, když šlechetní, vzdělaní údové neněmeckých národností v Rakousku kmenovce své nechtí vidět zkrá-

[1]) Viz díl II. S. 787.

ceny, a když síly své co možné věnovati chtí vývinu národního života, jakožto nutné výmince má-li příště vzdělati se vyšší smysl světoobčanský vůbec. Může-li se toto ale s prospěchem díti v centralisovaném německo-rakouském státu, byť i zásada rovného práva všech národností de jure prohlášena byla za zásadu přední?

Zachování zásady centralisace v Rakousku přivede živlu německému, řeči a mravu německému, vůbec celému němectví velký prospěch před druhými živly národními. Rovnoprávnosti národností samé musí se ovšem rozuměti vždy caeteris paribus. Dobyli-li se někteří národové příčinou výhodnější zeměpisné a jiné okolnosti prodlením času na vyšší stupeň blahobytu a osvěty před druhými: jeť přirozená věc že budou před těmito v prospěchu. Nebudeť vzdělaného národovce tak krátkozrakého a pošetilého, by hledal ochranu a zátvor před duchovními přednostmi jiného národu na způsob ten jak to činí státové, jenž nemajíce samy potřeb přirozených pro velkolepou fabrikaci, průmysl svůj vysokými ochrannými cly pěstovati a rozšiřovati hledí. Avšak slušné jest přec žádati, by se k přirozeným výhodám, z nichž se jeden národ před druhými raduje, přidružovány byly ještě ony, které skrze centralisaci ve státu složeném z národností smíšených jednomu z těch národů obzvláštně připadnouti musí. Pomněmež jen na následky ouřednické hierarchie hlavně německy smýšlející, a na její dozor a poručnictví nad obcemi; pomněmež na následky užívání jednacího jazyka německého ve všech záležitostech jenž mají důležitost vyšší než pouze podřízenou místní; pomněmež na německy mluvící

oustřední sněm v městě německém . . . a každý myslitel pozná, že Slované a druzí neněmečtí národové v Rakousku nejsou hrubě lépe v tom než byli před rokem 1848. Skrze centralisaci vzdálí se jednání a rozhodnutí o všech vyšších pospolitých a politických otázkách od národů neněmeckých přílišně a tak duch jejich politický, vzdělání jejich vyšší příliš málo podpory míti bude. Dále, kdo zná poněkud život úřednický, pozná snadno, kam se obrací zraky služebníků státních. Jaké pokušení nastane pro slovanské a jiné neněmecké úředníky, (pakli jim o jich vlastní štěstí a postup běží) by ke snahám národním aspoň vlažní byli, zas ale pro zájmy centralisujících mocníků nejvyšší horlivost rozvili!

Ale kromě těchto dotknutých, šlechetných pohnútek jenž muže jako Palackého a jiné přiměly aby vyššího vývinu vyhledávali pro své kmenovce prostředkem národního a přímě veřejného politického života, jsou důležitější, všeobecné důvody proti centralisující po jednotvárnosti bažící státní politice s jejím byrokratickým mechanismem, jenž všeliký smysl pro veřejné záležitosti a pro osobní národní život zadušuje. Palacký ve svém článku obmezil se na to, poukazujíc jediné na tento punkt. Není ani náš úmysl vnikati do podrobností, poněvadž jest z dějin známo, kterak všichni šlechetní v pravdě velcí státníci a přátelé lidstva přáli zásadě svého sobě určení, osobní svobody a osvěty, pěstujíce život obecní, provincialní a národní. Nechalo by se dovoditi z dějepisu i z přirozenosti lidské, že každý tuze centralisovaný byrokratický policejní stát zárodky pádu nutně v sobě chová. — Že otázky politické potřebí jest uvažovati na stanovisku

skutečných okolností k docílení praktických výsledků, netřeba nám říkati, my nenáležíme do počtu blouznivých politiků tak nazvaných srdečních. Hledíc k velemocím evropejským, ovšem se bude tvrditi, žeby postavení Rakouska zavedením federace příliš zeslabeno býti mohlo; odpověď na to hledejme v příkladu obcí severoamerických kde vláda ústřední ve všech jinozemských politických otázkách pevnou se jeví, co zatím v každé části tohoto souboru státův panuje neobyčejná samostatnost, co do otázek vůbec důležitých a pospolitého dobrého se týkajících. — Popatříme-li pak na Anglicko, najdeme, že všechny kroky násily a lstí nestačily ku přemožení keltického živlu, a následky obmezení národního ducha v zemi této přispěly spíše k oslabení než k otužení Anglicka co velmoci. Který jest nyní konec stoletých útisků? Buď se Irsku musí povolit zvláštní parlament anebo půjde kmen keltický v této části země své záhubě vstříc, zoufaje o národním politickém žití svém, umíraje hlady a vycházeje ze země. Politikové němečtí nejeví žádný nedůstatek soucitu k ubohým Irům a jich politickým vůdcům. Z jaké příčiny jsou tak lhostejní k osudu Slovanstva v mocnářství rakouském, a tak neunavení v osočování pohnútek všech jeho politických vůdců? Odpovědi netřeba hledati dlouho: V otázkách politických jakož skoro ve všech jiných, zakládají se náhledy a úsudky lidu mnohem více na interessu nežli na rozumu!

---

199. (PROTI DOPISOVATELI MORAV. NOVIN.)

(Národní Noviny z 12. ledna r. 1850. Č. 11. S. 40.)

H. B. — Moravské noviny od 10. ledna[1]) přinášejí článek proti dopisovatelům z Moravy do N. N. s následujícím naivním začátkem:

»Z Kunstátu 6. ledna. Dnes bych měl Vám dosti co psát. Umínil jsem si však jen o jedné věci se zmínit, ostatek sobě ponechám na budoucnost. Než však započnu, musím se ohradit proti každé i té nejmenší pochybnosti jako bych snad nebyl skutečným dopisovatelem Vašim.«

Nyní následuje filipika proti našim dopisovatelům z Moravy, o kterých se praví, že své dopisy v kavárnách neb ve sklepě při pivě fabrikují, že všechno tupí, co jest moravské, že jsou škrabálkové, a že to dovede každý chlapec na pastvisku atd.

Jaký jest to ale dopisovatel do Mor. Nov. který sám praví, že by měl dost co psát, ale přece nic nepíše, nýbrž jen zbytečné tupení (beze všech totiž důvodů) proti jiným dopisovatelům zašle, zapomínaje, že on sám právě to činí, co jim vystavuje, totiž že tupí jiné a k tomu velmi hrubě a sprostě!? Takový

[1]) Viz Moravské Noviny z 10. ledna r. 1850. Č. 8. S. 30. — Sr. článek 176. Díl II. S. 796.

dopis jako on z Kunstátu datoval, může se napsat právě v každé kavárně, ve sklepě ano třeba i v kurníku, proto že v něm o Kunstátu ani zmínky není, což sám p. dopisovatel dobře cítil, a proto se hned na počátku dušoval, že skutečně dopisovatelem jest, aby totiž nikdo nemyslil, že snad některý příliš horlivý praktikant v redakci Mor. Nov. jest otcem toho Kunstátského křiklavého novorozeňátka.

Co se ostatně našich dopisů z Moravy týče, může se mezi rozumnými lidmi jen o to jednat, jsouli důtky v nich obsažené pravdivé aneb vymyšlené. Jsouli nepravdivé ať vystoupí tedy onen rytíř Kunstátský a zahanbí naše dopisovatele, jsouli ale pravdivé ať — mlčí. My ovšem nemáme ten spůsob záviděti některým novinám úvodní články o tom, jak se jeden zamiloval do holky s 24.000 zl. stř., aneb dopisy, ve kterých páni dopisovatele oznamují slovútné redakci a pánům abonentům jak se vyspali, aneb kolik bylo hostů při visitací a jiné podobné důležité pro obecenstvo vědomosti, a jestli naše dopisy jsou jiné, žádáme aby také nám byla svoboda v' tom ponechána.

Nám záleží alespoň tak mnoho na pokroku Slovanstva na Moravě jako komu jinému, a že své dopisy z Moravy nepřijímáme z nepřátelských oumyslů, to nám snad obecenstvo moravské i české na pouhé slovo věřiti bude, aniž na to zapotřebí jest svědectví z Kunstátu.

Konečně ale každý, kdo naše dosavadní chování k redakci Morav. Novin pozoroval, musí uznati, že bylo vždy šetrné a že jsme se po celý čas varovali nějakých rozbrojů, ku kterým pak Moravské Noviny samy počátek a příčinu podaly. Také dopis v čísle

314 N. N.[1]) který snad hlavně popudil pana z Kunstátu, zmínil se velmi šetrně o Moravských Novinách. Jsme ale nyní přinuceni podotknouti, že nemáme žádné potřeby otcovského ponaučení od Mor. Nov. dostávati a přijímati, ať si je z Brna, z Vídně aneb z Kunstátu datované.

[1]) V Národních Novinách z 29. prosince r. 1849. Č. 314. S. 2112 otištěn byl dopis z Brna (dat. 27. prosince). V něm se psalo o Moravských Novinách toto: »Moravské Noviny pod redakcí našeho Klácela. Nejlepší část těchto Novin je Feuilleton, z většího dílu z péra p. redaktora pocházející. Ostatní část politická je nepatrná, bezbarevná vyjma články a dopisy o Moravě a z Moravy.«

200. ČESKÁ GYMNASIA.

(Národní Noviny z 14. ledna r. 1850. Č. 13. S. 47. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 271—272.)

H. B. — Soudíc podle bezpečných zpráv z Vídně, budou gymnasia v Čechách podle národnosti tak rozdělena, že se vedle čistě německých založí také čistě česká, což jest mínění pana ministra osvěty hraběte Lva Thuna.[1] Jiné mínění v komisí proti tomu bylo to, aby se na gymnasiích oba jazyky zemské stejně pěstovaly, tak aby každý vzdělanec v Čechách obou řečí dokonale mocen byl.

Musíme vyznati, že dosavadní kroky p. ministra osvěty podávaly nám dobré svědectví, že v oboru jeho časem svým skutečně rovnoprávnost nějaká vznikne, ačkoli nám častokráte posud orgány podřízené zamezily užívání dobrého oumyslu pana ministra; a jsme též přesvědčeni, že p. ministr osvěty jest k Slovanům nejspravedlivější z celého ministerstva.

Právě proto však za povinnost si klademe, upozorniti pana ministra na jeden zlý následek takového jeho systému gymnasialního.

Kdyby byla již národní rovnoprávnost v Rakousích provedena, kdyby již byla šlechetná myšlénka

---

[1]) Viz díl II. S. 632.

tato oděla se do nějakého určitého těla, zkrátka, kdybychom již asi viděli černé na bílém, co to znamená rovnoprávnost: tehdy by byl plán páně ministrův jistě nejvýbornější.

Ale nyní, kdežto člověk bez dokonalé znalosti němčiny nemůže být v Rakousku ničím ani kaprálem u vozatajstva, ani topičem neb poslem u některého ouřadu: nyní se založí čistě česká gymnasia. Dobře! Každý ví, že veliká většina nejde do škol a na gymnasium proto, aby se vůbec jen vzdělala, nýbrž hlavně proto, aby tak rodičové synům svým opatřili časem svým nějaké živobytí, nějaký ouřad atd. atd., kdož tedy z českých rodičů může rozumným způsobem v těchto okolnostech děti své na pouze české gymnasium odevzdati. Dejme tomu, že by se, jakož skoro jisto jest, i na těchto gymnasiích němčině co obligátnímu předmětu vyučovalo: ví se však dobře ze zkušenosti, že se v takovém pádu mládež nanejvýš tolik ve škole naučí, kolik ke zkoušce zapotřebí, nikoli však tolik, co život potřebuje.

Následek tedy bude takový, že čeští rodičové své děti nevyhnutelně na německá gymnasia posílati musí, že tudy česká gymnasia jenom jako nějaká koncesse ultra-českým přepjatcům se považovati budou, a nikoli poměru k obyvatelstvu přiměřeného počtu žáků nedosáhnou, z čehož pak nepříznivci naši (které p. hrabě Thun tak dobře jako my zná, poněvadž s nimi sám litvární půtky vedl) z tohoto zcela přirozeného úkazu s velikým pokřikem uzavírati budou, že sám český národ nechce být po česku vyučován!! Tak nám může býti dobré mínění p. hıaběte místo užitku ještě na škodu.

Něco jiného by arci bylo, kdyby již zákonem vyřknuto a zcela jisto bylo, že každý vzdělaný Cech, třeba jenom tolik německy uměl, co ke srozumění se nevyhnutelně zapotřebí jest, mohl býti v českých krajinách ouředníkem, knězem atd.: pak by ovšem taková gymnasia byla na svém místě. Máli tedy p. ministr osvěty již nyní jistou naději, že takový způsob rovnoprávnosti vláda dobrovolně zavésti obmýšlí (o čem ale my až posud pochybovati musíme), pak ovšem jeho plán zcela jest na místě a všechnu chválu zasluhuje. Jinak ale by nám nanejvýš škoditi musel, ačkoli se zdá býti příznivý — a museli bychom tak nazvaným utraquistickým gymnasiím v každém ohledu přednost dáti.

---

201. VLÁDNÍ KROKY.

(Národní Noviny z 15. ledna r. 1850. Č. 14. S. 49. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné. 1851. S. 272—274.)

H. B. — V časech jako jsou nynější pozoruje se každé hnutí vlády mnohem pozorněji a bedlivěji než jindy, což se přirozeně vykládá tím, že vláda odstranivši všechny ostatní přirozené síly státní sama jen činnost sobě ponechala a na dějišti sama stojí, učinivši z veškerého lidu jenom diváky.

Že již po několik dní zemské ústavy, které po sobě ve Vídenských novinách vycházely, najednou zastaveny jsou,[1]) právě v té době, když měla štýrská, tirolská, moravská a česká vyjíti, nemohlo zůstati nepozorováno a našlo též jak obyčejně bývá, mnoho rozmanitých výkladů. Jeden z nejobecnějších jest tento, který se alespoň zde v Praze dosti zhusta věří: Až posud vydala vláda jenom zemské ústavy menších německých zemí, nyní však přišla k zemím jako jsou

[1]) Císařskými patenty z 30. prosince r. 1849 vydány byly pro všechny země předlitavské zemské ústavy. Vyhlášení těchto ústav však neudálo se najednou. Zemské ústavy pro oboje Rakousy vyhlášeny byly 5. a 6. ledna r. 1850, pro Solnohrady 8. ledna, pro Korutany 9. ledna, pro Krajinu 10. ledna, pro Slezsko 15. ledna, pro Štýrsko 16. ledna, pro Moravu 19. ledna, pro Čechy 5. února a pro Tyroly 7. února.

Čechy, Morava, Tirolsko, Štýrsko, kdežto centralisace větší odpor nalezá, kdežto touha po větší samostatnosti a autonomii zemské vůbec rozšířena jest. K tomu ještě tyto země jakožto dvou národní, poněkud činí větší obtíže ve zřízení zemském. Že se tedy najednou přestaly ústavy zemské dále prohlašovati, a zrovna při těchto zemích, vykládá se dobrým spůsobem tak, že vláda dobrovolně chce těmto zemím nějaké větší samostatnosti poskytnouti.

Domněnka tato nezdá se nám tak příliš nejistá, tím méně proto, že bez toho nyní vláda zemím vlaským a bývalým uherským jiné ústavy a zcela rozličné dáti si umínila, než jsou ty právě ve Vídenských novinách prohlášené: jestli se tedy vláda v jednom ohledu uchýliti musí od jednotvárnosti a ouplné centralisace celého Rakouska, proč by to také jinde učiniti nemohla? Zajisté že by ústavy zrovna takové, jako posud ohlášeny jsou pro země malé německé, s největším odporem se potkati musely nejenom v Čechách nýbrž i v Tirolech a ve Štýrsku, a tedy jsou ty samé příčiny, pro které dáti chce vláda uherským zemím jiné ústavy, též i v těchto svrchu jmenovaných zemích ouplně platné.

Často se nám se strany vládní vytýká přepjatost, přílišná nespokojenost atd., když proti mnohým ustanovením vlády námitky své činíme: zdá se nám ale, že by se právě vládě leckdy přepjatost (ovšem z jiné strany) mnohem spravedlivěji mohla vyčítati. Vláda zná dobře smýšlení lidu zvláště v našich krajinách, tážeme se ale jak mnoho tomuto smýšlení za dost činí? Mohlo by se říci, že se skoro v ničem dle tohoto veřejného smýšlení neřídí.

My jsme ani nemohli očekávati, aby zemská ústava naše od ministerstva byla vypracována v tom duchu, v jakém si ji přejeme: ale že by mohla býti taková, jako již ohlášené ku př. pro horní a dolní Rakousko, toho jsme se ani nenadáli. Dobře se pamatujeme, že se po rozpuštění sněmu říšského v ministerských poradách ve Vídni zcela jiný menší census a jiné zastoupení pro Čechy ustanovilo. Třída největší daň platících měla býti též zcela jiná, neboť tenkrát měli tuto třídu tvořiti všickni ti největší daně platící, na které dohromady celá třetina přímé daně rozvržena jest, kdežto nyní jenom ti budou do první třídy patřiti, kteří 500 zl. přímé daně platí. To ale jest nesmírně veliký rozdíl a znamenitý krok nazpátek, z čeho by se souditi dalo, buď oč byl hrabě Stadion [1]) liberalnější než pan Bach, aneb oč se za ten čas okolnosti pokazily!! —

Co se lhůty svolání českého sněmu týče, zarmoutilo nás nejvíce to, že musíme souditi listopad t. r. za lhůtu k jeho sestoupení: již kolikráte jsme na to poukázali, že Čechy neměli v roku 1848 žádný sněm, kdežto všechny ostatní země mnoho nejpotřebnějších domácích záležitostí si v tomto roce zaříditi mohly na zemských sněmích. Jen v Čechách se ještě od počátku svobody ústavní již po dvě léta ani nejmenší stati nemohlo. Z toho ohledu se již tolik žádostí z celé země povzneslo o brzské svolání sněmu, nezdá se ale, že by vláda jakýsi ohled na ně vzíti chtěla. Jsme nyní velice žádostiví, budemeli též až do listopadu čekati na svůj zemský sněm!

---

[1]) Viz díl II. S. 233.

Co se potřebnosti a užitku obležení týče, netroufáme si nyní ani ceknout, a již jsme si velmi zvykli na potřebnost vojenských zákonů. Jestli ale ministerstvo myslí, že se zde skrze obležení mysli upokojí tak, aby po jeho zrušení snad žádné politické přepjatosti se nedály: nemyslíme že tohoto oučelu někdy dosáhne. Ostatně ale půjde tyto dni od městské raddy žádost o zrušení stavu obležení do Vídně, a uslyšíme brzy jakou odpověď dostane: zároveň slyšeti jest, že se po Praze přičiněním známého Dr. Fischera podepisuje žádost o delší trvání obležení. Kýž by chtělo ministerstvo jednou alespoň Šalomounský rozsudek vydati a oběma stranám za dost učiniti. Kýž rozhodne ministerstvo takto: Stav obležení budiž v Praze na žádost městské raddy zrušen : poněvadž ale podepsaní pánové o delší trvání jeho žádají, staň se jim každému ad personam dle vůle, a budiž s nimi, kdykoli se proviní, dle vojenských zákonů nakládáno! —

202. POŘÁDEK U SLAVNÝCH OUŘADŮ.

(Národní Noviny z 16. ledna r. 1850. Č. 15. S. 53.)

Na počátku měsíce Listopadu m. r. dostala redakce Nár. Nov. od slav. magistrátu Pražského zapečetěný balíček N. Ex. 55683 pol. An die Redaktion der Národní Noviny. Mit $^{1}/_{1}$ et $^{2}/_{2}$. a červeným olůvkem dringend. Když po odchodu posla nížepsaný redaktor onen balíček rozpečetil, našel v něm: 1. německý (jako obyčejně) přípis od magistrátu Pražského s podpisem p. purkmistra Waňky tohoto obsahu: »Na základě zde sub $^{1}/_{1}$ přiloženého opisu noty c. k. pana prokurátora ve věcech tisku k sl. magistrátu nařizuje se redakci Národních Novin, aby žádanou a zde sub $^{2}/_{2}$ přiloženou odpověd p. hraběte Wurmbranda na spůsob v dotčené notě c. k. zastupitelství naznačený jakož i v §. 17 zákonu o tisku předepsaný do svých novin hned přijala, sice ji pokuta 5 zl. stř. pro chudé uložena bude. Dne 5. listopadu 1849. Waňka. Röszler.

2. našli jsme v onom balíčku skutečně copii německé noty N. Ex. 435 k magistrátu Pražskému od 19. října 1849 tohoto obsahu: že hrabě Wurmbrand žádá, aby redakce Národních Novin byla přinucena, jeho odpověď sub $^{2}/_{2}$ přiloženou na článek v č. 213

N. N.[1]) »Zaslaný článek do č. 96 Vlastimila[2]) přijmouti. Poněvadž prý ale odpověd p. hraběte Wurmbranda skutečně obsahuje »opravení událostí« (Berichtigung von Thatsachen), aby tedy sl. magistrát nařídil redakci Nár. Novin, aby hned do příštího čísla onu odpověd stejným písmem jako článek č. 213 a pokud není větší než onen, za darmo vytiskla, pod uvarováním pokuty 5 zl. stř. pro chudé.

3. našli jsme v onom balíčku č. 213 Nár. Nov. a nic více.

Co tedy učinila redakce Národních Novin? — Nevytiskla posud onu odpověď p. hraběte Wurmbranda a sice z následujících důležitých příčin:

1. Poněvadž dle rovnoprávnosti se české redakci mají česká nařízení dávat.

2. Poněvadž hrabě Wurmbrand v článku č. 213 N. N. z Rokycan ani jmenován není.

3. ale a hlavně proto, poněvadž jsme tuto odpověď nedostali a ji nemáme, a ještě žádná redakce nemohla vytisknout to, co nemá.

Každý tedy spravedlivý muž nahlíží, že redakce Nár. Novin zvláště z posledně uvedené důležité příčiny dobře učinila, že onu odpověď p. hraběte W. nevytiskla.

To však nenahlíží p. prokurátor a slavný magistrát Pražský, neboť nám zase zaslali nový balíček Nr. Ex. 1060. mit $^1/_1$. zase s německými přípisy p. prokurátora k magistrátu de dato 20. prosince, a sl. magistrátu k nám, de dato 10. ledna, toho obsahu: poně-

---

1) Národní Noviny z 18. září r. 1849. Č. 214. S. 842.

2) [Viz mezi inseraty. Red.]

vadž jsme odpověď hraběte Wurmbranda dodanou nám[1]) s dekretem od 5. list. 1849. posud ještě nevytiskli, nařizuje se městskému taxovnímu výběrčímu, aby od nás hned naznačenou pokutu 5 zl. stř. vyzdvihl, nám ale se ještě nařizuje, abychom dotčenou (totiž v registratuře sl. magistrátu posud v zapomenutí ležící) odpověď hned v nejbližším čísle N. N. vytiskli, sice že pokutu 10 zl. stř. do ústavu chudých zaplatíme.

Z toho každý vidí, že redakce Nár. Nov. při takovém jednání sl. magistrátu nevyhnutelně na mizinu přijíti musí. Neboť nechali sl. magistrát onu dotčenou odpověď p. hraběte W. pořád ve své registratuře ležet, a budeli nám zatím trest pořád zdvojnásobňovat, musí to vystoupit až na tisíce!

My ale prozatím počkáme, až co se dále stane; budeli se ale od nás jedna nebo druhá pokuta ouředně žádat, pak teprva budeme přinuceni na slavný magistrát u náležitého místa žalovati právně, neboť až posud v konstitučních státech jest věcí neslýchanou, aby redaktoři za nedbalost sl. magistrátualních expedientů pokuty platili! —

K. Havlíček,
Redaktor Národních Novin.

---

[1]) [Rozuměj zapomenutou někde v expeditu sl. magistrátu a místo ní omylně přiložené č. 213 našich vlastních novin. Red.]

203. PROTI DEUTSCHE ZEITUNGU.

(Národní Noviny z 18. ledna r. 1850. Č. 17. S. 61. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné. 1851. S. 277—279.)

H. B. — Uznáváme za dobré čtenářstvu svému podati v doslovním překladu jeden článek zdejších německých novin ze 16. čísla. Deutsche Zeitung[1]) píše z Prahy dne 14. ledna:

»Národní Noviny přinesly ve včerejším čísle zprávu,[2]) že o organisaci gymnasií ministrovi kultu činěny jsou dva návrhy; dle jednoho mají býti gymnasia vzhledem na vyučovací řeč přesně od sebe oddělena a pročež gymnasia čistě německá a čistě česká zřízena, kdežto druhý návrh vychází od zásady utrakvistické. Pan ministr prý se vyslovil pro první náhled, p. Havlíček považuje v lednu 1850 druhý návrh za prospěšnější pro slovanské interessy; pamatujeme se však, že Národ. Nov. v r. 1848 a 1849 zcela jinak o věci této smýšlely, i musíme se změně takové slušně diviti; důvod, jehož platnost se hlavně vyhlašuje, že by čeští rodičové děti své dali na německá gymnasia, a že by české školy prázdné zůstati mohly, nemůžeme považovati za rozhodující, nebo by prý rodičové k tomu byli pohnuti jedině tím, že německá řeč potřebná jest k dosazení ouřadů a důstojenství; (nezdá se, že by p. Havlíček za to měl, že by německá řeč i řemeslníkům užitek přinášeti mohla.) Ale

---

[1]) Deutsche Zeitung aus Böhmen z 16. (ne jak výše udáno z 14.) ledna r. 1850. No. 16. S. 59.

[2]) Viz díl II. S. 913.

strana Nár. Nov. považuje řeč za jediné a výhradní palladium národnosti, svobody, materialního a duševního pokroku, jak by se mohli naleznouti rodičové nad svými povinnostmi tak zapomĕnliví, aby k vůli ouřadu obĕtovali nejskvostnĕjší klenot svých dĕtí — řeč. Přijmutím soustavy, dle které gymnasia přesnĕ oddĕlena býti mají, chtĕl pan ministr kultu klestiti cestu čistĕ české, původní a přirozené osvĕtĕ, k jejížto dosažení Slované ode dávna již svými snahami zamĕřují, a výhradním zavedením české řeči při prvním vyučování chtĕl zastaviti šíření se jedu nĕmecké vĕdy a osvĕty a nemožným učiniti pomíchání se Čechů s nĕmeckými gojimy. Mimo to prohlašoval pan Havlíček a jeho strana při každé příležitosti, že učení se nĕmecké řeči a jí sobĕ přiosobení spojeno jest pro Čechy se ztrátou času nenahraditelnou a žádnými výhodami neomluvitelnou a že se tak vyučování v materialních známostech zanedbává způsobem, který se nijak zodpovídati nedá. I my z nĕmeckého stanovištĕ držíme se náhledu tohoto, považujeme ale s jistými modifikacemi učení se české řeči pro nĕmeckého studenta též za překážku v duševním pokroku a musíme tentokráte na základĕ argumentace pánĕ Havlíčkovy uzavření p. ministra kultu ouplnĕ schvalovati.«

Každý vidí na tĕchto ironických slovech, jak sytý dokazuje hladovému, že jest hlad zdravá vĕc. Deutsche Zeitung opatrnĕ vynechala z našeho článku nejhlavnĕjší náš důvod, totiž že by takové zřizování pouze českých gymnasií jen v tom pádu dobré bylo pro nás, kdyby národní rovnoprávnost skutečnĕ byla provedena.

Co se ostatnĕ špiček o našem přeceňování jazyka týče, musíme Deutsche Zeitung ubezpečiti, že si jazyka svého o nic víc, ale také o nic ménĕ nevážíme, než Nĕmci své nĕmčiny, a že tedy z toho ohledu se míníme ve všem co se jazyka týče, jen podle příkladů Nĕmců řídit, a doufáme tímto způsobem toho docíliti,

že nám nebudou moci nic vytýkati, proto že ve všem budeme jen dle nich jakožto svých mistrů v této věci se spravovati. Budeme tedy ku př. o to dbáti, aby p. Makovička[1]) ode všech ouřadů jenom české dopisy dostával, tak jako redaktor Národ. Nov. německé dostává, aby se hrálo v Praze 6krát týdně česky a dvakrát německy, aby hercové českého divadla dostávali po 1500 zl. stř. a hercové němečtí po 20 zl. na měsíc, aby se u všech ouřadů všechno jen po česku jednalo, a jen při každém nějaký německý translator se držel k vůli rovnoprávnosti, aby se na vyšších školách všechno jen po česku přednášelo, a jen sem tam nějaký docent německý zdarma neb za mizerný plat rovnoprávnost representoval, kterému by se také v přednáškách jeho ani netopilo, a kterému by také zas nějaký Matějka hrubosti činil atd. atd., což všechno ani vypočítávati nechceme. Pak až toto všechno zavedeno bude, řekneme také tak, jako nyní p. Makovička říká, že nám na národnosti nic nezáleží, že jest svoboda hlavní a přední věc, že jsou to marná sočení a dráždění a přepjatosti, které jen tak někteří ultras provádějí, o kterých německý národ nic slyšeti nechce, že my chceme pokoj v zemi, a že takové hádky o jazyk jen nepotřebné a škodné různice mezi bratrskými národy plodí atd. atd. Jsme žádostivi, co by asi p. Makovička a jemu podobní pánové tomu řekli, kdyby se s nimi tak dálo, jak se s námi děje, což oni sami jakožto poctiví lidé upříti nemohou?

Pročež vysvítá mravné naučení: Co nechceš sám trpěti, nečiň jinému.

---

[1]) Viz díl II. S. 21.

Pan Makovička, který tak rád o sobě říká, že národnost nedrží za důležitou, nedávno si stěžoval, že prý mnoho Čechů jest ouředníky v německých krajinách; nám ještě nikdy nenapadlo, ptáti se po původu národním některého ouředníka, my jen žádáme, aby ouředníci v českých krajinách pravidelně česky mluvili a psáti uměli, jak toho zapotřebí jest k řádnému ouřadování, jsou-li ale při tom rození Němci, Maďaři, Vlachové atd. na tom mnoho nezáleží, ba rozeného Němce, který se ze šetrnosti ke svým českým spolukrajanům a podřízeným česky mluviti a psáti naučil, máme v mnohem větší vážnosti, než bídného Čecha rozeného, který ani tolik srdce ke svému národu nemá, aby se naučil za několik neděl český pravopis a gramatiku, ačkoli za své ouřadování z daní českého lidu na tisíce platu dostává. Tážeme se tedy, kdo jest přepjatější v národním ohledu: Deutsche Zeitung neb Národní Noviny? —

Jsme ale žádostiví, jestli p. Makovička tento náš článek také doslovně přeložený do svých novin přijme, jako my jsme jeho článek přijali: myslíme, že by v takovém pádu leckomu bělmo s očí spadlo.

---

204. SLOVO A ČIN.

(Národní Noviny z 18. ledna r. 1850. Č. 17. S. 63. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné. 1851. S. 279—281.)

Báseň »Slovo a čin« není původní práce K. Havlíčka. V tomto vydání otiskuje se proto, že i Havlíček přijal ji do »Ducha Národních Novin« s odůvodněním, že báseň »se mi zdála velmi příhodně spis ukončovati«.

Nespravedlivost — ta zplodila i svár a zmatky,
Ačkoli jsme všickni z lůna jedné vyšli matky!
Mužové si tedy svého práva hledali,
V pěsti meč na tvrdé brány mečem třískali,
Spasitelnou zbraň si nedá naše vydřít pěsť,
Ona nemá třesavku, náš meč bez skvrny jest [1]
Bez hany jest naše staroslavná korouhev,
Z rány Bělohorské český vyhojil se lev

---

[1] [Těchto 6 veršů vzato jest z arabské básně »Meč a kniha« kteroužto Adam kníže Czartoryjski Starší, c. kr. Generál-Polní maršálek po francouzsku přeložil. Tento slavný a o svou vlast vysoce zasloužilý kníže a spolu Maecenas právě všech souvěkých literatorů polských, byl tak jako jeho přítel slovútný hrabě Václav Rzewaski, znamenitým milovníkem a znatelem jazyka tureckého a arabského. On měl při svém téměř královském dvoře v Puławech několik Turků i Arabů ve své službě, aby s nimi jejich řečí rozmlouvati mohl. Tyto po francouzsku přeložené verše přeložil slavný A. Mickiewicz po polsku.]

Pod jeho pak znakem nové heslo tu věsť dává,
Že se novou silou nová zdvihne Sláva.
Svoboda tať byla živlem našich prapradědů,
Přidejte k ní svornosti a všecko pujde k předu.
Zoufajících bratří Lechů slavný orel bílý
Se svou matkou Slávou svoje musí spojit síly,
Hleďme, aby osamělec cestou bloudě křivou,
Nezahynul bratr smrtí Kaina zoufánlivou.
Lech byl štítem Němců v hrozném boji Bisurmanském,
Za to trpěl jako Kristus v sadě Jetsemanském;
Jana Třetího stín na své milé volá syny,
Aby lépe dbali slovenské své prarodiny.
Pod praporem svobody se různé spojte částky,
Takto pojistíte blaho svojí slavné matky.
K tomu praporu se vítězný bůh přidruží
A hle pány domácí nás vyrve z podruží,
Věštba Woroničova[1]) se, dá bůh, stane tělem:
»Slovo pravdy objeví se spolu v čině smělém,
»Z kosti otcův kost, rod jeden budem' skládati,
»Dechem netajeným volně budem dýchati.
Dokud česká země slovanskou jest barikadou,
Dotud hájiti vás bude před silou a zradou,
Dokud česká země bude státi s Moravou,
Dotud nebudeme cizé pýchy pohavou,
Dokud v sněmu valném vlastní máme zástupníky,
Kteří cizozemských piklů nejsou účastníky,
Dotud nebudeme dbáti křiku nad Mohánem,
Zdali má Čech býti ve své české vlasti pánem,
Máli král náš cizích poslouchati kuratorů,
Máme-li jak lživý mezník Sněžnou vyrvat Horu[2])

[1]) [Woronicz, arcibiskup Varšavský, slavný básník polský a spisovatel Sybilly básně epické.]

[2]) [Sněžka, Schneekoppe.]

A ti páni, kteří v cizí tonou koupeli,
Ať se neskoupají ve svém mrzkém účeli,
Jenžto cizincům vlast českou drobí do omáčky,
Jenžto Čecha práčem zove, an sám plodí pračky,
Buďte svorni, buďte trpělivi bratří milí,
Buďte jemni bez slabosti, silní bez násilí,
»Nestěžujte si, vrah chytrý nad tím stěžováním
»Těšilby se jak sup nad churavce umíráním,
»Věrnost stará utekla a v knihách jenom dřepí,
»Nadarmo ji mezi lidmi hledáš brachu slepý! [1])
Bohu slitovníku budiž dobrořečení,
Z jeho milosti vás svíral vrah i vězení,
Půlka světa těšila se darům svobody,
Mnohá nečest stíhala vás, mnohé nehody;
Seberouce všecky ducha, všecky těla síly,
Po trnových cestách k velikému spěšme cíli!
Bez práce a bez potu jsou dary náhody,
Stálé práce vymáhá však stálost svobody,
Osud sám se divil naší trpělivosti,
Vrah se smál té naší idyllické mírnosti;
Která druhdy vezdejším jen krmila se chlebem,
Která slibovaným tiše kojila se nebem,
»Čas jsa mužem pod Trocnovským dubem reky zplodil,
»Však co starec, bídáky nás na holý hodil! [2])
Láska ku vlasti jen v mrtvých knihách dřepěla,
A ta vlasť ve vlasti svého místa neměla,
V duších vlastenských jen cnostná mysl doutnala,
Jež se od plápolu svaté Vatry [3]) rozzňala,

[1]) [Tyto naznačené čtyry verše jsou též původu arabského.]
[2]) [Následováno dle původu arabského z Mickiewicze.]
[3]) [Vatra slove posvátný oheň Indův, kteréžto slovo i v maloruském a srbském jazyku znamená oheň, mr. vatra, dimin. vatruška.]

Tato tajná mysl často v oku slzícím,
Často zjevila se ve zraku se jiskřícím,
Nemajíc jak Ahasverus nikde svého stání,
Aby tiché našla útočiště pro skonání.
Odrodilec hleděl na nás ve své hloupé pýše,
Jako Radča na Fakýna, Paša na Derviše,
A když z milosti své na své slévky šampanské
Uchvátil nás k hodům od polévky špartanské,
Nalėval nám z cizích šprýmů šumoviny
A chléb solil krušcem beotické tlachaniny;
V nízkých chalupách i pod klenutím hrdých zámků,
Bídáci sme byli, poroby své nosíc známku
Jako Islamit svůj nápis na svém čele nosí,
Jenžto praví, brzo-li jej smrti anděl zkosí.
Bůh se nechtěl déle dívat na strast lidu svého,
Náhle hromobití s nebe seslal hněvivého,
Svobody hrom kámen s hrobu vlasti svalil,
A hle každý dobrý duch hned Hospodina chválil!
»Věčná tedy hana, věčné proklínání
»Na hlavu se svalíž syna nezdárného,
»Jimžto nehne matky vlasti naříkání,
»Aby ze hrobu ji zkřísil hlubokého,
»Aspoň posledním své krve krápnutím,
»Aspoň posledním života vzdychnutím![1])

Dne 7. října 1848. *—

[1]) [Těchto posledních 6 veršů jest přeloženo podle Mickiewicze.]

205. (MENŠÍ ČLÁNKY.)

A. Z MORAVY:

1848.

a) (Národní Noviny z 30. dubna r. 1848. Č. 22. S. 88.)

Jak pozorujeme z německého časopisu Neue Zeit, který pod redakcí Jaitelesa[1]) v Holomouci vychází, koná Holomoucká národní garda službu policajtskou.

Prodávala a rozdávala tam jedna bába lístky v Praze tištěné k moravskému lidu, které řádně byly opatřeny firmou pražské tiskárny, a tudy dle zákonu nesměly být konfiskovány. »Von der Nationalgarde auf frischer That ertappt« . . . píše vůdce Holomučanů Jaiteles atd.

Moravo, Moravo
Moravičko moje,
Ach! jaké to koňstvo
Rodí půda tvoje.

H. B.

---

1) Alois Jeitteles (1794—1858), lékař a spisovatel, došel r. 1848 v Brně různých veřejných hodností. Od 18. dubna r. 1848 byl redaktorem časopisu »Die neue Zeit. Blätter für nationale Interessen.« Zpráva týkající se národní gardy olomoucké byla otištěna v »Die neue Zeit« v denní kronice dne 26. dubna r. 1848. Čís. 9.

b) (Národní Noviny z 8. června r. 1848. Č. 54. S. 215.)

Biskup brněnský Antonín Arnošt (= Schaafgotsch) dne 16. května r. 1848 nařídil děkanatům své dioecese, aby na to pilně dbali, by kněží se nesúčastnili politického a národního hnutí své doby, zvláště hnutí směřujícího k spojení Moravy a Slezska s Čechami, poněvadž církev ke všemu tomu má se chovati cize. Havlíček otiskl rozkaz biskupův v německém znění a dodal k němu:

To jest tedy ta sůl, kterou Morava solena býti má! To jest biskup, pastýř lidu?! Ne, to jest nájemník, cizinec, zrádce národu, jenž staré policejtství i do církve uvádí a tím przní svatyni Boží. Ó kýž bychom již mohli splésti onen provaz Ježíšův a vyhnati takové prodavače z chrámu Páně! Pod takovým tupým cizincem, jako jest biskup Schaafgotsch,[1]) jenž ani po moravsku neumí, státi má veškeré velebné duchovenstvo moravské, a trpěti má, kterak necitelný cizinec nohama šlape svaté city národní! Nastanou brzy časy, kde nebudou biskupství pouhá pastvišťata pro vysoko urozené lenochy, nastanou již brzy časy, kde svatá církev zvítězí nad aristokratickou a bürokratickou hierarchií, navrátí se k nám opět Duch Svatý, kterého jste vy posud tělesností svou utlačovali, a pravý duch víry Kristovy zase usedne na svatyně, z kterých jste vy jej vypudili. *H. B.*

c) (Národní Noviny ze 17. prosince r. 1848. Č. 214. S. 844.)

H. B. — Z Kroměříže dne 15. prosince. Dnes odpoledne odjela odsud deputace srbská, vracujíc se

[1]) Viz díl II. S. 461 a 627.

do otčiny své — s pořízenou. Pořízená tato jest ovšem diplomatická a tištěná odpověd ministerstva, která dnes vyjíti má, jest prý umělý kousek diplomatického slohu. Avšak hlavní věc přece docílili bratří Srbové: vojvoda a patriarcha uznáni jsou od vlády v tom způsobu, jak bývali před časy, ostatek sobě snad Srbové doma sami zavedou. Za příčinou této deputace poznala Kroměříž také něco neobyčejného, co jí zavdalo podmět několikadenních rozmluv a klepů. Sbor slovanských poslanců dával totiž včera velikou slavnou večeři ke cti zde přítomné srbské deputace a knížete Michaila Obrenoviče,[1]) jenž s dvěma soudruhy též Kroměříž navštívil; politická slovanská hostina 90 osob, nesmírně skvostná, a k tomu v rozmluvách a v přípitkách ani zmínky o němčině, toť jest posud v Kroměříži neobyčejné, neslýchané! Také mezi německými sněmovníky způsobila hostina tato neobyčejnou sensaci a způsobí nepochybně mnoho výkladů dosti nepříznivých. Páni moravští poslancové, dr. Pražák,[2]) Brázdil[3]) mají hlavně zásluhu o uspořádání slavnosti té, která nezůstane bez účinku jak ve sněmu tak i v Srbsku. Švarní hanáčtí jonákové v národním svém kroji stáli čestnou stráž a celá místnost byla dekorovaná slovanskými

[1]) Michal Obrenovič byl povolán na trůn srbský r. 1840. Po dvou letech byl přinucen bouřemi lidu vzdáti se vlády. Po druhé vládu nastoupil r. 1860.

[2]) Alois Pražák (1820—1901), doktor práv, byl r. 1848 zvolen za poslance v Uherském Hradišti na sněm moravský a získal si zásluhy o zákon, jímž se robota na Moravě za náhradu zrušila. Do říšského sněmu byl zvolen poslancem ve třech okresích. Volbu přijal za okres Hradištský.

[3]) Viktor Brázdil, absol. právník v Holešově, poslanec na říšském sněmě.

barvami. Netřeba dálšího popisu, když doložím, že byla hostina důstojná jak deputace tak i velikého účele svého, totiž ukázati prakticky před světem jednotu, bratrský svazek Slovanů. Přípitků proneslo se mnoho a znamenitých, mezi nimi: Strobach[1]) na srbskou deputaci, Rieger[2]) na Michaila Obrenoviče, Stratimirović[3]) na zdar všech na sněmu zastoupených Slovanů, a druhý přípitek na zdraví Palackého, Palacký na Rajačiće a Šuplikce,[4]) Petranović[5]) na Jelačiće,[6]) pak na turecké Slovany, K. Havlíček na Stratimiroviće, pak na Slováků osvobození, Brauner[7]) na Moravu, Stratimirović na budoucí svobodu Rusů, P. Brázdil na Čechy, kníže Michail Obrenović na Čechy a na zdar sněmu, Ambrož[8]) na císaře nynějšího, Strobach na Ferdinanda, Rieger na zdar slovanského smýšlení mezi Poláky (ani jeden Polák nebyl přítomen), Saškievič[9]) a Byrysikievič[10]) (Rusíni) na zdraví spravedlivých a slovansky smýšlejících Poláků, Šaškievič na Čechy a Dobrovského,

[1]) Viz díl II. S. 271.

[2]) Viz díl I. S. 338.

[3]) Jiří Stratimirović byl 16. května r. 1848 po odjezdu patriarchy Rajačiće zvolen v Karlovicích od »Glavnego odboru« za předsedu. Dobyl nad Maďary několik vítězství.

[4]) Viz díl II. S. 231.

[5]) Teodor Petranović, adjunkt při preturě v Dalmacii, byl poslanec říšského sněmu. Byl literárně činný. V r. 1836—40 redigoval »Dalmatinski magazin«.

[6]) Viz díl II. S. 142.

[7]) Viz díl I. S. 157.

[8]) Michal Ambrož, okresní komisař v Radolci, byl z Ilirska poslancem říšského sněmu.

[9]) Hrehor Szaszkiewicz, řecko k. farář v Monasteřiskách, byl poslancem říšského sněmu.

[10]) Jan Borysikiewicz poslanec říšského sněmu.

Trojan[1]) na jednotu a svornost mezi Slovany, aby se osvobodili, na Kollara, na čest padlých hrdin v Uhřích, Vinařický[2]) na Jungmanna, Kratochvíl[3]) na národní stráž a na Pia IX.

Hudba provázela přípitky a hrála mezi časem slovanské písně.

Byla to skutečná radost, slyšeti všechna nářečí slovanská v hlaholu i v přípitkách a konečně i písně. Jmenovitě Srbové a Rusíni v pěkném chorálu zazpívali svoje velebné: Mnohaja lěta!

Stará myšlénka slovanská, aby stál jeden kmen za všechny a všichni za jednoho, utužila se tím pevněji v srdcích všech přítomných.

d) (Národní Noviny z 19. prosince r. 1848. Č. 215. S. 847.)

H. B. — Z Kroměříže dne 16. pros. Dnes ráno nepřišla sem žádná pošta z Prahy: jako blesk roznesla se hned tato zpráva mezi všemi poslanci, a strašlivá domněnka byla hned výkladem. Již dříve dověděli jsme se, že v Praze prý nějaké nedorozumění panuje strany nové strážnice atd., což divu v těchto rozkvašených časích, jestli se někteří zapálenci z obou stran do sebe dají? — Když jsme ale nějakou dobu v traplivé nejistotě přestáli, objevila se teprva pravá, ale nepatrná příčina — nějaký nepořádek na železnici! Ja-

---

[1]) Viz díl II. S. 826.

[2]) Karel Alois Vinařický (1803—1869), farář na Kováni, byl zvolen r. 1848 za poslance na sněm říšský za okres Mladoboleslavský.

[3]) Jan Kratochvíl, kněz v Březnici, poslanec sněmu říšského.

koby nám kámen spadnul s prsou, a tu jsme teprva tím veseleji se vysmáli těm našim vysoce váženým přátelům, kteří s patrným potěšením si dříve mezi sebou vypravovali: Die Prager Post ist ausgeblieben, es giebt dort was!

B. Z VÍDNĚ.

(Národní Noviny z 24. října r. 1848. Č. 167. S. 657.)

H. B. Poslanec okrsku Jičínského p. P. Jan Sidon, gym. katecheta Jičínský,[1]) poslal redakci těchto novin velmi obšírné, a pokud soudíme, dosti hrubé vyjádření proti zprávě p. Slavomila V., kteroužto o Vídni podal Slovanské Lípě, ve kterémžto vyjádření spolu p. P. Sidon sám sebe vychvaluje. Redakce Nár. Novin nemůže takové vyjádření p. P. Sidona proto přijmouti, poněvadž se s pravdou nesrovnává.

Nám veškerá činnost p. P. Sidona na říšském sněmu příliš dobře známa jest, a nemůžeme o ní mnoho pochvalného pronésti, ačkoli snad p. P. Sidon v soukromých listech ke svým komitentům sám sebe notně vychvalovati neopominul. P. Sidon kromě pošetilé marnosti sotva čím jiným se vyznamenává, a zvláště v posledním čase bylo chování jeho takové, že se ve sboru českých poslanců o to jednalo, aby p. Sidon ani do porad připuštěn nebyl, poněvadž někdo vždy — podivným způsobem — našim parlamentárním a ná-

---

[1]) P. Jan M. Sidon, říšský poslanec byl již před r. 1848 činný literárně. Vydal r. 1836 spis: »Církev římská katolická pravou jest církví« a r. 1841 spisek »Slavení sv. biřmování«.

rodním nepřátelům všechno zevrubně zjevil, oč jsme se my důvěrně mezi sebou usnesli. Také byl p. Sidon přičiněním p. Löhnera[1]) vyvolen za místo-předsedu jednoho oddělení ve sněmu: proč? — nevíme my, ale za to snad ví p. Sidon. Konečný úsudek náš o p. Sidonovi nebude nikdy jiný, nežli že se co do schopností svých sotva za gym. katechetu, nikdy ale za poslance na sněmu nehodí. Co se jeho charakteru týče, o tom snad ti, kterým osobně znám jest, lépe věděti budou.

Prosíme ale snažně, aby to, co jsme o p. Sidonovi jakožto své upřímné přesvědčení pronésti museli, nikterak nebylo na ostatní posud ve Vídni meškající české deputované pp. Sadila,[2]) Loosa[3]) a Šemberu[4]) potahováno, kteří jsou v každém ohledu řádní mužové a upřímní vlastenci. Přejeme jen srdečně, aby i oni tři již co nejdříve Vídeň opustili,[5]) jsouce přesvědčeni, že svým dlouhým meškáním ve Vídni sami proti svému úmyslu chybují.

C. JIHOSLOVANÉ.

(Národní Noviny z 14. prosince r. 1848. Č. 211. S. 833.)

H. B. Sezení říšského sněmu v Kroměříži dne 31. prosince podalo nejkrásnější důkaz celému Dal-

---

[1]) Viz díl II. S. 90.

[2]) Říšský poslanec Libor Sadil, pens. vrchní v Německém Brodě

[3]) Říšský poslanec Josef Loos, konsistorní radda v Kouřimě.

[4]) Říšský poslanec Vincenc Šembera, justiciár v Pelhřimově.

[5]) Viz díl II. S. 164.

matsku, jaké má zástupce. V Dalmatsku počítá se asi 400.000 obyvatelů a mezi nimi asi 10.000 Vlachů, ostatní čistí Slované, kmene illirsko-srbského, toho samého kmene, jenž v nepřetrženém prostranství bydlí v Srbsku, Bosně, Hercegovině, Černé Hoře, Dalmatsku, na ostrovech, v Pomoří, v hranici vojenské, ve vojvodovině srbské, v Horvátsku a ve Slavonsku, ba přidejme zrovna Krajinu, Dolní Štýrsko, Istrii. Národ tento posud rozkouskovaný a proto neznamenitý má velikou slavnou budoucnost, jestli se spojí: a proto pracují k tomuto spojení všichni osvícení národumilovní mužové jihoslovanští. Tito všichni přivítali jmenování Jelačiće-bána[1]) za vojenského a občanského ředitele Dalmatska s velikým nadšením, vidíce v tom uskutečněnu aspoň malou část svého přání strany spojení národu jihoslovanského. Ale jak se zachovali poslancové dalmatští? Tito, majíce zastupovati celý národ, s patrnou nechutí přijali jmenování bána a zřetelně vyslovili tuto nechuť svou v interpellaci k ministerstvu, pod kterou podepsáni byli: Filippi,[2]) Petrović,[3]) Ivićević,[4]) Plenković,[5]) Michieli,[6]) Paitoni,[7]) Grabovac,[8]) Radmilli.[9]) Tedy všichni dalmatští deputovaní jsou nepřátelé svého národu, vyjma jedi-

---

[1]) Viz díl II. S. 231.
[2]) Jos. Filipi, advokát v Zadru.
[3]) Spiridion Petrović, advokát v Zadru.
[4]) Štěpán Ivićević, maj. statku v Makarsce.
[5]) Pavel Plenković, pretor v Šibeniku.
[6]) Vitturi Šimon šl. Micheli, majitel hospodářství v Splitu.
[7]) Fridrich šl. Paitoni, pretor v Splitu.
[8]) Ant. Grabovac, pretor v Sign.
[9]) Jan Radmilli, doktor práv v Dubrovníku.

ného pravého Slovana Petranoviće![1]) Jaké jest to zastoupení! Deset tisíc Vlachů dalmatských má 9 zástupců na sněmu a 390.000 Slovanů jednoho!! Toť jest ta rovnoprávnost Slovanů. Němec, Maďar, Vlach, Turek všude nad námi panují, a když se někdy proti tomu ozveme, nadávají nám přepiatců! A jaká bolest ještě pro Slovana, že sami odrodilci proti vlastní krvi brojí: vizme jen jméno těchto pseudo-dalmatinských poslanců, a většina z nich nese na čele nezrušitelnou známku původu slovanského. Jediný Petranović ujímá se poctivě národu, a proto nás těší, že žádost jeho strany podpory Matice Dalmatinské u nás v Čechách tak rychle nalezla ohlasu. Ano pracujme my probuzenější Čechové pro nešťastnější bratry své, podporujme Matici Dalmatinskou a rusínskou, přijde čas, že se nám tito naší pobratřenci, až k moci přijdou, poctivě a bratrsky odmění, budeme jistě také časem svým pomoc jejich tak potřebovati, jak oni nyní naši.

My všichni Čechové, Moravané, Slováci, Rusíni, Srbové, Chorváti, Dalmatinci, Krajinci, Slovinci jsme posud ubozí národové v Evropě, ale to nás drží, to nás ctí, že vzájemně těžký osud neseme jeden druhému bratrsky ulehčujíce. To nám pomůže k lepším časům — a snad nejsou daleko.

D. POLÁCI.

(Národní Noviny z 21. prosince r. 1848. Č. 217. S. 857.

H. B. — Časopis krakovský »Jutrzenka« takto píše z Kroměříže:

---

[1]) Viz díl II. S. 934.

»Zdá se, jakoby Čechové začali poznávat, že posud šli nepravou cestou, a nyní by velmi rádi shodli se s poslanci polskými, ale zdá se mi, že jim tento rozum k našemu i jejich vlastnímu neštěstí přišel tuze pozdě .... Česká politika jest ku podivu, neboť nemůžeme mysliti, že všichni jsou lidé špatné vůle; ale takové zaslepení a nedržení se žádných zásad, to jest nedůstatek politického zraku, nedůstatek zkušenosti, v čem znamenitě výše stojí Poláci na sněmu, kteří velmi dobře předpovídají a předpovídali jak české tak německé straně všechnu budoucnost, ale bohužel! pro velikou pýchu vrozenou Němcům a ve školách i v životě německým vyučených Čechů byly to hlasy na poušti volající.« Atd. nastupuje obyčejné a obligátní nadávání proti Jelačići [1]), které nechceme opakovat.

Musíme velice litovat, že čeští poslancové a všichni ostatní Slované na sněmu posavad tak zaslepeni jsou a tu dobrou cestu poznati nechtějí, na které kráčí Poláci, ale ještě více litujeme, že páni poslancové polští toho svého zde od Jutrzenky schváleného ducha prorockého tak špatně ke svému prospěchu užili. Oni předpovídali (jak Jutrzenka praví) všechnu budoucnost! Bože milý! tedy museli také věděti, že Vídeňská a Lvovská revoluce tak špatný a nešťastný konec vezme: proč tedy tito prorokové tak prudce do obou těch revolucí se dali? Nepochopitelno! nepochopitelno! Oni dobří prorokové museli také vědět, jaké ministerstvo nám nastane, padne-li Bad-Dobblhofské! [2]) Proč tedy všemožně podkopávali předešlé ministerstvo? Nepochopitelno!

Že ostatně pan dopisovatel v Jutrzence nedrží všechny Čechy za špatné lidi, za to mu jsme velice

---

[1]) Viz díl II. S. 231.
Viz díl II. S. 233.

povděčni: my nedržíme žádného Poláka za špatného člověka, ale mnohé, tuze mnohé za — zbrklé politikusy.

E. ŠOSOVSKÉ STARÉ ARCHIVY.

(Národní Noviny z 13. dubna r. 1848. Č. 8. S. 32.

Šosovské staré archivy.

Aby mnohé krásné události, které se za příčinou udělení konstituce u nás přihodily, pro potomstvo naše ztraceny nebyly; zřídili jsme tuto v novinách svých zvláštní archiv, do něhož je pěkně v pořádku ukládati budeme.

1.

Rozmluva mezi Smíchovským policejtem a pánem Zimmermannem ouředníkem u c. k. hrdelního soudu Pražského dne 12. Dubna 1848.

Policejt (nese český ouřední dopis)

Ouředník: Co je to?

Polic.: Sem to patří.

Ouřed.: Kdyby pan direktor psal radši německy.

Polic.: Dyť je česká konstituce!

Ouřed.: Ta je jen pro ty, kteří německy neumějí. Ale my rozumíme německy, italiansky a když na to přijde ještě něco. Vyřiďte panu direktorovi, aby psal po druhé německy.

Polic.: Když to chtějí mít, zadají si to písemně.

(To se tedy skutečně stalo a sice ještě tištěné. Čtenář milý hned pozná, že jest tato rozmluva místo Honzíka a Vaška, a tuším, že hned každý pozná, který zde je Vašek a který Honzík.) *Red.*

F. (POD ČAROU.)

(Národní Noviny z 17. ledna r. 1849. Č. 14. S. 54.)

H. B. — Právě máme před rukama užitečnou a s mnohou pilností a učeností sestavenou knihu ilirskou:

Pravila kako izobraževati ilirsko narečje i u obče slavenski jezik. Spisal Matia Majer u Celovcu.

T. j. Pravidla, kterak se má vzdělávati ilirské nářečí a vůbec jazyk slovanský. Sepsal Matěj Majer[1]) v Celovci (Klagenfurth). Vydáno v Lublani u Jos. Blaznika. 1848. V 8ce. 130 stran.

Jest to spůsob gramatiky krajinsko-ilirské a zcela původního druhu. Pan spisovatel vycházeje vždy hlavně od té zásady, aby se jazyky slovanské vespolek vždy více přibližovaly přirozeným spůsobem, udává praktická pravidla, podlé kterých by se toto vzájemné přiblížení nejsnadněji uskutečniti mohlo, a sice ve všech hlavních nářečích slovanských s největším ohledem na ilirštinu. Pan Majer nezabíhá při tom jako mnozí filologové do výstředností, a pravidla od něho vyslovená mohou se skoro všechna skutečně do života uvésti, čím by zajisté idea slovanské jednoty nemálo získala.

Ačkoli je kniha nejvíce pro Iliry psána, přece můžeme ubezpečiti, že ji žádný spisovatel slovanský bez užitku z rukou neodloží, a že mu podá mnohou příčinu o něco podobného ve vlastním svém nářečí se pokusiti.

---

[1]) Kněz Matouš (ne Matěj) Majer bral velkou účast na hnutí slovinském r. 1848. Vydal několik spisů, jihoslovanské písně, náboženské spisy a p.

Zvláštní cenu mají také slovanská (ilirská) přísloví, kterých p. spisovatel ku konci asi 1400 sebraných podává, zajisté také nemalý příspěvek pro slovanské badatele.

G. ROZMANITOSTI.

(Národní Noviny z 20. února r. 1849. Č. 43. S. 172.)

H. B. — Nic netrvá na světě věčně, tak praví nám — zatykač na M. Dr. Schillinga, hlavního vůdce sjednoceného Německa ve Frankfurtském parlamentě.[1]) On, který chtěl »ostřím meče« Slovany a zvlášť Čechy k německému spolku přinutiti, musí nyní sám utíkat před ostřím meče spravedlnosti, a sice té spravedlnosti, která zloděje stíhá!

Právě vyšel následující ouřední spis, který by snad mohla »Deutsche Zeitung« k prospěchu dobré věci do svých listů přijmout:

Zatykač

k stíhání uprchlého Arnošta Schillinga, dra. lékařství, kterýž dle přípisu Vídeňského hrdel. soudu od 27. m. m. č. 834 od téhož soudu prohlášen jest za právně obviněného ze zločinu proněvěry. Má asi 38—40 let, rodem je z Vídně, ženat, prostřední zavalité postavy, má podlouhlý hubený obličej, tmavohnědé vlasy, takové též kníry, licousy a podbradí, ostrý mračivý pohled, podlouhlý nos a dobré zuby. Držení jeho přímé a dojímavé, i mluví mimo německy též francouzsky, vlasky a anglicky. V oděvu, který často měnívá, není tuze elegantní; obyčejně se nosí černě.

Od c. k. měst. hejtmanství a policie.

V Praze dne 16. února 1849.

---

[1]) Viz díl II. S. 17.

Pan Schilling, tento německý muž, odcizil totiž asi 6000 zl. stř. z důchodů vdov lékařské fakulty Vídeňské, a proto jej nyní nezdvořilá spravedlivost stíhá!

Nemůžeme této příležitosti opominouti k podotknutí, jak velice zapotřebí jest, aby mužové zastávající se o politické potřeby svého národu také přede vším v privátním životě čestní a zachovalí byli, neboť vina taková jednotlivce uvrhuje vždy hanbu a podezření na celou stranu. Kterak možná, aby člověk, jenž sám pro sebe čest nemá, vyhledávati mohl čest celého národu?

Jest to a musí býti ouhlavní starost každé politické strany, aby mezi sebou netrpěla muže takové, kteří v privátním životě dobré pověsti nepožívají, zvláště v nynější době politických zmatků, kdežto takoví lidé v kalu loviti a pod zástěrkou vlastenectví a radikalismu sobě důvěru lidu v politice nezkušeného získati usilují. Takoví lidé vyznamenávají se vždy tím, že lidu věci veliké slibují, aby je tak za své pravé přátele měl, jemu všelijak pochlebují, čemu ovšem každý v tom nezkušený rád věří, a pak že sami sebe za největší a nejradikálnější přátele svobody vyhlašují, starajíce se všemožně, všechny jiné jako méně svobodomyslné osočovati. Takovým spůsobem povstává nedozralost politická, jitření zbytečné a opravdivá ujma na svobodě, což ovšem později každý ošizený nahlíží, ale právě pozdě již, když se stalo a napraviti je těžko.

Kdo jest opravdivý a poctivý přítel svobody a národu, ten je vždy povážlivý a opatrný, protože se o svobodu bojí: kdo ale se svobodou a s národem v šanc a hazard hraje, tomu málo na nich záleží, a že jako sám o svou čest dbáti neumí, také neschopen jest, o vyšší dobro celé země starost míti.

H. Z PRAHY.

1848.

a) (Národní Noviny z 13. července r. 1848. Č. 76. S. 302.)

Dne 8. července r. 1848 byl o hodině s půlnoci Karel Havlíček zatčen (viz díl II. S. 82.). Byv propuštěn dne 12. července r. 1848 oznámil stručně čtenářstvu:

*** Včera večer okolo 9. hodině vrátil jsem se domů z vězení opět na svobodu.

Karel Havlíček.

b) (Národní Noviny z 24. září r. 1848. Č. 142. S. 558.)

Dne 16. března r 1848 spojili se umělci a spisovatelé v Praze ve zvláštní ozbrojený sbor, jemuž dali jméno »Svornost«. Vytkli si za úkol působiti k zachování klidu a pořádku i k ochraně památek a velkých staveb pražských. Při velení, jako tehdy většina národních gardistů v Praze i venku, užívali velení německého, a to prostě proto, že cvičiteli gardistů byli vysloužilí vojáci, zvyklí na německé velení.

H. B. Dobré následky z toho, že se Svornosti k ostatní národní stráži připojila, vidíme patrně při volbách důstojníků a při hlasování o velení. Nyní již 30 setnin o velení hlasovalo, a jenom ve čtyrech prohlásila se většina pro velení německé, ve všech ostatních jest velení české. Také vyvolení důstojníci náleží strany smýšlení svého k liberální a národní straně.

Zvláště Malá Strana vzbudila nějaké podivení tím, že proti všemu očekávání naskrze se pro české velení prohlašuje. Není pochybnosti, že také i ta menšina

malá, která posud německé velení žádá, k vůli většině a souměrnosti od svého upustí, a že celá národní stráž Pražská jenom českého velení užívati bude. Rádi uvidíme, vezmou-li si z toho dobrý příklad některá naše venkovská města, jejichžto šos v tomto ohledu vždy posud až přes paty přesahoval!

c) (Národní Noviny z 24. září r. 1848. Č. 142. S. 558.)

Z Prahy. Naši měšťanští granátníci vymohli si ve Vídni od ministra vojny Latoura[1]) 6000 pušek pro národní stráž Pražskou. — To asi byl perný kousek práce! *H. B.*

d) (Národní Noviny z 27. září r. 1848. Č. 144. S. 566.)

V Národních Novinách z 20. září r. 1848. Č. 138. S. 539 oznámil Havlíček, že se z říšského sněmu vrátil do Prahy na dovolenou a to proto, aby »svému obyčejnému povolání nějaký čas věnoval« a s přítelem svým Dr. V. Gablerem (viz díl II. S. 141.) »mnohé důležitosti nynějšího času přiměřené a potřebné změny ve zřízení Národních Novin do života uvedl«.

V Praze dne 25. září. Přítel můj, velevážený a ctihodný vyslanec okrsku Ž . . . ého p. L. myslí prý (jak se mi z mnohých stran píše), že jsem proto ze sněmu na dovolenou 14 dní odešel, abych zatím se Svorností do Slovenska vpád učinil a tam proti Maďarům povstání zařídil. Časopisy, sloužící tomuto mému ctihodnému příteli, pospíšily si rozhlásiti také,

[1]) Viz díl II. S. 156.

že jsem na čele 200 paličů do Uher vtrhl a že tam maďarské vesnice a města pálím atd.

Ačkoli by mne srdečně těšilo, kdybych na čele 50.000 ozbrojenců dobře opatřených na Slovensku stál a hrdé Maďary dokonale pokořiti mohl: musím přece tentokrát p. L. a všechny jemu sloužící časopisy ubezpečiti, že prozatím jen jakožto mírumilovný deputovaný ve jménu 50.000 tichých duší okrsku Humpoleckého v Praze na tu dobu s bolestí čekám, až se sněm říšský skrze křiklavé interpellace a oposice p. L. a jeho strany konečně dopracuje k žádoucímu rokování o konstituci, při kterém chyběti nebudu.

Na shledanou tedy v říšském sněmu v pondělí dne 2. října, ctihodný vyslanče Ž . . . cký! A jestli mi na přivítanou podáte ruku, buďte ubezpečen, že na ní nelpí krev maďarská. *K. Havlíček.*

Douška: Ale co platno dokazovati p. L. a jeho přátelům, že jsem v Praze: budou nyní zase říkat, že jsem jel do Prahy zříditi ono pověstné posvícení Svato-Václavské a pečení husy!

e) (Národní Noviny z 28. září r. 1848. Č. 145. S. 570.)

V Praze 27. září. Dopisovatel jeden do zdejších německých novin Constitutionelles Blatt[1]) píše z Vídně dne 25. t. m.: »Všeobecně se mluví, že Havlíček s 6 jinými od Svornosti u Nitry (na Slovensku) do zajetí přišel, našly se u něho psaní s Riegrovým podpisem.«

---

[1]) Constitutionelles Blatt aus Böhmen z 27. září r. 1848. Č. 76. Redakce k dopisu vídeňskému učinila poznámku »Ein Glück für Hawljček, dass er sich ganz wohlauf in Prag befindet«.

Co si člověk přeje, o tom mluví — já ale posud v Praze živ a zdráv jsem a užívám svobody. Prosíme obecenstvo naše, a zvláště některé neopatrné našince, kteří tak lehkověrně zprávy z německých časopisů Vídeňských za pravdu přijímají, aby si opět z těchto pádů vzali příklad, jak málo se naším nepřátelům vůbec věřiti může. *K. Havlíček.*

f) (Národní Noviny z 11. října r. 1848. Č. 156. S. 614.)

Vybízím všechny s námi stejně smýšlející P. T. voliče Malostranské, které p. Borrosch[1]) na sněmě říšském zastupuje, aby podepsali následující

Osvědčení

My nížepsaní voličové z okresu Malostranského v Praze dosvědčujeme tímto, že p. Borrosch, kněhkupec Pražský, jenž v říšském sněmu okršek náš co poslanec zastupuje, důvěru naši dokonce ztratil.

Žádáme horlivé vlastence, aby podpisy na toto osvědčení na Malé Straně sbírali a do redakce Národních Novin co nejrychleji možná odevzdali, která pak další kroky sama učiní.

Neračtež si obtěžovat těchto několik řádků v jazyku českém i německém na zvláštní listy napsati a o hojné podpisy se postarati; shledá-li se většina všech voličů Malostranských, není pochybnost, že p. Borrosch ctí svou zavázán bude, sněm opustiti a jinému o Čechy dbalejšímu místo uprázdniti.

H. Borovský.

[1]) Viz díl II. S. 160.

g) (Národní Noviny z 12. října r. 1848. Č. 157. S. 618.)

Proskakovala včera po Praze zpráva, že je zde dep. Smolka[1]) a že jej mnozí viděli na Malé Straně u Steinitze. Tomu odporovati musíme. Ovšem ale byli u Steinitze tři Vídeňští akademikové s německými barvami, z kterých jeden držán byl za zlopověstného Oskara Falke, jejž považovati můžeme za jednoho z hlavních popuzovatelů luzy Vídeňské. Tohoto člověka, kdyby skutečně do Prahy zavítal, neměli bychom propustiti: neboť kdo jiné popudí k revoluci, sám ale pak uteče a smělosti nemá život nasaditi, jest bídák trestu nejpřísnějšího hoden. Tak jako velikomyslnost velí, utlačovaného nepřítele šetřiti a jemu, kdyby zapotřebí toho měl, život zahájiti a k outěku dopomoci: tak z druhé strany velí poctivost hanebníka, jenž jiné do neštěstí zavedl a pak zrádně opustil, trestu zaslouženému vydati. — Co se ostatně Smolky místopresidenta týče, jest to muž poctivý, vší chvály hodný, jejž ctíme, byť bychom se časem nesrovnávali s ním ve smýšlení. *H. B.*

---

[1]) František Smolka, doktor práv, byl r. 1848. od Národní rady ve Lvově poslán do Prahy na sjezd slovanský. Pak byl zvolen v Lubačově za poslance na sněm říšský. Byl činný zvláště v ústavním výboru. V parlamentě zastával názory levice a hájil myšlénku, že se Rakousko má dobrovolně vzdáti zemí italských. Po odchodu Strobachově byl zvolen předsedou říšského sněmu. Neschvaloval vojenská opatření, jakých bylo užito proti vzbouřené Vídni a byl proti přeložení říšského sněmu do Kroměříže. V Kroměříži by zvolen prvním předsedou říšského sněmu.

h) (Národní Noviny ze dne 3. listopadu r. 1848. Č. 176. S. 694.)

Dne 29. října roku 1848 odebrala se k císaři Ferdinandovi I. do Olomouce deputace městské rady Pražské, národní gardy, Slovanské Lípy, německého spolku a studentstva, v čele s purkmistrem Vaňkou a protestovala proti provolání knížete Windischgrätze, dat. v Hetzendorfu 23. října r. 1848, v němž Windischgrätz projevoval vůli město Vídeň ne uklidniti, nýbrž zničiti.

*** H. B. — O deputaci z Prahy k císaři do Holomouce poslané rozšiřují se zde v Praze nemilé pověsti. Zvláště Deutsche Zeitung[1]) podala článek popisující, jak špatně přijata byla. My, pokud určitých a jistých zpráv o celé věci nenabudeme, nepronesemе žádný úsudek ve věci tak důležité, a to tím více, poněvadž podlé všech okolností, jak jsme je v Holomouci očitě seznali, nemůžeme věřiti, že by se u dvora oumyslně nevážně jednalo s deputací hlavního města českého. Tuto jenom krátká vědomost.

Deputace byla povolána na druhý den ráno o $9^3/_4$ hod. — předpuštěna ale ke slyšení teprv o $12^1/_2$ hod. Císař, s císařovnou po boku, odpověděl na slova purkmistrova stran oučelu deputace tato psaná slova: »Komandující generál, jemuž uloženo jest řízení vojenských postupů proti Vídni, neopomenul ničeho, aby se vyhnul upotřebení smutných nutících prostředků. Teprv po opětném prodlévání přikročeno k poslednímu, a já doufám, že mimořádní stav, do něhož Vídeň vstoupila, přejde, a obavy, které vycházejí od obyvatelstva Pražského, brzo ouplně budou odstraněny. Nejsem v stavu, bych

[1]) Deutsche Zeitung aus Böhmen z 2. listopadu r. 1848. Č. 33. S. 226.

již nyní o tom vydal určitý výrok.« S touto odpovědí se deputace prý spokojiti nemohla, a činí další kroky. Tak alespoň píše dopisovatel do Constit. Blattu.[1]) —

ch) (Národní Noviny z 12. listopadu r. 1848. Č. 184. S. 726.)

H. B. — Časopis zdejší »Večerní list«[2]) podal o mne předevčírem následující článek, o kterémžto soud zanechávám úplně čtenářstvu Národních Novin: »Že většímu dílu úřadníků konstituce sůl v očích jest, netřeba podotknouti, tak jako že mnozí kněži všemožně se snaží lid proti konstituci popuditi. Lid ale na jejich slova mnoho nedbá, nýbrž drží se novin, ačkoliv již takovou důvěru v »Národní Noviny« nemá, jako dříve, neb jsem na své uši z úst mnohého sprostého rolníka slyšel, že ten p. Havlíček, jak se stal tím deputovaným, ihned barvu svých novin změnil, a kdežto on prý prvé vždy proti vládě vystupoval, nyní všecky její kroky schvaluje, ba i nelidské jednání jistého pána, který tak říkaje všude nenáviděn jest, za spravedlivé, za potřebné vyhlašuje, zkrátka na vládu nic dopustiti nedá, a kdežto on dříve sám o kamarille mluvil, nyní zapírá, žeby nějaká možná byla. Lid už nad tím hlavou vrtí, leccos o tom mluví a rozličné pohnútky takovému jednání podkládá. *X. Y. Z.*

My nebudeme nikdy s Večerním Listem hádky vésti: že jsem na článek strany deputace Holomoucké odpověděl,[3]) stalo se jen proto, poněvadž si p. Václ.

---

[1]) Zweite Beilage zu Nr. 107. des Constitutionellen Blattes aus Böhmen z 2. listopadu r. 1848.

[2]) Pražský večerní list z 10. listopadu r. 1848. Č. 133. S. 596—597.

[3]) Viz díl II. S. 206.

Seidla jakožto řádného, velmi schopného a upřímného vlastence vážím, třeba jsme se někdy v náhledech svých nesrovnávali.

1849.

i) (Národní Noviny z 21. ledna r. 1849. Č. 18. S. 72.)

H. B. — Tyto dni střeleno jest na stráž blíž řetězového mostu na Malé Straně, a znamenité jest, že vojákovi ustřelen jest jeden prst. Následkem toho nařídilo zdejší velitelství, aby všichni vojáci na stráže s ostře nabytými ručnicemi vycházeli a na každého, kdo by se neozval na jejich volání, vystřelili. Patrno jest, žeby takovým spůsobem snad mnohý poctivý člověk zastřelen býti mohl a žeby téměř životy Pražanů závisely od milosti maďarských pěchotářů.

Praví se, že pan purkmistr velmi rozvážně strany té věci k vládě se ozval, a očekáváme dobrý výsledek.

Nemůžeme též zatajiti, že se po městě také mluví, že na vojáka nikdo nestřelil, nýbrž že on sám, aby se z vojny dostal, prst sobě ustřelil. Bez náležitého vyšetření nemůže se vůbec nic jistého o tom tvrditi.

Musíme ale s bolestí pozorovati, kterak se opět stav obležení k nám blíží, a prosíme všechny upřímné a rozumné přátele svobody, aby se všemožně o to postarali, aby se z naší strany žádná ani zdánlivá příčina k tomu nezavdávala. Kdyby se pak přece stalo násilí, aspoň máme všeobecné mínění a právo na své straně.

k) (Národní Noviny z 23. ledna r. 1849. Č. 19. S. 76.)

H. B. — Dovídáme se ze soukromých dopisů bližších vědomostí a výkladu o volbě presidentů.

Patrno jest již pouze z počtu hlasů a osob zvolených, z kterých dva Smolka [1]) a Pretis [2]) náleží k Levici a jeden Hein [3]) k Centrum, že se stalo k této volbě umluvení mezi Levicí a Centrum. Celá ta volba ukazuje nám Centrum našeho sněmu v nejpěknějším jeho smýšlení.

Když se nedávno stalo spojení Levice a Pravice z důležité, pro národy užitečné příčiny, aby se totiž spolčením hlasů docílila většina v základních právech a proti neslušnému chování ministerstva: jaké tu byly křiky od Centrum na nepřirozenost tohoto spojení, jaké výčitky Pravici. A nyní se samo Centrum spojilo s tou od něho nenáviděnou Levicí, a proč? z pouhé maličké marnosti, aby jeden z Centrum byl druhým presidentem!

Vyjednávalo se též před volbou mezi Levicí a Pravicí, a Levice chtěla vyvolit Strobacha,[4]) když Pravice za místopresidenty zvolí Šuselku [5]) a Pretise. Pravice ale nechtěla tuto výminku přijmouti a raději nechtěla nikoho ze sebe vyvoliti, než by měl být Šuselka místopresidentem sněmu.

Ačkoli tedy Pravice v menšině zůstala, získala

---

[1]) Viz díl II. S. 949.
[2]) Viz díl II. S. 306.
[3]) Viz díl II. S. 306.
[4]) Viz díl II. S. 37.
[5]) Viz díl II. S. 348.

tím více, neboť dokázala, že jí nezáleží tak velice na osobním vyznamenání jejích spoluoudů, jako na věci samé.

1) (Národní Noviny z 28. března r. 1849. Č. 74. S. 293.)

V dubnu r. 1848 založen byl v Praze spolek »Slovanská Lípa«, jehož účelem bylo probouzeti národní vědomí, rozšiřovati myšlenku vzájemnosti slovanské a ji uskutečňovati, v mezích konstitučních hájiti nabytých práv a svobod, napomáhati ku vzdělání lidu a šíření osvěty vůbec. »Slovanská Lípa« byla spolek velice rozšířený a měla mnoho odborů v Čechách i na Moravě. V březnu r. 1849 vlivem radikálního směru ve výboru Slovanské Lípy začalo se jednati o to, aby Slovanská Lípa zůstala spolkem politickým. V užší schůzce dne 26. března návrh ten přijat a dne 9. dubna r. 1849 ve všeobecné schůzce byly schváleny »Stanovy politického spolku Lípy Slovanské«.

— Máme mnohé příčiny, následující přípis tuto uveřejniti:

Slavnému výboru Slovanské Lípy!

Poněvadž ve schůzce dne 26. t. m. uzavřeno jest, aby Slovanská Lípa politickým spolkem zůstala, kterémužto uzavření jsem já, jako povědomo, z mnohých příčin v novém zákonu associačním obsažených odporoval, přislibuje sobě mnohem lepšího prospěchu pro národ z dalšího trvání Slovanské Lípy jako nepolitického spolku, vidím se nucena, ze spolku Slovanské Lípy (resp. z výboru) od dnešního dne vystoupiti a dle svého vlastního přesvědčení dále působiti.

V Praze dne 27. března 1849.

K. Havlíček,
redaktor Národních Novin.

m) (Národní Noviny z 31. března r. 1849. Č. 77. S. 306.)

— Oznámil jsem jednoduše své vystoupení ze Slovanské Lípy, udávaje před světem jen jednu avšak nejnepatrnější příčinu svého výstupu. Že jsem jen tuto nejmenší příčinu veřejně oznámil, stalo se jen z toho ohledu, abych zbytečně se nedotýkal stránky mrzuté v našich vlasteneckých záležitostech, a aby se před celým světem nemusely rozhlašovat naše domácí věci, které by bylo nejlépe v soukromnosti vyjednati.

Kromě všeho mého nadání zapomněli se ale dva oudové výboru, a sice p. Wunš, (v Allg. Const. Ztg.)[1] a p. Knedlhans (ve Večerním Listu)[2] tak dalece, že moje vystoupení prohlašují za bázeň a za nějaké zpronevěření se v zásadách, ačkoli oba tito pánové byli přítomni při onom soukromém sezení výboru, ve kterém jsem já dokazoval, proč jest lépe, aby Slovanská Lípa se proměnila v nepolitický spolek. Bylo to právě tenkrát, když jsem já v onom sezení napsal dle uzavření výboru známé provolání k filialkám dne 23. března v novinách vytištěné. Já jakožto redaktor novin budu mít ještě více příležitosti, dokázati skutkem svou svobodomyslnost, a nezakládám si v tom ohledu na vysvědčení ani p. Knedlhanse ani p. Wunše, a proto bych se mohl jednoduše jejich špatně ukryté zlomyslnosti a závisti vysmát: poněvadž ale oni sami

[1]) Constitutionelle Allgemeine Zeitung von Böhmen z 29. března r. 1849. Č. 75. S. 305.

[2]) Pražský večerní list z 29. března r. 1849. Čis. 88. S. 365. — J. Slavibor Knedlhans-Liblinský byl redaktorem »Pražského večerního istu«.

mne takřka vybízejí, abych vypodobnil světu onu stranu ve výboru Slovanské Lípy, ku které tito dva páni náležejí, a k vůli které jsem také ze společnosti vystoupil, neopominu to časem svým jak náleží učiniti. Jsem však přesvědčen, že i sama veliká většina ostatních pánů z výboru, ku kterým já všechnu vážnost chovám, a která mne též vyvolením za místopředsedu důkaz své důvěry podala, brzy již učiní konec nerozumu a ještě něčemu horšímu, co tato svrchu řečená strana, ku které kromě p. Knedlhanse a Wunše též p. Gauč, p. Sabina,[1]) p. Stefan[2]) náležejí, na firmu Slovanské Lípy a tudy celého národu provádí.

K. Havlíček,
redaktor Národních Novin.

n) (Národní Noviny z 1. dubna r. 1849. Č. 78. S. 309.)

H. B. — Pan Štefan vyzval mne včera v soukromém dopisu o vyjádření, kterak prý ve včerejším mém článku (z Prahy) míněna jest strany jeho osoby sada »a ještě něco horšího«. — V článku samém stojí bez toho, že já oumysl mám, obšírněji tyto okolnosti vysvětliti, což také brzy učiním. Čekal jsem jen posud na uzavření výboru Slov. Lípy: a poněvadž jak doslýchám dle uzavření včerejší soukromé schůzky

---

[1]) Viz díl II. S. 277.

[2]) Český spisovatel a professor Kristian Stefan byl r. 1848 členem Repealu. Spolu s Vít. Gaučem a Vinc. Vávrou byl zakladatelem »Slovanské Lípy«, pak byl členem výboru a sekretářem spolku. Psával do Novin Slovanské Lípy, Pražského Večerního listu, Včely atd.

vyboru p. Sabina již nebude redaktorem Novin Lípy Slov., též p. Gauč od jednatelství odstoupí, čehož jsem také očekával, neopominu co nejdříve předešlý svůj článek jak náleží vysvětliti.

o) (Národní Noviny z 6. dubna r. 1849. Č. 82. S. 325.)

H. B. — Již několikkráte jsme čtli — vždy s úsměchem — radostné plesání ministerských časopisů, zvláště Lloydu, Oesterr. Korrespondent a Prager Ztg. nad brzkým pádem Slovanské Lípy. Celá ta strana, kterou tyto časopisy zastupují, vidouc některé události v těchto posledních dnech, kterým nerozuměla, a neznajíc blíže naše domácí poměry, myslila již, že mezi naší stranou vypukla nějaká nebezpečná roztržka a že následkem toho klesne spolek Slov. Lípy.

Musíme k veliké žalosti takových pánů napřed ohlásiti, že jsou ve velikém omylu. To, co se za posledních dnů ve Slov. Lípě dálo, nesměřuje k oupadku této společnosti, nýbrž ještě k většímu vzrůstu a k vydatnějšímu působení. Maličké jen strpení až k volbě nového výboru, a uvidíte hned, že Slovanská Lípa jenom se sesílí a rozmnoží nástroje své, a že pak bude o pravdu tím, čím má býti, centrum veškerého snažení národu českého, a tudy pak mnohem odpornější všem nepřátelům a nepříznivcům jeho, protože jim pak nikdy z nedůstatku obezřetnosti nezavdá příčinu a zbraň proti sobě do rukou, a že tím znaleji bude pak vybírati prostředky své, aby se neminuly cíle.

Tedy jen malé strpení, ministerská strano! Opposice ještě žije a tuží se.

p) (Národní Noviny z 11. dubna r. 1849. Č. 85. S. 337.)

Ve zdejší Slov. Lípě bylo jednáno poslední čas o žádosti k JMC. strany oktrojované ústavy. Panovalo rozličné, od sebe rozdílné mínění: jedna strana chtěla, aby se od Slov. Lípy pracovalo k tomu oučelu, by venkovské obce podávaly k JMC. žádosti v ten smysl, aby JMC. místo nynější oktrojírky tu konstituci národům udělil, kterou sněm říšský t. j. konstituční výbor jeho vypracoval. K této straně náleželi p. dr. Rieger[1]) a K. Havlíček, a úmysl náš vyjeven jest úplně v žádosti, která tuto v jazyku českém i německém se podává. [Následuje otištění žádosti.]

Druhá strana zatím nespokojila se pouze s touto jednou věcí, nýbrž vypracovala a provedla ve výboru zcela jinou žádost, která též vytištěna jest v jiných našich časopisech.[2]) Obecenstvo naše majíc nyní obě žádosti před sebou může samo posoudit, která jest okolnostem přiměřenější. Dle našeho mínění totiž záleží hlavně na tom, aby žádost byla vypracována v takovém duchu, by se hodně mnoho oučastníků a podpisů sehnati mohlo: neboť celá žádost, má-li jaká býti, musí se považovat jen za velikou politickou demonstraci. Čím ale přepiatější jest, tím méně podpisů se

[1]) Viz díl I. S. 338.

[2]) Pražský večerní list z 4. dubna r. 1849. Č. 94. S. 389. Žádalo se tu, aby ministerstvo Schwarzenberk-Stadionovo odstoupilo, aby sestaveno bylo ministerstvo nové z důvěrníků všech národů rakouských, aby zrušeny byly všechny zákony od ministerstva Schwarzenberk-Stadionova vydané, aby oktrojovaná konstituce z 4. března r. 1849 byla zpět vzata a aby národům rakouským na šském sněmu byla nová konstituce vypracována.

sejde, což pak zavdá jen ministerstvu dobrou příležitost, stavěti se na to, jakoby všichni ti, kteří se nepodepsali, s oktrojovanou ústavou spokojeni byli, čím pak zajisté strana liberální ve váze své politické utrpí. Tolik prozatím, budoucně snad více o této žádosti.

q) (Národní Noviny z 31. května r. 1849. Č. 126. S. 501.)

H. B. — Strana zpátečnická usiluje všemožně ve svých časopisech (hlavně ve Vlastimilu) a rozličnými jinými cestami získati si podpisy na svou adressu strany oktrojované ústavy, a jak doslýcháme, není (aspoň v tomto pádu) tuze vybíravá a aristokratická proto, že vedle nejprvnějších šlechticů naší vlasti také čeledínové a učedlníci se podpisují. My si neuděláme tu politickou nečest, abychom snad někomu chtěli překážet ve vyjevení svých politických přesvědčení: žádáme ale opět všechny s námi stejně smýšlející, aby se vší horlivostí užili všude na venkově svého vplyvu proti podpisování této adressy, zvláště na těch místech, kde by snad lid z nevědomosti se mohl dát přilákat k podpisům.

Co se oktrojované ústavy týče, myslím, že z mého veřejného processu[1]) mohl každý o ní nabýti náležitého úsudku, a nedržím za potřebné, ještě něco více tuto dokazovati.

Zároveň žádáme, aby se co nejrychleji v zasílání přístupu k žádosti naší o brzké svolání němu če-

[1]) Viz díl II. S. 354.

ského[1]) pokračovalo, nebo tím nejvíce doufáme poraziti stranu zpátečnickou před veřejností. Nepovažuj to nikdo za věc nepatrnou, třeba se žádost naše nevyplnila, dost na tom, že aspoň budeme my a celý svět vědít, jak veliká jest u nás strana liberální a jak malá zpátečnická, a to jest důležitá vědomost!

r) (Národní Noviny z 16. prosince r. 1849. Č. 302. S. 2072.)

— H. B. Mezi inseráty dnešního našeho čísla jest také oznámení knížky nové: Politické zlomky o Čechách, co příspěvek k ocenění politického a národního snažení Čechoslovanů. Podává V. Jaromír Picek.[2]) 1850. Z tohoto titulu pouhého nelze ovšem již věděti smysl její; jest však sepsána hlavně proti redaktoru Národních Novin a proti p. Riegrovi. Zdá se nám, že tato knížka se stane počátkem věci, která bez toho dříve nebo později se státi musila, totiž roztržení dosavadních českých vlastenců na dvě politické strany: totiž na stranu odhodlaně liberální, a na stranu moderados aneb juste millieu. Knížka p. Pickova jest první zcela určité životní znamení této poslednější strany. Budoucně o ní něco obšírněji promluvíme. —

[1]) Viz díl II. S. 477.

[2]) Václav Jaromír Picek (1812—1869) byl vrchním na panství Liblínském, r. 1849 stal se podkrajským komisařem. Psával do Pražských Novin a r. 1850 byl jmenován jich redaktorem. Picek vydal sbírky lyrických básní.

CH. DOMÁCÍ ZPRÁVY.

a) (Národní Noviny z 6. října r. 1849. Č. 231. S. 910.)

H. B. — Ve čtvrtek slavily se v německé kupecké škole jmeniny JC-Msti a sice ačkoli silný podzimek jest při otevřených oknách, tak že volání »Hoch! Vivat!« všude do sousedních ulic slyšeti bylo. Vzpomněli jsme si na slova pana Ježíše (Mat. VI.): Když ty dáváš almužnu, netrub před sebou jako pokrytcj činí ve školách a naryncích, aby chválení byli od lidí: amen pravím vám, mají odplatu svou. A kdybys se modlil, nebývej jako pokrytci; oni obyčej mají ve školách a na uhlech ulic stojíce modliti se, aby byli vidíni od lidí: amen pravím vám, žeť mají odplatu svou.

Ty pak kdybys se modlil, vejdi do pokojíka svého a zavra dvéře modli se k Otci svému, kterýž jest v skrytě: a Otec tvůj, který vidí v skrytě, odplatí tobě zjevně.

J. OZNAMOVATEL.

a) (Národní Noviny z 13. září r. 1848. Č. 131. S. 518.)

V příloze Národních Novin z 5. září r. 1848. Č. 124 byl otištěn v části insertní dlouhý článek P. Votýpky, adressovaný na Karla Havlíčka jakožto redaktora »Národních Novin«. Stať plná neslušných výrazů bránila se proti odsouzení P. Votýpky, který byl v Národních Novinách z 30. května r. 1848. Č. 46. S. 181. za to veřejně pokárán, že zrazoval obcím venkovským, aby neodebíraly »Národní Noviny«.

P. T. panu P. Votýpkovi, duchovnímu pastýři v Tuchoměřicích.

Srdečně Vašnosti děkuji, že jste jakožto pravý pastýř v každém smyslu toho slova v příloze k číslu 124 Národních Novin na třech sloupcích světu sám dokázal, že jsem Vám v několika svých řádcích křivdu neučinil. Divím se jen, že muž, který jako Vy noviny a klepy za synonymu klade, přece takovou váhu na několik o něm v těchto novinách-klepách pronešených slovech nalezá, že tři ohromné sloupce proti nim napíše a ještě 13 zl. 20 kr. stř. za inserát od vytištění zaplatí. Dívím se, že jste jakožto dobrý katolík, za kterého se přece považujete, raději těch 13 zl. 20 kr. stř. nevynaložil na chudé ve své osadě místo takového ukojení své marnosti. To přece já proti Vám jen bídný publikán křesťaněji myslím a odevzdám ty od Vás v redakcí Národních Novin za vytištění Vašeho proti mně čelícího článku složené peníze 13 zl. 20 kr. stř. právě onomu muži, jenž mi Vaši cedulku přinesl, aby tyto peníze chudým Vaší osady rozděleny byly.

Že se Váš článek jinák přijmouti nemohl, než za inserát, v tom mi jistě celé čtenářstvo a zvláště chudí Vaší osady za pravdu dají.

Strany nevděčnosti proti p. Hankovi,[1]) znamenitému dobrodinci mému (jak pravíte), musím Vás, Světlo církve! opět já bídný publikán poučiti,

---

[1]) Viz díl II. S. 722. V zaslánu stálo: »Bral sic (roz. P. Votýpka) Vaše Noviny a Včelu dříve, ale poznav v nich — tenkrát ještě ne právě kacířství — ale spíše jakousi příchuť Voltairskou, a zvlášť výtečnou kousavost, — proti p. Hankovi, Vašemu jak slyším znamenitému dobrodinci na nejvejš výborně dokázanou — nabažil se.«

abyste nikdy o lidech nic zlého nemluvil a nepsal, pokud se nepřesvědčíte. Kdybyste jen trochu mé privátní okolnosti znal, věděl byste, že jsem Bohu díky! od nikoho dobrodiní nepotřeboval.

Strany těch rohů[1]) a jiných titulů, jaké jste mi ve své epištole propůjčil, těším se ve skromnosti své: nemohouť býti všichni lidé Votýpkové, někteří musí být také Havlíčkové.

K. Havlíček,
redaktor Národních Novin.

K. (DODATKY REDAKCE.)

1848.

a) (Národní Noviny z 5. dubna r. 1848. Č. 1. S. 2.)

»Obrana na obranu« slul článek, který otiskl z péra J. P., mladšího kněze z Kouřimska, Havlíček v Národních Novinách z 5. dubna a k němuž připojil níže otištěnou poznámku. J. P. dotýkal se zde polemiky, která vznikla mezi Včelou (Č. 22. S. 88.) a časopisem Květy (Č. 39. S. 174.) o vydatné vzdělání lidu a jako nedostatek škol tehdejších označoval »ne dosti způsobilé k tomu učitelstvo«.

D o d a t e k. Podivné bude naše vyznání po tomto článku, vyznání totiž, že jsme píšíce ony řádky do Včely »o 2 : 168 hodinách týdně« ani školy na mysli neměli, a tedy onomu přehorlivému vel. p. ve Květech zcela žádnou spravedlivou příčinu nedali k takové obšírné a poněkud vášnivé polemice. Mínili jsme těmito dvěma hodinama týdně — k á z á n í, a proto jsme pra-

---

[1]) **V zaslánu se psalo ku př.: »o své vlastní veliké rohy jste se utrkl«.**

vili, že velebné duchovenstvo posavad tak málo času vyučování lidu, nejpřednějšímu úkolu svému věnovalo. Mínili jsme vyučování lidu, ne ale vyučování mládeže, které se ovšem děje ve školách. Strany tohoto vyučování lidu představujeme si my, to jest já H. B. pravé postavení a úkol kněze v osadě zcela jinák než se obyčejně béře, a jak rád připustím, snad mnohem idealněji než tento svět žádá. Já myslím, že má býti kněz vůdce národu ke všemu dobrému, a s tímto smýšlením přidružil jsem se v mladické rozčilenosti pod korouhev církve. Ne pro pecen, čehož jsem bohu díky potřebu neměl, ale co odhodlaný bojovník přišel jsem: ale semeniště Pražské ochladilo tenkrát znamenitě můj zápal, vychovávaloť ono za těch časů ne vůdce národu, nýbrž vládce kropáče! Vyznati mohu nyní směle, že tehdejší vedení semeniště Pražského udusilo ve mně velikou část pravých náboženských citů, a teprva za několik let po návratu do zdravého božího světa podařilo se mi po mnohých bouřlivých dobách najíti opět pravou cestu a pravé veslo. *H. B.*

b) (Národní Noviny z 16. dubna r. 1848. Č. 11. S. 44.)

V Národních Novinách z 11. dubna r. 1848. Č. 6. S. 21. uveřejnil Havlíček toto:

»Každého řádného občana mrzutostí naplnilo počínání krajských kraje Boleslavského a Rakovnického, kteří zapomínajíce, že žijí v dobách konstituce, ve svých nejnovějších cirkulářích jako beglerbegové, agové a

pašata si počínají. Než obraťme pozornost svou od takových smrditých výjevů! Hanba jim!

Krajský úřad rakovnický přípisem německým z 15. dubna r. 1848 žádal redakci Národních Novin, aby jmenovala pisatele výše uvedených řádků, a uvedla cirkulář, který by hany zasluhoval, poněvadž krajský úřad chtěl »odpověditi a nadzmíněný článek opraviti«. Havlíček přípis otiskl v překladu a dodal:

Neopomineme sl. krajskému úřadu skutečně udati číslo a místa onoho cirkuláře, který jsme na mysli měli a jehožto odpovídání sám redaktor K. Havlíček zcela na sebe přijímá, co spisovatel onoho článku. Činíme však sl. krajský ouřad rakovnický respektive p. Fortwenglera[1]) na to pozorna, že nepřijmeme odpověd jinou než krátkou a v dobré češtině pravopisně napsanou, a zdá se nám, že v českém pravopisu bude sl. krajský ouřad velmi slabý, neboť třikráte napsal jméno Národní Noviny trojnásobným pravopisem. Při tom žádáme uctivě přátele naše ve Slaném a v okolí Slanském, aby se žádný z nich nepropůjčoval sl. krajskému ouřadu k přeložení do češtiny neb k opravení takové omluvy, abychom zkusili, schopen-li jest onen sl. ouřad zadost učiniti zákonům zemským strany jazyka českého.

c) (Národní Noviny z 22. dubna r. 1848. Č. 16. S. 64.)

Dne 22. dubna r. 1848 uveřejnil Havlíček »Osvědčení občanů Litomyšlských« (dat. 18. dubna r. 1848), v kterém tito se stavěli proti Frankfurtu n. M., ujišťovali, že chtějí

[1]) Kazimír Fortwängler skutečný c. k. gubernialní radda a krajský hejtman.

se svými německými sousedy ve svornosti žíti a hlasatele myšlénky sjednocení Němců prohlašovali v Čechách za »rušitele veřejné svornosti, za buřiče, za zrádce vlasti«.

Podpisy zde uvedené jsou z většího dílu podpisy důstojníků tamější národní obrany a zaslány jsou nám s tím podotknutím, že by celé město milerádo podepsalo. Páni Litomyšlští! Přátelé věrní milí! Celá vlast děkuje vám za smýšlení zde projevené, rovněž tak statečné jak rozumné. Ovšemť, pokud v nás krůpěj krve, nesmíme dopustiti, aby vlast naše prodána byla Frankfurtským.[1]) kdežto Šuselka,[2]) Kuranda, Makovička zastupovati chtí dobro národu českého!!!! Rozumíte? Vlci chtí bránit beránka — protože nyní na střeše stojí, kde mu ublížiti nemohou, a proto srdečně volají naň: pojď dolů. pojď k nám bratře! — aby jej potom, až sleze, pohltili. Bratří rodáci čeští! Národ německý nesmýšlí tak jako tito zkažení filosofové! Národ německý ctí naši národnost tak jako polskou, onť zná z historie dobrý zvuk českého jména. Národ německý není tak nespravedliv, jako jsou Vutkové,[3]) Šuselkové atd. Národ německý nestojí na spojení s námi. Obzvláště ale Němci v Čechách o této záležitosti velmi poctivě smýšlí a pevně se drží země české, nynější vlasti své. Věřte tomu, že naši Němci v Čechách mnohem více milují vlast naši, než veliký počet odrodilých Češat, kteří by pro kus chleba prodali celou korunu. Němci naši budou s námi věrně státi. Jen někteří zlomyslní emisaři z Vídně bouří německý lid proti nám lživými řečmi, že jim chceme češtinu do

[1]) Viz díl II. S. 17.
[2]) Viz díl II. S. 21.
[3]) Viz díl II. S. 847.

všech škol a ouřadů vnucovat, že chceme německé učitele a ouředníky z krajin jejich vyhnat atd. Nesmyslníci, pravda se ukáže! My nebudem krajany německé nikdy potlačovati, oni sami zajisté se tak rádi budou učiti k vůli nám česky, jako my k vůli nim německy, a věřte bratří! že v tom ohledu naši němečtí krajané spravedlivější jsou než veliká část našich odrodilců, kterým za těžko jest, naučiti se českému pravopisu.

d) (Národní Noviny z 26. dubna r. 1848. Č. 18. S. 72.)

Dne 26. dubna r. 1848 otiskl Havlíček žádost studentů k hostinským, aby všechny slavnosti a radovánky ohlašovali »také v jazyku českém«. Dodával pak:

Poněvadž bohužel hospodští naši a jiní pánové, o kterých zde řeč, časopisy české nečítají, žádáme všechny, kterým se tyto řádky do rukou dostanou, aby oustně napomenutí toto co možná nejvíce rozšířili. Vždyť známo, že jsou páni hospodští k hostům svým zvláště zdvořilí, a tudy jim žádnou takovou žádost neodepřou. Zároveň přimlouváme se i o české časopisy v hostincích, neboť tu panuje největší nerovnost. Kdežto jsou německé časopisy po všech i sebe nejnepatrnějších hospůdkách jakožto věc nevyhnutelná, setkáváme se s českými posud jen v některých znamenitějších.

e) (Národní Noviny z 27. dubna r. 1848. Č. 19. S. 74.)

Několik sedláků z panství Dymokurského zaslalo do redakce »Národních Novin« přípis, v němž si stěžovali, že úřady zakázaly jim honiti zvěř, která jim na polích velice

škodí, a že zákaz ten udál se prostřednictvím úředníka, který česky neuměl. K otištěnému přípisu byl přičiněn tento:

Dodatek redakce. Nepochybujeme milí krajané Dymokurští, že budoucně střelba každému na jeho půdě, jak sedlákovi tak šlechticovi dovolena bude, neboť není spravedlivo, aby zvěř na cizích polích, cizou škodou živená náležela šlechtě! Toť jest staré nespravedlivé právo, které ve svobodné zemi přestati musí. — Avšak pokavad zákonem vyrčeno není, nestřílejte — vždyť se zvěř zatím odehnati může, než aby pro tuto věc ještě větší zmatky nastati měli. S druhé strany by ale měli rozumné vrchnosti sami na to dbáti, aby se zvěř, kde škodí, vystřílela. Časové jsou nyní šlechtě nepřízniví, ať tedy šlechta sama ještě více si neškodí takovými urputnostmi, ať proti sobě zbytečně nepopuzuje lid. To jest naše mínění. Co se ale takových komisařů týče, radíme Vám, abyste s figurami neumějícími mluvit nejednali, v českých krajinách nemůže být nikdo úředníkem, kdo česky neumí. —

f) (Národní Noviny z 28. dubna r. 1848. Č. 20. S. 80.)

V dopise »Z Klomína« stěžovali si občané na svého faráře, že »neustává o to pracovat, aby se národní naše stráž rozpadla«. Havlíček k stížnosti přidal:

Sousedé Klomínští, nenechávejte se másti těmito a podobnými řečmi, nechť přicházejí od kohokoli. Duchovního zprávce sluší poslouchati v tom, co se náboženství a mravů týče, ale ve věcech občanských jest vaše povinnost, abyste rozkazu krále a pána svého poslušni byli. Nejednou jsme se již v našich Novinách vyjádřili, že nikdo nemá práva vám ve zřizování gardy

překážeti. Národní stráž třeba zřídit k své vlastní obraně. Každý má se ozbrojit, aby se sám obhájil a nemusel čekat, až ho někdo jiný ochrání. —

g) (Národní Noviny z 25. června r. 1848. Č. 59 a 60. S. 234.)

Lev hr. Thun (viz díl II. S. 38.), c. k. gubern. president, ve vyhlášce ze dne 21. června r. 1848 prohlásil svatodušní bouře pražské (viz díl II. S. 50.), jako část déle připravovaného vzbouření a spiknutí. Havlíček k vyhlášce podotkl:

Dle práva v konstituci nám uděleného můžeme o každém kroku vlády projeviti své svobodné mínění. Líto jest nám tedy, že musíme tento spis hraběte L. Thuna viniti z nepředloženosti, která nikomu tak málo nesluší jako osobě ve vysokém ouřadě postavené. Dočkejme času, a ukáže se, jaké bylo spiknutí — myslíme, že vypadnou důkazy tuze hubeně, a že pak vláda bude v nepříjemném stavu, protože uvěřila lidem udávajícím českou stranu z pouhého nepřátelství. Doufáme, že není již doba tak daleká, kde celé to strašlivé spiknutí co bublina se rozplyne, za kterou nic jiného viděti nebude než vypalené mlýny a — předhůzky svědomí.

h) (Národní Noviny z 27. června r. 1848. Č. 61. S. 243.)

Není nic obyčejnějšího než výčitky nám Čechům, kterak my nepřátelsky se k Němcům chováme, toť se za posledních časů tolikráte opětovalo, že jsme tomu již dobře přivykli. Za těchto dnů ale objevili se nepřátelé naši zcela v jiné podobě. Dříve nebylo nic ji-

ného slyšeti, než že jsme nepřátelé svobody, že potají s ruským cárem držíme, že jsou Slované národ otrocký atd. Nyní opět prý jsme republikáni, a zkrátka, odpůrcové naši najdou vždy příčinu brojiti proti nám a hanobiti nás. Po posledních událostech Pražských[1]) ale dosáhla nepoctivost našich osočovatelů nejvyššího stupně, a věru až ouzko musí býti poctivému člověku, když vidí tolik ošemetnosti, tolik nepoctivosti bojovati s námi o naše dobré právo. Jeden dobrý přítel zaslal nám tuto ze Sas výňatky z tamnějších časopisů, které zde zrovna podáme, aby se našinci přesvědčiti mohli, jakých nepoctivých lží se užívá, jen aby se lid německý proti nám popouzel, jen aby se mír v naší ubohé zemi rušil, aby němečtí krajané proti nám Čechům se popuzovali. Stůjtež tuto na věčnou potupu mizerných německých škrabáků, neboť o německém národě nikdy tak hanebně smýšleti nebudeme, abychom jemu celému kladli za vinu toto nám na cti utrhání.

Následují výňatky z listů: Deutscher Volksfreund (17. Juni 1848), Dresdner Journal (18., 19., 22. a 23. Juni 1848), Leipziger Zeitung (18. Juni 1848), Dresdner Anzeiger (22. Juni), jednající vesměs o svatodušní bouři pražské. Havlíček vedle původního znění uveřejnil i překlad výňatků a dodal ku konci:

Ptáme se, kdy jsme my neb některý jiný slovanský národ o Němcích něco podobného rozšiřovali? Kdo by z nás podobné hanebnosti hledal u někoho jiného? Věru, kdo o někom jiném tak potupné pověsti věřiti může, tenť schopen jest těch činů, které jinému připisuje.

---

[1]) Viz díl II. S. 50.

Ale nechme je lháti, nechme je škvrniti, však to bude jen jim lhářům nečest ploditi, a nám všechno prospěje. Až se naši němečtí spoluobčané přesvědčí, jakých ošklivých prostředků se užívá k rozsívání záští mezi námi, tím přátelštěji budou s námi držeti, tím více se utuží mezi námi občanská svornost!

H. B.

ch) (Národní Noviny z 24. září r. 1848. Č. 142. S. 556.)

V říšském sněmu dne 22. září r. 1848 učinil poslanec Dr. F. L. Rieger (viz díl I. S. 338.) na ministra vojenství dotaz, chce-li mimo jiné ministr vojenství vydati rozkaz, v němž by vojsko bylo o konstituci poučeno, a zda chce nechati vojsko aspoň »na paměti konstituce přisahati«. Dr. Rieger doprovázel slova svá četným líčením nesprávností ve vojsku z Čech. Ministr vojenství, Latour, (viz díl II. S. 156.) Dr. Riegrovi odpověděl a užil slov jako: »Rozkaz vydám, až toho poznám potřebu,« nebo »rozkazy dávati přísluší jedině mně, neb jsem z toho odpovědný«. Havlíček, když referoval o této události na říšském sněmu, dodal:

Kterak možná od ministra a gen. Latoura očekávati nějaké důležité a tak žádoucí reformy ve vojště, když sám tento pan ministr by nanejvýš zapotřebí měl, být od kořene zreformován, a sice tak zreformován, až by ze starého základu pranic nezůstalo. Ubezpečujeme ale, žeby bylo mnohem lehčeji a prospěšněji, celého nového ministra vojny udělati, než nynějšího starého opraviti.

H. B.

i) (Národní Noviny z 26. září r. 1848. Č. 143. S. 559.)

V měsíci září r. 1848 podepisována byla na Rakovnicku »Petice českých domkářů a podruhů k říšskému sněmu«,

v níž se žádalo, aby pole zádušní a kněžská jako jmění národní musela se v budoucnosti pronajímati chudému lidu, domkářům a podruhům. O této petici dostal Havlíček přípis od Jos. Kalouse, který otiskl, a k němu poznamenal:

My již dříve jsme strany této věci něco podobného navrhnouti chtěli. Jdeme totiž o krok dále než náš dopisovatel a myslíme, žeby lépe bylo, tyto pole, které dle našeho mínění dozajista kněžím nezůstanou, protože kněžstvo všude stále platy v hotovosti míti musí, dokonce chudším občanům v malých částích asi po 3—4 mírách prodati, však ale tím způsobem, aby se poznenáhla (na př. na 20 let) vyplácela. Takovým způsobem nabudou poctiví a pracovití, ale nemajetní lidé příležitost opatřiti si potřebný kousek pole, a v naší zemi nebudeme míti žádné obyvatele takové, kteří nevědí kam hlavu svou položiti, a žádné jisté jmění nemají. Pravá demokratie musí k tomu směřovati, aby o všechny druhy občanů stejná péče byla, a ačkoli nemůžeme žádati, aby se stát o výživu svých občanů sám staral, přece nesmíme takové příležitosti, jako nynější jest, nedbale opomíjeti, kdežto se velmi mnoho dobrého státi může, a přece zemské důchody spíše získají než ztrátu utrpí.

Ostatně ale jest naše mínění, že o této věci český zemský sněm rokovati a rozhodovati bude, a pak se pevně o to zasadíme. *H. B.*

j) (Národní Noviny z 29. září r. 1848. Č. 146. S. 571.)

V referátě o říšském sněmu z 26. září bylo uvedeno v Národních Novinách hned na počátku: »Na žurnalistické

stolici prázdno«. Tuto okolnost do očí bijící vysvětlil Havlíček poznámkou:

Umluvily prý se časopisy: »aby z kolegialnosti zprávy o sněmu nepodávaly«, a proč? protože žurnalisté jiným vchodem do sněmu choditi mají, než deputovaní! O marnost nad marností! dětinská marnost. Vy slavní demokrati! vám více záleží na tom, kterým chodem do sněmu chodíte, než na tom, aby národ rychle zvěděl, co se na sněmu jeho jednalo! Nestydíte se vy, kteří tak rádi sebe za vůdce národu počítáte, nyní dětinskou marnost svou před celým Rakouskem, před celým světem na odiv postaviti.

Národní Noviny budou vždy o sněmu zprávy podávati, nedbajíce na kolegialnost ve špatné a nechvalitebné věci. *H. B.*

206. (NĚKTERÉ ČLÁNKY ZE »ŠOTKA«.)

Národní Noviny z 8. června r. 1848. Č. 54. S. 216. přinesly toto:

Návěští literární.

Ještě v tomto měsíci bude nákladem a odpovědnou redakcí nížepsaného vycházeti časopis satyricko-humoristický pod názvem: Šotek, jenž bude všechno ostře nabírati, co nabírání zasluhuje, a sice týdně jedno číslo s předplacením půlletním až do konce tohoto roku 1 zl. 45 kr. stř.[1])

Odbíratelé Národních Novin budou tento časopis zdarma dostávati co přílohu.

Kdo by ale tento časopis zvláště po poště odbírati chtěl, račiž zatím s předplacením posečkati, až s c. k. poštou úmluvu učiníme; pak teprva oznámíme, jak mnoho se bude předpláceti se zásilkou po poště.

Předplacení přijímá se v expedici Národních Novin.

K. Havlíček Borovský.

V slíbenou dobu »Šotek« nevyšel, poněvadž o svatodušní pondělí r. 1848 v Praze vypukly bouře a dne 16. června

---

[1]) 1 zl. 45 kr. stř. 3 K 67 1/2 h.

r. 1848 vyhlášeno bylo v Praze vojenské právo. »Národní Noviny« z 28. června r. 1848. Č. 62. S. 248. vysvětlovaly:

*** Slíbili jsme ještě v tomto čtvrtletí jedno číslo »Š o t k a« svým předplatitelům — ale skutek utek. Nestalo se to ovšem naší vinou, nýbrž proto, že se Praha nachází v stavu obležení a že nad námi panuje zákon vojenský. Lehko tu každý uvěří, žeby náš »Šotek« ani Passierschein nedostal.

První číslo »Šotka« vyšlo dne 7. ledna r. 1849. Šotek vycházel jakožto příloha k Národním Novinám každou sobotu. Byl illustrován a obsahoval příspěvky veršem i prosou. Poslední číslo »Šotka« (čís. 11.) datováno jest dne 1. dubna r. 1849. Pak Havlíček »Šotka« zastavil. V »Národních Novinách« z 22. dubna r. 1849. Č. 95. S. 377. učinil o tom oznámení:

Oznamujeme váženému obecenstvu, že Š o t e k za příčinou nového zákonu o tisku[1]) vycházeti nebude. Doufáme, že nám to odbíratelé našich novin, kterým jsme v prvním čtvrtletí Šotka zdarma přidávali, s ohledem na nynější těžké okolnosti tisku, nebudou za zlé pokládati. Ačkoli naše noviny při své velikosti v Čechách jsou nejlacinější, nebyli bychom přece litovali ani těch penežitých obětí, s kterými přidávání Šotka spojeno bylo, kdybychom neměli zřetel na možné ouřední pronásledování, které by pak našim novinám k veliké ujmě bylo. Nyní ale, kde naše noviny jakožto orgán foederativní a slovanský budou míti těžké boje jak s vládou tak s nespravedlivým němectvem a maďarstvem, nyní, kde ještě bohužel! jedna strana z naší vlastní krve buď z nerozumu buď naschvál raději za

---

[1]) Viz díl II. S. 379.

nástroj našich ouhlavních nepřátel potřebovati a zneužívati se dá, jest zapotřebí, aby Národní Noviny sil svých šetřily a odolati mohly všelikým outokům nejrozmanitějších stran, které se na nás odevšad hrnou.

Ti P. T. pánové, kteří se na Šotka zvláště předplatili, mohou sobě peníze své v naši expedici příležitostně nazpět vzíti, aneb si je při budoucím předplacení na Národní Noviny poraziti, poněvadž tak malou částku jim po poště pro ušetření outrat posílati nechceme.

Do vydání »Politických spisů« nejsou pojaty všechny práce Havlíčkovy ze »Šotka«. Veršované příspěvky Havlíčkovy ze »Šotka« nalezne čtenář v krásném vydání »Básnických spisů Karla Havlíčka (V Praze 1897) pořízeném Dr. Lad. Quisem« a články prosaické ve vydání prosaických spisů Havlíčkových, které Dr. Laď. Quis k tisku připravuje. Vydavatel »Politických spisů Havlíčkových« omezil se jen na některé prosou sepsané ukázky ze »Šotka«, které k doplnění obrazu o Národních Novinách zdálo se mu potřebné i zde otisknouti.

a) (Šotek ze 7. ledna r. 1849. Č. 1. S. 1—2.)

Úvod, Program, Oznámení, Vyznání víry a Pozvání k předplacení.

Ejhle! totoť jest Šotek! zrovna jak sedí na barykadě. Z čeho ta barykada vystavena je, to každý vidí, proč ale na ní ten Šotek sedí, a jakým způsobem Šotka mám, toho se tuto dočte každý, kdo umí latinku čísti. Komu jest ale pohodlněji čísti staré německé písmo, ten se může zatím trochu latinku naučit, a pak si to taky přečíst. Tuto přátelskou radu mu dávám, a déle se s ním zdržovat nemohu.

Tedy o Svatodušních Svátcích,[1]) když kníže Windischgrätz způsobil ono znamenité rachocení v Praze, bydlil jsem zrovna u řeky na Starém Městě Pražském, okny na Malou Stranu. Každý nahlíží, že tam byla tenkrát špatná vyhlídka.

Proč vlastně kníže Windischgrätz tenkrát z čista jasna takový hřmot a rachot začal a po tolik dní provozoval, příčinu pravou posud nemohl nikdo vysvětliti. A není také divu, neboť jest tak neobyčejná, že bych ji bez Šotka také byl nezvěděl. Nyní ji ale mohu každému pověděti.

Kníže Windischgrätz dočetl se v Písmu, že Sv. Duch seslán byl na apoštoly v rachocení a hřmění: a poněvadž Sv. Ducha potřeboval, počal též hřmíti a rachotiti, aby tím na sebe Ducha Svatého svolal. Že jest toto Šotkovo domnění pravdivé, toho máme důkazem dvě okolnosti, předně, že hned přestal kníže Windischgrätz rachotiti, když mlýny hořely, neboť se domýšlel, že se ukazují již ohniví jazykové jakožto patrný důkaz příští sv. Ducha; a za druhé, když výsledky vyšetřující komise dokázaly, že kníže Windischgrätz přece ještě Sv. Ducha nemá, ještě jednou se u Vídně o to samé pokusil. Nevím ostatně, jestli se mu u Vídně lépe podařilo, a nebude-li muset Sv. Ducha až u Peště na sebe volat, a jestli vůbec kde Sv. Ducha nabude, kterážto věc sem také ani vlastně nepatří.

Zde se jen o Šotka jedná, od kterého jsem tento výklad strany Prahy zvěděl, pročež se také s knížetem Windischgrätzem, ačkoli je veliký hrdina, déle zdržo-

---

[1]) Viz díl II. S. 50—51.

vati nebudu, a k dalšímu vypravování o Šotkovi přistoupím.

Když tedy v tento čas pumy, granáty, koule a podobná drůbeř okolo mých oken Pánu Bohu do oken lítala, poštěstilo se předce konečně jednomu čipernějšímu granátovi rovnou cestou do mého okna zaskočiti a to sice zrovna do toho, u kterého jsem při svém psacím stolku seděl, a pro P. T. pány Thuna a Windischgrätze vysvědčení pilnosti a mravného chování spisoval. V prvním okamžení myslil jsem, že tento granát komandován jest, aby mi hlavu utrhl, která hraběti Lv. Thunovi často v cestě stála, a uleknul jsem se také nemálo, neboť jsem si právě vzpomněl, že nejsem posud ani malován, odkud tedy vezmou podobiznu mou, až ji budou chtít ke spisům přiložiti,[1]) když mi teď tento granát celou hlavu i s obličejem na kaši rozdrtí!? — Avšak bylo obávání mé nepotřebné, granát byl povážlivější než ti, kteří jej poslali, a dobře věda, že jest hlava u redaktora hlavní věc, vyhnul se jí zdvořile, a sedl si na zeď stranou.[2]) Tak jsem kromě hřmotu, smradu a kouře většího nepohodlí nezakusil; když ale po malé chvíli pominul kouř, byl jsem neobyčejně překvapen. Na svém péře viděl

---

[1]) [Tento pád budiž všem pp. spisovatelům za výstrahu, aby se dali budoucně vždycky před každým bombardováním aspoň daguerrotypovati!]

[2]) [Mohl bych ten granát až podnes všem svým pp. předplatitelům na důkaz pravdivosti této historie ukazovati, kdybych si byl hned tenkrát neumínil, že ho panu hraběti Lv. Thunovi na památku dám, aby ho jakožto národní českou ozdobu v prsteně nosil, a tímto prstenem se v celých Čechách zvlášť při volbách do sněmu jako pravý vlastenec vykázati mohl.]

jsem malého jak prst mužíka ve svornostenském oděvu jako na koni seděti.

Kdo jsi? odkud přicházíš? co žádáš? — tázal jsem se kvapně.

»Já jsem Šotek, přicházím z Malé Strany a hledám službu.«

Ty mluvíš notně zkrátka — dím já — jak jsi ale přišel na Malou Stranu, cos tam nyní na práci měl a jakým spůsobem sem přicházíš: to bych raději slyšel.

Šotek: Milý příteli! o tom by bylo mnoho vypravovati. Jakožto Čech jsi nepochybně o mně již dosti slyšel, teď mne tedy vidíš. Jak jsem přišel na Malou Stranu a kdy, mohu ti snadno povědít. Víš bez toho, že jsme my staročeští slovanští bohové skrze křesťanství o všechny své statky a důchody přišli. Poněvadž ale nesmrtelní jsme, tedy jsme se ani jako v podobném pádu kavalíři zastřeliti nemohli, museli jsme si všelijak živobytí vyhledávat. Já jsem se všelikde po Čechách proháněl, až jsem se konečně po bitvě Bělohorské dostal za sekretáře k Pražské kapitole . . .

Já: Co? ty pohan, žes byl sekretářem u kapitoly?

Šotek: Ovšem, měl jsem na starosti takové řízení, ku kterému se pohan mnohem lépe hodí než křesťan, a takového řízení je u Pražské kapitoly větší díl. Dělal jsem vysoce důstojné konsistoři mnohou dobrou službu, ačkoli jen ve skrytosti, a měl jsem za to dobrý plat. Teď ale co se to vojsko na Hradčanech rozhostilo, nemohl jsem se to již déle vydržet, a sebral jsem se k vám na Staré Město; poněvadž ale přes most nepouštěli, hledal jsem jinou příležitost a

vlezl jsem do granátu, který mne také šťastně na pravé místo dovezl.

Já: Pravé místo? Víšli, že jsi v redakci Národních Novin?

Šotek: Vím, a právě proto žádám, abych byl za spolupracovníka přijat.

Já: Oho! Jsili pak ale k takové práci schopen?

Šotek: (S hrdým hlasem.) Já jsem demokrat! — —

Já: Milý příteli! Demokratů je teď mnoho a jsou rozličného druhu. Někteří jsou také nesmírně hloupí: a ačkoli na tebe v tomto ohledu nemám podezření, přece nemohu ještě vědět, jak to s tvým demokratstvím vypadá. Víš li pak, chlapíku! co to jest demokracie?

Šotek: (S pathosem.) Demokracie je lid a lid je demokracie!

Já: Hahaha! Tos pochytil od pana Sabiny,[1]) ale víš-li pak, že jsi tím napálen; vždyť to nic neznamená.

Šotek: Co? nic neznamená? To znamená, že je demokracie lid, a lid že je demokracie!

Já: Ano, ano. Phaenomenon je střevíc a střevíc je phaenomenon. Máš pravdu. Ale nehádejme se o takových radikálních věcech. Chceš-li být opravdu spolupracovníkem se mnou, musíš mi oznámit své politické smýšlení. Ne aby to pak bylo jako v Const. Blatt aus Böhmen, kde jeden spolupracovník táhne hot a druhý čihý, u nás musí být celé noviny z jednoho kamene, a proto musí být všichni spolupracovníci stejného smýšlení. Jaké tedy máš?

Šotek: Já jsem demokrat!

---

[1]) Viz díl II. S. 277.

Já: To už víme. Tedy dál.

Šotek: Já jsem radikální demokrat!

Já: To je všechno jedno. Jen dál.

Šotek: Já jsem sociální, radikální demokrat!

Já: I ke všem všudy! Neplejtvej pořád takovými slovy a řekni mi raději, kterak smýšlíš strany zřízení zemského, strany daní, strany sněmu, ministerstva, ouřadů a tak dále, ať přece zvím, co jsi.

Šotek: Strany těchto věcí to já beru všechno hrozně ostře a co možná nejradikálněji. Nikomu nic platit a každému hned vybít! To je moje hlavní zásada. Pak ale musejí být přede vším ministři, všichni šlechticové, ouřadníci, kněží a boháči oběšeni, kdo má pole, tomu se musejí vzít a dát tomu, kdo nemá žádné. Vládu nepotřebujeme, však my bez ní také živi budeme, a každý rok vždycky z jara musí být revoluce s barykadami, aby se lid udržel ve cviku. V takovém smyslu chci psát.

Já: (Ohlížeje se pozorně po pokoji.) Milý brachu! ty jsi tak liberální, že se bojím, abys mi něco neukrad, a musím se vyznat, že jsem proti tobě veliký reakcionář. Proto také by to nedělalo žádnou dobrotu, abys byl spolupracovníkem při Národních Novinách, poněvadž je naše demokracie zcela jiná než tvoje. Vůbec se také divím, když se již chceš spisovatelství a žurnalistice věnovat, proč sám raději zvláštní časopis nevydáváš; vždyť bys musel při takové tendenci najít dosti odbíratelů.

Šotek: Panečku, v tom je jiný háček, sice bych byl k tobě nepřišel. Víš, že podle dosavadního zákonu není k redaktorství žádné jiné vlastnosti zapotřebí než stáří 24 let. A právě tato vlastnost mi chybí.

Já: Netrop si ze mne žerty. Vždyť jsi nejen 24, nýbrž několik tisíc let stár.

Šotek: Ovšem že jsem, ale ouředně se nemohu ani se 24 lety vykázat.

Já: Jak to myslíš?

Šotek: Inu bláhový: což pak nevíš, že ouřad nikde na to nehledí, co je v skutku pravda, není-li to také na papíře? Jak bych mohl podle zákonu jinak dokázat, že je mi 24 let, než křticím listem aneb výtahem z matriky? Ale toť přece víš, že já nejsem v žádné matrice zapsán, a proto by bylo nadarmo, o redaktorství se ucházeti. Jinak bych se tebe beztoho neprosil. Nu, jak tedy bude, chceš nebo ne?

Já: Ne, s tvým spolupracovnictvím při novinách není nic. Abys ale ochotnost mou viděl, a abych ti dokázal, že si umím tvých ostatních schopností, totiž žertovnosti a satyry vážiti, třeba se jinak s tvým politickým smýšlením nesrovnával, hodlám k vůli tobě zvláštní časopis vydávati. Ty můžeš být jeho redaktorem, a já jen ouředně své jméno k tomu dám a odpovědnost za tebe přejmu, poněvadž jsem ouředně přes 24 let. Rozumí se ovšem, že nesmíš mému jménu ostudu činiti, a také mne do žádných trestů a pokut neuváděj, abych ještě za své dobrodiní neměl špatnou odplatu. Napřed mi ale musíš povědít, jak bys časopis svůj zařídil.

Šotek: To je snadno říci. Ohlásíme, že časopis náš bude všechno obsahovati, a to v největší rychlosti, že není ani jedna žilka života státního, církevního, obecního, domácího, literárního, uměleckého, kterou by náš časopis až do nejhlubšího nerozbíral, že budeme hospodářství a průmysl na zřeteli míti, a však

krásné umění nezanedbávati, že podáme feuilleton nejvybranějších novel a povídek, recense o divadle, o koncertech, zprávy o činnosti všech spolků atd. atd. Zkrátka, že se nám co do bohatosti obsahu a důkladnosti nevyrovná žádný jiný časopis.

Já: Ohó! zapomínáš s kým mluvíš!

Šotek: Nic neškodí, můžeme říci, vyjmouc »Národní Noviny« ...

Já: To také nejde! Pořádný člověk sám sebe nemůže vychvalovat.

Šotek: To jsi pozadu a máš cop. Podívej se jen na pana Medau'a, to je radikální a spolu praktický muž. On vydává čtyry časopisy: Večerní list, Včelu, Allgemeine Cost. Zeitung a Abendblatt a v každém vychvaluje ty tři ostatní.

Já: Nechme toho, každý člověk má jiné způsoby. Však uvidíme, jak ty seženeš mnoho odbíratelů?!

Šotek: Odbíratelů? Jako cucků! Jenom když oznámíme, že budeme všecko haniti, ať si je to dobré nebo zlé, že budeme ustavičně v opposici, třeba si byl sám pán Bůh ministrem, ať si vláda udělá cokoli, že vždycky musíme být proti tomu, a když také nezapomeneme častěji se o tom zmíniti, že jen my pracujeme pro svobodu, ostatní časopisy, že jsou všechny samá reakce a aristokratie, a jen my že máme pravou demokratii v pachtu — pak se nestarejme o odbíratele.

Já: No uvidíme, je-li svět tak hloupý, jak ty myslíš. Jdi a sháněj tedy rukopisy.

b) (Šotek z 13. ledna r. 1849. Č. 2. S. 6—7.)

Sezení říšského sněmu
v Kroměříži dne 8. ledna.

Sněm počíná teprva v $^1/_4$ 11, proto že se všichni poslancové do 10 nenasnídali.

Pravice je zamračena, Centrum má hryzení, Levice se směje.

President Štrobach[1]): Pánové! ačkoli mne ministerstvo nedávno učinilo appelačním raddou, přece jsem se tím nedal tak velice zaslepit, abych chváliti mohl to, co p. ministr Stadion[2]) v předešlém sezení sněmu přečetl, a proto jsem podepsal návrh Pinkasův zároveň s 178 poslanci. Doufám, že jsem se tím ministrům velice zavděčil, neboť z toho poznají, jak spravedlivě a bez ohledu budu ouřad appelačního raddy zastávati. (Všeobecný potlesk, Bach[3]) a Stadion mají při něm solo.)

Druhý president a bývalý lepší ministr Dohlhof převezme presidentství, Štrobach zasedne mezi spravedlivé na Pravici.

Pinkas[4]): Pánové! kdybych nenáležel k Pravici, k mírnému, holubímu národu slovanskému, pověděl bych dnes pánům ministrům, zač je toho loket: takto

---

[1]) Viz díl II. S. 271.

[2]) Viz díl II. S. 89.

[3]) Viz díl II. S. 122.

[4]) Advokát Dr. Adolf Maria Pinkas (1800—1865) byl r. 1848 činný ve výboru Svatováclavském, pak ve výboru Národním. Byl zvolen za říšského poslance a platně působil ve výboru pro vypracování říšské ústavy. Byl též literárně činný. Psával do »Grenzboten«.

ale musím jen p. Stadionovi podotknouti, aby si na to tak velice nevyváděl, že Windischgrätz Košuta porazil, a aby nemyslil, že již proto může se sněmem orat. Však ještě nejsou všichni Maďaři, Vlaši, Poláci a Frankfurtisté pobiti, a nás je také mnoho, a my přece na sobě nedáme dříví štípat, ačkoli jsme vládě z mnohé brindy pomohli. Zkrátka, my si zde nedáme od p. Stadiona diktando předříkávat, a kdybychom měli být z Kroměříže vyhnáni. (Bouřlivý potlesk, Čechové si vzpomínají, jak utíkali z Vídně.)

Löhner[1]) nemoha se již radostí dočkati, žádá o ukončení debatty.

Hein[2]): Jsem s Pinkasem zcela stejného mínění; poněvadž ale jsem Němec z Centrum, nemohu na ministerstvo nic připustiti, a proto navrhuji, aby vysoký sněm dekretoval, že to není pravda, co Pinkas pravil. (Někteří z Centrum by rádi, ale nemohou, proto že jich je málo.)

Fischhof (z Levice)[3]): To jsem rád, že si zas jednou mohu na ministry vyjet, to je dnes posvícení pro nás. Však jsme my to dávno povídali, že ministerstvo nestojí za nic, ještě dřív než jsme věděli, kdo bude ministrem. Žádný ministr na světě nestojí za šňupec tabáku! Ale ještě více mne těší, že jsme se dnes s Pravicí skamarádili. (Pravice si zakazuje zdvořile všechnu podobnou familiarnost.)

Štrobach: Prosím, ať se přestane mluvit, sic

---

1) Viz díl II. S. 90.
2) Viz díl II. S. 306.
3) Viz díl II. S. 356.

ještě Füster[1]) a Zimmer povstanou a budou se s námi bratříčkovat.

Trojan[2]): Žádám, aby se potají hlasovalo o návrhu Pinkasovu; může být, že s námi bude potom hlasovat také p. Mayer[3]), když se nebude bát, že se to na něho prozradí.

Gredler (z Tyrol)[4]): Ale páni bratří Čechové, což jste se dnes tak zapomněli, že jste se pomíchali s těmi kozly tam na Levici! Vidíte, jakou ostudu vám hned dnes první den vyvedli. (Z Levice po něm házejí klobouky, Pravice se škaredí dílem zlostí, dílem lítostí.) Vždyť to ministři tak zle nemyslili, to bylo jen špásem, a budete vidět, že s těmi Leváky nedojdete žádné cti, vždyť jsou samí rebellanti.

Šuselka[5]): To je věc, že se s námi dnes Češi spojili, nevídáno. Však já jsem také Čech, z Budějovic. To jsou kusy! My jsme udělali revoluci pro Frankfurt, a Čechové ji udělají pro foederaci: a jsme si kvit. Co mluvil Fischhof, to bylo arci nešikovné, a já bych to byl zcela jinak vyvedl. Já vím, že tím ministry nesvrhnu, třeba že jsem také podepsal; ale nechť, až rozeženou sněm, půjdu zas do Hamburku a budu tam biskupem u Rongianů.

Stadion: Milí, zlatí pánové! to všechno bylo jen nedorozumění. My jsme vám tím nechtěli zakazovat

---

[1]) Ant. Füster, kněz a professor ve Vídni, seděl jako poslanec na levici. — Karel Zimmer, doktor lékařství v Děčíně, seděl taktéž na levici.

[2]) Viz díl II. S. 826.

[3]) Viz díl II. S. 621.

[4]) Ond. Gredler, advokát v Schwazu, seděl na levici.

[5]) Viz díl I. S. 46.

mluvit: i můj Božíčku! mluvte si co chcete; však my se beztoho nebudeme podle toho řídit a uděláme, co budeme chtít. Nevíte, že jsme vydali liberální program; jak pak byste mohli myslit, že se podle něho budeme řídit!

Pinkas se vymlouvá, že je Fischhof takový hrubian. Hlasuje se, a 196 poslanců jsou toho mínění, že ministerstvu není co věřit, ostatních 99 jsou spokojeni.

c) (Šotek z 13. ledna r. 1849. Č. 2. S. 7—8.)

V č. 1. »Šotka« otiskl také Havlíček několik epigramů pod názvem »Breviář Jezuitský. Epigramy od H. Borovského.« Jsou to epigramy 1. Etymologický. 2. Příčiny pádu Jezovitského řádu. 3. Casuistický. 4. Z historie literatury české. 5. Vetus testamentum praefiguravit novum. 6. Kupecká výstraha. Všechny tyto epigramy psal Havlíček v r. 1844. Čtenář najde je otištěny v Quisově vydání z Havlíčkových »Básnických spisů«. V Praze 1897. Uvedených epigramů týká se následující článek:

— Poněvadž nastala veřejnost ve všem, není slušno, aby v redakcích stará tajnost panovala, a proto podáváme obecenstvu přípis skutečný (ne vymyšlený), který jsme ve středu ráno dostali zde po Pražské poště.

Blahorodému Pánu a panu Karlu Havlíčkovi,
redaktorovi Národních Novin,

Blahorodý Pane!

Obecenstvo uznavše Vašich vloh a Vašeho zastávání se věcí týkajících se naší milé Vlasti i národ-

nosti, očekávalo zajisté více od Vašeho »Sotka«, v kterém, jakžto jinák býti nemůže, Váš duch vane a dýchá. Myslím, že jste měl více látky a příležitosti i v jiném oboru hledati vtipů, že Vám nebylo zapotřebí až do písma, do kterého Vám bylo jednou nahlednouti, se zblouditi, a ono k takovým titěrkám a nemilým věcem Windischgrätzovým potahovati. Což pak jste se stal od nějakého času nekatolíkem? nevěříte na Boha v trojích osobách? Věříte-li, jak jste mohl třetí božskou osobu tak snížiti? nebál jste se, žeby Vás trest Boží mohl dříve neb později zachvátit? Ano i nekatolík by si těžko takové opovážlivosti dovolil; neb on věří na písmo svaté a jeho výroky; on by tedy třetí božskou osobu tak nezlehčil. Pak jak jste mohl Spasitele referentem činiti; jest Vám Spasitel a šotek totožné? Nevycedil i za Vás Spasitel svou předrahou krev na kříži? Co s tím míníte? Ci máte tak mělké a zaváté svědomí, že takové počínání si za žádnou urážku Boha nepovažujete? Odstup to ode mne! já nechci tolik o Vás pochybovati, nýbrž tu událost jen za pouhé přenáhlení se držeti. Tak by ste nejen svou nevěru světu odhalil, nýbrž i obecenstvu se velmi špatně zavděčil; již ani ta slova, budeli obecenstvo tak hloupé, aby Šotek mnoho odratelů obdržel, nemá žádného pěkného vtipu do sebe, nýbrž urážku, kterouž odběratele za hloupé vyhlašujete. (Ironie bych nerad užíval.) — A jsteli katolíkem (míním od srdce): věříte s katolíky snad také na Svaté a máte je v uctivosti; — jak Vám to mohlo na mysl přijíti, sv. Ignáce Loyolu v úsměch přivésti — žádný moudrý člověk nemůže takové maličkosti, jako jsou chyby těla, za věci podstatné

držeti. — On jest již oslaven a zajisté prosí za Vás: »Bože, odpust mu, neb neví, co činí.« —

Jest to velkou vadou, že znovuzrozená journalistika naše nezřídka hrubostí, opovážlivostí a nevzdělaností ducha se jeví, což našim soupeřům činí radost; já ale, jenž mi vlast a její probuzení i vzdělání velmi na srdci leží, což si rovněž jak Vy a každý vlastimil pravý s celou duší přeje, nepřál bych si, by o Vás, jenž jste v jistých pádech pro mnohého člověka tak řka orgánem vzdělání národního, věru nepřál bych si takovou chválu čili hanu o Vás slyšeti. I já mám tu čest Vás a poněkud Vaše vtipy, — kteréž v Šotku tuze suché byly a Ovidovým se přece nevyrovnají — též i Vaše vlohy znáti; hleďte jich lépe užíti.

Uvažte mých slov, jenž jdou od srdce, a přál bych si, přisám Bůh! by i Vám šla k srdci, — doufám, když jich uvážíte, že nebudete proti mému smýšlení.

Ostatně přeji Vám mnoho síly a štěstí k pravému vzdělávání a poučování, jen ale tak, abyste mohl vše co činíte před svědomím a Bohem zodpovídati.

V Praze dne 8. ledna 1849.

Věrný katolík a vlastimil,
nekněz id est laik.

Odpověď. Lituji velice, že vážený p. dopisovatel jest pouze laik, id est nekněz; neboť kdyby byl kněz, nebyl by takový dopis psal, poněvadž by věcem theologickým lépe rozuměl a nedělal nám nezasloužené předhůzky.

ad 1. Strany Sv. Ducha každý vidí, že jsem nezlehčoval Sv. Ducha, kterého si já zajisté nejlépe vážiti umím, nýbrž jen knížete Windischgrätze.

ad 2. Spasitele také jsem nezlehčoval, nýbrž jen Jezovity; neboť smysl epigramu »Kupecká výstraha« není jiný, než že Ježíš Kristus o Jezovitech ani věděti nechce, čím jsem Jej zajisté nezlehčil, nýbrž poctil. Ostatně ale tu pevnou důvěru mám, že mi Pán Ježíš, který za svého na zemi přebývání sám také uměl farizeje s písmáky notně nabírati, nebude za hřích pokládati, že jsem Jeho velikého jména k tomu použil. Jezovité mi to arci nikdy neodpustí.

ad 3. Co se Hynka Lojoly týče, musím též velice litovati, že p. popisovatel jakožto laik neví, jakým způsobem Svatí povstávají. Neprohlašuje svaté církev, nýbrž kancelář Papežská; a od té doby, co se Papež za neomylného nepovažuje, dovoleno býti musí každému katolíku o svatosti některých svatých upřímně pochybovati, jako já skutečně ku př. o Lojolovi, o mnohých císařích, králích, knížatech atd., kteří se jen patrně z papežské protekce a bez zásluh do nebe dostali atd., pochybuji, zůstávaje přece katolíkem, proto že to není žádné dogma, považuji-li toho neb onoho skutečně za svatého.

Ostatně se to stalo poprvé a naposledy, že takové pojednání jako tato odpověď do Šotka přišlo. Šotek vychází pro rozveselení a zábavu, ne ale proto, aby k pohoršení sloužil, a p. dopisovatel může být ubezpečen, že nikdy nenajde v Šotku věc, která by náboženství a víru atd. zlehčovala.

To však jest jisto, že se každý za čtenáře Šotka nehodí; k tomu musí být jen lidé, žertu rozumějící, ne ale — mukerové a kvakerové. *H. B.*

d) (Sotek z 20. ledna r. 1849. Č. 3. S. 9—10.)

Berycht na Krajzamt.[1])

Obrázek ze života kancelářského.

Brzo, snad ještě dříve než brzo, přestanou poměry, v jakých se až posud správcovské, důchodenské, vrchnostenské a politické ouřady a ouřádkové ku krajským ouřadům nacházeli; co nejdříve padne byrokratický ouvazek, který posud silným poutem Kreisamt vázal se všemi podřízenými ouřádky; co nejdříve nebude krajský pan komissar nucen, u pana vrchního noclehovat a stolovat, udávaje, že v bídném hnízdě ani kloudné hospody není. Až toto co nejdříve nastoupí, budou pilní badatelové starožitností čerpat podivné scény ze životů dotčených ouřadů, a potomci budou podivením rukama lomit nad trpělivostí svých předků a neuvěří tomu, čehož my očitými svědky jsme byli.

I mně tane na mysli původní jedna scéna ze života venkovského správce, kterou tuto, aby v zapomenutí neupadla, čtenářům Šotka v krátkosti podávám:

Osoby:

Pan Správec, pan Josef, Pan Johann, jeho písaři. Martin mušketýr. Několik volů a žbánek piva.

Děj se koná v Kaňkovicích, v Kouřímském kraji, v loni, před loním nebo před několika lety, v každém pádu ale v devatenáctém století.

Pan správec již mnoho let se jenom oekonomií zabývaje, konceptu čili spisu málo si všímal, tak že

---

[1]) Článek tento dle L. Quise: »Havlíček jako belletrista — prosaik« Květy 1898. S. 12 pochází z péra Havlíčkova.

docela písemné ouřadování a dopisování s krajským ouřadem svému staršímu písařovi panu Josefovi přepustil, který za tu práci trochu větší deputát obdržel, v pověsti velmi šikovného člověka stál a veškeré poddanstvo ve své kontribuci měl.

Druhý písař, pan Johann, byl též jen pouhý oekonom, pravá ruka pana správce na poli. V kanceláři jen opisoval, co pan Josef skomponiroval, a pan správec to zase podpisoval.

Tu se jednoho dne a to sice v sobotu stalo, že pan Josef pana správce požádal o dovolení, aby mohl na čtyry dni domů odejít na posvícení, což pan správec panu Josefovi odepříti nemohl z té příčiny, poněvadž mu nic odepříti nesměl. Když tedy panu správci rukou dáním potvrdil, že není v kanceláři nic Dringendes aneb statim na Kreisamt, a že se ve středu po posvícení zase navrátí, odebral se v sobotu odpoledne do své otčiny na posvícení.

Od této chvíle odstupuje pan Josef z jeviště, a ostane zde jenom pan správec, pan Johann, Martin a voli.

V neděli ráno objeví se na ouřadě, jako hrom z čista jasna, kurrenda z krajského ouřadu následujícího obsahu, jejž v německém originalu podáváme:

»Das Verwaltungsamt hat sich bei Vermeidung einer Geldstrafe binnen 48 Stunden zu äussern, ob sich auf dem Gute Kaňkowic polnische Emigranten befinden.«

Vom k. k. Kreisamte den 30. August 18**

Podpis nebyl ke čtení; na tom ale mnoho nezáleží, pan správec beztoho všechny od Kreisamtu dobře znal.

Pan správec jako omráčený as půl hodiny nešťastnou kurrendu semotamo obracel, až konečně pana Johanna si zavolati dal, k něnuž tato slova pronesl: Aby deset tisíc láter do pana Josefa, že se nám uklidil, u si čtou to krásné nadělení z Kreisamtu. O, on to čul, on to čul a uplách'! —

Pan Johann si nadělení několikrát přečetl, a nevěda co říci, odevzdal je se skormouceným zrakem panu správci nazpět.

Komu by bylo popřáno v tuto chvíli ty dvě osoby spatřit, z nichžto ani jedna ani druhá o emigrantech ani čuchu neměla, ten by, a třebas i kamenného srdce byl, nad nimi se slitoval. Po krátkém mlčení správec se vzchopil a s jakousi pýchou takto Johanna oslovil:

Však oni nás přece nedostanou u toho Kreisamtu, to mně jistě ten nedávno utvořený komisárek spískal. Nechodějí dnes, pane Johann! do pivovaru, aby se mohli pořádně vyspat, a ráno časně přijdou do kanceláře, a uděláme jim ten Bericht o těch emigrantech.

Pan Johann mlčí poníženou odpověd a chce odcházet.

He, pane Johann! — volá naň pan správec — vědí co, zastavějí se dnes na večer u kantora, a prohodějí tak jakoby nic, že je teď svízel s těmi emigranty. Však uvidějí, co kantor řekne.

Pan Johann zmizí.

* * *

V Pondělí ráno. V kanceláři sedí u stolu pan J o h a n n, před sebou má arch bílého papíru a řeže péro. Po pokoji chodí pan s p r á v e c a u dveří stojí M a r t i n, mušketýr. Před oknem je vidět několik volů.

Správec: Martine, dojděte k panu starému, aby nám poslal žbánek čerstvého, a pak mně ty voly vyžeňte od oken, abych mohl na Kreisamt pořádně psát a neviděl voly před sebou.

Martin odejde.

Správec: Mají již všechno připraveno, pane Johann?

Pan Johann (kejvá hlavou): Ano.

Správec: Dyť vědí, jak to pan Josef dělá, tak to také udělají; ostatně se nebojejí, my jim řeknem, zač toho loket. Přečtou mně teď ještě jednou, co na nás chtějí.

Pan Johann čte německou kurrendu:

»Das Verwaltungsamt hat sich bei Vermeidung einer Geldstrafe binnen 48 Stunden zu äussern, ob sich auf dem Gute Kaňkowic polnische Emigranten befinden.«

Správec: A propos! co pak říkal pan kantor těm emigrantům?

Pan Johann: Prosím, pan kantor povídal, že to musí beyt něco hebrejského!

Správec: Oni se dají všude obalamutit; ale nic nedělá, jen píšou! — Ten Martin nenese to pivo dlouho!

Pan Johann: Mám to psát, pane správec?

Správec: O Josefe, Josefe! proč jsi mi to učinil! Však já vím, že on to cejtil a upĺách. Ale nic nedělá, však na nás Kreisamt nedozraje. — Čekají, až Jim budu diktirovat. — Ah! dobře že jdete, Martine! nalejte, nalejte, mně už samým přemejšlením vyschlo.

Naleje se, a pan správec jakož i pan Johann oba se posilní.

Správec: Teď nechají nahoře asi prst placu, udělají čáru, vždyť vědí, jak to pan Josef dělá, a nekoušou péro, sice jim odtáhnu čtvrtci ovsa na deputátě.

Nad tou čárou napíšou hezky latinsky:

Dominium Kaňkovic.

Napíšou to třeba na konci s tz, aby věděli, že umíme tak dobře tz psát jako u Kreisamtu. Tak teď mně to přečtou.

Pan Johann čte všechno, co napsal.

Správec: Dobře! Dominium Kaňkovic! Teď nechají asi dva prsty pod tím placu a napíšou velké *L*. — Mají to? — — Co s nimi budem dělat za štráchy, napíšou Löbliches, aby nemyslili, že nevíme, co jim patří. A teď mi to přečtou všechno, co napsali!

Pan Johann (čte):

Dominium Kaňkovitz.

Löbliches . . . .

Správec: Dobře, dobře. Tak teda dál: napíšou *k. k.*, ale ne, aby to napsali, jak to vyslovuju, nýbrž jedno *k* a puntík, a zase jedno *k* a zase puntík; vědí, co to znamená?

Pan Johann mlčí, tak že se neví, jest-li to ví.

Správec dále: Vědí-li co, Kaňkovice leží přece v Kouřimském kraji, jaké pak budem dělat s nimi komedie, napíšou Kauržimer, a sice s rž Kauržimer, a pak Kreisamt znamení otázky.

Pan Johann: Prosím pane správec, pan Josef dělá vždycky znamení vykřiknutí.

Správec: Udělají jen znamení otázky, nemusí to vždycky beyt, jak to chce pan Josef mít. — Přečtou mně teď, co napsali!

Pan Johann (čte):

Dominium Kaňkovitz.

Löbliches k. k. Kauržimer Kreisamt?

Správec: Ještě mně přečtou, co ty od Kreisamtu chtějí vlastně vědět.

Pan Johann (čte kurrendu):

»Das Verwaltungsamt hat sich bei Vermeidung einer Geldstrafe binnen 48 Stunden zu äussern, ob sich auf dem Gute Kaňkowic polnische Emigranten befinden.«

Správec: Aha! teď jim ale dám! Ale napíme se dříve a šňupnou si.

Oba se napíjou a šňupnou si.

Správec: Teď nechají pod Kreisamtem zase tři prsty placu a ze strany také dva prsty a dají pozor, co jim budu diktirovat. Udělají velký S! Mají ho?

Pan Johann: Mám!

Správec: Píšou: Sondern! — — sondern — — sondern. Mají to napsané?

Pan Johann: Mám!

Správec: Tak mi to teď přečtou všechno najednou, co napsali.

Pan Johann (čte):

Dominium Kaňkowic.

Löbliches k. k. Kauržimer Kreisamt?

Sondern . . . .

Správec: Tak dobře! Teď vědí již, co chci, dopíšou to ostatní; já půjdu zatím na pole, až přijdu, podepíšu to.

(Správec odejde. Opona spadne.) *H.*

e) (Sotek z 20. ledna r. 1849. Č. 3. S. 12.)

— Právě před vytištěním tohoto čísla dostali jsme následující spis z Petrohradu s velikou pečetí:

Dle ukazu Jeho Veličestva Nikolaje Pavloviče.

Milý Šotko Šotkoviči!

S nemalým potěšením ráčil Jeho Veličestvo nejmilostivější imperator Nikolaj Pavlovič přijmout první číslo tvého učeného časopisu, a s nejvyšší oblibou pozoroval příkladnou tendenci, kterou nadšen jsi při skládání svého znamenitého díla.

Jeho Veličestvo nařídil mně, abych ti vyjevil nejvyšší spokojenost Pána mého s nabídnutím, nechtěl-li bys přijmouti místo akademika Petrohradského, strany čeho očekávám odpověď tvou.

Spolu též kázáno mi jest, odeslati tobě řád Sv. Vladimíra druhé třídy se slovanskou stužkou, který připojen jest k tomuto dopisu.

Dáno v Petrohradě dne 2. ledna 1849.

Dle nejvyššího rozkazu

Petr Petrovič Petrov v. r.,
kancléř J. I. V.

Na to zaslána jest hned odpověď zde následující:

Jeho Vysokoprevoschoditelstvu Petru Petroviči Petrovu,
nejvyššímu kancléři Jeho Imperatorského Veličestva!

S nevýslovným leknutím obdržel jsem přípis Vašeho Vysokoprevoschoditelstva a přiložený k němu řád.

Nemohu tuto událost podle rozumu svého za nic jiného považovati než za tajný spikel proti mé demokratické pověsti, kteroužto dvůr Petrohradský svou mně proukázanou láskou u našeho obecenstva v podezření uvésti chce. Z ohledu tohoto mám čest, Vašemu Vysokoprevoschoditelstvu onen řád tuto franco porto nazpět odeslati, s tím doložením, že si raději šest zdravých zubů, a to stoliček, po sobě vytrhnouti dám, než bych odeslaný řád na kabát si pověsil. Moje demokratické srdce by mi pukati muselo, kdyby ho tížila taková ozdoba.

Na místo v akademii, které též přijmouti nemohu, proto, že samovladařské povětří Petrohradské mým nervům neslouží, osměluji se za sebe navrhnouti onoho laika,[1]) kterého dopis v čísle 2. mého časopisu vytištěn byl, a z kterého Vaše Vysokoprevoschoditelstvo ráčí poznati dobré a cárulibé smýšlení tohoto kandidáta. Kdyby ostatně dovoleno bylo osobám tak vysokým, jako jest Jeho Cárské Veličestvo Pán Váš, všechnu pravdu povědíti, doložil bych též, že nabídnutí takové za urážku své osoby považuji; ať Jeho Veličestvo nepřeceňuje svou nynější moc, ať uváží, že nic netrvá na světě věčně. Také na mně má příklad: mne ctili všichni Slované před časy jako boha, a co jsem nyní? — Mizerný žurnalista! Tak dlouho se chodí se džbánkem pro vodu, až se ucho utrhne; a snadno by Rusové časem svým něco podobného dokázati mohli. Čehož J. I. V. z pouhé zdvořilosti ani nepřeje

s hlubokou úctou

Šotek m. p.
bývalý slov. bůh, nyní žurnalista.

V Praze dne 16. ledna 1849.

[1]) Viz díl II. S. 987., c).

P. S. Zač by asi přišlo u Vás 100 kusů zdravých a poslušných rekrutů i s dodáním až na místo? U nás je již toho zboží nedůstatek, a budeme ještě asi 100.000 kusů k utužení konstituce potřebovat.

K tomuto článku dodal Havlíček v 6. čísle »Šotka« z 11. února r. 1849. S. 24.:

Dle ukazu Jeho Veličestva Nikolaje Pavloviče.

Petr Petrovič Petrov, kancléř J. I. V., k plukovníku uralských kozáků pluku orenburského.

Rozkaz.

Žurnalista Šotek bytem v Pragě v Bogemii obdržel nejmilostivějším ukazem Jeho Imperatorského Veličestva řád Sv. Vladimíra druhé třídy se slovanskou stužkou. Proti všelikému nadání opovážil se tento šismatik v demokratické zaslepenosti své pohrdnouti neskončenou milostí našeho velikého Imperatora a odeslal svrchu jmenovaný řád nazpět.

Nařizuje se vám tedy, abyste s užitím přiměřené vojenské moci a exekuce zjednal průchod neobmezené milosti J. I. V. a svrchu udaného šismatického buřiče k přijmutí řádu Sv. Vladimíra druhé třídy se slovanskou stužkou přinutil. Tak a ne jinak budiž, a hned.

V Petrohradě dne 25. ledna 1849.

Dle nejvyššího rozkazu

Petr Petrovič Petrov v. r.,
kancléř J. I. V.

f) (Šotek z 4. února r. 1849. Č. 5. S. 20.)

Šotkovy studie.

»Šotku! umíš-li pak také jak se patří mluvnici?«
Šotek: A to věřím!
»Jak se tedy skloňuje Hana, kde leží Kroměříž?«
Šotek: Hana se skloňuje takto:

1. pád: Švarcenbergovi se nelíbí[1] . . . . Hana.
2. pád: Stadion se rád štítí . . . . Hany.
3. pád: Bach též se někdy podrobuje . . . Haně.
4. pád: Kordon by měl víc dohlížet na . . Hanu.
5. pád: I Thinfeld se snad k tobě dostane o Hano!
6. pád: Kraus zůstane v dluhách a . . . . v Haně.
7. pád: Všichni snad půjdou do Vídně . . s Hanou.

Tedy vidíme, že má Hana sedm pádů!

g) (Šotek z 11. února r. 1849. Č. 6. S. 24.)

Šotkův anagram.

Svoboda	Si
Tisku	Teď
Associační	Asi
Dobrodiní	Dobudou
I	Iho
Obrana	Otroctví
Národní	Neobmezeného.

[1]) Viz díl II. S. 232.

h) (Šotek z 6. března r. 1849. Č. 9. S. 36.)

Šotkův examen z politiky.

Já: Šotku! když se děláš takovým radikálním demokratem a nabízíš se, že budeš také sam něco o politice spisovat, tedy pojď sem a ukaž, jestli také skutečně něčemu v politice rozumíš. Odpovídej mi zkratka a srozumitelně na mé otázky, ale ne tak kulatě jako ministři na interpellace.

Šotek: Přijde na to, jaké budou otázky. Na každou otázku se nedá zřetelně odpovědít, ku př. kdyby se někdo rakouského ministerstva ptal, hodlá-li poctivě s národy jednati. Řekne-li »ano«, nebude tomu nikdo věřit; a »ne« přece nemůže říci: není tedy jiná pomoc než říci něco prostředního mezi »ano« a »ne«, tak asi, aby si z toho rozumný a chytrý člověk mohl vybrat: »Budeme-li muset, budem s národy poctivě smýšlet; nebudeme-li muset, ať národy něco sleví!« A na některou otázku je zas tuze nebezpečno odpovídat, ku př. kdyby jsi se zeptal, udělí-li císař sancí svou konstituci ustanovené od říšského sněmu?

Já: Nech jenom výkladů a odpovídej raděj. — Víš-li pak, jaké má hranice Rusko?

Šotek: Na východ moře, na sever moře, na jihu a na západu . . . . na jihu a na západu . . .

Já: No! jsi již s učeností u konce?

Šotek: Na jihu a na západu se nyní nedají ještě udat; až za tři léta.

Já: Jaké pak má hranice Sjednocené Německo?

Šotek: Sjednocené Německo nemá žádných

hranic; proto žeby Němci do něho rádi sebrali všechno, co oči jejich vidí.

Já: Jaké ale bude mít hranice?

Šotek: Takové, jaké mu po Rusích a Francouzích zbydou!

Já: Víš-li pak, proč Rusové vtrhli do Sedmihrad?

Šotek: Proto že je Němci pozvali! Více nepotřebuje nikdo vědět.

Já: Již dost o Rusku; mluvme o něčem jiném. Která vláda jest nyní nejpoctivější?

Šotek: ... Ruská — proto že aspoň nic neslibuje.

ch) (Šotek z 18. března r. 1849. Č. 10. S. 37.)

Pan Zvědavý. Proč pak jsi Šotku nevydal předešlý týden žádné číslo?[1])

Šotek. Proto že to číslo za mne vydalo ministerstvo[2]). Či nebyla to hodná satyra na svobodu, co vydali?

Pan Zvědavý. Jen se nevymykej žertem a odpověz.

Šotek. Chceš-li tedy pravdu vědět, neměl jsem kdy.

Pan Zvědavý. Oho! za celý týden jsi neměl kdy, a nemáš nic jiného na starosti. Co jsi tedy dělal?

Šotek. Psal jsem psaní do Londýna.

---

[1]) Číslo 9. »Šotka« vyšlo dne 6. března r. 1849, číslo 10. teprve dne 18. března r. 1849.

[2]) Naráží se tu na vydání oktrojované ústavy. (Viz díl II. S. 354.)

Pan Zvědavý. Do Londýna? To je nyní nebezpečné místo. Smím-li se ptát komu?

Šotek. Knížeti Metternichovi. [1])

Pan Zvědavý. Mettr —!! — A aby do tebe, ty zlopověstný . . . Tak tedy již obracíš, žes pocítil, odkud vítr věje. Snad teď, když liberální strana prohrála, chceš jít sloužit reakci?

Šotek. Vyprosím si všeliké hrubosti. Nemám žádnou příčinu tajiti, co jsem knížeti Mettrnichovi psal. Zde je psaní, přečti si ho.

Jeho Excellenci Osvícenému Pánu,

panu Clemensi knížeti Mettrnichovi,
pensionirovanému rakouskému ministru v Londýně.

Vaše Excellencí!

Ráčíte mít nepochybně dobrou povědomost o tom, co se dne 4. t. m. [2]) u nás v Rakousích přihodilo, a nepochybuji, že při bystrém státnickém oku svém ráčí Vaše Excellencí již napřed tušiti všeliké zvlášť pro osobu Vaší Excellence potěšitelné následky z tohoto pamětihodného dne. Ano, ano, Vaše Excellencí! neráčíte se v domnění svém mýliti, a já za povinnost svou považuji, oznámiti Vaší Excellenci znamenitou proměnu ve smýšlení občanů rakouské říše od 4. t. m. Záležitosti Vaší Excellencí stojí nyní na nejlepším stupni, všechno volá: »Ať žije Mettrnich! Pereat naše ministerstvo!« a mohu Vaši Excellenci ubezpečit, že byste nad míru potěšil národy rakouské,

[1]) Viz díl II. S. 20.
[2]) Viz díl II. S. 354.

kdybyste nyní místo dosavádního ministerstva našeho opět vládu přejmouti ráčil. Neráčil byste ani sám uvěřiti, kterak Vaši Excellenci proti tomuto ministerstvu všechno velebí, ano i mužové chladné povahy pokládají Vaši Excellenci u přirovnání s nynějším ministerstvem za velmi poctivého, svědomitého a demokratického muže! Ba mnohé prudší povahy očekávají, že Vaše Excellencí co nejdříve Londýn opustí a u nás se objeví, a musím skutečně Vaši Excellenci ubezpečiti, žeby se takové podniknutí, jak nyní věci stojí, neminulo dobrého zdaru. Smýšlení národů rakouských jest nyní takové: Za každou cenu se musíme ministerstva Švarcenberk-Stadionova [1]) zbavit, a kdo nás od něho vysvobodí, jest náš dobrodinec. — Nepochybuji, že Vaše Excellence hotova jest, toto dobrodiní národům rakouským proukázati, a z toho ohledu osměluji se psáti

Vaší Excellence

poníženy služebník a obdivovatel

Šotek m./p.

V Praze dne 8. března 1849.

P. S. Poslední psaní od knížete Windisch [2]) . . . ráčil jste obdržeti?! Nemá pravdu? —

---

[1]) Viz díl II. S. 232.

[2]) Rozuměj: Windischgrätz (viz díl II. S. 51.)

i) (Sotek z 1. dubna r. 1849. Č. 11. S. 41.)

Základní práva ústavy Šosovské.

§ 1. O víře. Každý Šosák smí potají věřiti a mysliti co chce.

§ 2. Řekne-li to ale nahlas, bude oběšen.

§ 3. Svoboda učení. Každý občan Šosovský smí dávati kondice.

§ 4. Osvěta. Vinopalny budou na státní outraty zřízeny a rozmnoženy.

§ 5. Svoboda tisku. Tisknout smí šlechta a ouřednictvo.

§ 6. Právo petiční. Prosit může každý — dostane-li co.

§ 7. Associace. Shromažďovati se budou mrtví na hřbitově.

§ 8. Osobní bezpečnost. Každý v žaláři je osobně bezpečný.

§ 9. Zavřít se nesmí nikdo, pokud není chycen.

§ 10. Právo domovní. Doma je každý nejjistější před deštěm.

§ 11. Psaní, která se na poště čtou, musí se zase zapečetit.

§ 12. Stav obležení je zadarmo a bez žádosti.

§ 13. Ostatek se rozumí samo sebou.

Šotek m. p.

j) (Šotek z 1. dubna r. 1849. Č. 11. S. 41.)

Návrh zákonu o národní gardě.

Dobrá rada pro ministerstvo.

§ 1. Národní garda má hájiti zemépána, úřady a úřadníky a všechny dobře smýšlející občany. Hlavní ale její oučel jest udržení veřejného pokoje a pořádku.

§ 2. Všichni občané mužského pohlaví od 40 let až do smrti jsou povinnováni vstoupiti do měšťanské obrany, když se následujícími výmínkami vykázati mohou: a. vysvědčením policejním své loyalnosti a mírumilovnosti; b. vydatnou majetností; c. gardista musí ženatý být; d. vykázati se musí, že míň než 6 dětí nemá.

Takové výmínky ručí za to, že gardista z vášnivosti neb přílišné bojechtivosti své zbrani k nějakému neštěstí nepoužije.

§ 3. Vyloučeni jsou: a) všichni rebellanti, b) rejpalové, c) ztřeštění holobrádkové, d) chuďasové všeho druhu.

§ 4. Národní garda stojí pod nejvyšším velitelem, který však musí vyzváním ouředníků všelikého druhu poslechnouti a mimo dne Božího těla nikdy bez povolení policejního úřadu nár. g. bubnem svolávat nesmí.

§ 5. Když však na poplach se bubnuje, má každý gardista se přesvědčit, je-li jeho ručnice nabita; pakli by mimo nadání nabita byla, hned ať ránu vytáhne a pak na střediště se odebere. Patronů není potřeba žádných.

§ 6. Na středišti se policejní komissař osobně přesvědčí, jestli snad některý méně dobře smýšlející gardista nabito nemá, by se žádné neštěstí nestalo.

§ 7. V potýkání vůbec užívej se nejvíce jazyka a představování. Kdyby si pak nepřítel říci dáti nechtěl, vsadí se bodáky v pád. Neuteče-li pak nepřítel při tom hned, ať garda jde domů, by nižádné neštěstí se nestalo, a vojsko vítězoslavně zakročí.

§ 8. Vůbec v gardě panovat musí přísná kázeň, poslouchat se musí bez výminek od pana velitele až ke kaprálu. Rezonéři hned ať se vyloučí.

§ 9. Důstojníci mají být voleni, by konstituční princip více se rozmáhal a upevňoval. Důstojníkem však nikdo býti nemůže, který a) šedesátý rok nepřežil; b) který ročně nejméně 2000 ve stř. příjmů nemá; c) přednost mají ale šlechticové, úřadníci, zvláště policejní, a vůbec lidé z těch 67 zasloužilých mužů, kteří se zasláním petice polnímu maršálku o prodloužení stavu obležení města vyznamenali a sobě pro všechny budoucí časy zásluhy o stát získali.

§ 10. V žádném městě ať počet gardistů 1000 mužů nepřevyšuje. Aby se však luza v rešpektu tím více udržeti mohla valným počtem gardistů, jest dovoleno, by každý gardista i se ženou a se všemi dětmi zapsati se nechal, aby tak z počtu jakási hrůza pocházela.

§ 11. Každá setnina pozůstává ze 100 mužů. Počet »Gemeinrů« 10 mužů převýšiti nesmí; ostatní ať jsou důstojníci, Feldpaterové, lékaři, auditorové a tamborové. Čím více tamborů tím lépe, tím větší hrůza pro protivníky.

§ 12. Služba se koná jen ve městě, za bránu není žádný povinován táhnouti.

§ 13. Zbraň gardistů pozůstává: a) z ručnice, b) bodáku a c) šavle. Nehleď se přísně na to, má-li ručnice zámek a může-li se šavle z pošvy vytasiti. Hlavní síla pozůstává v udatnosti samé vnitřní a morálním vplyvu.

§ 14. V neděli je dovoleno každému gardistovi nošení šavle. To právo však ztratí, kdyby se mu dokázati mohlo, že šavli jen jednou vytáhnouti chtěl.

§ 15. Uniforma ať jest tak úzká, jak břicho kohokoliv dovoluje. Způsob uniformy ponechává se vlastní vůli celé gardy. Čím strakatější a skvostnější bude, tím lépe účelu dosáhne, poněvadž gardista již proto nepřátelství se varovati bude, by marně si takovýto čestný šat nepomazal a neroztrhal.

§ 16. Velitel n. g. nosí co obzvláštní znak cop. Pakli by ale již žádných vlasů neměl, jest mu dovoleno, sobě vlásenkou pomoci.

§ 17. Přestupky jsou: a) nepodlízavost před slavným vojskem; b) neposlušnost ve službě; c) nečistota zbraně a uniformy; d) všeliké skutky, jenžto v policejních zákonech přicházejí.

§ 18. Tresty jsou následující: a) kapitola od vzácného pana důstojníka před frontou »mit Himmelsakerment« ; b) zápověd nošení zbraně; c) domácí arrest, při čem však karty hráti smí; d) arrest ostrý bez karet a bez piva u pana profosa, který ale hospodským být musí; e) konečné vymazání z knihy n. g. i s celou rodinou.

§ 19. Práva národního gardisty jsou: a) nošení zbraně, pakli ji nepoužije; b) nafukování; c) hrdé po-

hlížení na luzu negardistskou; d) avanže až na velitele; e) skvělá uniforma; f) po smrti nádherný pohřeb s hudbou.

k) (Šotek z 1. dubna r. 1849. Č. 11. S. 44.)

Nové knihy.

Právě vyšly u Švarcenberka[1]) a Comp. a jsou u všech řádných kněhkupců k dostání následující spisy:

Centralisace-li anebo foederace? a jak se tato otázka nejlehčeji rozhodne. Od odpov. pp. ministrů, za 4 kr. stř.

Všecka moc pochází z národu. Kanonická opera od Švarcenberka. Pokus.

Právě tisk opustila:

Svoboda tisku. Stereotypní vydání od odpov. ministrů.

Co nejdříve vyjde:

Přirozené právo od knížete z Větrného hradu.

Abd-el-Kader.

---

[1]) Viz díl II. S. 232.

207. (POLITICKÉ ŘEČI.)

Zdálo se mi nutným druhý díl »Politických spisů« Havlíčkových ukončiti jeho politickými řečmi. Je jich jen málo. Havlíček milovníkem dlouhých řečí a velkých slov nebyl, mluvil zřídka, stručně a prostě. Řeči Havlíčkovy proneseny byly v sezeních Národního výboru, ve schůzích Slovanského sjezdu a na sněmu říšském.

I. ŘEČI PRONESENÉ V NÁRODNÍM VÝBORU.

Dne 11. března r. 1848. vznikl v Praze výbor měšťanů z obyvatelů Pražských, zvaný též Výbor svatováclavský, jehož vlastním úkolem mělo býti: postarati se o vyřízení žádostí Pražanů, dne 11. března ve schůzi Svatováclavské odhlasovaných. Tento výbor byl nucen záhy míti péči i o jiné veřejné záležitosti; když nejvyšší purkrabí povolal zvláštní komissi k přípravám pro příští sněm český, vznikla myšlénka oba výbory spojiti. Jich splynutím vznikl Národní výbor. Ustaven byl dne 10. dubna r. 1848 a pracoval až do 26. června r. 1848, kdy byl po bouřích svatodušních rozpuštěn. O jednáních Národního výboru nemáme authentických zápisů. O zasedáních jeho známe jen tři psané protokoly z 1., 6. a 8. května r. 1848, které uchovány jsou v c. k. místodržitelském archivu v Praze. Havlíčkovy řeči podáme proto jen na základě referátu z Národních Novin. Není to doslovné znění řečí, ale jistě vystihující smysl slov Karlem Havlíčkem mluvených.

a) V Praze, dne 10. dubna r. 1848.

(Národní Noviny z 11. dubna r. 1848. Č. 11. S. 23—24.)

Havlíček, redaktor Národních Novin (česky a něm.). Pánové! Oučel naší schůzky je zřejmě v programu vysloven[1]) (čte ho). Včerejší zprávy z Vídně[2]) přivedly obrat do našeho jednání, nebude Vás tajno, že je zastoupení lidu ouplné, na velmi široké basis povoleno, census není žádný, t. j. voliti může každý bez rozdílu mohovitosti, kdo je 25 let stár, volen může býti taktéž každý občan, který je 30 let stár. Podle toho můžeme mít sněm pořádný a na nás jedině záležeti bude svobodu nabytou neohroženě hájiti, což bohdá zajisté učiníme. — Prosím Vás, abyste při dnešním rokování bez hlasité aklamace toliko smeknutím klobouků ano nebo ne, zkrátka, bez daremné ztráty času vyjevili. Odstupuji, dávaje první hlas panu purkmistrovi. (Radostné vítání.) . . .

Havlíček: Myslím, že se není třeba obmezovati a upoutati na počet, kdež to není veliký rozdíl, je-li členů výboru něco pod nebo přes 100. (Přijato absolutní většinou.) . . .

[1]) Program zněl: »1. O rozšíření výboru Sváto-Václavského a rozdělení na sekce, k. p. k vypracování programu ku konstitucí, k odbývání záležitostí kromě pražských, pro věci sociální, domácí atd. 2. O spojení výboru Pražského Svato-Václavského s ostatními výbory filialními v městách a obcích po Čechách, na Moravě a Slezsku. 3. O spojení s ostatními kmeny slovanskými s námi sbratřenými v rakouském mocnářství. 4. O spolku německém. 5. O poměru vojska k nám občanům konstitučním, dokud na konstitucí přísahu nesložilo.«

[2]) Zprávy o kabinetním listu z 8. dubna r. 1848.

Havlíček: Zvláště z ohledu národností je třeba, abyste pánové neměli žádné ohledy, žádnou zášť. Zde se nejedná o všeobecné dobro, Čech, Nečech, každý má v něm stejného podílu. Také zapotřebí jest, aby ze všech stran výbor vyvolen byl, by pak kroky jeho ode všech podpory a záštity nalezly. (Ano!)

Havlíček: Zdá se, že zde není ouplné srozumění; nemožnáť to věc, aby každého všecky tisíce, co je vás zde, znáti museli; kdo koho nezná, nemá hlasu ani pro ani proti. (Hlasové z lidu: čtěte dále!)

Havlíček: Myslím pánové, že to bude vhodněji moci býti předmětem nynějších porad, ku kterým bude nevyhnutelně většího locale zapotřebí, nežli bylo posavadní u sv. Havla; snad v Konviktě, nebo kdekoliv výbor sám za dobré uzná. (Ano!)

b) První sezení národního výboru dne 13. dubna v radním sále gubernialním.

(Národní Noviny z 15. dubna r. 1848. Č. 10. S. 40.)

Německý spisovatel Moric Hartmann (1821—1872) mluvil o panslavismu a sklonnosti Čechů k východu, a aby pro své tvrzení získal důvěry, odvolával se na svědectví »jisté osoby z české strany, která prý výslovně jemu se vyjádřila, že chce raději, aby byl národ český poddán Rusům, než aby byl přítel Němců.«

Na to povstal redaktor Nár. Nov. K. Havlíček dokládaje, že on sám ta zde jmenovaná osoba jest, že ale slova od p. Hartmanna zde pronešená za neprav-

divá prohlásiti musí, neboť pravil zcela v jiném smyslu, »že kdyby národ český jinému národu poddán býti měl, on pro svou osobu raději chce být poddán příbuznému národu než zcela cizému« odvolávaje se na to, kterak sám vždy oustně i písemně proti ruskému vplyvu bojoval . . . .

c) Jednání národního výboru (dne 20. dubna r. 1848.)

(Národní Noviny z 21. dubna r. 1848. Č. 15. S. 60.)

Předmětem jednání byl návrh volebního řádu do sněmu království českého. V hlavě I. § 1. se navrhovalo: »Strany volení na budoucí sněm rozdělí se každý vikariat aspoň nejméně na dvě části.«

. . . K. Havlíček podotknul, že toto dělení vikariátů zdržování jest, a že beze všeho strachu mohou být voličové celého vikariátu najednou svoláni . . . .

d) Sezení národního výboru dne 28. dubna.

(Národní Noviny z 30. dubna r. 1848. Č. 21. S. 86.)

Při jednání o ustanovení čtvrté sekce při národním výboru: a to sekce pro zřízení škol, učiněno bylo několik návrhů, týkajících se počtu sekce. Navrhovalo se, aby sekce měla 9, nebo 21 nebo 24 údů.

P. Havlíček k tak velkému počtu neradil, poněvadž při velkém počtu oudů každé sekce mnozí oudové Nár. Výb. musí byti oudy několika sekcí, což stěžuje schůzky, tak že se zrovna pak žádná sekcí dost ouplně nesejde.

e) Shromáždění Národního Výboru dne 7. června 1848.

(Národní Noviny z 9. června r. 1848. Č. 55. S. 218.)

Předložen byl návrh zásad pro budoucí konstituci českou. Pravilo se v něm: 1. Z 20.000 duší má se posílati jeden deputovaný na sněm; města, která 6000 obyvatelů mají, pošlou též jednoho, která 10.000 mají, aby dva posílala, a Praha 12.

K. Havlíček proti návrhu: Když se mezi jednotlivci žádný rozdíl nečiní, a všichni daně direktní platící stejné právo mají, proč mají města nějakého privilegium užívati, a to jest ještě privilegium a nespravedlivost, když 6000 tolik práva mají jako 20.000. Ostatně ani to nestojí za tuto nespravedlivost, proto že bez toho těch několik deputovaných z měst rozhodujícího hlasu míti nebudou, a tudy nemohou ani zastupovati záležitosti měst.

A. P. Trojan (viz díl II. S. 826.) uváděl, že je potřebí, aby na sněmě byli mužové, kteří by ve věcech průmyslových mohli dáti vysvětlení a proto že je zapotřebí zvláštní representace měst.

K. Havlíček: Proti tomu, co p. Trojan tvrdil, musím namítati, že není zapotřebí k vůli vysvětlení průmyslových záležitostí zvláštní representace měst; a když bez toho ani politický stav mnohem důležitější u nás žádnou zvláštní representaci nemá míti, nač průmysl měst? (Namítky od oudů sekce: »že jest representováno rolnictví«.) Pravím, že není, protože mezi voliči na venkově nemají skuteční sedláci a rolníci většinu hlasů, což se i ukáže na letošním sněmu.

K. Havlíček: Upírám, žeby města u nás representovala industrii, a zdá se mi, že sekce jen napodobňovati chtěla jiné země. O městech ku př. anglických ovšem se může říci, že representují průmysl, ale ne o našich. Co jest průmysl? Fabriky a řemesla. A tu kromě Prahy a Liberce nemáme průmyslových měst. Fabriky právě nejdůležitější jsou v kraji, a řemeslníků je též v okrsku 20.000 obyvatelů více, než ve městě 6000 obyvatelů . . . .

Dr. Kliebert obhajuje sekci pravil, že sekce městům proto přednost dala, aby byla i inteligence representována.

Havlíček: Dr. Kliebertovi musím namítnouti, že sekce velmi otčímsky o intelligenci se postarala, myslila-li, že 14 deputovaných má zastupovat intelligenci. Intelligence dovede sama proklestiti si cestu na sněm, a jsem přesvědčen, že si alespoň na druhý sněm všechny okrsky intelligentní lidi za zástupce vyvolí, a ti pak i průmysl dovedou zastoupiti. Pravím tedy ještě jednou, že tato přednost měst jest zbytečná nespravedlivost, proto že bez toho městům nic platna být nemůže pro malý počet jejich deputovaných.

II. ŘEČI PRONESENÉ NA SLOVANSKÉM SJEZDU.

Dne 5. května r. 1848 otištěno bylo v Národních Novinách pozvání k sjezdu slovanskému datované dne 1. května r. 1848. V provolání byli zváni Slované do Prahy na 31. května r. 1848, aby »srozuměli se a sjednotili úmysly své« ve chvíli, kdy Němci se srozumívali ve Frankfurtě a svými snahami hrozili jednotě Rakouska a spojení i samostatnosti kmenů slovanských. Ač Havlíček na tomto pozvání není podepsán, přece již tehdy byl mezi pracovníky pro

sjezd slovanský. Dne 30. dubna r. 1848. byl zvolen za náhradníka v přípravném výboru a brzy na to odejel do Haliče a na slovanský jih, aby agitoval pro myšlénku sjezdu slovanského. (Viz díl II. S. 26 35.) Dne 1. června r. 1848 byl zvolen za jednoho z písařů sjezdu slovanského. Slovanský sjezd nedokonal svých prací. Dne 12. června r. 1848. vypukly v Praze bouře, a jimi další jednání sjezdu bylo překaženo.

Řeči, které měl Havlíček při jednáních sjezdu slovanského, jsou podány dle zápisů, chovaných v archivu musea království českého v Praze. (Viz: Tobolka, Zd. V.: Slovanský sjezd v Praze roku 1848. V Praze 1901.)

a) Sezení prozatímního výboru dne 27. května r. 1848.

Jednalo se o návrhu programu slovanského sjezdu.

Havlíček: Rakousy nejsou státem více, neb jeden národ v tom státu stojí proti druhému. Musíme se tedy teď považovati jakožto Slovani, ne jako Rakušani . . . .

Havlíček: Vyřkl jsem to nedobře v slovech, ale v skutku. Němci se vyslovují pro Frankfurt — ale ti se ještě dají přemluvit, ale Maďarové budou teď bojovat se Slovany, a pak se nesmíme na to jenom dívat — neb budou-li Slovani v Uhřích poraženi, jsme i my poraženi. Musíme se tedy jako Slovani považovat ne jako Rakušani, musíme se považovat jako svobodné národy, nemáme žádné vlády . . .

Havlíček: Dejme na našem sněmu definici Rakouska, jak si ho přejeme; pak odpadne obávání samo

sebou. Rakousko má býti říše národů sobě své národnosti garantujíce (sic). Pak i Němci s tím budou spokojeni . . . .

Havlíček: Sjezd Slovanů musí míti ten cíl, abychom se my Slovani k ochraně spojili. Košile bližší nežli kabát. Nedávejme (sic) prozatím tak ouzkostlivě o druhé národy. Naším smělým vystoupením udržíme i jinde pokoj.

b) Sezení sboru československého dne 3. června r. 1848.

Jednalo se o otázku: Má-li se uzavříti spolek mezi Slovany k vzájemné obraně a za jakých podmínek. Ludevít Štúr (viz díl I. S. 33.) při deb ttě učinil návrhy, aby shromáždění projevilo svoji vůli utvořiti samostatné slovanské spojené obce v Rakousku a aby se ihned přikročilo, by vláda rakouská ztroskotala převahu maďarskou.

Havlíček: Hlavně se srovnává se Štúrem. Hlavní věc jest realnost. Legalnost přestala. Legalně daleko nedojdem. Nikdo konečně nejedná legalně v těchto dobách. Jsou teď v Rakousích národové panující a podmanění. Onino jsou Němci a Maďaři, tito Slovani. Lehko bylo by zůstati pod rakouskou vládou a spojiti se pod ní, když bychom se k moci dostali. Z toho ohledu musíme na každý pád paralisovati německou a maďarskou sílu a vlády. To není možná ale bez poražení Maďarů, musejí buď dobrovolně ustoupiti, buď mocí k tomu přinuceni býti. Že by naše shromáždění moci a vplyvu nemělo, nemyslím, nejsme pouhá formalnost, jsme vysláni z vůle narodu. Real-

nost zde platí, nikoli appelace na sněmu (sic). Poměr náš k Jihoslovanům má býti jenom pevná aliance, pomohouce jim a tím i Slovákům též i k vládě, u té, kdo dříve přijde, ten mele. Na papíru máme dost privilegií, v skutku nic. Běda, abychom prospali, co před sebou máme, pak se Rakousko rozpadne samou naší legálností. Jak vypukne vojna, padněme Uhrům na zad a vtiskněme je do přirozených mezí. Jiný jest poměr náš k Polákům. U nich jedná se jen, abychom jim dopomohli k samostatnosti, jako máme sami, a to cestou diplomatickou. Vyslovmež zjevně, že nechceme jinak státi, než při rovnosti všech Slovanů.

P. J. Šafařík v debattě pravil, že úkol Slovanů má býti založiti jednotu k vydobytí stejných politických práv v rakouském státu, cílem shromáždění tudíž by mělo býti pustiti otázku o zachování Rakouska mimo sebe a vyhledávati pro jednotu Slovanů prostředky, jimiž by mohla býti uskutečněna.

Havlíček: Srovnává se s formulací pana Šafaříka, něco jiného, že jest Schutz- u. Trutzbündnis a něco jiného že je jednota k vydobytí stejných politických práv; když by Poláci proti cárovi povstali, musili bychom my s nimi táhnout. Jinák to je v jednotě. Musíme přísně rozdělovati to, co teď udělati máme od budoucích prací. Nezdržujme se dopisováním, hleďme především Chorvatům pomoci, kdyby sme i jinák nemohli, jenom k zaražení klubu.

Šafařík radil, aby se nejdříve Slovákům pomohlo.

Havlíček: To samé myslím. Vpádem do Slovenska uděláme Maďarům diversi k prospěchu Chorvatů.

III. ŘEČI PRONESENÉ NA ŘÍŠSKÉM SNĚMU.

Dne 10. července r. 1848. odbývala se první předchozí schůze prvního říšského sněmu rakouského ve Vídni. Otevření tohoto parlamentu stalo se dne 22. července r. 1848. Říšský sněm scházel se nejprvé ve Vídni, pak když ve Vídni v říjnu vypukla revoluce, byl přeložen do Kroměříže a tam byl dne 22. listopadu r. 1848 zahájen. Říšský sněm kroměřížský byl rozpuštěn dne 7. března r. 1849.

K. Havlíček na první říšský sněm rakouský byl dne 8. července r. 1848 zvolen za poslance v pěti krajích a to za kraj Humpolecký, Náchodský, Jindřichohradecký, Řičanský a Novo-Benátský. Mandát přijal za kraj Humpolecký. Na sněmu říšském mluvil velice málo. Poprvé setkáváme se s ním tam jako řečníkem dne 18. července r. 1848 v předběžném zasedání, posledně jeho jméno a několik jeho slov v stenografickém protokollu je zaznamenáno dne 14. prosince r. 1848. Dne 14. prosince r. 1848. vzdal se mandátu (viz díl II. S. 238.) jsa toho přesvědčení, že tehdy může »vlasti své více prospěti co redaktor nežli co deputovaný.« Velice často při jednáních Havlíček dával návrh na konec debatty, takže pro toto své jednání »téměř do přísloví přišel.« (Viz díl II. S. 243.) Funkci měl málo, jen zpravodajství čtvrté sekce a nástupnictví zapisovatele sekce osmé. Jinak nejvíce času na sněmu říšském zabralo Havlíčkovi psaní zpráv o jednání sněmu a dopisování o »ostatních všech důležitostech« do Národních Novin. (Viz díl II. S. 83.)

Havlíček na sněmu říšském mluvil vždy německy. Německá znění těchto jeho řečí vyjímám zde z »Verhandlungen des österreichischen Reichstages nach der stenographischen Aufnahme.« (Wien). Kde k německému znění v tomto vydání připojen je i překlad nebo obsah český, je to překlad nebo obsah vyňatý z Národních Novin a samým Havlíčkem pořízený. Bohužel překlad a obsah všech svých řečí Havlíček v Národních Novinách nepodal. Tím vysvětlí si čtenář kusost českého znění.

a) Předběžné sezení V. dne 18. července r. 1848 ráno.

(Národní Noviny z 21. a 22. července r. 1848. Č. 83. a 84. S. 328 a 332.)

(První to sezení, kde vystoupilo více řečníků z Čech, jako: Borrosch, Havlíček, Vocel, Rieger, Hauschild, Trojan, Palacký a j.)

Volba poslance Teufla z Ybbsu v Horních Rakousích byla podezřelá. Referent vyzval proto sněm, aby tuto volbu prozatím neuznal a posl. Teuflovi hlasu nedal.

Ein Deput. Die Wahl kann nicht als beanständet erklärt werden, nachdem der Kammerbeschluss vorliegt, dass die Wahl derzeit nicht vorgenommen werde. Wir können kein Urtheil fällen, ohne die Gründe nicht eingesehen und geprüft zu haben, die aber heute nicht vorgetragen werden. (Verhandlungen I. 49.)

Havlíček: Odbor navrhuje, aby se p. Teuflovi nedal hlas. To se nesmí státi, pokud není nad volbou rozsouzeno; to se stane později. Nesmíme mít nic proti volbě, nemáme-li k tomu důkazy.

Proti volbě Tarnovského se uvádělo, že na mnohých místech voliči nevolili žádné volitele. Při protestu byl přípis brigádního komanda z volebního okrsku se žádostí na krajský úřad, aby se nepotvrdila volba Tarnovského, poněvadž se tam sešli sedláci žalujíce na šmejdy kněží a šlechticů při volbě.

Abg. Kautschitsch (místo Havlíček): Die Freiheit der

Havlíček: Slovo a písmo je svobodné. Ko-

Rede und der Schrift muss man Jedem gestatten, daher glaube ich, dass dem Brigade-Commando kein Verweis zu geben sei. Es hat hier bloss privatim gehandelt (nein, nein!), und das darf man Niemanden verweigern. (Verhandlungen I. 51.)

mando zde jednalo pouze co soukromá osoba.

b) 14. sezení dne 5. srpna r. 1848.

Berichterst. der vierten Abth. Die vierte Abtheilung prüfte die Wahl des Alexander Dzieduszycki für Stry in Galizien. Aus der Zahl der auf diesen Bezirk entfallenden Wahlmänner 105 waren nur 85 Wähler wirklich zu Stande. Von diesen erschienen zu der am 10. Juli 1848 vom Landespräsidium ausgeschriebenen dritten Wahl 80, und wählten den Alexander Dzieduszycki mit 54 Stimmen.

Alle Acten der letzten Wahl liegen in der Ordnung bei, über die ersteren Wahlen aber gar nichts.

Die vierte Abtheilung trägt also auf die Vorlegung der Documente der ersten zwei Wahlen an, um sich dann über die Giltigkeit auszusprechen. (Verhandlungen I. 368.)

Poslanec Cavalcabo se domníval, že tato volba dle jednacího řádu má býti odevzdána výboru pro zkoumání pochybných voleb.

Berichterst. der vierten Abth. Diese Wahl ist nicht beanständet worden. Für die erste und zweite

Wahl liegen keine Acten vor, es ist nur der Bericht des Kreisamtes da, wenn keine Acten vorliegen, so kann man darüber nicht urtheilen. (Verhandlungen I. 368.)

Poslanec Hein žádal, aby výbor jen takové věci přednášel, o kterých se dá jen říci, zda se mohou přijati nebo nikoliv, a nepřednášel věci, k nimž nejsou akty po ruce.

Berichterst. Das ist nicht in dem; vor Allem muss die Kammer die Acten verlangen oder überhaupt einen Schritt thun, es muss zum Vortrage kommen, denn sonst werden die Acten eine Ewigkeit hier liegen, und die Versammlung wird nicht wissen, ob der Abgeordnete wirklich gewählt worden ist oder nicht. (Verhandlungen I. 368.)

Zapisovatel Streit poznamenal, že včerejšího dne byla uznána volba jistého Dzieduszyckého za volební okres Stry bezvadnou.

Berichterst. Ich habe zu repliciren, das war die Wahl des Titus Dzieduszycki für den W. B. Kopeczynce in Galizien, heute aber ist die Rede von Alexander Dzieduszycki für den W. B. Stry, ich habe selbst den Vortrag gemacht. (Verhandlungen I. 368.)

Poslanec Klaudi poukazoval na okolnost, že není z volebního protokollu jasno, kdo byl při obou prvních volbách zvolen.

Berichterst. Hawliček. Das Protokoll liegt nur von der dritten Wahl bei, über die erste und zweite Wahl liegt nur der Bericht des Kreisamtes vor. (Verhandlungen I. 369.)

Poslanec Klaudi se tázal, zda je jasno ze zprávy kraj-

ského úřadu, že byly obě první volby neplatné nebo že nenáležitě byly provedeny, nebo zda byla zvolena osoba, která byla také v jiném okresu zvolena.

Berichterst. Hawliček. Es ist nur ersichtlich, dass die ersten beiden Wahlen ungiltig waren, wer aber dabei überhaupt Stimme bekommen und warum sie ungiltig waren, ist nicht ersichtlich. Es ist nur angeführt, dass bei der dritten Wahl 80 Wahlmänner zusammen kamen, und dass davon Dzieduszycki 50 Stimmen bekam. (Verhandlungen I. 369.)

Poslanec Mayer byl mínění, že o volbě se má tehdy rozhodnouti, až budou předloženy listiny první a druhé volby.

Berichterst. Desswegen ist ja der Antrag der Section, dass die Wahlacten vorgelegt werden. (Verhandlungen I. 370.)

Před hlasováním o přijetí návrhu sekce ozval se výkřik, aby návrh byl ještě jednou přečten.

Berichterst. Der Antrag geht dahin, dass man sich erst die Documente der ersten Wahlen vorlegen lasse, um sich dann über die Giltigkeit der Wahl aussprechen zu können. Ich glaube, es ist dieser Bericht so unrichtig abgefasst, dass man nicht weiss, ob auch die Acten der zweiten Wahl eingesendet werden sollen. (Verhandlungen I. 371.)

Poslanec Klaudi si přál, aby zpráva byla ještě jednou přečtena.

Berichterst. Der Bericht ist sehr lang, und geht in die Specialitäten ein, welche auf die Urwahlen zurückgehen, aus welcher von seiner Richtigkeit ab-

gesehen, nicht ersichtlich ist, ob bei der ersten Wahl eine Majorität zu Stande kam, und bei der zweiten Wahl überhaupt eine Abstimmung Statt fand. (Verhandlungen I. 371.)

Přijato bylo, aby všechny volební listiny byly dožádány.

(Der Berichterstatter der vierten Abtheilung bringt den Wahlact des Gregor Lewicki für den Wahlbezirk Zloczow in Galizien zum Vortrag, und trägt im Namen der Section auf die Bestätigung der zweiten am 19. Juni vorgenommenen Wahl an.) (Verhandlungen I. 371.)

Schváleno.

(Der Berichterstatter der vierten Abtheilung, bringt nach den Wahlact des Abg. Dr. Johann Kiemann für den Bezirk Winterberg in Böhmen zum Vortrage, und trägt im Namen der Section auf deren Giltigkeits-Erklärung von Seite der hohen Reichsversammlung an.) (Verhandlungen I. 371.)

Schváleno.

c) 15. sezení dne 7. srpna r. 1848.

Národní Noviny z 11. srpna r. 1848. Č. 102. S. 401. napsaly o části tohoto zasedání:

Nastalo rokování o řádu jednacím, které pokračovalo dle obyčejného, hodně rozvláčného způsobu. Jenom při otázce, jak má býti sestaven výbor petiční, pokusila se opět strana českoněmeckých deputovaných

ukřivditi jiným národnostem na zisk německé. Návrh totiž byl, aby petiční výbor sestaven byl z 19 osob: 9 vyvolí se ze sekcí vždy po jednom, a pak ještě každé gubernium jednoho ze sebe připojí, aby výbor mohl v záležitosti provinciální dobře posuzovati. Pan Löhner (viz díl II. S. 90) se svými ale navrhoval, aby jenom z každé province po dvou neb tří se do toho výboru volilo, a sice z každé národnosti jeden, přesvědčen jsa, že takovým způsobem nejvíc Němců do výboru se dostane. Gubernie totiž jsou: Čechy, Halič, Morava, Dolní Rakousko, Horní Rakousko, Štýrsko, Tyrol, Ilyrie, Pomoří, Dalmatsko. Dle návrhu p. Löhnera by tedy 15—16 Němců a jen 10 Slovanů v tomto výboru sedělo. Avšak navrh p. Löhnerův porazili deputovaní Feifalik, Dylewski, Klaudi, Cavalcabo, Neuwall a Havlíček, tak že velikou většinou propadl.

Řeč Havlíčkova zněla:

Abg. Hawliček. Ich muss darauf aufmerksam machen, dass der Antrag des Abg. Löhner nicht nur mit dem früheren Beschlusse hinsichtlich des Verfassungsausschusses, sondern auch mit sich selbst im indirecten Widerspruche ist. Denn Löhner bekennt, man müsse allen Nationalitäten das Recht zukommen lassen, ich aber behaupte, dass der Ausschuss zusammen das Recht geben wird, die Majorität des Ausschusses wird dieses Recht den einzelnen Nationalitäten geben. Im Petitionsausschusse wird, wie in jedem Ausschusse alles referirt, und darüber durch Stimmenmehrheit Beschluss gefasst; nur durch eine besonders merkwürdige Confondirung der Begriffe Provinzen und Nationalitäten kommen wir dahin, dass bei der Zusammen-

setzung des Petitionsausschusses einige Nationen in der grössten unnatürlichsten Minorität erscheinen werden, nämlich: die kleinen deutschen Provinzen werden drei Abgeordnete darin haben, die andern slavischen grossen Provinzen werden noch die Minorität allenfalls berücksichtigen müssen; folglich kann sich jeder der Abgeordneten leicht vorstellen und die Berechnung machen, in welchem Sinne dort die Nationalitäten repräsentirt sein werden; es wird eine ungeheure Majorität der deutschen Nationalitäten entstehen, wenn wir den Petitionsausschuss auf diese Art zusammensetzen. Es wird also der Antrag des Abg. Löhner nicht durchgeführt werden, die Nationalitäten werden nicht in ihrem Rechte sein, sondern im Unrechte; und nur die deutsche Nationalität wird ihr Uebergewicht ausüben ganz im Widerspruche zu ihrer wirklichen Existenz im Kaiserstaate, da sie in allen deutschen Provinzen durch drei und in allen andern Provinzen, wo weniger Deutsche sind, auch durch einen repräsentirt sein, folglich Abgeordnete in einer ungeheuren Majorität haben werden.

Zur Begründung meines Antrages oder vielmehr des vormaligen Antrages des Abg. Dylewski finde ich zu bemerken, dass der Antrag des Abgeordneten für Saatz wirklich ein Widerspruch ist; denn in den Debatten der §§ 35 und 36 hat sich herausgestellt, dass die Bestimmungen des Reichstages die Aufmerksamkeit in den Berathungen auf die Abtheilungs-Commission hingelenkt haben. Ich erlaube mir die hohe Versammlung darauf aufmerksam zu machen, dass, wenn die Zusammensetzung des Petitionsausschusses auch im Wesentlichen dahin lauten sollte, dass aus jedem Gouvernementsbezirke drei Abgeordnete zu stellen

sind, sie sich doch jetzt von den Bestimmungen des § 35 wesentlich dadurch unterscheidet, dass man die Eintheilung nach Volksbezirken, wie ich es schon damals bemerkt hatte, nun auf einmal annimmt. Meine früher ausgesprochene Meinung war, dass eine Volksversammlung nicht durch Deputirte der Provinzen, sondern durch Deputirte des Volkes zusammen zu setzen sei, und dass dabei nicht auf Deputirte der Provinzen, sondern vielmehr auf die verschiedenen Volksstämme Rücksicht genommen werden müsse; und es hat die hohe Kammer den Beschluss gefasst, dass ohne Rücksicht auf Nationalität ein jedes Gouvernement drei Mitglieder in den Ausschuss geben solle. Jetzt wären allerdings drei Abgeordnete darin, aber nach einer ganz andern Eintheilung, nämlich nach der Eintheilung der Nationalitätsbezirke. Man wird also bei diesen Wahlen auf eine bestimmte Volkszahl Rücksicht nehmen, was dort nicht der Fall war. (Verhandlungen I. 399—400.)

d) 16. sezení dne 8. srpna r. 1848.

Zapisovatel Streit přečetl protokoll všech té doby došlých petic.

Abg. Hawlíček: Es ist unter den Bittschriften, wie ich bemerkte, eine des Abg. Gregor Lewicki vorgekommen, aus der ich entnehme, dass er noch keine Legitimations-Urkunde habe; da ich vor einigen Tagen selbst, als Referent der Abtheilung, den Wahlact vorgetragen habe, und dieselbe als unbeanständet anerkannt wurde, so kann diess nicht als eine Petition

angesehen werden, und ich glaube, dass von Seite des Präsidiums Schritte gethan werden müssen, dass der Deputirte diese Legitimations-Urkunde bekomme. (Verhandlungen I. 414.)

Zapisovatel Streit se domníval, že se má žádost odkázati petičnímu výboru.

Abg. Hawliček. Aber das ist ja keine Petition; es ist die Verpflichtung des Reichstages, dafür zu sorgen, dass seine Deputirten hier erscheinen; der Abg. Lewicki begehrt nur sein Recht. (Verhandlungen I. 414.)

e) 23. sezení dne 17. srpna r. 1848.

Der Berichterstatter der IV. Abtheilung, Abg. Hawliczek, berichtet über die Prüfung der Wahlacten des Abg. Johann Micewski für Drohobicz in Galizien. Hier wurden 51 Wahlmänner gewählt, von diesen erschienen am 14. Juni 1848 nur 27, bei der zweiten Wahl am 17. Juni waren nur 14 gegenwärtig. Endlich am 25. Juli kamen 42 Wahlmänner zur Wahl und bei dieser erhielt der Dr. Jur. Johann Micewski mit 29 Stimmen die absolute Majorität. Zwar liegt gegen diese Wahl ein Protest zweier Wahlmänner vor, welche behaupten, dass man statt des Namens Bezuszkewicz den Namen Micewski auf die Wahlzettel geschrieben habe, dessenungeachtet trägt aber die IV. Abtheilung nach genauer Erwägung aller Umstände auf unbeanständete Annahme dieser Wahl des Jan Micewski einstimmig an. (Verhandlungen I. 582.)

Přijato.

f) 25. sezení dne 19. srpna r. 1848.

President oznámil, že poslanec Goj, rusínský sedlák z Haliče, podal žádost, aby směl veřejně ve sněmovně přečísti spis, který si dal o záležitostech poddanských vypracovati. Jako důvod své žádosti Goj uváděl, že neumí německy a proto nemůže sám své názory tlumočiti.

Abg. Hawliček. So viel ich aus dem Vortrage des Herrn Präsidenten verstanden habe, ist der Abg. Goj der deutschen Sprache nicht mächtig, er hat sich nun einen Vortrag über die Robot schreiben lassen, und wünscht ihn nun vorlesen zu lassen. Ich glaube, dass dieses durchaus nicht zulässig ist nach den parlamentarischen Regeln dieses Hauses; denn dann kommen wir in die Lage, dass einige Deputirte ganze Tractate von anderen Leuten ausarbeiten, und hier vorlesen lassen. Es ist in unserer Geschäftsordnung genau vorgeschrieben, dass Niemand Reden vorlesen darf. Falls der Abg. Goj, der der ruthenischen Nation angehört, einen Vortrag halten will und der deutschen Sprache nicht mächtig ist, so glaube ich, dass er diesen Vortrag in der ruthenischen Sprache

Havlíček: Jsem toho mínění, že se této žádosti p. deputovaného Goje žádným způsobem průchod dáti nesmí, sice by nám zde mohli pp. deputovaní celé traktáty od jiných vypracované nechat předčítati, což by bylo proti všem parlamentárním pravidlům tohoto domu. Řád jednací, zákon náš praví, že žádný deputovaný řeči své z papíru čísti nesmí. Činím ale návrh, aby p. Goj, o kterémžto myslím, že jest z národu ruthenského, chce-li něco o záležitostech poddanstva promluviti, když po německu nemluví, po rusínsku přednášku svou učinil. (Smích.) Pánové! nezdá se mi návrh tento nic zde neobyčejného býti, sedí zde mezi námi přes 40 deputovaných, kteří ani slova z toho, co se mluví, nerozumějíce, přece hlasovati musí na zdařbůh. Myslím tedy, že nebude pá-

halten soll, in der Sprache, die er selbst versteht. (Bewegung — Mehrere: nein!) Meine Herren! es ist nicht so sonderbar. Sobald wir 40 Mitglieder haben, die von unseren Verhandlungen kein Wort verstehen, und doch abstimmen müssen, so können auch die anderen Herren uns etwas in einer Sprache vortragen, die wir nicht verstehen. — (Bewegung — Heiterkeit.)

Ich trage darauf an, dass Herr G o j seinen Vortrag ruthenisch halte; es werden genug Leute ihn verstehen. (Verhandlungen I. 632-33.)

nům z protivné strany na škodu, ze zkušenosti se jednou přesvědčiti, jak to jest, když se řeč nerozumí a přece o její obsahu hlasovati musí. Ostatně jest nás dosti, kteří budeme rozuměti. (Národní Noviny z 22. srpna r. 1848. Č. 111. S. 437.)

Věc zůstala toho dne nerozhodnuta, poněvadž předseda petičního výboru oznámil, že již nejbližší pondělí bude záležitost ve výboru předmětem úvah.

g) 26. sezení dne 21. srpna r. 1848.

Při referování výboru petičního přišla petice Pražských obyvatelů na světlo, v níž žádají, by ministr Dobblhof byl obžalován ze zrády. K odůvodnění své žádosti uvádí: 1. Dobblhof utvořil ministerium, aniž by byl na province ohled vzal; 2. přijal Schwarzera za ministra; 3. jmenoval státní sekretáře bez povolení sněmu; 4. ucházel se o přízeň mnohých žurnálů; 5. ssadil L v a T h u n a; 6. jmenoval Rothkircha za presidenta české guberny; 7. neobsadil presidentství dolno-

rakouské vlády; 8. nekonfiskoval panství Metternichovy, Plasy a Kušvartu.

Komu nepřijde na mysl pověstná 67! Ale nelekej se, milý čtenáři, tentokrát je to jen pětka. Tak opět má Praha snášet předházky, že její obyvatelé to byli, kteří tak nesmyslný attentát na naši mladou svobodu si dovolili. Neb za něco jiného se to sotva dá považovati. Dobblhof je první ministr, pošlý z důvěry lidu a nešen důvěrou lidu. Ovšem posud málo učinil, co by důvěru v něj kladenou ospravedlnilo; ale naopak také nic neprovinil, co by dobrou vůli a svobodomyslnost jeho v podezření uvádělo. A tohoto ministra obviňují ze zrády! Havlíček činil návrh, by se to ministerstvu k vyšetřování odevzdalo; ale Borrosch, který tak mnoho, ne-li všecky vlastnosti sedmašedesátky má, odporoval tomu, že nehodno ve svobodném státu inkvisici zavádět. Ó ta dobrá, filantropická duše, ten Borrosch, snad co nejdřív udělá návrh, by se inkvisice i v kriminále zrušila. Ó člověčenstvo, jak potom budeš šťastné, a to všecko budeš mít jen pěkným slovům pana Borrosche co děkovati . . . Říšské shromáždění myslilo, že dosti na tom, když všeobecným smíchem ukáže, že tato petice spíše do Kateřinek patří, než před soud, a odložilo petici ad akta. (Národní Noviny z 24. srpna r. 1848. Č. 113. S. 446.)

Řeči Havlíčkovy v této záležitosti jsou:

Abg. H a w l i c z e k. Ich stelle den Antrag, dass es nicht nur dabei bleibe, was die Section beantragt, sondern dass man dem hohen Ministerium durch geeignete Wege den Auftrag gibt, dem Gesuche näher auf die Spur zu gehen, indem ich aus Privatquellen

weiss, dass dieses Gesuch durch verschiedene Umtriebe in Prag entstanden ist, was unserer Nation nicht zur Ehre gereicht, und wünsche, dass man die Unterschriebenen zur Verantwortung ziehe. (Verhandlungen I. 656.)

Poslanec Borrosch mínil, že se říšský sněm nemá snižovati k nějakému vyšetřování. Záleží-li ministerstvu na tom, aby tuto petici mělo v rukou, tu petice je ve sněmu, a není třeba více se záležitostí obírati.

Abg. Hawliczek. Ich bitte um das Wort. Ich kann mich nicht einverstanden erklären mit dem, was der geehrte Herr Vorredner erwähnt hat. Ich bitte zu berücksichtigen, dass wir das Ministerium hier in eine falsche Stellung versetzen, und es würde so aussehen, als ob das hohe Ministerium bloss aus Selbsterhaltungstrieb oder aus Rache diese Paar Gutgesinnten verfolgen möchte. Wenn sich Jemand unterfängt, auf diese Art den hohen Reichstag zu behelligen, so glaube ich, ist es ganz am Platze, dass der hohe Reichstag nicht selbst den sogenannten inquisitorischen Boden abgibt, und wenn man dem Ministerium die Möglichkeit gibt, den Antrag zu untersuchen, so ist das Ministerium besser gestellt. (Verhandlungen I. 656.)

Před hlasováním Havlíček svůj návrh odvolal.

Abg. Hawliczek. Ich nehme meinen Antrag zurück. (Bravo.) (Verhandlungen I. 657.)

Podány byly dva návrhy, poslance Mayera a poslance Braunera týkající se národní gardy. Poslanec Brauner si přál, aby věc byla odkázána výboru pro definitivní zákon o národní gardě, poslanec Mayer chtěl, aby tatáž věc byla svěřena k projednání konstitučnímu výboru.

Abg. Hawliczek. Ich glaube, dass diese beiden Anträge sich leicht vereinigen lassen könnten. (Verhandlungen I. 662.)

h) 27. sezení dne 22. srpna r. 1848.

Abg. Hawliček. Ich muss die hohe Kammer bitten, dass sie mir das freie Wort gütig angedeihen lasse, weil ich sie sogleich darauf aufmerksam machen will, auf die Unachtsamkeit, mit der sie der Debatte folgt. In dem Augenblicke als die Kammer mit grosser Majorität beschlossen hat, den zweiten Theil des Antrages des Abg. Löhner dem Constitutions-Ausschusse zuzuweisen, nämlich den Antrag, ich erinnere mich nicht genau der Worte, aber der Gedanke ist der, dass der Staat den Adel nicht anerkennt, aber dieses, was darüber zu verfügen sei, ist dem Constitutions-Ausschusse übermittelt worden, damit er darüber Vorberathungen pflege, fasst sie den Beschluss den Antrag des Abg. Sierakowski, der zehnmal weiter geht, nämlich der den Adel aufhebt, in Vollberathung zu nehmen. Ich wundere mich, wie die hohe Kammer in kaum fünf Minuten zu einem solchen Beschlusse kommen kann. (Verhandlungen I. 727.)

Abg. Hawliček. Ich glaube nur gegen das, was der Abgeordnete aus Kuttenberg[1]) bemerkt, Einiges anzuführen. Ich kann es nämlich nicht gut vertragen, wenn man den Begriff »demokratisch« zu oberst kehrt,

[1]) Poslanec Klaudy.

und ich glaube, dass es Jeder im Herzen hat, dass wir ein demokratischer Reichstag sind; ich glaube also sagen zu müssen, wenn es sich vom Adel handelt, mit der Demokratie inne zu halten. Wir sind nichtadelige Demokraten, diess würde den Adeligen besser anstehen, auszusprechen, dass der Adel gleich aufgehoben werden soll. Wenn der Bürgerliche es so ausspricht, so sieht es eigennützig aus (Murren).

Ich glaube, es wird bei mir so wie beim Abg. Rieger gezischt werden, aber diess wird nicht beweisen, dass wir adelig sind; wir sind bürgerlich, und wenn wir frei denken, können wir über die Aufhebung des Adels nicht augenblicklich decretiren, und es wird uns eben so gut anstehen, wenn wir uns die Sache besser überlegen. (Verhandlungen I. 728.)

ch) 28. sezení dne 23. srpna 1848.

Poslanec Brestl navrhoval, aby vláda k rekrutování žádala o povolení komoru. Rozvinula se debatta, k níž byl i K. Havlíček jako řečník přihlášen. Později se však slova vzdal.

Abg. Hawlicek. Ich verzichte auf das Wort. (Verhandlungen II. 22.)

i) 34. sezení dne 31. srpna r. 1848.

Při jednání o poddanství byl učiněn poslancem Kaučićem návrh: »Za některá zrušená břemena se nedá žádná náhrada, za některá se dá.« Poslanec Sierakowski navrhl, aby se hlasovalo dle jmen.

Hawliček. Ueber die Trennung des Ganzen hat man doch das Recht zu sprechen? (Verhandlungen II. 159.)

Hawliček. Ich bin auch aufgestanden um für den Antrag des Abg. Sierakowsky zu stimmen, dass durch Namensaufruf abgestimmt werde. Wenn man aber so vorgeht, so führt der Namensaufruf zu keinem Resultat, wohl aber, wenn die Frage getheilt wird. Man kann über die zweite Frage durch Namensaufruf stimmen. Für die erste Frage wird sich die hohe Versammlung einhellig erklären, und für die zweite durch Namensaufruf zu stimmen. Ich stelle daher den Antrag: die Fragen zu theilen, und über die zweite Frage durch Namensaufruf zu stimmen. (Verhandlungen II. 159.)

President otázal se, zda návrh je podporován. Byl podporován. Pak se otázal, zda je podporováno přání, aby návrh Kaučićův byl rozdělen ve dvě části. Tento návrh podporován nebyl.

Hawliček. Es war so eine Verwirrung in der Kammer, dass ich zweifeln muss, ob die Frage auf Unterstützung in der Kammer verstanden wurde. (Verhandlungen II. 160.)

President znova opakoval otázku o podpoře návrhu. Většina vyslovila se zamítavě.

k) 35. sezení dne 1. září r. 1848.

Hawliczek. Ich weiss nicht, ob mir das Wort gebührt, denn ich will nur einige Daten anführen, um

den Herrn Borrosch in seiner Verwunderung aufzuklären. Ich bitte daher, Herr Präsident, gebührt mir das Wort? (Verhandlungen II. 185.)

President projevil mínění, že záležitost, pokud se vztahuje na minulost, do sněmovny nenáleží.

l) 36. sezení dne 2. září r. 1848.

President oznamuje, že poslanec K. Havlíček ohlásil interpellaci.

Hawliczek. Die Zeit ist schon weit vorgerückt, ich werde meine Interpellation auf eine gelegenere Stunde verschieben. (Verhandlungen II. 207.)

m) 37. sezení dne 5. září r. 1848.

Poslanec Borrosch v řeči své pravil, že v Lasserově kollektivním dodatku vyskytuje se řada tiskových chyb, důležitých dodatků a opomenutí.

Hawliczek. Ich bitte sie zu nennen. (Verhandlungen II. 242.)

Před hlasováním o některých návrzích týkajících se poddanství pravil

Hawliczek. Herr Präsident, ich bitte um 10 Minuten Zeit. (Dieser letzte Antrag wird ebenfalls zureichend unterstützt, und desshalb die Sitzung auf 10 Minuten unterbrochen.) (Verhandlungen II. 247.)

n) 39. sezení dne 7. září r. 1848.

Poslanec Kudlich podal návrh, aby každé slovo poslance Hubického bylo přesně do protokollu pojato. Poslanec Goldmark před hlasováním žádá o slovo.

Hawliczek. Der Abg. Goldmark hat schon dreimal gesprochen. (Verhandlungen II. 285.)

Když návrh Kudlichův byl přijat, domníval se president, že není nutno ihned věc provésti, nýbrž že stačí svěřiti ji řediteli kanceláře a zapisovatelům.

Abg. Hawliczek. Ich halte diese Sache für so wichtig, dass sie wohl in das Protokoll aufgenommen werden könnte, indem in einem späteren Zeitpuncte sie dem Gedächtnisse entfallen könnte; mir sind die Worte jetzt noch sehr gut in Gedächtnisse, und ich würde bitten, dass sie gleich jetzt ins Protokoll aufgenommen werden. (Verhandlungen II. 285.)

V téže schůzi učinil Havlíček při debattě o návrhu poslance Pražáka návrh na konec debatty.

Hawliczek. Ich trage auf den Schluss der Debatte an. (Verhandlungen II. 299.)

o) 40. sezení dne 11. září r. 1848.

Poslanec dr. Hein podal prohlášení proti protestu poslance Violanda ze 7. září r. 1848. K. Havlíček prohlášení poslance Heina vedle jiných spolupodepsal. (Verhandlungen II. 311.)

Hubicki a Stadion jmenovali oudy komisse, každý

čtyry, která nařknutí Stadiona, jakoby se byl lžemi pokoušel, haličské sedláky pohnout, s jeho stranou hlasovati, co nejpřísněji vyšetřiti má. (Národní Noviny z 13. září r. 1848. Č. 131. S. 515.)

Stadion do této komisse na prvním místě jmenoval Havlíčka. (Verhandlungen II. 311.)

Hawliczek. Ich habe eine Interpellation an den Präsidenten des Hauses zu stellen: Es ist uns heute ein Pamphlet vertheilt worden, unter dem Titel: »Treue Darstellung der Angelegenheiten in Croatien« als Manuscript gedruckt, und für die Mitglieder des Reichstages bestimmt. Ich habe dieses Pamphlet gelesen und daraus ersehen, dass es nicht auf Veranlassung des Hauses gedruckt und vorgelegt worden ist. Ich stelle daher im Interesse der Wahrheit an den Herrn Präsidenten die Anfrage: von wem dieses Pamphlet herrührt, und wer es vertheilt hat. (Verhandlungen II. 314.)

President na tuto interpellaci nemohl dáti ihned určitou odpověď, poněvadž pořadatel nebyl přítomen. — — —

. . . vystoupil referent petičního výboru p. Doliak, Slovinec z Gorice, na tribunu. Deputovaní vlaského národu z jižního Tirolska, z Dalmatska a z Pomoří Terstského, nejsouce schopni jazyka německého, podali žádost ke sněmu, aby pro ně byly všechny návrhy, protokoly, jednání sněmu ve vlaské řeči vytištěny, a aby jim povoleno bylo, jednoho z deputovaných si ustanoviti, jenžto by místo nich ve sněmu jejich mínění, jejich návrhy atd. po německu přednášel. Petiční výbor uznávaje slušnost této žádosti,

jakož i dobrou vůli deputovaných těchto, jednohlasně uzavřel sněmu navrhnouti, aby tuto žádost povolil, tím více, že vyvedení její nebude nikterak nemožné neb obtížné. (Národní Noviny z 14. září r. 1848. Č. 132 a 133. S. 519.)

Abg. Hawlicek: Ich möchte zu diesem Antrage des Petitions-Ausschusses nur noch ein Amendement stellen, natürlich das Amendement, damit vor jeder Abstimmung, wenn es 10 Abgeordnete verlangen, die Abstimmungsfrage auch in der polnischen oder ruthenischen Sprache geschehe, und von einem von der Kammer aufgestellten Translator laut mitgetheilt werde. (Verhandlungen II. 321.)

Havlíček: Já se s návrhem petičního výboru dokonce srovnávám, a navrhuji jen ještě k tomu: »aby před každým hlasováním, když toho deset deputovaných žádati bude, otázka, o které se hlasovati má, od translatora, od komory a z komory vyvoleného, také v polském neb rusínském jazyku nahlas přednešena byla.« (Nár. Noviny 1848. S. 519.)

Hawlicek: Ich will nur Einiges zur Begründung meines Amendements vorbringen, ich habe es nicht bloss für die böhmische Sprache vorführen wollen, als ob mir eine andere in dieser Beziehung durchaus nicht so werth seyn kann (Gelächter), aber ich habe auch zugleich so viel practische Einsicht, dass ich nicht verlangen kann, dass man hier im Par-

Havlíček: Chci jenom několika slovy návrh svůj podporovati. Nežádám to pro svůj přirozený jazyk, ačkoli jej tak cením, že mi žádný jiný tak drahý býti nemůže. Avšak na tomto sněmu náhodou skoro všichni deputovaní národu mého po německu rozumějí. (Odporuje se tomu z pravice.) Ovšem, pánové! a jest-li několik, kteří ouplně nerozumějí, rozumějí

lamente in meiner Sprache verhandeln soll, da wir alle zufälligerweise, die wir hier aus Böhmen und Mähren sind, deutsch verstehen, oder wenigstens die Meisten. (Gelächter.) Diejenigen, die alles nicht verstehen, verstehen wenigstens etwas davon. (Gelächter.)

Es ist so meine Herren, gegenwärtig verstehen alle deutsch, und einige wenige verstehen nur so viel, dass die Hauptsache für Sie nicht verloren geht. Ich will also dem hohen Reichstage keine Hindernisse im Weg legen und warte in dieser Beziehung ab, wie unsere Constitution ausfallen wird, wo ich dann allerdings das Ansuchen stellen müsste, dass man auch uns in Beziehung auf unsere Sprache dieses Recht zugestehen möge, wohl aber ist es eine Nothwendigkeit, dass die Abstimmungsfragen, welche wichtig sind, in der ruthenischen oder polnischen Sprache gestellt werden. Wir haben den Verfall gehabt, dass wegen dieser Veranlassung ein Wortstreit zwischen zwei verehrten Mitgliedern dieses

aspoň z části. Proto jsem tedy o našem jazyku nyní zmínku nečinil, nechtěje jednání sněmu bez velké potřeby obtěžovati, a očekávám, až jak konstituce Rakouska vypadne: podrží-li se pak zrovna takový sněm jako tento, ovšem musíme i my Čechové svého jazyka zde užívati. Nyní se ale jedná o věc nevyhnutelnou: 40 spoludeputovaných haličských sedí mezi námi, nerozumějíce ani slova z toho, co se jedná! Nepříjemné události, které se proto nedávno v tomto domě mezi dep. Stadionem a Hubickým přihodily, mohou nám býti důkazem, jak potřebno jest, návrh můj přijmouti. Nazývali jsme starou vládu despotickou, protože národům nedovolovala oučastenství míti ve správě zemské, a my, kteří se tak rádi demokraty nazýváme, činíme totéž, vylučujíce velikou část spoluobčanů svých pro řeč z rokování. Račte jenom stav těchto našich spoludeputovaných považiti, když oni svědomím zavázáni jsouce, nejlépe pro své komittenty a pro svůj kraj hlasovati,

Hauses, über die Erklärung dieser Abstimmungsfrage stattgefunden hat. Meine Herren, wenn 30 oder 40 Abgeordnete hier sitzen und kein Wort von dem verstehen, worüber abgestimmt werden soll, so ist es höchst nothwendig, um sich dann über die widersprechenden Ausdrücke und durch die Aussagen, welche ihnen die beiden Parteien oder mehrere zu thun sich beeilten, noch mehr verwirrt werden. Ich bitte, sich in die Lage zu setzen, wie einem solchen Abgeordneten vor der Abstimmung im Herzen seyn muss, der nicht weiss, ob er sich nicht selbst oder seinen Committenten schadet. Ich halte das für eine Tyrannei, dass der constiturende Reichstag, der sich einen demokratischen nennt, so tyrannisch wie die frühere Regierung verfahren ist. Die frühere Regierung hat uns auch ausgeschlossen von der Theilnahme an der Politik, wir haben sie desshalb tyrannisch genannt, jetzt sind wir Demokraten, und sind auch ausgeschlossen, weil wir abstimmen sollen, ohne zu wissen worüber.

od rozličných stran zcela rozličné a protivné zprávy dostávají o tom, oč se hlasuje, a do největších rozpaků přivedeni bývají. (Národní Noviny 1848, 519.)

Ich bitte also mein Amendement zu berücksichtigen, es erfordert keinen Kostenaufwand, weil ein gewählter Translator bei einer wichtigen Angelegenheit polnisch oder ruthenisch übersetzen kann, ich sage ruthenisch oder polnisch, weil sie dasselbe sind, und bloss verschiedene Dialecte, und jeder Herr polnisch und ruthenisch versteht. (Verhandlungen II. 322.)

Abg. Hawliczek: Ich bitte um das Wort. (Verhandlungen II. 326.)

Hawlicek: Ich habe nichts Anderes beizufügen, als dass nach meiner Beurtheilung 190 Slaven hier in der Kammer sitzen. (Verhandlungen II. 332.)

Hawlicek. Ich bitte, ich habe es so verstanden, dass der Translator ein Mitglied der Kammer ist. (Verhandlungen II. 334.)

Abg. Hawliczek. Ich bitte in meinem Antrage diese Paar Worte aufzunehmen, dass der Translator ein Kammermitglied

Havlíčkův návrh přijat jest s velikou většinou; též tak i návrh Bodnárův, aby se totéž stalo v jazyku rumunském pro Bukovince. (Národní Noviny 1848, 520.)

seyn soll und nicht ein Individuum, das man dafür bezahlt. (Verhandlungen II. 334.)

Praes. Ich bringe den Antrag des Abg. Hawlicek vor, er lautet: Es möge vor jeder Abstimmung, wenn sie von 10 Mitgliedern der h. Kammer gefordert wird, die Abstimmungsfrage von einem durch die Kammer gewählten Translator aus der Kammer auch in polnischer oder ruthenischer Sprache laut gestellt werden. Dieser Antrag wird angenommen. Jetzt werde ich den Commissions-Antrag wie er amendirt ist, durch den Antrag des Abg. Hawlicek vorlesen lassen, jedoch früher noch den Antrag des Abg. Borrosch zur Abstimmung bringen. Doch kann der Antrag des Abg. Borrosch nicht früher zur Abstimmung gebracht werden, bevor nicht neuerdings der frühere Antrag gelesen ist. (Verhandlungen II. 338.)

p) 41. sezení dne 13. září r. 1848.

Poslanec Goldmark sděloval, že přes usnesení říšského sněmu dosud vojsko dlí na Štěpánském náměstí ve Vídni, a dodával: »daher bitte ich, dass der Beschluss der hohen Kammer nach dem Antrage des Abg. Smolka, damit sich das Militär allsogleich in die Kasernen zurückziehe, wo es ohnehin consignirt zu behalten sei, nach seinem vollsten Sinne aufrecht erhalten werde.«

Abg. Hawliczek. Ich stelle den Antrag über diesen neuerlichen Antrag des Abg. Goldmark zur Tagesordnung überzugehen. (Verhandlungen II. 396.)

Návrh Havlíčkův byl podporován a přijat . . .

Poslanec Goldmark ptal se, kdy se bude hlasovati o jeho návrhu na ukončení zasedání. President prohlásil, že žádnou debattu o denním pořádku nemůže připustiti.

Hawliczek. Ich habe den Antrag zur Tagesordnung gestellt. (Verhandlungen II. 401.)

Po stručných poznámkách několika řečníků Havlíček tato slova ještě jednou opakoval.

r) 42. sezení dne 14. září r. 1848.

Rokovalo se o 2 milionech, které se mají půjčovati schudlým řemeslníkům Vídeňským. Rokování trvalo velmi dlouho a nebylo zajímavé. Ministr financí podotknul ve své řeči, že jen co neobyčejná výminka toto platiti musí, jinák ale že se důchod zemský nikdy nesmí pouštěti do podporování průmyslu. Průmyslu nepomůže se nikterak leda moudrými zákony, pak si průmysl sám pomůže a kvésti bude.

Borrosch, který se bohužel do všeho plete, i tuto navrhoval, aby se ještě dva jiné miliony povolili na pomoc průmyslníkům v celé zemi, což se ale ke komissí odevzdalo.

Jednání o to trvalo velmi dlouho. (Národní Noviny z 17. září r. 1848. Č. 136. S. 531.)

Hawliczek. Ich trage auf den Schluss der Debatte an. (Verhandlungen II. 427.) . . .

Poslanec Löhner v interpellaci podané ke všem ministrům dotazoval se mimo jiné, proč nepravými zprávami, že se barrikády stavějí a p., nesvědomitě znepokojili sněm.

Hawliczek. Ich habe eine Interpellation an den Präsidenten des Hauses zu stellen. Der Herr Abg. von Saaz wundert sich

Havlíček interpelloval presidenta sněmu takto: Pan Löhner diví se, že ministerstvo včera sněmu oznámilo nepravé zprávy,

sehr, dass gestern über diese Vorgänge in Wien verschiedenartige Nachrichten in das Haus gekommen sind, namentlich über die Nachricht, dass Barricaden gebaut würden. Ich frage, ob es nicht der Abg. von Saaz selbst war, welcher diese Nachrichten ins Haus brachte. (Lebhafte Heiterkeit.) (Verhandlungen II. 437.)

jmenovitě že se dělají barrikády; tážu se tedy presidenta, pamatuje-li se ještě že právě p. Löhner sám tuto zprávu do sněmu přinesl. (Nesmírný hlasitý posměch.) (Národní Noviny z 17. září r. 1848. Č. 136. S. 531.)

s) 43. sezení dne 16. září r. 1848.

Všechny řeči, které Havlíček od této schůze měl, týkají se jen jednání ve sněmu. Dá se z nich velice dobře poznati, že dbal toho, aby jednalo se vždy formálně správně a aby zbytečným mluvením čas se nemařil.

Hawliczek. Es ist schon 12 Uhr und die Geschäftsordnung schreibt vor, dass Interpellationen über die Zeit nicht mehr statt haben können. (Verhandlungen II. 446.)

š) Verzeichniss der im Reichstags-Bureau eingelangten und in der Sitzung vom 22. September 1848 vorgelesenen Eingaben.

V tomto seznamu je uvedeno pod číslem 1584.

Abg. Hawliczek bittet um einen vierzehntägigen Urlaub. (Verhandlungen II. 581.)

t) 50. sezení dne 4. října r. 1848.

Abg. Hawliczek. Der Kammerbeschluss in dieser Beziehung, der als Massnahme gelten muss, lautet: wenn zehn Mitglieder es verlangen, und dieser muss aufrecht erhalten werden; ich habe den Antrag selbst gestellt, und es darf darüber nicht debattirt werden, indem schon von der Kammer ein Beschluss vorliegt. (Verhandlungen II. 738.)

Hawliczek. Zur Ordnung! (Verhandlungen II. 745.)

Návrh poslance Borrosche »by stavovský výbor prohlášen byl za ústroj spravovní a oučtovní, a uzavření říš. sněmu, jakož i v pochybnosti stojícího zemského sněmu podléhal, byl tak krásně stylisován, že když president jej 4krát četl, nikdo nevěděl, co jím říci chce, navzdor tomu, že Borrosch dokládal, že jasněji stylisován býti nemůže.« (Národní Noviny ze 7. října r. 1848. Č. 153. S. 601.) Havlíček, když president chtěl dáti o Borroschovu návrhu hlasovati, přihlásil se o slovo a pravil:

Hawliczek. Ich bitte um 10 Minuten Bedenkzeit (Bewegung), oder wenigstens um die Uebersetzung. (Verhandlungen II. 757.)

u) Za protokollem 54. sezení dne 27. listopadu r. 1848 připojen je »Verzeichniss der im Reichstags-Bureau eingelangten, vorgelesenen Eingaben.« V tomto seznamu pod čís. 280 stojí:

Abg. Hawliczek bittet um einen Urlaub auf 3 Tage. (Verhandlungen IV. 27.)

v) 55. sezení dne 30. listopadu r. 1848.

Zapisovatel Streit čte funkcionáře jednotlivých oddělení. Při »VIII. Abtheilung« uvádí: Hawliczek, Schriftführers-Stellvertreter. (Verhandlungen IV. 30.) . . .

Hawliczek: Ich beantrage den Schluss der Debatte. (Wird unterstützt.) (Verhandlungen IV. 41.)

z) 59. sezení dne 11. prosince r. 1848.

Abg. Hawliczek. Ich verlange den Schluss der Debatte. (Verhandlungen IV. 105.)

ž) 60. sezení dne 14. prosince r. 1848.

Abg. Hawliczek. Diese Debatte ist schon geschlossen. (Verhandlungen IV. 135.)

